

Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia

Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja
Työ ja yrittäjyys
15/2014

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

MATTI TUUSA – SARI PITKÄNEN – RIIKKA SHEMEIKKA –
JOHANNA KORKEAMÄKI – HENNA HARJU – AURORA SAARES –
MARJO PULLIAINEN – AIJA KETTUNEN – KEIJO PIIRAINEN

Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia

Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen
loppuraportti

Toimeenpanon ensimmäisen vuoden
arviointi ja seurannassa sovellettavien
indikaattoreiden kehittäminen

Tekijät Författare Authors Matti Tuusa, Sari Pitkänen, Riikka Shemeikka, Johanna Korkeamäki, Henna Harju, Aurora Saares, Marjo Pulliainen, Aija Kettunen, Keijo Piirainen	Julkaisuaika Publiceringstid Date Toukokuu 2014 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia - nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti	
Tiivistelmä Referat Abstract Kuntoutussäätiö toteutti yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystalouden tutkimuskeskuksen kanssa nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hankkeen. Tutkimuksellisen tuen avulla seurattiin ja arvioitiin nuorisotakuun ensimmäisen vuoden toimeenpanoa sekä kehitettiin sen vaikuttavuuden arvioinnissa käytettävät indikaattorit. Hankkeessa hyödynnettiin kirjallisen aineiston analyysiä, rekisteritutkimusta, kyselyjä ja haastatteluja sekä kehittämistyöpajoja. Tulosten mukaan nuorisotakuu tunnetaan, mutta sen sisällöstä tarvitaan sekä nuorille että työnantajille konkreettisempaa tietoa. Nuorisotakuun toteuttamismahdollisuudet koetaan tyypillisesti vähintään kohtalaisiksi ja parantuvan lähitulevaisuudessa. Koulutustakuun toteuttamisedellytykset koetaan paremmiksi verrattuna muihin nuorisotakuuseen sisältyviin palveluihin ja toimenpiteisiin. Nuorisotakuun toteuttamisessa toimivat parhaiten kuntien nuorisotoimen palvelut kuten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö, kun taas eniten puuttaita on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ja kuntoutuksessa. Yhteistyö on nuorisotakuun myötä vahvistunut nuorten palveluja tuottavien organisaatioiden sisällä. Myös oppilaitosten ja työnantajien kanssa tehtävä yhteistyö on lisääntynyt. Moniammatillisten yhteistyökäytäntöjen kehittämistä ja työnantajayhteistytä tulisi lisätä edelleen. Vaikka tutkimuksen tavoittamalla nuorilla ja työnantajilla nuorisotakuu ei ole useinkaan vaikuttanut heidän omaan toimintaansa, nuorisotakuusta koetaan olevan yleisesti hyötyä nuorille. Nuorten parempi huomioiminen palveluissa on lisääntynyt nuorisotakuun vaikutuksesta. Nuorisotakuu on parantanut nuorten palveluiden resursointia, nuorten palvelutarjontaa sekä nuorten ohjautumista palveluihin. Nuorten osallisuus palveluiden suunnitteluun ei ole juurikaan lisääntynyt. Nuorisotakuu on vaikuttanut myös nuorten parissa toimivien organisaatioiden omaan toimintaan, mutta toimintamallien tulisi muuttua vieläkin enemmän. Nuorisotakuun vaikutusten uskotaan lisääntyvän tulevaisuudessa. Nuorisotakuun toteuttamisessa tulisi panostaa siihen, että paikkakuntakohtaiset yhteistyömallit ja palveluprosessit ovat koordinoituja, yhdessä sovituja ja sujuvasti toimivia. Nuorisotakuun seurantaan soveltuvien indikaattoreiden hyödynnettävyyden kannalta on tärkeää, että niihin liittyvää tiedon keruuta jatketaan ja että niistä julkaistaan säännöllisesti ajantasaiset tiedot. Nuorisotakuun taloudellisen tarkastelun avulla ei päästy kattavasti kiinni taloudelliseen vaikuttavuuteen, koska nykyinen määrärahojen, resurssien ja palvelujen tilastointi ja seuranta ei tuota tarvittavaa tietoa. Jotta taloudellisen vaikuttavuuden arviointia voidaan tehdä, tarvitaan muutoksia tilastoinnissa ja tietojen saatavuudessa. Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilö: Työllisyys- ja yrittäjyysosasto/Liisa Winqvist, p. 029 504 9043	
Asiasanat Nyckelord Key words Nuorisotakuu, koulutustakuu, nuoret, yhteistyö, vaikutukset, seurantaindikaattorit, tutkimuksellinen tuki	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554 ISBN 978-952-227-851-7	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562 ISBN 978-952-227-852-4
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 299	Kieli Språk Language Hinta Pris Price Suomi, Finska, Finnish 38 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Esipuhe

Nuorisotakuun toteutus käynnistyi vuoden 2013 alussa pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa päätetyllä tavalla. Hallitus osoitti valtiontalouden kehyksiin 60 miljoonan euron määrärahan nuorisotakuulle. Lisäksi hallitus osoitti nuorisotakuuseen liitetyle nuorten aikuisten osaamisohjelmalle 27 miljoonaa euroa vuodelle 2013 ja jatkovuosille 52 miljoonaa euroa. Nuorisotakuuta toteuttavat laajassa yhteistyössä valtionhallinto, kunnat, elinkeinoelämä, oppilaitokset ja järjestöt yhdessä nuorten kanssa. Nuoria on kuultu myös toimintamallia suunniteltaessa. Yhteisen toimintamallin tueksi työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut nuorisotakuu -työryhmän.

Työ- ja elinkeinoministeriön Kuntoutussäätiöltä tilaamassa tutkimuksessa on arvioitu nuorisotakuun käynnistymistä ja tuettu toimintamallin kehittämistyötä. Tutkimusryhmän ammattitaidon ja perusteellisen työn ansiosta tutkimus on tuottanut arvokasta uutta tietoa takuun toimivuudesta sekä nuorten, työnantajien että palvelujen tuottajien näkökulmasta. Tutkimusryhmä on myös kehittänyt tilastoseurannan menetelmän nuorisotakuun säännölliselle seurannalle jatkossa. Menetelmä mahdollistaa nuorisotakuun eri osa-alueiden tilastoseurannan eri ajankohtina ja maan eri alueilla.

Nuorisotakuu on käynnistynyt vaikeassa talous- ja työllisyystilanteessa. Kuntoutussäätiön tutkimus kuitenkin osoittaa, että nuorisotakuu on lisännyt nuorten mahdollisuuksia päästä koulutukseen ja työhön sekä luonut nuorille mahdollisuuksia selkeyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan. Nuorisotakuun lisäresurssien ja uuden yhteistyön tuloksena palvelujen saatavuus ja toimivuus ovat parantuneet. Tutkijat ovat esittäneet kehittämis ehdotuksia palvelujen tuottajien, nuorten, työnantajien ja monialaisen yhteistyön näkökulmista. Erityisesti nuorten sosiaali- ja terveyspalveluja sekä matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluja tarvitaan lisää. Ehdotukset antavat kehitystyölle lisää vauhtia.

Tutkimuksen ohjausryhmän puheenjohtajaksi nimitettiin työmarkkinaneuvos Kimmo Ruth työ- ja elinkeinoministeriöstä. Ohjausryhmän jäseniksi nimitettiin neuvotteleva virkamies Liisa Winqvist, työmarkkinaneuvos Matti Sihto ja suunnittelija Janne Savolainen työ- ja elinkeinoministeriöstä, opetusneuvos Jussi Pihkala ja ylitarkastaja Tarja Tolonen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, erikoistutkija Timo Kauppinen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta, tutkija Johanna Selkee Suomen Kuntaliitosta ja Matti Tuusa Kuntoutussäätiöstä. Lisäksi koko tutkimusryhmä on osallistunut aktiivisesti ohjausryhmän työskentelyyn. Ohjausryhmän lisäksi tutkimusryhmä on raportoinut tuloksistaan säännöllisesti myös Nuorisotakuu -työryhmälle ja vaikuttanut näin tuloksillaan nuorisotakuun kehitystyöhön.

Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti "Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia" julkaistaan työ- ja elinkeinoministeriön Työ- ja yrittäjyys -julkaisusarjassa. Julkaisun on tehnyt Kuntoutussäätiö ja Diakonia-ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveys-talouden tutkimuskeskus.

Helsingissä 24.4.2014

TUIJA OIVO

Ylijohtaja

Työ- ja elinkeinoministeriö

Sisältö

Esipuhe.....	5
OSA I Nuorisotakuutoteuttajien ja nuorten kokemukset	
nuorisotakuusta ja sen vaikutuksista	9
1 Johdanto	9
1.1 Nuorten syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen toimivuuden arviointia.....	9
1.2 Nuorisotakuun lähtökohdat ja tavoitteet	13
1.3 Toimeksiannon kohdentuminen, aineistot ja menetelmät	15
2 Nuorisotakuun tunnettuus ja nuorten tarpeet	20
3 Nuorisotakuun toteuttamismahdollisuudet	30
4 Nuorisotakuun toimeenpanossa käytettävät palvelut	46
4.1 Palveluiden kokeminen ja toimivuus	47
4.2 Työllistymistä tukevat palvelut	49
4.4 Nuorisotyön palvelut	66
4.5 Sosiaali- ja terveyspalvelut	70
5 Nuorisotakuuseen liittyvä yhteistyö ja siinä tapahtuneet muutokset	75
5.1 Viranomaisten kokemukset yhteistyöstä	75
5.2 Nuorten osallisuus palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen	81
5.3 Työnantajien kokemukset yhteistyöstä	83
6 Nuorisotakuun toimeenpanoa edistävät hyvät käytännöt	85
6.1 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja monialainen yhteistyö	87
6.2 Koulutustakuun ja nuorten aikuisten osaamisohjelman hyviä käytäntöjä	94
6.3 Nuorten työllistymisen ja työnantajayhteistyön hyviä käytäntöjä	98
6.4 Johtopäätöksiä ja kehittämis ehdotuksia	100
7 Nuorisotakuun koetut vaikutukset	103
7.1 Muutokset nuorten palveluiden resursoinnissa	103
7.2 Vaikutukset omaan organisaatioon ja sen toimintaan	106
7.3 Muutokset nuorten tilanteeseen ja yleisen tason muutokset ..	113
7.4 Nuorisotakuun vaikutukset nuorten näkökulmasta	118
7.5 Nuorisotakuun vaikutukset työnantajien näkökulmasta	120
OSA II Nuorisotakuun taloudellisen vaikuttavuuden tarkastelu ja seurannan indikaattorit	123
8 Talousnäkökulma	123
8.1 Nuorisotakuun taloudellinen tarkastelu	124
8.2 Nuorisotakuun tarve	126
8.3 Nuorisotakuun tavoite	128
8.4 Nuorisotakuun panokset eli määrärahat	128
8.5 Nuorisotakuun resurssit ja toiminta	133
8.6 Nuorisotakuun vaikuttavuus	145
8.7 Yhteenvetoa	153

9	Nuorisotakuun tilastollinen seuranta ja siinä käytettävät indikaattorit	159
9.1	Nuorisotakuun seurantaindikaattorit	159
9.2	Nuorisotakuun ensimmäisen vuoden tilanne indikaattoreiden kuvaamana	164
9.3	Johtopäätökset ja suositukset	231
OSA III	Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset	235
10	Aineistosta nousevat kehittämiskohteet ja ratkaisukeinot	235
Lähteet		257
Liite 1	Nuorisotakuun viitekehys	262
Liite 2	Tutkimuksellisen tuen aineistoista	263
Liite 3	Lisätietoa indikaattoreista	271

OSA I Nuorisotakuutoteuttajien ja nuorten kokemukset nuorisotakuusta ja sen vaikutuksista

1 Johdanto

1.1 Nuorten syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen toimivuuden arviointia

Nuoret ovat työmarkkinoiden haavoittuvin ryhmä. Yhteiskunnan, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän muutokset, talouden nopeat suhdannevaihtelut, työmarkkinoiden korkeat osaamisvaatimukset ja kiristynyt kilpailu ovat kasvattaneet nuorisotyöttömyyttä ja vaikeuttaneet nuorten yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymistä. Lama heijastuu nopeasti nuorten tilanteeseen. Vuonna 2008 alkanut taloudellinen taantuma on vaikuttanut voimakkaasti alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyyslukuihin. Työttömäksi joutuminen ja sen pitkittyminen on merkittävä riski ja voi johtaa pahimmassa tapauksessa nuoren työelämästä ja yhteiskunnasta syrjäytymiseen. Riski joutua työttömäksi on selvästi suurin pelkän peruskoulun suorittaneella nuorella. Huono-osaisuuden kasautuessa myös ylisukupolvisen syrjäytymisen riski voi kasvaa. Nuoruutta koskevissa tutkimuksissa on tähdennetty, että nuoruus ei muodosta kaikille yhdenmukaista elämänvaihetta. Nuorten huono-osaisuus on harvoin kasautunut niin vakavasti, että voitaisiin puhua varsinaisesta syrjäytymisestä. Mieluummin puhutaan nuorten myöhempään huono-osaisuuteen vaikuttavista todennäköisyyksistä eli syrjäytymisriskistä. Esimerkiksi nuorten aikuisten työttömyysjaksot ovat suhteellisen yleisiä, mutta usein lyhyitä. Kuitenkin vasta työttömyysajan pitkittyessä nuorten aikuisten hyvinvointi alkaa laskea merkittävästi.¹

Vuonna 2012 kahdeksan prosenttia nuorista ei jatkanut välittömästi peruskoulun jälkeen tutkintoon johtavassa koulutuksessa². Ammatillisen koulutuksen keskeyttää vuosittain noin kahdeksan prosenttia. Vuonna 2009 ammatillisen koulutuksen aloittaneista oli vuoden 2012 lopussa, eli kolme ja puoli vuotta koulutuksen aloittamisen jälkeen, keskeyttänyt 15 prosenttia. Lukion keskeyttää vuosittain 1,5 prosenttia. Kolme ja puoli vuotta opintojen aloittamisen jälkeen lukion keskeyttäneiden osuus oli runsas kolme prosenttia.³ Toisen asteen tutkinnon puute on merkittävin yksittäinen tekijä työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta syrjäytymisessä. Suomessa oli vuoden 2012 lopussa noin 99 000 20–29-vuotiaasta nuorta, jolla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa ja jotka eivät opiskelleet.⁴ Vuoden 2013 joulukuussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli noin 44 000 ja 25–29-vuotiaita vastavalmistuneita työttömiä työnhakijoita lähes 3 300⁵. Nuorten työ-

1 Myrskylä 2011, Notkola ym. 2013

2 Tilastokeskus, koulutustilastot

3 Tilastokeskus, koulutustilastot

4 Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

5 TEM, työnvälitystilasto

hön ja koulutukseen kiinnittymättömyys aiheuttaa myös sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia. Nuorten asunnottomuus, mielenterveysongelmat ja päihdeongelmat ovat jo nyt vakavia yhteiskunnallisia ongelmia, joiden seuraukset ovat pitkäkestoisia. Ongelmiin puuttumista vaikeuttaa edelleen se, että merkittävä osa nuorista on ajautunut kaiken aktiivitoiminnan ulkopuolelle. Vuonna 2012 työttömien ja ulkopuolisten 15–29-vuotiaiden nuorten määrä oli 132 600, mikä oli runsas 13 prosenttia ikäluokasta (työvoiman ulkopuolella olevat ulkopuoliset nuoret -ryhmä ei sisällä varusmiehiä, siviilipalvelumiehiä, eläkeläisiä eikä opiskelijoita).⁶ Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien työttömien ja ulkopuolisten 20–29-vuotiaiden nuorten määrä oli noin 38 500.⁷ Näistä täysin tilastojen ulkopuolisia oli noin 22 600. Näillä nuorilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa, he eivät ole koulutuksessa, työelämässä tai edes työnhakijoina, eivätkä he ole myöskään eläkeläisiä, varusmiehiä tai siviilipalvelumiehiä.

Nuorten työttömyysaste on ollut Suomessa suhteellisen korkealla vuoden 2008 taloustaanutumasta asti. Verrattuna esimerkiksi Etelä-Euroopan maihin on nuorten työttömyysaste pysytellyt kuitenkin varsin maltillisella tasolla. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan nuorten 15–24-vuotiaiden työttömyysaste, eli työttömien osuus työvoimasta, oli tammikuussa 2014 21,2 %, mikä oli 0,2 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin.⁸ Nuorten työttömyysasetetta tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että kaikista nuorista vain 36 % kuuluu työvoimaan, koska monet nuorista opiskelevat. Kaikista nuorista työttömiä on noin 10 %. Nuorten työttömyydelle on tyypillistä suhdanneherkkyys, voimakkaat kausivaihtelut ja muita ikäryhmiä keskimääräistä lyhyemmät työttömyysjaksot. Tammikuun lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli TE-toimistoissa 42 900, mikä on 3 900 enemmän kuin edellisen vuoden tammikuussa, mutta 1 300 pienempi kuin joulukuussa 2013. Nuorten osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on ollut viime vuosina noin 12 %. Työttömyysasteella mitattuna työttömyys on suurinta 15–24-vuotiailla. Alle 20-vuotiaita oli työttömänä 7 700.⁹ Nuorten keskimääräiset työttömyysjaksot ovat noin 11 viikkoa, kun keskimääräiset työttömyysjaksot ovat noin 40 viikkoa.

Nuorten syrjäytyminen on moniulotteinen ilmiö ja siihen johtavat prosessit ovat monimutkaisia, ja siksi sen ehkäisytöimien arviointi on haasteellista. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä tavoittelevia palveluja ja hankkeita toteutetaan eri hallinnonaloilla. Palveluja toteutetaan myös poikkihallinnollisesti, ja usein yksilön palveluprosessi koostuu monista samanaikaisista palveluista. Tämän seurauksena toimenpiteiden ja palvelujen kokonaisuus ja koordinaatio eivät ole riittävän jäsentyneet. Apua hakeva nuori joutuu asioimaan useilla luukuilla eikä tule autetuksi, koska kynnys palveluihin on liian korkealla tai sopivaa palvelua ei löydy oikea-aikaisesti.

Nuorten syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden vaikuttavuudesta on sekä peruspalveluiden että kehittämishankkeiden osalta yleisesti hyvin vähän tutkimus- ja arviointitietoa. Tämä on todettu useissa viime vuosina tehdyissä vaikuttavuutta koskevissa selvityksissä, esimerkiksi Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 2007; Ristolainen ym. 2013; Sipilä & Österbacka 2013, Notkola ym. 2013. Vaikuttavuusnäytön vähäisyys ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät syrjäytymistä ehkäisevät palvelut ja hankkeissa kehitetyt toimenpiteet olisi vaikuttavia. Kansainvälisen tutkimuksen valossa lasten ja nuorten ongelmien ehkäiseminen on miltei aina tuloksellista ja taloudellisesti kannattavaa. On tehokkaampaa puuttua ongelmiin ennen kuin ne paisuvat. Tekemättä jättäminen johtaa kalliisiin interventioihin, ja nuorten syrjäytyminen käy vielä kalliimmaksi. Valtiontalouden

6 Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

7 Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

8 Tilastokeskus 2014

9 Työllisyyskatsaus 2014

tarkastusvirasto totesi vuonna 2007 nuorten syrjäytymisen ehkäisyä koskevassa selvityksessään, että varsinkin koulutuksen nivelvaiheissa tehtävä moniammatillinen ja eri toimijoiden välinen yhteistyö on nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kannalta erityisen merkittävää. Selvityksessä tämä yhteistyö todettiin kuitenkin olevan monilta osin varsin puutteellista. Selvityksen erityisenä kohteena oli oppilashuoltoon ja nuorten työpajatoimintaan liittyvä yhteistyö.¹⁰

Kuntoutussäätiön eduskunnan tarkastusvaliokunnalle tekemän tutkimuksen¹¹ keskeisenä johtopäätöksenä on, että nuorille suunnattujen palvelujen kehittämisen pääpaino pitäisi olla julkisissa peruspalveluissa. Niiden avulla voidaan ennalta ehkäisevästi tukea lapsia, nuoria ja heidän perheitään. Näin voidaan estää ongelmien pitkittyminen, ja siten vähentää jatkuvasti lisääntyvää tarvetta kalliisiin erityispalveluihin. Sosiaali-, terveys-, koulutus- ja työllisyyspalveluja koskeva tutkimustieto osoittaa, että syrjäytymisen ehkäisyssä päästään parhaisiin tuloksiin integroitujen palvelukokonaisuuksien avulla. Sen sijaan nuorille satunnaisesti tarjottavat yksittäiset palvelut johtavat harvoin irti syrjäytymiskierteestä. Pelkän toimeentulotuen tai muun taloudellisen etuuden tarjoaminen ei myöskään toimi syrjäytymisen ehkäisyssä, vaan niiden rinnalla nuorelle pitää tarjota henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Nuorten syrjäytymisen kannalta kriittisimpiä elämänvaiheita ovat erilaiset nivelvaiheet, kuten koulutukseen liittyvät siirtymät. Nivelvaiheissa nuorille tarjottava tuki ja ohjaus ovat ensisijaisen tärkeitä. Tutkimuksessa suositellaan, että erilaisten nivelvaiheiden tuen ja ohjauksen tulisi olla lakisääteistä. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi nuoret tarvitsevat yksilöllistä tukea ja ohjausta tarjoavan matalan kynnyksen palvelupisteen. Sieltä nuoret voidaan ohjata yhdellä kertaa heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Palveluohjauksen avulla huolehditaan myös siitä, että nuori saa samanaikaisesti tarvitsemansa palvelut eri sektoreilta.

Nuorten syrjäytymisellä on sekä inhimillinen että kansantaloudellinen ulottuvuus. Syrjäytymisen inhimillisiä kustannuksia on mahdoton määrällisesti mitata. Nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin peruspalveluihin käytetään vuosittain noin 230 miljoonaa euroa. Tämä on huomattavasti vähemmän kuin toimentulotukeen ja työttömyysturvaan yhteensä kuluvat resurssit (noin 698 miljoonaa).¹² Kansantaloudellisesti nuorten syrjäytyminen vaikuttaa merkittävästi työurien pituuteen ja työvoiman saatavuuteen. Työvoiman saatavuuden ja julkisen talouden kestävyysnäkökulmasta työllisyysasteen tulisi nousta 72 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä, ja vuosikymmenen loppupuolella tätäkin korkeammalle. Tämä ei ole mahdollista, jos merkittävä osa nuorista ikäluokista jää koulutuksen ja työn ulkopuolelle. Työikäisen väestön vähentyessä nuorten pysyvä kiinnittyminen työmarkkinoille on entistäkin tärkeämpää.¹³

Nuorten kouluttautumista ja työllistymistä on pyritty edistämään erilaisten ohjelmien, hankkeiden ja toimenpiteiden avulla. Suomessa on 1990-luvulta alkaen toteutettu lainsäädäntöön lukuisia muutoksia työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien aktivoimiseksi: nuorten työmarkkinatuen rajoitukset, työnhakusuunnitelmat, kuntouttava työtoiminta ja aktivointisuunnitelmat, kuntien taloudellinen kannustaminen yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden aktivointiin ja viimeisimpänä nuorisotakuu. Mainittujen lainsäädännöllisten uudistusten ohella myös nuorten syrjäytymistä ehkäisevät hankkeet ovat yleistyneet.

Nuorten yhteiskuntatakuu otettiin käyttöön ensimmäisen kerran jo vuonna 2005 Matti Vanhasen hallituksen hallitusohjelmaan liittyen. Tavoitteena oli edistää alle

10 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 2007

11 Notkola ym. 2013

12 Notkola ym. 2013

13 Nuorten yhteiskuntatakuu 2012

25-vuotiaiden nuorten sijoittumista koulutukseen ja työmarkkinoille, estää työttömyyden pitkittymistä kaikin käytettävissä olevin keinoin sekä tukea nuorten kestäviä urarakaisuja. Nuorten yhteiskuntatakuussa oli keskeistä palvelutarpeen arvioiminen ja työnhakusuunnitelman laatiminen heti työnhaun alkuvaiheessa ja lupaus aktiivivaihtoehdon järjestämisestä jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle viimeistään kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen.

Vuonna 2007 tehdyn arviointitutkimuksen mukaan yhteiskuntatakuu tehosti ja jämäköitti nuorten palveluprosesseja työvoimatoimistoissa. Työvoimatoimistojen sisäiset työkäytännöt kehittyivät ja nuorten palveluiden kannalta keskeisten sidosryhmien kanssa tehtävä verkostotyö tiivistyi. Takuun avulla nuorten osallistuminen työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin lisääntyi ja niiden palvelutarjontaa saatiin kehitetyksi nuorten tarpeita paremmin vastaavaksi. Malli lisäsi ja nopeutti nuorten työnhakusuunnitelmien laadintaa, mutta asetettuja tavoitteita ei pystytty saavuttamaan. Mallin kriittisiksi tekijöiksi nousivatkin työvoimatoimistojen resursointi sekä muiden toimijoiden sitoutuminen ja mahdollisuudet tukea takuun tavoitteita. Mallin avulla ei pystytty tavoittamaan riittävän hyvin sellaisia moniongelmaisia nuoria eikä maahanmuuttajataustaisia nuoria, jotka tarvitsevat keskimääräistä enemmän tukea. Kokonaisuudessaan nuorten yhteiskuntatakuun mallin arvioitiin tehostaneen hyvin nuorten palveluita. Varhaisen puuttumisen työotteen vahvistuminen ja nuorten erityisten palvelutarpeiden esille nostaminen arvioitiin myös sen tuomiksi lisäarvoiksi.¹⁴

Nuorten korkealla pysynyt työttömyys on ollut edelleen suurena huolenaiheena 2010-luvulla, minkä vuoksi tarvittiin uusia keinoja rohkaista yrityksiä rekrytoimaan nuorta työvoimaa ja käynnistettiin uusia nuorten työllistymistä edistäviä toimenpiteitä. Tarvittiin erityisesti keinoja, joilla madaltaa ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien nuorten ensimmäisen työpaikan saantia, sillä noin puolet työttömistä nuorista ovat olleet vastavalmistuneita. Hyvä koulutustaso yleensä suojaa nuoria työttömyydeltä, mutta nykyinen taantuma on vaikeuttanut myös korkeakoulutettujen nuorten työllistymistä.

Nuorten palkkatuen Sanssi-kortti otettiin käyttöön vuonna 2010 ja sen tavoitteena on aktivoida nuoria itse hankkimaan työpaikka ja välittää nuorten kautta työnantajille tietoa palkkatuesta. Sanssi-kortin käyttöönottoa ja tunnettuuden lisäämistä tuettiin erityisellä kampanjalla. Sanssi-kortilla nuori pystyi työtä hakiessaan todistamaan työnantajalle, että hänen palkkauskustannuksiinsa voidaan myöntää palkkatukea. Tuen määrä oli kokopäiväisessä työssä vuonna 2012 650 euroa enintään 10 kuukauden tai koko oppisopimuskoulutuksen ajan. Sanssi-kortti kohdistettiin 17–29-vuotiaille nuorille, erityisesti vastavalmistuneille, joilla on suoritettuna ammatillinen tutkinto, mutta jotka eivät ole vielä saaneet työpaikkaa. Sanssi-korttia käytettäessä työnantajana voi olla kunta, yritys, yhdistys tai säätiö, mutta ei valtio. Palkkatuella työllistyneitä Sanssi-kortin saajia oli vuonna 2010 noin 3 200 ja vuonna 2011 noin 2 300 nuorta. Enemmistö eli noin 60 % Sanssi-kortin saaneista on ollut 20–24-vuotiaita. Nuorten palkkatukipäätöksiä on tehty yleisimmin yrityksiin, joihin on työllistynyt noin 80 % Sanssi-kortin saaneista nuorista.¹⁵ Vuonna 2013 Sanssi-kortteja myönnettiin alle 30-vuotiaille nuorille noin 40 500 kappaletta ja Sanssi-kortteihin perustuvia palkkatukipäätöksiä tehtiin noin 6 800.¹⁶

Vuonna 2012 tehdyn seurantatutkimuksen perusteella Sanssi-kortti on osoittautunut hyväksi keinoksi saada nuoret nopeasti työelämään. Kampanjan avulla saatiin myönteistä julkisuutta ja sen avulla nuorten työllistymisen tärkeys nousi yleiseen tietoisuuteen.

14 Pitkänen ym. 2007

15 Sanssi-kortti.mol.fi.2013

16 TEM, työnvälitystilasto

Myös työnantajien suhtautumisen nuoriin työnhakijoihin arvioitiin muuttuneen myönteisemmäksi. Työnantajien kiinnostus palkata nuoria työnhakijoita on lisääntynyt ja he ovat aiempaa useammin palkanneet nuoria palkkatuella. Sanssi-kortti on myös koettu käytökeloiseksi ja helpoksi nuorten työllistymisen tukimuodoksi. Myös nuoret itse kokivat Sanssi-kortin hyödylliseksi työllistymisensä kannalta erityisesti siksi, että se on mahdollistanut työkokemuksen saamisen omalta ammattialalta.¹⁷

Vaikka Sanssi-kortti yksinkertaisti palkkatuen myöntämisen ehtoja ja maksamista, on sen myöntämisen ehdoissa ja käyttöön liittyvissä hallinnollisissa menettelyissä edelleen kehittämistarpeita. Tutkimuksessa tehdyn rekisteriaineiston analysoinnin perusteella Sanssi-kortti on jonkun verran lisännyt nuorten palkkatuen käyttöä, mutta sen työllisyysvaikutuksista ei ole näyttöä. Kyselyiden perusteella Sanssi-kortin koettiin lisänneen nuorten palkkaamista vakituisiin työtehtäviin ja heidän palkkaamistaan työharjoittelun jälkeen palkkatuella etenkin yksityisissä yrityksissä.¹⁸

1.2 Nuorisotakuun lähtökohdat ja tavoitteet

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan on kirjattu nuorten yhteiskuntatakuun toteuttaminen nuorten työllisyyden edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi¹⁹. Nuorten yhteiskuntatakuu kuuluu hallitusohjelman kärkihankkeena hallituksen erityisen panostuksen ja seurannan piiriin. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti hallitusohjelman pohjalta syyskuussa 2011 nuorten yhteiskuntatakuu-työryhmän, jonka raportti toimenpide-ehdotuksineen valmistui maaliskuussa 2012. Työryhmä kartoitti laajasti nuorten syrjäytymistä ilmiönä, arvioi nykyisten syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden ja nuorten palvelujärjestelmän toimivuutta ja kehittämistarpeita. Työryhmä teki toimenpide-ehdotukset nuorten yhteiskuntatakuu-toimenpideohjelman käynnistämiseksi sekä esitykset 60 miljoonan euron vuosittaisen määrärahan kohdentamiseksi vuoden 2013 alusta. Lisäksi työryhmä ehdotti raportissaan nuorten aikuisten osaamishojelman lisäämistä osaksi yhteiskuntatakuun kokonaisuutta. Sen avulla voidaan tarjota ammatillista koulutusta kouluttamattomille 20–29-vuotiaille nuorille.²⁰ Näiden lisäpanostusten rinnalla nuorisotakuun toteutuksessa korostetaan kaikkien nuorten palveluja tuottavien viranomaisten ja muiden toimijoiden aktiivista panosta ja keskinäistä yhteistyötä. Nuorisotakuun toimeenpanoa tarkastellaan laajana kokonaisuutena, jonka toteutukseen osallistuu erillismäärärahan turvin saatujen resurssien ohella koko nuorten osallisuutta tukeva palvelujärjestelmä.

Nuorisotakuu tuli voimaan vuoden 2013 alusta lukien. Nuorisotakuu on luonteeltaan palvelulupaus, jossa eri toimijat sitoutetaan toimimaan yhteisesti sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Nuorisotakuusta ei ole erillistä lakia vaan se on eri toimijoiden välinen sopimus. Tässä mielessä se poikkeaa esimerkiksi terveydenhuollossa käyttöön otetusta hoitotakuusta, joka on lakisääteinen. Hoitotakuu takaa kansalaisille subjektiivisen oikeuden palveluihin pääsyyn, ja sen toteuttamatta jättämisestä voi seurata sanktioita.

Nuorisotakuun avulla pyritään varmistamaan, että nuoret löytävät polun koulutukseen ja työhön ja pääsevät siten osalliseksi yhteiskuntaan. Tavoitteena on, että kaikille nuorille luodaan realistiset mahdollisuudet suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto ja työllistyä. Samalla kiinnitetään huomiota siihen, että nuoret eivät ajaudu liian pitkään jaksoon ilman minkäänlaista aktiivista toimintaa. Nuorisotakuun avulla tarjotaan koulutus-

17 Pitkänen, Aho & Syrjä 2012

18 Pitkänen, Aho & Syrjä 2012

19 Nuorisotakuun toteutus 2013

20 Nuorten yhteiskuntatakuu 2012

harjoittelu-, työpaja-, kuntoutus- tai työpaikka alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vasta-valmistuneille kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta. Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Hallitus on varannut nuorisotakuun toimeenpanoon 60 miljoonan euron vuotuisen määrärahan, joka jakaantuu sekä työ- ja elinkeinoministeriön että opetus- ja kulttuuriministeriön toimialoille.

Nuorisotakuun toteuttamiseksi TE-hallinnolle on varattu valtion budjetista vuosittain 27 miljoonaa euroa, jotka kohdennetaan nuorille suunnattujen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen sekä työvoimapolitiittisten toimenpiteiden tehostettuun käyttöön. TE-toimistojen roolissa nuorisotakuun toteutuksessa panostetaan nuoren palvelutarpeen arviointiin, nuoren kanssa tehtävän työllistymissuunnitelman laatimiseen ja nopeasti käynnistettävään palveluprosessiin hyödyntämällä olemassa olevaa palveluvalikoimaa. Palkkautettuun työhön pääsyn tehostamiseksi hyödynnetään Sanssi-korttia. Lisäksi TE-toimistojen toiminnassa korostuu yhteistyön tiivistäminen muiden viranomaisten, työnantajien ja yritysten kanssa.

Nuorisotakuuseen kuuluvan koulutustakuun ja syrjäytymisen ehkäisyn toteuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriölle tulee valtion budjetista 32 miljoonan euron määräraha. Koulutustakuu toteutetaan luomalla kaikille perusasteen päättävälle tosiasialliset mahdollisuudet siirtyä välittömästi jatkokoulutukseen. Koulutustakuu koskee vuoden 2013 alun jälkeen perusasteen päättäviä nuoria. Ministeriö kohdentaa määrärahan sellaisiin toimenpiteisiin, joilla parannetaan koulutuksen saatavuutta ja tehostetaan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa. OKM:n nuorisotakuun määrärahoja kohdennetaan myös etsivän nuorisotyön tehostamiseen ja nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen. Kuntien nuorisotoimen alaisuudessa toimivat nuorten ohjaus- ja palveluverkostot ovat keskeisessä nuoria koskevan tiedon kokoamisessa ja välittämisessä, nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamisessa ja kehittämisessä.

Lisäksi koulutustakuuta täydennetään nuorten aikuisten osaamisohjelmalla, jonka erillisen määrärahan avulla lisätään ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen sekä oppisopimuskoulutuksen paikkoja ja tehostetaan ohjaus- ja neuvontapalveluja. Suomessa on noin 110 000 sellaista 20–29-vuotiasta, joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta. Nuorten aikuisten osaamisohjelman avulla on tavoitteena vuosina 2013–16 saada tästä kohderyhmästä noin 36 000 nuorta lisärahoituksen avulla toisen asteen koulutukseen. Tavoitteena on saada vuosittain 5000 aloittajaa näyttötutkintoon valmistavaan ammatilliseen peruskoulutukseen.

Nuorisotakuu ei toteudu ilman sosiaali- ja terveystalvveluja. Nuorisotakuuseen sisältyy lupaus nuorten kuntoutuspalvelujen saatavuudesta sisältäen ennalta ehkäisevän työn, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut, nuorten terveydenhuollon, sosiaalivtyön sekä päihde- ja mielenterveyspalvelut. Nuorisotakuun toteutuksessa korostetaan eri toimijoiden välistä tiivistä ja suunnitelmallista yhteistyötä nuorten palvelujen kehittämiseksi.

Myös Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalvelut kytkeytyvät nuorisotakuun toteutuksen yhteistyöverkostoon. Nuorisotakuun käynnistysvaiheessa kiinnitettiin huomiota siihen, että Kelan kuntoutuslain myöntöedellytysten vuoksi nuorten ohjautuminen ammatilliseen kuntoutukseen on ollut viime vuosien aikana vähäistä huolimatta siitä, että soveltuvia palveluja on ollut tarjolla.²¹ Vuoden 2013 aikana valmisteltiin tähän liittyvä lakimuutos, ja vuoden 2014 alusta Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä

21 Notkola ym. 2013

lievennettiin siten, että työ- ja opiskelukyvyn heikentymisen arvioinnissa otetaan myös huomioon henkilön sosiaaliseen ja muuhun elämäntilanteeseen liittyvät tekijät.

Nuorisotakuun toimeenpanomalli rakentuu eri toimijoiden tiiviin yhteistyön varaan. Nuorten yhteiskuntatakuu-työryhmä²² korostaa loppuraportissaan, että sen toteutuksessa tarvitaan koko yhteiskunnan yhteistä tahtotilaa ja talkoohenkeä. Viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja nuorten yhteisvastuu on välttämätöntä sen täydelle onnistumiselle. Nuorisotakuu perustuu Public-Private-People-Partnership -malliin, jossa nuoret ovat itse aktiivisia toimijoita ja oman tulevaisuutensa tekijöitä. Nuorisotakuun toimeenpanon seuranta ja eri toimijoiden yhteistyötä kehittämään perustettiin valtakunnallinen laajapohjainen Nuorisotakuu-ryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti ja käsittelee nuorisotakuun toteutukseen liittyviä asioita.

Myös jatkossa nuorisotakuuseen sisältyvän erillismäärärahan lisäksi sen toimeenpanossa tarvitaan eri toimijoiden välistä tiivistä yhteistyötä, rakenteellisia ratkaisuja ja tahtoa investoida nuoriin pitkällä aikavälillä. Budjettivarojen rahoitettujen kohdennettujen toimenpiteiden lisäksi nuorisotakuun onnistuminen edellyttää nuorten peruspalvelujen toimivuutta; kuntien, valtion, kolmannen sektorin ja yritysten välisen yhteistyön tiivistämistä sekä uusien toimintatapojen ja työmenetelmien omaksumista valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Ennen nuorisotakuun käynnistymistä ja myös sen toimeenpanon käynnistyttyä eri hallinnonaloilla on tehty säädösvalmisteluja ja muutoksia, joilla on vaikutuksia takuun toteutukseen.²³ Yhtenä nuorisotakuun toimeenpanoon liittyvänä haasteena on vuoden 2014 alusta toteutetut julkisten työvoimapalveluiden, TE-toimistojen palvelumallin sekä toimistoverkon uudistukset. Hallituksen 29.11.2013 tekemään päätökseen rakennepoliittisen uudistuksen toimeenpanossa sisältyi useita nuorisotakuun toimeenpanoon vaikuttavia ratkaisuja. Arviot niiden vaikutuksista nuorisotakuun toimeenpanolle jatkossa ovat ristiriitaisia. Osa ratkaisuksista on selvästi myönteisiä ja osa tulee vaikuttamaan heikentävästi nuorten palveluihin ja käytettävissä oleviin resursseihin. Oppivelvollisuus on päätetty nostaa 17 ikävuoteen. Uudistuksen avulla on tarkoitus tavoittaa erityisesti sellaiset nuoret, jotka eivät pääse ammatilliseen koulutukseen perusopetuksen jälkeen. Ammatillisen koulutuksen tutkinto- ja rahoitusjärjestelmä uudistetaan vuoden 2015 alusta, ja ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkossa toteutetaan lähivuosina iso rakenteellinen uudistus. Työvoiman palvelukeskustoiminnan lakisäästeistäminen ja valtakunnallistaminen on myös tulossa voimaan vuoden 2015 alusta ja samalla muutetaan kuntien roolia pitkäaikaistyöttömien (300 vrk) työmarkkinatuen rahoitusvastuussa.²⁴

Liitteessä 1 on havainnollistava kuva nuorisotakuun etenemisestä vuosina 2011–2013.

1.3 Toimeksiannon kohdentuminen, aineistot ja menetelmät

Kuntoutussäätiö toteutti maaliskuun 2013 ja maaliskuun 2014 välisenä aikana työ- ja elinkeinoministeriön tilaamana selvityshankkeen, jonka tarkoituksena oli toimia tutkimuksellisenä tukena nuorisotakuun toimeenpanon seurannassa ja vaikuttavuuden arviointiin käytettävien indikaattorien kehittämisessä nuorisotakuun ensimmäisenä toimeenpanovuonna 2013.

²² Nuorten yhteiskuntatakuu 2012

²³ Nuorisotakuun etappeja vuosina 2011–2013, Liite

²⁴ Päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013

<http://valtioneuvosto.fi/etusivu/rakenneuudistus395285/tiedostot/paatos-29112013/fi.pdf>

Tutkimuksellisen tuen avulla analysoitiin nuorisotakuun ja siihen sisältyvien eri toimenpidekokonaisuuksien lähtötilanne ja määriteltiin keskeiset toimintaa kuvaavat ja seurannan välineinä käytettävät tunnusluvut. Tämän tutkimustiedon pohjalta kehitettävän mallin avulla voidaan seurata takuutoimenpiteitä ja niiden vaikuttavuutta, ja hyödyntää tätä vaikuttavuustietoa takuutoimenpiteiden kehittämisessä.

Kuntoutussäätiön toteuttama tutkimuksellinen tuki rakentui seuraavien neljän pääkysymyksen kautta:

1. **Miten nuorisotakuun toteuttamiseen käytettäviä resursseja ja kustannuksia tulisi mitata?**
 - Mitä ovat tavoitteen kannalta olennaiset palveluntuottamiskustannukset: nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvät lisäkustannukset ja kohderyhmän palvelukokonaisuuden kustannukset?
 - Miten kustannustietoja on saatavissa?
 - Miten tilastointia ja tietojärjestelmiä tulisi täydentää, jotta resurssien ja vaikuttavuuden suhteen tarkasteluun tarvittavia tietoja olisi saatavissa jatkossa?
2. **Miten nuorisotakuun vaikuttavuutta tulisi mitata?**
 - Millainen kustannus-vaikuttavuus-tyyppiseen tarkasteluun soveltuvan vaikuttavuusindikaattorin tulisi olla?
3. **Millainen on helppokäyttöinen ja ymmärrettävä tapa seurata ja arvioida nuorisotakuun toimintamallia, joka mahdollistaa käytettyjen resurssien ja vaikuttavuuden välisen suhteen arvioinnin?**
4. **Miten käytössä olevien resurssien määrä vaikuttaa palvelujen tarjoamiseen ja palvelujen vaikuttavuuteen?**

Seuraavassa on esitetty yksityiskohtaisemmin tutkimuskysymykset joihin toimeksiantossa on haettu vastauksia:

1. **Koulutustakuun toteutuminen**
 - Miten nuorten pääsy perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen (ammattilliseen ja oppisopimuskoulutukseen) toteutuu tällä hetkellä?
 - Miten hyvin koulutuksen läpäisy toteutuu?
 - Millaisia parannuksia koulutuksen saatavuudessa on tapahtunut?
2. **Työllistymisen edistäminen**
 - Mikä on TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten nuorille tarjoamien työllistymistä edistävien palvelujen toimivuus tällä hetkellä?
3. **Syrjäytymisen ennaltaehkäisy**

Syrjäytymisen ennaltaehkäisyn vaikutukset huomioidaan läpileikkaavasti kaikkien palvelujen ja prosessien arvioinnissa. Syrjäytymisen ennaltaehkäisyn tärkeinä näkökulmina huomioidaan:

- Miten hyvin nuorisotakuun toimien avulla pystytään pienentämään työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrää?
 - Miten hyvin nuorisotakuun toimien avulla pystytään saattamaan työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria tarvitsemiensa palveluiden pariin?
 - Miten hyvin etsivän nuorisotyön avulla tavoitetaan työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria?
 - Mitä tarpeita työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla on?
 - Löydetäänkö näille nuorille heidän tarvitsemiaan palveluja, erityisesti polkuja koulutukseen/työhön?
4. **Pajatoiminnan nykytilanteen analyysi**
 - Millaisia nuoria ohjautuu työpajoille?

- Miten ja mistä syistä he ohjautuvat pajoille?
- Millaisia tarpeita pajoille ohjautuneilla nuorilla on?
- Voidaanko heidän palvelutarpeisiinsa vastata pajatoiminnan avulla?
- Löydetäänkö pajanuorille heidän tarvitsemiaan polkuja koulutukseen/työhön?
- Miten pajatoimintaa ja sen vaikuttavuutta tulisi seurata? Tässä huomioidaan myös toiminnan kehittämisen näkökulma.

5. Muiden nuorille suunnattujen palvelujen toimivuus

- Miten ammatillinen kuntoutus toimii nuorten kohdalla?
- Millaisia tarpeita nuorilla on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin (mm. terveydenhoitajan,
- lääkärin, psykologin, sosiaalityöntekijän palveluihin, mielenterveyspalveluihin, päihde- ja huumevierotukseen) tai muihin tarvitsemiinsa palveluihin (kuten velkaneuvontaan)?
- Pääsevätkö nuoret näihin palveluihin oikea-aikaisesti?
- Miten nuorten palvelupolut etenevät ja mitkä ovat ne kriittiset prosessien kohdat, joita tulisi seurata?
- Miten palvelutarvetta ja tarpeisiin vastaamista ja vaikuttavuutta tulisi seurata, jotta tiedosta olisi hyötyä prosessien kehittämisessä siten, että vaikuttavuus olisi paras mahdollinen?

6. Toimintatapojen muutoksen analysointi

a) Nuorten näkökulmasta:

- Pääsevätkö ja kiinnittyvät nuoret palveluihin (palvelujen saatavuus)?
- Päästäänkö palveluihin oikea-aikaisesti ja vastaavatko palvelut nuorten palvelutarpeisiin?
- Millaisia polkuja ja prosesseja palveluihin ja palveluketjuihin liittyy ja millaisilla palveluketjutuksilla päästään parhaimpaan vaikuttavuuteen?
- Miten nuorten prosesseja tulisi seurata ja mitä indikaattoreita tulisi käyttää jatkossa apuna?
- Millainen on nuorten asiakastyytyväisyys: kokemukset palvelutarpeen mukaisista palveluista/tuesta ja palveluihin ohjautumisesta?
- Miten hyvin eri toimijoiden välisen yhteistyön toimivuudessa on onnistuttu?
- Tapahtuuko yhteistyön tiivistymistä nuorten hyväksi valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti?
- Millaisia vaikutuksia yhteistyöllä on nuorten tilanteeseen?
- Miten nuorisotakuun toimien markkinointi ja tiedotus on tavoittanut nuoret ja toimijat?

b) Työnantajien ja yrittäjien näkökulmasta:

- Millainen on elinkeinoelämän ja järjestöjen panos nuorisotakuun toteutuksessa?
- Millainen on työelämän ja työnantajien rooli ja tahtotila nuorisotakuun toteutukseen liittyen?
- Miten nuorten rekrytointihalukkuutta voidaan jatkossa seurata ja mitata?
- Miten nuorten rekrytointihalukkuuteen voitaisiin vaikuttaa nuorten rekrytointia edistävasti erityisesti koulusta työelämään siirryttäessä?
- Miten hyvin työnantajat kokevat nuorten työllistämisen kuuluvan heille ja mikä käsitys heillä on yrityksensä yhteiskunnallisesta vastuusta?

7. Alueellinen ja paikallinen yhteistyö

- Millainen on kuntien nuorille palveluja tarjoavan verkoston toiminnan vaikutus nuorisotakuun toteutumiseen? Analysointi esimerkkikuntien avulla.
- Miten ELY-keskusten vastuu nuorisotoiminnan koordinoinnissa toimii tällä hetkellä ja mitkä ovat sen kehittämistarpeet?
- Miten nuorille suunnattujen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen (TNO-palvelujen) verkostoyhteistyö toimii ja millainen on TNO-palvelujen saatavuus?
- Miten ELY-keskusten vastuulla oleva TNO-palvelujen koordinointi ja palveluiden monikanavaisuus on tukenut nuorisotakuun toteuttamista?
- Miten onnistuneesti Public-Private-People-Partnership -mallin (4 P:n -malli) toteutuu käytännössä?
- Miten nuorten osallisuus toteutuu nuorisotakuun toimeenpanossa?
- Miten kolmannen sektorin toimijat ja työnantajat osallistuvat takuun toimeenpanoon?
- Toimiiko 4 P:n -malli ja miten jatkossa tulisi seurata mallin toimivuutta?

8. Nuorten palveluiden vaikuttavuuden mittaaminen suhteessa käytettyihin resursseihin

- Selvittää, miten käytössä olevien resurssien määrä vaikuttaa palvelujen tarjoamiseen ja palvelujen vaikuttavuuteen ja miten käytössä olevien resurssien määrää tulisi mitata ja vertailla suhteessa saavutettaviin tuloksiin.
- Tehdä ehdotus helppokäyttöisestä ja ymmärrettävästä tavasta seurata ja arvioida nuorisotakuun toimintamallia tästä näkökulmasta.
- Kuvata käytettävissä olevien tilastojen ja indikaattoreiden avulla nuorisotakuun toiminnan onnistumista ensimmäisenä nuorisotakuun toteuttamisvuonna eli vuonna 2013.

Liitteessä 2 on kuvattu nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen viitekehys.

Tutkimuksellista tukea toteuttamassa oli laaja asiantuntijaryhmä, jonka vastuuhenkilönä ja yhteyshenkilönä tilaajan suuntaan toimi vanhempi asiantuntija YTL Matti Tuusa Kuntoutussäätiöstä. Kuntoutussäätiöstä asiantuntijaryhmään kuuluivat projektipäällikkö YTM Sari Pitkänen, erikoistutkija VTT, FM Riikka Shemeikka, tutkija VTM Johanna Korkeamäki, arviointipäällikkö YTM Henna Harju sekä tutkimusavustaja VTK Aurora Saares. Diakonia-ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystalouden tutkimuskeskuksesta asiantuntijaryhmään kuuluivat tutkija-kehittäjä TtM (terveystaloustiede) Marjo Pulliainen, tutkija VTT Aija Kettunen sekä tutkija-yliopettaja YTT Keijo Piirainen.

Tutkimusaineistot:

1. Tutkimuksellisessa tuessa hyödynnettiin monipuolista kirjallista, tilastollista, kysely- ja haastatteluaineistoa. Lisäksi tietoa koottiin alueellisten kehittämisyöpöjen, tapaustutkimusten ja erilaisten seminaarien, koulutusten, erilaisten valtakunnallisten ja alueellisten työryhmien kokousten ja neuvottelutilaisuuksien kautta.
2. Kirjallinen materiaali (valtakunnallinen ja alueellinen aineisto)
3. Kysely TE-toimiston ja oppilaitosten johtajille (kevät 2013, kevät 2014, 105 ja 92 vastausta sisältäen molempina vuosina vastaukset kaikista 15 TE-toimistosta)
4. Kehittämisyöpäjä Uusimaa 16.10. (33 osallistujaa), Keski-Suomi 21.10. (22 osallistujaa), Oulu 8.11. (35 osallistujaa) sekä valtakunnallinen tulevaisuustyöpäjä, joka toteutetaan 14.5.2014

5. Kysely nuorille ja nuorten haastattelut (syksy 2013–alkuvuosi 2014, 220 nuoren kyselyvastausta ja 47 haastateltua nuorta).
6. Kysely TE-toimistojen, oppilaitosten, sosiaalityön ja etsivän nuorisotyön henkilöstölle (syksy 2013, 875 vastaajaa ja 580 kokonaan täytettyä lomaketta).
7. Tapaustutkimukset, jotka sisältävät työpajatyöskentelyä ja haastatteluita (syksy 2013, kevät 2014)
8. Kysely työnantajille (kevät 2014, 186 vastausta)

Tarkempia tietoja aineistoista liitteestä 2.

2 Nuorisotakuun tunnettuus ja nuorten tarpeet

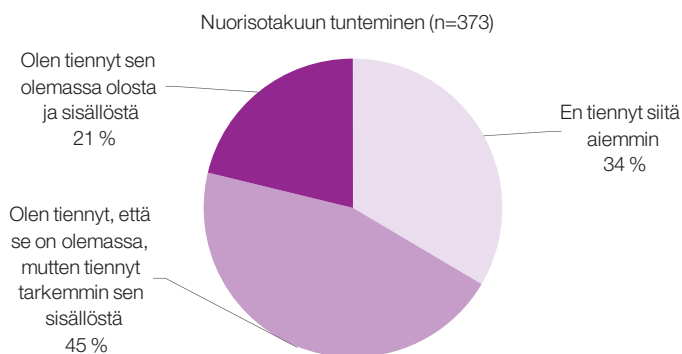
Nuorisotakuun sisältöä ja eri toimijoiden roolia tulee aineiston perustella konkretisoida ja vahvistaa sen myötä yhteistä näkemystä nuorisotakuun toteuttamisesta. Nuorisotakuun toteuttamista ja seurantaan varten tarvitaan tulosten seurannan ohella myös nuorten parissa toimivien organisaatioiden roolien ja prosessien määrittämistä ja selkiyttämistä.

Nuoret tietävät yleensä nuorisotakuun olemassa olost, mutta tuntevat harvemmin sen sisältöä. Nuorisotakuun tuntevat keskimääräistä harvemmin pelkän peruskoulun varassa olevat nuoret. Myöskään nuoria työllistäneet työnantajat eivät ole tietoisia nuorisotakuusta. Työnantajat tuntevat nuorten tavoin nuorisotakuun nimeltä, mutta harvemmin tuntevat tarkkaan sen sisältöä. Työnantajat toivoisivat saavansa enemmän tietoa nuorisotakuusta etenkin TE-toimistoilta. Työnantajat haluaisivat saada konkreettisia esimerkkejä onnistuneista tapauksista nuorisotakuun toteuttamiseksi. Työnantajat toivovat toimialakohtaista tiedottamista työnantaja- ja työntekijäjärjestöiltä nuorisotakuun toteuttamisen konkreettisista keinoista. Työnantajat odottavat myös enemmän nuorten omien näkemysten kuulemista.

Nuorten näkemykset

Kyselytulosten perusteella nuorisotakuun tuntee noin 70 % vastaajanuorista (21 % tietää olemassa olost ja sisällöstä, 45 % tietää nuorisotakuun, muttei sen sisältöä). Yleisimmin nuorisotakuun tuntevat 25-29-vuotiaat vastavalmistuneet nuoret, harvinaisimmin sisälön tuntevat ilman ammatillista koulutusta tai työtä olevat 20-29-vuotiaat nuoret.

Kuvio 1. Nuorisotakuun tunnettuus

Kuten alla olevasta taulukosta käy ilmi tietoa nuorisotakuusta on saatu monia kanavia pitkin, yleisimmin tiedotusvälineiden ja internetin kautta. Tietoa on välittynyt yhtä yleisesti oppilaitosten, TE-toimistojen, kavereiden, työpajojen sekä vanhempien ja muiden sukulaisten kautta. Nuorisotakuusta on saatu tietoa myös työnantajien kautta.

Nuorisotakuusta viestimisessä kannattaa huomioida se, että internet- ja tiedotusväline-viestintää käyttävät eniten lukion ja korkeakoulutuksen suorittaneet nuoret.

Taulukko 1. Tiedon saaminen nuorisotakuusta (poistettu ei lainkaan vaihtoehto)

	Netti		Kaverit ja ystävät		Vanhemmat, perhe ja sukulaiset		TE-toimisto		Oppilaitokset		Työpajat		Työnantajat		Tiedotusvälineet: lehdet, tv ja radio	
	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm
vähän	33	74	49	57	51	48	38	42	49	66	40	34	61	30	35	78
jonkin verran	38	84	32	37	34	32	35	39	28	38	33	28	24	12	33	74
paljon	17	39	13	15	8	8	22	24	16	22	13	11	8	4	23	52
erittäin paljon	12	26	6	7	7	7	5	5	7	10	13	11	6	3	8	18
Yhteensä	100	223	100	116	100	95	100	110	100	136	100	84	100	49	100	222

Haastateltavien nuorten keskuudessa nuorisotakuu tunnettiin heikosti. Myös nuorille tehdyssä kyselytutkimuksessa havaittiin, että pelkän perusasteen varassa olevat nuoret tunsivat huonoiten nuorisotakuun sisältöjä. Haastatellut nuoret eivät esimerkiksi luke-neet sanomalehtiä tai seuranneet televisiota. Osa nuorista oli havainnut haastatteluhet-kellä näkyvillä olevat ulkomainokset, mutta nuorisotakuun täsmällistä sisältöä ei tun-nettu. Verkko ja ilmaislehdet nähtiin yhtenä potentiaalisena väylänä nuorisotakuun tie-dottamisessa. Nuoret kuitenkin toivoivat, että eri mahdollisuudet olisivat selkeästi esillä ja näkyvillä. Yhtenä ehdotuksena tuotiin esille esimerkiksi julisteet.

Kyselytulosten perusteella nuorten omat arviot työ- ja opiskelukyvystä sekä fyysisestä terveydentilasta asteikolla 1–10 ovat keskimäärin 6,6–6,7 ja henkisestä terveydentilasta 6,2. Tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota nuorten työttömien muita nuoria alhaisem-paan kokemukseen omasta työkyvystä²⁵. Työttömyyttä pidetään myös mielenterveyden riskitekijänä, mikä korostaa ennaltaehkäisyn tärkeyttä.²⁶

Noin puolet nuorista ei kokenut minkäänlaista kuntoutuksen tarvetta, 17 % tarvitsi henkistä jaksamista ja hyvinvointia tukevaa kuntoutusta ja 3–5 % fyysistä jaksamista, opintoihin valmiuksia antavaa tai ammatillisia valmiuksia edistää kuntoutusta. Haastat-teluiden perusteella kuntoutusmahdollisuudet tunnettiin huonosti, vaikka monella nuo-rella oli erilaisia terveydellisiä rajoitteita, joiden he kokivat vaikeuttavan työllistymistä ja koulutusta

Peruskoulun suorittaneilla on muita nuorten ryhmiä yleisemmin puutetta tuen saami-nessa tavoitteiden ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymistä varten, ylioppilailla työ-elämää koskevan tiedon saamisessa.

25 Seitsamo ym. 2006.

26 Laajasalo & Pirkola 2012.

Taulukko 2. Nuorten ammattilaisilta tarvitsema tuki

	Kaikki (269–272)	Peruskoulu (86)	Ylioppilas- tutkinto (69–70)	Ammat- tillinen koulutus (63–65)	Korkea- asteen koulutus (39–40)
Tavoitteiden ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiytyminen					
en ole tarvinnut	35 %	27 %	39 %	37 %	40 %
olisin tarvinnut, mutta en ole saanut	21 %	15 %	23 %	26 %	28 %
olen saanut, mutta en riittävästi	30 %	38 %	29 %	23 %	23 %
olen saanut riittävästi	14 %	20 %	10 %	14 %	10 %
Koulutusta koskeva tieto					
en ole tarvinnut	33 %	27 %	27 %	40 %	48 %
olisin tarvinnut, mutta en ole saanut	19 %	17 %	23 %	18 %	15 %
olen saanut, mutta en riittävästi	30 %	31 %	30 %	29 %	25 %
olen saanut riittävästi	19 %	24 %	20 %	14 %	13 %
Työelämää koskeva tieto (mm. tutkinnon jälkeiset mahdollisuudet työllistyä)					
en ole tarvinnut	30 %	33 %	26 %	30 %	25 %
olisin tarvinnut, mutta en ole saanut	22 %	23 %	20 %	22 %	28 %
olen saanut, mutta en riittävästi	32 %	23 %	41 %	33 %	28 %
olen saanut riittävästi	17 %	21 %	13 %	14 %	20 %
Sosiaali- ja terveyspalveluihin pääseminen (mm. kuntoutus, mielenterveys- ja päihdepalvelu)					
en ole tarvinnut	57 %	51 %	63 %	50 %	67 %
olisin tarvinnut, mutta en ole saanut	16 %	17 %	13 %	20 %	13 %
olen saanut, mutta en riittävästi	13 %	13 %	13 %	14 %	10 %
olen saanut riittävästi	15 %	19 %	11 %	16 %	10 %
Muu neuvonta, tuki ja kannustus					
en ole tarvinnut	43 %	42 %	48 %	41 %	40 %
olisin tarvinnut, mutta en ole saanut	20 %	20 %	19 %	14 %	38 %
olen saanut, mutta en riittävästi	18 %	17 %	13 %	27 %	10 %
olen saanut riittävästi	19 %	21 %	20 %	19 %	13 %

Kuten seuraavasta taulukosta käy ilmi koulutukseen ja työhön hakeutumista ovat vaikeuttaneet yleisimmin työpaikkojen puute ja huono yleinen tilanne, toiveiden mukaisten koulutuspaikkojen puute, tiedon puuttuminen avunsaannin paikoista sekä avun hakemisen vaivalloisuus.

Taulukko 3. Nuorten koulutukseen ja työhön hakeutumista vaikeuttaneet seikat

	Kohtalaisesti, melko tai erittäin paljon vastanneet	
	%	lkm
Työpaikkojen puute ja huono yleinen työtilanne	69	192
Toiveitteni mukaisten koulutuspaikkojen puute	51	188
Tiedon puuttuminen siitä, mistä saan tarvittaessa apua	51	190
Avun hakemisen vaivalloisuus	48	189
Apua vaille jääminen sen hakemisesta huolimatta	39	185
Oppimisvaikeudet tai koulupelko	30	189
Työhön menemisen taloudellinen kannattamattomuus	28	186
Terveydelliset syyt, joiden vuoksi en usko pärjääväni	26	186
Huonot kulkuyhteydet kouluttautumista ja työllistymistä tukeviin palveluihin	23	186
Jonotus kouluttautumista ja työllistymistä tukeviin palveluihin pääsemiseksi	18	181
Puutteellinen kielitaitoni	16	184

Kyselytulosten perusteella nuorten tuen tarpeet työhön tai koulutukseen pääsemiseksi liittyvät pitkälti perusasioihin. Neljännes asiaa kommentoineista (n=87) kertoi tarvitsevana konkreettista tietoa opiskelupaikoista, niihin liittyvistä vaatimuksista, avoimista työpaikoista ja ylipäänsä mahdollisuuksista. Toinen neljännes vastanneista kaipasi ohjausta ja neuvontaa työhön tai koulutukseen pääsemiseksi. Tarvittavan ohjauksen sisällöiksi mainittiin ammatinvalintaohjaus, ohjaus opiskelusta työelämään siirtymiseen sekä neuvoja ja vinkkejä ylipäänsä työnhakuun. Viidesosa vastaajista kertoi, ettei tarvitse minäkäänlaista tukea työhön tai koulutukseen pääsemiseksi. Alle kymmenesosa vastaajista nimesi tarvitsevana kannustusta ja motivointia oman polun löytämiseen. Kolme vastaajista koki peruskoulun ja lukion opinto- ja opiskelijaohjauksen riittämättömäksi.

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien haastateltavien (n=43) keskuudessa keskeisimmäksi koulutukseen hakeutumisen esteiksi nostettiin tietämättömyys siitä, mitä haluaa tehdä, sekä huoli omasta jaksamisesta opintojen aikana. Osa haastateluista nuorista oli hakenut koulutukseen, mutta keskeyttänyt opintonsa. Oma ala oli saattanut löytyä, mutta opintoihin ei päässyt. Erityisesti maahanmuuttajataustaiset nuoret olivat hakeneet opintoihin useitakin kertoja, mutta heidän kielitaitonsa oli arvioitu riittämättömäksi.

Koulutukseen hakeutumattomuuden taustalla oli myös paljon tietämättömyyttä erilaisista mahdollisuuksista. Yhdessä ryhmässä nostettiin esille myös, että ei haluttu opiskella peruskoulusta juuri tulleiden kanssa. Myöskään toimeentuloa ei nähty opintoja kannustavana esimerkiksi perheellisillä nuorilla. Vanhempiensa kanssa asuva nuori ajatteli opintotuen olevan samalla tasolla kuin alle 20-vuotiaana opiskellessaan. Kaikki eivät myös tienneet, että ammatilliset opinnot on mahdollista suorittaa hyvinkin yksilöllisesti. Nuoret myös toivoivat kevyempiä opiskelumahdollisuuksia jaksamisensa tueksi. Erityisopiskelupaikkoja tarvittiin lisää. *"Varmaan monesta tuntuu samalta kuin musta, että ei tavallisessa oppilaitoksessa pärjää, niin sitten ne jää himaan."*

Osalla nuorista oli kouluttautumisen suhteen suunnitelma, jossa he aikoiivat edetä omaan tahtiinsa. Osa oli saanut suunnitelmiinsa tukea esimerkiksi

ammatinvalintapsykologilta, osa koki joutuneensa yksin miettimään ja etsimään tietoa aiheesta. Kaikilla näistä nuorista koulutussuunnitelmat ovat kuitenkin toisia kuin mitä he olivat peruskoulun jälkeen alkaneet opiskella. Ne nuoret, joilla oli terveysongelmia, kokivat alanvalinnan erityisen haastavana.

Nainen 1: "Mulla on niin paljon terveydellisiä ongelmia, että se rajaa kaiken lähestulkoon ulos."

Nainen 2: "Mulla on ihan sama. Vaikka olisi jotain mikä kiinnostaisi, niin et sä pysty lähtee, kun sä tiedät että sun terveys ei kestä sitä työtä."

Muutama kyselyyn vastaajista koki olevansa täysin umpikujassa, vaikka ovatkin saaneet palveluita ja tukea. Palvelut eivät kuitenkaan ole tuoneet ratkaisua heidän tilanteeseensa. *"Olisin perustanut yrityksen, halunnut oppisopimuksen kautta opiskella ammattiin - vaikeavammaisena en päässyt edes kokeiluun, peruskoulu ei kykene huomioimaan erilaisuutta.(...) Asiantuntijat eivät kykene kohtaamaan erilaisuutta. Jos vammoja on useampi, ei edes keskustella vaihtoehtoista."*

On kiinnitetty huomiota siihen, että nuorille työvoiman ja koulutuksen ulkopuolella oleville ei ole tarjolla laadukasta opinto-ohjausta. Nuorten näkökulmasta tarvetta olisi käydä konkreettisesti läpi, miten opintoja voi suorittaa ja miten opintoja voisi joustavoittaa.²⁷

Keskeisenä syynä työelämään kiinnittämättömyyteen nähtiin soveltuvien työpaikkojen vähäinen määrä. Toisaalta työssä ollessa työmäärä oli monessa paikassa ollut suuri. Nuoret toivat esille esimerkiksi oman alansa laajat YT-neuvottelut. Rakennusosalta valmistunut nuori koki alan vaarallisena, jossa ei piitattu työturvallisuudesta. Ilman ammatitutkintoa olevat nuoret toivat esille, että avoimia työpaikkoja ei yksinkertaisesti ole tarjolla.

Maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat kielitaidon ja ennakkoluulojen olevan suurimpia työllistymisen esteitä. Suomi koettiin vaikeaksi kieleksi, koska se oli monesti myös hyvin erilainen omaan äidinkieleen verrattuna. Ammatillisen koulutuksen ulkopuolelle jääminen vaikutti kielteisesti kielitaitoon, jonka nähtiin parhaiten kehittyvän koulutuksessa ja työssä. Myös oppisopimus koettiin hyväksi tavaksi oppia kieltä koulutuksen ja työn vuorotellessa, mutta *"on vaikea löytää paikkaa, joka ottaisi oppisopimuksella töihin"*. Monet työt, joissa maahanmuuttajat työskentelevät, ovat myös yksinäisiä töitä, mikä on haitallista kielitaidon kehittymiselle.

Erilaisten tukien ja etuuksien hakeminen koettiin työläänä ja vaikeana. Eräs nuori kuvasi, kuinka *"sit sä meet kotiin sen lapun kanssa, et apua, miten se nyt menikään"*. Usein nämä nuoret myös kertoivat erilaisista oppimisen vaikeuksista. Hyvä kokemus oli eräällä nuorella, kun ammatinvalintapsykologi oli auttanut hakemuspapereiden täyttämisessä. Hyvänä pidettiin myös, jos työntekijä tuli tarvittaessa nuoren mukaan tai teki hakemukset kurssille nuoren puolesta. Yleisesti nuoret kokivat, että eri mahdollisuuksista ei aina tiennyt.

Myös maahanmuuttajataustaisten nuorten ryhmässä tuotiin esille tarve henkilökohtaiseen asioimiseen ymmärtämisen helpottamiseksi. Perheellinen nainen nosti esille palveluihin pääsyn lastenvaunuilla. Eräs nuori kiinnitti huomiota, että ilman ajanvarausta toimivat palvelut ovat sellaisissa tiloissa, joissa on vaikea kertoa omista henkilökohtaisista asioistaan: *"ei tuntunut mukavalta puhua aulassa omissa asioistaan"*.

Ryhmämuotoiseen toimintaan osallistumista pidettiin hyvänä, sillä ryhmä tarjosi tietoa eri mahdollisuuksista, sosiaalisia suhteita ja nopean tavan saada apua ja neuvontaa.

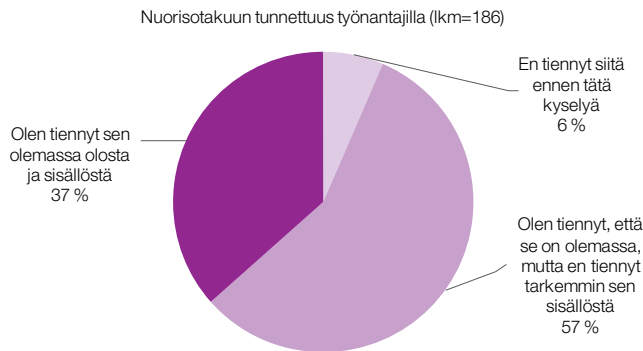
²⁷ Souto 2013.

Kahdessa ryhmässä tuotiin esille huoli siitä, mitä tapahtuu kuntoutuksen työtoiminnan ryhmätoiminnan päättymisen jälkeen. Hyvänä pidettiin mahdollisuutta olla yhteydessä ryhmän työntekijöihin myös toiminnan päättymisen jälkeen. Tämä tuotiin esille myös nuorten kyselyn avovastauksissa työpajojen suhteen.

Työnantajien näkemykset

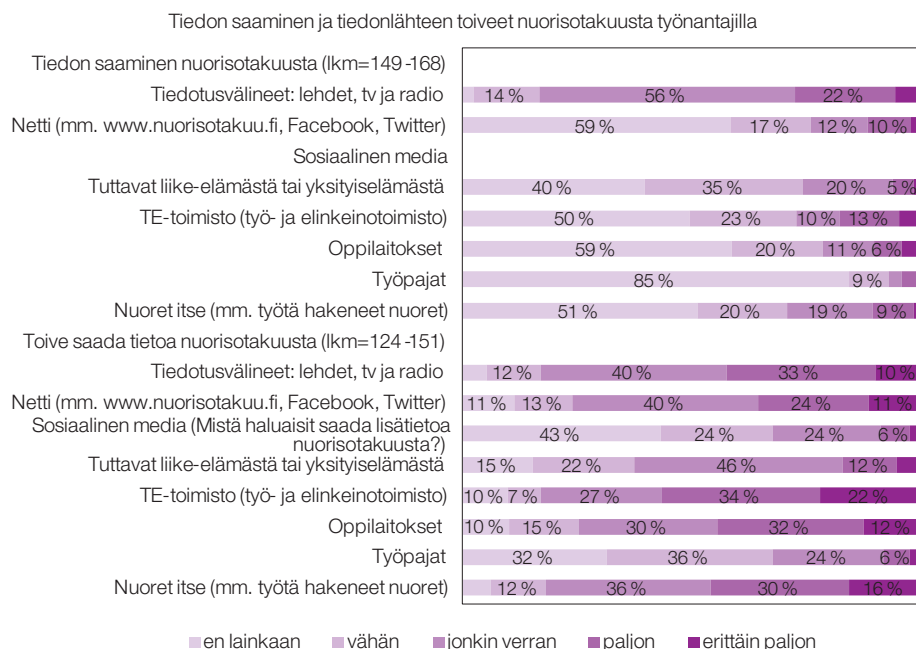
Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hanketta varten koottiin tietoa nuorisotakuun tunnettuudesta myös työnantajilta. Kyselyyn vastanneista työnantajista noin 60 % tuntee nuorisotakuun, muttei tarkemmin sen sisältöä, ja noin reilu kolmannes tuntee myös sen sisällön. Helsingin seudun kauppakamarin tekemän kyselyn perusteella nuorten yhteiskuntatakuun tunti vuonna 2013 hyvin 22 % yrittäjistä. Kyselyn vastanneet työnantajat tuntevat siten hieman useammin nuorisotakuun. Nuorisotakuun tunnettuus oli kauppakamarin tekemän kyselyn perusteella lisääntynyt vuodesta 2012, joten kyse voi olla vastaavasta nuorisotakuun tunnettuuden lisääntymisestä työnantajilla.

Kuvio 2. Nuorisotakuun tunnettuus työnantajilla

Työnantajat ovat saaneet yleisimmin tietoa nuorisotakuusta tiedotusvälineistä, jossa siitä on kuullut noin reilu neljäsosaa vastaajista, sekä TE-toimistoista, joista noin viidesosaa on saanut tietoa nuorisotakuusta. Selvästi yleisimmin toivotaan tiedon saamista nuorisotakuusta TE-toimistoista, joiden noin 60 % vastaajista toivoo välittävän nykyistä enemmän tietoa nuorisotakuusta. Samoin tietoa toivotaan nykyistä enemmän nuorilta itseltään, oppilaitoksilta ja tiedotusvälineistä, joilta noin reilu 40 % työnantajista haluaisi välittävän enemmän tietoa nuorisotakuusta.

Kuvio 3. Tiedon välittyminen nuorisotakuusta

Tietoa nuorisotakuusta on haettu viranomaisten internetsivuilta, kunnan elinkeinoneuvottelukunnasta, Kuntaliiton tiedotteista, työnantajaliitoista ja toimialajärjestöistä, TE-toimistoista sekä TEMistä ja OKM:stä. Jotkut vastaajat kertoivat, että tieto nuorisotakuusta oli tullut ensimmäisen kerran tätä raporttia varten tehdystä kyselystä ja kuvasivat viestintää todella huonosti toteutetuksi.

Työnantajat olisivat toivoneet enemmän suoraa viestintää yrityksiin nuorisotakuuseen liittyvistä mahdollisuuksista, sillä julkisten tiedotusvälineiden kautta tehtävä viestintä ei riitä työnantajien kiinnostuksen herättämiseksi. Viestinnässä ehdotetaan keinoksi sähköistä yrityksille kohdennettua markkinointikirjettä. Työnantajat toivovat saavansa tietoa nuorisotakuusta työnantajien ja työntekijöiden järjestöjen kautta. Työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen toivotaan tekevän yhteisen kampanjan, jossa kerrotaan nuorisotakuun tavoitteista ja toimenpiteistä. Työnantajat toivovat myös enemmän tiedottamista nuorille nuorisotakuuseen liittyvistä mahdollisuuksista siten, että nuoret osaisivat kertoa niistä itse työnantajille. Esimerkiksi yksi yritys oli palkannut nuoren, mutta vasta jälkikäteen työsuhteen alettua oli selvinnyt tukien saamisen mahdollisuus ja tuet jäivät saamatta.

Työnantajat toivovat saavansa konkreettista tietoa siitä, miten he voisivat omassa yrityksessään hyödyntää nuorisotakuuta. Työnantajat tarvitsevat tietoa esimerkkitalanteista, joissa voitaisiin hyödyntää nuorisotakuuta. Nuorisotakuusta haluttaisiin tietää se, miten asiat käytännössä hoidetaan, mitkä ovat mahdollisuudet ja mihin toiminta velvoittaa. Tietoa halutaan siitä, onko yksityisillä yrityksillä mahdollisuus ottaa kesätöihin useampia nuorisotakuun piiriin kuuluvia nuoria. Työnantajat haluavat tietoa käytännön tukimuodoista, joita niille on tarjolla nuoren työllistämiseksi. Työnantajat haluavat tietoa myös nuorten työsuhteiden kestosta sekä siitä, miten vahvasti heidän tulee sitoutua

nuoren työllistämiseen ja mitä voidaan tehdä, jos se ei sujukaan. Työnantajat haluavat tietoa järjestelmän joustavuudesta ja mahdollisuuksista työllistää nuoria ja saada heidät heti tilanteen mukaan työhön, vaikkei kaikkia papereita olisi vielä täytetty. Tietoa tarvitaan myös 25–29 v. työllistymisen mahdollisuuksista opistotasoisien koulutuksen jälkeen. Työnantajat pitävät tärkeänä sitä, että nuorten työllistämiseen liittyvissä asioissa olisi saatavilla tietoa kokonaisuudesta. Nykyisin työnantajat joutuvat keräämään itse tiedot eri paikoista, mikä vie liikaa aikaa.

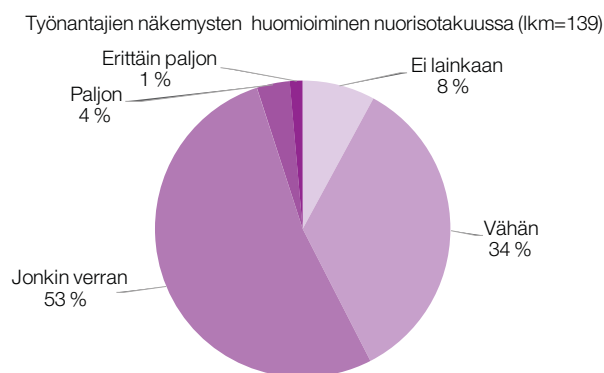
Työnantajat tarvitsevat tietoa myös nuorisokuun toimivuudesta ja vaikutuksista. Tieto siitä, miten nuorisotakuuta hyödyntäneissä yrityksissä on onnistuttu, olisi tarpeellista. Työnantajat toivovat saavansa tietoa siitä, onko nuorisotakuulla ollut vaikutusta kokeenempien työntekijöiden työllistymiseen. Työnantajat toivovat nuorisotakuusta positiivista uutisointia negatiivisen sijaan. Työnantajien innostusta saataisiin lisättyä välittämällä tietoa siitä, mikä taho ja missä päin Suomea on onnistunut ja millä tavalla taho on onnistunut nuorisotakuun toteuttamisessa. Myös nuorten omia ääniä nuorisotakuun toimivuudesta halutaan työnantajien keskuudessa kuulla lisää.

"Sana on tuttu mutta jos yritykseen olisi tullut suoraan postia jossa selkeästi kuvataan mitä etua ja kustannuksia tästä on yritykselle niin kynnys hakea ohjelmaan olisi alhaisempi. Kynnys harjoittelijan ottamiseen on alhainen sillä palkkapakkoa ei ole, vaikka korvaus usein maksetaankin. Yrityksillä on suuri tarve lisäävälle työpaikoilla. Se on vaan tehtävä niin helpoksi ja taloudellisesti järkeväksi että siihen on helppo tarttua. Ei työstä paperisotaa, helppo taho josta saa yksiselitteistä neuvontaa, ja ehkä koordinoiva taho josta kandidaatteja löytyy."

"Jos halutaan nuorisotakuu kunnolla toimimaan, on yrityksiä informoitava asiasta paremmin kohdennetulla viestinnällä. Mielestäni ei ole tarpeeksi jos jäämme media varaan. Yrityksessä täytyy tietää miten homma käytännössä toimii, mihin sitoudumme ja mitä se vaikuttaa hallinnolliseen työhön yrityksen päässä. Uskon että paikkoja voisi löytyä enemmän jos asiasta tiedotettaisiin paremmin."

Työnantajista noin 40 % arvioi, ettei työnantajien näkemyksiä ole juurikaan huomioitu nuorisotakuun toteuttamisessa ja vain 5 % kokee työnantajien huomioimisen hyväksi.

Kuvio 4. Työnantajien näkemysten huomioiminen nuorisotakuun toteuttamisessa

Työnantajilta tiedusteltiin keinoista, joilla heitä voitaisiin huomioida paremmin nuorisotakuun toteuttamisessa. Työnantajat toivovat nuorisotakuun toteuttamisessa byrokratian vähentämistä. Työnantajat haluavat vähentää paperisotaa työllistämiseen liittyvissä asioissa, ja palkkatukeen liittyvien asioiden toivotaan järjestyvän sähköisesti. Tällä hetkellä työnantajat kokevat, että tukia joudutaan hakemaan monella eri paperilla moneen eri kertaan. Vaikka työnantaja hyötyy tuesta, mitä saa työllistämiseen, vastaavasti paperiasioiden käsittely vie yrityksessä paljon aikaa. Kokonaishyöty jää siis pieneksi. Byrokratiaa voitaisiin vähentää sillä, että nuori hakisi itse tuen ja työnantaja vain maksaisi sovittun erotuksen. Yritykset haluavat yksinkertaisia toimintamalleja ja eri tukien yhteensovittamista ilman uutta hallinnollisen taakan muodostumista.

Työnantajat toivovat tiedottamisen lisäämistä nuorten työllistämiseen liittyvistä asioista. Työnantajat tarvitsevat tiedotuksen lisäksi yksityiskohtaisia ja yksiselitteisiä ohjeita, sillä yrityksillä ei ole aikaa selvittää ohjeiden tulkintoja. Tiedon puutteen vuoksi nuorten työllistämiseen liittyviä tukia on jäänyt saamatta. Suoraa tiedottamista tulisi tehdä yritysten johdolle ja henkilöstöpäälliköille. Tiedottamista toivotaan EK:lta ja omilta työnantajaliitoilta siten, että yritykset saisivat arkikielisen ymmärrettävän viestin aiheesta sähköpostitse.

Työnantajille tiedottamisen lisäksi tulisi panostaa nuorille tiedottamiseen. Nuoria tulisi myös valmentaa enemmän työntekoon. Jos työnantaja ottaa motivoitumattoman nuoren työhön ja joutuu irtisanomaan hänet, se vähentää työnantajien kiinnostusta palkata jatkossa nuoria, vaikka he saisivat rekrytointiin taloudellista tukea. Työnantajien toivotaan saavan nuorten sairaslomat kustannuksettomiksi harjoittelun ja palkkauksen ensimmäisiksi vuosiksi, sillä nuorten sairastelun todetaan olevaan joissakin yrityksissä selvästi yleisempää kuin muilla työntekijäryhmillä.

Työnantajat haluavat päästä suunnittelemaan nuorisotakuun toteuttamista sekä tehdä enemmän yhteistyötä TE-hallinnon viranomaisten kanssa. Työnantajat haluavat olla mukana kehittämässä tarvittavaa koulutusta ja työllistämistä. TE-toimistojen toivotaan olevan helpommin saavutettavia ja hoitavan palkkaamiseen liittyviä asioita nopeammin ja joustavammin. TE-toimistojen tulisi ottaa aktiivisemmin yhteyttä yrityksiin ja etsiä enemmän vaihtoehtoja jokaiselle nuorelle. TE-toimistojen toivotaan kartoittavan tarkemmin yrityksiä, jotka voisivat työllistää nuori nuorisotakuun avulla sekä tarjota sopivia nuoria kesätöihin. Yrityksillä ei ole kiireiden vuoksi resursseja selvittää itse työllistämiseen liittyviä asioita, vaikka ne olisivat kiinnostuneet rekrytoimaan nuoria. Yritykset toivovat enemmän kyselyitä ja tiedusteluja TE-toimistosta nuorten työllistämiseen liittyvissä asioissa.

TE-palveluiden toimintatavat tulee pitää joustavina, sillä yrityksillä on eri tilanteissa erilaisia tarpeita. Työnantajien tarpeet ja tavoitteet tulisi huomioida nykyistä paremmin. Työnantajat toivovat joustoa palkkaukseen siten, että palkkaa voitaisiin maksaa osaamisen mukaan myös oppisopimuskoulutuksessa. Tuilla elävän nuoren palkkaamista lyhyeksi aika tulisi helpottaa siten, ettei nuorelle tulisi taloudellisia vaikeuksia hänen jouduessa hakemaan tukia uudelleen. Myös työsuhteen purkua tulisi helpottaa, jos työtehtävät eivät sovikaan nuorelle. Nuorten ammattikoulutettujen rekrytointiin halutaan joustava työkokeilumenettely, jossa olisi nuoren koe- ja perehtymisaikaa ennen Sanssi-korttia tai muuta tuettua palkkaamista. Työnantajia voitaisiin huomioida paremmin sillä, että koulutusta suunnataan enemmän työllistäville aloille eikä niille, jotka ovat vetovoimaisia nuorille muutenkin. Työnantajia voitaisiin huomioida ottamalla vaaditut alakohtaiset pätevyysvaatimukset huomioon paremmin oppilaitoksissa. Muun muassa energia-alalla tässä on havaittu puutteita.

"Pitäisi antaa enemmän päätäntävaltaa työpaikoille ja työnantajille - nyt nuorisotakuun "ehdot" ovat sellaisia, että useassa tapauksessa nuori työllistyy helpommin jopa ilman tätä järjestelmää. Työnantajat ja nuoret eivät itsekään tiedä miten tulisi toimia - pitäisikö hiukan yksinkertaistaa järjestelmää? Ajatus hyvä, mutta toteutus ala-arvoinen! Työnantajat (erityisesti PK-sektorin yritykset) mukaan valmisteluun ja toteutus heidän ehdoillaan."

"TE-toimiston kautta selkeää viestintää aiheesta lisää. Tällä hetkellä tuntuu, että jokainen tapaus on erilainen, jolloin työnantajan on mahdoton tietää mitä tukimuotoa milloinkin sovelletaan ja millä edellytyksillä mikäkin on mahdollinen. Erilaisia tukimuotoja on ihan liikaa, niitä pitäisi jotenkin yhtenäistää ja te-toimiston pystyä jo etukäteen vahvistamaan tuen saatavuus. Joissakin tapauksissa rekrytointeja joudutaan tekemään niin nopealla aikataululla, ettei ole mitenkään mahdollista odotella te-toimistosta päätöstä ennen työsopimuksen allekirjoittamista."

"Työaika / vko, siihen joustoa ja saataisiin alkuun ainakin nuori näyttämään halukkuutensa ja taitonsa työpaikalle. Nyt 85 % sääntö alan kokonaistyöajasta rajoittaa tarjontaa, osa-aikatyö samoin kiinnostaa monia nuoria, hakea oman alan kokemusta tai omaa alaa, kun koulutusta ei aina ole, tai se on väärältä alalta > kun ei kiinnosta. Samoin TE-tsojen 10 pv käsittelyajat "valmiisiin päätöksiin" vaikeuttaa tuetun henkilön työhönpääsyä, kun työnantajalla on tilanne päällä, ei voi odottaa kahta viikkoa työntekijää. Pätkätöitä ei ole tarkoitus lisätä, vaan saada nuorisotakuun piirissä olevat töihin, ainakin oppimaan jotain työn ohessa, kotona ja nurkissa ei opi kuin laiskaksi ja passiiviseksi."

3 Nuorisotakuun toteuttamismahdollisuudet

Enemmistö nuorten parissa toimivien organisaatioiden johtajista ja henkilöstöstä kokee nuorisotakuun nykyiset toteuttamismahdollisuudet vähintään kohtalaiseksi. Toimijoilla on tätäkin paremmin luottamusta nuorisotakuun toteuttamisen edellytyksiin tulevana vuonna. Koulutustakuun toteuttamista pidetään nykyisin ja tulevaisuudessa helpommin toteutettavissa olevana kuin toimenpiteiden ja palveluiden tarjoamiseen liittyvää nuorisotakuun osiota. Nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttavat sekä nuorten parissa toimivien viranomaisten että nuorten näkökulmasta yleinen työmarkkinatilanne ja nuorten toiveiden mukaisten koulutuspaikkojen puuttuminen. Tämän lisäksi nuorten mukaan tilannetta vaikeuttaa lisäksi tiedon puuttuminen paikoista, joista apua voisi saada.

Nuorisotakuun toteuttamismahdollisuudet toiminta-alueella

Johtajille ja henkilöstölle suunnatussa kyselyssä pyydettiin vastaajia arvioimaan, millaisina he pitävät nuorisotakuun toteuttamisen mahdollisuuksia omalla toiminta-alueellaan.

Vuosina 2013 ja 2014 noin 70 % johtajista arvioi nuorisotakuun toimenpiteiden tarjoamiseen liittyvät nykyiset toteuttamismahdollisuudet vähintään kohtalaisiksi. Tulevia nuorisotakuun toteuttamismahdollisuuksia pitää kohtalaisina tai hyvinä noin 80 % vastaajista. Näkemykset nuorisotakuuseen liittyvien toimenpiteiden tarjoamisen nykytilanteesta ovat parantuneet alkuvuoden 2013 ja alkuvuoden 2014 välisenä aikana. Kun vuonna 2013 toimenpiteiden tarjoamisessa tilannetta piti hyvänä noin viidesosa vastaajista, nykyisiä toteuttamismahdollisuuksia pitää hyvänä noin kolmasosa. Koulutustakuun toteuttamiseen liittyvät arviot ovat toimenpiteiden tarjoamista myönteisempiä. Noin 90 % on pitänyt nuorisotakuun nykyisiä ja tulevia toteuttamismahdollisuuksia hyvinä. Sekä nuorisotakuun toimenpiteiden tarjoamisessa että koulutustakuussa uskotaan tilanteen olevan parempi tulevana vuonna. TE-toimiston johtajat suhtautuvat kriittisemmin nuorisotakuun alueelliseen toteuttamismahdollisuuteen kuin oppilaitosten johtajat. Vuonna 2014 heistä peräti noin 75 % kokee nykyisin nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvien toimenpiteiden tarjoamisen tilanteen heikoksi ja noin 40 % arvioi tilanteen olevan heikko myös tulevana vuonna. Myös näkemykset koulutuspaikkojen nykyisestä ja tulevasta tarjoamisen mahdollisuudesta ovat selvästi kriittisempiä kuin edellisenä vuonna.

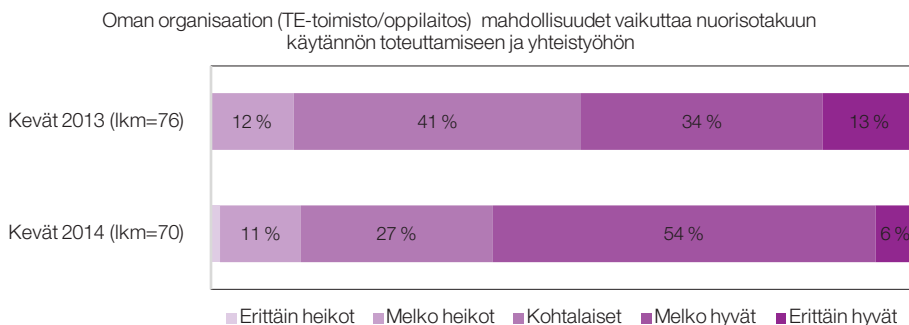
Kuvio 5. Johtajien ja henkilöstön näkemykset nuorisotakuun ja koulutustakuun nykyisistä ja tulevista toteuttamismahdollisuuksista alueellisesti

Nuorisotakuun alueellinen toteuttamismahdollisuus

Nuorten parissa toimivien ammattilaisten näkemykset eivät juurikaan poikkea johtajien näkemyksistä nuorisotakuun toteuttamisen mahdollisuuksista. Nykyisen tilanteen nuorisotakuuseen liittyvien toimenpiteiden tarjoamisessa kokee vähintään kohtalaiseksi noin 60 % vastaajista ja koulutustakuun noin 85 % vastaajista. Vuoden 2014 osalta toimenpiteiden tarjoamisen ennakoi vähintään kohtalaiseksi noin 75 % vastaajista ja koulutustakuun noin 90 %.

Kuvio 6. Johtajien kokemukset oman organisaation vaikutusmahdollisuuksista nuorisotakuun toteuttamiseen

Nuorisotakun osalta pyydettiin kertomaan tekijöistä, jotka vaikuttavat omassa organisaatiossa nuorisotakuun toteuttamiseen. Tekijät liittyvät a) koulutukseen kuten nuorten toivomien koulutuspaikkojen puuttumiseen, b) yleisesti heikkoon työmarkkinatilanteeseen ja työkokeilun myötä vaikeutuneeseen nuorten työllistämiseen sekä c) kuntoutuspalveluiden vaikeaan saatavuuteen.

Koulutukseen liittyvänä nuorisotakuun esteenä mainitaan ammatillisten koulutuspaikkojen vähentäminen ja epätasainen alueellinen jakautuminen. Vastauksissa todetaan lukiokoulutuspaikkoja olevan riittävästi, mutta ammatillisen koulutuksen paikkojen vähäisyyden vaikeuttavan nuorisotakuun toteuttamista. Vaikka koulutuspaikkoja olisi, nuorilla ei ole kykyä eikä halua lukiokoulutukseen. Nuorisotakuussa ei ole myöskään nostettu tarpeeksi esille lukiodien roolia takuun toteuttamisessa. Muun muassa Etelä-Suomen ja Oulun seudun alueella koetaan olevan riittämättömästi koulutuspaikkoja ja koulutuksen resurssin leikkaamiset eivät tue koulutustakuun tavoitteisiin pääsemistä. Koulutustarjontaa koskevissa ratkaisuissa ei käytetä riittävästi ennakkointia eikä työllistymisnäkömiä koskevaa tietoa. Myös koulutusten keskeytykset vaikeuttavat tavoitteen saavuttamista. Ammatillisten oppilaitosten vastauksissa tulevat esille nuorisotakuun toteuttamiseen vaikuttavana tekijänä heikosti peruskoulussa menestyneet opiskelijat, joilla on vaikeuksista selvitä opinnoista. Koulutuspaikkoja olisi tarjolla, mutta nuoret eivät pääse haluamaansa oppilaitokseen. Peruskoulusta valmistuvat pääsevät suhteellisen hyvin ammatilliseen koulutukseen.

Johtajien ja nuorten parissa toimivien ammattilaisten mukaan jatkossa nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttaa se, että lukiossa välivuotta pitäneet tai väärän koulutusalan valinneet jäävät vaille uutta mahdollisuutta, kun uusi opiskelijaksi ottamisen asetus tulee voimaan. Hakukriteerien muuttuessa on selvitettävä, mitä voidaan tarjota uudelleen- ja täydennyskoulutuksen tarpeessa oleville väärän tai työllistämättömän alan valinneille 17–25-vuotiailla valmistuneilla. Haasteena pidetään etenkin ammatillisen koulutuksen

paikkojen vähentämistä, jonka koetaan vaikuttavan jo nykyisin koulutuksen ulkopuolelle jääviin nuorille 18–29-vuotiaisiin. Haasteellinen ryhmä ovat ylioppilastutkintonsa jälkeen ammatilliseen koulutukseen suuntaavat nuoret, joille ei ole riittävästi koulutuspaikkoja. Myös maahanmuuttajien heikot mahdollisuudet päästä toisen asteen koulutukseen vaikuttavat tavoitteen saavuttamiseen. Nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttaa seurantatiedon ja tukipalveluiden puuttuminen. Oppilaitosten toimintaa kuvataan edelleen yhtä jäykäksi ja opettajajohtoiseksi toiminnaksi, jossa ei ole joustoa eikä ymmärrystä erilaisista opiskelijoista. Oppilaitosten opinto-ohjaajilla ei ole tietoa koulupaikan vastaanottamattomista eikä paikalle saapuneista. Yliopistoissa ei ole riittäviä opiskelijaterveydenhuollon tukirakenteita. Osassa yliopistoissa voi olla vain yksi opintopsykologi, jolle jonotusaika on pitkä. Nuorisotakuun toteuttamiseen vaikuttaa alueella asuvien maahanmuuttajien määrä. Maahanmuuttajilla on vaikeuksia saada opiskelupaikkoja, ja osalla heistä ensisijainen tarve liittyy kielikoulutukseen. Maahanmuuttajat tarvitsisivatkin uudenlaista ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta, kun nykyinen valmentava koulutus ei riitä.

Nuorten aikuisten osaamisohjelman käyttöönotossa on tullut esille yksilövalmentajan palkkaustarve, sillä suuren osan opiskelijoista koetaan tarvitsevan erityistä tukea. Nuorten aikuisten osaamisohjelman toteuttamista ovat vaikeuttaneet tiukat rajoitteet kuten opiskelijan 20 vuoden ikä ja edellytys siitä, ettei aiempaa ammattia ole. Aikuislukion suoritaneilla on hyvää koulutuksen muuttuminen kokopäiväiseksi, mutta ammatillisen koulutuksen hakukriteerien muutoksen ennakoidaan vaikuttavan jatkokoulutukseen hakeutumiseen. Oppisopimuskoulutukseen pääsemistä on vaikeuttanut työmarkkinatilanteen lisäksi työharjoittelua koskeva muutos, jossa työharjoittelu korvattiin työkokeilulla. Työkokeilulla on ollut vaikeampi saada tarvittavaa työkokemusta, joka helpottaisi oppisopimukseen pääsemistä.

Edellytyksiä nuorisotakuun toteuttamiseen voidaan lisätä kehittämällä toisen asteen koulutustarjontaa. Koulutustakuun kannalta tärkeitä ovat räättälöidy ja tuetummat koulutusmuodot kuten osatutkinnot ja työelämälähtöiset koulutukset. Myös oppisopimuskoulutukseen ja siihen liittyvän palkkatuen byrokratian vähentämisellä voidaan innostaa työnantajia työllistämiseen. Myös kunnissa tehtävät panostukset sekä yhteistyön tekeminen ammatillisen oppilaitoksen ja kunnan kesken edistää nuorisotakuun toteuttamista.

"Oppilaitosten/koulutustarjonnan määrä vähäinen alueella, harva nuori on valmis lähtemään kotipaikkakunnaltaan kovin kauas opiskelemaan, vaikka lähikunnissa 50–80 kilometrin säteellä olisikin haluttua koulutusta tarjolla, taloudelliset seikat, sosiaalinen ympäristö = koti, ystävät ja sitoutuminen kulkemaan pitkätkö matka vähentävät kiinnostusta hakeutua."

"Toisen asteen ammatillisen koulutuksen saatavuus. Lisää vaikeutta tuottaa lähinnä sijaitsevan oppilaitoksen tarjonta. Tuntuu siltä, että iso osa peruskoulunsa päättävistä, ammatilliselle puolelle siirtyvistä oppilaista, valitsevat ensin oppilaitoksen ja vasta sitten alansa. Tämä saattaa aiheuttaa vääriä valintoja ja keskeyttämisä opinnoistaan. Meillä on hyvin toimiva ja organisoitu pajatoiminta, mutta resurssit siinäkin ovat rajalliset. Yritysmaailman mukaan saaminen on ehdottoman tärkeää tavoitteiden saavuttamiseksi."

"Kunnassamme ongelma on liiallinen satsaus lukiokoulutukseen ja ammatillisen koulutuksen väheksyntä/paikkavaje. Peruskoulun välttävästi suorittavat opiskelijat

hyötyisivät eniten orientoivasta opiskelusta ammatillisessa oppilaitoksessa eikä niinkään peruskoulun lisäopetuksesta eli kymppiluokasta. Puheissa on jo esiintynyt ammattikymppi, jolloin opiskelija saisi peruskoulun suoritettuaan jäädessään ilman opiskelupaikkaa, mahdollisuuden suorittaa joitakin yläkouluopintoja uudestaan, ja samanaikaisesti orientoimaan itseään käytännönläheisellä opiskelulla ammatillisissa aineissa. Konkretia ja käytännön tekeminen on kaikkein motivoivin vaihtoehto nuorelle, joka on syytä tai toisesta ilman suuntaa. Silloin hänelle myös selvenee mahdollinen motivoituminen lukio-opintoihin.”

”Eri kunnissa nuorisotakuuseen suhtaudutaan hyvin eri tavoin. Asia koetaan tärkeäksi, mutta toimenpiteet eri kunnissa ovat erilaisia ja eritasoisia. Yhteistyö eri kuntien kanssa vaatii alueellisesti toimivilta oppilaitoksilta paljon ylimääräisiä voimavaroja kun toimintamallit ja menettelytavat ovat erilaisia.”

Yleinen huono työllisyystilanne vaikuttaa nuorisotakuun toteuttamiseen. Paikalliset yritysten yritysten ja kuntien yt-neuvottelut ovat vaikeuttaneet nuorten työllistymistä. Työttömyys on yleistä kasvukeskuspaikkakunnilla, jonne nuoret jäävät opintojen jälkeen. Perinteisillä työttömyysalueilla ja pienissä vähän työpaikkoja tarjoavissa kunnissa on myös nuorilla työllistymisvaikeuksia. Heikentynyt työmarkkinatilanne on vaikuttanut etenkin TE-toimistoissa nuorisotakuun toteuttamista, sillä henkilöstöään vähentäneet tai lomauttaneet yritykset eivät voi rekrytoida nuoria Sanssi-kortilla tai ottaa palkkatuella oppisopimuskoulutukseen. Oppilaitoksissa on näkynyt vuonna 2013 TE-toimiston organisaatiomuutos yhtenä nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttavana tekijänä. Etenkin nuorten parissa toimivien ammattilaisten työtä vaikeuttaa se, että TE-toimiston palvelut saatavat olla videoyhteyden kautta 60–150 kilometrin päässä. TE-toimistossa ei ole mahdollisuuksia antaa henkilökohtaista opastusta eikä aikaa nuorille etenkin palvelulinjalla 1, jonne vastavalmistuneita ohjataan.

Ohjauksellisen otteen vähäisyys TE-toimiston palveluissa ja alueen työpajoilla vaikuttaa nuorisotakuun toteuttamiseen. Henkilöstötasolla koetaan ongelmaksi se, ettei TE-toimistossa ole käytännössä vastavalmistuneelle muuta palvelua kuin palkkatuki, sillä työkokeilu, työpaja, opiskelu- ja oppisopimuspaikea eivät ole heille mahdollisia. TE-toimistoilla on myös erilaisia tulkintoja palkkatukipäätösten kriteereistä ja vaihtelevuutta käsittelyaikatauluissa. Koska TE-hallinnolla ei ole ohjausresursseja, nuoria työllistävillä työpajoilla tehtävällä ohjauksella on suuri merkitys nuorille. Oppilaitosten mukaan etenkin yrityksiä tulisi saada mukaan tiiviimpään yhteistyöhön nuorisotakuun toteuttamiseksi muun muassa nuoria ja työnantajia tukevien koulutusten kautta. Työllistymistä tukevissa palveluissa on haasteena se, ettei ammatillisen koulutuksen suorittaneille vastavalmistuneille nuorille ole entistä työharjoittelua vastaavaa palvelua. Myöskään kuntouttavan työtoiminnan jälkeen ei ole työharjoittelun kaltaista eteenpäin vievää palvelua niille nuorille, joiden on vaikea päästä työkokeiluun. Työkokeilun järjestäminen työpajoilla on nykyisten ohjeiden perusteella vaikeaa.

Nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttaa se, ettei nuorten tukemiseksi ole riittävästi henkilöstöresursseja eikä nuorten tarvitsemia palveluita kuten työpajatoimintaa, etsivää nuorisotyötä tai kuntoutusta ole tarjolla riittävästi. Ruotsinkielisten nuorten nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttavat yleisesti palvelurakenteiden heikkoudet sekä omankielisten palveluiden ja resurssien puuttuminen niin koulutuspalveluista kuin muista palveluista. Haasteena nuorisotakuun toteuttamisessa on myös se, etteivät palveluiden tarjonta ja nuorten kiinnostus kohtaa alueella. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla todetaan

olevan paljon 18–30-vuotiaita kotona asuvia nuoria, jotka ovat toimeentulotuen, muttei-
vat minkään palvelun piirissä. TE-toimistojen vastauksissa tulee muita tahoja useam-
min esille kuntien roolin ja resurssien merkitys nuorisotakuun toteuttamisessa. Nuori-
sotakuuseen liittyvät velvoitteet ovat jääneet kunnille epäselviksi ja kuntien säästötoi-
met ovat vaikeuttaneet nuorten henkilökohtaisen tuen saamista muun muassa sosiaa-
lityössä. Nuorisotakuun onnistumiseen vaikuttaa se, tavoitetaanko minnekään hakeu-
tumattomat nuoret ja ne, joilla on ongelmia oppimisessa, sosiaalisessa elämässä ja ter-
veydentilassa. Nuorisotakuun toteuttamisessa on huomioitava myös sairast työelämään
nykytilanteessaan kykenemättömät nuoret, joita ohjataan työnhakijoiksi. Nuoret joutu-
vat asioimaan usealla luukulla ja sen myötä palveluihin pääseminen pitkittyy. Palveluihin
on nuoria poissulkevia ehtoja kuten kuntouttavassa työtoiminnassa aktivointiehto, Kelan
palveluissa diagnoosi ja TE-hallinnossa 17 vuoden ikä. Tällöin 16-vuotiailla on vaikeuksia
päästä työpajojen asiakkaaksi, sillä alle 17-vuotiaat eivät pääse työvoimapolitiisiin toi-
menpiteisiin. Työvoiman palvelukeskukseen nuoret tulevat lähetteellä, jolloin palveluun
päästessään nuoret ovat olleet yli kolme kuukautta työttömänä.

*"TE-toimiston byrokratia: nuoren suora ohjaaminen te-toimistoon ei toimi, koska ei
saa henk.koht kontaktia virkailijan kanssa oikealla hetkellä. En saanut varattua edes
aikaa eroavalle nuorelle. Asian hoitaminen jäi nuoren omalle vastuulle. Nuorella itsel-
lään on helppo jättää asia tekemättä. Lisäksi, meille ei tule koskaan kiittausta siitä,
että onko te-toimisto ottanut nuoresta "kopin". TE-toimiston työvoimapolitiisissa kou-
lutuksissa on monia hyviä ja kiinnostavia työttömille ja työttömyysuhan alaisille. Mulla
on kuitenkin sellainen vaikutelma, että koulusta eroavia ei oteta tässä haussa tosis-
saan. Taitavat valmiiksi työttöminä olevat ajaa haussa edelle. TE-toimiston toiminta on
hidasta. Nuori ehtii kadota, kun asioita ei heti hoida. Kaiken kaikkiaan TE-toimistossa
ei tunnuta ymmärtävän, että eroavat nuoret ovat paljolti kykenemättömiä hoitelemaan
itse asioitaan. He eivät jaksa, eivätkä osaa viedä asiaansa eteenpäin."*

*"Nuorisotakuu on pelkkää mediaan uppoavaa sanahelinää paikkakunnalla, jossa nuor-
ten asiantuntijan tehtävät hoidetaan tilapäisten kokoajan vaihtuvien työntekijöiden
toimesta. Suurin osa työ sopimuksen ajasta menee yhteistyöverkostojen etsintään ja
tutustumiseen, palvelujen ja toimenpiteiden hallinnan opetteluun. Puhumattakaan
työttömyysturvasta ja Ura-järjestelmästä. Resurssit ovat aivan liian vähäiset tavoit-
teisiin nähden."*

*"Toiminta-alueella 5 kuntaa, 2 työpajaa. Pitkät välit ja huonot bussiyhteydet - käytän-
nössä vaikeaa nuorelle tulla työpajalle vaikka olisi tarvetta ja mahdollistakin."*

*"Sopivien nuorten työpajojen puute. Pajoja on, mutta nuoret tarvitsevat yksilöllisempää
palvelua. Usein pajojen tarjonta on kapeaa ja ei kiinnosta moniakaan nuoria. Resurssit
nuorten ohjaustyöhön ovat pienet. Enemmän ohjausta tarvitsevat nuoret jäävät heit-
teille, koska eivät itsenäisesti ota kontaktia ja mm. työvoimahallinnon uudistukset
eivät palvele niitä, jotka tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta."*

Etenkin sosiaalisen kuntoutuksen ja matalan kynnyksen paikkojen puuttuminen kunnasta
vaikeuttaa nuorisotakuun toteuttamista, jolloin nuoret eivät saa tarvitsemaansa kuunte-
lua ja ohjausta. Esimerkiksi sosiaalitoimessa patistetaan nuorta ilmoittautumaan työn-
hakijaksi kunnosta riippumatta, vaikka heitä pitäisi ohjata Kelan kuntoutuspalveluun.

Samoin lääkäreiden koetaan laittavan nuoren ”kuntoutumaan kouluun”, jolloin apua on tarjolla nuoren tarpeisiin nähden liian vähän. Kuntoutukseen ei päästä riittävän helposti eikä matalan kynnyksen palveluita ole riittävästi. Palveluiden saatavuuden vaikeuksista johtuen päihde- ja mielenterveysongelmaiset nuoret eivät edes ilmoittaudu palveluihin, mikä vaikeuttaa nuorisotakuun toteuttamista. Puutetta on matalan kynnyksen tukipalveluista, sillä koulu- ja työkyvyttömillä ei ole mitään tukimuotoja, jos he eivät ole ns. riittävän sairaita. Muun muassa mielenterveyspalveluissa psykiatrisen avopalvelun puutteet kuten organisoitumisen ongelmat ja vähäiset resurssit vaikeuttavat nuorisotakuun toteuttamista. Nuoret eivät vastausten mukaan pääse kuntoutukseen tarpeeksi ajoissa.

Palveluiden tarjonta ja laatu, resurssien puute ja kiireisyys ovat vaikeuttaneet nuorisotakuun toteuttamista työpajoilla. Nuorten parissa toimivat ammattilaiset nostavat esille useita palveluita kuten työpajatoiminnan, starttipajat, avoimen ammattiopiston ja ohjaamotoiminnan sekä kuntouttavan työtoiminnan hyviksi palveluiksi nuorisotakuun toteuttamisessa. Nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttaa kuitenkin se, että esimerkiksi yli 25-vuotiailla nuorilla voi olla kuntouttavaan työtoimintaan yli vuoden jonot. Pienissä kunnissa on myös vähän tarvittavia palveluita kuten työpajaa tai 10-luokkaa. Kaupunkien säästöt ja niukkenevat resurssit muun muassa terveyspalveluissa vaikeuttavat nuorisotakuun toteutumista alueella. Nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttaa kuntouttavien toimintamallien puuttuminen mielenterveys- ja päihdeongelmaisilta nuorilta, mikä aiheuttaa nuorten pallottelua. Erään nuoren parissa toimivan ammattilaisen mukaan ”mielenterveyspalvelut eivät toimi keskusteluapuna, vaan lääkepankkina”. Kelan kuntoutuksessa on haasteena lyhytterapia puute ja pitkät prosessit.

”Nuorille ei ole tarpeeksi kuntouttavia toimia. Nuoria, jotka ovat opiskelu- ja työkykyisiä, hyötyvät nuorisotakuusta, mutta haastavassa elämäntilanteessa olevat eivät tällä hetkellä hyödy takuusta. Suurin osa meidän nuoristamme jää siis takuun vaikutusten ulkopuolelle.”

”Nuorisotakuu toteutuu hyvin niiden nuorten kohdalla, jotka ovat toimintakykyisiä. Koulut ovat joustavia ja yhteistyökykyisiä. Monet yritykset ottavat mielellään työkokeiluun ja kunnassamme on yritysyhteistyö-ohjaaja, joka etsii ja välittää työ- ja työkokeilupaiikkoja nuorille. Moniongelmaisille nuorille on hankalampaa löytää paikkaa johon kiinnittyä. On vaikeaa löytää hoito-/kuntoutuspaikkaa niille nuorille jotka kärsivät sekä päihde-että mielenterveysongelmista. Nuorten ohjaavia koulutuksia on liian vähän ja ne ovat liian lyhytkestoisia. Nuorille tarvittaisiin myös enemmän työvoimapolitiittista koulutusta.”

”Sosiaalitoimen piirissä olevat nuoret 18-vuotiaat, joiden asiakkuus on pitkittynyt, ovat usein jo hyvinkin vaurioituneita; mielenterveys- ja päihdeongelmia. Heidän palvelujärjestelmänsä ontuu melko pahasti, mielenterveyspalveluja ei ole riittävästi nuorille, ja nuorten ”paranemisen” prosessit ovat pitkiä. Kun joku nuori sitten selviää ns. koulutuskuntoiseksi, ei koulupaikkoja ole enää niinkään saatavilla. Heillä on jo usein muutama koulutus keskeytynyt, joten vaikea saada enää seuraavaa mielekästä koulutuspaikkaa. Työ nuorten parissa nuorisotakuun tavoitteiden mukaisesti on pitkäjänteistä, haastavaa ja vaatii toimivat verkostot.”

Sekä johtajat että nuorten parissa toimivat ammattilaiset tuovat vahvasti esille vastauksissaan nuorisotakuun alueellisen toteuttamisen edellytyksenä hyvät verkostot ja eri

tahojen jakaman näkemyksen yhteisvastuusta. Nuorisotakuun toteuttaminen edellyttää seudullisten toimijoiden yhteistyön sujuvuutta. Eri sektoreiden välistä yhteistyötä ja yrittäjäyhteistyötä tiivistämällä on voitu toteuttaa nuorisotakuuta entistä paremmin. Nuorten parissa toimivat ammattilaiset korostavat yhteistyötä kunnan eri sektoreiden, koulujen, TE-toimiston, seurakunnan, yritysten ja kolmannen sektorin kesken. Nuorten parissa toimivat ammattilaiset kertovat alueella hyvin toimivan nuorisotakuun edellytyksenä olevasta yhteistyöstä konkreettisia esimerkkejä:

"Kunnassa on hyvin yhteisvastuullinen ilmapiri ja myös työnantajat pyrkivät löytämään keinoja nuorisotakuun toteuttamiseksi."

"Omassa kunnassamme on yhteistyössä TE-toimiston kanssa työllistäneen nuorisotakuun piiriin kuuluvia nuoria 8 henkilöä. Määrä on vähäinen, mutta ei täällä niin kauhean monta olekaan. Työsuhteet ovat toki vielä lyhyitä, mutta kun ensi vuoden talousarvio on valmis, jatkamme työllistämistä kuntaan. Eniten tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttaa yhteistyötä, joka pelaa hyvin nuorisotoimen, sosiaalitoimen ja te-toimiston välillä."

"Olen mukana nuorten kuntoutuksen asiakastyöryhmässä, missä peruskoulun jälkeisen ammattikoulutuksen keskeyttäneiden tilannetta arvioidaan ja ohjataan eteenpäin. Lisäksi sosiaalitoimen aikuissosiaalityö takaa kaikille nuorille kuntouttavan työn paikan, jos he eivät vielä ole peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa. Samoin seutukunnalla käynnistyi nuorten palveluverkosto-tiimi, missä otetaan nuorisotakuun mukaiseen ajatteluun ja työskentelyyn mukaan myös paikalliset yrittäjät."

Ammatilliseen koulutukseen pääsemättömien nuorten on erittäin hankalaa saada oppisopimuskoulutusta tai löytää muitakaan vaihtoehtoja. Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen vähentäminen ja valintakriteereiden muutokset, jotka vaikeuttavat ylioppilaiden ja ns. väärän valinnan tehneitä jo ammatillisen koulutuksen suorittaneiden opiskelumahdollisuuksia. Koulutustakuuun vaikuttavat myös nuorten heikentyneet mahdollisuudet saada ammatillista koulutusta omalta paikkakunnalta opiskelupaikkojen keskityksen takia sekä puute osatyökykyisille nuorille tarkoitetuista osapäiväopiskelupaikoista. Lukioon tulee nuoria, jotka eivät ole motivoituneet opiskeluun, mutta eivät ole päässeet alhaisen keskiarvonsa takia ammatilliseen koulutukseen. Heitä on vaikea saada motivaatiopulmien ja itsenäisten opiskelutaitojen puutteista johtuen enää toiseen koulutuspaikkaan. Ongelmia on etenkin toisen asteen opinnot keskeyttäneillä. Hyväksi koettu palvelu on ammattistartti, jonne opiskelijat hakeutuvat omatoimisesti. Vuoden aikana voi suorittaa tulevan ammatillisen perustutkinnon ATTO-opintoja sekä tutustua vähintään neljään eri ammattialaan viikon kerrallaan. Ammattistarttivuodessa on havaittu hyväksi 12 opintoviikon työssäoppimiseen valmentautumisen jakso, jossa tutustumaan kahteen eri työpaikkaan. Tämän on todettu lisäävän itsetuntemusta ja elämänhallintaa sekä auttavan ammatillalan valinnassa.

"Alle 25-vuotiaita peruskoulun varassa olevia nuoria on alueellamme todella paljon. Heillä on useita keskeytyksiä ammatillisesta ja/tai lukiokoulutuksesta, joten he tarvitsevat vierellä kulkevaa ohjaajaa, jotta he saisivat tarvitsemansa tuen. Heidän elämänsä on usein ollut hyvin rikkonaista johtuen esim. perheen huono-osaisuudesta, koulukiusaamisesta, tunnistamattomista oppimisvaikeuksista, joten elämässä energia on

mennyt muuhun kuin oppimiseen ja oman uran miettimiseen. Näille nuorille, jotka keskeyttävät toisen asteen koulutuksen ei ole meidän maakunnassamme tarvittavia palveluja, muuta kuin hankkeiden kautta. Tarvitaan pysyviä toimintamalleja oppilaitosten sisään, jotta oppilaitoksesta ei tarvitsisi erota, jos on valinnut väärän alan sekä pitkäkestoista uraohjausta nuorille, jotka ovat jo olleet pidempään kotona. Nuorten toiminnassa on haasteita/toiminnan esteitä, jotka tulisi kartuttaa ennen kuin hän pystyy etenemään opiskelemaan. Palveluverkoston on myös rikkonainen, eivätkä nuoret osaa/uskalla hakea tarvittavaa apua. NAO paikat eivät paikkautukunnallamme todellakaan vastaa (on vain ammatti ja erikoisammattitutkintoja) näiden nuorten tarpeisiin. Työkokeilupaidat ovat vähissä, koska alueellamme ei ole työpaikkoja tai monista yrityksistä on henkilöstöä erisanottu/lomautettu. Pajatoimintaa nuorille on, mutta sen täytyisi olla tavoitteellisempaa ja ottaa huomioon nuoren lähikehityksen vyöhyke eli kyvyt ja tavoitteet. Oppisopimuskoulutus on näille nuorille liian haastava, eikä näitä paikkoja ole kuin muutama. Erilaisia joustavia koulutuspolkuja tulisi luoda, jotta nuoret eivät jäisi ilman koulutusta tai mielekästä tekemistä. Myös te-toimistojen työpäivät ovat vähentyneet huomattavasti viime aikoina.”

Nuorten parissa toimivat ottavat vastauksissaan esille nuorten motivaatioon, heidän tavoitteisiinsa sekä tarpeisiin vastaamiseen liittyviä asioita. Nuoret tarvitsevat henkilökohtaisen tuen kuten koulutuksen aikana tarjottavan opinto-ohjauksen lisäksi elämäntilanteen hallinnallista ohjausta, jotta nuorten oma motivaatio ja tarpeet saadaan selville. Kyselyn mukaan muun muassa työkykyselvittäjät kohtaavat työssään nuoria, joilla on runsaasti ongelmia kuten jo hyvin nuorella iällä alkanutta päihteidenkäyttöä sekä päivärytmin ja sosiaalisen elämän ongelmia. Näille nuorille on hyvin tärkeää ohjauksen laatu. Nuorille toivotaan myös omassa puhelinnumerossaan virka-ajan ulkopuolella annettavaa palveluneuvontaa. Nuorisotakuun toimeenpanossa on lisäksi tärkeää tiedottaminen nuorten lisäksi vanhemmille.

”Tällä hetkellä ohjauksen laatu on todella heikkoa. Ohjauspalvelut näkevät vain sen että nuori pitää saada ohjattua johonkin toimenpiteeseen vaikka nuoren tilanteeseen ei todellisuudessa perehdytä ollenkaan. Ohjauksen pitäisi lähteä liikkeelle elämäntilanteesta, terveydentilan selvittäminen, taloudellinen tilanne, vapaa-aika, mahdolliset harrastukset, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja tavoitteistaminen ja tavoitteiden toteutumisen seuraaminen. Ohjaamista on aivan turha tehdä ylhäältä päin nuoren silmin katsottuna. Jos nuoren omaa mielipidettä ei saada esille on ohjauksen laatu todella heikkoa. Myös vaihtoehtojen selvittäminen nuorelle on tärkeää. Vaihtoehdot täytyy avata nuorelle monella tavalla. Mitä hyötyä hänelle siitä olisi itselleen, hyöty taloudellisesti, hyöty opintojen kannalta, hyöty työllistymisen suhteen. On aivan turhaa sanoa nuorelle vaihtoehtoja jos niitä ei avata perusteellisesti. Eli tämä vaatii pitkäkestoisen ohjauksen. Yhden kerran ohjaus ei auta mitään. Tähän tarvitaan myös luottamuksellinen suhde ohjaajan ja ohjattavan välillä joka rakentuu useamman näkemisen jälkeen.”

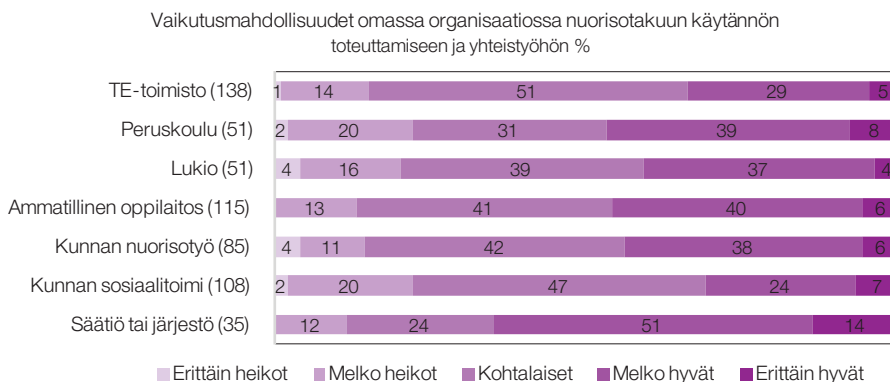
”Kärjistettynä ja tiivistettynä case-esimerkki: Se ei vielä vie eteenpäin, että aktiivisuusaste näyttää paperilla hyvältä, jos nuori, joka keskeyttää opiskelun sosiaalisten tilanteiden pelon ja jännittämisen vuoksi, ohjataan te-toimiston hankkimalle uravalmennuskurssille, joka suoritetaan täysin kotiopiskeluna verkon kautta, jolloin tarjotaan itseasiassa mahdollisuus tilanteen pahenemiselle ja kotia lähtemisen kynnys kasvaa entisestään. Eli tarvitaan aikaa ja paikka sekä oikeat henkilöt (eikä esim. maakuntien

"nettikamerayhteys te-toimisto") selvittää yhdessä nuoren kanssa, mikä on hänen todellinen tilanne, voidaksemme puuttua syrjäytymisen ongelmaan ja tehdä osuvia jatkopolutuksia."

Nuorisotakuun toteuttamismahdollisuudet omassa organisaatiossa

Kyselyissä tiedusteltiin vastaajilta arviota siitä, mitkä ovat heidän oman organisaationsa mahdollisuudet vaikuttaa nuorisotakuun käytännön toteuttamiseen ja siihen liittyvään yhteistyöhön. Johtajille suunnatun kyselyn mukaan sekä nuorisotakuun että koulutustakuun toteuttamisen mahdollisuuksissa pidetään tilannetta parempana kuin keväällä 2013. Myös näkemykset tulevista mahdollisuuksista ovat parantuneet ja etenkin koulutustakuun ennakoidaan toteutuvan hyvin vuonna 2015. Näkemykset oman organisaation mahdollisuuksista vaikuttaa nuorisotakuun toteuttamiseen ovat muuttuneet myönteisemmiksi niin TE-toimistoissa kuin oppilaitoksissa. Vuoden 2013 keväällä noin 50 % vastaajista koki oman organisaation vaikutusmahdollisuudet nuorisotakuun toteuttamisessa melko tai erittäin hyviksi, kun vastaavaa mieltä on vuonna 2014 noin 60 % vastaajista. Henkilöstön edustajat ovat hieman kriittisempiä suhteessa nuorisotakuun toteuttamismahdollisuuksiin omassa organisaatiossa. Henkilöstökyselyn mukaan vuonna 2014 keskimäärin noin viidennes nuorten parissa toimivista ammattilaisista pitää organisaation omia mahdollisuuksia nuorisotakuun toteuttamisessa heikkoina, noin 40 % kohtalaisina ja noin 40 % melko tai erittäin hyvinä. Myönteisimmiksi mahdollisuudet kokevat kolmannen sektorin edustajat, heikoimmiksi kunnan sosiaalitoimen edustaja, myös TE-toimistojen edustajat kokevat oppilaitosten edustajia harvemmin nuorisotakuun toteuttamisen mahdollisuuksia hyväksi.

Kuvio 7. Nuorten parissa toimivan henkilöstön näkemykset oman organisaation nuorisotakuun toteuttamismahdollisuuksista

Kyselyyn vastanneita pyydettiin myös kertomaan nuorisotakuun toteutumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä oman organisaationsa toiminta-alueella. Vastausten mukaan nuorisotakuun toteuttamiseen omassa organisaatioissa vaikuttaa 1) yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, 2) koulutukseen ja siihen liittyvät tukipalvelut.

Nuorisotakuun toteuttamista heikentävät tietämyksen puute toisten tahojen palveluista. Myös oppilaitoksissa toteutetut organisaatiouudistukset kuten oppilaitosten yhdistäminen on vienyt voimavaroja nuorisotakuun toteuttamiselta. Omassa organisaatiossa nuorisotakuun toteuttamista edistää osaltaan alueella oleva aktiivinen tahtotila

nuorisotakuuseen tarttumiseksi sekä yhteisvastuun oleminen korkealla tasolla. Omassa organisaatiossa nuorisotakuun toteuttamista on helpottanut etenkin monipuolinen ammattilaisten yhteistyöverkosto: *"verkostoyhteistyön toimivuus on kaiken a ja o"*. Nuorten tavoittamisen ja hyvän verkoston myötä voidaan luoda toimiva tukiverkko ns. pudokkaille. Nuorisotakuun toteuttamisessa oman organisaation hyviä yhteistyökäytäntöjä nuorisotakuun toteuttamisessa on havaittu muun muassa Järvenpäässä ja Vaasassa. Nuorisotakuun toteuttamista edistää toimiva yhteistyö ammatillisen ja lukiokoulutuksen välillä sekä hyvä yhteistyö TE-toimiston ja sosiaalitoimiston välillä. Nuorisotakuun toteuttamista on edistänyt asiakastyön tasolla tiivistynyt yhteistyö opinto-ohjauksen lisäksi kunnan tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluiden kanssa.

TE-toimistoissa on tehty yhteistyötä oppilaitosten ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Esimerkkinä onnistuneesta yhteistyön organisoinnista on muun muassa Vantaalla nuorten palvelun verkostotyöhön nimetty kehittämisspäällikkö. Vastauksissa korostetaan sekä TE-toimistoissa että oppilaitoksissa julkisten toimijoiden ja yritysten välistä yhteistyötä tekijänä, joka vaikuttaa oman organisaation mahdollisuuksiin toteuttaa nuorisotakuuta. Yhteistyö nuorisotoimen ja koulun sekä alueen kuntien ja yrittäjien kesken on tärkeää nuorisotakuun toteuttamisen kannalta. Yritysyhteistyössä toivotaan vastaavanlaista toimintaa kuin esimerkiksi kauppaketjuilla, joilla on omia nuorten työllistämisen kampanjoita. Yritysyhteistyötä on tehty tiiviisti muun muassa Tampereella, jossa kaksi työntekijää etsii työkokeilupaiikkoja, työpaikkoja ja oppisopimuspaikkoja nuorille.

Hyvänä mallina on ollut kahdesti vuodessa kokoontuva koulutustyöryhmä, johon osallistuu alueen maahanmuuttajien koulutuksen tarjoajia, paikallinen TE-toimisto ja kunnan maahanmuuttajasosiaalityö sekä kunnan maahanmuuttajasosiaalityön yhteistyöpalaverit TE-toimiston kanssa. Nuorille nimetty sosiaaliohjaaja on havaittu hyväksi malliksi, kun resurssien puute on vaikuttanut nuorisotakuun toteuttamista. Hyvänä pidettäisiin palvelukeskustyyppistä toimintaa, jossa tehtäisiin suunnitelmia niille nuorille jotka tarvitsevat muita palveluita ennen työllistämistä. Tärkeää mallissa olisi se, että viranomaiset tulivat 1-2 kertaa viikossa pohtimaan tilanteita nuorten kanssa. Myös iltaisin ja viikonloppuisin tehtävää henkilökohtaista ohjausta tarvitaan. *"Nuorisotakuu on hyvä suunnitelma, mutta käytännössä se ei vielä toimi. Toimiakseen se tarvitsisi paljon enemmän yhteistyötä eri organisaatioiden, yritysten ja nuorten kanssa työskentelevien välillä"*. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyryhmässä Kanta-Hämeessä on seurattu peruskoulun päättäneiden sijoitumista toiselle asteelle. Koulutuksessa pidetään tärkeänä alan ja oppilaitosten vaihdon mahdollistaminen 16-24-vuotiaille. Nuorten koulupudokkuuteen halutaan huomioimista jo ennen peruskoulun loppuvaihetta ja perheen huomioimista, sillä ilman sitä kokonaisvaltaisen tuen antaminen on haasteellista.

"Keskeistä on eri julkisten toimijoiden ja yritysten yhteistyö asian edistämisessä."

"Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on löytänyt omat uomansa ja vahvistanut toimintamallejaan. Nuorisotakuu on Norppa ryhmän pääasia - takuun toteutumisen mallintaminen kunnassamme. Nuorisotyön alle tulee kolmannen sektorin vapaaehtoistoiminta kokonaisuudessaan vuoden vaihteessa. Nyt vastaamme jo pääorganisoinnista ja koulutuksesta sekä rekisterinpidosta. Sen lisäksi nuorisotoimi työllisti kesätyötoiminnan kautta nuoria 1 ja 2 viikon jaksoissa - kokeilutoimintaa jatketaan ja laajennetaan ensi kesänä. Kohteena ovat hankalasti työllistyvät nuoret. Nuorisotakuu viedään käytännönläheisten asioiden kautta ruohonjuuritasolle. Nuoria pyritään aidosti saamaan valmisteluun mukaan."

"Loviisassa on jo suhteellisen pitkät perinteet poikkihallinnolliselle työlle. Ilmeisesti pienessä kaupungissa on henkilö- ja talousresursseja ollut aina niin vähän, että yhteistyötä on ollut pakko rakentaa. Ja pitkällä juoksulla se on ollut hyvä asia. Yksi konkreettinen esimerkki nuorisotakuun toteutumisesta on loviisalaisnuorille tuotettu palveluesite, johon on koottu samojen kansien väliin Loviisassa nuorille tuotettavat matalan kynnyksen palvelut. Ensimmäisen kerran esite tuotettiin 2010 nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimesta ja viime vuonna esite päivitettiin "Nuoret Pudokkaat" -hankkeen voimin (samalla se sai uuden ulkomuodon). Sen lisäksi, että esite on oiva apuväline nuorelle tässä palvelujen viidakossa, se on myös tiivis kooste meille nuorten kanssa työskenteleville ja palvelujamme arvioiville päättäjille. Esitettä lukiessa on helppo huomata, ettei meidän Loviisassa tarvitse nuorisotakuun toteuttamisessa lähteä tuottamaan kokonaan uusia palveluita, vaan koota olemassa olevat palvelut yhteen (näin on jo aika pitkälle tehtykin). Yhteistyötä on myös Starttipajan käynnistyminen. Starttipaja-hankkeen käynnistämisenvaiheessa oli mukana pajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön lisäksi opetustoimi ja sosiaalitoimi. Hallinnollisesti Starttipaja on perusturvan alla, mutta sen asiakkaat ohjautuvat pajaan etsivän nuorisotyön toimesta, joka taas toimii sivistystoimen alla. Tämä on hieno esimerkki kahden eri hallintokunnan saumattomasta yhteistyöstä. Uusi yhteistyöstä syntynyt toimintatapa on myös paikalliset nuorisotyöpajat."

Omassa organisaatiossa nuorisotakuun toteuttamista ovat vaikeuttaneet resurssien puute. Vaikka TE-toimistoissa pula ammatinvalintapsykologeista on vaikeuttanut nuorisotakuun toteuttamista, TE-toimistojen saamat lisäresurssit ja sitoutuminen nuorisotakuuseen ovat vaikuttaneet myönteisesti sen toteuttamiseen. Kuten alueellisella tasolla, myös omassa organisaatiossa vaikuttavat nuorisotakuun toteuttamiseen ammatillisten koulutuksen paikkojen vähentäminen ja vaikeudet löytää itselle sopivaa koulutuspaikkaa, yhteishaku-uudistuksesta aiheutuvat uudet haasteet, ja muiden kuin peruskoulun jälkeen hakevien vaikeudet saada opiskelupaikkaa sekä samanaikainen aikuiskoulutuksen paikkamäärän pysyminen ennallaan.

Toisaalta erilaiset koulutuksesta toiseen oppilaitokseen tai työhön saattaen vaihtamisen -menetelmät, puuttuminen poissaoloihin, nivelvaiheen yhteistyön mallit, tiedonvaihto organisaatioiden välillä koulutuksen keskeyttäneistä, etsivä nuorisotyö, hyvät ohjauspalvelut, ammattistartti, avoin ammattiopisto ja muu räätälöity koulutus sekä työelämäyhteistyön mallit ovat esimerkkejä palveluista, jotka vaikuttavat myönteisesti nuorisotakuun toteuttamiseen. Nuorisotakuun toteuttamiseen vaikuttavat myös tukipalvelut kuten opiskelijahuollon sekä oppilas- ja opiskelijaohjauksen palvelut. Nuorisotakuun toteutusta mahdollistaa muun muassa lukiossa kuraattoripalvelun saaminen. Nuorisotakuun toimeenpanoa helpottaa lukion ja yläasteen yhteinen opinto-ohjaaja, joka tekee yhteistyötä nuorisotoimen kanssa ja voi ohjata nuoria työpajoihin ja oppisopimuskoulutukseen. Aikuisten ammatillisen koulutuksen lisäksi myös aikuislukioilla voidaan alueella tukea nuorisotakuun toteuttamista. Erityisoppilaitokset, vaikeavammaisille tarkoitettua koulutusta sekä räätälöityä koulutusta maahanmuuttajille tarjoavat oppilaitokset vaikuttavat myönteisesti nuorisotakuun toteuttamiseen, sillä niissä on tarjolla vaikeimmassa asemassa oleville tuettua ammatillista ja valmentavaa koulutusta. Vastauksissa tulee esille, kuinka nuorisotakuun ei koeta koskettavan lukioita, joihin tullaan yhteishaun kautta: "Toimin lukion opinto-ohjaajana, joten yhteyteni nuorisotakuuseen on löyhä".

"Kaupungissa on monialainen työryhmä joka pohtii näitä asioita. Oppilaitostasolla olemme taas vastaavasti tehty paljon käytännön työtä tämän asian ympärillä. Konkreettinen esimerkki on nopea ja monipuolinen puuttuminen poissaoloihin. Teemme "kaikkemme" että opiskelijat pysyisivät koulussa eikä keskeyttäisivät."

"Seutukunnan alueelle on luotu aiempien projektien avulla järjestelmä, jota kautta nuoret voivat edetä kuntouttavien toimenpiteiden kautta työpajalle ja sieltä edelleen ammattistarttiin ja normaaliin ammatilliseen opiskeluun. Koulutuspaikkojen leikkauksen myötä on vaikea jatkossa enää löytää kaikille halukaille ammatillista koulutuspaikkaa. Peruskoulusta tulevien etuoikeus koulutukseen takaa kyllä heille koulutuspaikan, mutta nimenomaan nämä nuoret, jotka ovat tulleet kuntouttavien toimenpiteiden/työpajan kautta tulevat nyt jäämään ulkopuolelle."

"Jos joku ei ole käynyt kymppiluokkaa ja tarvitsisi vaihtoa sille joko lukionkäynnin edellytyksiä parantaakseen tai hakeakseen yhteishaussa ammatilliselle linjalle lukioista, hän voi ehkä vaihtaa syksyllä vielä kymppille kesken lukion (mikäli kymppillä on tilaa (usein on pari kolme paikkaa, ei kuitenkaan kaikille halukaille/tarvitseville). Samassa talossa myös aikuis-/iltalukio ja verkkokursseja päivälukion 'takkuilun' kompensoimiseksi."

Nuorisotakuun toteuttamiseen vaikuttavat vastaajien omassa organisaatiossa vaikuttavat samat haasteet kuin alueellisella tasolla: nuorten vaikeudet saada työtä taloudellisesti heikon tilanteen vuoksi ja vaikeudet päästä tarvittaviin kuntouttaviin palveluihin. Henkilöstökyselyn mukaan asiakastyön tasolla nuorisotyön toteuttamista vaikeuttaa alueen nuorten kouluttautuminen työllistämättömille aloille ja koulutuksen aikainen vähäinen panostus esimerkiksi jollakin aloilla yleisesti edellytettävään yrittäjänä toimimiseen. TE-toimiston palveluiden saatavuuden vaikeudet kuten pitkät 2-3 kuukauden jonotusajat, puhelin- ja verkkopalveluiden ongelmat ja vähentyneet henkilökohtaiset kontaktit, sijaisten puuttuminen nuorten palveluista, neuvojan puuttuminen ammatillisen koulutuksen suorittaneilta ja ammatillista koulutusta suorittamattomilla asiakasmäärän nähdessä liian vähäiset henkilöstöresurssit ovat vaikeuttaneet muiden toimijoiden työtä. Nuorisotakuun toteuttamista on hidastanut nuorten pitkät välimatkat palveluihin ja vaikeus järjestää tukitoimia kauempaa tuleville nuorille. Organisaatiouudistus ja siitä johtuneet henkilöstövaihdokset ovat vaikuttaneet siihen, että yhteistyöverkostot on täytynyt rakentaa uudelleen. Työvoiman palvelukeskusten (TYP) näkökulmasta yhtenä haasteena on TE-toimiston asiantuntijoiden haluttomuus lähettää nuoria toisille palvelulinjoille ja kaikkien linjojen läpikäyttäminen ennen kuin nuoret siirtyvät TYPin asiakkaiksi. Myös TYP-lähetekäytäntö, jonka myötä nuoret ovat olleet yli kolme kuukautta työttöminä ennen asiakkuutta, on vaikeuttanut nuorisotakuun toteuttamista. Nuorisotakuun toteuttamiseen vaikuttavat myös nuoriin itseensä liittyvät syyt kuten heidän elämänrytmiinsä ja tulevaisuuden suunnitteluun vaikuttavat päihde-, mielenterveys- ja taloudelliset ongelmat. Nuorten sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeeseen ei ole voitu vastata kunniassa kunnan sosiaalityössä resurssien puutteen sekä kuntoutuspalveluiden heikon saatavuuden vuoksi.

"Nettiin palveluiden siirtäminen ja puhelinpalvelu on ollut niin vaikeasti toimiva, tai se ei ole ollenkaan toiminut, että nuoret turhautuvat, kun eivät saa ajoissa yhteyttä työntekijöihinsä TE-hallinnossa. Kyllä pitäisi olla enemmän kasvokkain/

ihmiskontaktipalveluita asiakkaille joka suunnalla TE-hallinnossa, sosiaalitoimessa, missä tahansa. Nettimaailma syrjäyttää ihmiset sosiaalisista kontakteista. Yhteiskunta luo syrjäytyneitä virtuaalisilla palveluillaan. Se ei oikeasti osallista ihmisiä, voimaannuta tms. Tarvitaan ihmisiä ihmisille, aina. Aktivointisuunnitelmia on tehty nyt hyvin vähän, johtuen nuorisoneuvojan pitkittyneestä sairauslomasta. Sosiaalitoimi olisi pystynyt järjestämään aktivointipalavereja nuorille, mutta TE-hallinto ei, joka on TEM:in alainen, mistä koko nuorisotakuu kumpuaa. Jotenkin nurinkurista.”

”Työkkäri lähti vuoden alussa paikkakunnalta. Sitten pitkien opinto/ sairaslomien takia seitsemän kunnan nuoret yhdellä henkilöllä. Ennen 30 vuoden tuntemus paikkakunnasta. Sähköinen asiointi nuorille tosi vaikeaa, ei luoteta koneisiin vaikka niillä pelataan kuinka paljon. Työnantajatkaan eivät enää voi ohimennen kysäistä työkkäristä olisiko ehdokasta tällaiseen hommaan, vaan paikat pitää laittaa auki.”

”Kunnan puolelta yhteistyötä halutaan tehdä te-toimiston kanssa, siellä nuorisotakuuseen on panostettu kunnolla. Hävettää oman toimiston vähäiset resurssit. Yhteistyötahojen kokouksiin on mahdoton osallistua aikapulan takia. Jokaiselle nuorelle pitäisi tehdä työllistymissuunnitelma, edes tätä kriteeriä ei pystytä täyttämään. Saati miettimään mikä palvelu /toimenpide auttaisi juuri tätä nuorta työllistymään tai hankkimaan ammatillisen koulutuksen.”

”Kunnan sosiaalitoimistossa erityisen merkityksellinen osa nuorisotakuuta on erilaiset kuntoutuspalvelut, joihin moni nuori on ohjattava ennen valmiuksia muihin nuorisotakuun toimenpiteisiin. Tähän osuuteen ei kuitenkaan ole panostettu yhtään tai ainakaan omassa organisaatiossani se ei ole näkynyt. Esimerkiksi mielenterveyspalveluista on suuri pula.”

Nuorisotakuun edistämisen keinot

Keväällä 2013 TE-toimiston johtajilta tiedusteltiin keinoja, joilla alueella on pyritty edistämään nuorisotakuun toteuttamista. Tyypillisimpiä keinoja edistää nuorisotakuun toteutusta ovat vastuuhenkilön nimeäminen omaan organisaatioon sekä työryhmän perustaminen tai nimeäminen. Kyselyn perusteella noin vajaassa puolessa organisaatioista on nuorisotakuun vastuuhenkilö, 40 % organisaatioiden toiminta-alueista on perustettu nuorisotakuuta varten työryhmä ja kolmasosassa alueen kokonaistilannetta kartoittava nuorisotakuun koordinaattori.

Taulukko 4. Nuorisotakuun toteutuksen edistäminen

Tavat, jolla alueella (kunta/seutukunta) on pyritty edistämään nuorisotakuun toteutusta (kevät 2013)		
	%	Lkm
Omaan organisaatioosi on nimetty tai rekrytoitu vastuuhenkilö/vastuuhenkilöitä toteuttamaan nuorisotakuuta	45	30
Nuorisotakuuta varten on perustettu tai nimetty olemassa oleva työryhmä	40	27
On nimetty tai rekrytoitu alueen kunnan/kuntien kokonaistilannetta kartoittava vastuuhenkilö (esim. koordinaattori, joka ei työskentele organisaatiossasi)	33	22
On nimetty nuorisolain 7a § mukainen viranomaisten monialaisen yhteistyöryhmän tehtäväksi	30	20
Jokin muu *	19	13

* Muita kuin listassa mainittuja keinoja nuorisotakuun toteuttamisessa on edistämään sitä etsivällä nuorisotyöllä, erilaisten rinnakkaistyöryhmien perustamisella sekä laadukkaalla opiskeluhoitotyöllä ja oppilaitosyhteistyöverkostolla sekä nuorten aikuisten osaamisohjelmasta saaduilla koulutuspaikoilla.

Vastaajia pyydettiin kertomaan tarkemmin nuorisotakuuta toteuttavista vastuuhenkilöistä/työryhmistä. Kyselyn perusteella TE-toimistoissa on nimetty vastuuhenkilöitä etenkin nuorisotakuulle osaamisen kehittämisen linjalle ja heidän työtään tukevat nuorten ohjauspalveluiden asiantuntijat/nuorten palveluiden vastuuhenkilöt. Kunnissa ovat yhteistyötahoina usein myös etsivät nuorisotyöntekijät sekä oppilaitoksissa koulutuksia koordinoivat nuorten aikuisten osaamisohjelman yhteyshenkilöt, jotka on määritelty nuorisotakuun vastuuhenkilöiksi.

Etsivä nuorisotyö tekee yhteistyötä muun muassa lukiodien kanssa koulupudokkaiden ohjaamiseksi. Nuorisotakuun vastuuhenkilöitä toimii oppisopimustoimistossa, jonka ympärillä oppilaitosten edustajat toimivat työryhmänä. Oppilaitosten tasolla vastuuhenkilöitä ovat rehtorit ja kehitysjohtajat sekä henkilöstötasolla oppilaanohjaajat sekä josain tapauksessa opettajakunta. Opiskeluhoitotyön lisäksi muun muassa koulutusohjaajat ja kerhotoiminta on ollut tärkeä nuorisotakuusta vastaava toteuttajataho. Salossa on nimetty nuorisotoimen johtaja koordinaattoriksi. TE-toimistoissa muun muassa osaamisen kehittämisen palvelulinjan johtaja toimii nuorisotakuun toteuttamisesta vastaavana henkilönä, joka toimii sekä verkostoissa että vetää toimiston sisällä nuorisotakuun toteuttamista tukevaa työryhmään. Myös ohjauspalveluiden esimies vastaa usein nuorten palveluiden järjestämisestä hänen kanssaan. Vastaavan tyylisiä työparimalleja on oppilaitoksissa, joissa nuorten aikuisten osaamisohjelmaan nimetty koordinaattori tekee yhteistyötä oppisopimuskoulutuksen hankkeen suunnittelijan kanssa. TE-toimistoissa on muun muassa Satakunnassa määritelty osaamisen kehittämisen palvelulinjalla vastuuvirkailijat kaikille nuorille. Etelä-Pohjanmaalla TE-toimistoissa toimii myös yli palvelulinjojen nuorisotakuuta koordinoiva henkilö, joka selvittää eri kuntien panostusta nuorisotakuun tukemiseksi sekä häntä tukevat osaamisen kehittämisen palvelulinjalle nimeytyt vastuuvirkailijat, jotka hoitavat alle 30-vuotiaiden nuorten asioita. Uudellamaalla TE-toimiston kehittämisspällikölle on osoitettu nuorisotakuuseen liittyviä tehtäviä, joiden myötä hän koordinoi toimintaa sekä osallistuu eri kuntien alueellisiin nuorten palveluiden ryhmiin.

Joissakin kunnissa on kaupungin johtotason vastuuhenkilö tai apulaiskaupunginjohtaja määritetty nuorisotakuun vastuutahoksi. Hänen tukena toimii nuorten aikuisten

osaamisohjelman alueellinen yhteistyöryhmä, johon kuuluvat koulutuksen järjestäjät, ELY-keskus ja oppisopimustoimisto. Työryhmä toimii muun muassa Kuopiossa monialaisen ohjaus- ja palveluverkoston ns. rukkaryhmänä, joka valmistelee asioita laajemmalle ryhmälle. Yhteistyöryhmiä on käynnistetty oppilaitosten ja TE-toimistojen kesken. Yhteistyöryhmät ovat myös maakunnallisia sivistystoimen ja nuorisotoimen johtajat sekä ammatillisten ja perusopetuksen rehtoreiden lisäksi asiantuntijoita kokoavia seudullisia ryhmiä. Oppilaitokset tekevät yhteistyötä nuorisotoimen ja opiskelijahuollon, sivistystoimen ja oppilaitosten kesken sekä työpajojen ja oppilaitosten välisesti. Kunnissa on muun muassa kerran kuukaudessa kokoontuvat kasvatuksen vastuuryhmät, joissa käsitellään nuorten ongelmia laajemmin kuin koulutuksen näkökulmasta. Koordinaattorin kuluihin osallistutaan kustantamalla päivä viikossa. Toisissa paikoin ryhmään kuuluvat oppilaitokset, työpajat, nuorisotoimi, sosiaalitoimi, TE-toimisto ja yrittäjät, jotka yrittävät yhdessä kartoittaa tarjontaan ja sen kohtaamista nuorten kanssa. Pohjois-Pohjanmaalla TE-toimistoissa on nuorisotakuun toteuttamisen tueksi perustettu sisäisiä yhteistyöryhmiä, joiden toiminnasta on vastuussa osaamisen kehittämisen palvelulinjan johtaja. Näiden TE-toimiston sisäisten ryhmien lisäksi on perustettu sidosryhmien kanssa nuorisotakuuryhmät. Vastuuhenkilö raportoi nuorisotakuun toteutumisesta säännöllisesti johtoryhmälle.

Nuorisotakuun vastuuhenkilöinä toimivat myös erilaiset hankkeet ja niissä toimivat henkilöt. Oppilaitoksissa on hankkeita, joissa pilotoidaan opiskelijanuorisotyötä. Nuorisotakuun tueksi on määritelty erillisiä Nuorten yhteiskuntatakuu todeksi -hankkeita, joiden tukena toimivat AIVO-pisteet eli tieto-, ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä maakunnalliset ELO-ryhmät. Erityisopiskelijoiden nuorisotakuun toteuttamiseksi on perustettu koulutuksen järjestämä koordinaatiokeskus, jolla tuetaan sijoittumista ammatilliseen koulutukseen ja työelämään.

4 Nuorisotakuun toimeenpanossa käytettävät palvelut

Aineiston perusteella **tarvitaan nuorisotakuuta tukevien palveluiden hyödyntämistä ja uusien paremmin nuorten tarpeisiin vastaavien palveluiden kehittämistä**. Aineiston mukaan tarvitaan a) yhdestä pisteestä saatavia moniammatillisia ja nuoren matalan kynnyksen palveluita b) työkokeilun lisäksi muuta nuorten työllistymistä tukevaa palvelua tai ohjeiden muutosta siten, että myös ammattikoulutetuille ja työkokeiluun pääsemättömille nuorille olisi tarjolla soveltuvaa palvelua, c) ammatillisen koulutuksen valintakriteereiden muutokseen reagoivaa koulutustarjontaa sekä räätelöityjä ja tuettuja koulutuksen malleja.

Nuoret kokevat tarvitsevänsa saamaansa enemmän apua tavoitteiden ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymiseen sekä koulutusta ja työelämää koskevaa tietoa. Avun saaminen nuoren tarvitsemiin asioihin koetaan lisäksi vaivalloiseksi. Nuoret käyttävätkin etenkin lähipiiriä kuten kavereita ja sukulaisia tulevaisuudensuunnitelmiaan koskevan tiedon hankinnassa. Myös oppilaitokset koetaan tärkeiksi tiedonlähteisiksi, jotka voivat tarjota nuorille tulevaisuudensuunnittelua koskevaa tietoa. Nuoret kertovat tarvitsevänsa nykyistä enemmän tietoa niin nuorisotakuusta kuin sen tueksi käytettävistä palveluista.

Nuorten työllistymisen tukemisessa käytettävien palveluiden saatavuus ja sen myötä toimivuus on parantunut nuorisotakuun ensimmäisen vuoden aikana. TE-palveluiden suuri muutos vaikeutti palveluiden saatavuutta. Haasteita on etenkin työkokeilussa, joka ei vastaa ammattikoulutettujen eikä heikommassa työmarkkina-asemassa olevien kouluttamattomien nuorten tarpeisiin. Yksityisten työnantajien kiinnostukseen työllistää nuoria vaikuttavat osaltaan taloudelliset tuet. Niitäkin enemmän vaikutusta työnantajien kiinnostukseen rekrytoida nuoria on heidän osaamistaan vastaavilla työtehtävillä ja nuorten työelämävalmiuksilla.

Nuorten parissa toimivat ammattilaiset ovat tyytyväisiä ammatillisen koulutuksen saatavuuteen sekä oppilaan- ja opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon palveluihin. Nuorisotakuun toteuttamisessa pidetään haasteena sitä, että ammatillisen koulutuksen paikat ovat jakautuneet alueellisesti hyvin eri tavoin. Koulutustakuun toteuttamiseksi tarvitaan kuitenkin sekä nuorten että viranomaisten mukaan nykyistä enemmän resursseja kouluttautumista tukeviin palveluihin, kuten oppilaanohjaukseen ja kouluterveydenhoitoon. Lisäksi nuorten työllistymistä ja koulutusta tukevien palveluiden käyttöä on vaikeuttanut enenevästi palveluiden keskittyminen, jolloin pidentyneet etäisyydet hankaloittavat nuorten pääsyä tarvittaviin palveluihin.

Nuorisotakuun toteuttamisen edellytyksenä ovat tuetun koulutuksen muotojen lisäksi nuorisopalvelut kuten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö. Nämä koetaan yleisimmän lisäresursseja saaneiksi ja nuorisotakuun toteuttamisen kannalta hyvin toimiviksi palveluiksi. Aineiston nuorista noin viidesosa nuorista koki haluavansa kuntoutusta. Nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttaa kuntoutuspalveluiden heikko saatavuus. Nuorten päihde- ja mielenterveyspalveluiden, Kelan ammatillisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan saatavuus on heikko eivätkä nämä kuntouttavat palvelut toimi nuorisotakuuta edistävästi.

4.1 Palveluiden kokeminen ja toimivuus

Kyselyyn vastanneet nuoret ovat käyttäneet yleisimmin nuorisotakuun ensimmäisenä vuonna koulutukseen ja työllistymiseen liittyviä palveluita. Nuoret ovat olleet yleisimmin ammatillisessa koulutuksessa, lukiossa ja TE-toimiston työllistymistä tukevilla palveluilla.

Taulukko 5. Nuorten vuonna 2013 käyttämät palvelut

Nuorten vuonna 2013 käyttämät palvelut		
	%	lkm
Ammatillinen koulutus	40	80
Lukio	35	70
TE-toimiston työllistymistä tukevat palvelut (esim. työnvälitys, ammatinvalinta- ja uraohjaus)	30	59
Nuorten työpajatoiminta	17	33
Muut nuorten työllistymistä tukevat palvelut (esim. kuntouttava työtoiminta, työpajat)	15	30
Nuorten sosiaali- ja terveyspalvelut	13	26
Etsivä nuorisotyö	8	16
Vapaan sivistystyön koulutus (esim. kansanopisto)	5	9
Muut nuorten palvelut	4	7
Muu nuorten koulutus (esim. JOPO, ammattistartti)	1	2
Maahanmuuttajille erityisesti suunnatut palvelut (esim. kieliopetus)	0	0

Kyselytulosten perusteella tukea tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymiseen on saatu yleisimmin netistä, kavereilta, perheeltä ja sukulaisilta (87–89 %) sekä oppilaitoksista (81 %). Muita tietolähteitä ovat olleet tiedotusvälineet 63 %, työnantajat 47 %, TE-toimisto 37 %, sosiaali- ja terveyspalvelut 36 % ja työpajat 31 %. Internet ja tiedotusvälineet ovat olleet apuna etenkin ylioppilaille ja korkeakoulutuksen suorittaneille, tiedotusvälineet ja työnantajat korkeakoulutetuille, työpajat ja sosiaali- ja terveyspalvelut peruskoulun ja ammatillisen koulutuksen suorittaneille sekä TE-toimisto ammatillisen koulutuksen suorittaneille, joilla on muita vähemmän tukea oppilaitoksista.

Taulukko 6. Tiedonlähteet, joita nuoret käyttävät tulevaisuuden suunnitelmien selkiyttämiseen

	Kaikki (266–269)	Peruskoulu (85–87)	Ylioppilas- tutkinto (68–70)	Ammatillinen koulutus (61–63)	Korkea-asteen koulutus (39–40)
Netti					
en lainkaan	11 %	15 %	3 %	14 %	5 %
vähän	22 %	32 %	19 %	18 %	15 %
jonkin verran	35 %	24 %	43 %	37 %	45 %
paljon	23 %	18 %	24 %	24 %	30 %
erittäin paljon	9 %	12 %	11 %	8 %	5 %
Kaverit ja ystävät					
en lainkaan	10 %	9 %	9 %	17 %	5 %
vähän	21 %	23 %	20 %	27 %	5 %
jonkin verran	34 %	35 %	35 %	33 %	36 %
paljon	27 %	25 %	30 %	20 %	41 %
erittäin paljon	7 %	8 %	7 %	3 %	13 %
Vanhemmat perhe ja sukulaiset					
en lainkaan	13 %	13 %	10 %	18 %	5 %
vähän	20 %	22 %	17 %	26 %	15 %
jonkin verran	32 %	28 %	41 %	26 %	33 %
paljon	22 %	24 %	20 %	21 %	30 %
erittäin paljon	13 %	14 %	11 %	10 %	18 %
TE-toimisto					
en lainkaan	63 %	62 %	75 %	44 %	68 %
vähän	18 %	15 %	13 %	27 %	20 %
jonkin verran	11 %	14 %	6 %	18 %	5 %
paljon	5 %	7 %	3 %	7 %	3 %
erittäin paljon	3 %	2 %	3 %	5 %	5 %
Oppilaitokset					
en lainkaan	20 %	17 %	16 %	31 %	18 %
vähän	26 %	27 %	26 %	21 %	23 %
jonkin verran	29 %	23 %	31 %	31 %	38 %
paljon	21 %	24 %	24 %	16 %	15 %
erittäin paljon	5 %	8 %	3 %	2 %	8 %
Työpajat					
en lainkaan	70 %	61 %	77 %	62 %	90 %
vähän	10 %	13 %	7 %	13 %	3 %
jonkin verran	12 %	13 %	6 %	19 %	8 %
paljon	6 %	8 %	6 %	6 %	0 %
erittäin paljon	3 %	6 %	4 %	0 %	0 %
Työnantajat					
en lainkaan	53 %	58 %	57 %	50 %	33 %
vähän	23 %	22 %	19 %	24 %	31 %
jonkin verran	16 %	12 %	18 %	16 %	23 %
paljon	6 %	5 %	4 %	10 %	10 %
erittäin paljon	2 %	4 %	2 %	0 %	3 %
Tiedotusvälineet					
en lainkaan	37 %	39 %	30 %	54 %	23 %
vähän	29 %	29 %	33 %	23 %	30 %
jonkin verran	26 %	24 %	25 %	18 %	40 %
paljon	7 %	7 %	12 %	5 %	5 %
erittäin paljon	1 %	1 %	0 %	0 %	3 %
Sosiaali- ja terveyspalvelut					
en lainkaan	65 %	57 %	75 %	54 %	82 %
vähän	20 %	21 %	16 %	23 %	13 %
jonkin verran	11 %	14 %	6 %	20 %	5 %
paljon	3 %	5 %	1 %	3 %	0 %
erittäin paljon	2 %	4 %	1 %	0 %	0 %

Kyselyn avovastausten perusteella nuorisotakuuseen liittyvät palvelut eivät ole kaikilla alueilla toteutuneet riittävästi. Useat vastaajat kertoivat, että eivät ole saaneet mitään nuorisotakuun mukaan heille kuuluvista palveluista. *"Minulle ei tarjottu mitään niistä palveluista, joita yhteiskuntatakuu edellyttäisi ja jäin yksin kotiin tekemään työnhakua itsenäisesti."* Osa vastaajista kokee tulleen petetyksi, koska eivät ole saaneet heille kuuluvaa palvelua ja apua. Usea vastaaja on kuvannut kyselyn avovastauksissa nuorisotakuuta vitseiksi. *"Jäätyäni työttömäksi elokuussa 2013, olisin kuulunut nuorisotakuun piiriin. Minulle ei kuitenkaan sanallakaan mainittu koko nuorisotakuusta, enkä osannut vaatia sitä itselleni."*

"En mitään ainakaan nuorisotakuulta. Tämä kampanja on pelkkiä tyhjiä lupauksia ja nuorten vedättämistä. Joka ikinen tuntemani vastavalmistunut, joka kuuluu nuorisotakuun piiriin, on ollut työttömänä yli kolme kuukautta eikä ole saanut mistään minäkäänlaista apua. Jokainen heistä on laskettu 'itsenäisesti hyvin työllistyneeksi', siis ihmiseksi, jolle ei tarjota apua missään muodossa koska 'kyllä niitä töitä löytyy'. Kampanja on pelkkä vitsi."

Suurin osa haastatelluista nuorista ei tuntenut esimerkiksi Sanssi-korttia tai työkokeiluja. Myös nuorten aikuisten osaamisohjelmaa ei laajasti tunnettu. Yhdessä ryhmässä oli yhdessä etsitty opiskelupaikkoja nuorten aikuisten osaamisohjelmasta. Parhaiten TE-toimiston palveluista tuotiin esille ammatinvalintapsykologi, jota osa oli myös hyödyntänyt.

Nuoret kuitenkin toivoivat, että eri mahdollisuudet olisivat selkeästi esillä ja näkyvillä. Yhtenä ehdotuksena tuotiin esimerkiksi julisteet. Huonoiten tunnettiin kuntoutusmahdollisuudet, vaikka monella nuorella oli erilaisia terveydellisiä rajoitteita, joiden he kokivat vaikeuttavan työllistymistä ja kouluttautumista. Parhaiten kuntoutusmahdollisuudet tunsivat ne nuoret, joille oli työvoiman palvelukeskuksessa esitelty eri vaihtoehtoja. Haastateltavista kaksi oli ollut aiemmin kuntoutuksessa.

4.2 Työllistymistä tukevat palvelut

Viranomaisten näkemykset

Johtajakyselyn mukaan nykyisin arvioidaan olevan parhaiten saatavilla työnvälityksen palveluita, ammatinvalinnanohjausta, työkokeiluja, TE-toimiston maahanmuuttajille suunnattuja palveluita ja palkkatuettua työtä. Parhaiten on saatavilla ammatinvalinnan ohjausta ja Sanssi-kortin avulla saatavaa palkkatukea, jonka saatavuuden arvioi tulevaisuudessa hyväksi noin 60 % vastaajista. Heikoiten on saatavilla työhönvalmennusta, koulutuskokeiluja ja työvoimakoulutusta, joiden saatavuuden arvioi melko tai erittäin hyväksi noin kolmasosa vastaajista. Etenkin TE-toimistot pitävät omien palveluiden kuten työnvälityksen ja ammatinvalinnanohjauksen, työkokeilujen, uravalmennuksen, maahanmuuttajapalveluiden, ja Sanssi-kortin nykyistä ja tulevaa tilannetta hyvänä. Henkilöstökyselyyn vastanneet pitävät palkkatuen saatavuutta parhaimpana, jonka kokee hyväksi tai melko hyväksi noin puolet vastaajista. Seuraavaksi yleisimmin ovat hyvin saatavilla työkokeiluun ja starttirahaan liittyvät palvelut. Sen sijaan johtajista poiketen TE-toimiston maahanmuuttajille suunnattuja palveluita, koulutuskokeiluja ja työvoimakoulutusta ei pidetä hyvin saatavilla olevina palveluina, sillä näiden suhteen tilannetta pitää hyvänä noin reilu neljäsosa vastaajista.

Ammatinvalinnanohjauksen, työnhakuvalmennuksen ja uravalmennuksen sekä Sanssi-palkkatuen saatavuus on parantunut vuodesta 2013. Vuoteen 2014 verrattuna

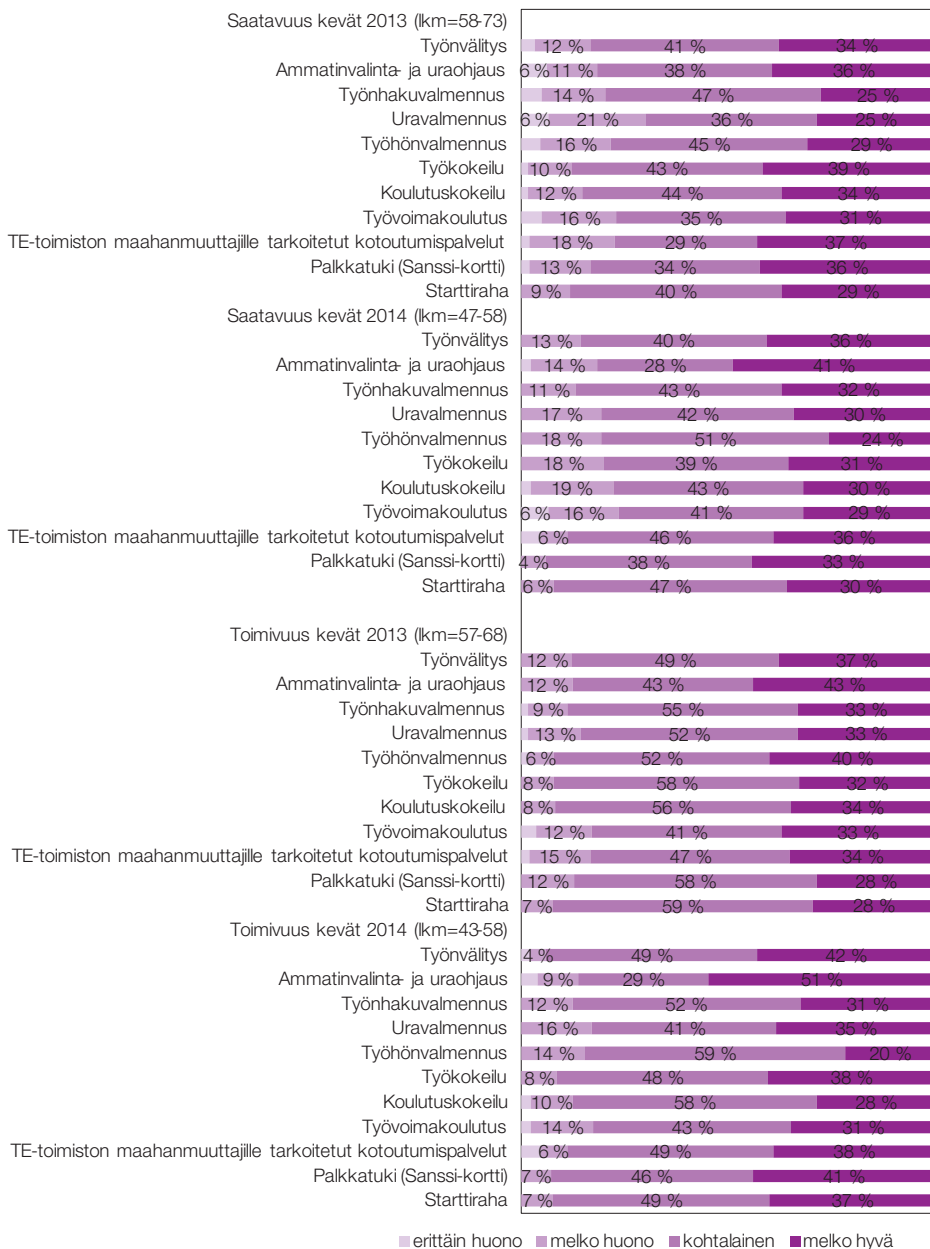
näkemykset ammatinvalinnanohjauksen, uravalmennuksen ja työkokeilun sekä palkkatuetun työn ja starttirahan toimivuudesta nuorisotakuun toteuttamisessa ovat lisääntyneet. Sen sijaan työhönvalmennus nähdään harvemmin hyvänä keinona nuorisotakuun toteuttamisessa.

Johtajakyselyyn vastanneet pitävät vuonna 2014 nuorisotakuun toteuttamisen kannalta parhaana työllistymistä tukevinä palveluina ammatinvalinnanohjausta, jonka kokee hyväksi noin 60 % vastaajista. Nuorisotakuun toteuttamisen kannalta hyviä palveluita ovat myös palkkatuki, starttiraha, työkokeilu, uravalmennus ja työnvälitys, nämä palvelut kokee hyväksi noin vajaa puolet johtajista. Nuorten parissa toimiville ammattilaisille suunnattuun kyselyyn vastanneet pitävät nuorisotakuun toteuttamisessa hyvinä työllistymistä tukevinä keinoina yleisimmin ammatinvalinnan ja uraohjausta, työkokeilua ja palkkatukea sekä työvoimakoulutusta. Nämä palvelut ovat myös yleisimmin saatavilla lukuun ottamatta työvoimakoulutusta, jonka saatavuudessa on puutteita.

Johtajille vuonna 2014 suunnatun kyselyn mukaan työllistymistä tukevien palveluiden saatavuutta pidetään melko hyvänä, mutta päätöksenteon hitaus ja ammatillisen kuntoutuksen puutteet heikentävät niiden toimivuutta. Etäisyydet palveluihin ja haasteet verkopalveluiden käytössä vaikeuttavat niiden saatavuutta. Työnantajien kiinnostusta työllistää nuoria heikentää taloudellisen tilanteen lisäksi työkokeilun saama ristiriitainen palaute. TE-toimiston palveluiden toimivuutta heikentävät palveluiden kuten ammatinvalintapsykologien siirtyminen kauemmas kunnasta ja nuoren ohjautumattomuus aikuis-koulutuksen puolelle, josta he hyötyisivät enemmän useiden koulutusten keskeytysten jälkeen. Toisaalta TE-toimistoissa panostus nuoriin on joissakin toimipisteissä näkynyt muita asiakasryhmiä parempana palveluiden saatavuutena.

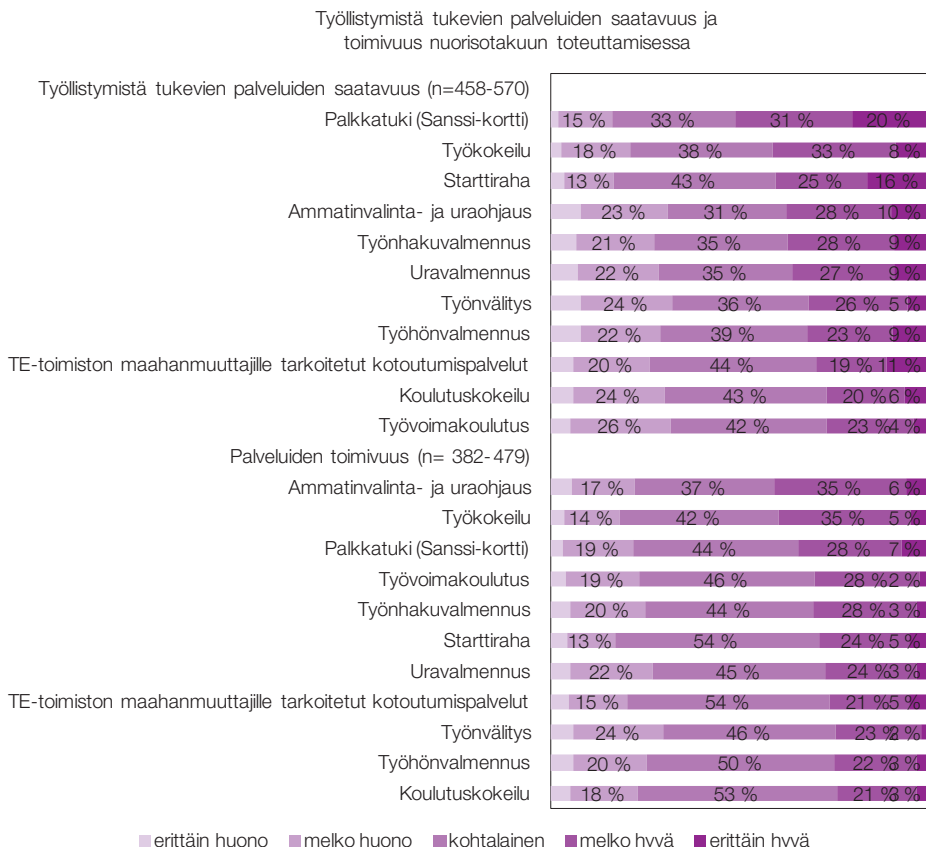
Kuvio 8. Johtajien näkemys työllisyyspalveluista

Työllistymistä tukevien TE-toimiston palveluiden saatavuus ja toimivuus

erittäin huono melko huono kohtalainen melko hyvä

Kuvio 9. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten näkemykset työllisyyspalveluista

Nuorten parissa toimivat ammattilaiset kokevat suurimpana haasteena palvelujen toteutumisessa ja saatavuudessa riittämättömät resurssit sekä palvelun siirtyminen kauemmas TE-toimistoverkkouudistuksesta johtuen. Sähköiset palvelut eivät voi korvata henkilökohtaista palvelua, joiden puutteesta kärsivät kaikista eniten juuri heikoimmassa asemassa olevat nuoret. *"TE-toimiston ammatti- ja koulutustietopalvelun alasajo samaan aikaan kun koulutusnetti ajettiin alas, on katastrofaalista."* Esimerkiksi verkkokurssien suorittaminen ei valmenna nuorta, jolla on sosiaalisten tilanteiden pelkoa tai hahmottamisvaikeuksia. Pitkät jonotusajat ja huono virkailijoiden tavoitettavuus nähtiin haasteina palveluiden toteutumiselle ja saavutettavuudelle. *"Organisaatiomuutoksen myötä, nuoria häviää matkalla linjalta toiselle. Asiakkaat saattavat olla 'monen linjan' palvelun tarpeessa samanaikaisesti, mutta joustavuus ei toimi. Myös reviirijattelu näyttää lisääntyvän, vastuu nuorista pallorella eri instanssien välillä."* Eräs vastaaja nosti esiin käytännön ongelman: *"Puhelinpalvelu on tukossa ja jonottaminen maksullista, jolloin nuorilla ei yksinkertaisesti ole rahaa olla yhteydessä TE-toimistoon."*

Palvelulinjajaon kautta on myös muodostunut haasteeksi nuorten työvoimakoulutustuen piiriin pääsy. Nykyisellään nuoret tulevat harvoin valituiksi työvoimakoulutuksiin, ja työvoimakoulutuksia tulisiikin kohdentaa nuorille.

Sanssi-korttia pidetään lähtökohtaisesti hyvänä asiana, mutta sen käyttöön liittyy myös haasteita. Taloustilanteen vuoksi paikkoja yrityksiin on vaikea saada, ja kynnys lähteä etsimään paikkaa on monelle nuorelle liian korkea. Nuoret tarvitsisivat opastusta ja tukea Sanssi-kortin käyttöön. Vastaajien mukaan Sanssi-kortin ja muiden palvelumuotojen tunnettuus ei ole nuorten eikä työnantajien puolella riittävää. TE-toimistojen toivottaisiin tehostavan markkinointia Sanssi-kortista sekä työkokeilusta työnantajien suuntaan. Työnhakuvalmennusta pidetään sisällöltään pääosin onnistuneena ja se vastaa myös olemassa oleviin tarpeisiin. Haasteellisena vastaajat kokevat sen, että nuoria ei voi velvoittaa kurssille ja valmennusta varten voi joutua matkustamaan kauemmas. Valmennuksessa käynti toisella paikkakunnalla ei ole kaikille mahdollista, koska kaikilla ei ole ajokorttia tai autoa, ja julkinen liikenne on harvemmin asutuilla seuduilla riittämätöntä. Työnhakuvalmennusta toivottaisiin järjestettävän useammin, jotta nuoret pääsisivät valmennukseen heti työttömyysjaksonsa alussa.

"Mihin työhallintoa enää tarvitaan? Työkokeilupaidat pitää etsiä itse, jolloin nuori kilpalee paikasta, kuten avoimia työpaikkojakin hakiessaan. Pajatoiminta on tarkoitettu alle 21-vuotiaille. Sanssi-korttia pihdataan, koska pelätään, että ohjattava nuori ei ole "paikan arvoinen" ja työntekijä menettää itse maineensa. Ei auteta nuorta kokonaisvaltaisesti. Ei auteta työn etsimisessä. Ei seurata nuoren tilannetta työpaikalla ja tehdä työnantajayhteistyötä nuoren tukemisessa. Ei opeteta työnhakutaitoja. Puhutaan byrokratiakieltä (päättökset, hakemukset), joka ei aukene nuorelle. Te-hallinnon asiantuntijan rooli on hyvin kaukana nuoren auttamisesta ja tukemisesta."

Uravalmennus jakoi vastaajien mielipiteitä sisällön onnistuneisuuden suhteen. Joidenkin vastaajien mukaan palaute on ollut pääsääntöisesti hyvää, toiset pitivät sisältöä varsin epäonnistuneena: *"Uravalmennus on sillisalaattia: ei osattu tarjouspyyntövaiheessa kysyä eikä palvelun tarjoajat osanneet tarjota. Tuloksena on vanhan valmentavan kurssin raakilemainen sekasikiö."* Uravalmennusta on ollut saatavilla hyvin 2013 syksyn jälkeen, mutta sen alkaminen suhteessa nuorisotakuuseen olisi tullut olla varhaisempi. Viivästyksen syynä nähtiin kilpailutuksen viivästyminen. Ammatinvalintapsykologien palvelut TE-toimistossa ovat vastaajien mukaan täysin riittämättömät.

Ohjaavien koulutusten poisjäänti on ollut vastaajien mielestä harmillista. Työkokeilujen linjauksia ja ohjeita tulisi muokata nykyisestä joustavammaksi. Myös vastavalmistuneet voivat olla kiinnostuneita työkokeilusta, mutta eivät voimassaolevan ohjeistuksen mukaan voi kokeiluun päästä. *"Työkokeilun lakiperusta on todella sekava, ja luo erikoisia käytännön tilanteita. Esimerkiksi vastavalmistuneelle medianomille työkokeilupaidkaa ei lain hengessä voisi sopia mediatalosta, kun taas samassa tilanteessa olevalle tradenomille (jolla ei ole media-alan kokemusta) paikka voidaan sopia."* Työharjoittelun muuttuminen työkokeiluksi on aiheuttanut myös teknisiä ongelmia URA-järjestelmässä. Koulutuskokeilusta on vastaajilla sen sijaan hyviä kokemuksia.

Kotoutumispalveluiden osalta nähtiin ongelmana kohtaanto. TE-toimiston puolella yhtenä haasteena nähdään, että palveluihin ohjautuu nuoria, joilla on päihde- ja mielen-terveysongelmia, jotka tarvitsisivat kuntoutusta ja muuta hoitoa ensin. Kuntoutukseen tarvittavia ostopalvelurahoituksia on leikattu TE-toimistoissa, ja ilmeisesti palveluohjaus muihin kuntoutuspalveluihin tarjoaviin tahoihin ei toteudu riittävällä tasolla. *"Näissä kaikissa [palveluissa] lähdetään siitä, että palvelua hakeva on fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti terve ja että olisi vain hänestä itsestään kiinni, jotta eteenpäin pääsisi. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita, vaan tämän asiakasryhmän ongelmat ja haasteet ovat moninaiset."*

Tarvitaan yhteistyötä yli eri hallinnonrajojen.” Joillakin alueilla yhteistyö TE- ja sosiaali- ja terveyspalveluiden välillä toimii hyvin, ja palvelut rakennetaan aktivointisuunnitelman ja moniammatillisen yhteistyön mukaisesti. ”Saatavuudesta ei voida edes puhua eikä liioin toimivuudesta.”

TE-toimistojen ja peruskoulujen välinen yhteistyö ja vierailukäynnit ovat resurssien vähentyessä jääneet/jäämässä pois monilla alueilla. Joillakin alueilla TE-toimistossa on käynyt oppilaitoksissa kertomassa palveluistaan vastavalmistuville ryhmille, mutta nyttemmin nämä käynnit on lopetettu resurssien puutteen vuoksi. Vastaajat toivovat lisäresursseja nuorten palveluihin ja asiantuntevaa ja ohjauksellista otetta TE-palveluihin. Räättälöidyt polut nähdään myös ratkaisuna. Vastaajien mukaan tällä hetkellä TE-toimiston palveluista puuttuu kokonaan välimallin palvelu, jossa yhdisteltäisiin teoriaa ja käytäntöä. Palvelun tulisi olla useamman kuukauden mittainen ja yhdistellä työharjoitteluajan valmennusta. Tällaista palvelua voitaisiin tarjota myös kevennettynä, jolloin se toimisi kuntoutustyyppisesti eikä kynnys mukaan lähtemiseen olisi niin suuri. Tämän tyyppiseen palveluun olisi hyvä liittää myös taloudellinen houkutin.

Eräänä haasteena nähdään nuorten motivaatio, sitoutuminen ja tavoittaminen. Nuoria on hankala tavoittaa tai ohjautuessaan palveluihin halu ja voimavarat muuttaa omaa tilannetta eivät ole korkealla. Tällaisissa tilanteissa vaaditaan paljon henkilökohtaista ohjausta ja tukea, joita tiukentuneiden resurssien johdosta ei ole aina saatavilla. Nuorelle olisi myös eduksi, jos yksi henkilö voisi hoitaa hänen asioitaan, jolloin hänen olisi helpompaa luottaa ja uskoutua tilanteestaan virkailijalle. Luottamuksen ja motivaation kehittymiseen vaaditaan tietysti myös oikea-aikaisia toimenpiteitä. Eli jos nuorelle ei pystytä tarjoamaan oikea-aikaisesti sopivia palveluja, tämä heikentää hänen motivaatiotaan entisestään. Virkailijat myös joutuvat miettimään voiko motivaatio-ongelmaista nuorta lähettää ryhmään tai työpaikalle työkokeiluun, sillä hänen asenteensa voi vaikeuttaa ryhmän työskentelyä tai yhteistyötä jatkossa työnantajan kanssa. Joidenkin vastaajien mielestä nykyisellä palveluntarjonnalla, resursseilla ja toimintatavoilla lopputulema jää liian paljon nuorten oman vastuun ja oma-aloitteisuuden varaan.

Nuorten näkemykset

TE-toimiston palveluita käyttäneet nuoret ovat kysytyistä palveluista tyytyväisimpiä työkokeiluun. Monet kokivat tarvitsevansa työnvälityspalvelua sekä ammatinvalinta- ja urasuunnittelua, mutta heille ei ole järjestynyt tätä palvelua.

Taulukko 7. Nuorten kokemukset työllistymistä tukevista palveluista

	Nuorten kokemukset työllistymistä tukevista palveluista			
	en ole tarvinnut	olen tarvinnut, mutta en ole saanut palvelua	olen käyttänyt, mutta palvelu ei ollut riittävää	olen käyttänyt ja palvelu on ollut riittävää
Työnvälitys (88)	60	14	18	8
AmmatINVALINTA- ja urasuunnittelu (87)	61	19	15	6
Työkokeilu (79)	65	13	8	14
Koulutuskokeilu (34)	84	12	3	1
Työvoimakoulutus (34)	84	9	4	3
Muut työllistymistä tukevat palvelut (esim. työhönvalmennus) (47)	78	15	2	5
TE-toimiston maahanmuuttajille tarkoitetut kotoutumispalvelut (9)	96	2	2	1
Palkkatuki (Sanssi-kortti) (47)	77	7	9	7
Starttiraha (16)	92	6	2	1

Kyselyn avovastauksissa nuoret kritisoivat TE-toimistosta saamaansa palvelua. Parantamisen varaa koettiin olevan sekä palveluasenteessa ja laadussa että palvelun sisällössä. *"Yleistä kannustusta ja ihmiseen uskovaa asennetta TE-toimiston työntekijältä."* *"Tulisi varmistaa, että TE-toimistossa ihmisiä ohjaavat ammattilaiset tietävät nuorisotakuusta ja myös käyttävät sen antamia mahdollisuuksia asiakkaittensa hyödyksi. Jos en olisi itse ollut aktiivinen, tehnyt useita puhelin soittoja TE-toimistoon ja ottanut asioista selvää, en olisi kohdannut minkäänlaisia tukitoimia."* Nuorten kyselyvastausten perusteella on ilmeistä, että ratkaisukeskeisyys ei toteudu TE-toimiston palveluissa riittävästi. *"Pitäisi löytää uusi työ, etätö, koska sairauteni estää joka päiväisen liikkumisen työpaikan ja kodin välillä. Kävin ammatinvalintatetit läpi, jossa tuli ilmi, että paras työ minulle olisi psykologi. Olen samaa mieltä (olen halunnut sitä aina), mutta minua ei kuunneltu sen enempää kun selitin, että en voi tehdä sitä työtä kotona. En halua omaa yritystä, kotini ei ole kulkuyhteyksien päässä, en halua vakavasti mielenterveysongelmissa olevia tuntemattomia ihmisiä kotiin, vaikka heitä haluanakin auttaa jne. Eli heidän mielestään ongelma on ratkaisu, mutta ei minun mielestäni."*

Yleisesti koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret korostivat haluavansa töihin. Niillä nuorilla, joilla oli työkokemusta, oli useimmiten erilaisia lyhytaikaisia työkokemuksia. Yhdessä ryhmässä jaksamisen ongelmista ja muista terveydellisistä rajoitteista kertoneet nuoret kertoivat saaneensa hyvää palautetta työnantajalta. He eivät kuitenkaan halunneet tuottaa työnantajalle pettymystä sairauspoissaoloilla. Mahdollisuus tehdä töitä muun sosiaaliturvan ohessa tuotiin esille hyvänä vaihtoehtona.

Oli myös nuoria, joilla oli vähän tai ei lainkaan työkokemusta. Osalla nuorista oli ammatillinen tutkinto, mutta yhteys työelämään oli jäänyt vähäiseksi. Nuoret kokivat työkokemuksen vähäisyyden vaikeuttavan heidän työllistymistään jatkossa. Nuoret olivat myös huolissaan pitkästä työttömyysjaksosta. *"Oon ollut niin kauan työttömänä, että pelkään ottaako kukaan mua enää töihin."* Palveluihin pääsyn nähtiin katkaisevan tämän ainakin osittain. Myös ammattitutkinnon suorittaneiden joukossa oli niitä, jotka eivät tienneet, mitä haluaisivat tehdä, mutta eivät halunneet tehdä mitä tahansa töitä.

Haastateltavissa oli paljon nuoria, jotka oli ohjattu TE-toimistosta erityispalveluihin. Palvelussa koettiin myös olevan vaihtelua. TE-toimistosta oli usein saatu vähän tietoa

eri mahdollisuuksista. Eräälle nuorelle oli aiemmin kerrottu, että työpajalle ei ole mahdollista hakeutua, jos on ammattitutkinto. Myöhemmin hän olikin kuullut tämän olevan mahdollista. Vaikutti siltä, että nuoret kohdistivat paljon toiveita TE-toimistoon, mutta olivat pettyneitä, kun mitään ei tapahtunut. Osa koki kuitenkin TE-toimistojen palvelujen toimivan ”ihan hyvin”. Työllistymisen suhteen toivottiin kuitenkin sinnikkäämpää yrittämistä. Nuoret kokivat, että heille oli esitelty TE-toimistossa töitä, joihin heillä ei ollut riittävää osaamista.

Mies: ”Mä käyn siellä monta kertaa ja sanon että haluan jonkun paikan. Työ tai suomen kielin opiskelu, MAVA. Ne sanoo, että ok ok. Sen jälkeen ei mitään.”

Nainen: ”TE-toimistossa kaikki riippuu siitä, kenelle sattuu haastatteluun, mikä on sinun TE-toimiston ihminen. Se kaikki riippuu siitä.”

Yleisinä palvelujen ongelmina koettiin olevan kiinnostuksen puute nuorta kohtaan, samojen asioiden kertominen usealle eri virkailijalle ja ajatus siitä, että kerrottuihin asioihin ei kuitenkaan puututtu. Nuoret eivät halunneet kertoa terveydentilastaan, jos he kokivat, että heitä ohjaavat ammattilaiset eivät voineet asialle mitään tai eivät voineet kokonaisvaltaisesti keskittyä nuoren tilanteeseen.

TE-toimistoa kuvattiin paikaksi, josta saa ajan, odottaa sitä, menee paikalle, nuorelle tulostetaan papereita ja varataan uusi aika. Työvoiman palvelukeskusta luonnehdittiin paikaksi, jossa nuoria ei luokiteltu ja heihin suhtauduttiin yhdenvertaisesti. Hyvänä pidettiin, että terveydenhuollon ja sosiaalityöntekijän palveluita oli saatavissa myös työllistymispalveluiden yhteydessä. Parempaa yhteistyötä toivottiin myös TE-toimiston ja Kelan välille.

Maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat, että työhaastatteluihin oli vaikea päästä ja työhakemuksiin ei välttämättä edes vastattu. Erilaiset työharjoittelut ja -tutustumiset nähtiin hyvinä, koska niissä oli mahdollista päästä erilaisiin työtehtäviin ja saada palautetta. Suomessa koettiin olevan vähän roolimalleja maahanmuuttajille. Esimerkiksi eduskunnassa ei ole maahanmuuttajataustaista kansanedustajaa. Erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella rasismi koettiin hyvin yleisenä.

Haastatteluaineiston kolme vastavalmistunutta olivat kaikki selkeästi suuntaamassa työhön, mutta heidän kokemuksensa vaihtelivat. Sanssi-korttia pidettiin hyödyllisenä, mutta sen tuntemus työnantajien joukossa oli vähäistä. Sitä ei ollut myöskään tarjottu kaikille työnhakijoille, minkä nuoret kokivat laittavan työnhakijat eriarvoiseen asemaan. Kaksi nuorta koki, että Sanssi-kortin saaminen olisi auttanut työllistymään koko-aikaisesti. Toinen nuori oli saanut osa-aikaisen työpaikan ja joutui tekemään sen ohella toista työtä. Toinen taas oli hakeutunut koulutukseen, mutta olisi mieluummin hakeutunut työelämään. Molemmat kokivat TE-toimiston palveluiden tulleen liian myöhään.

Nuorilla oli aiempaa työkokemusta, mutta he vierastivat luokittelua omatoimisesti työllistyväksi. Nämä nuoret korostivat kannustuksen, sopivien työpaikkojen kartoittamista ja mahdollisuutta esimerkiksi kieliopintoihin tai CV-klinikalle. Oppilaitoksista ei ollut neuvottu nuoria työttömyyden varalta. Myös työnantajia voisi tiedottaa paremmin erilaisista tukimahdollisuuksista.

Työnantajien näkemykset

Nuorisotakuun tutkimuksellista tukea varten koottiin tietoa työllistymiseen liittyvistä palveluista myös yksityisiltä työnantajilta. Kyselyyn vastanneista työpaikoista selvässä enemmistössä (noin 90 %) on palkattu alle 30-vuotiaita nuoria viime vuosina ja noin

puolella on ollut oppisopimusopiskelijoita. Noin kolme neljäsosaa työnantajista totesi, ettei palkkatuella ollut vaikutusta nuorten rekrytointipäätökseen.

Taulukko 8. Nuorten rekrytoinnit työpaikalle

		%	lkm
Työpaikallenne on palkattu nuoria alle 30-vuotiaita viime vuosina.	Kyllä	89	165
	Ei	11	20
Työpaikallenne on ollut oppisopimusopiskelijoita viime vuosina.	Kyllä	46	78
	Ei	54	90
Jos työpaikallenne on palkattu nuoria viime vuosien aikana, niin vaikuttiko palkkatuki rekrytointipäätökseen?	Kyllä	28	49
	Ei	72	124

Työnantajilta tiedusteltiin, miten paljon seuraavat tekijät vaikuttavat nuorten työllistämiseen. Noin kaksi kolmasosaa työnantajista kokee nuorten osaamisen vaikuttavan nuoren työllistämiseen ja noin reilu puolet työnantajista korostaa nuoren työelämävalmiuksien merkitystä. Puolet työnantajista pitää tärkeänä taloudellisten tukien saamista nuoren työllistämiseen.

Työnantajilta tiedusteltiin tekijöistä, jotka vaikuttavat työpaikan mahdollisuuksiin ja kiinnostukseen palkata nuoria. Nuorten palkkaaminen edellyttää, että organisaatiossa on tarjolla nuorelle soveltuva työtä. Taloudellisesti heikko tilanne on vähentänyt muun muassa kaupan alan töitä, jolloin kiinnostuksesta huolimatta nuorten rekrytointi ei onnistu. Sesonkityön yrityksissä aiemmat lomautukset estävät useissa tapauksissa työllistämisen ja palkkatuet nuorille. Työnantajien kiinnostukseen palkata nuoria vaikuttavat nuoren asenne kuten oma-aloitteisuus, tehtäväkenttä ja osaaminen. Nuorella on oltava käytöstä ja muut perusasiat kunnossa, jotta hän pystyy kuuntelemaan ohjaajaa ja oppimaan selitetyt asiat. Etenkin pienten yritysten kohdalla asenteella, luotettavuudella ja kiinnostuksella on merkitystä nuorta palkattaessa. Aiemmat huonot kokemukset nuorista työntekijöistä vähentävät kiinnostusta palkata nuoria.

Nuorella on oltava riittävästi ikää ja pätevyyttä esimerkiksi sähköverkkotöihin, joissa on tarkkaan säännellyt rajat. Myös alkoholin myynti rajoittaa mahdollisuuksia työllistää nuoria osaan yrityksistä. Samoin prosessiteollisuuden yrityksessä kerrotaan päätöksestä, ettei työpaikkaan palkata alle 18-vuotiaita nuoria. Rakennusalalla alle 18-vuotiaiden työllistämättä jättämiseen on syynä työturvallisuus. Kemian alalla ei voida palkata yritykseen nuorta, jolla ei ole aiempaa kokemusta vaarallisista aineista. Rakennus- ja kuljetusalalla on pätevyysvaatimukset, joita nuoret harvoin täyttävät. Kausiluonteisella rakennusalalla työllistäminen on kallista ja kiinnostusta palkata nuoria apuhenkilöitä vähentää työn edellyttämien henkilökohtaisten suojavaatteiden ja suojainten sekä sirulisten henkilökorttien aiheuttamat kustannukset. Apteekkialan säännökset vaikuttavat nuorten palkkaamismahdollisuuksiin. Nuoria ei kiinnosta rutiininomainen fyysinen teollisuustyö, mikä vaikeuttaa heidän rekrytointiaan joihinkin yrityksiin. Myös asiakkaiden asenteet vaikuttavat rekrytointiin esimerkiksi asennustöissä, joissa kaikki eivät haluaisi päästää nuoria osaamista vaativiin kohteisiinsa.

"Byrokratia, sekä nykyinen 'korttiviidakko', kun varsinkin rakennusalalla pitää joka hommaan olla voimassa olevat turvallisuuskortit, niin on aika työläs ja kallis homma ensin kouluttaa väkeä, jotka eivät välttämättä alasta sitten kiinnostukaan. Myös

kuorma-auton ajamisesta on nykyisin tehty rakettitiedettä, eikä lyhyeksi ajaksi tahdo löytää kuljettajia.”

”Me olemme erittäin kiinnostuneita työllistämään nuoria, mutta emme voi ottaa enempää kuin on työpaikkoja. Kysymys ei ole syrjimisestä vaan taloudellisista realiteeteista. Meidän toimialallamme kuten varmasti useimmilla muillakin, perehdytys sitoo vanhoja työntekijöitä niin paljon, ettei ”ylimääräistä” porukkaa haluta ottaa. Voisimme kyllä harkita joihinkin tehtäviin, että tarjoaisimme työharjoittelupaikan, mutta vain silloin, kun vakituisella väellä ei ole kovin kiirettä.”

Yrityksissä, jotka vaativat vahvaa ammattitaitoa ja osaamista, ei ole mahdollisuuksia palkata nuoria. Etenkään vastaperustetuissa yrityksissä, jossa työtehtävien ja vastuualueiden organisointi on kesken, kokemuksella on paljon merkitystä eikä nuorelle sopivaa työtehtävää voi osoittaa helposti. Nuorten rekrytointiin vaikuttaa se, tarvitseeko heitä perehdyttää enemmän kuin esimerkiksi yritykseen palkattavia kesätyöntekijöitä. Jos perehdyttämistä tarvitaan paljon, kiireisissä yrityksissä ei palkata nuorta. Jos nuorelle pitää maksaa ammattityöntekijän palkka, vaikkei työpanos vastaa sitä, se vähentää yritysten kiinnostusta palkata nuoria. Minimipalkkaa pidetään liian korkeana, sillä nuoren ohjaukseen käytettävä työpanos vie resursseja tuottavasta työstä. Sen sijaan yrityksissä, joissa työ ei vaadi erityistaitoja, nuoren asenne on ratkaisevin tekijä hänen palkkaamisessaan.

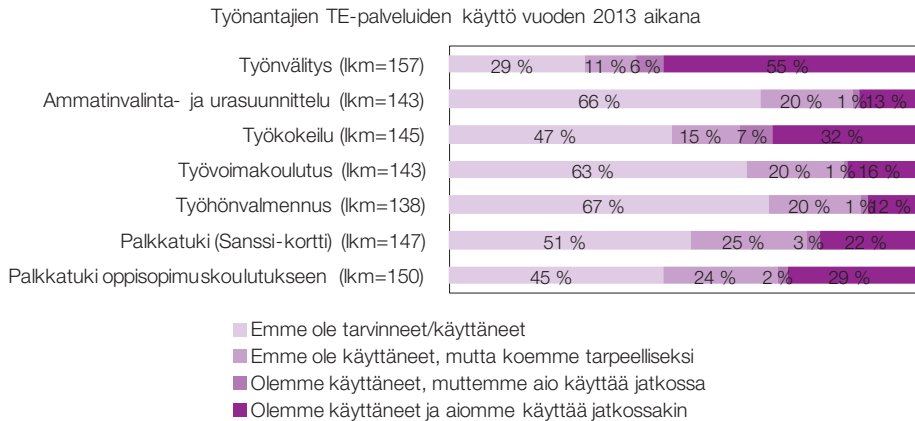
”Työaikakysymykset, kun tuet vaativat 85 % työajan, kaikilla ei ole takeita näin suureen työaikaan eikä tekijäkään heti pala loppuun, kun vaaditaan liikaa. Oppisopimuskoulutus pitää muuttaa totaalisesti, ei kukaan enää roiku 3 vuotta oppimassa, eikä työnantajalla ole resursseja eikä taloudellisesti kannattavaa sitoutua ko. aikaan. EHDOTUS : 6 kk 1000 € /kk perustuki työnantajalle, mistä työnantaja maksaa esim. tekijälle 300 € /kk henkilön perusturvan päälle. Väliin koulutusta oppilaitoksessa esim 2 vkoa ja takaisin töihin, mielellään samaan paikkaan tai lähes vastaavaan työhön toiselle työnantajalle seuraavat 6 kk + 2 vkoa koululla teoriaa ym. työhön liittyvää ja yhteiskuntaoppia.. Näin saadaan nopeasti palaute, onko henkilö sitoutuva vai ei, 3 v on liikaa. Vuodessa saadaan kehittynyt tekijä oikeisiin töihin esim. 75 % palkalla vrt. harjoittelijan palkka seuraava 6 kk, sitten alan tes mukaan jos kaikki on ok. Turha lappujen täyttö ja viranomaisten kanssa seurustelu pois, SUORAA TOIMINTAA = työpaikkoja halukkailla, joita on kuitenkin ainakin puolet nuorista. On sitten saanut jonkun alan koulutuksen tai ei, tyyppi ja työnantajan asenne ratkaisee, tuleeko nuoresta tekijä.”

Taulukko 9. Nuorten rekrytointiin vaikuttavat tekijät

	Nuorten osaamiselle sopivien työtehtävien puuttuminen työpaikalta		Nuorten työelämävalmiudet (esim. työpaikan sääntöjen noudattaminen)		Taloudelliset tuet (esim. oppisopimuksen tai palkkatuen suuruus)	
Ei lainkaan	7	12	7	12	11	18
Vähän	28	48	38	65	39	67
Melko paljon	41	70	31	53	35	59
Erittäin paljon	24	42	25	43	16	27
Yhteensä	100 %	172	100 %	173	100 %	171

Työnantajat ovat käyttäneet yleisimmin TE-toimiston työnvälityspalveluita sekä työko-
keilua ja palkkatukea oppisopimuskoulutukseen. Palkkatuki Sanssi-kortilla ja oppisopi-
muskoulutukseen käytettävä palkkatuki mainitaan yleisimmin palveluina, joita ei ole käy-
tetty, mutta joita pidetään tarpeellisina käytettäväksi.

Kuvio 10. Työnantajien TE-palveluiden käyttö vuoden 2013 aikana

Työnantajilta tiedusteltiin, mitä toiveita heillä on TE-palveluille. Työnantajat toivovat alu-
eelle nimettyjä koordinoivia yhteistyöhenkilöitä yrityksiä varten. TE-toimistojen halutaan
toimivan aktiivisemmin yritysten suuntaan. Työnantajat haluavat enemmän kanssakäy-
mistä, tutuksi tulemistä ja yhteistä tekemistä yrittäjien ja TE-palveluiden välillä. TE-toi-
mistojen toivotaan olevan enemmän yhteydessä työnantajiin myös jalkautumalla heidän
pariinsa. Työnantajat haluavat suoria yhteydenottoja ja tietoa siitä, mitä ovat olemassa
olevat keinot nuorten työllistämiseen. Työnantajat toivovat saavansa tietoa potentiaali-
sista osaajista TE-toimiston kautta. TE-toimistojen henkilöstön tietämystä työelämän tar-
peista tulisi lisätä. Työnantajat toivovat saavansa enemmän tietoa TE-palveluista, joiden
he arvioivat tulleen monipuolisemmaksi ajan myötä.

Työnantajat toivovat TE-hallinnon tarjoavan nuorille enemmän urasuunnittelua ja lisä-
kurssitusta olemassa olevan ammatin tueksi. Työnantajien näkemyksen mukaan nuo-
ret hakevat aktiivisesti työtä, mutta jos työpaikkaa ei löydy, heille ei ole tarjolla riittä-
västi palveluita TE-toimistoissa. Nuoret ovat valittaneet työnantajille sitä, että he käy-
vät ilmoittautumassa puolen vuoden välein eikä mitään toimintaa ole tarjolla. Palkka-
tuen hakemisessa työnantajat toivovat saavansa sähköpostitse tarkat toimintaohjeet ja
tiedon yhteyshenkilöstä, sillä työnantajat kokevat keskuksen kautta tehtävät yhteyden-
otot pompotteluksi.

*"Kokemukseni Sanssi-kortista: kun tulkitsin selvää ohjetta "työsuhde voi alkaa, kun te-
keskus on myöntänyt palkkatuen" väärin (löytyy neljästä ei paikkaa työvoimaviran-
omaisen kotisivuilta) aloittamalla työsuhteen tukipäätöksen antamisen jälkeen, mutta
ennen tukiajan alkamista, menetin koko 10 kk palkkatuen. Vaikka kysymyksessä oli
tulkintavirhe eikä tukea oltu yritetty käyttää väärin, virhettä ei voi mitenkään korjata.
Kalliiksi tuli se, että ohjeen sanamuoto ei vastaa todellisuutta. Tämä tuskin vastaa nuo-
risotakuun tarkoitusta - jos työnantaja ei ymmärrä kaikkia kiemuroita, se on hänen*

"ongelmansa". Tällainen lähestymistapa tuskin edistää nuorten tai kenenkään muunkaan työllistymistä. Tulin hyvin skeptiseksi kaikkia viranomaisen ohjeita kohtaan - aina täytyy selvittää, mitä ohje tarkoittaa. Et voi luottaa siihen mitä ohjeessa lukee."

4.3 Koulutuspalvelut

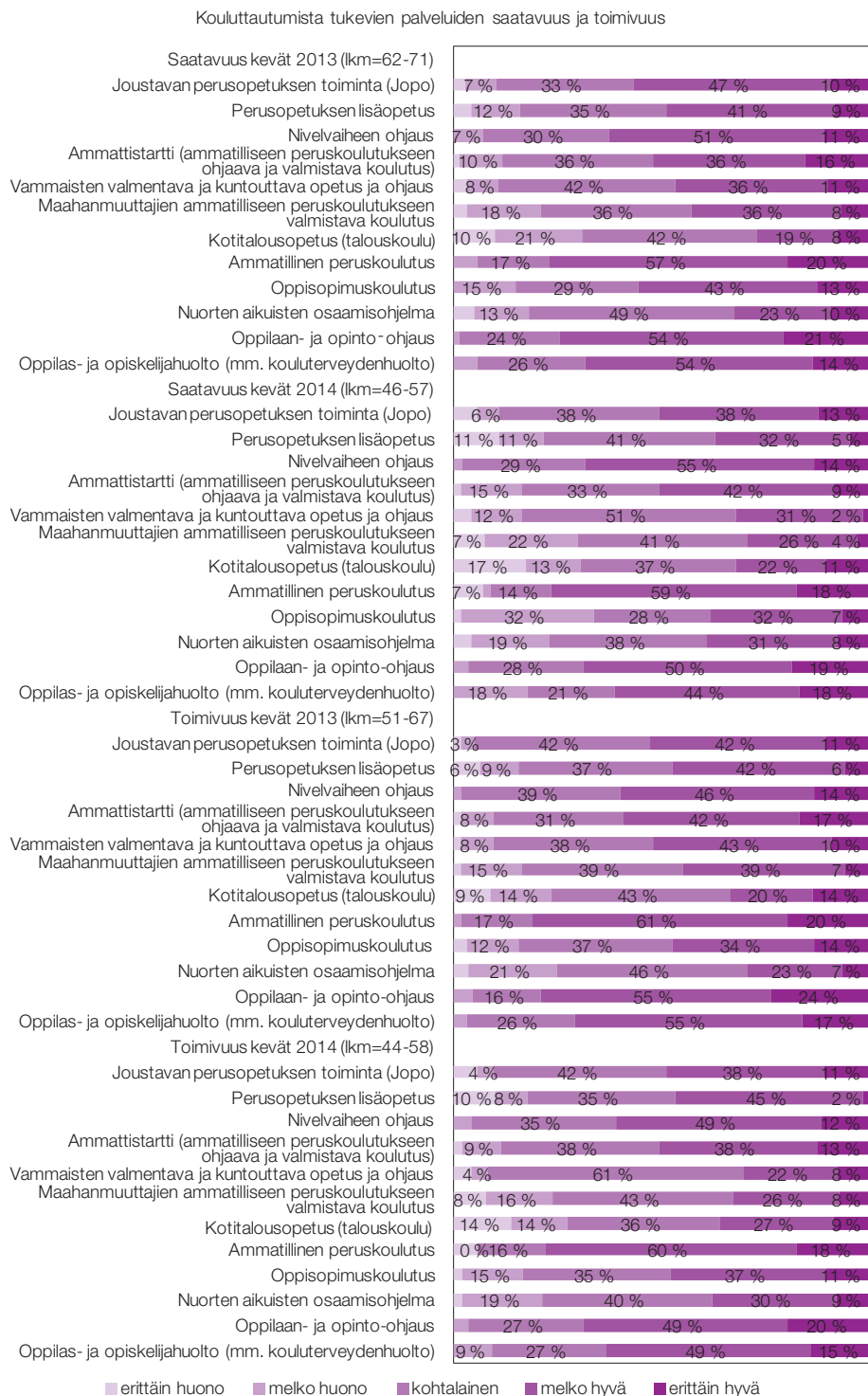
Viranomaisten näkemykset

Nuorten kouluttautumista tukevista palveluista johtajatasolla toimivat pitävät parhaiten saatavilla olevana ammatillista koulutusta, jonka saatavuuden kokee melko tai erittäin hyväksi noin 80 % vastaajista sekä nivelvaiheen ohjausta ja oppilaan- ja opinto-ohjausta, jonka saatavuuden kokee hyväksi noin 70 %. Oppilaitosten johtajat ovat tyytyväisiä JOPO-koulutukseen ja nivelvaiheen ohjauksen tilanteeseen. TE-toimiston edustajat ovat oppilaitoksia tyytyväisempiä nuorten aikuisten osaamisohjelmaan. Arviot oppisopimuskoulutuksen ja perusopetuksen lisäopetuksen saatavuudesta ovat heikentyneet samoin kuten vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen sekä maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen osalta. Näkemyksen vammaisten ja maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen toimivuudesta nuorisotakuussa ovat muuttuneet kriittisemmiksi edelliseen vuoteen verrattuna. Samoin oppilaan- ja opiskelijahuollon toimivuus nuorisotakuun toimeenpanossa arvioidaan heikomaksi kuin vuonna 2013.

Nuorisotakuun toteuttamisen kannalta johtotehtävissä toimivat pitävät parhaimpina palveluina ammatillista peruskoulutusta, jonka toimivuuden kokee melko tai erittäin hyväksi noin 80 % johtajista sekä oppilaan- ja opiskelijan ohjausta, jonka toimivuuden hyväksi arvioi noin 70 % vastaajista sekä nivelvaiheen ohjausta, jonka hyvään toimivuuteen uskoo noin 60 % vastaajista. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten mukaan parhaiten on saatavilla ammatillista peruskoulutusta, ammattistarttia, oppilaan- ja opinto-ohjausta ja nivelvaiheen ohjausta, jotka myös arvioidaan parhaiten toimiviksi palveluiksi koulutustakuun toteuttamisessa. Kyselyyn vastanneiden mukaan vähiten saatavilla olevia ja nuorisotakuun toteuttamisessa toimivia koulutuspalveluita ovat oppisopimuskoulutus ja nuorten aikuisten osaamisohjelma. Nuorisotakuun toteuttamisen kannalta arvioidaan parhaimmiksi ammatillinen peruskoulutus sekä oppilaan- ja opinto-ohjaus, jotka kokevat melko tai erittäin hyvinä keinoina nuorisotakuun toteuttamisessa noin 60 % nuorten parissa toimivista ammattilaista. Noin puolet pitää hyvänä sekä oppilas- ja opiskelijahuollon palveluita, ammattistartteja, JOPO-koulutusta ja nivelvaiheen ohjausta.

Vuoden 2014 johtajakyselyn perusteella nuorten kouluttautumista tukevien palveluiden saatavuuteen vaikuttaa se, ettei jokaisella paikkakunnalla ole nuorten haluamia koulutusaloja. Nuoret eivät ole aina kiinnostuneita eivätkä uskalla hakeutua kauemmas opiskelemaan. Haasteita on etenkin ruotsinkielisten koulutuspaikkojen saatavuudessa sekä maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen määrässä. Koulutuspalveluiden toimivuutta heikentää nuorten vähäinen määrä aikuiskoulutuksessa ja vaikeudet löytää työnantajaa oppisopimuskouluttautujia varten. Puutteita on työssäoppimisen kehittämisessä. Koulutuspalveluiden toimivuuteen vaikuttaa oppilashuollon ja kouluterveydenhuollon resursointi. Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa on huomioitu kohderyhmän suuremmat tuen ja ohjauksen tarpeet. Palveluiden toimivuutta on parantanut kuraattoripalveluiden saaminen oppilaitokseen.

Kuvio 11. Johtajien näkemykset koulutuspalveluista

Kuvio 12. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten näkemykset koulutuspalveluista

Kouluttautumista tukevien palveluiden saatavuus ja toimivuus nuorisotakuun toteuttamisessa

Nuorten parissa toimiville ammattilaisille suunnattuun kyselyyn vastaajat kaipaavat erilaisiin kouluttamista tukeviin palveluihin lisäresursseja. Näitä resursseja tulisi kohdentaa erityisesti opintojen ohjaukseen ja opiskeluhuoltoon, peruskoulussa erityis- ja lisäopetukseen, kuraattoreihin, koulupsykologeihin ja resurssiopettajiin. Tämän lisäksi Kelan toivottaisiin tukevan työmarkkinoille siirtyville nuorille tarkoitettuja tukipalveluita. Oppilashuollon paikalla kouluterveydenhoitajien resurssit riittävät ainoastaan lakisääteisiin tarkastuksiin. Kouluterveydenhuolto voidaan nähdä ns. matalan kynnyksen palveluna, joka voisi tavoittaa nuoret hyvin, jos resursseja lisäämään. Kouluterveydenhuollon mahdollisuuksia ohjata nuoria eteenpäin muun muassa mielenterveyspalveluihin, tulisi vastaajien mukaan myös parantaa.

Erityisopetusta tarvittaisiin muun muassa maahanmuuttajataustaisille, jotka voivat käydä peruskoulun rimaa hipoen, mutta jatkon kannalta kielitaidon taso ei ole riittävä. Se, että ammatinvalinnan ohjaukseen ei ole satsattu riittävästi voi johtaa muun muassa siihen, että nuoret hakeutuvat opiskelemaan väärälle alalle, ja opinnot keskeytyvät.

"Oppilaitoksen ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten uraohjauspalvelut lähestulkoon puuttuvat. Oppilaitosten opojen puheille ei juurikaan pääse, jos ei jo ole koulussa opiskelijana. Nuorisotoimessa ei uraohjauspalvelua myöskään ole, samoin TE-toimijat ovat tuoneet jokaisessa tilaisuudessa esille, että ko palvelun osaaminen on heillä riittämätöntä." Opinto-ohjauksen resurssit tulisikin erään vastaajan mukaan säätää laissa, esimerkiksi 200 ohjattavaa per opinto-ohjaajaa. Tällä hetkellä määrät ovat paikoitellen huomattavasti suuremmat – jopa kaksinkertaiset.

Lisäopetus nähtäisiin hyvänä asiana, mutta kaikki kunnat eivät sitä pysty tarjoamaan. Heikoimmassa asemassa ovat tässä pienten kuntien nuoret, jos resurssit ja ryhmäkoot eivät ole riittäviä lisäopetuksen ja ammattistarttien jne. pyörittämiseen. Ammattistarttia vastaajat pitävät myös hyvänä palveluna, tosin niiden keskittyminen isommille paikkakunnille heikentää saavutettavuutta. Ammattistartti saa kiitosta muun muassa joustavasta aloitusajankohdista. Myös JOPO-koulutuksesta on hyviä kokemuksia, ja tulijoita olisi paikoitellen enemmän kuin paikkoja on tarjolla.

Vastaajien mukaan oppisopimuskoulutus on vetovoimainen, ja sitä kaivattaisiin lisää, tosin sopivien työpaikkojen löytyminen voi olla hankalaa. Erityisesti hoitoalalla, jossa olisi tarvetta työvoimalle, tulisi tehdä jotain oppisopimuskoulutusten lisäämiseksi. Hoitoalan oppisopimusopiskelijoiden vastuun työssä tulisi lisääntyä muiden sote-alan opiskelijoiden tapaan. Voimassa olevien säädösten mukaan oppisopimusopiskelijoiden ja muiden opiskelijoiden osalta säädökset muun muassa sijaistamisen suhteen ovat erilaiset. Nivelvaiheiden yhteistyö TE-toimistojen ja oppilaitosten keskuudessa nousee keskeisenä esiin kyselyvastauksissa palveluiden toimivuuteen liittyvänä seikkana. Vaikka nivelvaiheen asiat ovat periaatteessa järjestetty hyvin, voi tiedonkulku moniammatillisessa yhteistyössä ontua. Erityisesti peruskoulun ja toisen asteen nivelvaihe on vastaajien mielestä kriittinen koulutuspalveluiden toimivuuden kannalta. Vastaajien kokemukset Ohjaamo-mallista ovat rohkaisevia.

Ammatillisen koulutuksen sisältöä ja käytäntöjä tulisi vastaajien mukaan tehdä tutummaksi peruskoulua päättävälle nuorille, jotta heidän käsityksensä olisivat realistiset hakuvaiheessa. Ammatillisen koulutuksen sisältöä kommentoitiin aineistossa myös liian yleistietopainotteiseksi ja lisää haluttaisiin käytännön ammattialakohtaista sisältöä ja työelämään orientoivaa tietoa.

Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa (NAO) nähdään olevan monen tyyppisiä haasteita sisällön ja tiedottamisen osalta. Merkittävä osa kohderyhmään kuuluvista ei pysty hakeutumaan NAO-paikkoihin, koska ne on suunnattu ammatti- ja erikoisammattitutkintoon tähtääville. Valmistavat koulutukset koetaan pääasiassa hyvinä, ja niitä kaivattaisiin lisää. Niihin liittyvänä haasteena nähdään se, ettei opintoja lueta hyväksi täysimittaisesti tulevilla opinnoilla, mikä vaikuttaa opiskelijoiden motivaatioon. Valmistavan koulutuksen ryhmät täyttyvät heti syksystä, jolloin kesken lukuvuoden tyhjän päälle jääville nuorille ei ole enää paikkoja.

Nuorten näkemykset

Kyselyyn vastanneet nuoret ovat käyttäneet koulutuspalveluista ja olleet tyytyväisiä ammatilliseen peruskoulutukseen sekä saamaansa oppilaan- ja opinto-ohjaukseen ja opiskelijahuollon palveluihin. Toisaalta kyselyn avovastauksissa moni nuori on myös kiinnittänyt huomiota oppilaan- ja opiskelijaohjauksen riittämättömään tarjontaan tai sisältöön koulussa ja lukiossa. Nuoret toivovat myös panostusta koulujen terveydenhuoltoon sillä terveydenhoitajan tai lääkärin tavoitettavuus ei ole heidän mielestään riittävällä tasolla.

Taulukko 10. Nuorten kokemukset koulutuspalveluista

Nuorten kokemukset koulutuspalveluista				
	en ole tarvinnut	olen tarvinnut, mutta en ole saanut palvelua	olen käyttänyt, mutta palvelu ei ollut riittävää	olen käyttänyt ja palvelu on ollut riittävää
Perusopetuksen lisäopetus (10-luokka)	94	2	2	3
Joustavan perusopetuksen toiminta (JOPO)	96	1	2	1
Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus (mm. ammattistartti)	92	4	2	3
Ammatillinen peruskoulutus	68	6	9	18
Oppisopimuskoulutus	86	9	4	2
Oppilaan- ja opinto-ohjaus	45	7	18	30
Oppilas- ja opiskelijahuolto (mm. kouluterveydenhuolto)	47	10	9	34
Erityisopetus	86	4	5	6
Ammatillisen koulutuksen aikainen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus	91	5	2	2
Nivelvaiheen ohjaus (esim. siirtymäpalaverit koulujen välillä)	94	3	2	2

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten kertomana yläkoulun oppilaanohjaus ja erityisopetus näyttäytyivät usein ongelmallisina. Erityisopetuksen saamiseksi yläkoulussa ”piti väantää tosi paljon”. Ryhmissä käytiin myös kiinnostavia keskusteluja erityisopetukseen liittyen. Siinä missä yksi nuori mies koki joutuneensa erityisluokalle, toinen koki tämän päässeensä erityisluokalle. Opintoja oli myös mukautettu ilman selitystä. Toisessa ryhmässä nuori nainen koki, että yläkoulussa huomattiin vain häiriköt. Toinen nuori nainen koki kyllä tulleet huomatuksi, mutta kohtelun olleen pääasiassa syyttävää ja syyllistävää. Hän oli myöhemmin itse aikuisena oma-aloitteisesti selvittänyt keskitymis- ja oppimisvaikeuksiaan. Myös muissa tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota yläkoulun erityisopetuksen ongelmallisuuteen²⁸. Oppimisvaikeuksista nostettiin monessa ryhmässä esille matematiikan vaikeudet. Onkin havaittu, että juuri näillä vaikeuksilla on yhteys työelämään kiinnittymiseen.²⁹ Huomiota kiinnitettiin myös oppilaitosten suuriin ryhmiin ja opettajien vaikeuksiin huomioida nuoria yksilöinä.

Opinto-ohjauksen ongelmana oli ohjaus nuorten opintomenestyksen perusteella. Osa kertoi myös lukiota ja jatko-opintoja koskevista toiveistaan, mutta olivat ohjautuneet ammatillisiin opintoihin. Myös erityisluokkalaisia koskevassa tutkimuksessa on kiinnitetty tähän huomiota³⁰. Nuoret kokivat, että oppilaanohjauksen pitäisi alkaa aiemmin yläkoulussa ja keskittyä enemmän nuoren persoonaan. Opintojen keskeytymisen taustalla olikin muutamassa tapauksessa jo alun perin nuorelle väärä valinta.

Ammattitutkinnon suorittaneet kokivat, että nuoret eivät ole yläkoulun jälkeen riittävän kypsiä päättämään omasta tulevaisuudestaan. Tässä ryhmässä keskusteltiin siitä, kuinka nuorelle ammatinvalinta voi tuntua hyvinkin lopulliselta. Vaikutti myös, että

28 Äärelä 2012, Korkeamäki 2010, Valtiotalouden tarkastusvirasto 2013.

29 Parsons & Bynner 2005.

30 Niemelä ym. 2010.

etenkin poikia oli ohjattu perinteisille miesten aloille, kun taas näiden nykyiset suunnitelmat koskivat erityyppisiä aloja.

Mies 1: "Ei sen ikäisenä [peruskoulussa] oikeasti tiedä, mitä haluaa tehdä. Mä olin varmaan 21 kun mä tiesin, millä alalla mä haluan opiskella."

Mies 2: "Itse en varmaan vieläkään tiedä. Voi kouluttautua lähihoitajaksi tai mennä töihin paikkaan x."

Lähes kaikilla keskeyttäneillä keskeyttämistä oli edeltänyt runsas määrä poissaoloja, joihin ei oppilaitoksen tasolla puututtu. Nuoret myös ihmettelivät tätä monessa ryhmässä. Poissaolot vaikuttivat pääasiassa kursseilta ulos sulkemiseen ja opintomenestykseen tukitoimiin ohjaamisen sijaan.

Nainen 1: "Mä olin puoli vuotta poissa [lukiossa] alaikäisenä ilman että mun perään soitettiin tai vanhemmille ilmoitettiin yhtään mitään."

Nainen 2: "Mulla oli gläasteella toi ihan sama."

Nainen 1: "Musta toi on ihan älytöntä."

Nainen 2: "Eihän munkaan perään katottu kun mä olin alaikäinen. Ne oli vain tyytyväisiä että mä olin poissa."

Osa nuorista koki oppilaitosten olleen välinpitämättömiä heitä kohtaan. Myös muussa tutkimuksessa onkin kiinnitetty huomiota siihen, kuinka ammatillisissa oppilaitoksissa korostuu usein liiaksi nuorten omatoimisuuteen pyrkiminen³¹. Esille nostettiin myös opettajien piittaamattomuus opetukseen panostamisesta tai kiinnostus nuoreen vasta silloin, kun opinnot olivat jo keskeytyneet. Koulutuskokemuksissa oli kuitenkin paljon vaihtelua, ja osalla opetus ammattiopinnoissa oli järjestetty hyvinkin yksilöllisesti.

Kolme haastateltavaa oli ohjattu oppilaitoksessa ensimmäisen vuoden aikana joko toiselle alalle tai ammattistarttiin. Kokemukset olivat näistä jossain määrin myönteisempiä, koska *"porukka oli samanhenkisempää"* ja itselle sopivampi ala saattoi löytyä ammattistartin välityksellä. Osalla opinnot kuitenkin keskeytyivät tai väylää itselle mieluisiin opintoihin ei löytynyt. Tutkimuksissa onkin havaittu osan keskeyttävän opintonsa useaan kertaan.³² Koulutuksen hakeutumiseen ja keskeytymisiin vaikuttivat myös pitkät koulumatkat.

Osa haki karenssin vuoksi oppilaitoksiin, mutta keskeytti opinnot uudelleen. Nuoret, jotka eivät olleet hakeutuneet opintoihin, kuvasivat toimintansa vastuullisena, sillä he eivät halunneet viedä nuoremmilta opiskelupaikkoja. Tämän näkökulman nostivat esille kaksi nuorta naista, jotka kuvasivat myös oppimisen ja jaksamisen ongelmia³³. Heille oli asetettu karenssi, jota he pitivät kohtuuttomana, koska heillä oli myös lapsi huolettavana. He eivät kuitenkaan halunneet turvautua sosiaalitoimeen. Osa nuorista oli ollut opintojen keskeyttämisen jälkeen täysin toimeentulotuen varassa.

31 Souto 2013.

32 Aho & Kouramo 2013.

33 Myös Kojo & Lähteenmaa 2010.

4.4 Nuorisotyön palvelut

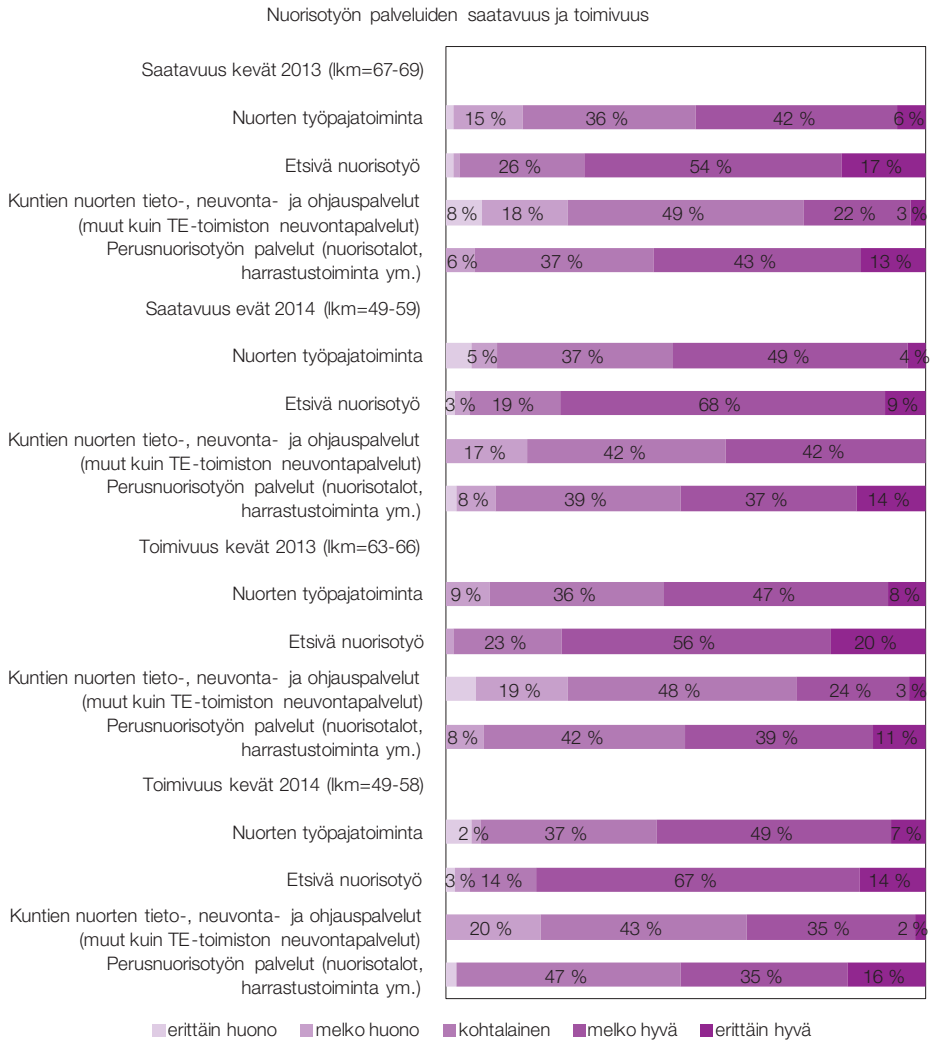
Viranomaisten näkemykset

Vuonna 2014 noin kolme neljäsosaa TE-toimiston ja oppilaitosten johtajista pitää etsivän nuorisotyön saatavuutta melko tai erittäin hyvänä, noin puolet työpajatoiminnan ja kunnan perusnuorisotyön sekä noin 40 % kuntien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden. TE-toimiston johtajat kokevat nuorten työpajatoiminnan ja nuorisotyön sekä nuorten TNO-palveluiden saatavuuden paremmaksi kuin oppilaitosten edustajat. Vastaava osuus on myös niitä, jotka arvioivat nämä palvelut olevan hyvin toimivia keinoja nuorisotakuun toteuttamisessa. Noin 80 % johtajista arvioi etsivän nuorisotyön olevan melko tai erittäin hyvä keino nuorisotakuun toteuttamiseen, noin reilu puolet nuorten työpajatoiminnan ja perusnuorisotyön ja noin 40 % kuntien TNO-palveluiden.

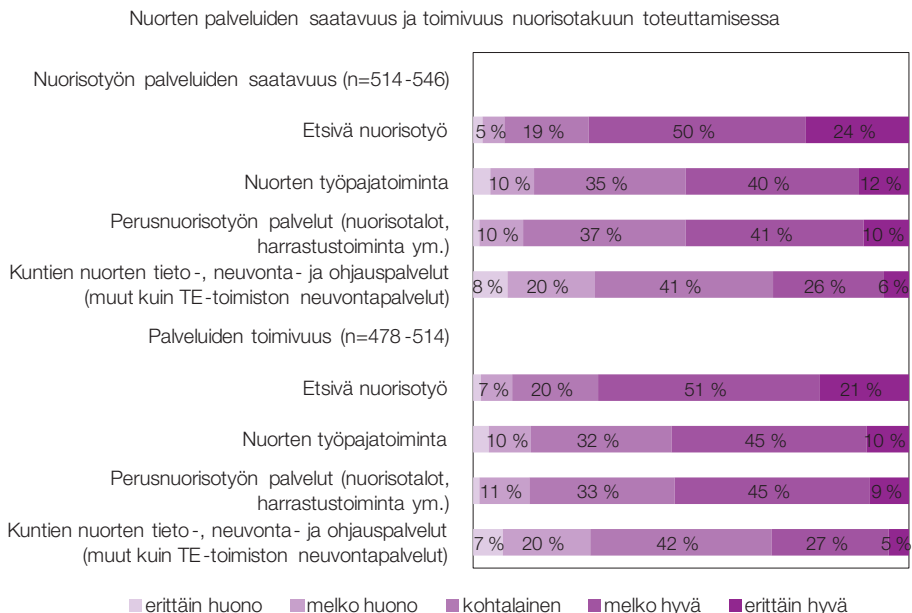
Nuorten parissa toimivat ammattilaiset kokevat etsivän nuorisotyön olevan nuorten palveluista parhaiten saatavilla ja nuorisotakuun toteuttamisessa toimiva palvelu. Myös nuorten työpajatoimintaa ja perusnuorisotyön palveluita arvioidaan olevan suhteellisen hyvin saatavilla ja palveluiden toimivan hyvin nuorisotakuun toteuttamisessa. Nuorten parissa toimivat ammattilaiset pitävät nuorisotakuun toteuttamisen kannalta parhaiten saatavilla olevana palveluna etsivää nuorisotyötä. Etsivän nuorisotyön saatavuutta ja toimivuutta nuorisotakuun toteuttamisessa pitää hyvänä noin kolme neljäsosaa vastaajista. Noin puolet pitää nuorten työpajatoimintaa ja nuorten perusnuorisotyön saatavuutta ja toimivuutta nuorisotakuun toteuttamisessa hyvänä. Noin kolmasosa arvioi puolestaan nuorille tarkoitettujen kuntien tieto, neuvonta ja ohjauspalveluiden saatavuuden ja toimivuuden hyväksi.

TE-toimiston ja oppilaitosten johtajille vuonna 2014 toteutetun kyselyn avovastauksissa korostetaan, kuinka nuorisotyön palveluissa on myönteistä resurssien lisääntymisen, panostus etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan sekä perusnuorisotyöhön, johon on jossain paikoin poikkeuksellisesti lisätty käyttömenoja. Kehittämishankkeet ovat parantaneet nuorten palveluiden tarjontaa. Palveluiden toimivuutta on parantanut nuorisotyön yhteistyö oppilaitosten kanssa. Nuorten palveluiden saatavuutta ja toimivuutta on heikentänyt kuntien taloustilanne.

Kuvio 13. Johtajien näkemykset nuorten palveluista

Kuvio 14. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten näkemykset nuorten palveluista

Nuorten parissa toimiville ammattilaisille suunnattuun kyselyyn vastaajat kuvaavat nuorisotyön palveluita pääasiassa toimiviksi. Kuntien heikentynyt taloustilanne on vääjäämättä heijastunut monilla alueilla myös nuorisotyöhön ja vastaajat ennakoivat leikkausten jatkuvan. Etsivä nuorisotyö, työpajat sekä erilaiset nuorille suunnatut hankkeet saavat erityisesti kiitosta.

Osa vastaajista kaipailee lisäpaikkoja työpajoille. Työpajatoiminta sopii monille nuorille, ja tarjonta voi olla paikoitellen hyvinkin monipuolista. Haasteena työpajatoiminnassa on rahoitus, joka haetaan joka vuosi erikseen. Tämän vuoksi henkilöstön sitoutuminen ei ole korkealla tasolla ja henkilöstössä on vaihtuvuutta. Rahoituksesta johtuen toiminnan suunnittelu on lyhytjänteistä. *"Työpajalle pystytään yleensä ottamaan todella nopealla aikataululla ja joustavasti nuoria työskentelemään. Haasteena on pitää yllä työpajassa ohjauksen laatua, sillä valmentautujien määrät on välillä todella isoja ja jotkut nuoret kaipaavat paljon lähiohjausta työskentelyyn. Työpajan määräaikaiset työsuhteet myös hankaloittavat osaavan henkilökunnan löytymistä. Työpajaan ei myöskään ole luotu työn vaatimia ammatillisia kriteerejä, vaikka asiakasryhmä on erittäin haastava. Kunnan palkkauksen myötä työpajoille saataisiin erityisopetukseen soveltuvaa henkilökuntaa paremmin. Keskeyttäneet nuoret oppivat nimenomaan työn tekemisen kautta todella hyvin."* Joidenkin näkemysten mukaan kaikista heikoimmassa asemassa olevat nuoret jäävät valitettavasti nykyään etsivän nuorisotyön sekä pajatoiminnan ulkopuolelle. Vastaajilla on myös kokemuksia ns. seinättömistä työpajoista. Niiden haasteena nähdään se, että nuoren, joka lähtee mukaan tällaiseen toimintaan, tulee olla erittäin hyväkuntoinen pärjätäkseen oikeassa työelämässä.

Etsivä nuorisotyötä on monella alueella lisätty lähiaikoina, ja sitä pidetään toimivana ja vaikuttavana palveluna. Joissakin kunnissa siihen toivottaisiin ohjattavan lisää

resursseja. Etsivään työhön yleisimmin liitetty haaste ovat puutteet jatkopaikoissa, mihin nuoria voitaisiin ohjata. *"Etsivän työn resurssit eivät riitä ns. kotikäynteihin monella paikkakunnalla, mikä taas olisi edellytys huonokuntoisimpien tavoittamiseen. Etsivä työ voisi olla toimivampaa esim. sosiaalipalveluiden alla, joka tarjoaisi suoran linkin tarpeellisiin peruspalveluihin. Etsivillä ei monesti ole ns. kyydityslupaa, eli nuorta ei esim. voi kuljettaa TE-toimistoon, minkä seurauksena nuori ei sinne myöskään mene. Toisaalta tavoittamisen jälkeen pitäisi olla soveltuva kuntoutus tms. palvelu jota tarjota, monet eivät pysty opiskelun, työkokeiluun tai välttämättä edes pajalle."*

Nuorisotyötä tekevien tahojen välinen yhteistyö koetaan erittäin tärkeäksi. *"Mielestäni kehittämistä löytyy kaikilla saroilla. Mm. yksi peruslähtökohta on se, että nuorten kanssa toimivat tahot tietävät mitä kukakin tekee. Jotta osataan ohjata nuoria sekä välttään päällekkäistä työtä."* Nuorisotyön toivottaisiin tekevän enemmän yhteistyötä myös päihdepalvelujen kanssa. Esimerkiksi työpajojen yhteyteen olisi hyvä saada päihdeongelmaisille matalan kynnyksen hoitoon ohjausta ja ylipäänsä apua ongelman tunnistamiseen ja siihen tarttumiseen. Päihdekuntoutusta tarvitsevat nuoret eivät aina tunnista ongelmiaan, ja sitä miten se vaikuttaa elämänvalintoihin. Varhainen puuttuminen ja matalan kynnyksen hoito olisivat isoja asioita, joilla on vaikutusta loppuelämään. Eräs esimerkki onnistuneesta yhteistyöstä on työpajojen sijoittaminen fyysisesti nuorisotalon yhteyteen. Joillakin alueilla verkostoitumiseen ja yhteistyöhön on panostettu ja lopputulokset saavat kiitosta. *"Lisäresursointi (valtio) ja hyvä koordinointi ja yhteistyö ovat edistäneet nuorisotyön palveluiden saatavuutta ja toimivuutta ja tuoneet toimijat yhteiseen verkostoon."*

Vastaaajat toivat myös esiin kolmannen sektorin yhteistyön merkityksen nuorisotyössä. Joissakin kunnissa kolmannen sektorin rooli on vahvempi, ja perustuu säännöllisesti tehtäviin kumppanuussopimuksiin. Muun muassa seurakunnat ja liikuntajärjestöt tekevät paljon nuorille suunnattua tärkeää työtä.

Vastaaajat pitivät tärkeänä myös kuntien nuorisotilojen sijaintia, toimintojen keskitäminen ja pitkät etäisyydet nähdään huonona. Nuorisotalojen saavutettavuus voi olla ongelma sekä isoilla että pienemmillä paikkakunnilla. Nuorille tarkoitetut tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut eivät ole vastaajien mielestä riittävät. Eräs ongelma nuorisotyön toiminnassa liittyy nuorille sopivien sijoituspaikkojen vähäisyyteen.

Eräs keskeinen nuorisopalveluiden järjestämiseen liittyvä seikka on selvästi nopea reagointi. On tärkeää, että nuori ei joudu odottamaan seuraava palvelua tai tapaamista liian pitkään, vaan hänet saadaan heti mukaan palveluun tai toimintaan. Myös henkilöstön suuri vaihtuvuus nousee hyvin keskeiseksi nuorisotyön palveluiden laatua heikentäväksi seikaksi. Annetusta palautteesta ei kuitenkaan käy ilmi miksi vaihtuvuus on niin suurta.

"Palveluissa työskentelevien vaihtuvuus on suurta ja se tietysti vaikuttaa eniten aina nuoriin. Esimerkiksi Etsivän työn osalta on nyt lisätty etsiviä, mutta nuoria on liian paljon yhdelle etsivälle vieläkin. Omassa organisaatiossamme olemme yrittäneet ottaa heti yhteyttä nuoreen kun tieto hänestä tavoittaa meidät ja saada nuori viikon sisällä ensimmäiseen tapaamiseen. Joskus vain kasaantuu liikaa nuoria, jolloin myös palvelun taso laskee. Nuoren asiat vaativat usein paljon aikaa ja myös luottamuksen saamiseen menee joskus aikaa enemmänkin, joten kovin montaa nuorta ei viikossa ehdi auttaa. Lisäisin vielä enemmän paikkoja pajoille ja muihin nuorta aktivoiviin kohteisiin, jotta päästäisiin nuoren kanssa alkuun."

Nuorten näkemykset

Työpajatoimintaa on käytetty eniten ja sen riittävyyteen on oltu tyytyväisiä. Myös kyselyn avovastausten perusteella positiivista kokemuksia nuorilla on erityisesti nuorisotalojen tarjoamista harrastuksista, etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Työpajatoiminnassa koettiin erittäin hyväksi se, että siellä kuunnellaan ja paneudutaan nuorten asioihin. Nuoret kertoivat, kuinka he olisivat tarvinneet kuntien nuorten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, mutta eivät ole sellaisia saaneet.

Taulukko 11. Nuorten palveluiden käyttö ja riittävyys

Nuorten palvelut				
	en ole tarvinnut	olen tarvinnut, mutta en ole saanut palvelua	olen käyttänyt, mutta palvelu ei ole ollut riittävää	olen käyttänyt ja palvelu on ollut riittävää
Nuorten työpajatoiminta (56)	73	5	3	19
Etsivä nuorisotyö (40)	80	6	5	10
Kuntien nuorten tieto-, neuvonta- ja ohjaus-palvelut (34)	82	11	5	2
Perusnuorisotyön palvelut (nuorisotalot, ym.) (37)	82	8	2	8

4.5 Sosiaali- ja terveyspalvelut

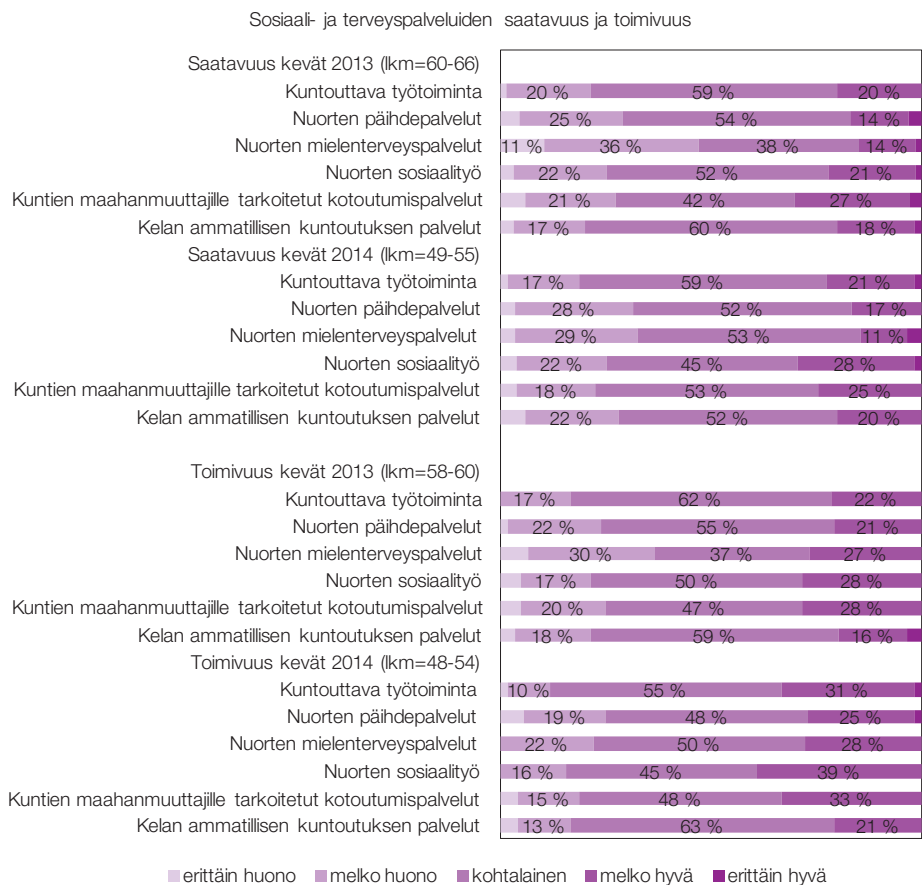
Viranomaisten näkemykset

Sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus arvioidaan selvästi heikommaksi kuin muiden palveluiden. Vain noin kolmasosaa TE-toimiston ja oppilaitosten johtajista pitää kunnan sosiaalityön saatavuutta hyvänä, kun muiden palveluiden saatavuus on tätäkin huomppi: vain vajaa viidesosaa johtotehtävissä toimivista kokee nuorten päihde- ja mielen-terveyspalveluiden tilanteen hyväksi. Oppilaitosten edustajat sen sijaan kokevat nuorten mielen-terveyspalveluiden, sosiaalityön sekä päihdepalveluiden saatavuuden paremmaksi kuin TE-toimiston johtajat. Sosiaalityön palveluiden saatavuus on pysynyt suhteellisen samalla tasolla kuin vuosi sitten, vain nuorten sosiaalityön saatavuus arvioidaan hieman paremmaksi kuin edellisenä vuonna. Kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten sosiaalityön merkitys nuorisotakuun toteuttamisessa arvioitiin 2014 alkuvuodesta paremmaksi kuin vuonna 2013.

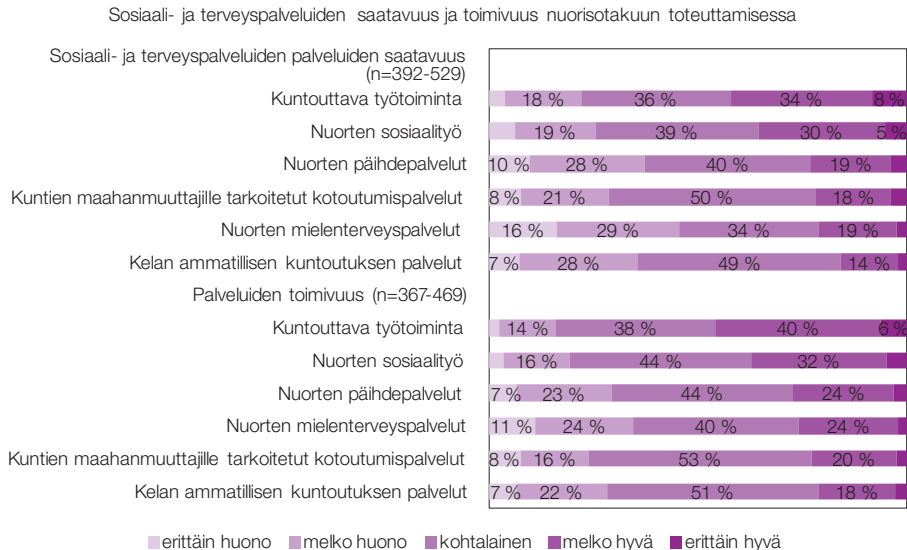
Johtajakyselyn mukaan sosiaali- ja terveyspalveluissa parhaiten nuorisotakuun toteuttamisen kannalta tärkeänä palveluna pidetään kunnan nuorisotyötä, jonka toimivuutta nuorisotakuussa pitää melko tai erittäin hyvänä noin 40 % johtajista sekä kuntouttavaa työtoimintaa ja kuntien maahanmuuttajille tarkoitettuja kotoutumispalveluita, joiden toimivuuden kokee hyväksi noin kolmasosa TE-toimiston ja oppilaitosten johtajista. Henkilöstökyselyn mukaan sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus on vähäisempää kuin esimerkiksi nuorten palveluiden saatavuus. Parhaiten on saatavilla kuntouttavaa työtoimintaa ja nuorten sosiaalityötä, jotka myös koetaan hyväksi palveluiksi nuorisotakuun toteuttamisessa. Nuorten parissa toimivat ammattilaiset pitävät parhaiten saatavilla olevana sosiaali- ja terveyspalveluna kuntouttavaa työtoimintaa, jonka saatavuuden arvioi melko tai erittäin hyväksi noin 40 % vastaajista sekä kuntien sosiaalityön palveluita, joiden

saatavuutta pitää hyvänä noin reilu kolmasosa vastaajista. Kaikkein heikommien saatavilla ja heikommien toimivia nuorisotakuun toteuttamisen kannalta ovat Kelan ammatillisen kuntoutuksen palvelut, joiden saatavuuden ja toimivuuden arvioivat hyväksi vain noin viidesosa henkilöstökyselyyn vastanneista.

Kuvio 15. Johtajien näkemykset sosiaali- ja terveyspalveluista

Kuvio 16. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten näkemykset sosiaali- ja terveyspalveluista

Nuorten parissa toimivalle henkilöstölle suunnatun kyselyn perusteella sosiaali- ja terveyspalveluiden suurin haaste on nuorten kohdalla päihde- ja mielenterveyspalveluiden riittämättömyys. Jonot palveluihin ovat pitkät ja vaihtoehtoisia hoitopolkuja ei ole, eli kaikki etenevät järjestelmässä saman kaavan ja prosessin mukaan. Tämä tarkoittaa joidenkin nuorien kohdalla liian pitkiä odotusaikoja. *"Mielenterveys- ja päihdepalveluissa on ruuhkaa. Tapaamisten välinen aika on liian pitkä jolloin vaikuttavuus voi heikentyä. Usein kynnys mennä päihde/psyk.polille suuri. Tarvitaan lisää jalkautuvia matalankynnyksen palveluita! Jonkin verran niitä jo on, mutta ne ruuhkautuvat. Kelan palvelut tuntuvat nuorten kertoman mukaan etäisiltä, sisältävät vaikeita paperisotia, ja ovat vaikeita myös saada."*

Näiden ongelmien parissa kamppaileville nuorille on myös haastavaa löytää oikeita palveluita. Työvoiman palvelukeskusten tekemä palveluohjaus on ollut hyvä keino ohjata päihde- ja mielenterveyspalveluita tarvitsevia oikeisiin paikkoihin. Lisäksi alle 18-vuotiaiden päihde- ja mielenterveyspalvelut puuttuvat monilta alueilta kokonaan. Päihde- ja mielenterveyspalveluiden toimivuus ja vaikuttavuus jakaa vastaajien mielipiteitä. Osa pitää palveluita toimivina (jos vaan niiden piiriin pääsee), osa pitää vaikuttavuutta alhaisena muun muassa sen vuoksi, että hoitojaksot ovat liian lyhytkestoisia.

"(...)täällä pallotellaan ihmisiä eri palveluiden välillä liittyen mielenterveys- ja päihdepalveluihin - asiakas ei kuulu kenellekään jos komorbiditeettiä ja tietenkin näin käytännössä usein on! Lisäksi nuoret tarvitisivat toisentyypistä palvelua mitä on tarjolla - tarvittaisiin Kelan kuntoutuspsykoterapian lisäksi mahdollisuus päästä nopeammin lyhytkestoisempaan psykoterapeuttiseen toimenpiteeseen, joko ryhmä tai yksilö, jolla katkaistaisiin mahdollinen tilanne/kierre/ongelman paheneminen ja tarjottaisiin konkreettisia taitoja tilanteissa selviämiseen siis muutakin kuin akuuttia keskusteluapua, joka ei vielä opeta uusia taitoja."

Vastaajien mukaan nuorien palveluihin pääsy on sen verran hankalaa prosessien hitauden, jäykkyyden ja monimutkaisuuden vuoksi, että heikoimmassa asemassa olevat jäävät ilman palveluita. *”Nuorten pitäisi päästä tarvittaessa psykiatrian poliklinikan asiakkuuteen – eikä 2 hukkakäynnin jälkeen pitäisi lopettaa asiakkuutta. Suunnittelemattomuus kuuluu nuoruuteen - tuntuu että ajoittain tätä nuoruuden erityispiirrettä ei tunnisteta psykiatriassa, vaikka sen pitäisi olla heidän erikoisosaamista. Hoito painottuu pitkälti lääkitykseen – sosiaalista tulisi korostaa enemmän hoidossa., ihminen on kokonaisvaltainen. Omalla alueella perusterveydenhuollon lääkäripula/ lääkäreiden suomenkielisen taidottomuus esim. vaikeiden psykiatristen asioiden kohdalla on ajoittain ongelma.”* Monien vastaajien mielestä osaavaa henkilöstöä sosiaali- ja terveyspalveluihin on vaikea löytää. Monet vastaajista toivoisivat myös nuorille suunnattuja ja eriytettyjä sosiaali- ja terveyspalveluita. Mielen-terveyspuolella kaivattaisiin pitkään kestäviin kuntoutumisjaksoihin jotakin mielekästä tukea kuten toiminnallista päivätoimintaa, jakautuvia palveluita ja tukihenkilötoimintaa.

Kuntouttavaan työtoimintaan kaivattaisiin lisää paikkoja. Kuntouttavaan työtoimintaan pääsyä hidastaa myös se, että aktivointisuunnitelma tulisi olla tehtynä, ja TE-toimistojen virkailijalle joutuu jonottamaan pitkään suunnitelman tekoa varten. Useat vastaajat kiinnostivat huomiota siihen, kuinka paljon sosiaalityöntekijöiden aikaa menee toimentuloasioiden hoitoon, ja toivovat että heidän resurssejaan ja osaamistaan voitaisiin keskittää paremmin. Kelan toivotaan tiedottavan palveluistaan paremmin, sillä niistä tiedetään tällä hetkellä nuorten keskuudessa liian vähän. Kelan palveluihin pääsyä pitäisi myös saada joustavammaksi.

Nuorten näkemykset

Kyselyn avovastausten perusteella nuorilla on hyviä kokemuksia mielenterveys- ja sosiaalipalveluista ja kuntouttavasta työtoiminnasta. Monet nuorista olisivat oman näkemyksensä mukaan tarvinneet, mutteivat ole saaneet mielenterveyspalveluita.

Taulukko 12. Sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäminen ja riittävyys

Sosiaali- ja terveyspalvelut				
	en ole tarvinnut	olen tarvinnut, mutta en ole saanut palvelua	olen käyttänyt, mutta palvelu ei ole ollut riittävää	olen käyttänyt ja palvelu on ollut riittävää
Kuntouttava työtoiminta (28)	86	6	2	7
Nuorten päihdepalvelut (6)	97	3	1	0
Nuorten mielenterveys-palvelut (47)	77	9	5	8
Nuorten sosiaalityö (23)	88	5	3	4
Kuntien maahanmuuttajille tarkoitetut kotoutumispalvelut (3)	98	1	1	0
Kelan ammatillisen kuntoutuksen palvelut (15)	92	5	2	1

Yhdessä haastatteluryhmässä tuotiinkin esille, että myös TE-toimiston virkailija voisi ohjata hakemaan apua. Työttömille nuorille voisi olla myös hyvinvointia tukevaa ryhmätoimintaa.

Lähes kaikissa nuorten haastatteluryhmissä tuotiin esille erilaisia mielenterveyden ja jaksamisen ongelmia. Nuoret kertoivat näistä ongelmista kuitenkin varauksella – yhdessä ryhmässä kerrottiin ensin terveydellisistä rajoitteista, jotka myöhemmin täsmennettiin

jaksamisen ongelmiksi. Vaikeudet olivat monella kestäneet pitkään, mutta nuoret olivat joko itse nähneet ne liian vähäisinä avun hakemiselle tai eivät olleet halunneet hakea apua. Myös ammatillaiset olivat vähätelleet nuorten vaikeuksia. Mielenterveysongelmat on myös liitetty opinnoissa koettuihin vaikeuksiin ja poissaoloihin. Samaten monien nuorten esille nostama kiusaaminen on liitetty mielenterveyden ongelmiin.³⁴ Nämä olivat asioita, joihin kouluissa ei nuorten mukaan riittävästi puututtu. Hyvin harva nuori tunsi kuntoutusmahdollisuuksia tai niiden toteutustapa ei vastannut nuorten tarpeita. Nuoret kokivat, että he jaksoivat hyvin neljä tuntia kuuden tunnin sijaan. Kuntoutukseen liittyviä ryhmätapaamisia oli hyvä olla useampi viikossa, mutta myös yksi päivä asioiden hoitamiseksi.

Muutamassa ryhmässä nousi esille vaikeus saada aikaa lääkärille tai sosiaalityöntekijälle tai avun saaminen kesti kauan. Nuoret kokivat tämän heidän vaikeuksiensa vähätelynä. Osa oli aiemmin yrittänyt saada kuntoutusta tai sairauspäivärahaa, mutta nuorten vaikeuksia ei pidetty riittävinä useista diagnooseista huolimatta.

Nainen: "Kun mä o5 hain ensimmäisen kerran kuntoutustukea, mulle tuli Kelalta vastaus, että en ole tarpeeksi sairas - pitää mennä kouluun tai töihin. Se tuntuu, että yritetään pakottaa kouluun tai töihin ja niitä ei kiinnosta se, mikä se terveydentila oikeasti on ja mitä sä itse ajattelet siitä. Jos sulla on itsellä sellainen olo, että et ole työkykyinen, niin ei sitä kauheasti kuunnella."

Mies: "Niiden mielestä sä olet aina terve."

Nainen: "Mulla oli kolme tai neljä diagnosoitua sairautta, ja se ei Kelan mielestä ollut tarpeeksi."

Sosiaalityöntekijän ajan viivästyminen taas tarkoitti sitä, että nuori ei saanut apua akuuttiin ongelmaan. Yhdessä ryhmässä tuotiin voimakkaasti esille sosiaalitoimiston kanssa koetut hankaluudet, minkä seurauksena nuoren vuokra oli jäänyt maksamatta tai nuoren jo toimittamat asiakirjat olivat kadonneet. Nuoret myös tunnistivat asuvansa alueilla, jossa ongelmia ja avuntarvitsijoita on paljon. Myönteisenä kokemuksena kerrottiin sosiaalityöntekijästä, joka soitti nuorelle säännöllisesti ja kysyi kuulumisia. Myös etsivän nuorisotyön yhteydenotto oli koettu hyvänä opintojen keskeytymisen jälkeen.

Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla oli ongelmia esimerkiksi asumisen suhteen. Hyvästä pidettiin, että koulutuksen yhteydessä oli myös mahdollista saada apua koulutuksen ulkopuolisiin asioihin kuraattorilta ja että avun saamisen mahdollisuutta tuotiin usein esille.

Kuntouttavan työtoiminnan ryhmätoiminta koettiin usein myönteisenä. Nuoret kertoivat olevansa motivoituneita osallistumaan toimintaan ja olivat tyytyväisiä ryhmien ilmiin. Opiskeluvaihtoehtoja oli käyty läpi ryhmämuotoisessa toiminnassa. Ryhmätoimintaan kuuluvat yritysvierailut koettiin hyvinä, ja niitä olisi toivottu enemmänkin. Ryhmätoiminnan etuja olivat myös vertaistuki ja säännöllinen päivärytmi. Vain kerran viikossa tavanneet nuoret toivoivat lisää tapaamisia ja yksilöllisempää ohjausta. Kolme ryhmähaastattelua tehtiin projektimuotoisessa ryhmätoiminnassa, johon nuoret saattoivat hakeutua omaehtoisesti, tosin yleensä eri ammattilaisten ohjaamina. Myös nämä nuoret toivat esille päivärytmin ylläpitämisen tärkeyden. Ryhmämuotoinen toiminta tarjosi mahdollisuuden harjoitella sosiaalisia taitoja ja tuki itsenäistymistä.

34 Katsaus: Laajasalo & Pirkola 2012, Kaltiala-Heino 2010.

5 Nuorisotakuuseen liittyvä yhteistyö ja siinä tapahtuneet muutokset

Nuorisotakuun toteuttamisen edellytyksenä on aineiston mukaan hyvä yhteistyö alueen toimijoiden kesken. Nuorisotakuun myötä organisaatioihin ja niiden toiminta-alueille on nimetty nuorisotakuun vastuuhenkilöitä ja perustettu nuorisotakuutyöryhmiä sekä määritelty nuorisotakuun toteuttaminen paikallisen lakisääteisen ohjaus- ja palveluverkoston tehtäväksi.

Nuorisotakuun myötä yhteistyö on tiivistynyt takuun toteuttamisen ensimmäisen vuoden aikana nuorten parissa toimivien organisaatioiden sisällä, eritasoisten oppilaitosten välisesti sekä työnantajien kanssa. Yhteistyön tiivistyminen nuorten parissa toimivien tahojen ja elinkeinoelämän kanssa antaa hyvät puitteet nuorisotakuun mukaisen kumppanuusmallin kehittämiseen.

Panostusta tarvitaan edelleen etenkin moniammatillisten yhteistyökäytäntöjen kehittämiseen. Työnantajat ovat tehneet yhteistyötä nuorten rekrytointien yhteydessä TE-toimistojen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Työnantajat haluavat tiivistää yhteistyötä oppilaitosten kanssa nuorten koulutukseen ja työllistymiseen liittyvissä asioissa. TE-toimistoilta toivotaan enemmän yhteydenottoja ja jalkautumista yrityksiin sekä tiedottamista siitä, miten nuorisotakuuta voidaan toteuttaa käytännössä työpaikoilla. Vaikka nuorten osallistamiseen käytetään erilaisia keinoja, toisaalta nuorisotakuun myötä nuorten osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen ei ole toistaiseksi juurikaan kehittynyt.

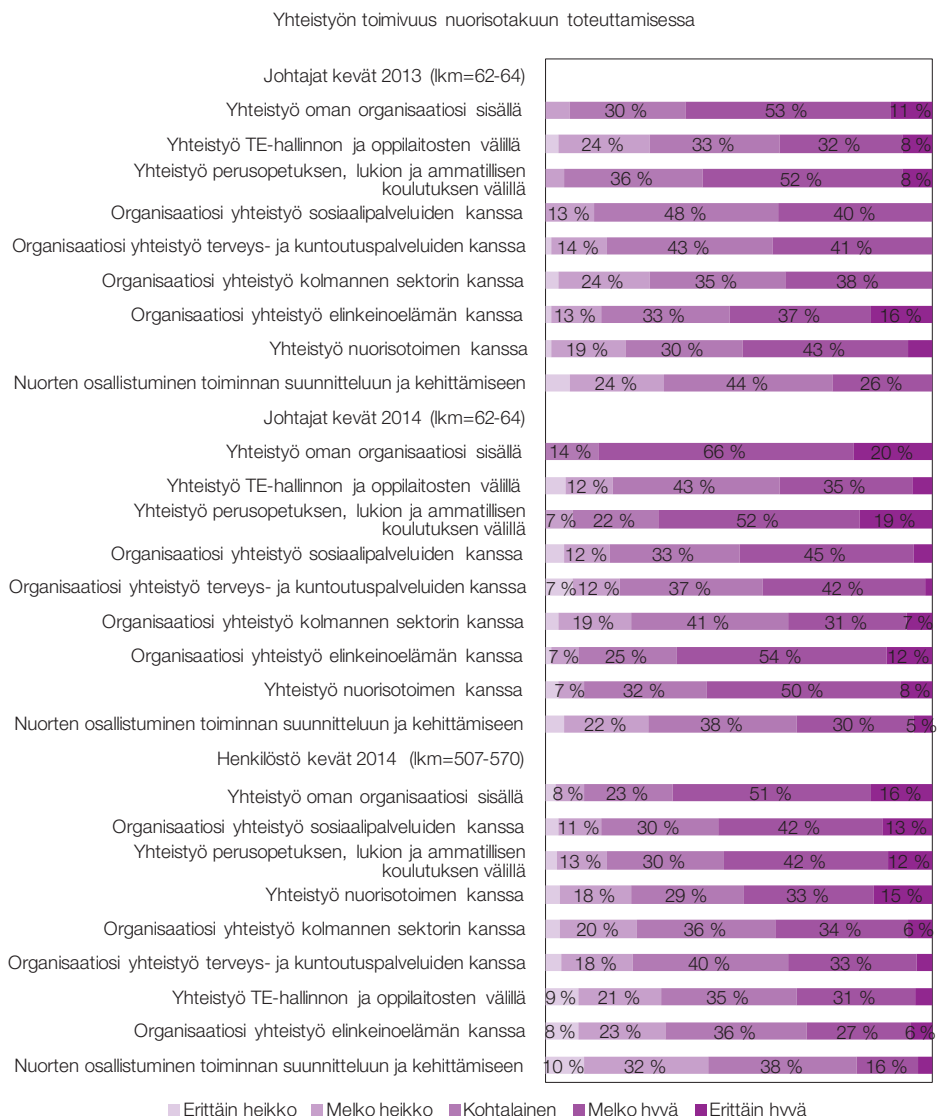
5.1 Viranomaisten kokemukset yhteistyöstä

Kevään 2013 TE-toimistojen ja oppilaitosten johtajille suunnatun kyselyn perusteella 59 % vastaajista kertoi, että nuorisolain 7 a § mukainen monialainen yhteistyöverkosto on ollut toiminnassa alueella, jolla vastaajat työskentelivät. Keväällä 2014 nuorten parissa toimiville ammattilaisille suunnattuun kyselyyn vastanneiden alueista 62 %:lla on ohjaus- ja palveluverkosto. Sekä johtajien että henkilöstön edustajille suunnattuihin kyselyihin vastanneista noin kolmasosa ei tiennyt ohjaus- ja palveluverkoston olemassa olost.

TE-toimiston johtajat arvioivat yhteistyön edellistä vuotta toimivammaksi oman organisaation sisällä, ammattiin johtamattoman peruskoulun ja lukiokoulutuksen (entisen yleissivistävän koulutuksen) ja ammatillisen koulutuksen välillä, sosiaalityön kanssa, elinkeinoelämän kanssa sekä nuorten osallistumisessa toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. TE-toimiston johtajat kokevat oppilaitosten ja TE-toimiston välisen yhteistyön sekä yhteistyön terveys- ja kuntoutuspalveluiden, kolmannen sektorin, elinkeinoelämän ja nuorten palveluiden kanssa paremmaksi kuin oppilaitosten edustajat, mutta nuorten osallisuuden palveluiden kehittämiseen heikommaksi. Henkilöstökyselyn mukaan yhteistyö toimii parhaiten oman organisaation sisällä, sosiaalipalveluiden kanssa sekä peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen kesken. Johtajista noin 90 % ja henkilöstön edustajista noin 70 % pitää hyvänä yhteistyötä oman organisaation sisällä nuorisotakuun

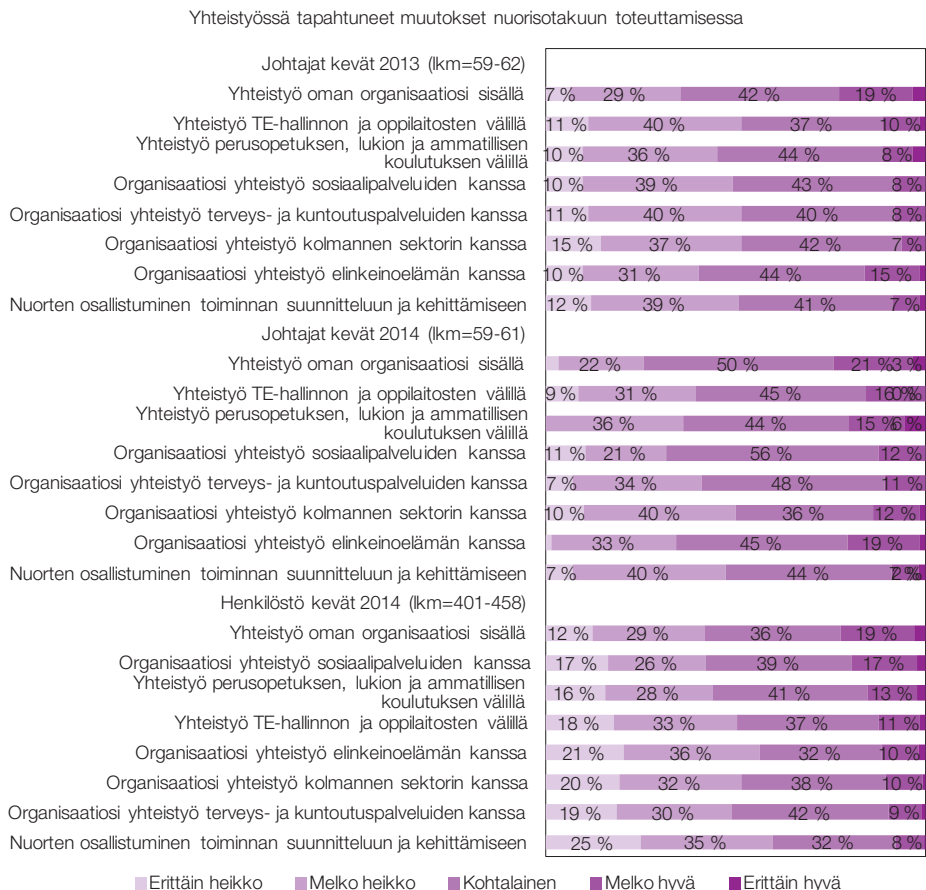
toteuttamisessa. Johtajat arvioivat yhteistyön toimivuuden nuorisotakuun sisällä henkilöstöä paremmaksi; etenkin näkemykset nuorisotoimen ja elinkeinoelämän kanssa tehtävän yhteistyön toimivuudesta eroavat toisistaan. Kun johtajista noin kaksi kolmasosaa pitää hyvänä yhteistyötä nuorisotoimen ja elinkeinoelämän kanssa, vastaavaa mieltä on noin kolmasosa nuorten parissa toimivista ammattilaisista. Johtajat arvioivat toimivammaksi myös perusopetuksen, lukion ja ammatillisten oppilaitosten välisen yhteistyön nuorisotakuun toteuttamisessa. Poikkeuksena tästä linjasta on TE-hallinnon ja oppilaitosten välinen yhteistyö nuorisotakuun toteuttamisessa, jota pitää hyvänä yli puolet henkilöstön ja noin 40 % johdon edustajista.

Kuvio 17. Yhteistyön toimivuus nuorisotakuun toteuttamisessa

Noin kolme neljäsosaa TE-toimiston ja oppilaitosten johtajista ja noin 60 % TE-toimiston ja oppilaitosten henkilöstön sekä kuntien sosiaalityön ja etsivän nuorisotyön edustajista on havainnut nuorisotakuun myötä yhteistyön tiivistymistä oman organisaation sisällä. Keskimäärin yli puolet johdon ja henkilöstön edustajista on havainnut nuorisotakuun myötä vähintään kohtalaista tai hyvää muutosta eri tahojen kanssa tehtävässä yhteistyössä nuorisotakuun ensimmäisen toteuttamisvuoden aikana. Tästä on poikkeuksena terveys- ja kuntoutuspalveluihin liittyvä yhteistyö sekä nuorten osallistuminen toiminnan suunnitteluun, jossa vähintään kohtalaista muutosta on havainnut noin 40 % henkilöstön edustajista. Yleisesti noin neljäsosa henkilöstön ja johdon edustajista arvioi nuorisotakuuseen liittyvän yhteistyön parantuneen melko tai erittäin paljon. Johtajakyselyyn vastanneet arvioivat yhteistyön tiivistyneen oppilaitosten välillä edelliseen vuoteen verrattuna. Positiivista muutosta on tapahtunut myös kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön tiivistymisessä. TE-toimistojen yhteistyö on parantunut etenkin terveys- ja kuntoutuspalveluiden sekä elinkeinoelämän kanssa. Henkilöstökyselyn mukaan yhteistyö on lisääntynyt nuorisotakuun myötä etenkin oman organisaation sisällä, sosiaalipalveluiden kanssa sekä peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen kesken. Nuorisotakuu ei ole vielä juurikaan vaikuttanut nuorten vaikutusmahdollisuuksiin ja osallistumiseen heille suunnattujen palveluiden kehittämisessä.

Kuvio 18. Yhteistyössä tapahtuneet muutokset nuorisotakuun myötä

Kaikissa kyselyissä vastaajia pyydettiin perustelemaan heidän näkemyksensä nuorisotakuuseen liittyvän yhteistyön toimivuudesta ja haasteista. Vuoden 2013 keväällä aloitus-kyselyyn vastanneita pyydettiin kertomaan myös siitä, mitä tulisi tehdä, jotta monialainen yhteistyö nuorisotakuun toteuttamisessa paranisi omassa organisaatiossa ja moniammatillisesti poikkihallinnollisessa työssä.

Johtajien seurantakyselyn mukaan nuorisotakuuseen liittyvän yhteistyön todettiin etenkin vielä vuonna 2013 olevan vasta käynnistymässä. Eri toimijat ovat järjestäytymässä eikä yhteistyö ole vielä konkretisoitunut. Osassa kunnista samoja sisältöjä ja kohderyhmiä sisältävää toimintaa on tehty jo aiemmin, mutta nuorisotakuun myötä yhteistyö on tiivistymässä. Paikkakunnilla ja TE-toimistoissa, joissa yhteistyötä on tehty pitkään nuorten asioissa, nuorisotakuu ei ole aiheuttanut muutoksia. Joillakin alueilla, esimerkiksi Kainuussa, koetaan yhteistyöverkostojen olevan tarpeeksi hyviä jo entuudestaan eikä niiden rakentamiselle ole ollut erityistä painetta nuorisotakuun toteuttamiseksi. Oman organisaation sisällä tarvitaan tyypillisesti tiedottamista ja käytännön yhteistyön tekemistä. Asiakastyön tasolla voidaan tehdä poikkihallinnollisia suunnitelmia, jotka vaativat konkreettisia toimia. Osa näistä peruuntuu erilaisten aikataulujen vuoksi, mikä heikentää yhteistyötä. Nuorisotakuun toteuttamiseen ei riitä pelkkä resurssien lisääminen, vaan johtajakyselyn mukaan tarvitaan tiedottamista, parempaa työnjakoa sekä uusien toimintamallien löytämistä.

Johtajille suunnattujen kyselyiden mukaan yhteistyön kehittämiskohteet liittyvät etenkin moniammatilliseen poikkihallinnolliseen yhteistyöhön. Yhteistyön merkitys on tunnustettu, mutta käytännössä sitä ei ole tehty. Keskusteluista huolimatta konkreettinen yhteistyö ja hyvien käytäntöjen levittäminen on haasteellista. Toimialat tekevät yhteistyötä asiakastyön tasolla, mutta tarvetta on syvällisemmälle palveluiden tuntemukselle ja yhteistyön organisoimiselle. Verkostomaisen työskentelyn haasteena on tietämättömyys toisten palveluista, esimerkiksi TE-toimistossa ei tunneta riittävästi tutkintojärjestelmää. Lisäksi yleisellä tasolla organisaatioiden erilaiset toimintamallit asettavat haasteita yhdessä tekemiselle. Poikkihallinnollinen yhteistyö edellyttää tarkempaa alueellisen tilanteen ja toimintaympäristön kartoitusta sekä sen pohjalta tehtävää suunnitelmaa. Yhteistyön kehittämiseksi tarvitaan konkreettisia tavoitteita, ylimääräisten organisaatioiden rajojen purkamista sekä uudenlaista suhtautumista virkavelvollisuuksiin ja niiden rajoihin. Organisaatioiden rajoja on eri koulutuksen järjestäjien välillä ja esimerkiksi eri koulutusmuotojen sekä niihin liittyvien ohjaus- ja neuvontapalveluiden koordinoinnille on tarvetta. Vastauksissa tulee esille tarve vahvemmalle valtakunnalliselle koordinaatiolle, kun toteutetaan nuorisotakuun kaltaista toimintaa, jossa tarvitaan kuntia, valtiota, yrittäjiä ja kolmannen sektorin toimijoita. Yhteistyöhön tarvitaan mukaan laajemmin koko elinkeinoelämä eli yritysten lisäksi työmarkkinajärjestöjen edustajia.

Nuorisotakuuseen liittyvää yhteistyötä on vaikeuttanut TE-toimiston uudistus. Yhteistyön toimivuudessa haasteena ovat oppilaitosten ja TE-toimistojen toiminta-alueella kuntien erilaiset toimintatavat. Johtajakyselyn mukaan nuorisotakuun toteuttamisessa on ollut myönteistä oppilaitosten keskinäinen yhteistyö. Yhteistyötä ovat tiivistäneet osaltaan oppilaitosten yhteishankkeet. Hyvinä keinoina yhteistyön kehittämisessä oppilaitosten ja kuntien välillä ovat oppilaitosten hankkeet, joihin on saatu kuntia mukaan. Nuorten aikuisten osaamisohjelma on lisännyt yhteistyötä, sillä sen toteuttaminen edellyttää tavallista suurempaa yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä myös oppilaitosten sisällä. Ammatillisissa oppilaitoksissa on toiveita saada aikaan alueellinen toimintamalli ja verkostostrategia, joka sisältää palveluohjauksen kehittämistä. Yhteistyöhön eivät riitä vain

suunnitelmat, vaan tarvetta on TE-toimistojen mukaan muun muassa kuntouttavan työtoiminnan resursointiin. Oppilaitosten yhteistyö on ollut erityisen haasteellista poliisin, sosiaalitoimen ja TE-toimistojen kanssa. Yhteistyöhön tulisi saada paremmin mukaan kuntien päättäjät, joilla tiedon välittyminen nuorisotakuusta on vielä kesken.

Oppilaitosten johtajien mukaan nuorisotakuun toteuttamiseksi tarvitaan yhteistyötä eri koulutusalojen ja -muotojen välillä sekä omassa organisaatioissa että oppilaitosten kesken. Moniammatillista yhteistyötä voitaisiin kehittää verkostostrategian ja toimintamallin myötä. Myös organisaatorajat ylittävä koordinaattori, jolla on riittävästi valtuuksia verkostossa toimimiseen, voisi edistää poikkihallinnollista yhteistyötä. Elinkeinoelämän edustajia voidaan saada mukaan ottamalla yritysvaikuttajia ns. lipunkantajiksi. Alueilla erilaiset palvelukartat ovat lisänneet tietoutta toisten tahojen tuottamista palveluista. TE-toimistojen näkökulmasta yhteistyön linjaukset ovat selvät, mutta tarvitaan vielä yhteistyön toimeenpanoa.

Henkilöstökyselyyn vastanneet tekevät käytännön asiakastyötä nuorten parissa. Heidän näkemyksensä ovat samansuuntaisia kuin johtajilla, mutta hieman eri tavoin painottuneita. Nuorten parissa toimiville ammattilaisille vuonna 2014 suunnatun kyselyn mukaan yleisin yhteistyön haaste on aika ja kiireisyys asiakastyössä. Myös johtajakyselyssä tulevat esille yhteistyön haasteina ajan puute, henkilöstöresurssien leikkaukset ja joissakin tapauksissa salassapitosäädökset. Yhteistyötä koetaan vaikeuttavan esimerkiksi yhteisen ajan löytyminen, liiallinen kokousten määrä muissa asioissa ja liian vähäinen käytännön toimijoiden määrä alueella. Toimijoiden kiireisyyttä voitaisiin vähentää muuttamalla palaverikäytäntöjä joustaviksi muun muassa verkkopalveluiden avulla. TE-toimiston edustajat toivovat jokaiselle alueelle työvoiman palvelukeskusta sosiaalityön yhteistyön varmistamiseksi. Yhteistyötä vaikeuttavat oppilaitosten johdon linjaukset, joiden perusteella oppilaitokset tekevät enemmän yhteistyötä toisten alueiden oppilaitosten kanssa kuin poikkihallinnollista yhteistyötä omalla alueellaan. Tällöin paikallinen yhteistyö jää toimijoiden henkilökohtaisten kontaktien ja innostuksen varaan. Yhteistyöhön vaikuttavat myös tiedonkulun epävarmuudet salassapitosäännösten vuoksi. Tiedonvaihto ei merkitse tietojärjestelmiin pääsemistä, vaan tiedon välittämistä palveluohjauksen aikana nuoresta. Eräs vastaaja kertoo tilanteesta, kuinka työpajalle nuoria ohjaavasta sosiaalitoimistosta ei kerrota ”suosiolla edes nimeä”. Yhteistyö nuoren kanssa voisi alkaa paremmin, kun lähettävä taho kertoisi, mitä on jo yritetty nuoren kanssa.

Henkilöstökyselyn mukaan TE-uudistus on aiheuttanut vaikeuksia tiedonkulussa sekä muutoksen myötä jo olemassa olleiden yhteisörakenteiden purkamista ja uusien luomista. TE-uudistuksen lisäksi myös käynnissä olevat kuntien ja sote-uudistukset ovat vaikuttaneet yhteistyön tekemiseen asiakastyön tasolla. TE-toimistojen sisällä yhteistyöhön vaikuttavat asiakasohjauksen vaikeudet. Joissakin TE-toimistoissa on koettu, ettei nuoria haluta siirtää heille oikeampien palveluiden piiriin toiselle linjalle henkilöstövaihdosten pelossa. Ongelmana pidetään sitä, että nuorisotakuun toteuttajiksi on noussut etsivä työ ja nuorten työpaja, mutta muiden tahojen koetaan välttelevän vastuutaan. Esimerkiksi lukiot eivät ole mieltäneet olevansa mukana nuorisotakuussa ja muutoinkin opetuspuolen koetaan olevan edelleen liian ns. omassa poterossaan. Yhteiskuntatakuun koetaan olevan vanhan päälle luotu toimintamalli, jossa monet toimivat edelleen ns. vanhalla tavalla uusissa puitteissa. Yhteistyötä on vaikeuttanut sen henkilöityminen vain yksittäisiin työntekijöihin. TE-hallinnon koetaan puolestaan ulkoistavan muille organisaatioille heille kuulumattomat asiakkaat kuten sosiaalityöntekijän luona käyvät nuoret. Yhteistyöhön kaivataan elinkeinoelämän ja yritysten näkemyksiä. Yhteistyöhön tulisi saada

mukaan vakavien mielenterveys- ja päihdenuorten parissa toimivia, sillä ennen opintojen ja koulutuksen aloittamista tarvitaan monia muita askelia. Tärkeänä yhteistyötahona pidetään ammattistartin kanssa tehtävää yhteistyötä, sillä nivelvaleen koulutus on tärkeä elementti verkostossa. Yhteistyön haasteita kuvataan aineistossa seuraavasti: *"Nuorisotakuuta ei koeta vielääkään koko yhteiskunnan asiaksi, vaan sosiaali-, nuoriso- ja opetuspuolen hoidettavaksi", tai "TE-hallinto ottaa vastuuta nuorisotakuusta sosiaali, terveys- ja koulusektorin palveluiden puuttuessa".*

Nuorten parissa toimivien ammattilaisten mukaan yhteistyössä on keskeistä tahtotila ja aito sitoutuminen sekä selvillä olevat vastuut ja työnjaot. Nuorisotakuu on ollut käsite, jonka ympärille on saatu kaikkia nuorten parissa työskenteleviä tahoja pohtimaan asioita. Yhteistyötä tarvitaan kunnan sisäisten tapaamisen lisäksi myös siten, että 1-2 kertaa vuodessa mukana ovat myös ammatilliset oppilaitokset ja TE-toimisto. Yhteistyötä parantavat yhteiset tapaamiset sekä tietoisuus kunnan eri toimijoiden roolista ja toimintamahdollisuuksista etenkin isoissa kunnissa, joissa työntekijät vaihtuvat usein. Vastausten mukaan etsivään nuorisotyöhön tulevaa nuorta on jo ohjattu useassa palvelussa. Etsivän nuorisotyöntekijän vastauksen mukaan palvelusta toiseen pompotellun tulisi loppua ja tulisi käyttää TYPin kaltaisia malleja, joissa ovat yhdessä TE-palvelut, Kela ja sosiaalitoimisto. Hyvänä pidettäisiin Nuorten palvelut -yksikköä, jossa olisi eri tahoja mukana.

"Tahtotilaa on. Yrittämistä löytyy. Palveluitakin on, jos ne löytää. Resursseja ei vain ole nuorten 'konkreettiseen' ja kokonaisvaltaiseen ohjaamiseen kouluissa& oppilaitoksissa, työpajoilla, nivelvaiheissa jne. Nuorten palveluverkosto liian laaja hallittavaksi? miten saada toimijat puhaltamaan yhteen hiileen - siten, että jokainen hahmottaisi paikkansa isossa kuviossa? mikä tämä iso kuvio edes on? Miten johtaa nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista maakunnassa? Vaikka hieman inhoankin kaikenlaisia 'väli-rakenteita' ja 'strategioita' niin tässä kohtaa niitä tarvittaisiin (nimenomaan alueellisia). Joku taho joka koostetusti vie asiaa eteenpäin."

"Nuorisotakuussa on kaikki onnistumisen elementit olemassa, kunhan vain mahdollisimman moni lähtee tekemään konkreettista työtä. Nuorisotakuussa onnistuminen vaatii todella kovaa työtä, jota kovin moni ei ole valmis tekemään. Jos hyöty tekemisestä ei vastaa tehtyä työtä ei nuorisotakuulla ole kovin suuria onnistumisen edellytyksiä."

"Palvelut ovat aivan liian erillään, eivätkä he poikkihallinnollista yhteistyötä. Pitäisi olla palvelu, joka vastaisi nuorten tarpeisiin esim. matalan kynnyksen yhteispalvelupiste, josta löytyisi nuorelle kaikki tarvittavat palvelut tai ohjaaja joka neuvoisi ja kul-kisi rinnalla oikeisiin palveluihin"

"Pyritään löytämään nuorten kuntoutusryhmässä ne nuoret, jotka eivät ole hakeneet koulutukseen lainkaan peruskoulun jälkeen. Lisäksi niitä nuoria pyritään auttamaan, jotka keskeyttävät syystä tai toisesta ammatillisen koulutuksen. Paikallinen Valtti-toiminta (ammattikoulutussäätiön toiminta) keskittyy tukemaan konkreettisesti varsinkin koulutuksen keskeyttäneitä nuoria. Lisäksi pyritään aktivoimaan nuoria etsivän nuorisotyön avulla."

5.2 Nuorten osallisuus palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen

Nuorten kokemukset osallisuudesta

Työttömyys voi merkitä nuorelle päivärytmin sekoittumista ja sosiaalisten suhteiden katkeamista tai niiden syntymättä jäämistä.³⁵ Vaikka on nuoria, joille työttömyys ei muodostu ongelmaksi³⁶, lähes kaikkia tätä toimeksiantoa varten haastateltuja nuoria yhdisti vaikeus löytää mielekästä tekemistä työttömyyden ajaksi sekä säännöllisen päivärytmin ylläpitäminen. Nuorelle tuttu ryhmä helpotti tutustumista uusiin ihmisiin, ja monet kertoivat odottavansa ryhmää. Osalla nuorista tukiverkot olivat kaukana tai heillä ei ollut vanhempia opiskelujen tukena.

Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla työn ja koulutuksen ulkopuolisuus toi yksinäisyyttä ja verkostojen katkeamista suomenkielisiin. *"Viime vuonna mä vain istuin kotona. Vaikka hain monta koulua, kukaan ei vastannut. Asun yksin. Jos mulla ei ole työtä tai koulua, niin mitä mä teen."* Valmentavan koulutuksen ryhmää luonnehdittiin kuin perheeksi. Maahanmuuttajataustaisen nuoren näkökulmasta kielitaitoa tukivat suomalaiset ystävät ja mahdollisuus kielen käyttämiseen päivittäin.

Nuoret kokivat ryhmämuotoisen toiminnan olevan tärkeä vertaistuen kannalta. Ryhmätoiminnan piirissä nuoret kuulivat myös erilaisista opiskelumahdollisuuksista ja avun saaminen moniin asioihin oli helpompaa. Ryhmässä oli mahdollista keskustella myös vaikeista asioista, koska monilla oli samantyyppisiä kokemuksia. Yhdessä ryhmässä nuoret kannustivatkin toisiaan työnhaun ja omien suunnitelmien selkeyttämisen suhteen.

Nuoret kokivat, että heitä jossain määrin kuullaan palveluissa, mutta asioihin ei silti välttämättä tartuta. Osa nuorista koki, että he saavat ammatillaiset kuulemaan heitä ja ymmärtämään ne syyt, miksi nuori ei halua hakeutua työhön tai koulutukseen. Oli myös tilanteita, joissa nuoret kokivat vaikutusmahdollisuutensa vähäisiksi. Vaikka viranomais-ten väliseen yhteistyöhön suhtauduttiin enimmäkseen myönteisesti ja sitä myös toivottiin, eivät kaikki nuorten kokemukset olleet ongelmattomia. Yhdessä ryhmässä keskusteltiin pitkään siitä, kuinka nuoren oli käytännössä pakko antaa suostumus tietojen vaihtoon saadakseen apua. Tämän nähtiin kuitenkin vaikuttavan kielteisesti nuorten kokemaan luottamukseen, jos lähtökohtana eivät ole nuoren itse antamat tiedot. Eräs nuori kertoi hakeneensa aiemmin apua vaikeaan asiaan juuri siksi, että se oli luottamuksellista, eikä olisi toivonut näiden asioiden olevan laajalti tiedossa.

Nuorilla oli paljon hyviä ajatuksia toiminnan kehittämisestä, joten olisi tärkeää, että nuoria kuultaisiin nuorisotakuun kehittämisessä. Haastatteluihin suhtauduttiin myös myönteisesti, koska ne olivat myös kiinnostuksen osoitus nuoria kohtaan: *"Than jees. Joku kuuntelee ja on kiinnostunut ihan oikeasti kun kerta tutkimuksia tehdään."* Tosin nuoret myös vitsailivat, että tulokset julistetaan salaisiksi tai koko nuorisotakuu haudataan eduskunnan kellariin.

Nuoret eivät määritelleet itseään syrjäytyneiksi, eikä sitä heiltä myöskään kysytty. Haastatteluiden aikana vain yksi nuori luonnehti olleensa syrjäytynyt nuori. Hänellä syrjäytyminen liittyi kaikesta syrjässä olemiseen ja yksin jäämiseen kotiin. Hän myös sanoi, että ei aikonut tehdä sitä virhettä toistamiseen. Toisessa ryhmässä kannettiin huolta niistä, jotka ovat yksin kotona. Heidän auttamiseksi tarvittaisiin nuorten lähelle menemistä, kuten kotikäyntejä ja lähialueen tapahtumia. Jäykkä byrokratia, kiinnostumattomuus

35 Kojo 2012.

36 Lähteenmaa 2010.

nuoria kohtaan ja ajan puute nähtiin keskeisinä syrjäyttävinä tekijöinä. Myös toimeentulo-ongelmat koettiin raskaina. Nuoret pitivät nuorisotakuuta hyvänä ideana, mutta kokivat sen myös painostavana.

Nuoret mukana kehittämisessä

Kyselyyn vastanneita johtajia ja nuorten parissa toimivia ammattilaisia pyydettiin kertomaan, millä nuorten osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä on toteutettu konkreettisesti.

Nuorten osallisuutta on edistetty organisaatioiden omien osallistumismuotojen ja toiminnan kautta. Nuorten osallistamista toiminnan suunnitteluun tapahtuu oppilaskuntatoiminnan, henkilökohtaistamissuunnitelman laatimisen, opiskelijapalautteen ja johtoryhmässä käsiteltävien kehittämis ehdotusten kautta. Nuoret ovat osallistuneet palveluiden suunnitteluun kuten koulupäivien jälkeisen kerhotoiminnan kehittämiseen. Nuorten näkemysten kuulemiseksi on järjestetty oppilaitoksissa ideapäiviä, joissa nuoret ovat voineet pohtia vaikuttamisen mahdollisuuksia. Lukiossa on valittu nuorten vaikuttajien ryhmä, joka on laatinut aloitteita organisaatioille sekä järjestänyt keskustelutilaisuuksia palveluiden kehittämisestä. Opiskelijat vaikuttavat oppilaitoksissa muun muassa oppilasparlamenttien avulla sekä yhteistyötahoina toimivien nuorisotoimen ja seurakunnan käytössä olevin eri keinoin. Oppilaitosten yksiköissä on asioihin vaikuttavia ja muun muassa kouluterveydenhoitoa kommentoivia opiskelijajaraateja sekä oppilaskuntia. Nuoret ovat mukana oppilaitoksen kehittämisryhmissä kuten kestävä kehittämissen ryhmässä. Opiskelijakunnat antavat lausuntoja ja osallistuva opintosuunnitelmien tekemiseen.

TE-toimistossa nuoria on kutsuttu mukaan työryhmiin kuten asiakasraatitoimintaan. Nuoria on palkattu TE-toimistoon palkkatuella ja hyödynnetty heidän näkemyksiään palveluita kehitettäessä. Nuorten osallistamista on toteutettu nuorille tiedottamisella ja tiedon kulun varmentamisella nuorille. Keinoina osallisuuden lisäämisessä on käytetty myös nuorille suunnattujen ja heidän tarpeisiinsa vastaavien palvelujen kuten työhönvalmennuksen ottamista mukaan ammatillisen oppilaitoksen palvelutarjontaan sekä yhteistyön lisäämistä nuorten palveluissa toimivien tahojen kanssa. Nuorten työpajalla on käytössä asiakasraati, joka kokoontuu säännöllisesti ja vie asioita johtoryhmän käsittelyyn. Johtoryhmä laatii raadille raportin asioiden etenemisestä. Nuorten mielipiteitä on työpajalla kuunneltu viikkopalavareiden ja aikataulujen suunnittelun yhteydessä sekä määrittämällä nuoren edustus työpajan ohjausryhmään. Nuoret ovat osallistuneet starttipajan suunnitteluun.

Nuorisotyössä nuoret ovat konkreettisesti osallistuneet muun muassa leirien suunnitteluun ja toteutukseen sekä uuden nuorisotilan suunnitteluun myös remontoimalla ja suunnitelmalla sisustusta. Nuoret ovat osallistuneet kunnan palveluiden kehittämis-työhön kuten puistosuunnittelun ryhmiin. Nuorten ääntä on kuultu muun muassa paikallisen Walkers-toiminnan käynnistymisessä. Sosiaalityössä nuorten osallisuus on huomioitu jälkihuolto nuorten kohdalla ja muidenkin nuorten osallistamista voitaisiin lisätä siten, että he olisivat mukana palveluiden kehittäjinä, mutta toimintaa voisi kehittää kokemusasiantuntijana kehittämistyössä toimimisen kautta.

Nuorten osallisuutta on pyritty lisäämään nuorten edustuksella erilaisissa työryhmissä ja päätöksenteossa. Nuorilla on edustajia verkostoryhmissä kuten kuntien nuorisotakuun yhteistyö- ja koordinaatioryhmissä. Työryhmiä, joissa nuoret ovat olleet mukana, ovat olleet oppilaitoksen johtoryhmä sekä kunnan nuorisovaltuusto, joka osallistuu palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen sekä nuorisoparlamentti, joita on kutsuttu

suunnittelupalavereihin. Nuorten parlamentin kerrotaan kokoontuvan neljästi vuodessa kooten peruskoulun ja lukion lapsia ja nuoria jokaiselta vuosikurssilta yhteen kuntapäätäjien kanssa. Yhden kanavan nuorten osallisuuden lisäämiseen ovat tarjonneet hankkeet. Nuoria on otettu mukaan kehittämishankkeiden suunnitteluun ja tekemällä nuorten kanssa yhteisiä kulttuuriprojekteja kuten gaala- ja videotintiprojekteja. Osallistumista on kehitetty myös THL:n aikuissosiaalityön Avainmittarit-hankkeen kautta.

Nuorten osallisuutta palveluiden suunnitteluun toteutetaan mielipiteiden ja toiveiden kartoittamisella palautteen keruun, kyselyiden ja tapaamisten avulla. Nuorten näkemyksen kuulemiseksi on aloitekanavia sekä kuulemistilaisuuksia, jossa määritellään tavoitteesta ja toimenpiteestä sekä arvioidaan tilannetta vuoden kuluttua. Nuorilta on koottu tietoa kyselyiden ja haastatteluiden lisäksi pienryhmätyöskentelyn avulla. Nuorille on järjestetty kuulemistilaisuuksia ja ryhmäkeskusteluita. Nuoret ovat osallistuneet tilanekartoituksessa käytettävän lomakkeen suunnitteluun ja toteutukseen.

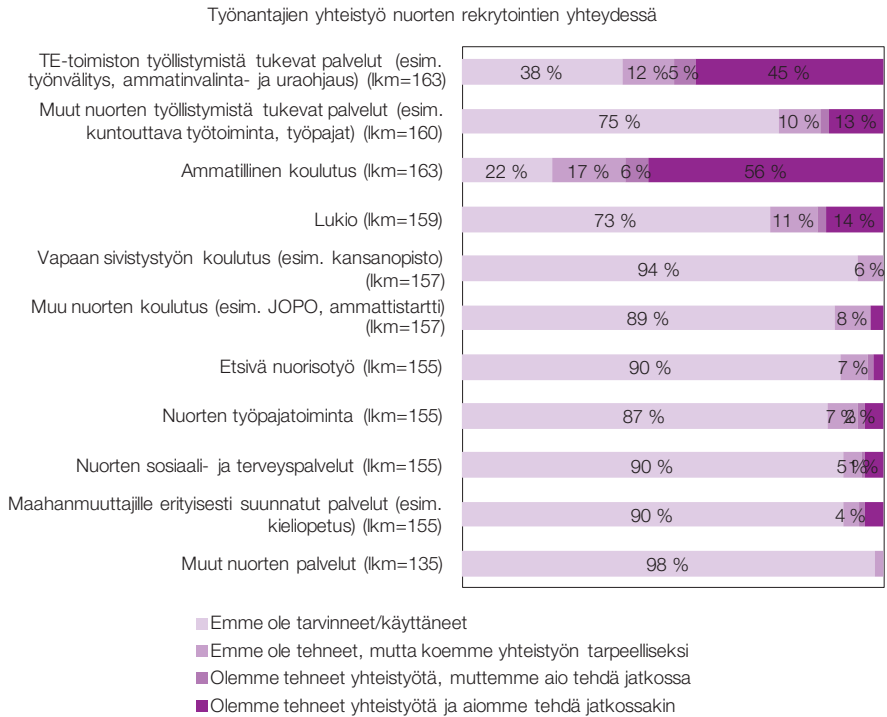
"Nuorille maahanmuuttajille, joita on vaikea motivoida esim. perinteiseen kokopäiväopiskeluun koulun penkillä on kunnassamme tänä vuonna järjestetty käytännönläheistä työvoimapolitiittista koulutusta, jossa on 2 pv viikossa kielen opiskelua ja 3 päivää viikossa ollaan työharjoittelussa. Tämä on lähtenyt nuorten omista toiveista."

"Yhteisiä tapahtumia on järjestetty nuorisotakuun teemalla. Kaupunkien nuorisotakuun verkostoryhmissä on nuorten edustaja. Asiakasraateja on pidetty palvelujen toimivuutta arvioitaessa."

5.3 Työnantajien kokemukset yhteistyöstä

Kyselyyn vastanneista työnantajista noin 60 % on tehnyt yhteistyötä nuoren rekrytoinnin yhteydessä ammatillisen oppilaitoksen kanssa ja noin 50 % TE-toimiston kanssa. Yleisimmin yhteistyötä kaivataan toteutettua enemmän ammatillisten oppilaitosten kanssa, mutta yhteistyötä pidetään tarpeellisena myös TE-toimistojen, muiden työllistymistä tukevien palveluiden ja lukion kanssa.

Kuvio 19. Työnantajien tekemä yhteistyö nuorten rekrytointien yhteydessä

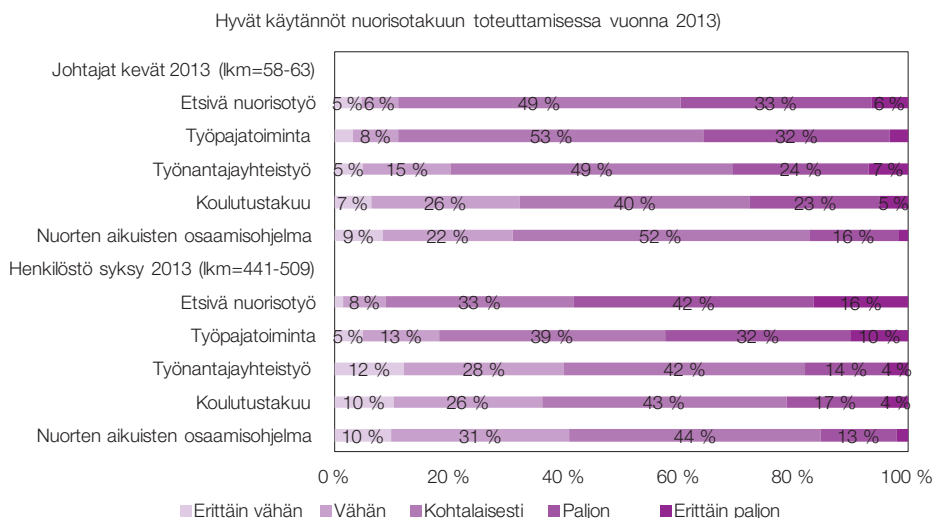

6 Nuorisotakuun toimeenpanoa edistävät hyvät käytännöt

Esittelemme tässä luvussa nuorisotakuun toimeenpanoa edistäviä hyviä käytäntöjä. Tietoa niistä on kerätty tutkimuksellisen tuen useiden eri työvaiheiden avulla. Keväällä 2013 ja talvella 2014 TE-toimistojen ja oppilaitosten johtajille tehdyissä kyselyissä sekä syksyllä 2013 TE-toimistojen, oppilaitosten sekä kuntien sosiaalityön ja etsivän nuorisotyön sekä työpajojen edustajille tehdyssä kyselyssä pyydettiin arvioimaan ja esittelemään nuorisotakuun toimeenpanoa edistäviä hyviä käytäntöjä. Vastauksissa tuli esiin laaja kirjo erilaisia yhteistyökäytäntöjä, toimintamalleja ja työmenetelmiä, joiden avulla edistetään nuorisotakuuta. Esittelemme tässä luvussa myös syksyllä 2013 Uudellamaalla, Keski-Suomessa ja Oulussa järjestettyjen nuorisotakuun kehittämistyöpajojen keskusteluissa nousseita kokemuksia, haasteita ja onnistumisia sekä hyviä käytäntöjä. Tämän lisäksi esittelemme myös muita tutkimuksellisen tuen aikana esiin nousseita nuorisotakuun toteutusta edistäviä hyviä käytäntöjä.

TE-toimistojen ja oppilaitosten johtajilta tiedusteltiin nuorisotakuun käynnistymisen jälkeen keväällä 2013 (vastauksia 20) ja syksyllä 2013 TE-toimistojen, oppilaitosten, kuntien sosiaalityöntekijöiden, työpajojen henkilöstön ja etsivien nuorisotyöntekijöiden (vastauksia 203) näkemyksiä siitä, mitä hyvin toimiviksi havaittuja käytäntöjä he tunnistavat organisaatiossaan/alueellaan nuorisotakuun toteuttamisessa.

Kuvio 20. Hyvät käytännöt nuorisotakuun toteuttamisessa

Johtajakyselyssä korostettiin yhteistyömalleihin liittyviä hyviä käytäntöjä, joita ovat muun muassa TE-toimistojen sisäiset ja ulkoiset nuorisotakuuseen liittyvät yhteistyöryhmät, yhteistyö työnantajien kanssa sekä yhteisesti toteutetut nuorten työllistämistä tukevat kampanjat (esimerkiksi Pirkanmaan Yrittäjien ja TE-toimiston Kaikille nuorille työtä -kampanja). Kyselyjen perusteella käytännön työntekijät arvioivat johtajia useammin,

että erityisesti etsivään nuorisotyöhön on saatu kehitetyksi nuorisotakuuta tukevia hyviä käytäntöjä. Johtajat puolestaan nostivat käytännön työntekijöitä useammin esiin työnantajayhteistyöhön liittyviä hyviä käytäntöjä.

Kyselyissä pyydettiin myös kuvaamaan esimerkkejä hyvistä käytännöistä. Käytännön työntekijät nostivat esimerkeissään eniten esiin yhteistyöhön liittyviä hyviä käytäntöjä. Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ja sen selkeä toimeenpanosuunnitelma on auttanut nuorten tavoittamisessa ja eri elämäntilanteessa olevien nuorten ohjaamisessa oikean vastuutahon palveluiden piiriin. Etsivän nuorisotyön, työpajan, TE-toimiston, oppilaitosten ja yritysten kesken tehty yhteistyö on myös havaittu hyväksi käytännöksi, minkä avulla voi ohjata nuoria työelämään tai heille sopiviin palveluihin tai vähentää koulutuksen keskeyttämisiiä. Eri toimijoiden väliset kampanjat, nuorisotapaamiset ja yhteistyöiltapäivät ovat olleet myös hyviä yhteistyömenetelmiä. Eri viranomaisten kesken on järjestetty säännöllisiä tapaamisia siten, että mukana tapaamisissa ovat nuoret, TE-toimisto, Kela, sosiaalitoimi, etsivä nuorisotyö ja työpajat. Puolustusvoimien käynnistämä yhteistyö nuorten eri ohjaustahojen kanssa on myös nähty myönteisenä mallina, tästä on hyviä kokemuksia muun muassa Oulussa.

Johtajakyselyn perusteella toiseksi yleisimmin hyvät toimintamallit liittyvät erilaisiin nuorten tukipalveluihin. Nuorten palveluissa toimivia malleja ovat olleet muun muassa oppilaitosten ja kunnan yhteiset opiskelijoiden tukipalvelut, nuorille tarjottavat erilaiset yli organisaatorajojen tarjottavat koulutuspalvelut, nivelvaiheen palvelut sekä nuorten työllistymistä tukeva työpajatoiminta, työhönvalmennuspalveluiden käyttöönotto ja yhdistäminen palvelukokonaisuuksiin sekä työssäoppimisen painottuminen koulutuksessa. Hyviksi havaittuja palveluita ovat olleet muun muassa tuettu oppisopimuskoulutus sekä erilaiset matalan kynnyksen palvelut ja oppilashuollon palvelut, toimintaterapia- palvelut, joiden avulla on voitu ohjata erityisen tuen tarpeessa olevia opiskelijoita. Peruskoulun päättävälle kohdennettujen koulutustaikkojen riittävyys ja soveltuvuus, koulutuksen keskeyttäneiden ohjaus työpajalle tai muuhun toimintaan ja erilaiset opiskelun tukemisen mallit nähdään keskeisinä nuorten kouluttautumisen edellytyksinä.

Myös nuorten haastatteluissa käsiteltiin heidän palvelukokemuksiaan. Myös tätä kautta saadaan tuntumaa hyvistä käytännöistä. Heidän kokeminaan hyvinä palveluina nousi esiin seuraavanlaisia:

- Ryhmätoiminta, joka tuo päivärytmiä, katkaisee työttömyyden ja mahdollistaa vertaistuen samanlaisessa tilanteessa olevien kesken.
- Sosiaali- ja terveyspalvelut yhdistettyinä muuhun palveluun (myös kielikoulutukseen).
- Sosiaalityöntekijä, joka soittaa ja kysyy kuulumisia.
- Ammatinvalintapsykologi, joka auttaa etuuksien hakemisessa.
- Etsivä nuorisotyö, jossa otetaan yhteyttä koulutuksen keskeyttäjänsä.
- Yhteistyö eri toimijoiden kesken nuoren suostumuksella
- Mahdollisuus saada apua ja olla yhteydessä myös palvelun päättymisen jälkeen.
- Ryhmätoiminta oppilaitoksissa niille, jotka eivät tiedä, mitä haluavat tehdä.

Olemme ryhmitelleet nuorille suunnattujen palvelujen hyviä käytäntöjä sellaisiin, joissa keskitytään:

1. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja monialaiseen yhteistyöhön
2. Koulutustakuun edistämiseen sekä
3. Nuorten työllistymisen ja työnantajayhteistyön edistämiseen

Oheiseen taulukkoon nostetut esimerkit hyvistä käytännöistä on lisäksi teemoitettu Työvalmennuksen laatukäsikirjan mukaisesti ³⁷sellaisiin, joissa tavoitteiden painopiste on kuntoutuksessa ja elämänhallinnan tukemisessa, valmennuksessa ja osaamisen lisäämisessä sekä työllistymisessä ja työelämään kiinnittymisessä.

Taulukko 13. Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Teema	Kuntoutus / Elämänhallinnan tuki*	Valmennus / osaamisen lisääminen	Työllistyminen / työelämään kiinnittyminen
Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja monialainen yhteistyö	Mikkelin liputus-malli etsivän nuorisotyön tukena Sosiaalityöntekijän saat- taen vaihtamisen -malli TYPin ja kuntoutuspal- veluiden kanssa	Vantaan kesäohjaamo, opintojen nivelvaiheen yhteistyömuodot Pitkäkestoinen kohden- nettu nuorisotyö, jossa tuetaan myös koulutusasioissa	Oulun Byströmin talonnuorten palvelut
Koulutustakuu	Tampereen matalan kynnyksen Nuorten talon ja oppilaitosten välinen jalkautuva yhteistyö; Kanta- Hämeen koulutuk- seen ohjaamisen yhteistyömalli	Joensuun seudun Ohjaamo ja Avoin ammattiopisto, jossa mahdollisuus suorittaa hyväksi luettavia opintoja	Työpajojen starttipajatoiminta Työpajojen opinnollistaminen, Tuetun oppisopimus- koulutuksen kehittämi- nen (Oppituki-hanke)
Nuorten työllistyminen ja työnantajayhteistyö	Siilinjärven Joke, jous- tava kesätyötoiminta erityisnuorille	Helsingin uraval- mentajamalli, jossa mahdollisuus suorittaa osaamistodistuksia	Varsinais-Suomen pajo- jen nuorten työpajojen kummiyritysrenkaat, Vantaan Petra-projekti

* Vaiheiden jaottelu: Työvalmennuksen laatukäsikirja. Tuotantolähtöisyydestä palvelukeskeisyyteen.

6.1 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja monialainen yhteistyö

Esittelemme tässä luvussa aluksi muutamia esimerkkejä nuorisotakuuta edistävästä seu-
dullisesta ja paikkakohtaisesta koko palvelurakennetta uudistavasta kehittämistyöstä.
Esillä ovat muun muassa Keski-Suomessa nuorten palveluissa tehtävä monialainen
yhteistyö sekä Oulun ja Mikkelin kaupunkien nuorisotakuun edistämisen toimintamallit.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ovat tärkeitä yhden luukun -periaatteella toimivat
palvelut, joissa keskeistä on kopin ottaminen nuoresta ja nuorten pallottelua palvelupis-
teestä toiseen estävä palveluohjaus ja prosessin seuranta.³⁸ Tällaisia monialaisia yhden
luukun -periaatteella toimivia palvelupisteitä on käynnistetty viime vuosina useille paik-
kakunnille, muun muassa Ouluun, Mikkeliin, Tampereelle ja Järvenpäähän. Niiden toi-
mintamalleissa on paljon yhteisiä piirteitä ja periaatteita, mutta myös erilaisia painotuk-
sia. Tämä juontaa pitkälti siitä, että palvelupisteet on rakennettu paikallisista palvelutar-
peista käsin, ja useimmiten myös nuorten omaa ääntä ja toiveita kuunnellen.

37 Työvalmennuksen laatukäsikirja

38 Notkola ym. 2013

Nuorisotakuun toimeenpanon haasteita Keski-Suomessa

Keski-Suomi on nuorten näkökulmasta vahvasti polarisoitunut maakunta. Nuorisotakuun kohderyhmän nuorista arviolta 90 % asuu Jyväskylässä, Jämsässä ja Äänekoskella, ja nuorten palvelutarve keskittyy näihin kolmeen keskukseen. Toisaalta nuorten palvelujen saatavuus on iso ongelma pienissä kunnissa ja haja-asutusalueilla. Jyväskylän erityisasemaa korostaa nuorten vilkas muuttoliike kaupunkiin, mikä vaikuttaa palvelujen ja työpaikkojen saatavuuteen. Vuoden 2013 lopussa Keski-Suomen työttömyysaste, ja erityisesti nuorisotyöttömyys oli yksi maan korkeimmista. Nuorten osuus kaikista Keski-Suomen 21 757 työttömistä työnhakijoista oli 3 235, eli 14,9 %, kun se koko maan osalta oli 13,4 %. Keski-Suomessa nuorten työttömyys on myös muuta maata pitkittyneempää. Nuorisotakuun seurannan tilastoissa työttömien alle 25-vuotiaiden virta yli 3kk työttömyyteen Keski-Suomessa on maan korkein, 28,6 % (koko maa 23,4 %). Keski-Suomessa on myös Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan ohella maan korkeimmat työttömyysluvut tarkasteltaessa työttömänä olevien perusasteen jälkeisen koulutuksen tutkinnon suorittaneiden määrää vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Jyväskylässä lokakuussa 2013 järjestetyssä tutkimuksellisen tuen kehittämistyöpa-jassa pohdittiin nuorisotakuun toimeenpanoa ja sen kehittämistä Keski-Suomessa. Nuorisotakuun toteutumista seuraa ja ohjaa Keski-Suomessa ELY-toimiston vetämä maakunnallinen nuorisotakuun kehittämisryhmä. Ryhmä kokoaa yhteen eri toimialojen asiantuntijat, järjestää nuorisotakuuseen liittyviä tilaisuuksia, arvioi palvelujen tarvetta ja toimivuutta sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä koko maakunnan tasolla. Nuorten palvelujen kehittämiseksi eri toimijoiden välisen yhteistyön avulla on tehty Keski-Suomessa pitkäjänteistä työtä.³⁹ Nuorisotakuu nähdään tässä työssä yhtenä lisäpanostuksena. Maakunnallisen ryhmän rinnalla Jyväskylässä toimii myös oma nuorisotakuun yhteistyöryhmä. Seudulla on ideoitu ja toteutettu nuorisotakuu-kampanjoita, mukaan on saatu muun muassa yrittäjäjärjestöjä. Paikallinen maakuntalehti on ottanut aktiivisen roolin nuorisotakuun tiedotuksessa ja markkinoinnissa.

Keski-Suomessa ELY-keskusvetoinen maakunnallinen kehittämisryhmä koordinoi nuorisotakuuseen liittyviä asioita. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on sujuvaa. Kokonaisvaltaista kehittämistyötä haittaa kuitenkin se, että nuorisotakuu on ”kaikkien vastuulla”, mutta kenelläkään toimijalla ei ole verkostojen johtamisen mandaattia vastata kaikista nuorisotakuuta edistävästä toimista. Tämä koetaan ongelmalliseksi varsinkin nykytilanteessa, jossa kaikilla toimijoilla on resurssipulaa. Keski-Suomessa nuorisotakuun toteutumaluvut, lukuun ottamatta nuorten aikuisten osaamisohjelmaa, ovat jääneet alle maan keskitason vaikeutuneen työmarkkinatilanteen vuoksi. Toisaalta nuorisotakuun kaikki toimenpiteet eivät ole vielä olleet täysimääräisesti käytössä, esimerkiksi koulutustakuu. Keski-Suomen TE-toimiston palvelukykyyn ovat vaikuttaneet koko valtakunnan tapaan TE-toimistoverkoston, palvelulinjojen ja palveluvalikoiman samanaikainen uudistaminen. Keski-Suomen TE-toimiston erityistilannetta kuvaa se, että siellä on valtakunnan korkeimmat virkailijakohtaiset asiakasmäärät. Työllistämismahdollisuuksien heikennettyä yksityisissä yrityksissä on yleensä pystytty käyttämään kuntien aktivointi- ja työllistämispalveluja puskurina. Nyt myös näiden mahdollisuuksien hyödyntäminen on heikentynyt monien seudun kaupunkien ja kuntien ajaututtua talousvaikeuksien vuoksi yt-neuvotteluihin, lomautuksiin ja irtisanomisiin.

Nuorisotakuun toteutuksessa jatkossa Keski-Suomessa panostetaan erityisesti palveluprosessien tiivistämiseen, maahanmuuttajataustaisten nuorten palvelujen kehittämiseen sekä koulutuksen keskeyttäneiden nuorten tavoittamiseen ja ohjaamiseen. Yhtenä

39 Syynimaa, Saukkonen 2012

syрjäytymisen riskiryhmänä seudulla nähdään huonoin arvosanoin ylioppilaaksi valmis-tuneet nuoret, joiden pääsy jatko-opintoihin tai työelämään on vaikeaa. Myös tämä koh-deryhmä pitäisi saada nostetuksi mukaan nuorisotakuuseen.

Kokemuksia nuorisotakuun toteutuksesta Oulussa

Oulu on vahvasti nuorten kaupunki, sillä se on joidenkin vertailujen mukaan Euroopan kaupunkiseudusta väestörakenteeltaan nuorin. Oulu on ollut pitkään opiskelu- ja työ-paikkojen suhteen vetovoimainen, ja Ouluun muuttaa edelleen muualta maakunnasta vuosittain noin 200 nuorta. Elinkeinoelämän rakennemuutos ja taloustaantuma ovat kui-tenkin vaikeuttaneet nuorten työhön pääsyä.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen työttömyysaste oli vuoden 2013 lopussa maan kuudenneksi korkein (15 %). Oulussa nuorten työttömyysaste oli yksi alueen kor-keimmista (16,3 %). Pohjois-Pohjanmaalla nuorten työttömyysaste kasvoi vuonna 2013 merkittävästi, alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä työnhakijoista oli 17,0 % (koko maa: 13,4 %). Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25-vuotiaasta työvoi-masta oli joulukuun lopussa 23,3 % (koko maa: 16,6 %).⁴⁰

Oulun kaupungilla on monipuolista nuorten työllistymistä tukevaa palvelutarjontaa, kuten työpajatoimintaa, kesätyöpaikkoja ja kesätyöseteleitä, joiden avulla edistetään työllistymistä yrityksiin ja työpörssitoimintaa, jonka avulla ohjataan nuoria työkokei-luun ja palkkatukityöhön kaupungin yksiköihin sekä tuettua oppisopimuskoulutusta. Myös kolmannen sektorin toimijoilla on vahva rooli nuorten palveluissa Oulun seudulla.

Oulussa on tehty vuosien ajan tiivistä yhteistyötä nuorten palveluissa jo ennen nuori-sotakuun voimaantuloa. Nuorisolain mukainen moniammatillinen yhteistyö on lisäänty-nyt ja yhteistyön toimintamalleja on saatu hiotuksi aiempaa sujuvammiksi. Oulussa toimii aktiivinen nuorisotakuun yhteistyöryhmä, joka on järjestänyt vuonna 2013 monia semi-naareja, yhteistyötilaisuuksia ja työllistämiskampanjoita. Nuorisotakuuseen liittyen on myös luotu kontakteja seudun yrittäjähdistyksiin ja yrityksiin. Oulussa pyritään tuke-maan nuorten työllistymistä myös yrittäjyyskasvatuksen avulla viemällä yrittäjyyttä ope-tussuunnitelmiin ja luomalla yrittäjien, oppilaitosten ja kaupungin yhteinen verkosto.

Tiiviistä yhteistyöstä huolimatta Oulussa koetaan palvelujen hajanaisuus, eri toimijoi-den ja hallintokuntien erilaiset toimintakulttuurit ja raja-aidat sekä erilliset tietojärjes-telmät keskeiseksi nuorisotakuun toteutusta haittaaviksi ongelmiksi. Kun tieto ei välity eri toimijoiden kesken, on vaikeaa rakentaa nuorille suunnitelmallisia ja joustavia palve-lukokonaisuuksia. Erityisesti muualta Ouluun muuttaneiden nuorten koulutus- ja muu palveluhistoria jää usein tiedonkulun puutteiden vuoksi pimentoon. Nykyisillä yhteistyö-käytännöillä heidän palvelutarvettaan on vaikea tunnistaa ja käynnistää tukitoimenpi-teitä oikea-aikaisesti. Myös tulottomat nuoret koetaan nuorisotakuun kannalta ongelma-ryhmäksi, joita ei pystytä tavoittamaan nykyisin keinoin. He jäävät helposti pimentoon kaikissa palvelujärjestelmissä, eivätkä he useinkaan ole kirjoilla missään järjestelmässä.

Koulutustakuun osalta Oulussa pystytään tarjoamaan tällä hetkellä kaikille peruskou-lun päättävälle koulutus- tai muu paikka peruskoulun jälkeen. Koulutuksen keskeytykset ovat kuitenkin iso ongelma, mihin pitäisi pystyä löytämään uudenlaisia ohjauksellisia rat-kaisuja. Monet keskeyttävät väärän alavalinnan tai huonon opiskelumotivaation vuoksi, mihin pitäisi pystyä vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi. Ammatillisen koulutuksen paik-kojen riittävyys tulevaisuudessa on kuitenkin huolenaiheena, kun Oulunkin seudulla aloi-tuspaikat ovat vähenemässä lähivuosina. Nuorten aikuisten osaamisohjelman käynnis-tys on lähtenyt hitaasti liikkeelle Oulun seudulla. Tämän kohderyhmän tavoittaminen on

osoittautunut ongelmalliseksi. Myös nuorten ohjaamisessa työkokeiluun työpajoille on vuonna 2013 ollut Oulussa TE-hallinnon palvelu-uudistuksen vuoksi suuria vaikeuksia. Loppuvuodesta asiakasohjaus ja työpajojen ja TE-toimiston välinen yhteistyö ovat kuitenkin parantuneet olennaisesti.

Oulun kaupungin vuosille 2013–16 laaditussa työllisyysohjelmassa on asetettu yhdeksi kärkitavoitteeksi nollatoleranssi nuorisotyöttömyyteen. Nuorisotakuun mukaisesti jokaiselle alle 30-vuotiaalle työttömälle nuorelle turvataan työ- tai opiskelupaikka tai näihin johtava palvelu. Tavoitteeksi on asetettu puolittaa nuorisotyöttömyys 11 prosenttiin valtuustokauden 2013–2016 aikana. Näihin tavoitteisiin pyritään monien eri toimenpiteiden avulla. Yhtenä toimenpidekokonaisuutena on nuorten työllisyyspalvelukokonaisuuden kehittäminen. Tavoitteena on palveluiden linkittäminen, saumaton yhteistyö ja helppo tavoitettavuus nuorille. Kehittämishankkeen avulla etsitään ja kokeillaan uusia asiakaslähtöisiä hallinto- ja sektorirajat ylittäviä ratkaisuja nuorten työllisyyden edistämiseksi sekä mallinnetaan yhtenäinen nuorten työllisyyden edistämisen palveluprosessi.⁴¹

Oulun Byströmin talosta nuorten palvelut yhdeltä luukulta matalan kynnyksen periaatteella

Oulussa käynnistettiin kaksi vuotta siten Byströmin taloon matalan kynnyksen palvelupiste oululaisille nuorille. Taustalla oli sekä nuorten tarve saada tarvitsemiaan palveluja matalalla kynnyksellä samalta luukulta että kaupungin vahva tahtotila yhdistää nuorten monialaiset palvelut saman katon alle. Eri toimijoiden välisen yhteistyön tiivistyminen nuorisolain ohjaus- ja palveluverkoston myötä myös osaltaan vauhditti palvelupisteen käynnistämistä. Oulussa on ollut pitkään vahva poliittinen tahtotila ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä uudenlaisen palvelukonseptin avulla. Oulussa on toiminut 20 vuotta Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Nappi, joka on edesauttanut monialaisen yhteistyön rakentamista. Nappi on nyt osa Byströmin talon palvelua.

Byströmin nuorten palvelut tarjoavat henkilökohtaista ohjausta, tukea ja neuvontaa saman katon alla. Talossa voi asioida sekä ajanvarauksella että ilman ajanvarausta. Talossa toimii ammatinvalintapsykologi, etsivän nuorisotyön tekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja sekä työttömien terveydenhoitaja, sosiaaliohjaaja, työelämänvalmentaja, työpajojen yksilövalmentaja, työpörssiohjaaja, työvoimaohjaaja sekä Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Nappi. Palvelua annetaan muun muassa työhön ja koulutukseen sijoittumisen edistämisessä sekä arjen toimintaan ja elämänhallintaan, terveyteen, päihteisiin, liikuntaan, vapaa-aikaan, kansainvälisyyteen, asumiseen ja talouteen ym. asioihin liittyen. Byströmin nuorten palveluiden toiminnan pääpaino on ennaltaehkäiseissä palveluissa. Yhtenä toiminnan keskeisenä tavoitteena on, että nuorten siirtyminen ns. korjaaviin erityispalveluihin vähenee. Yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö on helpottanut merkittävästi, kun on yksi osoite, johon voi ottaa yhteyttä nuoren asioissa.

Byströmin nuorten palvelujen toimintamuodot ovat yksilö- ja ryhmäohjaus, toiminnalliset ryhmät, infot, teemapäivät sekä tapahtumat. Lisäksi nuorille tarjotaan sähköisiä palveluja muun muassa NettiNappi, Facebook ja moniammatillinen Chat Irc-galleriassa. Chatissa ovat mukana tietopalveluohjaajat, sosiaaliohjaaja, ammatinvalintapsykologi, terveydenhoitaja sekä perusopetuksen kuraattorit. Talossa on tarjolla myös erilaisia päivystysluonteisia palveluja, joita järjestetään yhteistyössä kaupungin eri toimijoiden ja kolmannen sektorin kanssa. Tällaisia päivystysluonteisia palveluja ovat muun muassa kriisipäivystys, velkaneuvonta ja liikuntaneuvonta. Nuorille järjestetään infoja, teemapäiviä sekä toiminnallisia ryhmiä. Lisäksi Byströmin talossa toimii Nuortenkahvila Bysis alle

41 Oulun kaupungin työllisyysohjelma 2013–2016

18-vuotiaille nuorille ja Byströmin talossa ollaan aloittamassa kulttuurista nuorisotyötä edistävää peli- ja mediatoimintaa.

Byströmin nuorten palvelut on mukana yhdessä puolustusvoimien kanssa tehtävässä TimeOut! Aikalisä -toiminnassa. Kaikille kutsunnaalaisille tarjotaan tilaisuus tukipalveluun, jota toteuttavat tehtävään koulutetut ohjaajat. Ohjaajat ovat kunnan sosiaali-, terveys- ja nuorisotalon ammattilaisia. Yhteistyötä tehdään myös terveydenhuollon henkilöstön kanssa ennakoterveystarkastuksissa sekä puolustusvoimien sosiaalikirjasto-erien kanssa.

Byströmin nuorten palvelut toimivat Oulussa tehokkaana Nuorisotakuun toteuttajina. Työelämään ja koulutukseen tukeminen ja ohjaaminen ovat talon ydinpalvelua. Palvelujen hyvää tunnettavuutta ja suosiota kuvaa se, että vuonna 2013 talon palveluissa oli yhteensä 13 810 asiakaskontaktia. Tarkempaa palvelukohtaista erittelyä ei ole kuitenkaan saatavissa, koska jokaisella toimijalla on oma tietojärjestelmänsä ja mallinsa kirjata ja tilastoida asiakastyötä.

Työntekijöille talo muodostaa ainutlaatuisen monialaisen yhteisön, joka tarjoaa mahdollisuuden vuoropuheluun ja vertaisoppimiseen sekä yhteisiin kokeiluihin ja kehittämiseen yli hallintokunta- ja sektorirajojen. Malli on herättänyt suurta kiinnostusta sekä kotimaassa että kansainvälisesti, ja sen kokemuksia hyödynnetään eri puolella maata käynnistyneissä ”matalan kynnyksen yhden luokun” -palvelupisteissä.

Kunnan roolin muutos korjaajasta mahdollistajaksi Mikkeliissä

Mikkelin kaupungin nuorisopolitiikassa on toteutettu näkökulmamuuks siirtämällä toiminta ongelmia korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään työhön. Voimavaroja suunnataan vahvistavaan toimintaan, ja luodaan tämän edellytyksiä hyvinvoinnille. Nuorten työllistyminen ja sitä tukevat toimet määritellään osaksi kaupungin elinvoimapolitiikkaa. Kaupungin työllisyyspolitiikassa nuoret ovat keskeisenä kohderyhmänä, ja toiminnan koordinoinnista vastaa työllisyydenhoidon ohjausryhmä. Kaupungin omia perinteisiä hallintokuntasiiloja on purettu uudenlaisten yhteistyömallien avulla, ja yhteistyötä työllistävien järjestöjen kanssa on tiivistetty kumppanuussopimusten avulla.

Käytännön työntekijöiden tasolla Mikkelin seudulla kokoontuu noin kahden kuukauden välein yhteistyöryhmä, johon kuuluvat etsivä nuorisotyöntekijä, koulukuraattori, sosiaaliohjaaja, työpajaesimies ja TE-toimiston nuorisovirkailija aina ehtiessään. Ryhmässä käsitellään asiakasasioita nimiä käyttäen ja pohditaan, mihin palveluun kukin nuori olisi parasta ohjata ja kuka taho ottaa kopin hänestä.

Mikkelin seudulla on myös laadittu 9. luokan päättäneiden seurannasta ja ohjauksesta selkeät mallit. Peruskoulun nivelvaiheissa tehtävä työ, jossa tehdään tiivistä yhteistyötä opinto-ohjaajien, etsivän nuorisotyön ja työpajan kanssa, on hyvä toimintatapa koulutustakuun toteuttamiseksi. Malleihin on kuvattu, missä vaiheessa nuori on kenenkin vastuulla, kuka hoitaa yhteydenpidon nuoreen ja kenelle tiedot ilmoitetaan. Nivelvaiheessa järjestetään koulupudokkuutta estäviä yhteisiä palavereita etsivien nuorisotyöntekijöiden, peruskoulun opinto-ohjaajien ja toisen asteen kuraattorien ja opinto-ohjaajien kanssa.

Nuorten työpajatoiminnassa on kehitetty joustavuutta, ketteryyttä ja yritysyhteistyötä, ja pajojen toimintaa on lähennetty seudun elinkeinoelämän tarpeisiin. Työpajatoiminnassa rakennetaan jokaiselle yksilöllisiä oppimispolkuja. Työpajojen valmennettavien määrä on saatu tuplaantumaan. Yhteistyön tiivistymisen myötä nuoria lähettävät tahot, TYP ja sosiaalitoimi tuntevat työpajat, toiminnan ja henkilöstön ja näin asiakasta palvellaan kokonaisvaltaisemmin kuin aiemmin. Nuorten motivointi nähdään kaikkien

yhteisenä intressinä. Työtä tehdään paljon enemmän yhdessä, yhteisissä palavereissa ja haastatteluissa. Yhteinen työ on muuttunut tavoitteellisemmaksi ja ohjauksellisuus on kehittynyt. Myös nuorten jatkokoulukin rakennetaan yhdessä paremmin.⁴²

Mikkelin Olkkari tarjoaa yhdestä ovesta monia palveluja

Mikkelin Olkkari tekee uranuurtavaa, rajat rikkovaa monialaista työtä kunnallisessa toimintaympäristössä. Se on lähtenyt kokeilemaan rohkeasti uusia työmenetelmiä. Olkkarissa nuoret ja heidän kanssaan toimivat eri tahot toimivat yhdessä. Olkkari on Mikkelin kaupungin sosiaali- ja nuorisopalveluiden hallinnoima ja kaikkien hallintokuntien yhteistyössä toteuttama yhden luukun -periaatteella toimiva matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa tarjotaan neuvontaa, ohjausta, tukea ja osallisuutta 13-29-vuotiaille nuorille sekä heidän läheisilleen. Kehittämistyötä toteutetaan Euroopan sosiaalirahaston ja Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoittamalla Olkkari-hankkeella. Hankerahoitus päättyy vuoden 2014 lopussa, jonka jälkeen toiminta on tarkoitus vakinaistaa.

Idea palvelumallista syntyi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman työpajoissa vuonna 2009. Niissä todettiin nuorten palvelujen olevan hajallaan ja hukkuvan lasten ja aikuisten palveluviidakossa. Ideaa jalostettiin suunnitteluryhmässä, johon kuului kaupungin, oppilaitoksen, TE-toimiston ja järjestön edustaja. Lisäksi suunnitteluvaiheessa järjestettiin nuorten kysely ja ryhmäkuuleminen, nuorten kanssa toimijoiden paikallisyhteistyökokouksia ja avoin suunnittelu- ja tiedotustilaisuus. Suunnittelun tuloksena Olkkari-hanke käynnistyi syksyllä 2011.

Mikkelin Olkkari tuottaa nuorten matalan kynnyksen neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä monipuolista ennaltaehkäisevää toimintaa. Työntekijät ovat tavattavissa ilman ajanvarausta. Tiloissa on mahdollista piipahtaa asialla tai ilman. Olkkarista löytyvät henkilökohtaista ohjaus- ja tukipalveluja tarjoavat nivelvaiheen kopparityö, etsivä nuorisotyö, 13-19-vuotiaiden nuorten päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä lastensuojelun tuki- ja jälkihuolto. Lisäksi Olkkari on ottanut koordinoituvastuun yhteisestä nuorten ohjauspalveluiden kehittämisestä ja toteuttamisesta.

Olkkari-palvelumallin ohjaustyö on ensisijaisesti henkilökohtaista rinnalla kulkemista ja palveluohjausta. Ohjaustyössä on myös keskeistä hyödyntää koko yhteistyöverkostoa kytkemällä nuoren palveluprosessiin tarpeellisia tahoja saattaen vaihdon -periaatteella. Olkkarin toimintamallin määrittelyksi sopii erittäin hyvin käsite sosiaalinen kuntoutus. Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalista kuntoutusta on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta, joka tähtää arjen selviytymiskeinojen ja elämänhallinnan parantamiseen. Yhtenä sen peruseriaatteena on toiminnallisuus. Henkilökohtaisen palvelun ohella Olkkarista myös jalkaudutaan sinne, missä nuoret liikkuvat, kouluille, kaupungille ja kauppakeskuksiin. Matalan kynnyksen toimintamallilla olkkari-työntekijät ovat muun muassa tavoittaneet ja tukeneet ilman jatkokoulutuspaikkaa ja päättötodistusta jääviä 16-17-vuotiaita nuoria.

Myös nuorten palvelujen yhteistyöverkostoon kuuluvat tahot, kuten oppilaitosten opot ja TE-toimiston virkailijat, järjestävät Olkkarissa infotapaamisia nuorille. Siellä järjestetään myös erilaista aktivointi-, harrastus- ja vertaisryhmätoimintaa yhdessä muiden toimijoiden, esimerkiksi erilaisten harrastusjärjestöjen kanssa. Nuorten osallisuutta lisäävään omaehtoiseen toimintaan ja vertaistukeen on panostettu paljon, ja Olkkarissa toimii useita nuorten itsensä vetämiä toimintaryhmiä. Nuorten palveluissa Olkkari

42 Kuitunen 2012

profiiloituu enemmän nuorten aikuisten kohderyhmään, ja nuorisotalot puolestaan nuorempiin ikäryhmiin.

Olkkarin tunnettuus Mikkeliissä on hyvä. Vuonna 2013 Olkkarin kävijämäärä oli yli 1500, joista noin 500 oli pidemmän henkilökohtaisen ohjauksen asiakkuuksia. Mikkeliissä asuu yhteensä 10 500 13–29-vuotiaasta nuorta. Nuorten palautekyselyssä 2012 tuli positiivisia arvioita Olkkarin sijainnista, tiloista, työntekijöistä, yhteydenoton helppoudesta sekä aukiolosta. Olkkarikäynnit olivat vaikuttaneet positiivisesti eniten nuoren itseluottamukseen, tulevaisuudenuskoon sekä mielialaan ja itsenäistymiseen. Syksyllä 2013 nuoret pitivät Olkkaria tärkeänä, koska siellä annetaan tukea, neuvoja, autetaan ja kuunnellaan nuoria, eikä pallotella ovelta toiselle. Vuonna 2012 Mikkelin Olkkari palkittiin Itä-Suomen osaamiskeskuksen myöntämällä sosiaalialan mainetekopalkinnolla. Hankkeen uusi toimintatapa on saanut paljon julkisuutta paikallisessa mediassa. Vuoden 2013 aikana Olkkarista ja sen toiminnasta julkaistiin yhteensä 18 lehtiartikkelia ja radiojuttua.

Olkkarin toimintaympäristössä pilotoidaan myös uudenlaista varhaisen reagoinnin toimintamallia tehostavaa sähköistä tietojärjestelmää. Huolen signaalijärjestelmää hyödyntävä Liputus-hanke on Suomen itsenäisyyden juhlarahaston (Sitran) rahoittama kokeilu. Malli on lähtöisin Hollannista, jossa se on kattavasti käytössä nuorten palveluissa. Sähköinen liputus tehdään, jos jollain nuoren tukena toimivalla työntekijällä on jokin, usein pieni tai tarkkaan määrittelemätön huoli nuoren tilanteesta. Aikuiset, jotka ovat syystä tai toisesta huolestuneita nuoren tilanteesta, kirjaavat erilliseen tietojärjestelmään nuoren nimen, syntymäajan ja yhteystiedot. Kun vähintään kaksi nuorten kanssa toimivaa tahoa on ilmaissut huolensa samasta nuoresta, tieto välittyy etsivälle nuorisotyöntekijälle, joka käynnistää nuoren ja hänen huoltajansa kanssa keskustelut yhteistyön aloittamiseksi. Sähköisen liputuksen avulla voidaan saattaa nuoresta välittävät työntekijät yhteen ja tarjota tukea nuorelle ennen kuin huoli kasvaa ja kehittyy ongelmaksi. Mallia pilotoidaan vuonna 2014, ja tavoitteena on toimintamallin ja järjestelmän levittäminen onnistuneen pilotointijakson jälkeen valtakunnallisesti.⁴³

Syrjäytymisen ehkäisyn ja monialaisen yhteistyön malleja eri puolelta maata

Edellä esiteltyjä Mikkelin ja Oulun malleja vastaavia laajoja monialaisen yhteistyön malleja löytyy eri puolelta Suomea. Esimerkiksi Järvenpään kaupunki on nostanut nuorisotakuun kaikkien yhteiseksi asiaksi. Nuorisotakuun toimeenpanoa ohjaa ja seuraa laaja-pohjainen ohjausryhmä, joka käyttää käytännön toiminnan ja yhteistyön välineenä nuorisotakuun Järvenpää-mallin työkirjaa. Järvenpään nuorisokeskuksessa on myös käynnistetty ennaltaehkäisevään työhön painottuva moniammatillinen ja matalan kynnyksen palvelupiste.⁴⁴ Myös Porvoossa on panostettu onnistuneesti eri toimijoiden välisen yhteistyön tiivistämiseen. Porvoossa nuorisotakuun toteutumista koordinoi Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä Hyvis, joka teki vuonna 2013 nuorisotakuuta koskevan selvityksen⁴⁵ ja nuorisotakuun toimeenpanon tehostamista koskevia toimenpide-ehdotuksia. Lähtökohtana on se, että nuorisotakuu koskee jollakin tapaa lähes kaikkia Porvoon kaupungin yksiköitä. Selvityksessä nuorisotakuun toimeenpanoon asetettiin viisi monialaista tavoitetta 1. peruskoulun opinto-ohjauksen kehittäminen, 2. elämänhallinnan tukeminen ja jatkosijoittumismahdollisuuksien parantaminen, 3. toisen asteen keskeyttämisen vähentäminen, 4. nuorten työllistymisen tukeminen ja 5. eri toimijoiden välisen yhteistyön ti-

43 Haahkola 2013

44 Lausvaara 2014

45 Malin 2013

vistäminen. Selvityksessä kuvataan nykyinen nuorisotakuuta tukeva toiminta ja ehdotetaan yli 20 erilaista toimenpide-ehdotusta, joiden avulla toimintaa voidaan kehittää. Vastaavanlainen laaja selvitys nuorisotakuun toimeenpanosta konkreettisine toimenpide-ehdotuksineen on tehty myös Hämeenlinnan seudulla.⁴⁶

Kyselyvastauksissa esiteltiin eniten etsivään nuorisotyöhön liittyviä hyviä käytäntöjä. Erityisesti nivelvaiheessa olevien nuorten kohdalla etsivän nuorisotyön avulla on onnistuttu ehkäisemään väliinpuotoamisia ja syrjäytymistä. Etsivät nuorisotyöntekijät esimerkiksi käyvät yhdessä opinto-ohjaajien kanssa läpi systemaattisesti 9. luokan oppilaita mahdollisten pudokkaiden löytämiseksi. Etsivät nuorisotyöntekijät pystyvät myös tavoittamaan sellaisia nuoria, jotka eivät ole minkään järjestelmän kirjoilla ja räätälöimään heille sopivia palveluja muun muassa ammatinvalinnanohjaukseen, työkokeiluun, kuntoutuspalveluihin tai matalan kynnyksen kuntouttavaan työtoimintaan.

Kainuussa on saatu hyviä kokemuksia mallista, jossa toimitaan saattaen vaihdon -periaatteella nuoren siirtyessä sosiaalityön peruspalveluista työvoiman palvelukeskukseen ja päinvastoin. Tämä madaltaa nuoren kynnystä tulla palveluihin, ja vähentää väliinpuotoamisia ja keskeytyksiä. Sosiaalityöntekijät ovat nuoren kanssa TYP:n välipalaverieissa, kertovat hänelle kuntoutuspalveluista sekä vievät nuoria tarvittaessa saattaen vaihtaan kuntoutuspalveluihin. Nuorille myös tarjotaan nopeasti työkyvyn arviointia, jos hänelle tulee epäonnistumisia ammatin hankkimisessa. Lisäksi nuorille räätälöidään heidän tarpeitaan vastaavia sosiaalisen kuntoutumisen ryhmiä.

Pohjanmaan TE-toimistoissa on havaittu hyväksi sellainen työote, jossa on tavanomaista intensiivisemmin panostettu ryhmämuotoisesti ja yksilöllisesti tietyille toimialoille suuntautuviin nuoriin ja kohdennettu heille soveltuvia erilaisia palvelutuotteita, kuten esimerkiksi yleisinfoa, koulutus/työkokeilua, ammattitaitokartoitusta, psykologipalveluja urasuunnittelun tueksi, työhönvalmennusta ja täydennyskoulutusta.

Pohjois-Savossa on saatu hyviä kokemuksia tiedottamalla nuorisotakuusta nuorisotaloilla, jossa on kerrottu takuusta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista, muun muassa Sanssi-kortista. Pohjois-Savossa on myös kehitetty nuorisotyön ja rinnalla kulkevan palveluohjauksen hyvä käytäntö, jossa tukitoimet käynnistetään mahdollisimman varhain, ja nuorta tuetaan pitkäkestoisesti sekä koulutukseen ja työelämään että harrastuksiin ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa.

6.2 Koulutustakuun ja nuorten aikuisten osaamisohjelman hyviä käytäntöjä

Hyviä käytäntöjä eri puolelta maata

Kyselyvastauksissa esiteltiin monia koulutukseen ja TE-toimistojen palveluihin liittyviä hyviä toimintamalleja. Esimerkiksi ammatillinen oppilaitos Hyriassa Hyvinkäällä on 1) toteutettu opiskelun aikaisia tukitoimia opiskelun keskeyttämisen ehkäisemiseksi tarjoamalla opiskelijahuollon lisäksi koulutukseen integroitua käytäntöjä kuten laajennettua työssäoppimista, 2) osallistuttu opintonsa keskeyttämistä ja sen syitä kartoittavaan valtakunnalliseen läpäisyn tehostamisen hankeverkostoon, 3) seurattu oppilaitoksesta valmistuneiden sijoittumista systemaattisesti vuosittain sekä 4) tarjottu opintonsa päättävälle tai opintojen jälkeen työttömäksi jääneille tukea ensimmäisen työpaikan löytämisessä. Työllistymistä tehostavaa opiskelun ja työelämän välisen nivelvaiheen ohjausta on kehitetty myös muun muassa Sastamalan koulutuskuntayhtymä Saksyssä.

46 Säkijärvi, Kinnunen 2013

Kyselyvastaauksissa nostettiin myös esiin hyvinä koulutustakuun käytäntöinä oppilaitosten opiskeluhuoltotoiminnan, oppilaan- ja opiskelijaohjauksen ja työpajatoiminnan saumatonta yhteistyötä, minkä avulla voidaan vähentää keskeytyksiä viemällä opintosäältäöjä työpajaympäristöön. Hyvinä koulutustakuuseen liittyvänä hankkeena esiteltiin Kempeleen kunnan ja Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikön Pirilän Porras-hanke. Hankkeessa tehdään hallintorajat ylittävää yhteistyötä ammattiopiston TE -toimiston ja etsivän nuorisotyön kesken.

Kyselyvastausten perusteella koulutustakuun parhaiten toimivat hyvät käytännöt liittyvät etsivän nuorisotyön ja oppilaitosten opintojen nivelvaiheessa tekemään tiiviiseen yhteistyöhön. Tämä on ollut hyvä keino tavoittaa koko ikäluokka ja saada heidät kiinnittymään ammatilliseen koulutukseen tai muihin soveltuviin palveluratkaisuihin. Kanta-Hämeessä on toiminut toisen asteen yhteistyöryhmä jo ennen nuorisotakuuta, ja se koordinoi koulutustakuuta. Yhteistyöryhmässä perusasteen ja toisen asteen oppilaitokset ja Hämeen TE -toimisto tekevät tiivistä yhteistyötä. Ryhmä järjestää kesällä koulutukseen hakeutumiseen liittyvän tapahtuman, johon nuoret ja vanhemmat voivat tulla kysymään neuvoa, mikäli nuori ei ole saanut opiskelupaikkaa.

"Hyvä esimerkki Vantaan monialaisesta yhteistyöstä on nuorisotakuun toteuttaminen jo vuodesta 2008, josta lähtien kaikille peruskoulun päättäneille nuorille on tarjottu opiskelupaikka. Vantaalla on sovittu, että syksyllä Vantaan lisäopetuksena ja ammattistarttipaikkajen määrässä pyritään joustavuuteen. Paikkamääriä lisätään sitä mukaan kun tarvetta on. Tämän lisäksi Vantaalla on pyritty tukemaan rakenteellisesti peruskoulun päättäneitä nuoria. Mallissa on pyritty luomaan yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on, että kaikki osapuolet tietävät ja tiedottavat toisistaan. Nuorille tiedotetaan sivistysviraston kautta jatko-opintomahdollisuuksista sekä tukipalveluista, joita nuorille Vantaalla tarjotaan, mikäli opintoihin liittyy kysyttävää tai mikäli nuori ei saanut opiskelupaikkaa. Tässä mukana on ohjaus ja tukikeskus Kipinä eli etsivästä nuorisotyöstä vastaava taho Vantaalla ja sen kautta järjestettävä kesäohjaamo, jota toteutetaan Kipinän kautta. Kesäohjaamo ohjaa peruskoulun päättäviä nuoria silloin kuin kaikki on "lomalla" seuraavana maanantaina siitä kun nuoret ovat saaneet yhteishakutuloksensa aina siihen saakka kuin täydennysshaku päättyy. Kesäohjaamo oli 2013 auki 17.6-12.7. (yhteishaun tulokset julkaistiin 13.6.2013). Lisäksi ammatillinen koulutus järjestää joka vuosi kesällä yhteishauntulosten jälkeen infopäivän (14.6.2013). Samanlaista ohjauspäivää tarjoavat myös peruskoulun oppilaanohjaajat kesällä yhteishaun aikaan 13.6-14.6) kuten myös myöhemmin elokuussa. Oppilaanohjaajat varmistavat ja vastaavat elokuun ajan oman koulunsa peruskoulun päättäneistä oppilaista. Oppilaanohjaajien vastuulla on ohjata oppilaita, jotka eivät saaneet jatko-opintopaikkaa. Heitä ohjataan varsinkin lisäopetuksen ja ammattistarttien piiriin ja viimekädessä ohjauskeskus Kipinään. Se, että peruskoulusta tuttu aikuinen ohjaa nuoria, joilla ei ollut koulupaikkaa vielä seuraavana syksynä on tärkeää. Silloin nuoren kanssa ei tarvitse käyttää niin paljon aikaa luottamuksen saantiin sekä yhteistyön alkuun, vaan voidaan heti kartoittaa hänen tilannetta ja pohdita, mikä hänelle olisi parasta."

Tampereella koulutustakuun toteuttamista edistää yhteistyö oppilaitosten ja matalan kynnyksen palvelupiste Nuorten talon välillä. Nuorten talolla nuorille tarjotaan ensivaiheen ohjaus- ja neuvontapalveluja yhden luokun -periaatteella. Oppilaitokset käyvät säännöllisesti Nuorten talolla tarjoamassa opintoihin liittyvää tietoa ja ohjausta. Helsingissä puolestaan opintonsa keskeyttäneille tai ilman koulutuspaikkaa jääneille alle 18-vuotiaille tarkoitettun Tulevaisuustiski-palvelupisteen ja eri oppilaitosten opinto-ohjaajien välinen yhteistyö on ollut toimiva malli. Eri puolilla maata on myös kehitetty sellaisia malleja, joissa huolen herättyä nuoresta kutsutaan koolle matalalla yhteydenottokynnyksellä

sosiaalityön, TE-toimiston ja koulutusorganisaatioiden välisiä työryhmiä, palavereita ja asiakastapaamisia. Järvenpäässä on kehitetty toimintamalli, jossa yksi TE-toimiston asiantuntija välittää suoraan yhteistyökumppaneille tietoa eri koulutusmahdollisuuksista. TE-toimistosta viestitään tietoa koulutusmahdollisuuksista nuorten sosiaalityön ja nuorisotyön työntekijöille sähköpostitse. Lisäksi oppilaitosyhteistyössä on havaittu hyväksi malliksi yhden luukun -periaatteella palveleminen siten, että jos tarvittavaa koulutusta ei löydy omasta organisaatiosta, se haetaan jostain muualta.

Kyselyvastauksissa esiteltiin myös uudenlaisia koulutusmalleja. Opinnollistaminen sekä työpajojen ja oppilaitosten yhteistyön tiivistäminen on osoittautunut toimivaksi, ja tätä on kehitetty muun muassa Jyväskylässä Paikko-hankkeessa. Ammattiopisto Kuudassa Keski-Uudellamaalla on havaittu hyväksi koulutuksen 2+1-malli, jossa ammatillisen perustutkinnon opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa viimeinen koulutusvuosi työpaikalla tai työpajalla oppisopimuskoulutuksena. Myös etsivän nuorisotyön jalkautumisesta toisen asteen oppilaitokseen on saatu hyviä kokemuksia.

Joensuussa on toiminnassa Nuorten Tuki- hanke (Ohjaamo ja avoin ammattiopisto), joka tarjoaa palveluita työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleville 15–24 -vuotiaille pohjoiskarjalaisnuorille. Nuoret voivat saada Ohjaamosta tietoa, ohjausta ja neuvontaa erilaisista koulutuksen ja työelämän vaihtoehtoista. Ohjaamossa nuorille tarjotaan yksilöllisiä ohjauskeskusteluita ja he voivat käyttää verkossa olevaa eOhjaamoa. Avoimessa ammattiopistossa nuoret voivat opiskella ammatillisia kursseja ja ammattitaitoa täydentäviä tutkinnonosia sekä tutustua erilaisiin koulutusaloihin ja työpaikkoihin. Nuoren suorittamat opinnot luetaan hyväksi varsinaisissa perustutkinto-opinnoissa. Lisäksi Joensuun seudulla yhteistyö oppilaitosten ja työpalojen välillä on tiivistä, mikä mahdollistaa tutkinnon osien suorittamisen työpajoilla ja näin ehkäisee koulutuksen keskeyttämistä. Koulutustakuun toteutumisessa on havaittu hyväksi keinoksi mahdollisuus siirtyä lukiosta ammattistarttiin. Lukiosta valmistuvia on auttanut abiturienttien tukeminen koulutusvalinnoissa ja koulutukseen hakemisessa. Ohjaamon ja avoimen ammattiopiston kautta pienten kuntien nuorilla on mahdollisuus erilaisiin työvaltaisiin ja valmentaviin koulutuksiin.⁴⁷

Kyselyvastauksissa esitellään myös malli, jossa TE-toimisto tekee yhteistyötä oppilaitosten kanssa aikuisten osaamisohjelman käynnistämisessä muun muassa miettimällä yhdessä tarvittavia koulutuslinjoja peilaten alueen työmarkkinoiden tarpeita, järjestämällä aiheesta infoja sekä henkilöstölle ohjaamisen tehostamiseksi että kohderyhmään kuuluville nuorille. Nuorten aikuisten osaamisohjelman toteutuksessa on myös hyödynnetty infotilaisuuksia, joiden avulla on saatu opiskelumuotoa tutuksi nuorille. Esimerkiksi Lapissa on järjestetty nuorten aikuisten osaamisohjelmaan liittyvä infokierros, jossa oppilaitosten ja TE-toimiston edustajat ovat kiertäneet laajasti erilaisissa nuorten palvelupisteissä, esimerkiksi työpajoilla. Kierroksen avulla on pystytty kartoittamaan suoraan paikan päällä työnantajien koulutustarpeita ja tarjoamaan heille tietoa erilaisista vaihtoehtoista ja konkreettisia koulutustarjouksia.

Keski-Suomessa on onnistuttu hyvin nuorten aikuisten osaamisohjelman käynnistämisessä. JAO, Jyväskylän aikuisopisto on ohjelman toteutuksessa valtakunnallisesti suurimpia toimijoita. Eri puolilta maata tulleissa kokemuksissa on noussut esiin vaikeuksia tavoittaa koulutuksen kohderyhmää. Jyväskylän seudulla tässä on kuitenkin onnistuttu hyvin ja tavoitettu mukaan myös työttömiä nuoria. Ohjelman tarjoamista mahdollisuuksista on tiedotettu ja markkinoitu eri verkostojen kautta. Toimivat yhteistyöverkostot,

47 Avoim ammattiopisto

esimerkiksi etsivään nuorisotyöhön ja TE-toimistoon ovat olleet tässä avainasemassa. Oppilaitos on myös aiemmin osallistunut NOSTE-ohjelmaan, jonka viestinnän ja opiskelijahankinnan kokemuksia voitiin suoraan soveltaa tähän NAO-ohjelmaan. Alkuvuodesta 2014 Jyväskylän aikuisopistossa opiskelee 180 ja Jämsän ammattiopistossa kymmenen nuorten aikuisten osaamisohjelmaan kuuluvaa nuorta. Jyväskylän oppisopimuskoukussa osaamisohjelman opiskelijoita on 31. Suosituimpia tutkintoja ovat olleet myynnin, talonrakennusalan, maarakennusalan, koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ammattitutkinnot sekä hierojan ammattitutkinto. Vuoden 2014 tavoitteena on saada mukaan 350 NAO-opiskelijaa.

Tuettu oppisopimuskoulutus nuorten ammatillisen koulutuksen kehittämisen hyvänä käytäntönä

Oppisopimuskoulutuksessa opiskelee vuosittain noin 13 000 opiskelijaa, joka kattaa noin 15 % kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijoista 75 % on yli 25-vuotiaita, kun alle 20-vuotiaiden osuus n. 10 %. Suomessa oppisopimuskoulutusta ei ole erityisesti suunnattu peruskoulun päättäneille nuorille, vaan valtaosa siihen osallistujista on aikuisopiskelijoita. Koulutusmuotona se on vaativa sellaisille nuorille, jotka ovat vasta siirtymässä työelämään ja ovat aikuistumisvaiheessa. Käytännössä se useimmiten edellyttää omaehtoista oppisopimuskoulutukseen soveltuvan työpaikan löytämistä ja määrääikäisen työsopimuksen solmimista koulutuksen ajalle.

Oppisopimuskoulutuksen kehittämisestä paremmin soveltuvaksi nuorten ammatilliseen koulutukseen on käyty viime aikoina vilkasta keskustelua. Oppisopimuskoulutus edellyttää nuorelta hyviä oppimisvalmiuksia ja itsenäisyyttä, ja se soveltuu paremmin jo työssä oleville aikuistuneille henkilöille. Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemässä selvityksessä sitä pidettiin tehokkaana ja monenlaisille opiskelijoille sopivana koulutusmuotona, mutta toteutusmalliltaan työläänä.⁴⁸

Viime vuosina oppisopimuskoulutukseen on alettu kehittää räätälöidympiä muotoja, jotka soveltuvat paremmin sellaisille nuorille, joilla on heikkommat työllistymisedellytykset. Yksi esimerkki oppisopimuksen kehittämisestä on tuetun oppisopimuksen malli. Mallin kokeilu- ja kehittämistyötä on tehty vuodesta 2006 alkaen seitsemässä eri hankkeessa. Kehittämistyötä on toteutettu työpajoilla, oppilaitoksissa ja kunnissa eri puolella Suomea eri kohderyhmille muun muassa pitkäaikaistyöttömille, maahanmuuttajataustaisille, osatyökykyisille sekä sellaisille nuorille, joilla on oppimisvaikeuksia. Tuetussa oppisopimuksessa opiskelijalle tarjotaan järjestävän organisaation kautta henkilökohtaista tukea ja valmennusta, joiden avulla edistetään työ- ja oppimistaitoja sekä elämänhallintaa. Tuki ja valmennus toteutetaan usein työpaikalle jalkautuvana palveluna.

Vantaan kaupunki on toteuttanut nuorten tuettua oppisopimusta yli kymmenen vuoden ajan ja kokemukset siitä ovat olleet myönteisiä.⁴⁹ Vantaan mallissa nuorten työssä-oppimispaikat ovat kaupungin eri toimialojen työpisteissä. Työnantajan roolissa on nuorisotoimi ja se vastaa työnantajavoitteista.

Kolmen työpajatoimintaa ja työllistämispalveluja eri paikkakunnilla tuottavan organisaation (Kokkotyö- ja Jupiter-säätiöiden ja Siltavalmennusyhdistyksen) toteuttamassa, ESR-rahoitteisessa, Oppituki-hankkeessa keskitytään erityisesti nuorelle tarjottavan ohjauksen ja valmennuksen kehittämiseen. Mallissa nuorille tarjotaan opiskelun kaikissa eri vaiheissa työ- ja koulutusvalmentajan tukea, joka täydentää hänen saamaansa oppisopimustoimiston, työpaikkakouluttajien ja oppilaitoksen tarjoamaa tukea. Tuettuun

48 Suomalainen 2009

49 Laasanen ym. 2011

oppisopimukseen osallistuvien nuorten tarvitsema ohjaus vaihtelee suuresti sisällöltään, menetelmiltään ja intensiteetiltään. Hankkeen tavoitteena on luoda malleja oppisopimus-opiskelun ohjaukseen, joissa huomioidaan erityyppisten oppijoiden vaihtelevat yksilölliset tarpeet. Oppituki-hankkeessa on mallinnettu tietyn oppisopimuksen prosessit kahdessa toteutusmallissa. 2+1 opiskelumallissa kaksi ensimmäistä vuotta toteutetaan oppilaitosopiskeluna ja kolmas vuosi työssäoppimisena. Toinen koulutusmalli toteutetaan työpajaympäristössä. Työ- ja koulutusvalmentajien tarjoamaa tuen sisältöä ja määrää on analysoitu ja kuvattu kolmen erilaisen opiskelijaryhmän osalta: 1. maahanmuuttajataustaiset opiskelijat 2. opiskelijat, joilla on sosiaaliseen elämäntilanteeseen ja elämänhallintaan liittyviä ongelmia 3. opiskelijat, joilla on oppimisvaikeuksia.⁵⁰ Ohjaussisällöt on hankkeen mallinnuksessa kuvattu seuraavassa taulukossa.

Taulukko 14. Ohjaussisällöt Oppituki-hankkeessa

Ohjaussisällöt
Oppisopimuskoulutuksen suunnitteluun, työ- ja opiskelupaikkojen etsimiseen yms. liittyvä ohjaus
Säännöllisyyteen, arjen hallintaan ja henkilökohtaisiin ongelmiin liittyvä ohjaus
Työelämän pelisääntöihin ja työpaikan käytäntöihin liittyvä ohjaus
Työyhteisö- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvä ohjaus
Työtehtäviin ja -taitoihin liittyvä ohjaus
Kielen käyttöön ja ymmärtämiseen liittyvä ohjaus
Oppisopimuksen teoriaopiskeluun ja opiskelutaitoihin liittyvä ohjaus
Oppisopimuksen näyttöjen suorittamiseen liittyvä ohjaus
Tulevaisuuden vaihtoehtojen pohdintaan ja selvittelyyn liittyvä ohjaus
Koulutuksen jälkeiseen suunnitelmaan liittyvä käytännön ohjaus

Kaikki ohjaussisällöt ovat työ- ja koulutusvalmentajan työssä tärkeitä, niiden painotus kuitenkin vaihtelee eri kohderyhmien osalta.

6.3 Nuorten työllistymisen ja työnantajayhteistyön hyviä käytäntöjä

Hyviä käytäntöjä eri puolelta maata

Kyselyvastauksissa esiteltiin monia työpajatoimintaan liittyviä hyviä käytäntöjä. Useissa kunnissa on saatu hyviä kokemuksia starttipajoista, joille nuoret tulevat etsivän nuorisotyön ohjaamina. Starttipajat tarjoavat monipuolista valmennusta, jossa keskitytään nuoren tarpeisiin ja elämänhallinnan ongelmien ratkaisuun hyödyntämällä toiminnallisuutta. Nuoret voivat käytännössä astua melkein suoraan kadulta työpajaan ja aloittaa 8 viikkoa kestävä jakson, jonka jälkeen heille tehdään aktivointisuunnitelma ja suunnitellaan tulevaisuutta. Starttipajan lisäksi JOPO-luokat auttavat nuorisotakuun toteuttamisessa. Nuorten prosessimaiset henkilökohtaiset tapaamiset ja eri toimijoiden keskinäinen yhteydenpito nuorten asioissa ovat myös osoittautuneet toimiviksi työkaluiksi. Ongelmatilanteissa on tärkeää ohjata nuori nopeasti tarvitsemaansa tukipalveluun esimerkiksi TE-toimistoon, sosiaalitoimistoon, starttipajalle tai etsivään nuorisotyöhön. Esimerkiksi Raaseporin kaupungin työpajatoiminnassa korostuu tiivis yhteistyö sosiaali- ja terveystalvelujen ja TE-toimiston välillä. Nuorten palveluprosessia ohjaa

50 Oppituki-hanke 2014

työllisyyskoordinaattori, ja kaupungin järjestämä työpajatoiminta on nuorille pääsääntöisesti kuntouttavaa työtoimintaa. Sen pohjalta nuori voi edetä työkokeiluun kaupungin toimipisteisiin tai yrityksiin, opiskeluun tai palkkatukityöhön.

Varsinais-Suomen työpajoilla tehtävässä työnantajayhteistyössä on hyvänä käytäntönä kummiyritysrenkas, joka koostuu työpajan kanssa yhteistyötä tekevästä yrityksestä. Mallista on saatu hyviä kokemuksia Liedossa ja sitä kehitetään edelleen muun muassa Kaarinassa ja Piikkiössä. Satakunnassa nuorten työllistyminen on helpottunut kunnan ja työpajan työkokeiluun liittyvän yhteistyön kautta. Työpaja ehdottaa kunnalle työkokeilusta kiinnostunutta nuorta, jolle sovitaan tutustumisaika työkohteeseen, tehdään paperit työkokeiluun valmiiksi ja lähetetään TE-toimistoon soveltuvuuden varmistumisen jälkeen.

Nuorten työllistymisessä on auttanut yrityskoordinaattoritoiminta sekä TE-toimiston tekemä yhteistyö paikallisten työnantajien kanssa, jossa muun muassa ollaan yhteydessä työnantajiin nuorisotakuun puitteissa työ- ja työkokeilupaikkoja etsien. Sanssi-kortin käytön yleistyminen on selvästi edistänyt nuorten työllistymistä. Työnantajayhteistyössä on auttanut myös yrittäjien edustuksen saaminen ohjaus- ja palveluverkostoon. Uudellamaalla on saatu hyviä kokemuksia pienyritysten yhteisestä työkokeilija-mallista. Helsingissä toimiva Respa-hanke on alle 30-vuotiaille tarkoitettu projekti, jossa jokainen saa uravalmentajan ja mahdollisuuden suorittaa osaamistodistuksia. Uravalmentaja auttaa nuoria löytämään työkokeilu-, palkkatuki- tai opiskelupaikan. Pohjois-Savossa Siilinjärvellä järjestään joustavaa kesätyötoimintaa (JOKE) erityisnuorille tai muutoin vaikeasti työllistyville nuorille. JOKE:n kautta nuoret pääsevät ensimmäistä kertaa opettelemaan työelämän pelisääntöjä, jotta työnhaku helpottuu seuraavilla kerroilla.

Vantaan Petra-projekti nuorten työllistymisen tukena

Vantaan kaupunki on panostanut paljon nuorisotakuun toteutuksessa nuorten ohjaamiseen ammatilliseen koulutukseen, työkokeiluun ja työelämään. Keväällä 2010 alkanut Petra-projekti on Vantaan kaupungin toteuttama ESR-projekti, jota rahoittaa Uudenmaan ELY-keskus. Projektin tavoitteena on ohjata vantaalaisia 17–24-vuotiaita työttömiä nuoria työhön, työharjoitteluun tai opiskelemaan. Projektin yhteistyökumppaneina toimivat TE-toimisto, Kela, Vantaan yrittäjät ja Helsingin seudun kauppakamari. Petra-projektissa työskentelee 9 palveluohjaajaa ja kaksi terveydenhoitajaa, jotka tarjoavat henkilökohtaista ohjausta työnhakuun, ammatinvalinnanohjausta, tietoa oppisopimuspaikoista ja koulutuksista, kontakteja yli 200 yritykseen sekä neuvontaa muun muassa terveys- ja raha-asioissa. Henkilökohtaiset ohjaajat kartoittavat nuorten työtoiveita, jalkautuvat etsimään piilotyöpaikkoja yrityksistä, hoitavat paperisodan ja yrittäjälle palkkatuen.

Petra on toimintaidealtaan ohjaava keskus, joka ohjaa nuoren työhön, koulutukseen tai tarpeen vaatiessa vaikka mielenterveyspalveluihin. Yleensä asiakkuus kestää kolmen kuukaudta, jonka aikana sama ohjaaja tapaa asiakasta tiiviisti, ja yhdessä nuoren kanssa mietitään, mikä olisi hänelle sopiva reitti, mitkä asiat häntä kiinnostavat, mitkä asiat mahdollisesti ovat esteenä ja miten ne esteet voidaan purkaa. Vantaalaisilla yrityksillä on ollut suuri merkitys nuorten työllistymiselle. Projektilla on yhteistyötä noin kahden sadan yrityksen kanssa, ja yritys yhteistyön avulla on saatu hyviä tuloksia. Yritysten ja nuorten kohtaamiseen on järjestetty erilaisia rekrytointitapahtumia.

Vuoden 2013 loppuun mennessä projektilla on ollut yhteensä 2500 asiakasta, ja projektin tuella on työpaikan tai harjoittelupaikan saanut 900 nuorta. Petra-projektilla ja muilla työllistämistoimilla on ollut selvä vaikutus vantaalaisten nuorten työttömyyteen. Vantaan nuorisotyöttömyyden kasvu on selvästi hidastunut verrattuna Espoon, Helsingin

ja koko Uudenmaan vastaaviin lukuihin. Vantaalla alle 25-vuotiaiden nuortentyöttömyyden kasvu tammikuusta 2013 tammikuuhun 2014 oli 9,9 % (11091218), Espoossa 30,5 % (8721138), Helsingissä 17,7 % (26733146) ja koko Uudellamaalla 20,3 % (7135->8582). Vantaan nuorisotyöttömyyden erityispiirteenä on, että noin puolella työttömistä nuorista on vain peruskoulutus eikä mitään ammatillista koulutusta.⁵¹

Petra-projektin nykyinen rahoitus jatkuu vuoden 2014 loppuun asti. Jatkossa tavoitteena on siirtää sen toiminta osaksi Vantaan kaupungin työllisyyspalveluja.

Työelämäntutkan avulla uutta tavoitteellisuutta ja virtaa nuorten ohjaukseen

Vuoden 2013 aikana on kehitetty työ- ja elinkeinoministeriön tilaamana Tutka-malli⁵², joka on työväline asiakaspalvelun laadun, tavoitteellisuuden ja suunnitelmallisuuden jäsentämiseksi sekä asiakkaalle että virkailijalle. 'Työelämäntutkaksi' nimitetyn visuaalisen asiakaspalvelun työkalun avulla asiakas voi jäsentää tilanteensa itsearviointin avulla yhdeksällä ulottuvuudella. Näitä ulottuvuuksia ovat tavoitteiden selkeys, luottaminen omiin mahdollisuuksiin, työn ja koulutuksen haun aktiivisuus, työ- ja koulutusvaihtoehtojen joustavuus, osaaminen, työkyky ja terveys, läheistuki, toimeentulo ja 'avoin vaihtoehto', joka määräytyy yksilöllisesti. Työelämäntutkaa voi käyttää työvälineenä yksilöllisessä asiakastyössä. Sen avulla voidaan asettaa konkreettisia tavoitteita ja sopia keinoista niiden saavuttamiseksi. Tutkan avulla voidaan myös tehdä yksittäisten asiakasprosessien perusteella yhteenvetoja asiakastyössä tapahtuvista prosesseista, eli asiakastyön edistymisestä ja tuloksellisuudesta. Työelämäntutka on kehitetty käytännön asiakastyössä ja se on saanut erittäin hyvän vastaanoton niin asiakkailta kuin työntekijöiltä. Eri tyisen tärkeää ja ainutlaatuista Tutkassa on se, että siinä asiakas itse arvioi tilannettaan ja aktivoituu niin tehdessään.

Työelämäntutkaa voidaan käyttää kaikessa työelämään, koulutukseen ja kuntoutukseen liittyvässä asiakastyössä ja sitä kokeillaan parhaillaan TE-toimistoissa, työvoiman palvelukeskuksissa ja Kuntakokeilu-hankkeissa eri puolella Suomea. Tutkaa voidaan myös hyödyntää nuorisotakuun toimeenpanoon liittyvässä asiakastyössä ja moniammatillisessa verkostotyössä. Työ- ja elinkeinoministeriössä jatketaan Työelämäntutkan käytön toteutusta 'Tutka todeksi' -hankkeella, ja tavoitteena saada se kentälle 2014 aikana ja alkaa myös kehittämään sen sähköistä versiota. Saman työvälineen käyttö voisi edistää eri tahojen yhteistyötä ja palvelujen saumattomuutta ja jatkuvuutta.

6.4 Johtopäätöksiä ja kehittämis ehdotuksia

Useilla paikkakunnilla ja seuduilla nuorisotakuu on nostettu poliittisella tasolla keskeiseksi painopisteeksi. Kunnat ovat panostaneet paljon nuorisotakuun toimeenpanoon ja siihen liittyvään eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Monilla paikkakunnilla on tehty selvityksiä nuorten tarpeista ja palvelujen toimivuudesta ja niiden kehittämisestä ja laadittu tältä pohjalta konkreettinen toimenpideohjelma ja lisätty asian tunnettuutta erilaisten viestintäkampanjoiden, tilaisuuksien ja medianäkyvyyden avulla. Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on tässä avaintoimijana. Hyviä esimerkkejä nuorisotakuun monialaisen yhteistyön kehittämisestä löytyy esimerkiksi Keski-Suomesta, Oulusta, Mikkelistä, Porvoosta, Järvenpäästä ja Hämeenlinnasta. Toimenpideohjelmien tavoitteet vaihtelevat riippuen paikallisista kehittämistarpeista ja yhteistyöverkoston toimivuudesta. Työn

51 Helsingin Sanomat 3.3.2014
52 Spangar ym 2013

painopisteen muuttaminen korjaavasta toiminnasta ennaltaehkäisyyn, saumattomien palveluketjujen rakentaminen, nuorten osallisuuden lisääminen sekä yritysysteistyön kehittäminen ovat keskeisimpiä tavoitteita.

Yhden luukun -periaatteella toimivat matalan kynnykset palvelupisteet tekevät tehokasta nuorten syrjäytymisen ehkäisytyötä. Olennaista niiden toiminnassa on kopin ottaminen nuoresta ja nuorten pallottelua palvelupisteestä toiseen estävä palveluohjaus ja prosessin seuranta. Tällaisia monialaisia yhden luukun -periaatteella toimivia palvelupisteitä on käynnistetty viime vuosina useille paikkakunnille, muun muassa Ouluun, Mikkeliin, Tampereelle ja Järvenpäähän, myös Joensuun ammatillisen koulutuksen ja opinto-ohjauksen kautta rakentunut Ohjaamo-malli kuuluu tähän palvelukonseptiin. Näiden palvelupisteiden toimintamalleissa on paljon yhteisiä piirteitä ja periaatteita, mutta myös paikallisista palvelutarpeista juontuvia erilaisia painotuksia. Joissakin on vahva kytkentä sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja psykososiaaliseen tukeen, joissakin korostuu nuorisotoimen ja nuorten tieto- neuvonta- ja ohjauspalvelujen viitekehys ja joissakin puolestaan koulutuksen ja oppilaan- ja opiskelijaohjauksen viitekehys.

Nuorisotakuun toimeenpanon tehostamiseksi tarvitaan jokaiselle paikkakunnalle tai seudulle tällainen ennalta ehkäisevällä otteella toimiva monialainen matalan kynnyksen palvelupiste, jonka avulla voidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tarjota nuorelle tukea ja ohjausta sekä estää hänen ongelmiansa pitkittyminen ja mutkistuminen. Eri ministeriöiden yhteisesti suunnittelema Ohjaamo-malli vastaa pitkälle näihin palvelutarpeisiin. Tämän ohella suunnitteilla on myös työvoiman palvelukeskusten lakisääteistäminen ja ulottaminen kaikkiin kuntiin vuoden 2015 alusta. Hyvin toimiessaan tämä palvelumalli vastaisi sellaisten nuorten moniammatillisen tuen tarpeisiin, jotka ovat olleet työttömänä yli 6 kuukautta.

Monialaiseen yhteistyöhön liittyvinä hyvinä käytäntöinä voidaan myös nostaa erilaiset nivelvaiheiden saattaen vaihto -periaatteella toteutetut yhteistyömallit, joiden avulla varmistetaan systemaattisesti nuorten pääsy palvelu- työ- tai koulutuspolulle eteenpäin. Useimmiten näissä palvelumalleissa on avaintoimijana etsivä nuorisotyö, jonka yhteyksillä oppilaan- ja opiskelijaohjaukseen, TE-toimistoon ja muihin paikallisiin palveluihin on merkittävä vaikutus välinputoamisten ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

Myös nuorten koulutukseen pääsyn ja kouluttautumisen tukemisessa oppilaitosten, etsivän nuorisotyön, nivelvaiheen koulutuspalveluiden ja työpajojen väliset yhteistyömallit ovat osoittautuneet tulokselliseksi. Joillakin seuduilla varmistetaan yhteistyöverkoston avulla systemaattisesti koko ikäluokan opiskeluun tai muihin palveluihin siirtymiä (esimerkiksi Oulussa ja Kanta-Hämeessä). Koulutuksen läpäisyn tehostamisessa ovat osoittautuneet tulokselliseksi oppilashuollon tehostettu toiminta, työssäoppimisen laajentaminen ja työpajojen kanssa tehtävä yhteistyö. Kehittämishankkeissa on laajennettu nuorten ammatillisen oppimisen väyliä esimerkiksi tuotantokoulun, avoimen ammattiopiston, työpajojen opinnollistamisen ja tuetun oppisopimuskoulutuksen avulla.

Nuorten ohjaustyöhön saadaan uudenlaista systematiikkaa ja tavoitteellisuutta laajalti sekä TE-toimistoissa, työvoimanpalvelupisteissä ja muissa työllistymistä tukevista palveluissa käyttöön otettavan tutka-menetelmän avulla. Suosittelemme menetelmän mahdollisimman laajaa käyttöönottoa nuorisotakuun toimeenpanoa edistävissä nuorten palveluissa.

Nuorten työllistymistä tukevista hyvistä käytännöistä korostuu työpajatoiminta ja sen palveluverkostossa tehtävä monialainen yhteistyö. Työpajoilla tehdään innovatiivista kehittämistyötä monipuolistamalla niiden työaloja ja muuta palvelutoimintaa, kehittämällä seinätöntä pajatoimintaa, lähentäminen pajoja yritysmaailmaan ja kehittämällä

yritysyhteistyötä. Joillakin paikkakunnilla on panostettu hyvin tuloksin nuorten työnhaun alkuvaiheeseen tehostamalla palvelutarvearviointia, työllistymis- tai muun palvelusuunnitelman laatimista, yksilöllistä ohjausta ja valmennusta sekä yritysyhteistyötä.

Nuorisotakuun ensimmäinen toimintavuosi on ollut kuitenkin työpajojen toimintaedellytysten kannalta monin tavoin huolestuttava, koska TE-toimistojen palveluvalikoiden ja toimistoverkon muutosten vuoksi nuorten ohjautuminen pajoille on vaikeutunut. Nuorisotakuun toteutuksen kannalta työpajojen toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää. Jatkossa tarvitaan nuorten työelämään ja koulutukseen valmentaville palveluille, elämänhallintaa tukeville sosiaalisen kuntoutuksen sekä ammatillisen kuntoutuksen palveluille nykyistä selkeämmät määrittelyt ja pelisäännöt. Tämä edellyttää keskeisten palvelujen tilaajien TE-hallinnon, kuntien ja Kelan välisen tehtävänjaon ja yhteistyön selkiyttämistä. Nuorten palveluihin pääsyn turvaaminen tulee ottaa kärkitavoitteeksi työelämäosallisuutta edistää toimintaa kehittävän työryhmän työskentelyssä.

Nuorten palveluja koskevia hyviä käytäntöjä koskevaa tietoa löytyy eri lähteistä. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä hyvistä käytännöistä on olemassa tietoa a) sähköisissä portaaleissa, b) kirjallisissa raporteissa sekä c) foorumeilla, joilla esitellään hyviä käytäntöjä ja pyritään tukemaan niiden levittämistä. Olemme saaneet nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen aikana eri yhteyksissä kommentteja siitä, että tietoa nuorten palvelujen hyvistä käytännöistä on vaikea löytää, se leviää hyvin satunnaisesti ja että tarvittaisiin nykyistä toimivampia kanavia tiedon levittämiseen ja kokemusten vaihtamiseen. Hyvien käytäntöjen hyödyntämiseksi tarvitaan tehokkaampaa tiedonhaun tukemista ja vertaisoppimista, jonka avulla tavoitetaan myös muita kuin hankkeissa toimivia. Hyviä käytäntöjä koskevaan seurantaan, julkaisemiseen ja levittämiseen tarvitaan vastuuta-hoja, jotka koostavat toiminnan kannalta keskeisiä linkkilistauksia, analysoivat aineistoa ja tuottavat siitä koosteita viranomaisia ja päätöksentekijöitä varten. Aluetasolla tätä toimintaa voisivat koordinoita aluehallintovirastot ja valtakunnan tasolla tästä pitää sopia nuorisotakuun toimeenpanosta vastaavien ministeriöiden kesken. Tässä voitaisiin hyödyntää olemassa olevia sähköisenä portaalena.

7 Nuorisotakuun koetut vaikutukset

Nuorisotakuun alkuvaiheen tilanteessa on tapahtunut muutosta siinä, kuinka nuorten ja heidän palvelunsa huomioidaan. Suurin muutos tietoisuuden kehittymisen lisäksi on ollut yhteistyön kehittyminen nuorten parissa toimivien tahojen ja työnantajien kanssa. Nuorisotakuu on vaikuttanut yhä enenevästi nuorten parissa toimivien organisaatioiden omaan toimintaan. Keskimäärin yli puolessa organisaatioissa toimintamallit ovat muuttuneet nuorisotakuun myötä. Muutosta on tapahtunut keskimääräistä vähemmän oppilaitoksissa. Nuorisotakuu on vaikuttanut organisaatioissa nuorten palveluihin suunnattavien resurssien lisääntymiseen, yhteistyön kehittymiseen nuorten palveluita tuottavien tahojen kanssa ja työnantajien kanssa, nuorten palvelutarjonnan kehittymiseen sekä nuorten palveluohjauksen paranemiseen. Resurssit ovat lisääntyneet etenkin työpajatoiminnassa ja etsivässä nuorisotyössä, kun peruskouluissa ja lukioissa resurssit ovat pysyneet ennallaan. Muutokset eivät ole olleet toistaiseksi merkittäviä, mutta niiden arvioidaan lisääntyvän tulevana vuonna.

Nuoret kokivat yleisemmin, ettei nuorisotakuu ole vaikuttanut heidän omaan elämäänsä. Nuorisotakuulla uskotaan kuitenkin vaikuttavan yleisesti nuorten tulevaisuudensuunnitelmien selkiytymiseen ja motivoitumiseen suunnitelmien toteuttamiseksi sekä nuorten koulutukseen ja työhön hakeutumiseen. Nuorisotakuun myötä on saatu hieman useammin tukea koulutukseen ja työhön hakeutumiseen, jossa muutosta ovat havainneet yleisimmin työttömänä olevat nuoret. Nuorisotakuun vaikutukset arvioivat myönteisimmäksi ilman koulutusta ja työtä olevat alle 25-vuotiaat nuoret. Nuorisotakuu on siten vaikuttanut siihen kohderyhmään johon sen on haluttu-kin vaikuttaa. Nuorten tavoin työnantajat eivät ole useinkaan kokeneet nuorisotakuun vaikuttaneen heidän omaan toimintaansa, mutta arvioivat nuorisotakuun olevan hyödyllinen nuorille.

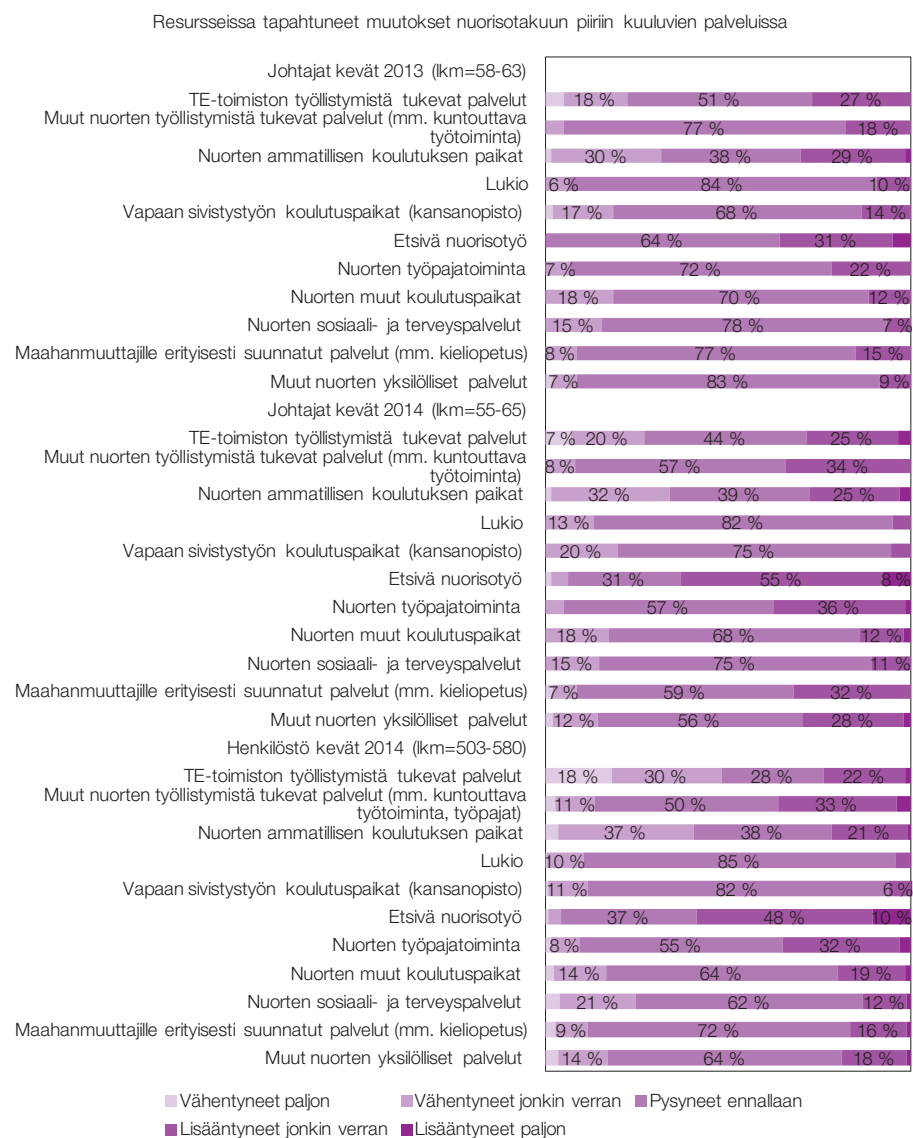
7.1 Muutokset nuorten palveluiden resursoinnissa

Vuonna 2013 johtajilta tiedusteltiin palveluiden resursoinnista. Näitä on käsitelty talousasioita koskevassa osan 2 luvussa 8.

Vuoden 2014 johtajakyselyyn vastanneet arvioivat resurssien lisääntyneen etenkin etsivässä nuorisotyössä, nuorten työpajatoiminnassa, maahanmuuttajille suunnatuissa palveluissa sekä muissa nuorten työllistymistä tukevissa ja yksilöllisissä palveluissa. Noin kaksi kolmasosaa johtajista on havainnut resurssien kasvaneen etsivässä nuorisotyössä ja noin 40 % nuorten työpajatoiminnassa. Noin kolmasosan mukaan resurssit ovat kasvaneet maahanmuuttajille suunnatuissa palveluissa, muissa kuin TE-toimiston työllistymistä tukevissa palveluissa sekä muissa nuorten yksilöllisissä palveluissa. Nuorten ammatillisen koulutuksen resurssien vähentymistä on kokenut noin kolmasosa johtajista, kun lukioiden ja vapaan sivistystyön koulutuksen resurssit ovat pysyneet ennallaan.

Selkeä muutos on vuoteen 2013 verrattuna sekä johtajien että nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten kokemana muiden kuin TE-toimiston työllistämistä tukevien palveluiden kuten kuntoutuksen työtoiminnan resursointi sekä nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön resurssien lisääntyminen. TE-toimistoissa on havaittu ammatillisen koulutuksen ja lukiopaikkojen vähentymistä. Henkilöstökyselyn perusteella resurssit ovat kasvaneet vähiten lukioissa, vapaan sivistystyön koulupaikoissa sekä nuorten sosiaali- ja terveystalveissa. Resurssit ovat vähentyneet etenkin TE-toimiston työllistämistä tukeissa palveluissa, nuorten ammatillisen koulutuksen paikoissa ja nuorten sosiaali- ja terveystalveissa. Tulokset ovat yhdensuuntaisia kevään 2013 TE-toimistojen ja oppilaitosten johtajille laaditun kyselyn kanssa.

Kuvio 21. Nuorisotakuun piirissä olevien palveluiden resursoinnissa tapahtuneet muutokset

Vuonna 2013 toteutetun nuorten parissa toimivien ammattilaisten kyselyn avovastauksen perusteella nuorten palveluiden resursoinnissa ei ole tapahtunut lisäystä nuorisotakuun myötä. Palvelut ovat joko ennallaan tai vähentyneet, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. *”TE-toimistojen palvelujen alasajo eli erilaisiin puhelinpalveluihin siirtyminen henkilökohtaisten tapaamisten/tukitoimien vähentymisen kustannuksella on ollut minusta ainoa Nuorisotakuun ajoittumiseen liittyvä selkeä muutos.”* Palveluiden lisäystä ja kehittämistä on monessa paikassa tehty hankerahoituksella, joten kyse on väliaikaisratkaisuista. Monilla alueilla palveluja on uudelleen organisoitu ja yhteistyötä eri organisaatioiden välillä lisätty. Eräs vastaaja kommentoi myös, että muutokset ovat olleet pääasiassa kosmeettisia, eli nuorisotakuun nimilappu on yhdistetty olemassa oleviin palveluihin.

Etsivään nuorisotyöhön on saatu lisäresursseja monilla alueilla, ja sen kysyntä on myöskin kasvanut. Etsivän nuorisotyön kautta TE-toimistoon ohjautuu asiakkaita entistä enemmän, mikä lisää resurssien tarvetta omalta osaltaan TE-toimistojen nuorten palveluille. Myös työpajatoimintaan ja kuntouttavaan työtoimintaan on monilla alueilla ohjattu lisäresursseja.

TE-toimistojen palveluiden koetaan vähentyneen tai laadun ja nuorten tarpeiden koetaannon huonontuneen. Sekä organisaatiomuutosten, tuottavuusrajoitteiden ja muuttuneiden palvelumuotojen koetaan vaikeuttaneen nuorten palvelua TE-toimistoissa. *”Sanssikortti on pelkkä markkinointikortti. Resursseja tarvitaan kortin toimenpiteiden täytäntöönpanossa. Työhallinnon henkilöstöpolitiikka ei tue nuorisotakuun toteuttamista. Pelkillä mainoskampanjoilla ei työkokeilusopimuksia ja palkkatukipäätöksiä tehdä. Kuten ei myöskään ohjauksellista asiakastyötä.”* Erityisesti palvelulinjan kolme työntekijöiden vaihtuminen kokonaan uudistusten seurauksena koetaan heikentäneen palveluita.

TE-toimistojen palveluiden saatavuuteen on vaikuttanut myös palveluiden keskittäminen, mistä johtuen TE-palveluita saa läheltä vain rajoitettuin aikoina – jos ollenkaan. Vaikka muutosta on pyritty kompensoimaan tarjoamalla sähköisiä palveluita, kyselyvastaajien mukaan ne eivät voi korvata henkilökohtaista ohjausta, mitä moni nuori ensisijaisesti tarvitsee. *”Ohjaava koulutus, työharjoittelu ja työelämävalmennus jäivät kokonaan pois. Työkokeiluun ei saa ohjeistuksen mukaan ohjata vastavalmistuneita nuoria. TE-toimiston asiantuntijoilla ei ole juurikaan mahdollisuuksia tavata henkilökohtaisesti nuorta. Kon-taktit hoidetaan pääsääntöisesti puhelimitse.”*

TE-toimistoille nuorten palveluihin osoitettuja lisäresursseja ei ole kyselyvastausten perusteella aina käytetty asianmukaisesti. Niillä on esimerkiksi saatettu palkata henkilö asiakaspalveluun, jolloin lisäresurssi kohdentuu koko TE-toimiston asiakaskuntaan. Kuntasektorilla on jouduttu tekemään leikkauksia ja tämä on vääjäämättä heijastunut nuorisotakuun palveluihin.

Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja on vähennetty tai ne ovat keskityksistä johtuen siirtyneet kauemmaksi. Koulutuspaikkojen kauemmaksi siirtymisen vaikutukset tulevat näkymään laajemmin pidemmällä aikavälillä. Nuorten osaamishjelman koetaan luoneen uusia mahdollisuuksia, mutta moni vastaaja kommentoi, että ohjelma ei ole jostain syystä kuitenkaan tavoittanut nuoria. Epäselvyyttä on liittynyt myös NAO:n yhteydessä käytössä oleviin tukiin. Opiskeluhooltoon kaivattaisiin myös lisäresursseja. Erityisesti resursseja tulisi kohdentaa vastaajien mukaan kuraattori-, kouluterveydenhuolto-, psykologi- ja opinto-ohjaajapalveluihin.

Maahanmuuttajille suunnattuja palveluita ja kielikoulutusta oli joillakin alueilla lisätty, mutta asiakkaiden tavoittaminen ei ollut kaikilla alueilla toiminut. Toiset vastaajat kommentoivat maahanmuuttajien kielikoulutuksen ja erityispalveluiden olevan riittämättömät tällä hetkellä. Vastaajien mukaan monella alueella projektit kompensoivat palvelun

riittämättömyyttä niistä vastaavilla tahoilla, ja projektien loppuminen tulee olemaan vaikea paikka. Maahanmuuttajanuorten kielitaidon puute heijastuu heidän tilanteeseensa monin tavoin. Maahanmuuttajat tarvitsisivat omat palvelut TE-toimistossa, myös oppilaitoksissa pärjääminen voi olla haastavaa ilman riittävää kielitaitoa.

Työllisyyden hoitoon yleisesti ja oppisopimuskoulutukseen ohjatut lisäresurssit ovat olleet vastaajien mielestä ongelmallisia, koska monella työpaikalla on jouduttu käymään YT-neuvotteluja, joten työnantajat eivät uskalla tarjota paikkoja tuetuille työntekijöille tai oppisopimusopiskelijoille. Pelkona ovat mahdolliset lainsäädännölliset seuraamukset. Näissä tilanteissa käytännöt vaihtelevat ja viranomaisten antamien ohjeistusten ei tulisi jättää tulkinnanvaraa tai epäselvyyttä. Ohjeistuksen selkeytys ei kuitenkaan ratkaisisi tätä ongelmaa kokonaan, sillä hidasteena on myös oppisopimusopiskelijan tai tuetun työntekijän ohjaamisen tarvittavien resurssien puuttuminen, jos työntekijöitä on jouduttu lomauttamaan tai irtisanomaan ja resurssit ovat tiukoilla muutenkin.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden resurssien riittämättömyys huolestutti monia vastanneita. Suuret asiakasmäärät heikentävät palveluiden laatua. *"Jos oikeasti haluttaisiin saada nuorten tilannetta eteenpäin tulisi sosiaalityöntekijällä olla mahdollisuus jalkautua ja tehdä lähtyötä. (...)Tällä hetkellä sosiaalityö on toimeentulotukipainotteista (sosiaalitakuu). Etuuskäsittelijöitä pitäisi olla joko lisää tai heidän pitäisi "uskaltaa tehdä" pidempiä päätöksiä, jotta sosiaalityöntekijän osaamista ja työaika voitaisiin käyttää tehokkaammin."*

Vastaajien mukaan suurimmat puutteet ovat tällä hetkellä mielenterveyspalveluissa ja päihdepalveluissa. *"Toimin paikkakunnalla jossa on tarvetta nuorten matalan kynnyksen hoitopaikalle, koskien päihde ja mielenterveysongelmia. Tämä tarve on ollut viimeiset kymmenen vuotta. Toivoimme nuorisotakuun tuovan asian vahvasti esille, näin ei ole käynyt. On aivan turha lisätä koulutuspaikkoja ja laatia pakkohakulakeja kun kyse on siitä ettei nuorilla ole kapasiteettia opiskella. Marssijärjestyksen pitäisi olla se että ensin hoidetaan ihminen siihen kuntoon että opiskelu on mahdollista ja realistinen vaihtoehto. Edellytetään suurta resurssointia terveys- ja sosiaalipalveluihin."* Haasteena vastaajat näkivät opiskeluvaihtoehtojen ja terveydentilan riittämättömyyden lisäksi myös sen, että kaikki nuoret eivät ole valmiita ottamaan apua vastaan. Luottamuksellisen suhteen syntyminen ja henkilökohmainen ohjaus ja tuki voisivat olla ratkaisuja monen nuoren kohdalla.

Yhtenä ongelmana palvelujen järjestämisessä vastaajat näkivät kuntien ja valtion välisen suhteen. *"Kunnan ja valtion välinen suhde olisi ensin saatava kuntoon, samoin kuin kuntarakenneuudistukseen jokin selkeä ratkaisu, koska nyt ei panosteta mihinkään uuteen, kun ehkä odotellaankin, mitä tapahtuu kuntaliitosasioissa."*

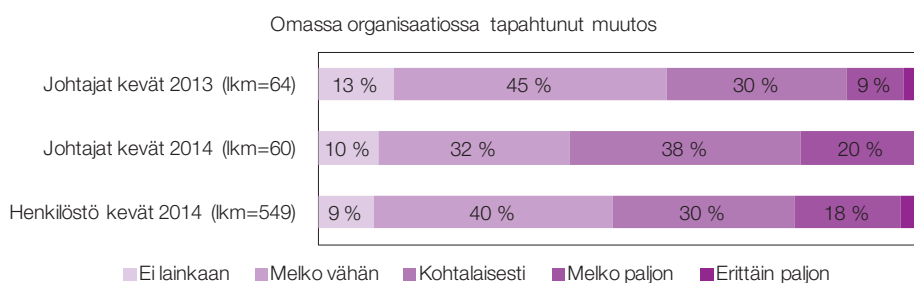
7.2 Vaikutukset omaan organisaatioon ja sen toimintaan

Vuonna 2013 johtajille suunnatussa kyselyssä tiedusteltiin heidän arvioitaan siitä, mitkä nuorten ryhmät hyötyvät nuorisotakuusta. Nuorisotakuusta arvioidaan olevan hyötyä etenkin heti työttömyyden alussa, mutta hyödyttävän myös pidemmän aikaa työttömänä olleita nuoria. Perusteluissaan johtajat korostivat sitä, että nuorisotakuun toteuttamisessa pidetään tärkeänä varhaista puuttumista ja ratkaisujen löytymistä siihen, ettei nuoren työttömyys pitkittyisi. TE-toimistoissa tehdään konkreettisia toimia sisältävä työllistymissuunnitelma heti työttömyyden alkaessa viimeistään kahden viikon sisällä sekä käytetään esimerkiksi ammattikouluttamattomilla työkokeilua palvelutarpeen arvioimiseksi. Konkreettisten ratkaisujen löytäminen kolmen kuukauden aikana todetaan

edistävän nuorilla asioihin tarttumista. Koska toiveiden mukaiseen koulutukseen tai työhön voi olla vaikea päästä, tarvitaan nuorille johdonmukaisesti eteneviä väliajalle tarjottavia palveluita. Pitkään työttömänä olevien nuorten todetaan tarvitsevan monialaista kuntoutusta. Vaikka hakuohjeiden muutoksista hyötyvät peruskoulunsa päättävät, oppilaitosten näkökulmasta nuorisotakuun toteuttamisessa jäävät väliinputoajiksi jo ammatillisen koulutuksen suorittaneet nuorten aikuiset, jotka haluavat vaihtaa ammatia. Nuorten ohjaamisella ammatilliseen perustutkintoon arvioidaan vaikeuttavan eniten maahanmuuttajataustaisten nuorten ja maahanmuuttajanaisten kouluttautumisen mahdollisuutta. Ilman koulutusta oleville todetaan olevan riittävästi paikkoja lukioissa.

Johtajille ja henkilöstölle suunnattuihin kyselyihin vastaajilta tiedusteltiin, miten paljon nuorisotakuu on vaikuttanut heidän oman organisaationsa toimintatapoihin. Omassa organisaatiossa tapahtuneissa muutoksissa on tapahtunut myönteistä kehitystä vuosien 2013–2014 välisenä aikana. Kun vuoden 2013 keväällä noin 40 % TE-toimiston ja oppilaitosten johtajista oli havainnut nuorisotakuun vaikutuksesta vähintään kohtalaisesti muutosta oman organisaationsa toiminnassa, vuonna 2014 toimintatapojen muutoksia oli tapahtunut noin 60 prosentissa vastaajien organisaatioista. Omassa organisaatiossa on tapahtunut toimintatapojen muutosta selvästi enemmän kuin vuonna 2013. TE-toimiston johtajista noin puolet on havainnut paljon muutosta organisaation toimintatavoissa, kun oppilaitosten edustajista noin puolet on havainnut muutosta melko vähän tai ei lainkaan. Noin 50 % nuorten parissa toimivista kokee nuorisotakuun vaikuttaneen oman organisaation toimintatapoihin vähintään kohtalaisesti tai paljon. Heistä noin neljäsosa arvioi vaikutukset melko tai erittäin suuriksi. Myönteisimmiksi mahdollisuudet kokevat kolmannen sektorin edustajat (65 % melko tai erittäin hyvät), heikoimmiksi kunnan sosiaalitoimen edustajat (31 % melko tai erittäin hyvät ja 22 % melko tai erittäin heikot), myös TE-toimistojen edustajat (34 %) kokevat oppilaitosten edustajia harvemmin nuorisotakuun toteuttamisen mahdollisuuksia hyväksi. Nuorisotakuu on vaikuttanut selvästi eniten TE-toimiston toimintatapoihin (TE-toimisto 41 % melko tai erittäin paljon) ja kunnallisen nuorisotyön toimintatapoihin (25 %), oppilaitoksissa ja sosiaalityössä (noin 10 %).

Kuvio 22. Nuorisotakuun vaikutuksesta tapahtunut muutos

Johtajakyselyssä vuonna 2014 vastaajia pyydettiin myös kertomaan tarkemmin palveluiden resursointia koskevista näkemyksistään. Vastausten mukaan nuorten palveluiden resursointi on vähentynyt, kun nuorten saama henkilökohtainen tuki TE-toimistoissa on vähentynyt. Etsivän nuorisotyön tulisi seurata ja tukea nuorta myös toimenpiteisiin ohjaamisen kuten TE-palveluihin pääsemisen jälkeen. Puutteita on maahanmuuttajille suunnattavassa koulutuksessa, jota tulisi olla nykyistä enemmän. Muun muassa pakolaistaustaiset nuoret tarvitsisivat nykyistä enemmän kuntoutusta sekä sosiaali-

terveydenhuollon palveluita. Kuntien säästöt ovat kohdistuneet myös nuorten palveluihin. Vaikka TE-toimiston palveluita on vähentynyt kunnista, panostusta on toisaalta monissa kunnissa tullut nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan. Resurssit ovat lisääntyneet etsivän nuorisotyön vaikutuksesta. Myös panostus oppisopimuskoulutukseen on kasvanut ja nuorten palkkatuettuun työllistämiseen on panostettu aiempaa enemmän. Nuorten aikuisten osaamisohjelman myötä on työllistynyt suhteessa hyvin työttömiä nuoria. Toisaalta ammattitutkinnot ovat olleet vaativia kohderyhmälle ja tarvetta olisi perustutkinnoille.

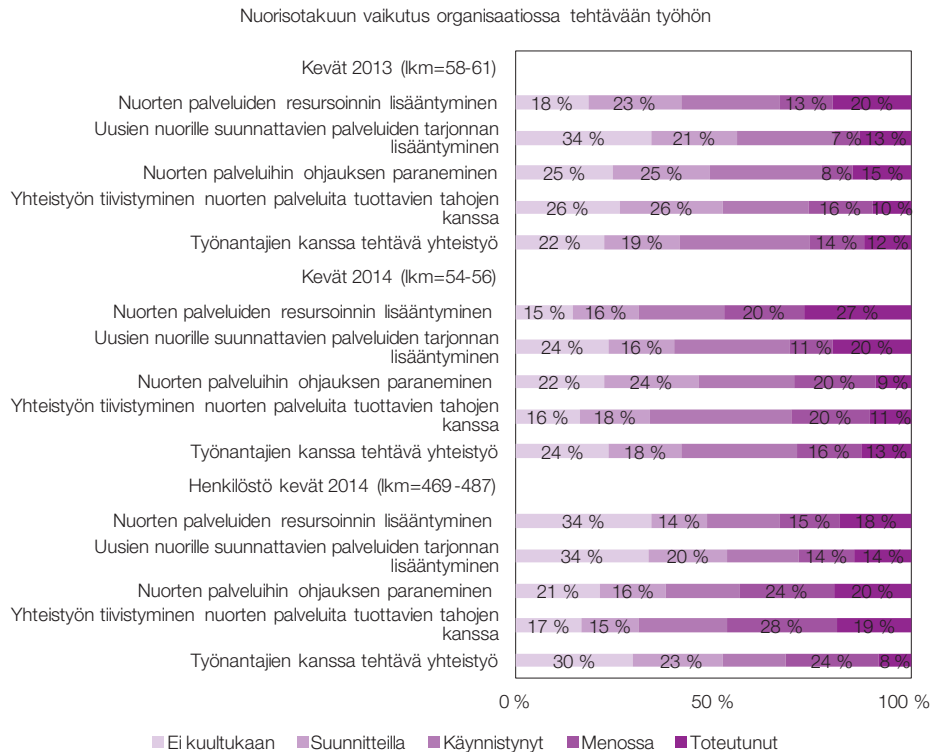
Vuoden 2014 johtajakyselyn mukaan muutoksia palveluiden resursointiin on aiheuttanut nuorten aikuisten osaamisohjelma. Toiminta on muuttunut myös muiden nuorille suunnattujen koulutustuotteiden myötä. Tällaisia ovat muun muassa aikuisopiston puolelle nuorille kohdennetut koulutukset sekä ohjauksen tarjoaminen kaikille koulutusneuvontaa kyseleville nuorille, vaikka tarjontaa ei löytyisi omasta oppilaitoksesta. Oppilaitoksissa on tarjottu aiemmasta poiketen kaikille opintonsa keskeyttäneille opiskelumahdollisuus ja tehty yhteistyötä nuorisotyön kanssa. Oppilaitoksessa on laajennettu opiskeluhoitoryhmän koostumusta sekä käytetty enemmän aikaa ja jäsennetty toimintatapoja paremmin siten, että panostusta on tehty enemmän jo koulutuksessa olevien opiskelijoiden keskeyttämisen ehkäisyyn. Kuten eräs vastaaja kiteytti nuorisotakuun vaikutuksen: *"Olemassa olevien mahdollisuuksien hyödyntäminen uudella tavalla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa."*

"NAO on edellyttänyt uudenlaista organisointia. NAO:n toteuttaminen edellyttää koko organisaation yhteistyötä tarjonnan suunnittelussa, hakevassa toiminnassa sekä ohjaus- ja tukitoiminnoissa. NAOssa toimiva henkilökunta on jatkuvasti yhteistyössä koko organisaation kanssa ja päinvastoin. Muussa ammatillisessa koulutuksessa toimialat ja niiden tiimit toimivat melko itsenäisesti ja melko vähällä yhteistyöllä muiden toimialojen tiimien kanssa."

Johtajakyselyn mukaan muutoksia on tapahtunut TE-toimistossa palvelulinjoilla asiakkaan palveluiden oikea-aikaistamisella. Yhteistyö on tiivistynyt TE-toimistojen ja muiden toimijoiden kanssa ja alueelle on käynnistetty nuorten ohjauskoulutusta. TE-toimistossa on suunnattu enemmän resursseja nuorten palveluun ja panostettu henkilökohtaiseen palvelun muun muassa puhelinkontaktien kautta sekä tehostettu maahanmuuttajanuorten palvelua panostamalla siihen koko kotouttamisvaiheen ajan.

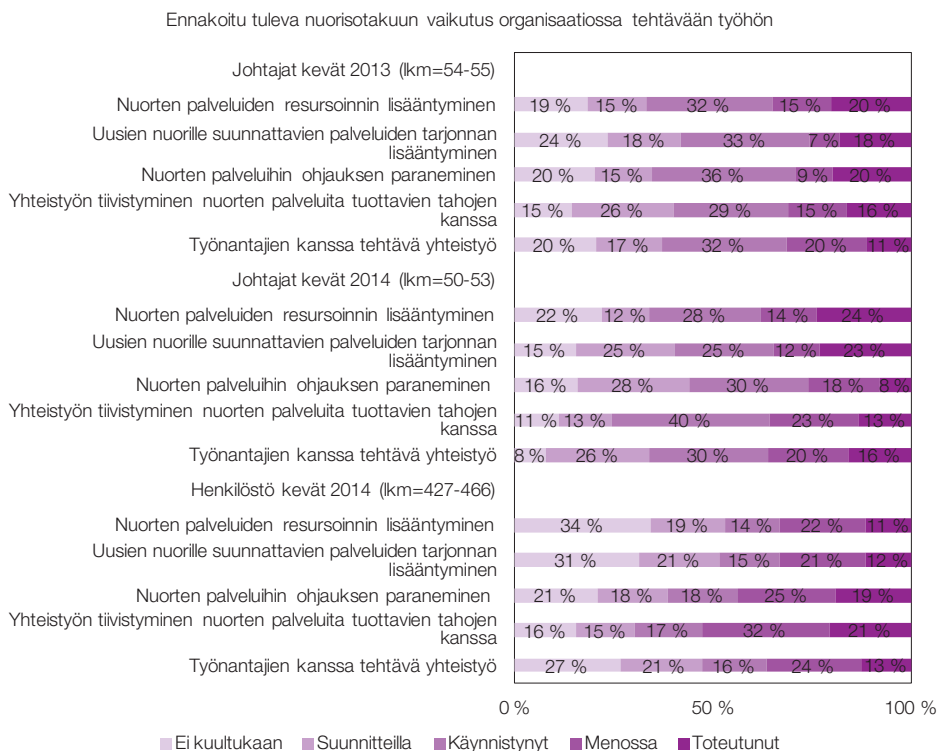
Johtajakyselyyn vastaajilta tiedusteltiin, kuinka nuorisotakuu on vaikuttanut heidän omassa organisaatiossaan tehtävään työhön. Jokaisessa työhön liittyvässä ulottuvuudessa on tapahtunut toteutumista ja toiminnan yleistymistä useammin kuin vuoden 2013 alussa arvioitiin olevan. Reilu kolmasosa organisaatioiden johtajista arvioi nuorten palveluihin suunnattavan resursoinnin lisääntyneen, yhteistyön kehittyneen nuorten palveluita tuottavien tahojen ja työnantajien kanssa sekä nuorten palvelutarjonnan parantuneen. Nuorten palveluohjauksen arvioi parantuneen omassa organisaatioissa noin reilu neljäsosa johtajista ja nuorten parissa toimivista ammattilaisista. Nuorten parissa toimivat ammattilaiset arvioivat johtajia hieman harvemmin palvelutarjonnan kehittyneen omassa organisaatiossa. TE-toimiston johtajat ovat havainneet oppilaitoksia enemmän resurssien ja palvelutarjonnan lisääntymistä ja palveluohjauksen paranemista. Oppilaitoksissa on puolestaan käynnistynyt nuorten palveluohjaus sekä yhteistyön tiivistyminen nuorten palveluita tuottavien tahojen ja työnantajien kanssa.

Kuvio 23. Nuorisotakuun vaikutus omassa organisaatiossa tehtävään työhön

Ennakoinnit siitä, että jatkossa uusien nuorille tarjottavien palveluiden tarjonta kasvaa, ovat yleistyneet johtajilla vuoteen 2013 verrattuna. Ennakoinnit siitä, että nuorten palvelutarjontaa saadaan parannettua tulevaisuudessa, ovat kasvaneet eniten. Johtajilla ja nuorten parissa toimivilla ammattilaisilla on eroa palveluohjauksella ja palveluntuottajien kanssa tehtävää yhteistyötä koskevassa arvioissa. Noin neljäsosa johtajista ennakoivat nuorten palveluohjauksen paranevan tulevaisuudessa, kun samaa mieltä on yli 40 % nuorten parissa toimivista ammattilaisista. Palveluntuottajien kanssa tehtävään tiivistymiseen tulevana vuonna uskoo noin puolet nuorten parissa toimivista ammattilaisista ja noin kolmasosa johtotehtävissä toimivista.

Kuvio 24. Ennakoitu tuleva nuorisotakuun vaikutus omassa organisaatiossa tehtävään työhön

Koetut nuorisotakuun vaikutukset ovat lisääntyneet etenkin nuorten työttömyyden vähenemisestä ja keston lyhenemisestä, nuorten ammatillisen kouluttautumisen lisääntymisestä, nuorten palveluiden piiriin ohjautumisesta ja nuorten työkyvyttömyyden ehkäisemisestä. TE-toimiston johtajat kokevat vaikutuksia nuorten työttömyyden vähenemisessä ja keston lyhenemisessä, ammatillisen kouluttautumisen lisääntymisessä, nuorten toimeentulotuen tarpeen vähenemisessä ja työnantajayhteistyössä. Jatkossa nuorisotakuun arvioidaan vaikuttavan etenkin nuorten työttömyyden vähenemiseen ja työttömyyden keston lyhenemiseen sekä työnantajayhteistyöhön.

Edelliseen vuoteen verrattuna jatkossa ennakkoidaan tapahtuvan etenkin nuorten palveluohjauksen paranemista ja hieman useammin myös nuorten ammatilliseen koulutukseen ohjautumista, kun puolestaan ennakkoarviot nuorisotakuun vaikutuksesta nuorten psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn paranemiseen ovat lieventyneet.

Sekä johtajille että nuorten parissa toimiville ammattilaisille suunnatussa kyselyssä oli avokysymys siitä, millä tavoin nuorisotakuu on vaikuttanut käytännössä vastaajan oman organisaation toimintatapoihin, käytäntöihin ja palveluihin.

Vuoden 2013 johtajakyselyn perusteella oppilaitoksissa on kehitetty koulutustarjontaa, jotta se vastaisi paremmin nuorten tarpeita ja käynnistetty muun muassa tuettua oppisopimuskoulutusta. Oppilaitoksissa on pyritty kouluttamaan opettajien valmentavaan työotteeseen. Nuorisotakuun myötä oppilaitosten omaa koulutustarjontaa on mainostettu enemmän ja markkinoitu aikuislukiota kurssien suorittamiseksi. Opiskeluhoiltoa

on vahvistettu entisestään ja muutettu opetussuunnitelmia sellaisiksi, että koulutus saataisiin vetovoimaisemmaksi ja nuori valmistuisi kolmen vuoden aikana ammatillisesta peruskoulutuksesta. Oppilaitoksissa on lisätty henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja ja laajennettu oppilashuollon verkostoa. Nuorisotakuun myötä on nimetty vastuuhenkilöt ja tuotu asiaa esille tiimeissä. Opiskelijavalinnoissa on ohjeistuksen mukaan suositettu alle 25-vuotiaita ja suoraan peruskoulusta tulleita. Oppilaitokset ovat lisänneet yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa. Eri toimijoiden kanssa on katsottu kohderyhmää ja sille suunnattuja toimenpiteitä.

Johtajille 2013 suunnatun kyselyn perusteella TE-toimistoissa on muutettu asiakasvastuita, jolloin kaikille nuorille on laitettu oma vastuuvirkailija. Palvelulinjasta ja henkilöstön määrästä riippuen on määritelty nuorten asioiden vastuuhenkilöitä. TE-toimistoissa on lisätty yhteistyötä yritysten kanssa ja nuorten kontaktointia eri kanavien kautta. TE-toimistossa toteutetaan yhteistyössä eri tahojen kanssa hankkeita, joissa kehitetään palveluita eri nuorten ryhmille. TE-toimistoissa on järjestetty räätälöityjä ryhmäpalveluita, kuten ilman opiskelupaikkaa jääneille suunnattua uravalmennusta, jonka kautta haetaan erilaisia vaihtoehtoja. Nuorten asiat ovat esillä ja niitä seurataan sekä pohditaan tulevaa palvelutarjontaa jo hankittujen palvelukokonaisuuksien arvioinnin yhteydessä.

Myös henkilöstökyselyn mukaan oman organisaation toiminnassa ei ole tapahtunut vielä paljon muutoksia nuorisotakuun vaikutuksesta. Joissakin organisaatioissa on käynnistetty nuorisotakuuseen liittyvää toimintaa aiemmin ja moni suunnitelluista asioista on vain toteutunut nuorisotakuun aikana. Oman toiminnan muuttaminen on ollut vaikeaa muun muassa oppilaitosten oppilaanohjaajilla, joilla ei ole tietoa vetovastuusta eikä konkreettisesti siitä, mitä pitäisi tehdä. Eri toimijoita on saatu tekemään paremmin yhteistyötä nuorten palvelussa muun muassa nuorten talon perustamiseksi.

Nuorten parissa toimiville ammatillisille suunnatun kyselyn mukaan oman organisaation toiminnan muutokset ovat näkyneet ensinnäkin **resurssien ja palveluiden muutoksina**. Nuorille on saatu lisäresursseja etsivään nuorisotyöhön ja muissa palveluissa kuten aikuissosiaalityössä on saatu ohjattua nuorten palveluihin enemmän resursseja. Nuorisotyössä muutokset ovat näkyneet koulunuorisotyöntekijän palkkaamisena, sekä kolmannen sektorin kouluttamisena ja tukihenkilötoimintaan ohjaamisena, mikä on tuonut lisäapua nuorisotyön arkiseen kenttätööhön. Nuorisotakuuryhmissä on kehitetty palveluverkkoa täydentäviä palveluita. Kunnissa on käynnistynyt muun muassa työpajatoimintaan liittyvä kehittämishanke, jossa työpajaohjaaja pitää nuorten starttipajaa ja yksilövalmentaja tekee työtä etsivällä työotteella. Nuorille on muutoinkin yritetty tarjota työhön ja koulutukseen tukevia palveluita. Oppilaitokseen on rekrytoitu kuraattori ja työpaikalle kokeiluluontoisesti yksilövalmentaja, jonka myötä voidaan ottaa kaikki kunnan nuoret työpajatoimintaan. Uusia palveluita kuten avointa ammattiopistoa on pystytty tarjoamaan koulutuksen ulkopuolelle jääneille nuorille. Nuorisotakuun myötä käynnistyneessä nuorten aikuisten osaamisohjelmassa on otettu käyttöön nuorten aikuisten osaamisohjelman koulutuksia. Nuorten aikuisten osaamisohjelman myötä on muutettu valmistavien koulutusten ryhmissä erilaisia pedagogisia ratkaisuja, kuten laajennettua työsaoppimista ja käytetty enemmän resursseja nuorten aikuisten ohjaamiseen. Henkilöstön määrä on kasvanut TE-toimistoissa, kun TE-palveluissa saatiin rahoitusta nuorten palveluihin erikoistuneille asiantuntijoille. TE-toimistojen nuorille suunnatut työntekijät ovat nopeuttaneet toimintaa. Koulutukseen keskeyttäneiden ohjauksessa on panostettu seuraavan auttavan tahon löytämiseen kuten etsivään nuorisotyöhön. Kuntoutuvaan työtöimintaan on perustettu nuorten ryhmätöimintää. TYPissä nuorille olisi palveluita, mutta nuorilta ei aina löydy jaksamista osallistua toimintaan.

Kevään 2014 henkilöstökyselyn perusteella nuorisotakuun myötä tapahtuneet muutokset omassa organisaatiossa ovat näkyneet myös **toimintamallien ja verkostotyön muutoksina**. Muun muassa etsivällä nuorisotyöllä on omia moniammatillisia ryhmiä, joiden kautta saadaan tietoa nuoren tilanteesta ja palveluiden toimivuudesta. Toiminnan projektiluontoisuus kuitenkin vaikeuttaa toimintamallin muutosta, jos päättäjät eivät ole varautuneet vakinaistamaan toimintaa ja panostamaan resursseja siihen. Kunnissa on ollut nuorisotakuun toteuttamisessa haasteita sosiaalityössä, jossa henkilöstöä ei ole koulutettu eikä ohjeistettu nuorisotakuuseen koko vuoden aikana. Tällöin sosiaalityön omissa toimintatavoissa ei ole havaittu muutosta, vaikka organisaation ulkopuolella on näkynyt nuorten palveluissa resursoinnin paranemista. Sen sijaan sosiaalitoimistossa, jossa on keskitetty alle 30-vuotiaat nuoret kahdelle työntekijälle, malli on havaittu hyväksi. Nuoret kahdelle sosiaalityöntekijälle keskittävä toimintatapa on koettu hyväksi malliksi nuorten palveluverkoston toimivuuden ja yhteistyön tiivistämisen kannalta. Toisessa sosiaalitoimistossa on 18–24-vuotiaille oma sosiaalityöntekijä, joka käy säännöllisesti nuorten tiedotuspisteillä, tiivistää yhteistyötä oppilaitosten ja etsivän nuorisotyön kanssa sekä pyrkii tavoittamaan nuoria myös facebook-näkyvyyden avulla. Sosiaalitoimen sisäinen yhteistyö on lisääntynyt sosiaalityöntekijöiden ja etuuskäsittelijöiden kesken toiminnassa, jossa molemmat tahot tekevät yhteistyönä nuoren palvelutarpeen arviointia, ohjausta ja seurantaa. Sosiaalityössä on tehty myös perhetyötä, jossa on kartoitettu toimeentulotukiasiakasperheiden nuorten tilannetta. Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yhteistyönä on kartoitettu tekijöitä, jotka vaikuttavat nuoren heikentyneeseen toimintakykyyn. Sosiaalihuollossa on tehty enemmän yhteistyötä terveydenhuollon kanssa.

Oppilaitokset ovat panostaneet aiempaa enemmän koulutuksen keskeyttämisen prosesseihin ja käytäntöihin. Lukion keskeyttäneiden nuorten ohjausta jatko-opintoihin on parannettu ohjaamon, ammattistartin, kotitalousopetuksen ja etsivän nuorisotyön sekä TE-toimiston palveluista tiedottamisen avulla. Nuorisotyö on jalkautunut enemmän peruskouluun ja tullut osaksi JOPO-koulutuksia. TE-toimistoissa nuoria on otettu osaksi tiiviimpää seurantaa ja opastettu sähköisiin palveluihin sekä oman uran löytämiseen uraohjauksen, työkokeilujen ja ammatinvalintapsykologin kautta sekä käyttäen Sanssi-korttia. Nuorille on suunnitteilla matalan kynnyksen toimintaa. Työpajoilla on käynnistetty matalan kynnyksen starttitoimintaa sekä suunniteltu pop up -tyylistä työpajatoimintaa työttömille nuorille. Työvaltaiset koulutukset ovat olleet hyviä.

"Olemme jalkautuneet vielä enemmän nuoren mukaan eri virastoihin oppimaan itse asioita ruohonjuuritasolla. Olemme lisänneet pajoja ja myös kehittäneet niitä toimivimmiksi nuorille ja auttaneet jatkopolkutuksissa jokaisen kohdalla. Olemme pyrkineet vielä enemmän tarjoamaan mahdollisuutta suorittaa jo pajajaksojen aikana esimerkiksi hygieniapasseja ja mahdollisesti jonkin tutkinnon osan. Olemme tehneet enenevässä määrin niiden nuorten luo kotikäyntejä joita emme ole tavoittaneet puhelimitse tai kirjeitse. Olemme enemmän pyrkineet tekemään alkuun työtä nuoren kanssa hänen omalla maaperälläään ja vasta sen jälkeen tapaamisia esimerkiksi Etsivien toimistolla."

"Pyritään löytämään nuorten kuntoutusryhmässä ne nuoret, jotka eivät ole hakenneet koulutukseen lainkaan peruskoulun jälkeen. Lisäksi niitä nuoria pyritään auttamaan, jotka keskeyttävät syystä tai toisesta ammatillisen koulutuksen. Paikallinen Valtti-toiminta (ammattikoulutussäätiön toiminta) keskittyy tukemaan konkreettisesti

varsinkin koulutuksen keskeyttäneitä nuoria. Lisäksi pyritään aktivoimaan nuoria etsivän nuorisotyön avulla.”

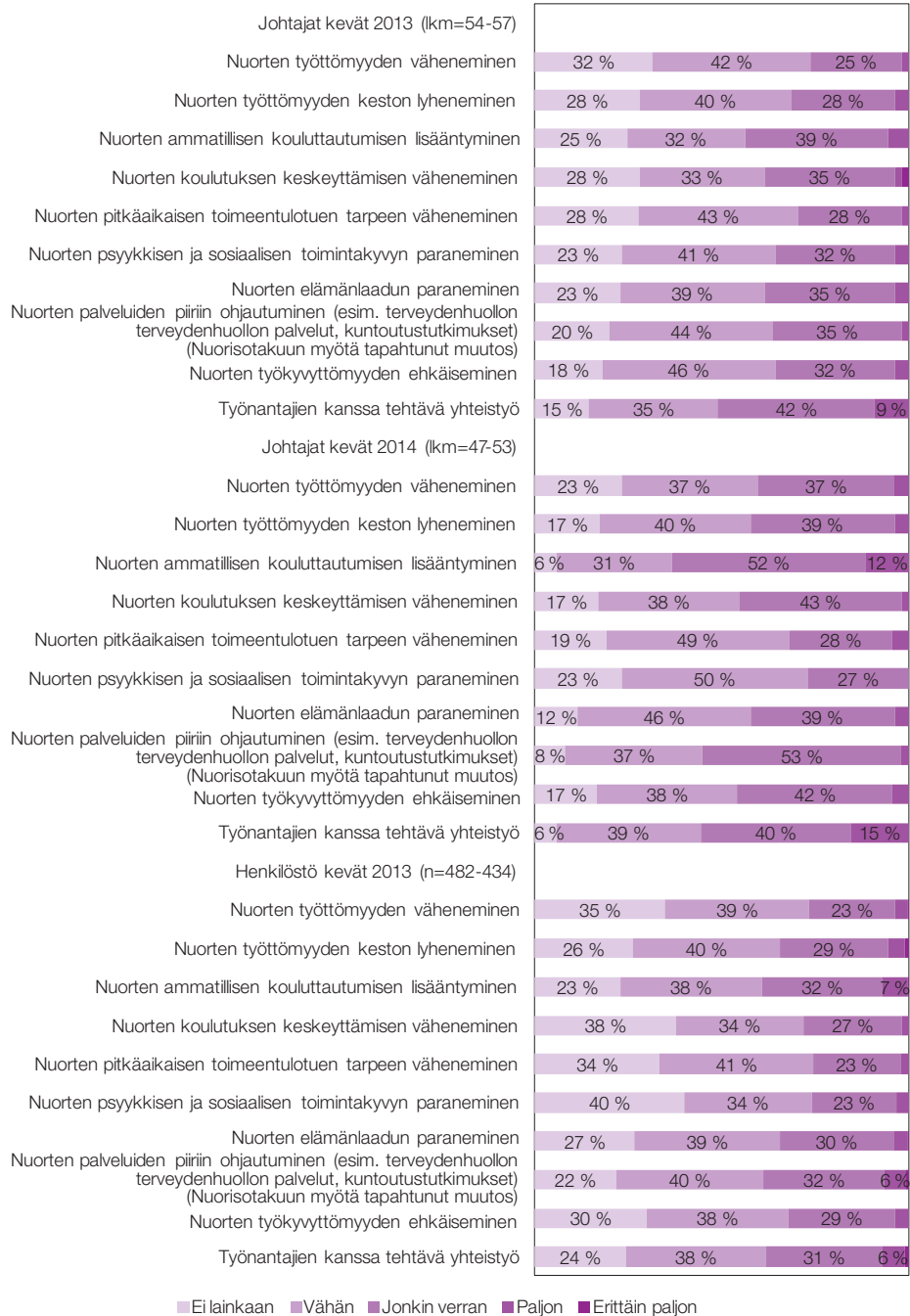
”Sosiaalityössä alueella pyritään kartoittamaan toimeentulotukea saavien perheiden nuoret, jotka kuuluisivat nuorisotakuun piiriin. Nuorten työ- ja opiskelukuntoisuuden selvittäminen oleellista. jaksako opiskella/tehdä työtä vai onko terveydentilassa/voinnissa este koulutukseen/työllistymiseen? tarvitseeko kuntoutusta?”

7.3 Muutokset nuorten tilanteeseen ja yleisen tason muutokset

Kyselyihin vastanneilta tiedusteltiin myös, missä määrin he arvioivat nuorisotakuulla saadun aikaan yleisesti muutoksia. Muutoksen mittareina käytettiin etenkin nuorten tilanteeseen liittyviä kysymyksiä. Vuoden 2014 kyselyn perusteella johtajat arvioivat nuorisotakuun vaikuttaneen yleisimmin nuorten ammatillisen koulutuksen yleistymiseen, jota arvioi tapahtuneen jonkin verran tai paljon kaksi kolmasosaa vastaajista. Toiseksi yleisimmin nuorisotakuu oli vaikuttanut nuorten palveluiden piiriin ohjautumiseen ja työnantajien kanssa tehtävään yhteistyöhön, jonka lisääntymistä nuorisotakuun vaikutuksesta on havainnut yli puolet johtajista. Henkilöstön edustajien arviot nuorten toistaiseksi nuorisotakuusta saamasta hyödyistä ovat hieman maltillisemmat. Nuorten parissa toimivat ammattilaiset arvioivat nuorisotakuun vaikuttaneen yleisimmin nuorten ammatillisen koulutuksen lisääntymiseen, nuorten palveluiden piiriin ohjautumiseen ja työnantajien kanssa tehtävän yhteistyöhön, jossa arvioi tapahtuneen lisääntymistä noin 40 % henkilöstön edustajista.

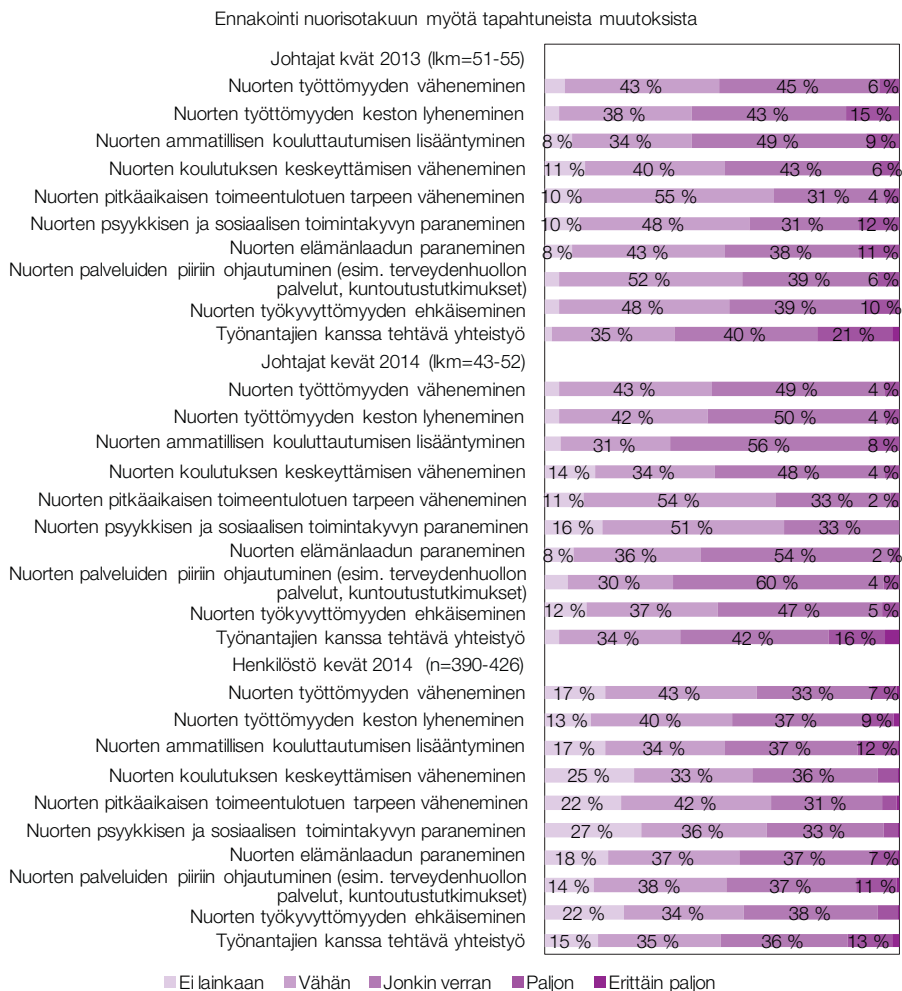
Kuvio 25. Nuorisotakuun vaikutuksesta tapahtuneet yleiset muutokset

Arvioi nuorisotakuun myötä tapahtuneista muutoksista

Yli 50–60 % TE-toimiston ja oppilaitosten johtajista arvioi nuorisotakuun vaikuttavan jatkossa jokaiseen nuorten elämään vaikuttavaan tekijään lukuun ottamatta nuorten pitkäaikaisen toimeentulon sekä psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn paranemista, jonka noin kolmasosa johtajista ennakoi lisääntyvän. Vastaavan suuntaisia ennakoiteja tekevät myös henkilöstön edustajat, mutta hieman lievemmin. Nuorten parissa toimivista ammattilaista noin 40–50 % arvioi nuorisotakuun vaikuttavan nuorten tilanteeseen, kun toimeentulotukeen ja toimintakykyyn liittyviä muutoksia ennakoi tapahtuvaksi vajaa 40 % henkilöstön edustajista.

Kuvio 26. Ennakointi nuorisotakuun myötä tapahtuvista tulevista yleisistä muutoksista

Jokaisessa kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan myös siitä, mikä on muuttunut nuorisotakuun vaikutuksesta. Vastaajien toivottiin kuvaamaan omin sanoin, miten nuoret, viranomaiset, oppilaitokset, elinkeinoelämä ja järjestöt ovat hyötäneet nuorisotakuusta.

Vuosina 2013 ja 2014 TE-toimiston ja oppilaitosten johtajille suunnatun kyselyn osassa vastauksissa korostetaan, kuinka nuorisotakuu ei ole toistaiseksi saanut aikaan suuria muutoksia. Nuorisotakuun vaikutuksesta yhteistyön todetaan lisääntyneen viranomaisten välillä, mutta nuorten toiminnan tasolla takuun ei todeta vielä vaikuttavan. Keskustelua on käyty nuorten tilanteesta ja erilaisista vaihtoehdoista, jolloin tietoisuus kokonaistilanteesta ja mahdollisuuksista on kasvanut. Tärkeänä tuloksena pidetään nuorisotakuun alkuvaiheessa, että nuoriin on kiinnitetty huomioita. On syntynyt tietoisuutta ja tahtoa parantaa nuorten tilannetta, jolloin on käynnistynyt aiempaa enemmän palveluita nuorten tueksi. Nuorisotakuun myötä on laadittu nuorisopoliittinen ohjelma. Tietoisuus nuorten tilanteesta on lisääntynyt, mutta toimijoiden todetaan olevan vielä odottavalla kannalla. Etenkin vuonna 2013 toimia nuorisotakuun toteuttamiseksi oli vasta suunniteltu, mutta niitä ei ollut vielä käynnistetty. Käytännön tasolla muutoksia on nähty etsivässä työssä ja yritysten kiinnostumisen kasvamisena. Nuorisotakuun todetaan vaikuttavan pitkällä aikajänteellä, vaikka vielä ei ole ehtinyt tapahtua konkreettisia muutoksia.

Nuorisotakuun myötä nuoret saavat enemmän perustietoa palveluista ja ohjausta. Oppilaitokset ovat voineet huomioida paremmin kohderyhmän tarpeet ja elinkeinoelämällä on ollut paremmat mahdollisuudet kouluttaa nuoria työntekijöitä ammattilaisiksi ilman koulutustutkintoa. Oppilaitoksiin on pyritty ottamaan kaikki, joilla on opiskelumotivaatiota. Toisaalta on tyypillisempää, että opiskelijamäärät eivät ole vielä lisääntyneet. Nuorilla nuorisotakuun on havaittu myös pitävän yllä opiskelumotivaatiota, kun tieto ammatinvaihtamisen vaikeutumisesta on kasvanut. Viranomaiset ovat käyneet keskusteluita ja kokoontuneet tapaamisissa. Yritykset ovat työllistäneet nuoria kesätyöhön. Palkkatukea on kohdennettu nuoriin Sanssi-korttikampanjan myötä. Yhteistyö nuorten parissa toimivien kesken on tiivistynyt.

"Mielestäni tärkeintä on, että nuoret on nostettu tärkeimmäksi kohderyhmäksi ja sen eteen tehdään yhdessä kaikki parhaamme mukaan."

"Nuorisotakuu on kuin raami, jonka puitteissa on rakennettavissa sisältöä nuoren elämään. Takuun toteutus on toistaiseksi vielä vähäistä, mutta tulevaisuudessa se voisi olla suureksi hyödyksi, jotta nuoret eivät putoa väliin. Yrityksille uskoisi takuusta olevan hyötyä. Nuori saadaan kiinnitettyä yritysmaailmaan ja hän oppii vastuullisen työnteon merkityksen myös sosiaaliselta kannalta."

Vuonna 2014 nuorten parissa toimiville TE-toimiston ja oppilaitosten henkilöstölle, sosiaalityöntekijöille ja etsiville nuorisotyöntekijöille suunnatun kyselyn mukaan nuorisotakuun koetaan vaikuttaneen yleisimmin siihen, että tietoisuus nuorten asioista ja tilanteesta on lisääntynyt. Nuorisotakuu on saanut myönteisen vastaanoton ja nuorten tilannetta on huomioitu yhteisvastuullisesti. Tämä on mahdollistanut yhteisen pohdinnan, kehittämisen ja suunnittelun tilanteen parantamiseksi. Nuoret ovat olleet vahvasti esillä viestinnässä ja tapaamisissa. Keskustelu nuorten asioista lisää niiden muuttumista, vaikkei se tapahdu nopeasti. Kaikki nuorille annettava tuki koetaan hyväksi, kuten myös yleinen puhe nuorista ja työnantajien nouseminen esille tahona, joka halua vaikuttaa myönteisesti tilanteeseen. Työnantajat ovat ottaneet nuorisotakuun vastaan myönteisesti ja osallistuneet yhteisiin tilaisuuksiin, olleet nuoria kohtaan odottamattoman kärsivällisiä työsuhteiden aikana sekä muutoinkin tulleet kiitettävästi talkoisiin. Nuorten palveluihin on käytetty enemmän resursseja asian esille nousemisen myötä. Oikeat asenteet

ja tahtotila ovat olemassa, vaikka resursseja takuun toteuttamiseksi ei ole riittävästi. Samoin tahto ei ole vielä ehtinyt muuttua toiminnaksi. *"Jos yksikin nuori on hyötynyt nuorisotakuusta, kaikki osapuolet ovat siitä hyötynyt".*

Nuorisotakuun myötä toiseksi yleisimmin mainitaan muutokseksi yhteistyön lisääntyminen nuorten parissa toimivien tahojen kesken. Tietoisuus yhteisvastuusta on auttanut konkreettisesti edistämään nuorten asioita. Viranomaisten on ollut helpompi tehdä yhteistyötä saman käsitteen alla ja yhteisten pelisääntöjen mukaan. Tiedonkulku on sujuvampaa ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa ryhdytään työskentelemään nopeammin sekä ennakoimaan mahdollisten pudokkaiden tukitoimenpiteitä. Yhteistyön myötä muun muassa Akaalla oppilaitokset toimittavat keskeyttämisilmoitukset koulupudokkaista TE-toimistoille ja työpajalle toimenpiteiden käynnistämiseksi. Nuorisotakuun myötä tehdään enemmän konkreettista yhteistyötä, sillä eri tahoja velvoitetaan tarkastelemaan asioita laajemmin kuin oman organisaationsa näkökulmasta. Yhteistyö on syntynyt siitä, että nuoret on otettu erityisen tarkastelun alle. Tällöin nuorten palveluntarvetta on voitu hahmottaa paremmin ja tarjota heille tarvittavia palveluita, kuten päihde-, mielenterveys- ja työttömien terveyspalveluissa. Sosiaalitoimessa on tarkennettu toimeentulotuen perusteita kuten työnhaun voimassaolovaatimusta, aktivointiin suostumista ja sovituille ajoille saapumista. Nuorten ohjautuvuus on parantunut muun muassa etsivien nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta.

Nuorisotakuun todetaan vaikuttaneen kolmanneksi yleisimmin nuorille suunnattavien palveluiden tarjontaan. Nuorisotakuun myötä ovat lisääntyneet nuorten saamat työllistymistä tukevat palvelut ja koulutukset, joiden myötä elinkeinoelämä hyöttyy koulutetummista nuorista taloudellisen tilanteen päättymisen jälkeen. Nuoret ovat saaneet uusia kouluttautumisvaihtoehtoja perinteisen koulun penkillä istumisen tilalle. Nuorille on kohdennettu TE-toimistossa aiempaa enemmän palkkatukea ja nuoret ovat ohjautuneet oppisopimuskoulutuksiin aiempaa useammin, kun 15–16-vuotiaat ovat saaneet aiempaa suuremman koulutuskorvauksen. Nuoret ovat hyötynyt Sanssi-kortista muun muassa siten, että nuoret ovat päässeet sen avulla töihin kunnan palkkatuetuun työhön toisin kuin aiemmin.

Neljänneksi yleisimmin henkilöstön edustajien vastaukset liittyvät siihen, ettei nuorisotakuun arvioida vaikuttaneen toistaiseksi mitenkään toimintaan omassa organisaatiossa. Muutoksia on osin vaikea saada aikaan TE-hallinnon yhtäaikaisen muutoksen ja taloudellisen tilanteen muuttumisen myötä. Muun muassa TE-palveluiden uudistuksesta aiheutuvat haasteet näkyvät verkostotyössä tavalla, jota kuvataan ironiseksi tilanteeksi TEMin vastuulla olevassa toiminnassa. Kuitenkin nuorten huomioimisella ja peruspalveluissa näkyväksi tekemisellä uskotaan olevan vaikutusta, kun nuoret saavat arvostusta ja sen myötä itseluottamusta ja vastuuntuntoa.

"Käytännössä tuntuu, että asiat ovat entistä enemmän sekaisin varsinkin TE-toimistoissa, joilla kuitenkin suuri vastuu nuorisotakuun toteuttamisessa. Kuten eräs nuori vertasi nuorisotakuuta: "Tulkaa kaikki tänne, takaamme kaikille palan kakkua!! Ihan jokaiselle!!" Kun kaikki saapuu paikalle: "Meillä ei ole kakkua. Käykää kaupassa ja etsikää netistä ohje, jolla voitte leipoa kakun itsellenne."

"Näkyvyyttä nuorten asioille. Toimintaa on ja sen vaikuttavuuteen pitää uskoa. Tulokset vain tulevat viiveellä."

7.4 Nuorisotakuun vaikutukset nuorten näkökulmasta

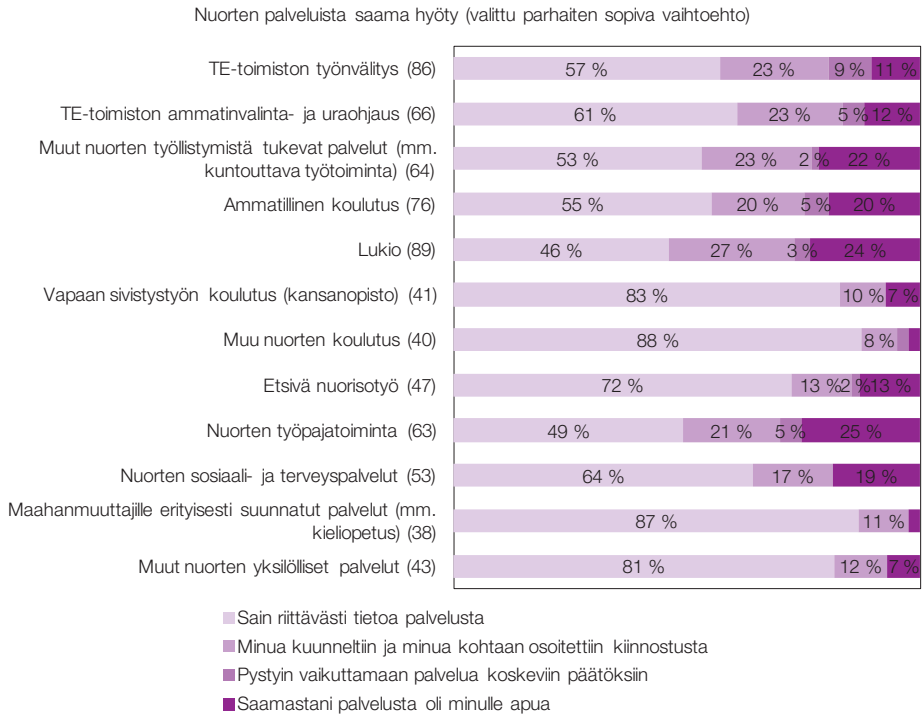
Nuorilta tiedusteltiin koulutukseen ja työhön hakeutumisesta saadusta tuesta ennen ja jälkeen nuorisotakuun käynnistymisen. Vastaajanuorista neljäsosa ei ollut hakeutunut koulutukseen ennen vuotta 2013, eikä vajaa puolet ollut hakenut työtä. Koulutukseen hakeneista 23 % oli saanut nuorisotakuun lanseerauksen jälkeen enemmän tukea kuin aiemmin ja työttömänä olleista nuorista 29 % oli saanut aiempaa paremmin tukea. Yleisimmin sekä kouluttautumiseen että työllistymiseen liittyvän tuen kokevat parhaimmaksi ylioppilaat. Ammatillisen koulutuksen suorittaneet kokevat muita harvemmin tapahtuneen muutosta työllistymisen tukemisessa.

Taulukko 15. Nuorisotakuun vaikutukset nuorten näkökulmasta

Kokemuksesi kouluttautumisesi tukemisesta ennen vuotta 2013 ja sen aikana		Kokemuksesi työllistymisesi tukemisesta ennen vuotta 2013 ja sen aikana	
En ole hakenut koulutukseen ennen vuotta 2013	25 % (43)	En ole ollut työttömänä ennen vuotta 2013	47 % (79)
Tilanne on nyt parempi, sain paremmin tukea kouluttautumiseeni vuonna 2013 kuin aiemmin	17 % (30)	Tilanne on nyt parempi, sain paremmin tukea työllistymiseeni vuonna 2013 kuin aiemmin	16 % (26)
Tilanne ei ole muuttunut, sain samalla tavoin tukea kouluttautumiseeni ennen vuotta 2013	49 % (86)	Tilanne ei ole muuttunut, sain samalla tavoin tukea työllistymiseeni ennen vuotta 2013	30 % (51)
Tilanne on nyt huonompi, sain vuonna 2013 huonommin tukea kouluttautumiseeni kuin aiemmin	9 % (15)	Tilanne on nyt huonompi, sain vuonna 2013 huonommin tukea työllistymiseeni kuin aiemmin	7 % (12)
Yhteensä	100 % (174)		100 % (168)

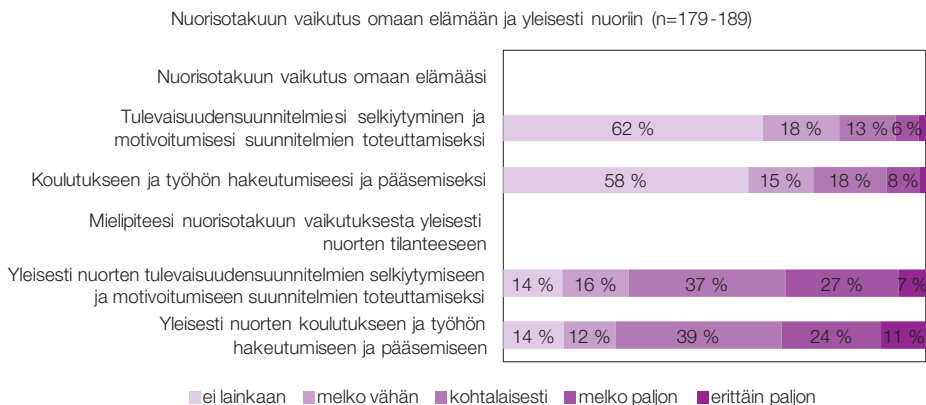
Kyselytulosten perusteella lukio, nuorten työpajatoiminta ja myös muut työllistymistä tukevat palvelut, ammatillinen koulutus sekä nuorten sosiaali- ja terveyspalvelut koetaan yleisimmin palveluiksi, joista nuoret ovat saaneet hyötyä.

Kuvio 27. Nuorten palveluista saama hyöty

Yleisimmin nuorisotakuun koetaan vaikuttaneen omien tulevaisuudensuunnitelmien selkiytymiseen ja motivoitumiseen sekä koulutukseen ja työhön hakeutumiseen ja pääsemiseen ilman koulutusta ja työtä olevilla alle 25-vuotiailla nuorilla. Alle 25-vuotiaat ammatikouluttamattomat ja työttömät nuoret sekä ammatillisesta koulutuksesta vastavalmistuneet 25–29-vuotiaat uskovat yleisimmin nuorisotakuun myönteiseen vaikutukseen.

Kuvio 28. Nuorisotakuun vaikutus omaan elämään ja yleisesti nuoriin

Haastatellut nuoret pitivät nuorisotakuuta hyvänä ideana, mutta osin myös painostavana. Pyysimme nuoria kertomaan kyselyssä omin sanoin, miten he ovat itse hyötynneet nuorisotakuusta. Nuorten kommentit voidaan jakaa neljään ryhmään; niihin, jotka eivät olleet hyötynneet nuorisotakuusta (46 % vastaajista), niihin joilla ei ollut tietoa joko nuorisotakuusta tai siitä, miten se olisi heidän tilanteeseensa vaikuttanut (18 % vastaajista), niihin, joilla ei ollut toistaiseksi ollut tarvetta nuorisotakuun palveluille (16 % vastaajista) sekä niihin, jotka kokivat hyötynneensä henkilökohtaisesti nuorisotakuusta (10 % vastaajista)⁵³.

Avovastausten perusteella vaikuttaa siltä, että jotkut nuoret olivat havainneet nuorisotakuun muuttaneen palveluita, vaikkeivat olleetkaan hyötynneet palveluista. *"Nuorisotakuun myötä esimerkiksi tapaamiset TE-toimiston tätien kanssa on muuttunut aiemmasta koulumyönteisyydestä idioottimaiseen työkokeilumyönteisyyteen. Nyt kun on tämä nuorisotakuu, niin ota tästä työkokeilu, niin nuorisotakuu toteutuu, hälläväliä tulevaisuudestasi muuten, oletpahan poissa tilastoista taas muutaman kuukauden."* Osa nuorista, jotka eivät olleet kokeneet hyötывänsä nuorisotakuun palveluista koki pettymystä, sillä kampanjointi on saanut odotukset nousemaan ja palvelut eivät ole vastanneet näihin odotuksiin. *"Olen todella pettynyt siihen, että Suomen laki ei mitenkään estä lupailemasta järjettömän suurelle joukolla näinkin isoja katteettomia lupauksia."*

Kyselyvastausten perusteella vaikuttaa siltä, että moni nuori on kokenut, ettei kuulu tai pääse nuorisotakuun palveluiden piiriin. Nuoret kommentoivat kyselyssä, että heille ei ole tarjottu nuorisotakuun palveluja ollenkaan. Lisäksi korkeakoulutetut nuoret kokivat, että nuorisotakuu ei ole heille soveltuva, vaikka muut nuoret siitä voivatkin hyötyä. *"Nuorisotakuu ja TE-toimiston palvelut unohtavat täysin akateemiset vastavalmistuneet, joilla olisi työkykyä ja hirveä hinku työmarkkinoille, mutta työmarkkinat eivät vedä. Mitkään työpajat eivät ole ratkaisu heidän palveluntarpeeseensa!!"*

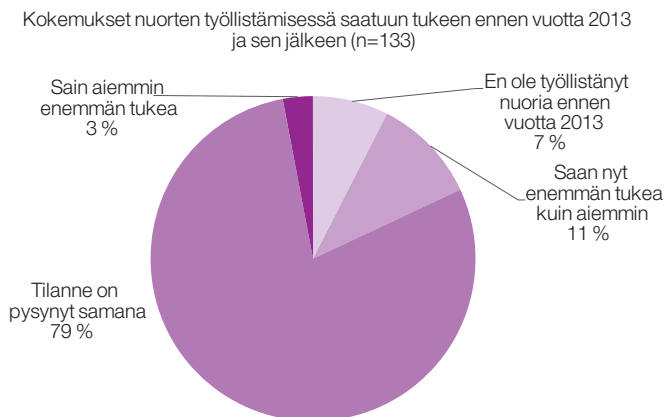
Nuorilta kysyttiin myös mitä hyötyä he näkevät nuorisotakuusta olleen muille nuorille. Vastausten perusteella nuorisotakuun ideaa pidettiin hyvänä, ja sen koettiin lisänneen tietoisuutta nuorten tilanteesta ja tuoneen lisäresursseja palveluihin. Nuoret kokivat tärkeäksi, että ratkaisuja omasta tulevaisuudesta ei tarvitse tehdä yksin, vaan saa tukea ja apua joltakin ulkopuoliselta. *"Pääsin työharjoitteluun paikkaan, enkä edes tieninyt etukäteen työharjoittelupaikoista ja että niitäkin voi hakea työkkärin kautta. Ystäväni on myös työpajalla nyt ja on huojentavaa että hänkin saa apua eikä tarvitse itse yksin heti keksiä mihin haluaa kouluttautua."* Useampi nuori käytti sanaa turvaverkko kuvaamaan nuorisotakuun hyötyjä yleisellä tasolla.

7.5 Nuorisotakuun vaikutukset työnantajien näkökulmasta

Työnantajista selvä enemmistö arvioi, että tilanne nuorten työllistämisen tukemisessa on pysynyt ennallaan nuorisotakuun voimaan tuleamisen jälkeen. Vajaa viidesosa työnantajista arvioi saavansa nykyisin enemmän tukea nuorten työllistämiseen.

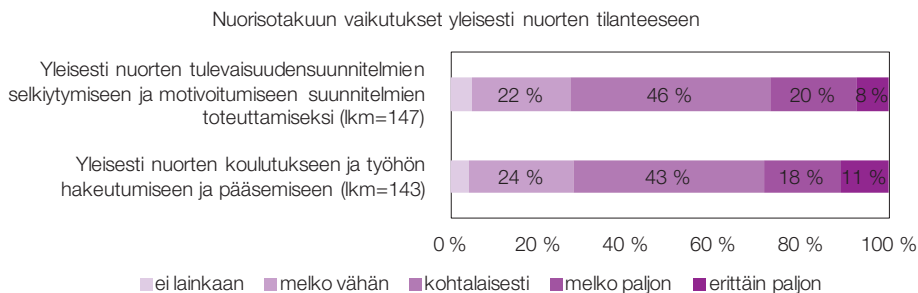
53 N=73

Kuvio 29. Työnantajien kokemukset nuorten työllistämisen tukemisessa tapahtuneista muutoksista

Noin kolme neljäsosaa työnantajista arvioi nuorisotakuun vaikuttavan vähintään kohtalaisesti nuorten tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymiseen ja motivoitumiseen sekä nuorten koulutukseen ja työhön hakeutumiseen ja pääsemiseen. Noin reilu neljäsosa kyselyyn vastanneista työnantajista kokee nuorisotakuun vaikutuksen näihin asioihin melko tai erittäin suureksi.

Kuvio 30. Työnantajien kokemukset nuorisotakuun vaikutuksesta nuorten tilanteeseen

Monet kyselyyn vastanneet työpaikat eivät ole hyötynyt nuorisotakuusta millään tavalla. Osa kertoo myös siitä, ettei nuorisotakuu toteudu kaikkien nuorten kohdalla, mistä aiheutuu pettymyksiä nuorille. Nuorisotakuun todetaan olevan hyvä poliittinen päätös, mutta ilman työelämän sääntöjen joustoa ja liiallisen säätelyn purkua nuorisotakuun tavoite ei tule toteutumaan. Nuorisotakuu ei ole vaikuttanut millään lailla yrityksissä, joissa ei ole esimerkiksi saatu työntekijöitä hakemisesta huolimatta. Työnantajat ovat työllistäneet nuoria myös ilman tukia. Vaikka nuoria olisi työllistetty oppisopimuskoulutuksella ja Sanssi-kortilla sekä otettu heitä kesätöihin, nuorisotakuu on jäänyt sisällöltään tuntemattomaksi ja työnantajille vieraaksi asiaksi. Vaikka nuorisotakuu ei ole hyödyttänyt työpaikkaa itsenään, sitä pidetään hienona ajatuksena.

Työnantajien mukaan nuorisotakuu on vaikuttanut nuorten työllistämisen saamaan huomioon. Nuorisotakuusta hyötynneillä työnantajilla nuoren rekrytointikynnys oli madaltunut, kun he olivat saaneet alkuvaiheessa taloudellista tukea Sanssi-kortin avulla. Nuorisotakuun myötä nuoret voivat saada työkokemusta työpaikoilla ja työpaikat voivat hyötyä ylimääräisistä käsipareista yleisluontoisempien tehtävien tekemisessä. Työnantajien vastauksissa todetaan, että vaikka heidän oma yrityksensä ei ole hyötynyt nuorisotakuusta, vähintään yksittäiset nuoret löytävät oman paikkansa yhteiskunnassa nuorisotakuun avulla. Nuorten toivotaan työllistyvän oman alan työhön ja saavan tarvittamaansa työkokemusta nuorisotakuun myötä. Nuorten halutaan pääsevän nuorisotakuun toteuttamiseksi kymppiluokalle tai työpajalle, jos he eivät pääse peruskoulun jälkeen opiskelemaan. Nuorisotakuun myötä työnantajat ovat käynnistäneet oppisopimusryhmiä ja rekrytointikoulutusta.

"Nuorisotakuu toimiessaan auttaa nuoria työelämään ja antaa tulevaisuuden uskoa. Markkinointi on ollut heikkoa."

"Niin työnantaja kuin tekijäkin hyöttyy nuorisotakuusta, kun sitä väljennetään ja vaihtoehtoja eri työpaikkojen kanssa yhteistyössä saadaan tekijä oppimaan eri asioita ja saadaan motivaatiota lisättyä. Nuori saa työpaikoista ja työnantajista paremman kuvan, kun joustetaan, kuitenkin rajat pitää olla. Kun on päässyt rytmii kiinni ja huomaa kokoaikaisen työmahdollisuuden koettavan, alkaa eurot puhua > nuori ymmärtää kyllä sosiaalisen asemansa jos työpaikka on muu kuin KELA. Siis oikeita töitä joustavammin."

"Olemme saaneet osaavia nuoria kaupan alalle. Nuoret ovat saaneet mahdollisuuden osoittaa kykyjään. He ovat saaneet motivoivan ja kannustavan työympäristön. Työllistymisen jälkeen on nuorten tulevaisuuden suunnitelmat kirkastuneet. Yleinen tieto nuorisotakuusta ja eri työllistämisvaihtoehdoista on lisääntynyt K-ryhmän työnantajien keskuudessa."

"Työpaikkamme ei ole hyötynyt mitenkään nuorisotakuusta. Yritimme keväällä 2013 19 vuotiasta hitsaajaa nuorisotakuun piiriin. Ei onnistunut. Palkkasimme hänet suoraan. 3 - 4 kuukauden ajan työn tehokkuus ei riittänyt hänen palkkakuluihin, mutta syksyä kohti mentäessä tehokkuus kasvoi ja loppuvuodesta hän oli jo yrityksellemme tuottava työntekijä. Otimme riskin ja se kannatti. Nuorisotakuulla olisimme pienentäneet riskiä palkata hänet. Jos palkkaus olisi epäonnistunut, niin olisi suuri kynnys kokeilla seuraavan "19 vuotiaan" palkkaamista."

OSA II Nuorisotakuun taloudellisen vaikuttavuuden tarkastelu ja seurannan indikaattorit

Luvussa 8 Nuorten työllistymiseen ja opiskeluun tähtäävän nuorisotakuun vaikuttavuuden arviointiin on sovellettu taloudellisen arvioinnin näkökulmaa. Lähestymistapa keskittyy nuorisotakuun panosten eli nuorisotakuulle asetettujen määrärahojen ja niillä aikaansaatuisten vaikutusten tarkasteluun. Lisäksi on esitelty esimerkkejä tällä hetkellä saatavissa olevista vaikutusindikaattoriyhdistelmistä, jotka tukevat nuorisotakuun taloudellista tarkastelua. Luku 9 sisältää puolestaan päivitettyjä tilastotietoja seurantaindikaattoreista. Luvussa on laadittu ehdotus nuorisotakuun seurannan indikaattoreista ja tehty arviointi nuorisotakuusta sen ensimmäisenä toteuttamisvuonna valituilla indikaattoreilla.

8 Talousnäkökulma

Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystalouden tutkimus- ja kehittämispalveluiden tuottaman osuuden tavoitteena on tarkastella: 1) miten nuorisotakuun käytössä olevien resurssit liittyvät palvelujen vaikuttavuuteen, 2) miten käytössä olevien resursien määrää tulisi mitata ja vertailla suhteessa saavutettaviin tuloksiin, 3) kuvata käytettävissä olevien tilastojen ja indikaattoreiden avulla nuorisotakuun toiminnan onnistumista ensimmäisenä toteuttamisvuonna eli vuonna 2013 ja 4) tehdä ehdotus, miten nuorisotakuun toteutusta tulisi seurata ja arvioida talouden näkökulmasta.

Nuorisotakuun taloudellinen tarkastelu perustuu valtion talousarvioiden Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ja työ- ja elinkeinoministeriön määrärahoihin. Talousarviot on valittu tarkastelun pohjaksi käytettävien tietojen saatavuuden, vertailtavuuden ja luotettavuuden perusteella. Saatavilla ei ollut tätä selvitystä tehtäessä toteutuneita taloustietoja vuoden 2013 osalta.

Hallituksen linjaamasta nuorten yhteiskuntatakuusta, koulutustakuusta ja nuorten aikuisten osaamisohjelmasta on käytetty vuoden 2013 alusta käsitettä nuorisotakuu. Työ- ja elinkeinoministeriön linjaukset nuorisotakuun toimeenpanosta lähetettiin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille eli ELY-keskuksille ja Työ- ja elinkeino- eli TE-toimistoille 8.1.2013. Linjauksissa määriteltiin ELY-keskuksen elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueen ja TE-toimiston johtajan toimeenpano- ja seurantavastuut. 21.2.2013 lähetetyssä TEM:n kirjeessä selvennettiin linjauksia ja ohjeita. Nuorisotakuun toimeenpanossa on noudatettava valtakunnallisia linjauksia eikä alueellisia linjauksia saa tehdä. Nuorisotakuun tavoitteena on auttaa nuoria pääsemään koulutukseen ja työelämään. Nuorisotakuun onnistunut toteutus edellyttää valtion ja kuntien viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyötä. Takuun toteutumisen keinoja ovat työvoima- ja elinkeinopalvelut (TE-palvelut), koulutustakuun toimet, nuorten

aikuisten osaamisohjelma, nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö ja kuntoutuspalvelut mukaan lukien sosiaali- ja terveyspalvelut⁵⁴. Huolimatta siitä, että monien edellä mainittujen keinojen toteuttamisessa kunnilla ja Sosiaali- ja terveysministeriöllä on tärkeä rooli; tämä tarkastelu tehdään valtion näkökulmasta. Sekä kuntanäkökulma että Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on rajattu ulkopuolelle.

Nuorisotakuusta ei ole erillistä lakia. Nuorisolain 7a§ mukaan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi. Etsivän nuorisotyön (Nuorisolaki 7b§) tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään nuoren kasvua ja itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille⁵⁵.

Nuorisotakuu kokonaisuudessaan on laaja ja monitahoinen asia tarkasteltavaksi. Tavoitteet, kohderyhmät, resurssit, keinot ja vaikutukset ovat yhteydessä usein muihin toimintoihin ja tukimuotoihin. Tietojen saannissa eri osa-alueilta on myös haasteensa, koska nykyiset tilastointimenetelmät eivät kaikissa tapauksissa tue tämän tyyppistä tarkastelua.

Nuorisotakuun taloudellinen tarkastelu pohjaa taloudellisen arvioinnin periaatteisiin. Niiden periaatteiden mukaisesti nuorisotakuu kuvataan sille asetettujen tavoitteiden, määrärahojen, nuorille tuotettujen palvelujen ja aikaansaattujen vaikutusten avulla. Toimijoiden kokemuksia nuorisotakuun toteutukseen osoitettujen määrärahojen ja resursien riittävytydestä tarkastellaan tehdyn kyselyn tulosten avulla. Lisäksi esimerkinomaisesti tarkastellaan nuorisotakuun näkyvyyttä paikallisella tasolla.

8.1 Nuorisotakuun taloudellinen tarkastelu

Taloudellisen arvioinnin tehtävänä on avustaa päätöksentekoa, ja tavoitteena on löytää kustannus-vaikuttavin toimintatapa eli resurssien käyttö siten, että toiminnalla tai palvelulla saadaan mahdollisimman paljon tavoiteltua vaikutusta. Taloudellista arviointia käytetään terveystaloustieteessä ja sitä on kehitetty myös sosiaalialalla käytettäväksi. (Drummond ym. 2005, Sintonen & Pekurinen 2006, Byford ym. 2002) *Tässä selvityksessä selkiytetään sitä, mitä taloudellisen arvioinnin lähestymistavan soveltaminen nuorisotakuuseen edellyttää.* Vaikuttavuudeksi tässä työssä tulkitaan nuorisotakuun tavoitteiden mukaiset muutokset nuorten elämäntilanteissa. Näitä ovat esimerkiksi koulutukseen tai työhön pääsy.

Toiminnan vaikuttavuuden arviointi edellyttää tietoa tavoitteista, niiden toteutumisesta sekä vertailua johonkin vaihtoehtoiseen toimintaan tai toimintatapaan. Vaikutusten tulisi olla arvioitavien toimenpiteiden seurausta. Tämä on käytännössä haasteellinen todentaa ilman huolellisesti suunniteltua vertailuasetelmaa. Usein käytetään vertailua tilanteeseen, jossa ei vielä ole käytetty kyseistä toimintamallia, ja tämä antaa viitteitä vaikutusten yhteydestä toimintamalliin. Nuorisotakuun ollessa kohteena vertailua voidaan tehdä tilanteesta jolloin nuorisotakuuta ei vielä ollut käytössä eli vuodesta 2012 ja 2011. Varmuutta siitä, että vaikutukset ovat juuri nuorisotakuun aikaansaamia, ei kuitenkaan tällä asetelmalla saada.

54 Täydennys työ- ja elinkeinoministeriön linjauksiin nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa. TEM/2905/03.01.04/2012 http://www.youthguarantee.fi/files/36355/Nuorisotakuun_linjaukset_TE-hallinnossa_04032013_1_.pdf

55 Nuorisolaki 27.1.2006/72. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

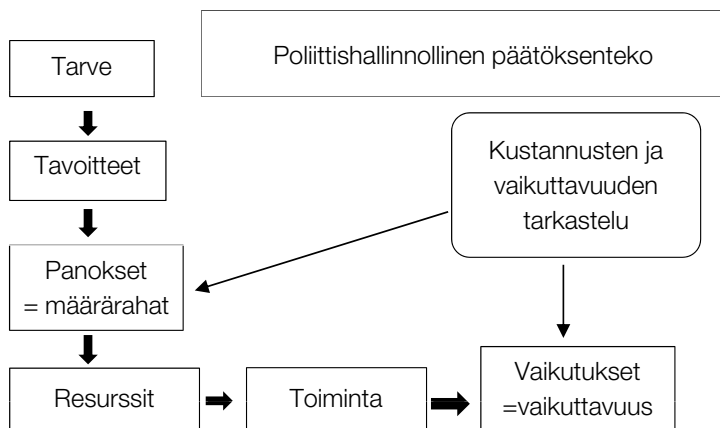
Nuorten työllistymiseen ja opiskeluun tähtäävän nuorisotakuun vaikuttavuuden arviointiin on tässä työssä sovellettu taloudellisen arvioinnin⁵⁶ näkökulmaa ja painotettu toimeksiannon mukaisesti kustannusten ja vaikuttavuutta kuvaavien indikaattorien määrittelyä. Lähestymistapa keskittyy nuorisotakuun panosten eli nuorisotakuulle asetettujen määrärahojen (inputs) ja niillä aikaansaatuisten vaikutusten (outputs) tarkasteluun. Tätä tarkastelutapaa on käytetty arvioitaessa tutkimuksia ja interventioita, mutta politiikka-toimien arvioinnissa lähestymistapa on uusi ja haasteellinen.

Tarkastelu lähtee liikkeelle panosten määrittelystä, jonka jälkeen voidaan tarkastella toteutuneita kustannuksia. Tämä edellyttää tietoa palveluiden kustannuksista ja toteutuneista käyttömääristä. Nuorisotakuun palveluiden osalta palveluiden kustannusten määrittely on tätä raporttia tehtäessä vielä kesken, mutta työtä jatketaan.

Politiikan toimien ollessa kyseessä määrärahojen eli panosten tarkka määrittely on haasteellista vaikka voisi olettaa että niiden johtaminen eri budjettimomenteilta on yksinkertaista. (Sipilä & Österbacka 2013) Haasteena on erottaa tarkastelun kohteena olevan toimintaan ja kohdejoukkoon kohdistuvat määrärahat muista. Valtion talouden seurannassa tieto siitä, kuinka paljon määrärahoja kohdistetaan eri toimiin, auttaa poliittisia päätöksentekijöitä.

Kuvio 31 konkretisoi taloudellisen arvioinnin näkökulmaa nuorisotakuuseen. Kuhunkin tarkasteltavaan prosessin osaan on liitetty esimerkkejä tarvittavista tiedoista ja indikaattoreista. Osa kuviossa mainittavista indikaattoreista sisältyy tämän raportin indikaattoreita kuvaavaan kappaleeseen.

Kuvio 31. Nuorisotakuun taloudellisen arvioinnin elementit

56 Taloudellisen arvioinnin keskeisiä menetelmiä ovat kustannus-hyötyanalyysi (KHA), kustannus-vaikuttavuusanalyysi (KVA), kustannus-uiteettianalyysi (KUA) ja kustannusten minimointianalyysin (KMA). Sosiaalitaloudellisessa arvioinnissa käytetään lisäksi käsitettä kustannus-seurausanalyysi, jossa vaikuttavuutena arvioidaan useita tekijöitä (outcomes) pyrkimättä yhdistämään niitä yhdeksi vaikuttavuuden mittariksi. Kustannus-hyötyanalyysissä sekä kustannukset että hyödyt arvioidaan rahamääräisinä. KHA:n tehokkuuskriteerinä käytetään hyöty-kustannussuhdetta tai hyötyjen ja kustannusten erotusta eli nettohyötyä. Kustannus-vaikuttavuus- ja kustannus-uiteettianalyysissä hyödyt arvioidaan esimerkiksi terveydentilan muutoksina, ei siis rahamääräisinä. Näin voidaan arvioida kustannus-vaikuttavuussuhdetta, joka on yleinen KVA:n tehokkuus- ja hyvyyskriteeri. KMA:ta voidaan käyttää tapauksissa, joissa tiedetään, että vertailtavilla palveluilla on sama vaikuttavuus. Tällöin voidaan tarkastella pelkästään kustannusten eroja. Tällaiset tilanteet ovat käytännössä kuitenkin harvinaisia.

Poliittis-hallinnollinen päätöksenteko: Hallitus on vuoden 2013 alussa käynnistänyt nuorisotakuun, joka kattaa nuorten yhteiskuntatakuun, koulutustakuun ja nuorten aikuisten osaamisohjelman.

Tarve nuorisotakuulle

Ilman opiskelupaikkaa tai työtä olevien nuorten suuri määrä.

- Indikaattorit esimerkiksi: nuorten työttömyysaste, ilman opiskelupaikkaa jääneet nuoret, työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret.

Nuorisotakuun tavoite

Koulutus/työpaikka/kuntoutus/työllistymistä edistävä palvelu, tarjotaan kaikille alle 25-vuotiaille ja 25-29-vuotiaille vastavalmistuneille.

Nuorisotakuun kohdejoukkoon kohdistuvat panokset (määrärahat), jotka mahdollistavat nuorisotakuun tavoitteiden toteutumista edistävät palvelut

- Määrärahat, nuorisotakuun tavoitteita edistäviin, nuorisotakuun kohderyhmälle suunnattuihin palveluihin.
- Nuorisotakuuseen kohdennetut määrärahat.[taulukot 1, 2 ja 3]
- Arvio määrärahojen muutoksesta nuorisotakuun voimaantulon yhteydessä.

Nuorisotakuun resurssit

Resurssien muutos nuorisotakuun voimaantulon yhteydessä.

- Esimerkiksi: Henkilöstö työvoimahallintoon, opetukseen, ohjaukseen.

Nuorisotakuuseen kuuluva toiminta/palvelut

- Työhallinnon tukitoimet nuorille, etsivä nuorisotyö, työpajat, ohjaus, yhteistyö, opiskelupaikat

Nuorisotakuun tavoitellut vaikutukset=vaikuttavuus⁵⁷

Nuoret koulutukseen ja työhön

- Indikaattorit, jotka kuvaavat muutosta alle 30-vuotiaiden työttömyydessä suhteutettuna yli 30-vuotiaisiin ja koulutukseen pääsy suhteutettuna koulutuspaikkoihin ennen ja jälkeen nuorisotakuun voimaantulon.

8.2 Nuorisotakuun tarve

Nuorisotakuu tuli voimaan vuoden 2013 alusta ja samaan aikaan uudistettiin myös työvoimapalveluita. Nuorisotakuun voimaantuloon vaikuttivat luultavasti monet seikat, mutta perimmäinen syy oli nuorten työttömyys ja koulutuksen ulkopuolelle jääminen. Niitä nuoria, jotka olivat työttömiä ja ilman opiskelupaikkaa haluttiin auttaa ja tukea. Arvioitiin, että tätä kautta myös nuorten sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia voitiin hoitaa ja ehkäistä.

Tarvetta kuvaavat tiedot muodostavat perustan myös vaikuttavuuden arvioinnille. Suomessa nuoriin ja työssäkäyntiin sekä opetukseen liittyvää tilastotietoa tuottavat monet

57 Vaikuttavuus tässä työssä käsitetään nuorisotakuun tavoitteiden toteutumisena eli nuorten työllistymisenä tai opiskelun aloittamisena. Taloustieteessä tavoitteena on "utiliteetti" joka, esim. terveystaloustieteessä tulkitaan usein hyvinvoinniksi. Tällöin, vaikuttavuuden arviointi keskittyisi nuorten elämänlaadun ja elämän hallinnan muutosten arviointiin jotka ovat kouluttautumisen ja työllistymisen edellytyksiä. Tällöin utiliteetin mittaamiseen tarvittaisiin spesifisiä mittareita, jotka tulisi kehittää työllistymiseen ja koulutukseen liittyvän hyvinvoinnin mittaamiseen.

tahot ja tietoa on saatavissa muun muassa Tilastokeskuksesta (työvoimatutkimus, työsäkäyntitilasto, väestötilasto, koulutustilasto), Kelalta (Kelasto-tietokanta, Kelan kuntoutuksen vuositilastot) ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet). Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) (KOULUTA-tietokanta, Vipunen-tietokanta). Tämän lisäksi Suomessa tehdään koko ajan erilaisia selvityksiä, joissa kerätään tietoa.

17–24-vuotiaiden koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä vaihteli vuosina 2001–2011 11,2 (vuosi 2011) – 12,0 (vuosi 2002) % välillä. Vuoden 2012 ja 2013 luvut eivät ole tätä kirjoitettaessa käytettävissä. Vuonna 2011 15–29-vuotiaita oli 1 006 006, vuonna 2012 heitä oli 1 003 926, joka on noin viidesosa Suomen väestöstä^{58, 59}

Peruskoulun päättävistä lähes joka kymmenes ei jatka heti opiskelua. Vuonna 2012 koko maassa peruskoulun päättäneitä oli 61 170. Vuonna 2011 koko maassa peruskoulun päättäneitä oli 63 194 ja heistä 9,1 % ei jatkanut heti tutkintotavoitteista opiskelua. Vuoden 2013 vastaavat tiedot eivät ole tätä kirjoitettaessa käytettävissä.^{60, 61}

Ulla Hämäläisen ja Juha Tuomalan mukaan (Hämäläinen & Tuomala 2013) Suomen nuorten työttömyys voi näyttää joidenkin tilastojen työttömyysasteella mitattuna dramaattiselta ongelmalta. Vuonna 2012 alle 20-vuotiaiden työttömyysaste oli 30 prosenttia ja 20–24-vuotiaallakin lähes 20 prosenttia. Nuorilla on työttömyyskokemuksia kaikista ikäryhmistä suhteellisesti eniten. Kuitenkin kun työttömyyden mittariksi otetaan ei-opiskelevien työttömien nuorten osuus ikäryhmän väestöstä, alle 20-vuotiaiden työttömien osuus on vain alle 2 prosenttia ja 20–24-vuotiaiden 6 prosenttia. Nuorten työttömyysjaksot ovat huomattavasti lyhyempiä kuin vanhemmalla väestöllä. Nuorisotyöttömyys on sekä yhteiskunnan että yksilön ongelma, mutta helposti ongelman suuruutta ylikorostetaan. Suurin nuorten ja vastavalmistuneiden työmarkkinatilanteeseen vaikuttava tekijä on talouskasvu. Jos talous alkaa kohentua, työvoiman kysynnän kasvu näkyy nopeasti työmarkkinoille tulevien uusien nuorten tilanteessa. Hankalin tilanne on niillä nuorilla, jotka eivät opiskele mitään tai hae työtä.

Nuorisotakuuta tarkasteltaessa ei voida ohittaa Suomen taloudellista kehitystä. Nuorten työttömyyden on havaittu olevan suhdanneherkkää. Nuorten työssä olevien määrä vähenee talouden taantumassa nopeammin kuin vanhempien ikäluokkien. Nuorten työllisyysasteen suhdanneherkkyyteen vaikuttaa osaltaan se, että nuoret työskentelevät vanhempia ikäluokkia enemmän yksityisellä sektorilla. (Nuoret työmarkkinoilla..2010.) Yleinen talouden tilanne vaikuttaa yritysten lomautuksiin ja irtisanomisiin ja toisaalta kasvun aikana rekrytointihalukkuuteen.

Nuorisotakuulla halutaan ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Tilastokeskuksen kehittämispäällikkö Pekka Myrskylä on lähestynyt syrjäytymisen ilmiötä tilastojen, lähinnä Tilastokeskuksen työsäkäyntitilaston kautta. Nuorten syrjäytymisen keskustelua leimaa kuitenkin epämääräisyys, esimerkiksi syrjäytymisen määritelmä ja tästä syystä myös syrjäytyneiden nuorten lukumäärä saattaa heitellä useilla kymmenillä tuhansilla keskustelijasta riippuen. (Myrskylä 2012, Nuorten syrjäytyminen..2013). Myrskylä on määritellyt

58 Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=1¤tEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d8cde0b9b9ea5f49ea8337d4726d4a1db9&indCount=1&yearCount=24>

59 Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=1¤tEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d8cde0b9b9ea5f49ea8337d4726d4a1db9&indCount=2&yearCount=24>

60 Tilastokeskus: Liitetaulukko 1. Peruskoulun oppilaat ja päättötodistuksen saaneet maakunnittain 2012 http://www.stat.fi/til/pop/2012/pop_2012_2012-11-15_tau_001_fi.html

61 Tilastokeskus: Taulukko. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun sijaintialueen mukaan 2000 – 2011 http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=010_khak_tau_101&ti=Peruskoulun+9%2E+luokan+p%E4%E4it%E4neiden+v%E4lit%E4it%F6h+sijoittuminen+jatko%2Dopintoihin++peruskoulun+sijaintialueen+mukaan+2000+%2D+2011&path=../Database/StatFin/kou/khak/&lang=3&multilang=fi

syrjäytyneeksi nuoren, joka on työvoiman ja opiskelun ulkopuolella ja jolla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Vuonna 2010 tämän määritelmän mukaan syrjäytyneitä 15–29-vuotiaita nuoria oli yhteensä 51 341. Syrjäytyneiksi määritellyistä nuorista työttömiä työnhakijoita oli 18830 ja muita työvoiman ulkopuolisia 32 511. Nämä 32511 nuorta eivät käy töissä tai opiskele. Työvoiman ja opiskelun ulkopuolelle jääneistä nuorista lähes neljännes on maahanmuuttajataustaisia. Tiedot vuosilta 1987–2010 osoittavat, että näiden nuorten määrä ei ole merkittävästi lisääntynyt. Työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevien nuorten joukko muuttuu koko ajan. Pysyvästi syrjäytyneiksi Myrskylä arvioi joka kolmannen eli noin 10000 nuorta. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan lokakuussa 2013 julkaisemassa raportissa on arvioitu syrjäytymisriskissä oleville ja työvoiman ja opiskelun ulkopuolella oleville nuorille suunnattujen palveluiden kustannukset. Yhteensä Suomessa käytetään vuositasolla noin 230 miljoonaa euroa nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin palveluihin. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan tilaamassa arvioinnissa on hyödynnetty Pekka Myrskylän kokoamia tietoja, jotka perustuvat pääosin työssäkäyntitilastoon sekä Valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoivan työryhmän (TEA-työryhmä) toimeksiannosta Ristolainen ja kumppaneiden tekemiin määritelmiin. (Ristolainen ym. 2013.)

8.3 Nuorisotakuun tavoite

Nuorisotakuun tavoitteena on, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja 25–29-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Nuorisotakuu sisältää myös koulutustakuun. Koulutustakuussa jokaiselle peruskoulun päättäneelle tullaan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Tavoitteena on alle 30-vuotiaiden koulutukseen tai työhön pääseminen. Tämän pitäisi vaikuttaa nuorisotyöttömyyteen ja niin sanottujen syrjäytyneiden nuorten määrään.

8.4 Nuorisotakuun panokset eli määrärahat

Taloudellinen arviointi edellyttää arvioitavan kohteen määrittelyä ja selkiyttämistä. Nuorisotakuun kustannus-vaikuttavuus-tyyppinen tarkastelu edellyttää nuorisotakuun määrärahojen (panosten) tarkastelua, jotta voidaan ylipäätään arvioida tietyillä panoksilla aikaansaatu vaikuttavuutta. Suuri haaste nuorisotakuun tarkastelulle on *juuri* nuorisotakuun tavoitteita edistävien toimien/palveluiden ja tätä kautta *juuri* nuorisotakuun kohdejoukkoa koskevien määrärahojen määrittäminen. Tietolähteenä on käytetty valtion talousarvioesityksiä vuosille 2012 ja 2013. (Valtion talousarvio 2011, 2012.) Toinen tapa olisi arvioida toteutuneita kustannuksia, mutta politiikan toimien tarkastelussa johdonmukainen suunta on panosten kautta vaikuttavuuteen. Lisäksi toteutuneiden kustannusten määrittely vaatii hallinnolta työtä, joka on raporttia kirjoitettaessa kesken.

Lähtökohdan panosten tarkastelulle antoi tiedotusvälineiden antama informaatio nuorisotakuusta sekä lisäksi TEM:n ja OKM:n tiedotteet^{62, 63, 64, 65}. Niiden pohjalta saatiin kuva 60 miljoonan panostuksesta nuorisotakuuseen. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hankkeen ohjausryhmän asiantuntijakeskustelussa kuitenkin selvisi, että nuorisotakuun tavoitteiden toteutumiseen panostetaan muutoinkin kuin tuolla 60 miljoonalla eli useiden palveluiden avulla, joista osa kohdistuu nuorisotakuun kohdejoukkoon. Lisäksi myös ennen vuotta 2013 oli tehty nuorisotakuuseen rinnastettavaa työtä muun muassa yhteiskuntatakuu nimikkeen alla.

Nuorisotakuuseen vuonna 2013 suunnattiin valtion talousarvioissa määrärahaa TEM:lle ja OKM:lle ja näiden ministeriön hallinnonalan palveluihin kohdistuu myös tämän selvityksen taloudellinen tarkastelu. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty sosiaali- ja terveysministeriö. Tiedostamme kuitenkin, että esimerkiksi monet terveys- ja sosiaalipalvelut auttavat nuorisotakuun kohdejoukkoa ja edistävät nuorisotakuun tavoitteiden saavuttamista.

On olemassa yleisiä työllisyys- ja koulutuspalveluja, jotka auttavat osaltaan nuorisotakuun kohdejoukkoa ja siten myös edistävät nuorisotakuun tavoitteiden toteutumista. Tästä syystä nämä tulee huomioida nuorisotakuun panosten määrittelyssä. Näiden yleisten palveluiden kokonaisuuksista on arvioitu laskennallisesti nuorisotakuun osuudet käyttäen tilastotietoa käyttäjien osuuksista. Erikseen on huomioitu nuorisotakuuseen kohdennetut korvamerkit määrärahat ja suorat erilliset lisäykset.

Seuraavat taulukot 1 ja 2 on muodostettu nuorisotakuun kohdejoukon pohjalta ja idea on seuraava. Ensin vaiheessa 1, määritellään valtion talousarvioesityksistä nuorisotakuun kohdejoukkoa koskevien yleisten palvelujen määrärahat, jotka edistävät myös nuorisotakuun tavoitteiden toteutumista. Tämän jälkeen vaiheessa 2, tarkastellaan nuorisotakuun kohdejoukolle kohdennettuja eli niin sanottuja korvamerkittyjä määrärahoja ja kuinka nämä näkyvät eri momenteilla eli näkyvätkö erillisinä vai sisältyvätkö jonkin yleisen palvelun momentin sisään. Lopuksi vaiheessa 3. lasketaan edellisten avulla nuorisotakuun määrärahat eli panokset.

Tarkoitus on selvittää nuorisotakuun kohdejoukolle ja palveluille asetettujen määrärahojen (panokset) avulla muutokset tämän kohdejoukon määrärahojen määrässä ja selvittää kuinka paljon nuorisotakuun voimaantullessa vuonna 2013 valtio on tehnyt lisäpanostusta. Valtion talousarvioita vuosilta 2012 ja 2013 on käytetty tiedonlähteenä niiden vertailtavuuden, saatavuuden ja luotettavuuden perusteella. (Valtion talousarvio 2011, 2012.) Myös TEM:n ja OKM:n uutiskirjeiden antamaa informaatiota on hyödynnetty^{62, 63, 64, 65}. Lisäksi on oltu yhteydessä näiden ministeriöiden talusasiantuntijoihin. On myös tiedostettu, että käyttämättömiä määrärahoja voidaan siirtää ainakin osin seuraavalle vuodelle ja tehdä kohdennuksia talousarvioiden teon jälkeen. Selville saatu nuorisotakuun panosmäärä on laskennallinen arvio, johon sisältyy epävarmuutta. Se on kuitenkin paras mahdollinen, mikä on voitu tehdä läpinäkyvästi käytettävissä olevilla tiedoilla. Vielä on syytä korostaa, että tarkastelussa ei näy kuntien panostuksia.

62 TEM Uutiskirje 8.10.2011. http://www.tem.fi/ajankohtaista/uutiskirjearkisto/arkisto_2011/uutiskirje_8.10.2011/tem_n_talousarvioesitys_varautuu_heikkeneviin_talous_ ja_tyollisyysnakymiin.104059.news

63 Tiedote 195/2012 Työ- ja elinkeinoministeriö, 17.9.2012 11:30 http://www.tem.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotearkisto/vuosi_2012/talousarvioesitys_2013_tem_tehostaa_tyovoima_ ja_yrityspalveluja_ ja_vauhdittaa_yritystointintaa.107790.news

64 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala valtion vuoden 2012 talousarvioesityksessä <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/10/budjetti.html>

65 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala vuoden 2013 talousarvioesityksessä <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/09/budjetti.html>

Vaihe 1. Määrärahat, jotka kohdistuvat nuorisotakuun kohdejoukkoon, mutta myös muihin

Taulukkoon 16 on koottu valtion talousarvioesityksistä vuosien 2012 ja 2013 määrärahat niiden yleisten palveluiden osalta, jotka liittyvät nuorisotakuun tavoitteisiin ja kohdentuvat osin myös nuorisotakuun kohdejoukkoon sekä momentit joiden alla määrärahat ovat. TEM:n osalta tarkasteltavat kohteet ovat työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot, työllistämiskoulutus ja erityistoimet sekä julkiset työvoimapalvelut. OKM:n osalta määrärahat, jotka koskevat osin myös nuorisotakuun kohdejoukkoa ovat lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, yliopistokoulutus, ammattikorkeakoulukoulutus ja aikuiskoulutus.

Taulukko 16. Yleiset määrärahat työllistymiseen ja koulutukseen, miljoonaa euroa

	TEM 2012	TEM 2013	OKM 2012	OKM 2013	Vuosi 2012	Vuosi 2013
Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot ^a	155,6	168			155,6	168
Työllistämiskoulutus ja erityistoimet ^b	485				485	
Julkiset työvoimapalvelut ^c		546				546
Yleissivistävä koulutus ^d			842,7	851,8	842,7	851,8
Ammatillinen koulutus ^e			718	723,8	718	723,8
Yliopistokoulutus ^f			1831	1863	1831	1863
Ammattikorkeakoulu koulutus ^g			429	411,7	429	411,7
Aikuiskoulutus ^h			479	469	479	469
Yhteensä	640,6	714	4300	4319,3	4940,3	5033,3

a Vuonna 2012 ja 2013 Momentti 32.30.01 Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot

b Vuonna 2012 Momentti 32.30.51 Työllistämiskoulutus- ja erityistoimet

c Vuonna 2013 Momentti 32.30.51 Julkiset työvoimapalvelut

d Vuonna 2012 ja 2013 Momentti 29.10.30 Valtionosuus ja – avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin. Tämä tarkastellaan lukiokoulutuksen vuoksi.

e Vuonna 2012 ja 2013 Momentti 29.20.30 Valtionosuus ja – avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin

f Vuonna 2012 ja 2013 Momentti 29.40.50 Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan

g Vuonna 2012 ja 2013 Momentti 29.40.30 Valtionosuus ja – avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin

h Vuonna 2012 Momentti 29.30.30 Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (vuonna 2012 164 ME, vuonna 2013 165 ME), 29.30.31 Valtionosuus ja avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (vuonna 2012 153 ME, vuonna 2013 142 ME), 29.30.32 Valtionosuus ja avustus oppisopimuskoulutukseen (Vuonna 2012 141 ME, vuonna 2013 116 ME), 29.30.51 Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (Vuonna 2012 21 ME, vuonna 2013 19 ME). Nuorten aikuisten osaamisohjelma Momentti 29.30.33 vuonna 2013 27 ME, josta enintään 6 ME tuki-, ohjaus- ja neuvontapalveluihin. Vuonna 2012 yhteensä 479 ME. Vuonna 2013 yhteensä 469 ME

* Työllistämiskoulutus- ja erityistoimet momentin nimi muuttui 2013 nimeksi julkiset työvoimapalvelut.

Vaihe 2. Nuorisotakuun kohdejoukkoon kohdennetut ns. korvamerkityt määrärahat

Taulukossa 17 on esitetty erityisesti nuorisotakuuseen kohdennetut, niin sanotut korvamerkityt määrärahat sekä nuorisotakuun kohdejoukkoon erityisesti liittyvät määrärahat. Nuorisotakuu (28 milj.) ja tätä edeltänyt nuorten yhteiskuntakuu (36 milj.), nuorten aikuisten osaamisohjelma (27 milj.) sekä koulutustakuu (24 milj.) sisältyvät yleisiin määrärahoihin, jotka on esitetty taulukossa 1. Sekä nuorten maahanmuuttajien kotouttamiseen ja työllistymisen edistämisen määrärahat (0,2 milj.) että nuorten työpajatoimintaan ja etsivä nuorisotyöhön suunnatut määrärahat ovat erillisiä lisäyksiä (17,5 ja 21 milj.).

Taulukko 17. Nuorisotakuuseen erikseen kohdennetut ja erityisesti liittyvät määrärahat vuosina 2012 ja 2013

	TEM 2012	TEM 2013	OKM 2012	OKM 2013	Vuosi 2012	Vuosi 2013
Nuorisotakuu ^a		28				28
Koulutustakuu ^b				24		24
Nuorten aikuisten osaamisohjelma ^c				27		27
Nuorten yhteiskuntatakuu ^d	36				36	
Maahanmuuttajien kotouttaminen ja työllistymisen edistäminen ^e	0,2	0,2			0,2	0,2
Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö ^f			17,5	21	17,5	21
Yhteensä	36,2	28,2	17,5	72	53,7	100,2

a Nuorten yhteiskuntatakuusta on vuoden 2013 alkaen käytetty nimitystä nuorisotakuu. Nuorisotakuun rahoitus TEM:n osalta (28 ME, josta 4 ME uraohjaukseen) sisältyy kokonaisuudessaan momentin 32.30.51 Julkiset työvoimapaalvelut sisään.

b Koulutustakuu yhteensä 24 ME, 14 ME sisältyy momentin 29.20.30 Valtionosuus ja –avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin, 5 ME oppisopimuskoulutukseen ja 5 ME korotettuun koulutuskorvaukseen työnantajille sisältyvät kokonaisuudessaan momentin 29.30.32 Valtionosuus ja –avustus oppisopimuskoulutukseen*

c Nuorten aikuisten osaamisohjelma Momentti 29.30.33 (Vuonna 2013 27 ME, josta enintään 6 ME tuki-, ohjaus- ja neuvontapalveluihin). Sisältyy taulukon 1 määrärahoihin aikuiskoulutuksen alle (kohta 30).
d Nuorten yhteiskuntatakuun rahoitus vuonna 2012 TEM:n osalta sisältyy (36 ME) sisältyy kokonaisuudessaan momentin 32.30.51 Työllistämiskoulutus- ja erityistoimet, kohdassa 18 mainittuna, sisään.

e Vuonna 2012 Momentti 32.70.03 Maahanmuuttajien kotouttaminen ja työllistymisen edistäminen (Vuonna 2012 ja vuonna 2013 0,7 ME. Näistä 30 % arvioidaan kohdistuvan nuoriin eli noin 0,2 ME molempina vuosina. *Tämä ei sisälly taulukon 1 määrärahoihin* vaan on kotouttamisen(70) alla omana kohtanaan

fNuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö Momentti 29.91.51 (vuonna 2012 17,5 ME, vuonna 2013 21 ME) *Tämä ei sisälly taulukon 1 määrärahoihin* vaan on nuorisotyön alla omana kohtanaan (kohta91).

*Lisätietoja antaneet mm. Elise Virnes, Tarja Olenius, Mari Pastila-Eklund OKM

Vaihe 3. Laskennallinen määrittely nuorisotakuun panoksista eli määrärahoista

Kun on kartoitettu yleiset määrärahat, jotka osin kohdistuvat myös nuorisotakuun kohdejoukkoon ja edistävät nuorisotakuun tavoitteiden toteutumista sekä erikseen nuorisotakuuseen kohdennetut korvamerkityt määrärahat ja vielä erityisesti nuorisotakuun kohdejoukkoa koskevat määrärahat – laskennallisesti voidaan määrittellä nuorisotakuun panokset eli määrärahat. Tarkastelu tehdään kaikista palveluista yhteen laskien.

*Nuorisotakuun panokset= (((Yleiset määrärahat – nuorisotakuuseen korvamerkityt määrärahat) * nuorisotakuun kohderyhmän osuus %))+ nuorisotakuuseen korvamerkityt määrärahat+ muut erityisesti nuorisotakuuseen liittyvät)*

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan vuonna 2012 työttömiä oli keskimäärin yhteensä 253 150, joista nuoria alle 25-vuotiaita oli 32080. Keskimäärin vuonna tarkoittaa vuosikeskiarvoa, joka on laskettu kyseisen muuttujan kuukausitietojen perusteella⁶⁶. Jos palveluiden arvioidaan jakaantuvan samassa suhteessa, noin 13 % työllistymistä edistävistä palveluista kohdistuisi alle 25-vuotiaisiin. Koska nuorisotakuun kohdejoukko on alle 30-vuotiaat, 13 % nuorten palveluiden osuudesta on liian alhainen. Esimerkiksi työ- ja koulutuskokeilut keskittyvät nuoriin, samoin muutamat muut palvelut kuten valmennukset ja taulukossa 18 on esitetty arvio käyttäen 21 % nuorisotakuun

66 Työttömyystietoja maa- ja seutukunnittain keskimäärin vuonna 2012 <http://www.tem.fi/files/35526/seukun2012.pdf>

osuutena. Tämä pohjaa laskennalliseen alle 30-vuotiaiden osuuden karkeaan arviointiin: $13\% \cdot 18\text{--}25\text{-vuotiaiden osuus} = 8\text{ vuotta}$, $\rightarrow 26\text{--}30\text{v} = +5\text{ vuotta} \rightarrow 13/8 = 1.625 \cdot 5 = 8.125 \rightarrow 13 + 8.125 = 21.1$.

Lopulta voimme laskea nuorisotakuun panokset TEM:in osalta vuosille 2012 ja 2013:

- Vuosi 2012 TEM: $((485-36) \cdot 0.21) + (155.6 \cdot 0.21) + 36 + 0.2) = 163.2\text{ ME}$.
- Vuosi 2013 TEM: $((546-28) \cdot 0.21) + (168 \cdot 0.21) + 28 + 0.2) = 172.3\text{ ME}$.

Näin laskettuna TEM:n määrärahat nuorisotakuun kohdejoukolle vuonna 2013 ovat kokonaisuudessaan 172 miljoonaa euroa ja lisäystä edelliseen vuoteen 6 %.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

- OKM:n osalta nuorisotakuun määrärahojen laskenta suoritetaan vaiheittain arvioiden ensin kunkin yleisen palvelun määrärahan osalta nuorisotakuun kohderyhmän osuudet:
- Tilastokeskuksen mukaan, vuonna 2011, yliopistojen kaikista opiskelijoista (145100) oli alle 30-vuotiaita 71 % (103417)⁶⁷.
- Ammattikorkeakoulun perus- ja jatko-opiskelijoita, vuonna 2011 oli yhteensä 139857, heistä 75 % oli alle 30-vuotiaita (104538)⁶⁸.
- Aikuiskoulutukseen osallistujista vuonna 2006 (uudempaa tietoa ei ole käytettävissä) 18-24-vuotiaita oli opiskelijoista 11,6 % ja 25-34-vuotiaita 21,9 %. Tässä käytämme nuorisotakuun kohdejoukkoon kohdistuvaksi aikuiskoulutuksen osalta 23 %, olettaen 25-34-vuotiaiden osallistumisen jakaantuvan tasan eri-ikäisille tässä ikäryhmässä⁶⁹.
- Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita vuonna 2010 oli yhteensä 279 963, joista alle 25-vuotiaita oli 150 997. Alle 30-vuotiaiden osuus on arvioitu karkeasti: ammatikouluun siirrytään 16-vuoden iässä, 16-25 eli yhteensä 9 vuotta ja 25+4 saadaan osuus alle 30-vuotiaista $\rightarrow 150\,997/9 = 16777 \cdot 4 = 67109 \rightarrow 150\,997 + 67109 = 218106 \rightarrow$ eli käytämme laskelmissamme 77 %⁷⁰.
- Lukiokoulutuksen osuus on selvitetty Valtion talousarvioihin perustuen: Momentti 29.10.30 Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin. Vuonna 2012 842,7 ja vuonna 2013 851,8 miljoonaa euroa (taulukko 16), joista on vähennetty perusopetuksen ym. erilliset valtionavut. Vuonna 2013 $851,8 - 198,2 = 653,6$ ja vuonna 2012 $842,7 - 193,8 = 648,9$. Oppivelvollisuusikäisten esi- ja perusopetuksen valtionosuudet, jotka sisältyvät kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen on siis jätetty tarkastelun ulkopuolelle⁷¹.

Lopulta näitä tietoja ja arvioita käyttäen laskemme OKM:n osalta nuorisotakuun panokset vuosille 2012 ja 2013.

*Nuorisotakuun panokset = (((Yleiset määrärahat - nuorisotakuuseen korvamerkityt määrärahat) * nuorisotakuun kohderyhmän osuus %)) + nuorisotakuuseen korvamerkityt määrärahat + muut erityisesti nuorisotakuuseen liittyvät)*

67 Tilastokeskus. Yliopistojen opiskelijat iän mukaan 2011 http://193.166.171.75/Database/StatFin/kou/opiskt/opiskt_fi.asp

68 Ammattikorkeakouluihin hakeneet vv. 2005-2011, Taulukko Hakeneet, hyväksytyt ja opiskelupaikan vastaanottaneet ikäryhmittäin, <http://www.koulutusnetti.fi/index.php?file=1177>

69 Tilastokeskus. Aikuiskoulutukseen osallistuminen http://193.166.171.75/Database/StatFin/kou/aku/aku_fi.asp

70 Ammatillisen koulutuksen opiskelijat ja tutkinnot koulutusmaakunnan, koulutuslajin ja opintoalan (opetushallinnon luokitus) mukaan 2010 <http://193.166.171.75/Dialog/Saveshow.asp>

71 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29.12.2009/1704

Vuosi 2012 OKM: $((648,9) + (718 \cdot 0,77) + (1831 \cdot 0,71) + (429 \cdot 0,75) + (479 \cdot 0,23)) + 17,5 = 2951,2$ ME

Vuosi 2013 OKM: $((653,6) + ((723,8 - 24) \cdot 0,77)) + (1863 \cdot 0,71) + (411,7 \cdot 0,75) + ((469 - 27) \cdot 0,23)) + 24 + 27 + 21 = 2997,6$ ME

Näin laskettuna OKM:n määrärahat nuorisotakuun kohdejoukolle vuonna 2013 ovat kokonaisuudessaan noin kolme miljardia euroa ja lisäystä edelliseen vuoteen 2 %.

Taulukko 18. Nuorisotakuun kohdejoukkoon kohdistuvat määrärahat kokonaisuudessaan

	Vuosi 2012	Vuosi 2013	Muutos %
TEM	163,2	172,3	+6 %
OKM	2951,2	2997,6	+2 %
Yhteensä	3114,4	3169,9	+2 %

Näin laskettuna nuorisotakuun määrärahat vuonna 2013 olivat noin 3,2 miljardia, joista TEM:n määrärahat nuorisotakuun kohdejoukolle ovat noin 172 miljoonaa euroa ja lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna noin 6 prosenttia. OKM:n määrärahat vuonna 2013 ovat noin kolme miljardia euroa ja lisäystä edelliseen vuoteen kahden prosentin verran. Yhteensä sekä TEM ja OKM huomioiden nuorisotakuun määrärahoihin nuorisotakuun tavoitteita palvelevan toimintaan tuli vuonna 2013 lisäystä noin kahden prosentin verran eli 55,5 miljoonaa euroa.

Tätä laskentatapaa ja sen oikeellisuutta voidaan arvioida tarkastelemalla palvelun tuottamisen tai toiminnan keskimääräisiä kustannuksia ja toteutuneita nuorten volyymeja palveluissa. Tätä kehitystyötä jatkaa TEM.

8.5 Nuorisotakuun resurssit ja toiminta

Nuorisotakuun määrärahoilla eli panoksilla saadaan nuorisotakuun tavoitteita edistävän toiminnan resurssit (muun muassa henkilöstö) ja toiminta. Aluksi nuorisotakuun resursseja ja toimintaa tarkastellaan Kuntoutussäätiön kanssa toteutetun kyselyn tulosten, sen jälkeen esimerkkipaikkakunnan ja lopuksi TEM:istä saatujen tietojen avulla.

Resurssit toimijoiden arvioimina

Tämä kappale antaa käsitystä millaisena nuorisotakuun resursointi näyttäytyy toimijoille. Keväällä 2013 Kuntoutussäätiön kyselyn tavoitteena oli koota TE-toimistojen ja oppilaitosten johtajien näkemyksiä nuorisotakuusta. Kyselyn teemat liittyvät nuorisotakuun toteutumiseen ja siinä käytettäviin toimenpiteisiin, resursseihin, yhteistyöhön sekä nuorisotakuun myötä tapahtuneisiin muutoksiin. Vastausprosentti oli 21 % ja vastauksia saatiin yhteensä 105.

Kyselyssä oli erillinen osio liittyen nuorisotakuun resursointiin. Resursoinnilla tarkoitetaan tässä osuudessa kokonaisresursseja, jotka koostuvat henkilöresursseista, muista palvelujen tuottamiseen ja ostoon tarkoitetuista resursseista sekä lisäresursseista, joita saadaan muun muassa kehittämishankerahoituksen ja nuorisotakuuseen suunnatuista lisäresursseista (muun muassa TE-toimiston henkilötyövuosilisäys uraohjauksessa,

avustus oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvaukseen, lisärahoitus ammatti- ja erikois-ammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen).

Kun vastaajat arvioivat eri organisaatioiden, muiden kuin omiensa, resurssien riittävyyttä, nuorisotakuun resurssien koettiin riittäneen parhaiten nuorten koulutuspaikkoihin (ammattillinen ja muu koulutus), ja muihin nuorten yksilöllisiin palveluihin kuten etsivään nuorisotyöhön. Heikoiten resurssien koettiin riittäneen TE-toimiston nuorten työllistymistä tukevilla palveluilla. (Taulukko 19.)

Taulukko 19. Arvioi oman organisaatiosi toiminta-alueen näkökulmasta resurssien riittävyyttä.

	Erittäin huono	Huono	Kohtalainen	Hyvä	Erittäin hyvä
TE-toimiston työllistymistä tukevat palvelut	4,8 %	22,6 %	61,3 %	8,1 %	3,2 %
Muut nuorten työllistymistä tukevat palvelut (mm. kuntouttava työtoiminta, työpajat)	3,2 %	17,7 %	59,7 %	17,7 %	1,6 %
Nuorten ammatillisen koulutuksen paikat	4,6 %	15,4 %	38,5 %	29,2 %	12,3 %
Nuorten muut koulutuspaikat	3,1 %	10,9 %	35,9 %	39,1 %	10,9 %
Nuorten sosiaali- ja terveyspalvelut	3,21 %	17,2 %	56,3 %	23,4 %	0,0 %
Muut nuorten yksilölliset palvelut (mm. etsivä nuorisotyö)	3,2 %	7,9 %	41,3 %	46,0 %	1,6 %

Yhteensä 66 vastaajaa arvioi oman organisaationsa saamia lisäresursseja nuorisotakuun toteuttamiseen vuodelle 2013. Heistä 73 % mukaan oma organisaatio ei ollut saanut lisäresursseja ja 27 % oli saanut lisäresursseja. 17 vastaajaa arvioi myös lisäresurssien määrää tai suuruusluokkaa euromääräisenä vuodelle 2013. Vastaajien arviot ja euromäärät vaihtelivat. TE-toimistojen johtajien ilmoittamat määrät olivat välillä 55000–351000€, ammatillisten oppilaitosten johtajien arviot vaihtelivat välillä 20000–107800€ ja lukioiden johtajien arviot vaihtelivat välillä 30000–500000€.

TE-toimistojen lisäresursseista vastaajat kommentoivat seuraavaa:

Määräaikaisten asiantuntijoiden ja psykologien palkkaamiseen.

Asiantuntijoiden palkkaamiseen (ml. psykologi).

2,5 lisävirkaa, määräaikaisia (tosiasiassa lisäys vain 1,5, koska 2011-12 oli jo 1 määräaikainen vakanssi), 1 ESR-hanke, typo-hankkeisiin muutamia nuorien palveluun lisähenkilöitä, ostopalvelut, työvoimakoulutuksia sekä sanssi-palkkatukea, starttirahaa, palkkatuke oppisopimuksiin.

Resurssit kohdennettu kahden henkilön palkkaamiseen TE-toimistoon (nuorten asiakaspalveluun asiantuntija ja nuorten urasuunnitteluun tueksi psykologi). Lisäksi työllistämiseen on määrärahoja mm. Sanssi-kortti ja nuorille OPSO-koulutukseen sekä työvoimapolitiittiseen koulutukseen.

Varsinaisesti rahallista lisäresurssia ei ole saatu, mutta henkilötyövuosia on nuorten palveluihin jyvitetty aiempaa enemmän.

Ammatillisten oppilaitosten lisäresursseista vastaajat kommentoivat seuraavaa:

Nuorten aikuisten osaamisohjelma.

Korotettuun koulutuskorvaukseen työnantajille nuorten oppisopimuskoulutuksen toteuttamiseksi.

Oppisopimustoiminan kehittämiseen.

Haavi-Heikki toimintaan, tuki opetukseen.

Lähiopetus.

Olemme saaneet lisärahaa tuettuun oppisopimukseen ja nuorten aikuisten osaamis-ohjelmaan, mutta oppilaitoksen kokonaisuus huomioiden resurssi ei ole lisääntynyt.(!)

Lisäresurssia on tulossa lisääntyvien ammatillisten peruskoulutuspaikkojen kautta.

Etsivä nuorisotyö, Matalan kynnyksen starttivalmennus.

Ammatillisen koulutuksen lisäpaikkoja, joiden lopullinen määrä ja rahoitus ei ole vielä vahvistunut.

Hakevaan toimintaan, erityiseen tukeen ja ohjaukseen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen järjestämiseen 20-29-vuotiaille.

Valtiovalta vähensi viime vuonna oppisopimuspaikkoja yli 400, ja antoi tänä vuonna 100 takaisin, joten lisää resursseja ei ole tullut - päinvastoin.(!)

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan kuinka suuri osa (%) heidän organisaatioidensa toiminnan resursseista (henkilöstö ja muut) kohdistuu juuri nuorisotakuun piiriin kuuluihin palveluihin ennen nuorisotakuuta ja sen alettua. Vastanneet TE-toimistot (6 kpl) ennen nuorisotakuuta vuonna 2012 käyttivät 17 % näihin palveluihin, nuorisotakuun voimaantulon jälkeen selvästi enemmän 59 %. Ammatilliset oppilaitokset (29 vastausta) käyttivät ennen nuorisotakuuta vuonna 2012 palveluihin 54,5 % ja nuorisotakuu voimaantulon osuus pysyi jokseenkin samana. Vastaajista 66 arvioi myös muutoksia, joita on tapahtunut omien organisaatioiden niissä resursseissa, joita käytetään nuorisotakuun piiriin kuuluvissa ryhmien palveluihin. Yleisimmin resurssit nuorisotakuun piiriin kuuluvien palveluissa ovat kasvaneet kehittämishankkeiden kautta, noin kolmasosa mainitsi myös henkilöresurssien lisääntyneen ja vähiten kasvua on tullut ostopalveluihin käytettävissä resursseissa. (Taulukko 20)

Taulukko 20. Arvio, mitä muutoksia on tapahtunut niissä oman organisaation resursseissa, joita käytetään nuorisotakuun piiriin kuuluvien ryhmien palveluihin.

	Vähentyneet paljon	Vähentyneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Lisääntyneet jonkin verran	Lisääntyneet paljon
Henkilöresurssit	1,6 %	14,1 %	54,7 %	29,7 %	0,0 %
Palveluiden tuottamiseen käytettävät resurssit	1,6 %	19,4 %	54,8 %	24,2 %	0,0 %
Ostopalveluihin käytettävät resurssit	0,0 %	14,3 %	69,8 %	14,3 %	1,6 %
Kehittämishankkeiden kautta saatavat resurssit	3,2 %	11,1 %	54 %	31,7 %	0,0 %

Vastaajat arvioivat, mitä muutoksia on tapahtunut kaikkien alle 25-vuotiaiden ja 25-29-vuotiaiden vastavalmistuneiden palveluiden resursoinnissa. Tällöin he arvioivat myös muita kuin omia organisaatioitaan. Suurin osuus vastaajista, yli kolmannes arvioi resurssien kasvaneen nuorisotyössä. Vähiten oli niitä vastaajia, joiden mielestä kasvua on tapahtunut nuorten sosiaali- ja terveyspalveluiden resursseissa. (Taulukko 21). Vuonna 2014 tehdystä Kuntoutussäätiön kyselyssä on tämä kysymys myös esitetty (kts. raportin kyseinen kohta).

Taulukko 21. Muutokset nuorisotakuun piiriin kuuluvien kaikkien alle 25-vuotiaiden ja 25–29-vuotiaiden vastavalmistuneiden palveluiden resursoinnissa.

	Vähentyneet paljon	Vähentyneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Lisääntyneet jonkin verran	Lisääntyneet paljon
TE-toimiston työllistymistä tukevat palvelut	4,8 %	17,5 %	50,8 %	27,0 %	0,0 %
Muut nuorten työllistymistä tukevat palvelut (mm. kuntouttava työtoiminta, työpajat)	0,0 %	4,8 %	77,4 %	17,7 %	0,0 %
Nuorten ammatillisen koulutuksen paikat	1,6 %	30,2 %	38,1 %	28,6 %	1,6 %
Lukio	0,0 %	6,3 %	84,1 %	9,5 %	0,0 %
Vapaan sivistystyön koulutuspaikat (kansanopisto)	1,7 %	16,9 %	67,8 %	13,6 %	0,0 %
Etsivä nuorisotyö	0,0 %	0,0 %	63,9 %	31,1 %	4,9 %
Nuorten työpajatoiminta	0,0 %	6,7 %	71,7 %	21,7 %	0,0 %
Nuorten muut koulutuspaikat	0,0 %	18,3 %	70 %	11,7 %	0,0 %
Nuorten sosiaali- ja terveyspalvelut	0,0 %	15,3 %	78,0 %	6,8 %	0,0 %
Maahanmuuttajille erityisesti suunnatut palvelut (mm. kieliopetus)	0,0 %	8,3 %	76,7 %	15,0 %	0,0 %
Muut nuorten yksilölliset palvelut	1,7 %	6,9 %	82,8 %	8,6 %	0,0 %

Millaiset asiat nousevat esille esimerkkipaikkakunnalla Pieksämäellä

Toimeksiannosta ylimääräisenä tehtävänä tarkasteltiin, kuinka nuorisotakuu näkyy kuntatasolla. Pieksämäki sijaitsee Etelä-Savossa, lähes keskellä Suomea. Se edustaa keskikokoista muuttotappiollista kaupunkia. Väkiluku 31.12.2012 oli 19407 ja vähennys vuodesta 2011 oli 1,5 %. Pieksämäellä oli vuonna 2012 työttömiä työnhakijoita yhteensä 1283 ja heistä oli nuoria alle 25-vuotiaita 11 %. Koko maassa työttömiä työnhakijoita oli 743 271 ja heistä alle 25-vuotiaita 19 %^{72, 73, 74, 75}.

Pieksämäen talousarviossa nuorisotakuun kohderyhmään vuonna 2013 osoitettiin lisäystä seuraavasti: vajaa kolme prosenttia lukiokoulutukseen, seutuopistoon ja nuorisotoimeen. Valtionavustukset etsivälle nuorisotyölle on saatu myös aiemmin vuosille 2011 ja 2012, 30 000 euroa/vuosi ja tällä oli palkattu yksi henkilö. Yhteensä määrärahat ovat noin 3,5 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi kaupunki maksoi 8000€ etsivän nuorisotyön palkkakustannuksia⁷⁶. (Pieksämäen kaupungin talousarvio...2012.)

Kuinka nuorisotakuu näkyy Pieksämäellä

Etsivän nuorisotyön Löydä Mut-hanke on ollut käynnissä Pieksämäellä vuodesta 2009, ja sille on saatu rahoitus 30.6.2014 saakka. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille matalan kynnyksen tukea ja ohjausta sekä auttaa heitä löytämään oikeanlaiset palvelut. Etsivässä nuorisotyössä yhteistyö verkoston kanssa on tärkeää. Etsivä nuorisotyöntekijä on mukana nuorisolain velvoittamassa (7a§) monialaisessa nuorten palvelu- ja ohjausverkostossa. Etsivä nuorisotyö pyrkii osaltaan vastaamaan nuorisotakuuseen lisäämällä

72 Tilastokeskus <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/593.html>

73 TEM Tilastotiedote 2013:2 http://www.tem.fi/files/36276/2_Tilastotiedote_2013.pdf

74 Työttömyystietoja maa- ja seutukunnittain keskimäärin vuonna 2012 <http://www.tem.fi/files/35526/seukun2012.pdf>

75 Työ- ja elinkeinoministeriö/tiedonhallinta työttömyystietoja ELY-keskuksittain ja kunnittain keskimäärin vuonna 2013 <http://www.tem.fi/files/38575/elykun2013.pdf>

76 OKM- Myönnetty avustukset http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisotakuu/nuorisotyön_avustukset/TP_EtsivanTyönAmmattilaisienPalkkaus/myönnetty/Etsivxn_hyvksytytjen_2012_lista_netitiin.pdf

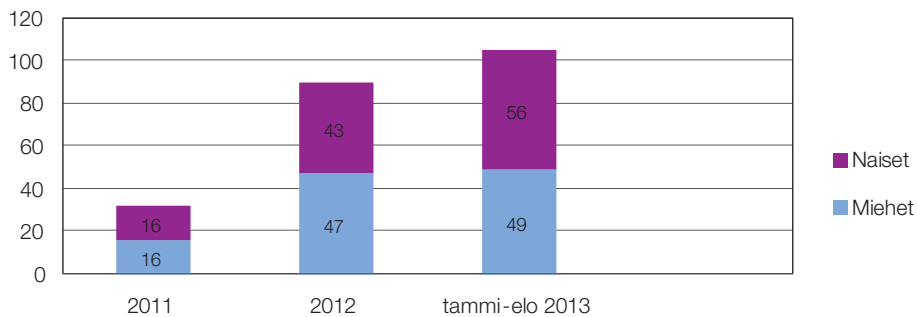
nuorten tietoisuutta mahdollisuuksistaan ja oikeuksistaan. Etsivää nuorisotyötä seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön taholta vuosittaisella tilastointikyselyllä, jossa myös huomioidaan ohjautuminen palveluissa eteenpäin kolmen kuukauden sisällä.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Työssä etsivälle nuorisotyöntekijälle tulee nuorisolain (7b §) mukaisesti ilmoitukset alle 25-vuotiaista nuorista, jotka keskeyttävät opiskelunsa tai varusmiespalveluksensa.

Löydä Mut-hankkeen tavoitteena on löytää kohderyhmään kuuluvia nuoria sekä kohdata heitä heidän omassa elinympäristössään, kehittää pienryhmätoimintaa ja yhteistyötä lähtien nuorten tarpeista, kehittää nettinuorisotyötä ja vakiinnuttaa perusnuorisotyötä, vahvistaa katupartio toimintaa, kehittää nuorisoseuran toimintaa, edistää ja vahvistaa moniammatillista verkostotyötä.

Vakiintuneita työmuotoja on monia, muun muassa koulupäivystykset toisen asteen oppilaitoksilla parillisina viikkoina, nuorisoseuran päivystys, nuorten työpajan päivystys, pidempiaikainen tukinuoritoiminta, lyhytaikaisempi nuorten ohjaus- ja neuvontatoiminta, pienryhmätoiminta, liikunnallinen pienryhmä syksyisin, esittäytymiset oppilaitoksilla, nuorten haastattelut terveystieteiden pohjalta tai tarvittaessa, keväisin 9-luokkien kierrokset, katupartio Pieksun organisointi, verkostotyö ja lisäksi ajankohtaisista asioista ja etuuksista tiedottaminen, muun muassa yhteishaku, täydennysshaku ja kesätyöt huomioiden.

Kuvio 32. Etsivän nuorisotyön asiakkuudet Pieksämäellä

Etsivän nuorisotyön asiakkaita oli vuonna 2011 yhteensä 32, vuonna 2012 asiakkaita oli 90 ja elokuuhun 2013 mennessä asiakkaita on ollut 105, joten käyttäen kuukausittaista keskiarvoa voidaan ennakoita vuonna 2013 asiakkaita olevan yhteensä 157. Tällöin lisäystä etsivän nuorisotyön asiakasmääriin vuonna 2013 olisi lähes 50 %. Koska määrärahat etsivä nuorisotyöhön ovat pysyneet samoina, voidaan olettaa tapahtuneen muutoksia toiminnassa. (Kuvio 32)

Etsivä nuorisotyö oli tavoittanut tilastoidusti 2.12.2013 mennessä 106 16–28-vuotiaasta nuorta. Heistä 48 oli ohjattu toimenpiteisiin ja 6 työllistyi avoimille työmarkkinoille. 20 nuorta oli kieltäytynyt kokonaan toimenpiteistä. Monia oli ohjattu useampaan kuin yhteen toimenpiteeseen ja toimenpiteiden kirjo on laajaa. Etsisijaisia ohjauksen kohteita

on ollut vapaa- ja liikuntapaikkoihin ohjaus, mutta osa on ohjautunut koulutukseen ja työhön liittyvään toimintaan (työkokeilu, vapaat työmarkkinat jne.).

Työ- ja elinkeinoministeriön työvälistystilaston mukaan Pieksämäellä vuonna 2013 oli työttömiä yhteensä 939, nuorten osuus työttömistä oli 16 % (153) Avoimia työpaikkoja oli 126. Nousua työttömien työnhakijoiden määrissä oli edelliseen vuoteen 20 % (783), nuorten osuus työttömistä oli vuonna 2012 13 % (98), absoluuttisena nousuna 55 nuorta työtöntä⁷⁷,⁷⁸. Nuorisotakuu ei ole pystynyt vähentämään nuorten työttömyyden kasvua. Etsivä nuorisotyön kohdejoukko on heterogeeninen ja vaikutukset voivat tulla hitaammin.

Pieksämäen kaupunginhallituksen nimeämä nuorisolain vaatiman nuorten ohjaus- ja palveluverkosto- työryhmä Katiskan toimesta on tehty selvitys kuinka nuorisotakuu toteutuu Pieksämäellä syksyllä 2013. Katiskassa on edustaja kaupungin nuorisotoimesta (nuoriso-ohjaaja), kehittämiskeskus Tyynelästä etsivä nuorisotyöntekijä, sekä asiantuntijat Nuorten työpaja Potkusta ja TE-toimistosta. Selvityksessä tehtiin kysely Katiska-työryhmän osallistajaorganisaatioiden edustajille. Kyselyssä selvitettiin nuorisotakuun näkyvyyttä käytännön toimissa ja nuorisotakuun toteutumisen seuranta.

Kyselyn vastaajien mukaan nuorisotakuulla on ollut tiivistetysti seuraavia vaikutuksia nuorille:

Tietoa opiskelupaikoista ja sisällöistä, tuntuma työelämään, ammattitutkinto, oman alan löytäminen, paremmat valmiudet työelämään, kokemusta työelämästä, elämänhallinta, arjenhallinta, oikeat palvelut, itsetuntoa, osallisuutta, alennetaan kynnystä aloittaa opiskelu

Yhteistyön lisääntyminen, syrjäytymisen väheneminen, työttömyyden väheneminen

Selvityksessä haastateltiin myös nuoria, jotka kertoivat muun muassa:

Jatko-opinnoista tai elämästä yleensä (lukioista) valmistumisen jälkeen voisi keskustella pienemmällä porukalla.

Sosiaaliseen mediaan enemmän tietoa aiheesta ja siitä, miten toimia

Ensimmäinen työnhakukerta onnistuisi. Olisi sitten enemmän rohkeutta asiaan jatkossa. Työharjoittelupaikan hakemiseen tukea. Lista paikoista, jotka ovat halukkaita ottamaan nuoria töihin tai joista voisi paikkaa kysyä. Joku voisi tulla edes kerran mukaan kysymään työharjoittelupaikkaa yrityksestä. TET-jaksoja myös lukioon. TET-jakson aikana olisi mahdollisuuksia tehdä itsensä tutuksi johonkin yritykseen. Voisiko koululla olla mahdollisuuksia vaikuttaa kesätyöpaikkojen saamiseen?

Opon tuntien sisältöihin enemmän jatko-opintoihin ja "elämään peruskoulun jälkeen" painotusta yläasteella. Opo tuntien lisäämistä, yksilöllistämistä ja selkeyttämistä paitsi yläasteelle, myös lukioon. Keskeyttämissä tapauksissa opo kanssa yksilöllinen keskustelu jatkosta, ja siitä, miten pitäisi toimia.

77 Työttömyystietoja maa- ja seutukunnittain keskimäärin vuonna 2012 <http://www.tem.fi/files/35524/elykun2012.pdf>
78 Työ- ja elinkeinoministeriö/tiedonhallinta työttömyystietoja ely-keskuksittain ja kunnittain keskimäärin vuonna 2013 <http://www.tem.fi/files/38575/elykun2013.pdf>

Opon kanssa keskustelu silloin, kun hakutulokset tulevat oleellista, jos ei ole tullut valituksi mihinkään. Valmistumisen jälkeiseen kesään olisi tärkeää saada jotain tukea. Jos ei pääse opiskelemaan, ei ole kiinni oikeastaan missään. Tieto siitä, että jää ilman opiskelupaikkaa, ei välttämättä mene minnekään.

Nuorelle pitäisi välittyä tunne, että "mun asia on oikeasti tärkeä".

Eri toimistojen toimintakulttuuri ei ole välttämättä tuttu. Nuori voi helposti jäädä odotusaulaan yksin istumaan tietämättä mitä tehdä. Eikä kukaan tule kysymään mitään ja asiat jää hoitamatta. Nuorilta odotetaan oma-aloitteisuutta liikaa.

Syrjäytymiseen on hyvä puuttua mahdollisimman ajoissa, "heti kun joku vaan huomaa"

Lähellä omaa ikää olevan aikuisen kanssa keskusteleminen helpompaa -> arvomaailmojen arveltiin kohtaavan paremmin

Henkilöstöresurssit

Kuinka paljon nuorisotakuu on näkynyt hallinnonalojen tilastoista saatavissa henkilöresursseissa ja tätä kautta tarjottujen palveluiden määrissä? Miten toimijoiden arvio vastaa tietoja? OKM:n osalta nämä tiedot eivät ole vielä käytettävissä tätä selvitystä tehtäessä, ja TEM:n osalta tietoa on saatavissa vain osin. TE-toimistojen nuorten ammatinvalinta- ja uraohjaukseen esitettiin 60 henkilötyövuotta lisää nuorisotakuulle. Tätä varten varattiin 4 miljoona euroa, lisäresurssit on suunniteltu kohdennettavan siten, että TE-toimistoihin palkataan asiantuntijoita ja psykologeja ja lisäksi palkataan verkkotuutoreita työhaun verkkokursseille ja psykologeja uraohjauksen puhelinpalveluun^{79, 80}.

Tällä hetkellä käytössä olevat työajanseurantamenetelmät eivät anna mahdollisuutta tarkastella nuorisotakuun kohdejoukolla käytettyä resurssia ja työaika.

Toiminta

Taloudellisessa tarkastelussa toimintatietoja tulisi tarkastella suhteessa toimintojen tai palvelujen tuottamiseen käytettyjen panosten tai kustannusten kanssa. Toimintatietoja tarkastellaan enemmän Kuntoutussäätiön kokoamassa indikaattori-osuudessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö

TEM vastaa siitä, että työ- ja elinkeinopalveluilla (TE-palveluilla) edistetään alle 25-vuotiaiden ja 25–29-vuotiaiden vastavalmistuneiden nuorten työllistymistä mahdollisimman tehokkaasti. Samalla ehkäistään nuorten työttömyyden pitkittymistä. TE-palvelujen tarjonnasta vastaavat 15 alueellista työ- ja elinkeinotoimistoa (TE-toimisto), joilla on noin 100 toimipaikkaa^{81, 82}.

Toiminnan tarkastelussa aikasarjojen saamisen haasteina ovat palveluiden muutokset. TE-hallinnossa tapahtui suuri muutos vuoden 2013 alussa, jonka seurauksena muun muassa palveluiden nimet ja sisällöt muuttuivat.

Nuorisotakuun kaltainen toimintamalli on ollut voimassa TE-hallinnossa vuodesta 2005, uudet linjat jaettiin TE-hallinnolle 9.1.2013. Tavoitteena on tehostaa

79 Liisa Winqvist, TEM

80 Harry Pulliainen, TEM

81 Täydennys työ- ja elinkeinoministeriön linjauksiin nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa. TEM/2905/03.01.04/2012 http://www.youthguarantee.fi/files/36355/Nuorisotakuun_linjaukset_TE-hallinnossa_04032013_1_.pdf

82 Paikalliset TE-palvelut. http://www.mol.fi/mol/fi/041_tepalvelut/index.jsp

palveluprosessia ja ehkäistä työttömyyden pitkittymistä, edistää koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista ja kestävien ratkaisujen aikaansaamista, tunnistaa syrjäytymisvaaraan liittyviä tekijöitä ja edistää yhteistyössä varhaista puuttumista. Keskeistä on, että TE-toimisto laatii työttömänä työnhakijana olevan nuoren kanssa yhdessä työllistymissuunnitelman kahden viikon aikana työnhaun alkamisesta. Suunnitelmaan kirjataan yhdessä harkitut ja sovitut tavoitteet ja palvelut, jotka tukevat nuoren työnhakua ja edistävät hänen sijoittumistaan työhön tai koulutukseen (osallisuus).

Jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle on laadittava ennen kolmen kuukauden työttömyyttä työllistymissuunnitelma, joka jo sisältää tarjottavia palveluja, kotoutumissuunnitelma (kotoutumislain piirissä oleville maahanmuuttajanuorille) tai aktivointisuunnitelma (laki kuntouttavasta työtoiminnasta). Suunnitelmissa sovitaan nuoren palvelutarvetta vastaavan palvelun toteuttamisesta, joka voi olla uravalmennus^a, työnhakuvalmennus^b tai työhönvalmennus^c, työkokeilu^c, palkkatuettutyö ja Sanssikortti^d, työvoimakoulutus^e tai starttiraha. Hallinnonuudistus vuoden 2013 alussa aiheutti muutoksia tarjottaviin palveluihin ja toiminta on lisääntynyt vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. (Taulukko 22, Kuvio 33).

a Uravalmennuksen tavoitteena on auttaa nuorta selvittämään ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojaan. TE-toimisto voi ohjata nuoren uravalmennukseen, jos hän tarvitsee erityistä panostusta tai toiminnallisia menetelmiä selkiyttääkseen itselleen omat uratavoitteensa. Uravalmennus voidaan yhdistää muihin palveluihin (esimerkiksi työkokeiluun) ja räätälöidä nuorelle erilaisia palvelukokonaisuuksia.

b Työnhakuvalmennuksen tavoitteena on tukea ja ohjata nuorta työn hakemisessa. Työnhakuvalmennus voidaan räätälöidä nuorten tarpeisiin. Työhönvalmennuksen kohderyhmänä ovat ne henkilöasiakkaat, jotka tarvitsevat tukea siirtymään työmarkkinoille ja pysyäkseen siellä.

c Työhönvalmennus on tarkoitettu ensisijaisesti niille nuorille, joilla on vaikeuksia itsenäisesti hakea ja löytää työtä. Eri-tyisesti työhönvalmennusta tulisi käyttää tukemaan niitä osatyökykyisiä (=vammaisia ja pitkäaikaissairaita) nuoria, joilla on suorittamansa ammatillisen koulutuksen jälkeen vaikeuksia sijoittua työmarkkinoille. Palvelua voidaan käyttää oppisopimuksen ja Toppis-mallin yhteydessä (Toppis= työvoimapoliittisen koulutuksen yhdistäminen palkkatuettuun työhön).

d Nuorisotakuun piiriin kuuluvalla nuorella, jolla ei ole ammatillista koulutusta, voidaan järjestää työkokeilu. Vuoden 2013 alusta lukien työharjoittelu ja työelämävalmennus eivät enää ole kuuluneet TE-palvelujen valikoimiin. Nämä palvelut korvaa työkokeilu. Tällöin ensisijainen tavoite on löytää nuorelle sopiva työ- tai koulutusvaihtoehto. Työkokeilua ei käytetä vastavalmistuneiden työkokemuksen hankkimiseksi eikä työmarkkinoille paluun tukemiseksi. Kuitenkin TE-toimisto voi järjestää työkokeilun sellaisen ammatillisen koulutuksen saaneelle alle 30-vuotiaalle nuorelle, joka on ollut pitkään poissa työelämästä joko pitkittyneen työttömyyden tai muiden syiden vuoksi (esimerkiksi perhevapaa). Vuoden 2013 alusta työkokeilun määritelmä on muuttunut aiemmasta (Liisa Wingqvist TEM): Työkokeilu on henkilöasiakkaalle työpaikalla järjestettävä ei-työsuhteinen työllistymistä edistävä palvelu. Työkokeilun tavoitteena on selvittää henkilöasiakkaan ammatinvalinta- ja uravaihtoehtoja tai tukea paluuta työmarkkinoille. Työkokeilua voidaan käyttää sopivan työ- ja koulutusvaihtoehdon löytämiseksi, jos henkilöasiakkaalta puuttuu ammatillinen koulutus tai kyseessä on alan tai ammatin vaihto. Ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämisen lisäksi työkokeilua voidaan käyttää työmarkkinoille paluun tukemisessa tilanteissa, jossa henkilö on ollut pitkään poissa työmarkkinoilta joko pitkittyneen työttömyyden tai muiden syiden vuoksi. Työkokeilun perusteella työnantaja ja TE-toimisto voivat arvioida, tarvitaanko työmarkkinoille sijoittumiseksi palkkatukea, koulutusta tai työhönvalmentajan tukea. Alle 25-vuotiaiden nuorten kohdalla ammatinvalintatarkoituksessa järjestettyyn työkokeiluun on tärkeää liittää vahva ohjauksellinen tuki, jolla pyritään varmistamaan nuoren hakeutuminen omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen tai oppisopimuskoulutukseen. Myös 25 vuotta täyttäneiden kohdalla tavoitteena on hakeutuminen omaehtoiseen (mahdollisesti työttömyysetuudella tuettuun) opiskeluun, työvoimakoulutukseen tai oppisopimukseen. Työkokeilua voi edeltää uravalmennus ja opiskeluun hakeutumista sekä opintojen suorittamista voidaan tarvittaessa tukea työhönvalmennuksella.

d Palkkatuella pyritään edistämään nuorten mahdollisuuksia saada työtä ja työkokemusta. Työnantajalle maksettavalla palkkatuella kompensoidaan palkattavan työntekijän –esimerkiksi vastavalmistuneen, jolla ei ole vielä kokemusta alalta– alentunutta tuottavuutta.. Sanssi-kortin kohderyhmä on laajentunut koskemaan kaikkia alle 30-vuotiaita työttömäksi ilmoittautuneita nuoria. Sanssi-kortti osoittaa työnantajalle, että kyseisen nuoren palkkakustannuksiin voidaan myöntää palkkatukea.

e Vailla ammatillista koulutusta oleville nuorille on koulutuksenmukaista käyttää palkkatukea työtä ja koulutusta yhdistävillä malleihin (oppimissopimuskoulutus ja Toppis-malli). Oppimissopimuskoulutuksessa työnantajalle kouluttamiseksi aiheutuva kustannukset korvataan koulutuskorvauksella. Toppis-mallissa yhdistetään palkkatuettu työ ja ammatillinen työvoimakoulutus.

Ajalla 1.1.–30.8.2013 oli 93,5 % nuorista työttömistä työnhakijoista tehty työllistymissuunnitelma ennen 3 kuukauden työttömyyttä. Vuotta 2012 tarkasteltaessa 87,6 % nuorista oli tehty työllistymissuunnitelma ennen kolmen kuukauden työttömyyttä^{83, 84}.

83 Janne Savolainen TEM

84 Riikka Shemeikka, kuntoutussäätiö

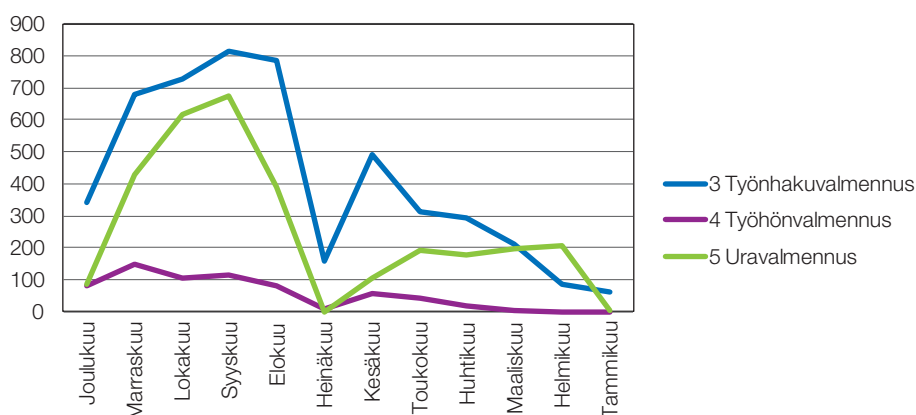
TE-toimiston ammatinvalinta ja uraohjauksen psykologit ja TE-asiakaspalvelukeskuksen Uralinjan psykologit tarjoavat ohjauspalveluja myös muille kuin työnhakija-asiakaille (työssä olevat, työvoiman ulkopuolella olevat kuten koululaiset ja opiskelijat tai kuntoutustuella olevat). Palvelun tuloksena syntyy koulutus- ja työratkaisuja tai ohjautumista kullekin sopivaan palveluun. Valmennuksiin osallistui yhteensä 8634 nuorta.

Taulukko 22. Valmennuksiin osallistuneiden nuorten määrät

	Työnhakukoulutus	Työnhakuvalmennus	Työhönvalmennus	Uravalmennus
2013	0	5205	545	2884
2012	4559	0	0	0
2011	4498	0	9	0

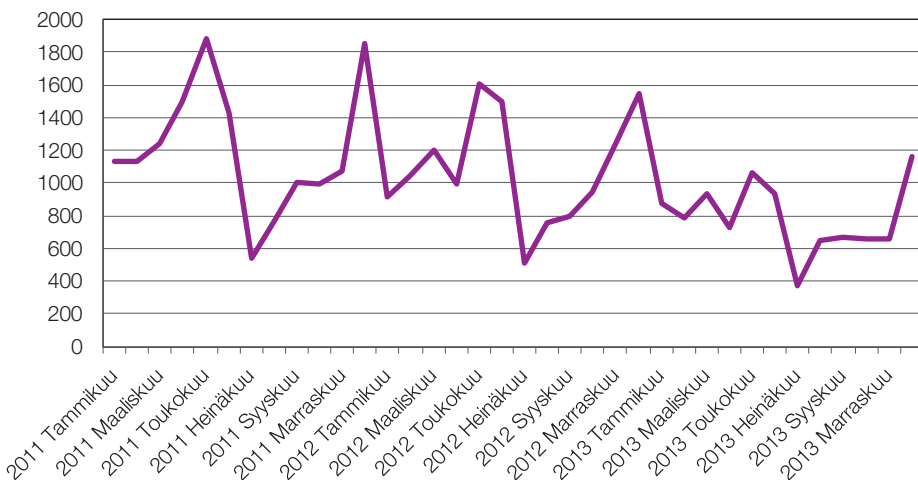
Janne Savolainen, TEM 5.2.2014

Kuvio 33. Valmennuksia alkanut valtakunnallisesti vuoden 2013 alusta, alle 25-vuotiaat

Nuorten työvoimakoulutukset ovat vuositasolla vähentyneet, päättyneitä työvoimakoulutuksia oli vuonna 2011 yhteensä 27559, vuonna 2012 13031 ja vuonna 2013 9482. (Kuvio 34.)

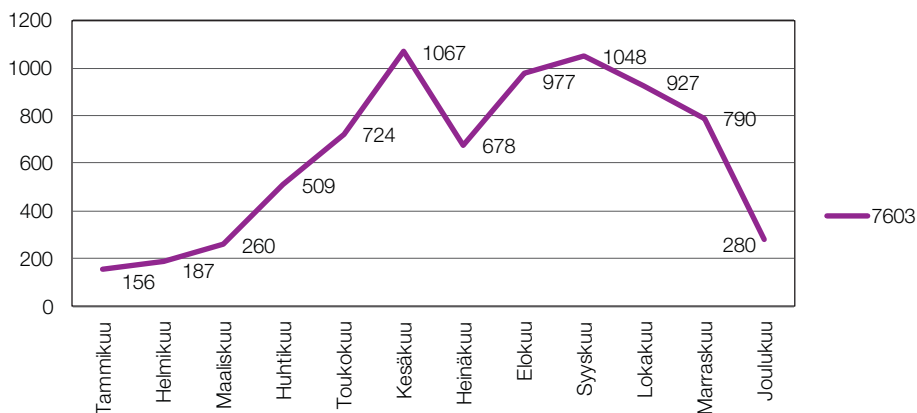
Kuvio 34. Nuorten työnhakijoiden päättäneitä työvoimakoulutuksia

Tiedot Janne Savolainen TEM

Nuorten palkkatuki ja sen markkinoinnissa käytetty Sanssi-kortti oli kokeilussa 2010 ja 2011 (oli lainmuutoksia kriteerien lieventämiseksi), ja se vakinaistettiin 1.1.2013⁷⁹. Muutuneiden myöntökriteerien vuoksi Sanssi-korttien tarkastelua aikasarjana ei voida tehdä. Vuonna 2013 Sanssi-kortteihin perustuneita palkkatukipäätöksiä tehtiin 7603. (Kuvio 35)

Kuvio 35. Sanssi-kortteihin perustuneet palkkatukipäätökset, alle 30-vuotiaat, vuonna 2013.

Lähde: TEM Nuorisotakuun seuranta 2013

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla koulutustakuun toimeenpano aloitettiin jo vuonna 2012 lisäämällä ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamääriä metropolialueella ja eräissä muissa kasvukeskuksissa. Ammatillisen peruskoulutuksen uudistettut

opiskelijaksi ottamisen perusteet otettiin käyttöön syksyn 2013 yhteishaussa yhdessä uudistettujen sähköisten hakupalvelujen kanssa. Opiskelijavalinnan uudistuksilla perusopetuksen päättäneet sekä vailla toisen asteen tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevat voidaan valita ensisijaisesti toisen asteen opiskelijavalinnoissa. Syksyn 2013 yhteishaku toteutettiin 24.9.–4.10.2013.

OKM:n asiantuntijoiden avulla on pyritty selvittämään aloituspaikkamäärät ja aloittaneet ammatillisen, ammattikorkeakoulu ja yliopistokoulutuksen osalta⁸⁵. Kaikilta osin tietoja ei ole saatavissa tätä raporttia kirjoitettaessa. Ammattikorkeakoulujen aloittajaluvussa on mukana ammattikorkeakoulututkinnot sekä ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot. Tietoja vuoden 2013 ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa aloittaneista ei ole vielä saatavilla. Yliopistoihin hyväksyttiin opiskelijoiksi kaikki koulutusalat huomioiden vuonna 2013 yhteensä 17 170 opiskelijaa, vuonna 2012 vastaava luku oli 17 112⁸⁶. Valitettavasti OKM:n osalta oli suuria haasteita tietojen saannissa.

Taulukko 23. Koulutuksissa aloittaneet vuosina 2010–2012

	Lukiokoulutus		Ammatillinen koulutus		Ammattikorkeakoulu-koulutus		Yliopistokoulutus	
Vuosi	Aloittaneet	Opiskelijat	Aloittaneet	Opiskelijat	Aloittaneet	Opiskelijat	Aloittaneet	Opiskelijat
2010	37 719	111 344	100 022	249 983	34 136	138 175	19 741	168 724
2011	36 620	108 582	101 744	251 000	33 777	139 159	19 794	168 268
2012	35 813	106 951	100 548	250 445	33 830	139 203	19 855	168 204

Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu - Raportti haettu 04.03.2014⁸⁷

Kun tarkastellaan ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja, havaitaan aloituspaikkojen kokonaisuudessaan vähentyneet vuodesta 2012 vuoteen 2013⁸⁸.

Taulukko 24. Ammattikorkeakoulujen aloituspaikat vuosina 2012 ja 2013

Koulutustyyppi - amk - koulutusala	Aloituspaikat 2012	Aloituspaikat 2013
AMK-tutkinto, aikuiskoulutus	5 728	5 774
AMK-tutkinto, nuorten koulutus	24 091	22 655
Erikoistumisopinnot	3 441	2 080
Opettajankoulutus	1 465	1 515
Ylempi AMK-tutkinto	2 832	3 203
Kaikki yhteensä	37 557	35 227

Ammatillisen koulutuksen ja lukioiden osalta aloituspaikat ovat kokonaisuudessaan vähentyneet, mutta muutoksia on tapahtunut eri koulutusalojen välillä. Aloituspaikkoja on lisätty aloille, joilla työllistymisen mahdollisuuksien arvioidaan olevan paremmat, myös alueelliset työvoimatarpeet on pyritty huomioimaan.

⁸⁵ Tarmo Mykkänen, OKM

⁸⁶ OKM Nuorisotakuu <http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Nuorisotakuu/?lang=fi>

⁸⁷ http://vipunen.csc.fi/fi-fi/koulutuksenyhteiset/perustiedot/_

⁸⁸ http://vipunen.csc.fi/fi-fi/ammattikorkeakoulutus/indikaattorit/_layouts/XIVviewer.aspx?id=http://vipunen.csc.fi/fi-fi/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulutusraportit/Amk_aloituspaiikat.xlsx

Taulukko 25. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen aloituspaikat vuosina 2011–2013

Aloituspaikat	2011	2012	2 013
Yleissivistävä koulutus	39795	39410	38893
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	857	839	842
Kulttuuriala	3534	3431	3293
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	5144	5141	5196
Luonnontieteiden ala	1624	1486	1480
Tekniikan ja liikenteen ala	20173	20166	19942
Luonnonvara- ja ympäristöala	2855	3035	2954
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	7515	7456	7516
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	6750	6576	6417
Yhteensä	88247	87540	86533

Nuorten työpajat ja etsivä nuorisotyö

Nuorten työpajoilla nuori pääsee harjoittelemaan eri alojen työtehtäviä sekä opettelemaan työelämässä tarvittavia taitoja ja valmiuksia yhdessä muiden nuorten kanssa. Pajalla nuorta ohjaavat työ- ja yksilövalmentajat. Nuorten työpajat on tarkoitettu alle 29-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tukea, tietoa ja kokemusta työstä tai vahvistusta opiskelu- tai työelämävalmiuksiinsa. Työpajat tukevat ja ohjaavat nuorta koulutukseen, työelämään ja elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä⁸⁹.

Etsivä nuorisotyö auttaa nuorta, joka voi olla ilman koulutus-, työ- tai harjoittelupaikkaa tai muuten tarvitsee apua palveluihin pääsemiseksi. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa. Etsivä nuorisotyöntekijä on erityisnuorisotyöntekijä, jonka tehtävänä on auttaa ja ohjata nuoria eteenpäin heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Etsivän nuorisotyöntekijän auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat tukea päästäkseen tarvitsemiinsa palveluihin⁹⁰.

Vuonna 2012 työpajoilla oli yli 14 000 alle 29-vuotiaasta nuorta. Nuorten työpajoja järjestävät muun muassa kunnat, yhdistykset ja säätiöt. Vuonna 2012 etsivät nuorisotyöntekijät olivat yhteydessä yli 20 000 nuoreen. Vuonna 2013 etsivän nuorisotyöntekijät ovat olleet yhteydessä yli 27 000 nuoreen. Vuonna 2013 nuorten työpajatoiminnassa on ollut yli 14 000 alle 29-vuotiaasta nuorta. (Valtioneuvosto 2014) Vuonna 2013 oli 85 % Suomen kunnista valtion tukemaa nuorten työpajatoimintaa (259 kuntaa) ja 93 % kunnista valtion tukemaa etsivää nuorisotyötä⁹¹.

Oppisopimuskoulutus ja nuorten aikuisten osaamisohjelma

Nuorten aikuisten osaamisohjelman kohderyhmänä ovat 20–29-vuotiaat, vailla perustutkinnon jälkeistä tutkintoa olevat. Ohjelmaan sisältyy oppilaitosmuotoinen ammatillinen lisäkoulutus, oppisopimuksena toteutettava ammatillinen lisäkoulutus sekä opintojen suorittamista edesauttavaa ohjausta ja neuvontaa. Oppisopimuskoulutukseen vuodelle 2013 on myönnetty 1534 lisäkoulutuksen paikkaa⁹².

89 http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoris/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/tyoepajat/Liitteet/Kartta_tyopajat.pdf

90 Etsivä nuorisotyö http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoris/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyoe/etsiva_nuorisotyoe.pdf

91 http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoris/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyoe/liitteet/Etsivty_kartta.pdf

92 Opetusneuvos Mari Pastila-Eklund 26.9.2013 pp-esitys: Oppisopimuskoulutus ja nuorisotakuu

Syyskuussa 2013 oppisopimusopiskelijoita oli yhteensä noin 56 000, joista noin 60 % teki ammatillista lisäkoulutusta (ammatti- tai erikoisammattitutkinto) eli hankki lisäpätevyyttä, päivitti osaamista tai suuntasi sitä uudelleen ja noin 40 % suoritti ammatillista perustutkintoa. Kaikista oppisopimusopiskelijoista alle 25-vuotiaita oli 18 %, joista 2/3 tekee ammatillista perustutkintoa. Alle 30-vuotiaita oli 33 %⁹².

8.6 Nuorisotakuun vaikuttavuus

Vaikuttavuus tässä työssä käsitetään nuorisotakuun tavoitteiden toteutumisenä eli nuorten työllistymisenä tai opiskelun aloittamisena. Arviointiin liittyy kaksi merkittävää haastetta. Ensinnäkin mikä on nuorisotakuun vaikutusta, koska työllistymiseen ja opiskeluun vaikuttavat monet tekijät. Toisen haasteen vaikuttavuuden arviointiin tuo saatavien tilastotietojen viive sekä monien tilastomenetelmien ja aineistojen laaja kirjo. Määrittelyt ja menetelmät poikkeavat toisistaan ja vertailukelpoisen, luotettavan tiedon saaminen on haasteellista. Kuntoutussäätiön tekemä indikaattorityö pyrkii vastaamaan nopean, ajantasaisen, helposti saatavan, luotettavan ja vertailukelpoisen tiedon puutteeseen joka auttaa vaikuttavuuden arviointiin jatkossa. Lisäksi vaikuttavuuden voidaan ajatella syntyvän myös pitemmän ajan kuluessa eli vuoden 2013 nuorisotakuun vaikuttavuus voi olla havaittavissa vasta muutaman vuoden kuluttua.

Seuraavaksi esitellään tällä hetkellä saatavia vaikutusindikaattoriyhdistelmiä, jotka tukevat nuorisotakuun taloudellista tarkastelua. Indikaattoriyhdistelmät valitaan siten, että ne ottavat huomioon muutoksia, jotka vaikuttavat myös nuorisotakuun tavoitteisiin. Näin pyritään "vakioimaan" olennaisimpia muita vaikuttavia tekijöitä ja lisäämään mahdollisuutta tulkita havaittava muutos nuorisotakuun aikaansaamaksi.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston työttömyysluvut poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi viime vuosina työvoimatutkimuksen työttömyys on vuositasolla ollut 31 000–46 000 henkilöä pienempi kuin työnvälitystilaston työttömyys. Merkittävin syy työttömyyslukujen eroihin on erilainen työttömän määrittely, joka johtuu tilastojen erilaisista lähtökohdista ja käyttötarpeista⁹³.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus kuvaa työvoiman kysyntää ja tarjontaa kansantaloudessa, työttömyyden mittaaminen on vain yksi työvoimatutkimuksen tehtävistä. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilasto puolestaan rekisteröi työ- ja elinkeinotoimistoissa asioivia työnhakijoita ja on tarkoitettu työnvälitystoiminnan ja työ- ja elinkeinohallinnon tarpeisiin. Työnvälitystilastoa käytetään palveluiden kohdentamiseen ja niiden vaikutusten seuraamiseen. Työnvälitystilastoon perustuvaa työttömyyslukua ei voida vertailla kansainvälisesti, koska eri maiden työvoimahallinto ja työttömyysturvainsäädäntö poikkeavat toisistaan.

Nuorten työttömyys

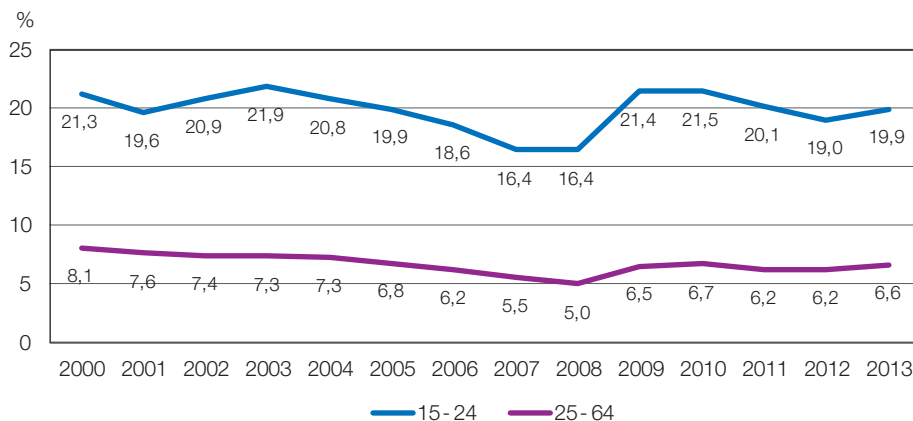
Seuraavaksi esitetään joitain saatavissa olevia esimerkkejä vaikuttavuusindikaattoreista, jotka tukevat taloudellista tarkastelua. Tällaisia voivat olla esimerkiksi nuorisotyöttömyys suhteessa kokonaistyöttömyyteen, nuorisotyöttömyys suhteessa muiden ikäluokkien työttömyyteen; peruskouluasteen jälkeen ilman koulutuspaikkaa jääneet suhteessa keskiasteen koulutuspaikkoihin (lukio & alempi ammatillinen). Laajempaa indikaattorityötä ovat tehneet Kuntoutussäätiön tutkijat erikoistutkija Riikka Shemeikan johdolla ja sitä esitellään omassa kappaleessaan. Haasteensa tuovat erot eri tilastojen tuottamissa

93 Tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön tilastojen vertailu http://tilastokeskus.fi/til/tyti/tyti_2013-04-04_men_002.html

tiedoissa. Nuorisotakuun arvioimiseen tarvitaan tietoa aikasarjoina, ja se on haasteellista, koska tiedon tuottamisessa saattaa olla joidenkin tietojen osalta pitkiäkin viiveitä. Palveluiden nimet ja sisällöt ovat myös TE-hallinnon uudistuksen myötä muuttuneet.

Nuorisotakuu käynnistyi vuoden 2013 alussa ja vaikuttavuuden arviointi näin lyhyellä aikajänteellä on vaikeaa tietojen saatavuuden vuoksi. Kuitenkin joitain alustavia arviointoja nuorisotakuun vaikutuksista voidaan tehdä. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen vuosien 2011 ja 2013 tiedoista voidaan tarkastella trendin muutosta nuorten työttömyysasteissa verrattuna vanhempiin työttömiin. Vuodesta 2011 vuoteen 2013 on 15–24-vuotiaiden työttömyysaste kasvanut 0,2 % kun samanaikaisesti 25–64-vuotiaiden työttömyysaste on kasvanut 0,4 %. Verrattaessa vuodesta 2009 vuoteen 2013 nuorisotyöttömyys on vähentynyt 0,5 % kun samanaikaisesti muu työttömyys on kasvanut 0,1 %. Muutokset ovat pieniä, mutta nuorten työttömyyden kannalta myönteisiä. (Kuvio 36)

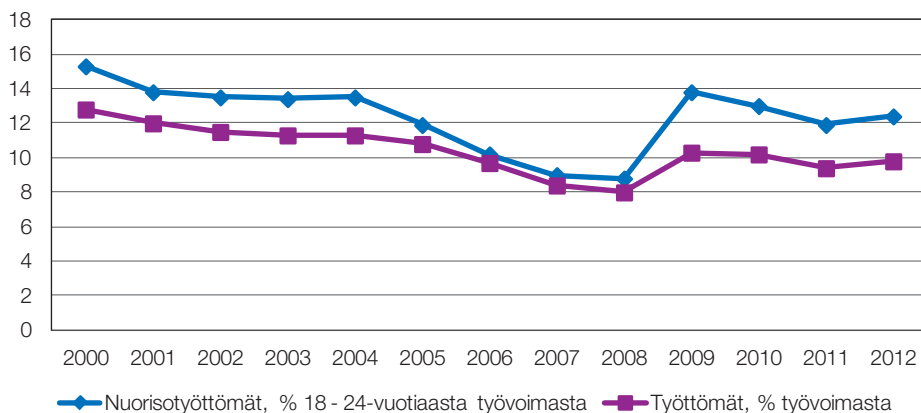
Kuvio 36. 15–24-vuotiaiden ja 25–64-vuotiaiden työttömyysasteet (%), vuosikeskiarvot 2000–2013

Tilastokeskus/Työvoimatutkimus

SOTKANetista Suomen eri aluetasolla saatavien indikaattorien perustana käytettävä työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilasto perustuu työ- ja elinkeinotoimistojen asiakasrekisterien tietoihin. Indikaattorissa työttömät, % työvoimasta, työvoimaan luetaan 15–74-vuotiaat työttömät. Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja kokopäivätyöhön käytettävissä tai joka odottaa sovitun työsuhteen alkamista, myös henkilökohtaisesti lomautetut lasketaan työttömiksi. Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta perustuu myös työ- ja elinkeinotoimistojen asiakasrekisterien tietoihin. Kuvio 37 tarkastellen ei ole havaittavissa suurta eroa nuorisotyöttömyyden ja yleisen työttömyyden välillä. Trendimuutokset vuodesta 2009–2012 ovat samankaltaisia. Vuonna 2012 nuorisotyöttömiä oli 12,4 % 18–24-vuotiaasta työvoimasta ja työttömiä noin 9,8 % työvoimasta. Vuonna 2009 nuorisotyöttömien osuus 18–24-vuotiaiden työvoimasta oli 13,8 % ja vuonna 2012 12,4 %, vähennystä oli 1,4 %. Samanaikaisesti työttömien osuus työvoimasta oli vähentynyt 0,5 % (10,3 % → 9,8 % vuonna 2012). Tietoja ei ole saatavilla vuodelta 2013 tätä raporttia tehtäessä.

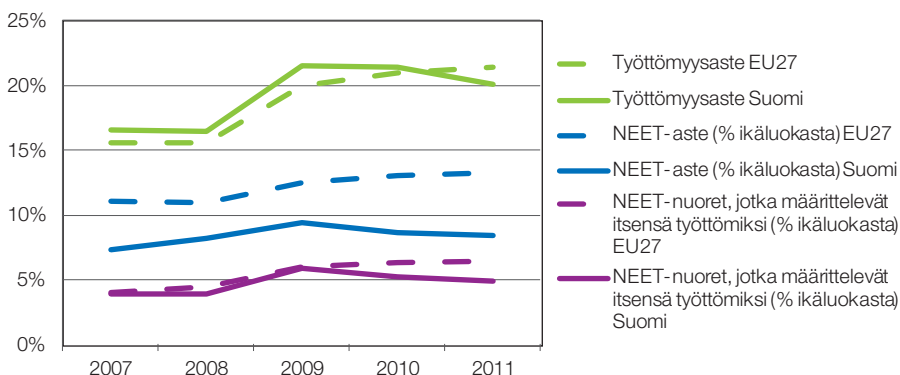
Kuvio 37. Nuorisotyöttömät ja työttömät työvoimasta

Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005–2013

Jotta opiskelijoiden suuri osuus nuorista ikäluokista tulisi huomioon otetuksi, on nuorisotyöttömyyden sijaan alettu käyttää niin sanottua NEET-astetta. NEET-lyhenteellä (Not in Employment, Education or Training) viitataan sellaisiin nuoriin, jotka eivät ole työssä, koulutuksessa eivätkä kurssilla. Vuonna 2011 NEET-ryhmään kuului Suomessa noin 58 000 nuorta eli 9 prosenttia 15–24-vuotiaista. Jos mukaan lasketaan vain ne nuoret, jotka omasta mielestään ovat työttömiä (eivätkä esimerkiksi hoida kotona lapsiaan tai eivät ole työkyvyttömiä), laskee osuus 5 prosenttiin ikäluokasta (noin 31 000 nuorta)⁹⁴. Neet-asteella arvioituna nuorten tilanteessa ei ole havaittavissa suurta muutosta verrattuna yleiseen työttömyysasteeseen. Tiedot vuosilta 2012 ja 2013 eivät ole käytettävissä. (Kuvio 38, taulukko 26)

Kuvio 38. 15–24-vuotiaiden työttömien osuus työvoimasta (työttömyysaste)

94 Tilastokeskus Työttömyys aste ei kerro nuorten syrjäytymisestä http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/2013/uutinen_008_2013-03-11.html

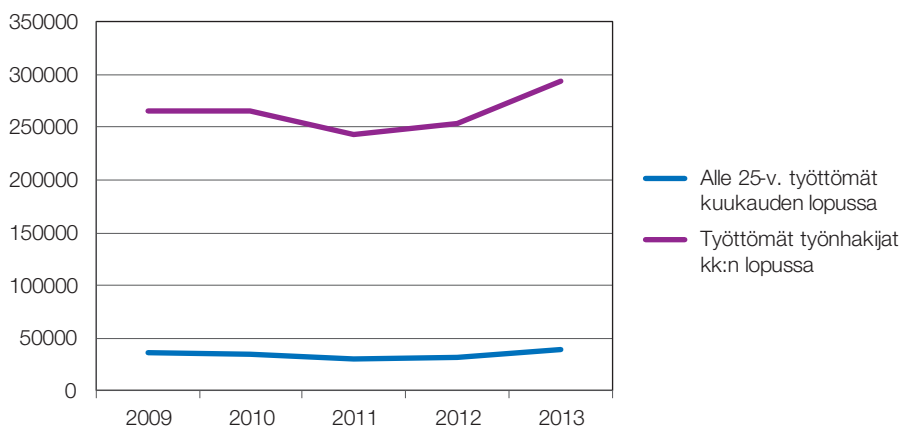
Taulukko 26. 15–24-vuotiaiden työttömien osuus työvoimasta (työttömyysaste), ilman työtä koulutusta tai hurssitusta olevien osuus ikäluokasta (NEET-aste) sekä itsensä työttömäksi määrittelevien NEET-nuorten osuus ikäluokasta EU-maissa ja Suomessa vuosina 2007–2011. Vuosikeskiarvo %.

		2007	2008	2009	2010	2011
Työttömyysaste %	EU27	15,5	15,6	20,0	21,0	21,3
	Suomi	16,5	16,5	21,5	21,4	20,1
NEET-aste (% ikäluokasta)	EU27	11,1	10,9	12,5	13,0	13,2
	Suomi	7,3	8,2	9,4	8,6	8,4
NEET-nuoret, jotka määrittelevät itsensä työttömiksi (% ikäluokasta)	EU27	4,0	4,5	6,0	6,3	6,4
	Suomi	3,9	3,9	5,8	5,2	4,9

Tilastokeskus, tiedot Liisa Larja 3.12.2013

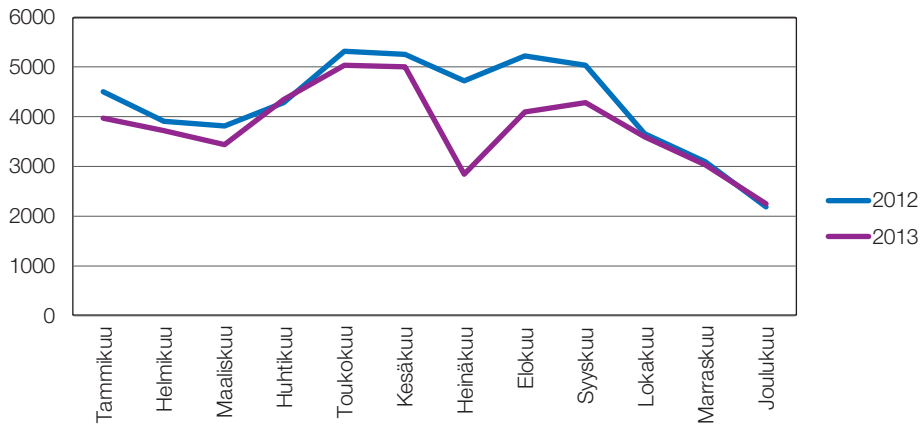
Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastoa käyttäen nähdään että alle 25- vuotiaiden työttömien määrä kasvaa mutta vuodesta 2012 vuoteen 2013, mutta suhteessa kaikkia työttömiä työnhakijoita maltillisemmin (Kuvio 39).

Kuvio 39. Alle 25-vuotiaat ja työttömät työnhakijat

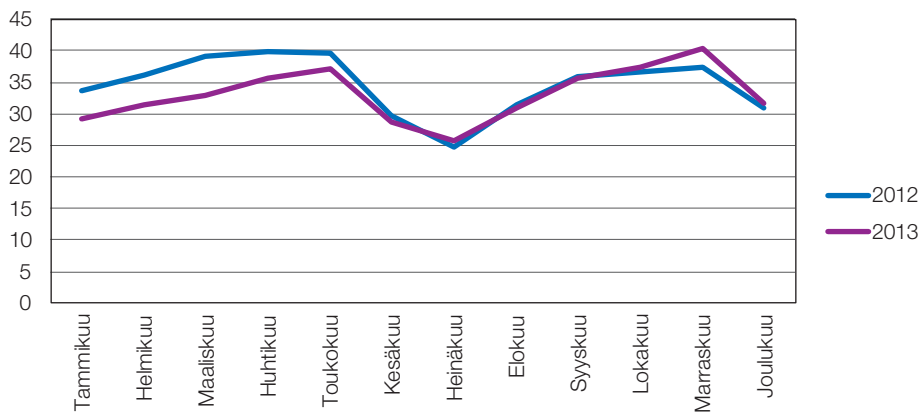
Työ- ja elinkeinoministeriö/ työnvälitystilaston koko maan tilastotietoja keskimäärin 1991–2013

Kuvio 40. Alle 25-vuotiaat nuoret, työllistyneet avoimille työmarkkinoille 2012 ja 2013

Lähde: TEM Nuorisotakuun seuranta 2013

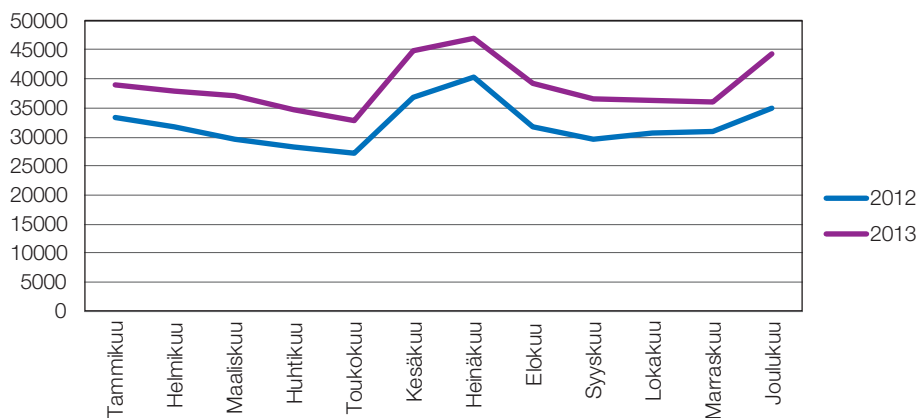
Kuvio 41. Alle 25-vuotiaat, aktivointiaste 2012 ja 2013

Lähde: TEM Nuorisotakuun seuranta 2013

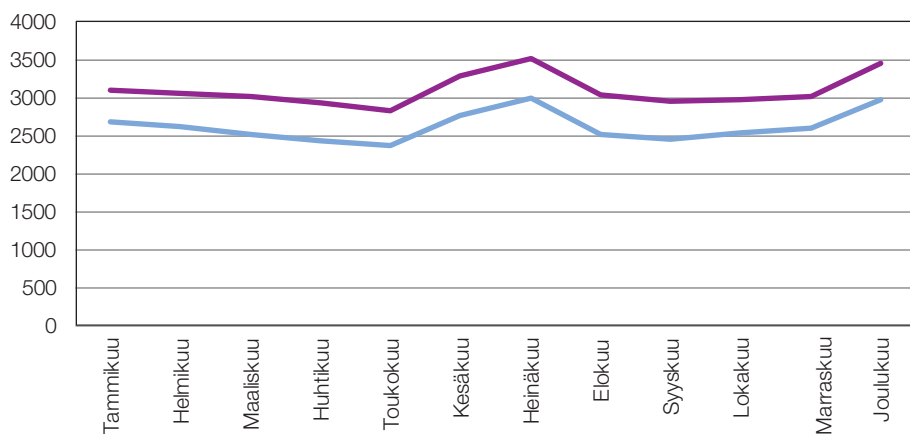
Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien määrä on kasvanut koko vuoden 2013 suhteessa vastaavaan ajankohtaan vuonna 2012. Alle 25-vuotiaita nuoria oli työttömänä työnhakijana vuonna 2013 keskimäärin lähes 39 000 (+ 6 750). Syksyllä 2013 nuorten työttömien työnhakijoiden määrä näytti hieman tasaantuvan – mutta kasvoi selvästi joulukuussa (oli 44 000). Vuoden 2013 aikana alkoi noin 197 000 nuorten työttömyysjaksoa.

Kuvio 42. Alle 25-vuotiaat, työttömiä työnhakijoita kuukauden lopussa

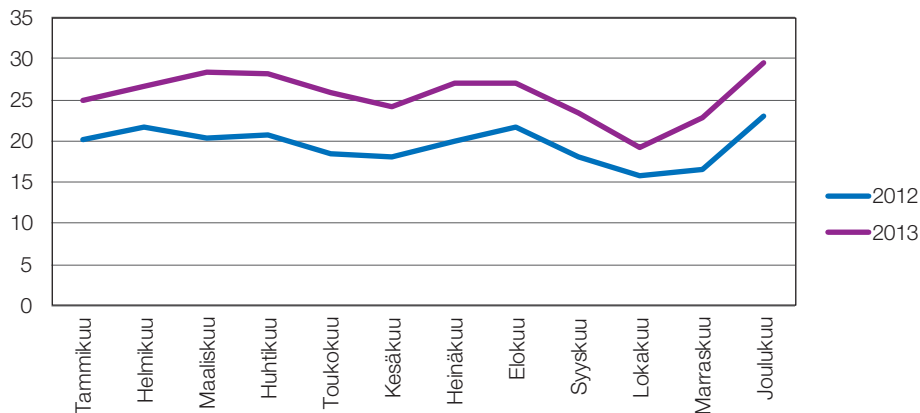
TEMin työnvälitystilasto 2013, Janne Savolainen

Kuvio 43. 25–29-vuotiaat, työttömiä vastavalmistuneita

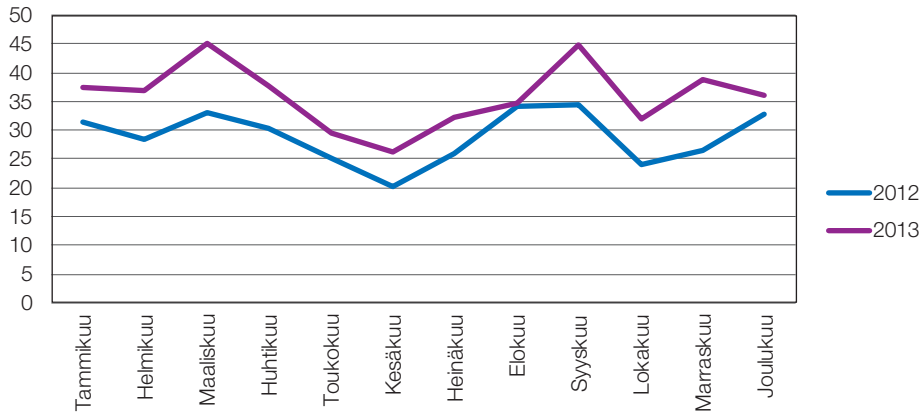
TEMin työnvälitystilasto 2013, Janne Savolainen

Kuvio 44. Alle 25-vuotiaat, %-virta yli 3 kuukauden työttömyyteen

TEMin työnvälitystilasto 2013, Janne Savolainen

Kuvio 45. 25–29-vuotiaat, vastavalmistuneiden %-virta yli 3 kuukauden työttömyyteen

TEMin työnvälitystilasto 2013, Janne Savolainen

Kun edellisten kuvioiden (40–45) avulla arvioidaan nuorten tilannetta 2012 ja 2013 (ennen nuorisotakuuta ja pian sen voimaantumisen jälkeen), voidaan havaita, ettei työttömyyttä kuvaavien lukujen mukaan ole havaittavissa suurta muutosta parempaan. Kuitenkin, kun tarkastellaan trendimuutoksia nuorten työttömyydessä suhteessa muuhun työttömyyteen, voidaan havaita joitain merkkejä nuorten työttömyyden kasvun hidastumisesta. (Kuviot 36, 37 ja 39)

Nuorten työttömyysjaksojen tiedetään olevan lyhyempiä kuin aikuisväestön. Esimerkiksi Työpoliittinen aikakauskirja julkaisee liiteosassaan päättäneiden työttömyysjaksojen keston. Alle 20-vuotiaiden päättäneiden työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto 2000-luvulla on ollut kuusi viikkoa ja 20–24-vuotiaiden kahdeksan viikkoa, kun alle 60-vuotiaalla aikuisväestöllä kesto vaihtelee 13 viikosta 22 viikkoon. Aikuisten päättäneiden jaksojen kesto on siis moninkertainen nuoriin verrattuna. (Työpoliittinen aikakauskirja 4/2013.)

Edellä esitetystä kuviossa 45 havaitaan suurimmat lisäykset virtaan kolmen kuukauden työttömyyden osalta olevan maaliskuun, huhtikuun, elokuun, syys- ja joulukuun. Seuraavaksi tarkastelemme huhtikuun, syys- ja joulukuun osalta poikkileikkaustietoja ja muutoksia vuosina 2012 ja 2013 nuorten työnhakijoiden, 25–49-vuotiaiden ja yli 50-vuotiaiden työnhakijoiden osalta. Virta pitempiaikaiseen työttömyyteen eli yli kuuden kuukauden ja 12 kuukauden työttömyyteen on kasvanut kaikissa ikäryhmissä, mutta nuorten työttömyyden kasvu on pienempää kuin muilla ikäryhmillä.

Taulukko 27. Työttömyyden virta yli tietyn keston suhteessa vastaavaa kk aikaisemmin alkaneisiin työttömyyteen⁹⁵ Muutos % = muutos 2012–2013 %

		Ylittää 3kk työttö- myyteen	%-Virta yli 3kk työttö- myyteen	Muutos %	Ylittää 6kk työttö- myyteen	%-Virta yli 6kk työttö- myyteen	Muutos %	Ylittää 12kk työttö- myyteen	%-Virta yli 12kk työttö- myyteen	Muutos %
2013	Nuoret	6126	28,2	7,4	1505	9,2	3,3	142	1,1	0,2
Huhtikuu	työnhakijat									
	25-49v	16612	44,8	7,8	9065	27	6,6	2425	9,2	2,7
	työnhakijat									
	Yli 50v	7895	50,3	7,6	5895	38,2	8,4	2295	18,5	4,2
	työnhakijat									
2012	Nuoret	4377	20,8		922	5,9		123	0,9	
Huhtikuu	työnhakijat									
	25-49v	13387	37		6789	20,4		1882	6,5	
	työnhakijat									
	Yli 50v	6868	42,7		4850	29,8		1963	14,3	
	työnhakijat									
2013	Nuoret	6582	23,4	5,3	1066	7,7	2,2	224	1,3	0,2
Syyskuu	työnhakijat									
	25-49v	16034	38,9	7,2	6970	25,8	6,5	3460	10	2,7
	työnhakijat									
	Yli 50v	6546	46	9	3736	32,9	6,5	3005	18,8	2,2
	työnhakijat									
2012	Nuoret	4532	18,1		775	5,5		175	1,1	
Syyskuu	työnhakijat									
	25-49v	14235	31,7		5462	19,3		2398	7,3	
	työnhakijat									
	Yli 50v	6318	37		3429	26,4		2464	16,6	
	työnhakijat									
2013	Nuoret	5288	29,5	6,5	2422	8,6	2,7	209	1,5	0,4
Joulukuu	työnhakijat									
	25-49v	15410	44,1	3,4	8999	21,8	5,3	3334	9,6	3,4
	työnhakijat									
	Yli 50v	7488	48,8	4,5	4638	32,6	7,5	2654	17,6	4,2
	työnhakijat									
2012	Nuoret	3919	23		1486	5,9		177	1,1	
Joulukuu	työnhakijat									
	25-49v	14085	40,7		7423	16,5		2361	6,2	
	työnhakijat									
	Yli 50v	7081	44,3		4288	25,1		2267	13,4	
	työnhakijat									

Sijoittuminen koulutukseen

Opintojen osalta nuorisotakuun vaikuttavuuden arviointi on vielä työllistymistäkin haasteellisempaa ja osin jopa mahdotonta. Ammatillisen peruskoulutuksen uudistetut opiskelijaksi ottamisen perusteet otettiin käyttöön syksyn 2013 yhteishaussa yhdessä uudistettujen sähköisten hakupalvelujen kanssa. Opiskelijavalinnan uudistuksilla perusopetuksen päättäneet sekä vailla toisen asteen tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevat voidaan valita ensisijaisesti toisen asteen opiskelijavalinnoissa.

Toimenpiteet ovat vasta käynnistyneet esimerkiksi oppisopimuskoulutuksen osalta vuonna 2013. Lisäksi vuosina 2012 ja 2013 tehtiin samaan aikaan nuorisotakuun lisäpanostusten kanssa kymmenien miljoonien eurojen säästöt osana valtiontalouden

⁹⁵ Taulukko muodostettu käyttäen: Lähde Janne Savolainen, TEM

tasapainottamista. Sillä on vaikutusta myös nuorisotakuun toimeenpanoon. Nuorten aikuisten osaamisohjelma käynnistyi keväällä 2013, mutta osa järjestäjistä pääsi aloittamaan koulutusohjelmia vasta syksyllä⁹⁶.

Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön pääsy jatko-opintoihin oli vuonna 2012 edellisvuotta hieman yleisempää. Vuoden 2013 tiedot eivät ole käytettävissä. Sen sijaan uusien ylioppilaiden välitön pääsy jatko-opintoihin oli hieman aiempaa harvinaisempaa. Tutkintoon johtavaa jatko-opiskelupaikkaa vaille jäi peruskoulun päättäneistä 8,5 prosenttia ja uusista ylioppilaista 62,5 prosenttia. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen koulutustilastoihin⁹⁷.

Peruskoulun 9. luokan päättäneitä oli vuonna 2012 yhteensä 61 100, runsaat kaksi tuhatta vähemmän kuin vuotta aiemmin. Heistä puolet jatkoi opintoja lukiossa ja heistä 41,5 prosenttia jatkoi opintoja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Loput 8,5 prosenttia ei jatkanut välittömästi tutkintotavoitteista opiskelua. He saattoivat jatkaa kuitenkin jossain tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa kuten peruskoulun lisäopetuksessa (kymppiluokalla) tai ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa (ammattistartissa). Jatko-opintoihin hakivat kuitenkin lähes kaikki peruskoulun 9. luokan päättäneet, hakematta jätti 1,7 prosenttia⁹⁷.

Uusia ylioppilaita oli vuonna 2012 yhteensä 32 000, vajaa tuhat vähemmän kuin edellisenä vuonna. Heistä 18 prosenttia aloitti yliopistokoulutuksen ja 16 prosenttia ammatikorkeakoulukoulutuksen ylioppilasvuoden syksyllä. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen aloitti neljä prosenttia. Vuoden 2012 ylioppilaista selvästi yli puolet, 62,5 prosenttia, ei jatkanut opiskelua valmistumisvuonna. Jatko-opintojen ulkopuolelle jääneiden osuus on suurentunut usean vuoden ajan ja se kasvoi edelleen. Näin tapahtui, vaikka kokonaan hakematta jättäneiden osuus pieneni. Uusista ylioppilaista jatko-opintoihin hakeneita oli 77 prosenttia. Hakeneiden osuus oli runsaat puoli prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin⁹⁷.

8.7 Yhteenvetoa

Nuorisotakuun taloudellinen arviointi on haasteellista. Toimenpiteistä suuri osa liittyy työvoimapolitiikkaan. Myös työvoimapolitiikan tavoitteiden ja keinojen monimuotoisuuden vuoksi työvoimapolitiikan vaikuttavuuden arviointi on todettu vaikeaksi. Tavoitteet liittyvät työmarkkinoiden parempaan toimintaan, työntekijöiden tuottavuuden parantamiseen ja talouskasvun turvaamiseen. Työllistämiseen liittyvien palveluiden perustehdävät liittyvät myös eriarvoisuuden vähentämiseen. (Ilmakunnas ym. 2001, Aho 2008.) Taloudellista arviointia on tehty melko vähän sosiaalialalla ja myös erilaisissa aktivointipalveluissa, koska monet sosiaaliset toimenpiteet ovat monimutkaisia ja laaja-alaisia ja kustannusten ja vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi on vaikeaa. Usein sosiaalipalveluiden tarkasteluissa keskitytäänkin pelkkien palveluiden kustannusten tai hyötyjen tarkasteluun vaikka varsinainen taloudellinen arviointi käsittää näiden kummankin yhtä-aikaisen tarkastelun.

Toimeksianto voidaan käsittää osaksi arviointitutkimuksen uutta aaltoa, jossa tilaajatahona ovat poliittishallinnolliset toimijat ja tehtävänä on tukea julkisen rahoituksen vaikuttavuutta. Kiinnostus tämentyyppiseen tarkasteluun on lisääntynyt ja tämä on mainittu muun muassa Sipilän ja Österbackan valtiovarainministeriölle tekemässä

96 Mari Pastila-Eklund, OKM)

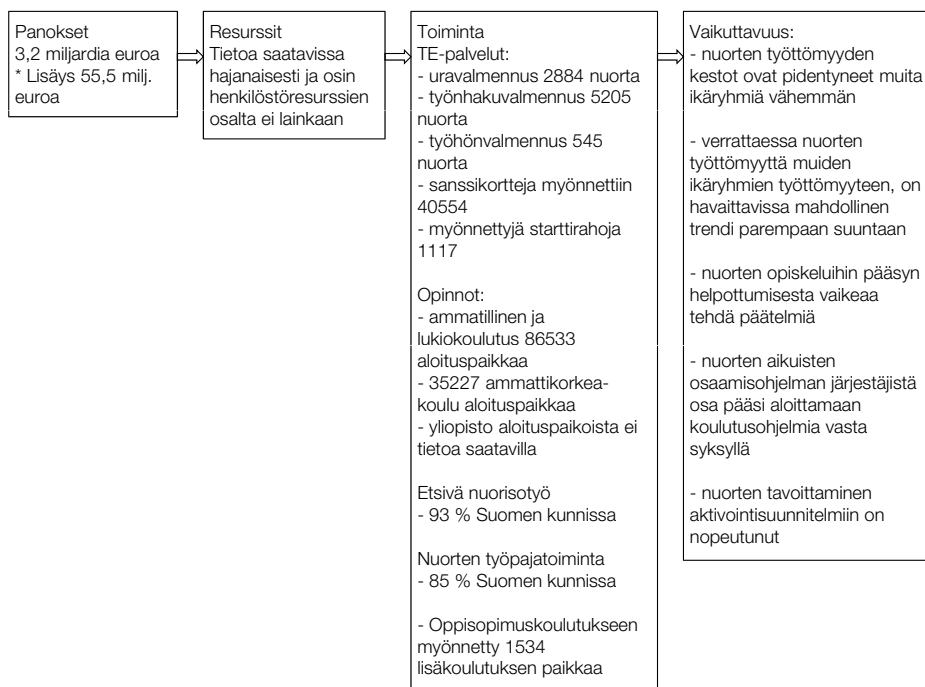
97 Julkaistu: 23.1.2014 Välitön pääsy jatko-opintoihin helpottui peruskoulun päättäneillä mutta vaikeutui uusilla ylioppilailla http://www.stat.fi/til/khak/2012/khak_2012_2014-01-23_tie_001_fi.html

selvityksessä perheitä ja lapsia tukevien palveluiden tuloksellisuudesta ja kustannusvaikuttavuudesta. (Sipilä & Österbacka 2013.) Usein nykypäivän työvoimapolitiikan toimenpiteiden vaikutusten arvioinneissa hyödynnetään kuitenkin monimutkaisia tekniikoita ja ratkaisumalleja ja tästä syystä poliittisen päättäjän on vaikeaa tulkita tuloksia. (Työmarkkinoiden toiminnan ja toimivuuden vaikutus..2009.)

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta on melko vähän tutkittua näyttöä, mutta kritiikkiä sen sijaan on esitetty. Aho kirjoittaa Hallinnon tutkimus-lehdessä työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuuden alhaisuudesta. Hän ei sinällään näe toimenpiteissä ongelmia etenäkään toimenpiteisiin osallistujien näkökulmasta, jotka pitävät niitä usein hyödyllisinä. Kritiikin hän kohdistaaakin työvoimapolitiittisten toimien kohdistamistapaan ja kiinnittää huomiota muihin tavoitteisiin kuin työllistämiseen. Toimenpiteitä järjestetään sosiaalipoliittisista syistä ja niiden tarkoitus on muun muassa syrjäytymisen ehkäisy. (Aho 2008.) Syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden, peruspalveluiden ja hankkeiden osalta on vähän tutkimus- ja arviointitietoa, ja syrjäytymistä ehkäisevien toimien vaikuttavuuden arviointia tarvitaan lisää. (Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta..2013, Tuloksellisuustarkastuskertomus.. 2011.)

Nuorisotakuu kokonaisuudessaan on laaja ja monitahoinen asia tarkasteltavaksi. Tavoitteet, kohderyhmät, resurssit, keinot ja vaikutukset ovat yhteydessä moniin muihin toimintoihin ja tukimuotoihin. Tietojen saannissa eri osa-alueilta on myös haasteensa, koska nykyiset tilastointimenetelmät eivät tue tämän tyyppistä tarkastelua. Kuviossa 54 on esitetty nuorisotakuun taloudellinen tarkastelun osatekijöitä tämänhetkisen saatavissa olevan tiedon pohjalta.

Kuvio 46. Nuorisotakuun taloudellisen tarkastelun koonti tämänhetkisen saatavissa olevan tiedon pohjalta

Tehdyn selvityksen tavoitteena oli määritellä, miten nuorisotakuun käytössä olevien resurssit liittyvät palvelujen vaikuttavuuteen, ja miten käytössä olevien resurssien määrää tulisi mitata ja vertailla suhteessa saavutettaviin tuloksiin. Nuorisotakuun taloudellinen tarkastelu pohjaa taloudellisen arvioinnin periaatteisiin. Niiden periaatteiden mukaisesti nuorisotakuu kuvataan sille asetettujen tavoitteiden, määrärahojen nuorille tuotettujen palvelujen ja aikaansaatuisten vaikutusten avulla. Toiminnan vaikuttavuuden arviointi edellyttää tietoa tavoitteista, niiden toteutumisen arviointia sekä vertailua, joka lisää varmuutta siitä, että vaikutukset ovat arvioitavien toimenpiteiden seurausta. Vaikuttavuudeksi tässä työssä tulkitaan nuorisotakuun tavoitteiden mukaiset muutokset nuorten elämäntilanteissa. Näitä ovat esimerkiksi koulutukseen tai työhön pääsy.

Määrärahojen eli nuorisotakuun panosten osalta havaittiin olevan suuria haasteita tiedon kokoamisessa ja saannissa ja erityisesti sen selville saamisessa miten määrärahoja oli kohdennettu. Laskennalliseen määrittelyyn päädyttiin, koska tarkkaa tietoa käyttäjämääristä eli palveluiden osalta ei ole saatavilla. Mielekkään vaikuttavuuden tarkastelun edellytys on kuitenkin panosten tarkka määrittely; on tiedettävä millä vaikuttavuus tuotetaan. Kehittämisen kohde olisikin nykyistä selkeämpi tiedon tuottaminen määrärahoista, ja niiden kohdentumisesta, jotta ne voidaan yhdistää palveluihin ja toimintaan ja tätä kautta aikaansaatuihin vaikutuksiin.

Vaikuttavuuden osalta eri tilastomenetelmät ja eri tiedon tuottajien moninaisuus tuo omat haasteensa. Eri tietolähteissä esimerkiksi nuorten työttömyyttä kuvaavat luvut poikkeavat toisistaan. Viive tiedon tuottamisesta hankaloittaa nuorisotakuun vaikuttavuuden arviointia, koska osa tiedoista saadaan vasta vuoden, jopa kahden kuluttua. Päätöksentekoa varten tämä aikaviive on liian suuri. Lisäksi olisi kehitettävä tilastointia, joka mahdollistaisi eri ryhmien välistä vertailua. Tämä helpottaisi eri ryhmiin kohdistuneiden toimenpiteiden vaikutusten arviointia.

Niiden tietojen perusteella, jotka ovat käytettävissä tätä selvitystä tehtäessä, ei nuorisotakuun ja 55,5 miljoonan lisäpanostuksen vaikuttavuudesta voida vielä tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Varovaisesti arvioiden joitain merkkejä nuorisotakuun vaikuttavuudesta voidaan havaita ja toiminnassa voidaan olettaa tapahtuneen muutosta, mikä myös oli yksi nuorisotakuun tavoite. Toimintatapojen ja menetelmien muutosta tarvitaan joka tapauksessa, sillä pelkästään lisäpanostus ei takaa vaikuttavuuden lisäystä. Voidaan kuitenkin arvioida, että määrärahojen ansiosta on välttytty leikkauksilta nuorten palveluissa tai pystytty kompensoimaan niitä. Myös toimintatapoihin on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, ja jos vaikuttavuus ei lisäännä jatkossakaan, myös lisäpanostusta voidaan pitää perusteltuna. Vuosille 2014 ja 2015 on jo tehty suunnitelmat nuorisotakuun määrärahoista. On tärkeää huomioida, että nuorisotakuun tavoitteiden toteutumiseen vaikuttaa ensisijaisesti yleinen talouden tilanne ja muuttuva nuorten maailma. Talouden taantuma vaikuttaa uusien työpaikkojen syntyyn. Nuorten kulttuuri ja tietotekniikan kehitys asettaa omat haasteensa nuorten kohtaamiseen; tarvitaan uusia tapoja löytää nuoret ja yhteinen kieli kohdata heidät.

Tehdyt kyselyt osoittivat määrärahojen ja resurssien tarkastelun olevan haastavaa organisaatioiden johtohenkilöille. Jatkossa tietoisuutta määrärahoista on syytä lisätä. Oppilaitoksissa ja TE-toimistoissa tulisi taloudellisen arvioinnin perusteiden mukaisesti olla tieto siitä, paljonko on panostettu erilaisiin palveluihin ja toimintaan, jotta on järkevää arvioida mitä juuri näillä resursseilla ja toimilla on aikaansaatu. Tämä edellyttää tietoa henkilöstöresurssien kohdentumisesta kullekin asiakasryhmälle. Tällä hetkellä tiedon saanti on haastavaa, koska nykyiset työaikajärjestelmät eivät tue tällaista tarkastelua.

Tehty tarkastelu Pieksämäeltä osoitti että nuorisotakuu näkyy käytännössä ja paljon on tehty jo ennen vuotta 2013. Melko vähäiselläkin lisäpanostuksella voidaan saada aikaan merkittävästi nuoria auttavaa toimintaa, jos se kohdistuu oikein. Tärkeää on eri toimijoiden yhteistyö. Suurissa kaupungeissa yhteistyöverkoston aikaan saamista voidaan pitää haastavampana kuin pienemmillä paikkakunnilla, joissa etäisyydet ja organisaatiot ovat pienempiä. Pieksämäellä yhteistyö toimii eri tahojen kanssa jouhevasti.

Talousnäkökulma osana nuorisotakuun tutkimuksellista tukea ja vaikuttavuuden arviointiin käytettävien indikaattoreiden kehittämistä osoitti tarpeellisuutensa. Valittu taloudellisen arvioinnin kustannus-vaikuttavuus-lähestymistapa edellyttää tarpeen, tavoitteiden, panosten, resurssien, toiminnan sekä vaikutusten ja vaikuttavuuden määrittelyä. Se osoittautui osin yllättävänkin haasteelliseksi. Varsinainen kustannus-vaikuttavuus-analyysi ei tällaisessa arviointitilanteessa tule kysymykseen. Kustannus-vaikuttavuus-analyysia on sovellettu selkeästi rajattavien interventtioiden arviointitutkimuksissa käyttäen kokeellisilla tai kvasikokeellisilla asetelmilla, ja sitä on sovellettu harvoin politiikkaohjelmien arviointiin.

Taloudellinen tarkastelu ja valittu lähestymistapa herättivät keskustelua. Tietoa pidettiin toisaalta tarpeellisena ja hyödyllisenä, mutta myös epäilyjä luotettavuudesta ja mielekkyydestä esitettiin. Kysymyksiä herätti myös valtion talousarvion käyttäminen tarkastelun lähtökohtana, koska toteuma voi poiketa talousarvion mukaisesta määrärahasta. Kuitenkin, kun toteutumatietoja ei ollut käytettävissä, talousarvio tarjosi luotettavan, vertailukelpoisen ja panoksista vaikuttavuuteen -lähestymistapaan soveltuvan perustan laskelmille.

Myös talousarviotietojen käyttämisessä oli omat haasteensa, koska tietoa panosten kohdentumisesta ei ollut aina saatavana. Siksi nuorisotakuun panosten määrittelyssä jouduttiin osittain käyttämään ikäryhmäosuuksiin perustuvia arvioita. Laskelmat on kuitenkin tehty läpinäkyvästi, mikä tukee lähestymistavan hyödyntämistä jatkossa, kun käytettävissä on tietoja nuorisotakuun toteutuneista kustannuksista.

Tarkastelua kaiken kaikkiaan vaikeutti se, että nuorisotakuun voimaantulosta oli kulunut vain vähän aikaa. Monia tarvittavia tietoja ei ollut saatavana, mikä hankaloitti erityisesti vaikuttavuuden arviointia. Vaikuttavuus määriteltiin nuorisotakuun tavoitteiden toteutumisena eli nuorten työllistymisenä ja opiskelun aloittamisena. Näin määritellyn vaikuttavuuden arviointia vaikeutti lisäksi se, että työllistymiseen ja koulutuksen aloittamiseen vaikuttavat myös monet muut seikat kuin nuorisotakuun toimet. Tällaisia ovat esimerkiksi yleinen taloudellinen tilanne ja muiden työnhakijoiden määrä. Vertailtaessa esimerkiksi pelkästään nuorten työttömien määriä vuosina 2012 ja 2013, voidaan havaita nuorten työttömyyden vain lisääntyneen nuorisotakuusta huolimatta. Toisaalta tiedetään, että myös taloudellinen ja työttömyystilanne ovat heikentyneet. Raportin tekijät esittävätkin vaikuttavuuden arviointiin indikaattoriyhdistelmiä, joiden avulla tärkeimpien muiden tekijöiden vaikutusta voidaan vähentää. Esimerkiksi tarkastelemalla muutosta nuorten ja vanhempien ikäryhmien työttömyydessä samanaikaisesti voidaan havaita nuorten työttömyyden heikenneen hieman vähemmän kuin vanhempien ikäryhmien työttömyyden.

Nuorten työttömyyden tiedetään olevan myös erityisen suhdanneherkkää sekä vaihtelevan suuresti kuukausittain. Nuoret vaihtavat työpaikkoja, aloittavat ja päättävät opiskelua, vaihtavat paikkakuntaa, perustavat perheitä ja niin edelleen - heidän elämässään tapahtuu monenlaisia muutoksia enemmän kuin vanhemmalla väellä. Vaikuttavuuden osalta kannattaakin kiinnittää huomiota nuorten työttömyyden keston. Kun otetaan huomioon nuoruus elämänvaiheena, työttömyyden keston on realistisempaa pyrkiä vaikuttamaan kuin pyrkiä kategorisesti saamaan kaikki nuoret töihin tai opiskelemaan.

Työttömyyden kustannuksia tarkastellaan tavallisimmin työttömyysturva- ja toimeentulotukimenojen näkökulmista. (Tiainen 2000, Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen...2011.) Työttömyyden ja mahdollisen syrjäytymisen kustannukset ovat todellisuudessa näitä suuremmat. Työttömyydestä aiheutuu myös tuotannonmenetystä ja syrjäytymisestä myös kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollolle, ja näitä on haasteellista arvioida. TEM:in nuorten yhteiskuntatukia koskeneessa julkaisussa oli vuonna 2012 arvioitu, että työttömän nuoren kustannukset julkiselle sektorille, kun otetaan huomioon työmarkkinatuki, asumistuki ja toimeentulotuki ovat vuositasolla, vuoden 2010 tiedoilla laskettuna noin 10 000 euroa vuodessa (bruttokustannus 10730 €, ja veropalaus huomioon ottaen 9407€). Tällöin, jos nuorisotakuun lisäpanostuksella 55 miljoonalla onnistuttaisiin ehkäisemään 5 500 nuoren vuoden mittainen tukien varassa eläminen, siten että nuoret työllistyisivät avoimille työmarkkinoille kohtuullisella palkalla, nuorisotakuu maksaisi itsensä säästyneinä työttömyys- ja toimeentuloturvamenoina. On myös syytä muistaa, että säästön lisäksi nuoret olisivat aktiivisempia ja hyvinvointia lisääviä suomalaisia, tarvitsisivat vähemmän sosiaali- ja terveyspalveluja ja tuottoja ja säästöjä tulisi myös tulevaisuudessa.

Keskustelu työllisyyden tiimoilta jatkuu. Myös vaikuttavuusmittareiden kehittämistä työllisyystoimien vaikuttavuuden arvioimiseksi tulisi jatkaa. Tulisiko tavoitteena ja vaikuttavuuden arvioinnin kohteena ollakin nuorten elämänlaatu ja elämän hallinta - ovathan ne kouluttautumisen ja työllistymisen edellytyksiä. Tällöin pitäisi kehittää tapoja mitata työllistymiseen ja koulutukseen liittyvää hyvinvointia, mikä tukisi myös syrjäytymistä ehkäisevien toimien vaikuttavuuden arviointia yleisemminkin.

Tiivistäen;

1. Panosten ja resurssien liittyminen vaikuttavuuteen

Selvityksessä käytetty taloudellisen arvioinnin kustannus-vaikuttavuus-lähestymistapa edellyttää panosten ja resurssien määrittelyä, jotta vaikuttavuuden arviointia on mielekästä tehdä.

Jotta panokset ja resurssit saadaan selville, tämä edellyttää muutoksia tilastoinnissa ja tietojen saatavuudessa.

2. Kuvaus käytettävissä olevien tilastojen ja indikaattoreiden avulla nuorisotakuun toiminnan onnistumista ensimmäisenä nuorisotakuun toteuttamisvuonna 2013

Nuorisotakuun määrärahatarkastelun mukaan lisäpanostus verrattuna vuoteen 2012 oli 55 miljoonan luokkaa.

Niiden tietojen perusteella, jotka ovat käytettävissä selvitystä tehtäessä, ei nuorisotakuun vaikuttavuudesta voida tehdä juurikaan johtopäätöksiä.

3. Esitetään ehdotus tavasta seurata ja arvioida nuorisotakuun toimintamallia

Taloudellisen arvioinnin kustannus-vaikuttavuus-tyyppisen tarkastelumallin elementit on esitetty kuvioissa 31 ja 46.

Ehdotuksen keskeinen sisältö

1. Nuorisotakuun kohdejoukkoon ja toimintaan kohdistuvien panosten ja resurssien määrittely ja tietojen saatavuuden parantaminen.

2. Vaikuttavuuden arviointia varten tarvitaan aikasarjat riittävän pitkältä ajalta ennen ja jälkeen nuorisotakuun, sellaisista indikaattoreista, jotka sisältävät vakioidun elementin (esimerkiksi nuorisotyöttömyyteen liittyvä indikaattori vrt. vanhempien ikäryhmien työttömyyteen, koulutukseen hyväksytyt vrt. aloituspaikat)
3. Toteutuneiden kustannusten tarkastelun kehittäminen. Tätä varten tarvitaan tiedot palveluiden tuottamiskustannuksista ja käyttömääristä. Työ on aloitettu TEM:n toimesta 2014 keväällä.
4. Jatkossa taloudelliseen tarkastelua tulisi jatkaa. Kuntanäkökulmat, sosiaali- ja terveyspalvelut vaatisivat mittavan oman jatkotyönsä.

9 Nuorisotakuun tilastollinen seuranta ja siinä käytettävät indikaattorit

Tässä luvussa esitellään nuorisotakuun tilastollisessa seurannassa käytettäväksi ehdotettuja aineistoja ja indikaattoreita. Esitämme myös katsauksen tilanteeseen nuorisotakuun alkaessa, eli vuoden 2012 lopussa ja nuorisotakuun ensimmäisen vuoden päätyessä eli vuoden 2013 lopussa, käytettävissä olevan aineiston tarjoamien mahdollisuuksien rajoissa.

Suomen erinomainen rekisteri- ja tilastointijärjestelmä tarjoaa hyvät mahdollisuudet nuorisotakuun seurantaan. Lisäksi tietoja voidaan täydentää säännöllisesti kerättävillä kyselyaineistoilla, kuten esimerkiksi THL:n kouluterveyskyselyllä, sekä erillisselvityksillä. Useat viranomaiset ylläpitävät internetissä myös julkisia tietopankkeja, joista voi hakea tietoja eri aihepiireistä.

Tilastoseurannan haasteena on kuitenkin se, että osa tiedoista saadaan viiveellä. Useiden tilastojen osalta on vuoden 2014 alussa tietoja vasta vuoden 2012 tilanteesta. Tiedot, jotka ovat aiheen kannalta keskeisiä, on kuitenkin otettu mukaan tarkasteluun viiveestä huolimatta. Vaikka niiden perusteella ei saada vielä tietoa nuorisotakuun ensimmäisen vuoden jälkeisestä tilanteesta, voidaan niiden perusteella tarkastella nuorisotakuun alkutilannetta ja niitä voidaan hyödyntää nuorisotakuun seurannassa myöhemmin vuosina.

9.1 Nuorisotakuun seurantaindikaattorit

Indikaattorityön tavoite ja tausta

Indikaattoreiden kehittämistyön **tavoitteena** on luoda indikaattorikokonaisuus, jonka avulla voidaan

- 1) tukea nuorisotakuun yleisten tavoitteiden toteutumisen seurantaa,
- 2) kuvata edistymistä nuorten yhteiskuntatakuun eri osa-alueilla ja osoittaa, mitkä osa-alueet tarvitsevat lisäpanostusta, sekä
- 3) tukea alueellisen tasa-arvon edistämistä osoittamalla alueelliset erot nuorisotakuun etenemisessä.

Suomessa on viime aikoina ollut käynnissä useita indikaattorien kehittämishankkeita. Tässä ehdotetuilla nuorisotakuun seurantaindikaattoreilla on yhteneväisyyksiä Nuorisiasiain neuvottelukunnan (Nuora) nuorten hyvinvointia kuvaavien indikaattoreiden kanssa, jotka hyväksyttiin vuonna 2012.⁹⁸ Tässä ehdotettujen indikaattoreiden painopisteet ovat kuitenkin nuorisotakuun tavoitteiden mukaisia ja esimerkiksi työllisyyttä koskevia indikaattoreita on mukana enemmän kuin nuorten hyvinvointi-indikaattoreissa. Vaikka nuorisotakuun seurantaindikaattoreihin on pyritty ottamaan mukaan myös joiain nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen riskitekijöihin liittyviä indikaattoreita, kuvaavat Nuoran indikaattorit laajemmin nuorten hyvinvointia ja niitä on hyvä tarkastella nuorisotakuun seurantaindikaattoreiden rinnalla.

98 Nuorisiasiain neuvottelukunta 2012

Nuoran indikaattorityön yhteydessä selvitettiin nuorten omia näkemyksiä hyvinvoinnin keskeisimmistä osa-alueista. Näissä näkemyksissä korostuivat koulutukseen, työllisyyteen, terveyteen ja arjenhallintaan liittyvät indikaattorit. Nämä ovat osa-alueita, joihin myös nuorisotakuun seurantaindikaattorit painottuvat.

Nuorisotakuun seurantaindikaattoreilla on yhteneväisyyttä myös muiden indikaattoripaketin kanssa. Näitä muita indikaattorikokonaisuuksia ovat mm. EU:n nuorisoidindikaattorit⁹⁹, lasten hyvinvointi-indikaattorit¹⁰⁰, maahanmuuttajien kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantaindikaattorit¹⁰¹, maahanmuuttajalasten ja -nuorten terveyden, hyvinvoinnin ja kotoutumisen seurantaindikaattorit¹⁰² sekä THL:n hyvinvointikompassi ja muut THL:n indikaattorikokonaisuudet. Jatkossa olisi hyödyllistä kartoittaa yhteistyömahdollisuuksia tiedon keräämisessä muiden indikaattoreita tuottavien tahojen kanssa.

Indikaattorikokonaisuuden muodostamisen periaatteet

Indikaattoreita valittaessa pyrittiin löytämään mahdollisimman yksinkertaisia, informatiivisia ja helposti ymmärrettäviä indikaattoreita. Tärkeää oli myös, että tieto olisi helposti saatavilla olevaa ja säännöllisesti päivitettävää. Joitain tietoja jouduttiin pyytämään suoraan tietoa tuottavilta viranomaisilta. Tämä koski erityisesti TEM:n tietoja, joita saimme runsaasti käyttöömmee¹⁰³. Lisäksi saimme apua tietojen keruussa muiltakin ministeriöiltä, Kelasta sekä Tilastokeskuksesta. Pyrimme valitsemaan mahdollisimman ajantasaisia tietoja, mutta joidenkin tietojen osalta oli hyväksyttävä tilastoinnista johtuva viive. Aihepiiriltään indikaattoreiden tuli olla nuorisotakuun tavoitteiden toteutumista ja toimenpiteitä kuvaavia.

Indikaattoreista pyrittiin valitsemaan keskeisimmät indikaattorit. Indikaattoreita tarkasteltiin sukupuolen, ikäryhmän (15–19, 20–24, 25–29), asuinalueen ja esimerkiksi koulutustaustan mukaan, jos käytössä olevat tiedot antoivat siihen mahdollisuuden. Tarkastelun pääasialliset kohderyhmät ovat alle 25-vuotiaat, 25–29-vuotiaat vastavalmistuneet sekä 20–29-vuotiaat vailla perusasteen jälkeistä koulutusta olevat, mutta käytävissä olevat tiedot vaikuttavat tarkasteluun. Vastavalmistuneita pystyttiin tarkastelemaan erikseen vain TEM:n indikaattoreiden osalta. Tavoitteena oli myös kiinnittää huomiota erityisessä syrjäytymisvaarassa oleviin ryhmiin, kuten maahanmuuttajiin. Säännöllisesti tuotettavan ja julkisesti käytettävissä olevan tiedon osalta mahdollisuudet tähän olivat kuitenkin rajalliset. Aluetasoina olivat maakunnat tai ELY-alueet. Ahvenanmaa jätettiin erityisluonteensa vuoksi tarkastelujen ulkopuolelle maakunnittaisissa tarkasteluissa. Tiedot suhteutettiin mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi alueen keskiväkikuun. Valittuja indikaattoreita voi jatkossa käyttää ja tietoa tuottaa myös muulla, kuin ELY-alueiden tai maakuntien tasolla, esimerkiksi kunnittain.

Laajemman indikaattoripaketin lisäksi valittiin muutama avainindikaattori, joiden tarkastelu helpottaa ajallista ja alueiden välistä vertailua. Indikaattoreiden tulosten esittämisessä pyrittiin visualisointiin ja informatiivisuuteen tuottamalla valituista indikaattoreista graafisia kuvioita.

Indikaattoreiden tärkeimpiä tietolähteitä olivat TEM:n osalta muun muassa työnvälitystilasto, Tilastokeskuksen useat eri tilastot ja tietolähteet, kuten työvoimatutkimus, työssäkäyntitilasto, väestötilasto, koulutustilasto ja oikeustilasto, Kelan Kelastotietokanta ja Kelan kuntoutuksen vuositilastot, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja

99 European Commission 2011

100 Aira ym. 2013; OKM 2013

101 Sisäasiainministeriö 2010; TEM 2013

102 Wikström 2013

103 Erityiskiitos mittavasta tiedonkeruusta suunnittelija Janne Savolaiselle TEM:n yrittäjyys- ja työllisyysosastolta

Opetushallituksen KOULUTA- ja Vipunen-tietokannat ja erillisraportit sekä THL:n SOT-KAnet ja muut tietokannat.

Indikaattoreiden valinnassa olivat tärkeinä toimijoina hankkeen ohjausryhmän asiantuntijat. Ohjausryhmään osallistui asiantuntijoita TEM:stä, Opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Suomen Kuntaliitosta ja THL:stä. Ohjausryhmän lisäksi indikaattoreiden valintaan saatiin neuvoja Nuorten Yhteiskuntatakuu Työryhmän (NYT-ryhmän) laajalta asiantuntijakunnalta, joka käsittää sekä johtavia virkamiehiä, asiantuntijoita että useiden yhteiskunnallisten vaikutusryhmien ja muiden osa-alueiden edustajia. Indikaattoreiden kehittämistyössä tehtiin yhteistyötä DIAK:n tutkimustiimin kanssa, joka toteutti nuorisotakuun taloudellisen vaikuttavuuden tarkastelun. Lisäksi Kuntoutussäätiön muun hanke-
ttiimin asiantuntemus oli tärkeä indikaattorien valintaa tehtäessä.

Indikaattorityypit

Valitut indikaattorit voidaan jakaa kahteen ryhmään, vaikutusindikaattoreihin ja keinoidikaattoreihin. Lisäksi valittiin keskeisimmät indikaattorit, ns. avainindikaattorit vertailuja helpottamaan.

Vaikutusindikaattorit kuvaavat nuorisotakuun tavoitteiden toteutumista eri osa-alueilla. Lisäksi mukana on eräitä keskeisiä nuorten syrjäytymisen riskitekijöihin liittyviä indikaattoreita.

Vaikutusindikaattorit jaetaan seuraaviin ryhmiin:

- 1) Nuorten työllistymisen edistäminen
- 2) Koulutustakuun toteutuminen
- 3) Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja kuntoutus
- 4) Nuorten syrjäytymisen riskitekijät

Keinoidikaattoreiden avulla tarkastellaan nuorten syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen käyttöä, mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi maakunnittain.

Keinoidikaattorit jaetaan seuraaviin ryhmiin

- 1) Työ- ja elinkeinopalvelut
- 2) Koulutuspalvelut
- 3) Nuoriso-, sosiaali- ja terveyspalvelut

Valitut indikaattorit

Seuraavissa taulukoissa kuvataan nuorisotakuun seuraintindikaattorit (taulukot 28, 29 ja 30). Nuorisotakuun alkutilannetta ja ensimmäisen vuoden jälkeistä tilannetta käsittelevässä alaluvussa esitetään indikaattoreista tietoa kuvioina ja lisää indikaattoreihin perustuvia kuvioita on liitteessä. Joidenkin indikaattoreiden osalta tilannetta havainnollistavat kuviot on esitetty edellisessä luvussa 8 Talousnäkökulma.

Taulukko 28. Vaikutusindikaattorit

Vaikutusindikaattorit, valitut avainindikaattorit merkitty tähdellä (*)		Lähde
Indikaattori		
Vaikutusindikaattorit 1: Nuorten työllistymisen edistäminen		
* 1	Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste	Tilastokeskus, Työvoimatutkimus
2	Nuorisotakuun kohderyhmiin kuuluvien lukumäärän kehitys	TEM, Työnvälitystilasto
* 3	Nuorten työttömien työnhakijoiden osuus ikäryhmästä	TEM, Työnvälitystilasto; Tilastokeskus, Väestötilasto
4	15-29-vuotiaat työttömät koulutustaustan mukaan	TEM, Työnvälitystilasto
* 5	Työttömien alle 25-vuotiaiden virta yli 3 kk, 6 kk ja 12 kk työttömyyteen	TEM, Työnvälitystilasto
* 6	Työttömien vastavalmistuneiden virta yli 3 kk ja 6 kk työttömyyteen	TEM, Työnvälitystilasto
7	Työttömät alle 25-vuotiaat nuoret ja 25-29-vuotiaat vastavalmistuneet, joilla 3 kk työttömyysjakso ei ylitä työttömyyden päättymissyyn mukaan	TEM, Työnvälitystilasto
8	Pitkäaikaistyöttömien osuus alle 30-vuotiaista ikäryhmittäin	TEM, Työnvälitystilasto; Tilastokeskus, Väestötilasto
9	Työttömiä alle 30-vuotiaita työllistynyt avoimille työmarkkinoille	TEM, Työnvälitystilasto
10	Työttömiä alle 30-vuotiaita työllistynyt palkkatuella	TEM, Työnvälitystilasto
11	Työttömien nuorten aktiivointiaste	TEM, Työnvälitystilasto
Vaikutusindikaattorit 2: Koulutustakuun toteutuminen		
* 12	Suoraan perusopetuksesta koulutukseen hakematta jättäneet, ne joita ei hyväksytty tai jotka eivät ottaneet paikkaa vastaan	Koulu-tietokanta
13	Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin koulutussektorin mukaan	Tilastokeskus, Koulutus-tilastot, Koulutukseen hakeutuminen
14	Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin koulutussektorin mukaan	Tilastokeskus, Koulutus-tilastot, Koulutukseen hakeutuminen
15	Tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan keskeyttäneiden osuus koulutussektoreittain	Tilastokeskus, Koulutus-tilastot, Koulutuksen keskeyttäminen
* 16	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 20-29-vuotiaiden nuorten osuus ikäluokasta	Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto
17	Vain perusasteen suorittaneet 20-29-vuotiaat pääasiallisen toiminnan mukaan	Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto
Vaikutusindikaattorit 3: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja kuntoutus		
* 18	Työttömien tai työvoiman ulkopuolella olevien nuorten (NEET) osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto
19	Työttömien osuus tutkinnon suorittaneista vuosi valmistumisen jälkeen koulutustilastot, Sijoittuminen koulutuksen jälkeen	Tilastokeskus, Koulutus-tilastot, Sijoittuminen koulutuksen jälkeen
* 20	Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien 18-24-vuotiaiden nuorten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	SOTKANet
* 21	Työkyvyttömyyseläkeläisten osuus nuorista sairausryhmän mukaan	Kelasto; Tilastokeskus, Väestötilasto
22	Kelan ammatillista kuntoutusta saavien 16-29-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	Kelasto; Tilastokeskus, Väestötilasto
23	Kelan kuntoutuspsykoterapian palveluja saavien 16-29-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	Kelasto; Tilastokeskus, Väestötilasto
24	Vaikean psykoosin tai muun vaikean mielenterveyden häiriön perusteella 15-29-vuotiaalle myönnetty lääketerapiat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	Kelasto; Tilastokeskus, Väestötilasto
25	Kelan nuorten kuntoutuspäätösten hylkäysprosentti	Kelan kuntoutustilasto
Vaikutusindikaattorit 4: Nuorten syrjäytymisen riskitekijät		
26	Alle 25-vuotiaat asunnottomat ja pitkäaikaisasunnottomat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	ARA selvitykset
27	Perusasteen ja toisen asteen opiskelijat, joilla koettu terveydentila keskinkertainen tai huono	THL, Kouluterveyskysely
28	Perusasteen ja toisen asteen opiskelijat, joilla vaikeuksia keskustella vanhempiensa kanssa	THL, Kouluterveyskysely
* 29	Perusasteen ja toisen asteen opiskelijat, joilla ei yhtään läheistä ystävää	THL, Kouluterveyskysely
30	Päihteiden vuoksi sairaaloiden tai terveyskeskusten vuodeosastolla tai päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet 15-24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	SOTKANet
31	Alle 29-vuotiaiden rikollisuus rikoslajeittain (varkaudet, vahingonteot ja väkivalta)	Tilastokeskus, Poliisin tietoon tullut rikollisuus

Taulukko 29. Keinoindikaattorit

Keinoindikaattorit		
Indikaattori		Lähde
TE-toimistojen palvelut		
1	Ammatinvalinta- ja uraohjaus	TEM, Työnvälitystilasto
2	Valmennukseen osallittuminen (työnhakuvalmennus, työhönvalmennus, uravalmennus)	TEM, Työnvälitystilasto
3	Työkokeilu	TEM, Työnvälitystilasto
4	Koulutuskokeilu	TEM, Työnvälitystilasto
5	Työvoimakoulutus	TEM, Työnvälitystilasto
6	Starttiraha	TEM, Työnvälitystilasto
7	Sanssi-kortti	TEM, Työnvälitystilasto
8	Palkkatuettu oppisopimus	TEM, Työnvälitystilasto
9	Suunnitelma tehty ennen 3kk rajaa	TEM, Työnvälitystilasto
10	TE-toimistojen maahanmuuttajille tarkoitetut kotoutumispalvelut	TEM, Työnvälitystilasto; Kelasto
11	TE-toimenpiteestä toiseen siirtyvät	TEM, Työnvälitystilasto
Koulutuspalvelut		
12	Lakisääteinen oppilas- ja opiskelijahuolto	THL, Kouluterveyskysely; OPH
13	Oppisopimuskoulutus	OPH tilastopalvelu Vipunen, Ammatillinen koulutus
14	Perusopetuksen lisäopetus	Tilastokeskus, Koulutustilastot
15	Perusasteen tehostettu ja erityinen tuki/erityisopetus	Tilastokeskus, Koulutustilastot
16	Ammattistartti	Opetushallitus
17	Vammaisten valmentava ja kuntouttava ohjaus ja opetus	Opetushallitus
18	Nuorten aikuisten osaamisohjelma	Opetushallitus
19	Maahanmuuttajien valmistava koulutus	Opetushallitus
Nuoriso-, sosiaali- ja terveyspalvelut		
20	Kuntien nuorten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut	OKM
21	Kuntouttava työtoiminta	Kelasto
22	Nuorten mielenterveyspalvelut	SOTKANet
23	Nuorten työpajatoiminta	OKM
24	Etsivä nuorisotyö	OKM
25	Lastensuojelu ja kodin ulkopuolelle sijoitetut nuoret	SOTKANet

Taulukko 30. Avainindikaattorit

Indikaattori	Lähde	Vuosi
Vaikutusindikaattorit 1: Nuorten työllistymisen edistäminen		
1 Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste	Tilastokeskus, Työvoimatutkimus	2013
2 Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus ikäryhmästä	TEM, Työnvälitystilasto	2013
3 25-29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien työnhakijoiden osuus ikäryhmästä	TEM, Työnvälitystilasto	2013
4 Työttömien alle 25-vuotiaiden virta yli 3 kk työttömyyteen	TEM, Työnvälitystilasto	2013
5 Työttömien vastavalmistuneiden virta yli 3 kk työttömyyteen	TEM, Työnvälitystilasto	2013
Vaikutusindikaattorit 2: Koulutustakuun toteutuminen		
6 Suoraan perusopetuksesta koulutukseen hakematta jättäneet, ne joita ei hyväksytty tai jotka eivät ottaneet paikkaa vastaan	Kouluta-tietokanta	2013
7 Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 20-29-vuotiaiden nuorten osuus ikäluokasta	Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto	2012
Vaikutusindikaattorit 3: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy		
8 Työttömien tai työvoiman ulkopuolella olevien 15-29-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (NEET)	Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto	2012
9 Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien 18-24-vuotiaiden nuorten osuus vastaavanikäisestä väestöstä	SOTKANet	2012
10 Työkyvyttömyyseläkeläisten osuus 16-29-vuotiaista	Kelasto; Tilastokeskus, väestöttilasto	2013
Vaikutusindikaattorit 4: Nuorten syrjäytymisen riskitekijät		
11 Perusasteen ja toisen asteen opiskelijat, joilla ei yhtään läheistä ystävää	THL, Kouluterveyskysely	2013

9.2 Nuorisotakuun ensimmäisen vuoden tilanne indikaattoreiden kuvaamana

Nuorten työllistymisen edistäminen

Nuorten työttömyysaste

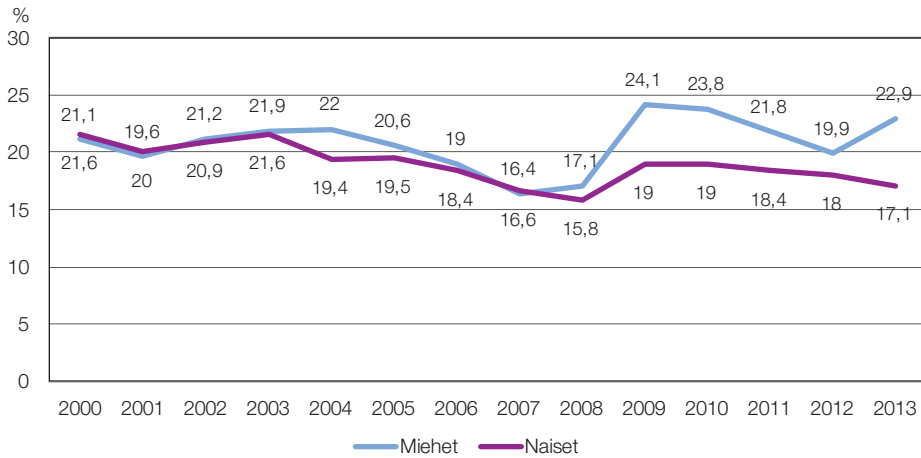
Nuorisotakuun ensimmäisenä vuonna, eli vuonna 2013, alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyysaste oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tietojen perusteella 19,9 prosenttia. Työttömyysaste oli korkeampi kuin vuonna 2012, mutta alhaisempi kuin vuosina 2009–2011. Nuorten työttömyysaste vaihtelee vanhempien ikäryhmien työttömyysastetta herkemmin taloudellisten suhdanteiden mukaan (ks. myös luku 8). 2000-luvulla nuorten työttömyysaste oli alhaisimmillaan vuosina 2007 ja 2008.¹⁰⁴

Nuorten miesten työttömyysaste on naisia korkeampi ja vaihtelee naisten työttömyysastetta enemmän (kuvio 47). Toisin kuin nuorten miesten työttömyysaste, nuorten naisten työttömyysaste on laskenut vuodesta 2009 alkaen. Nuorisotakuun ensimmäisenä vuonna tapahtunut alle 25-vuotiaiden työttömyysasteen kasvu heijastelee siis nuorten miesten työttömyyden kasvua.¹⁰⁵

104 Tilastokeskus, työvoimatutkimus

105 Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Kuvio 47. 15–24-vuotiaiden työttömyysaste (%) sukupuolen mukaan, vuosikeskiarvot 2000–2013

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Nuorten työttömien lukumäärä ja osuus ikäryhmästä

TEM:n työnvälitystilaston mukaan nuorten työttömien työnhakijoiden lukumäärä vaihtelee vuoden mittaan säännönmukaisesti kuukausittain, korkeimmillaan se on kesä-heinäkuussa ja joulutammikuussa. Joulukuussa 2013 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 44 229, mikä oli enemmän kuin kahden edellisen vuoden joulukuussa. Sekä miesten että naisten lukumäärä oli kasvanut vuoden 2012 joulukuuhun verrattuna.¹⁰⁶

25–29-vuotiaita vastavalmistuneita työttömiä työnhakijoita oli nuorisotakuun ensimmäisen vuoden lopussa 3282. Tämä oli enemmän kuin kahden edellisen vuoden joulukuussa. Sekä miesten että naisten määrä oli kasvanut.¹⁰⁷

Nuorten työttömyysaste saadaan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta. Työvoimatutkimus on otantatutkimus, eikä sen perusteella voi tarkastella alueellisia nuorten työttömyysasteita. Siksi nuorten työttömyystilanteen alueellisia eroja tarkastellaan TEM:n työnvälitystilaston avulla. TEM:n työnvälitystilastossa on mukana kaikki TE-toimistoihin työnhakijoiksi ilmoittautuneet työnhakijat. Jotta alueiden välinen vertailu olisi mahdollista, suhteutetaan ELY-alueiden työttömien työnhakijoiden lukumäärä saman ikäisen väestön määrään.

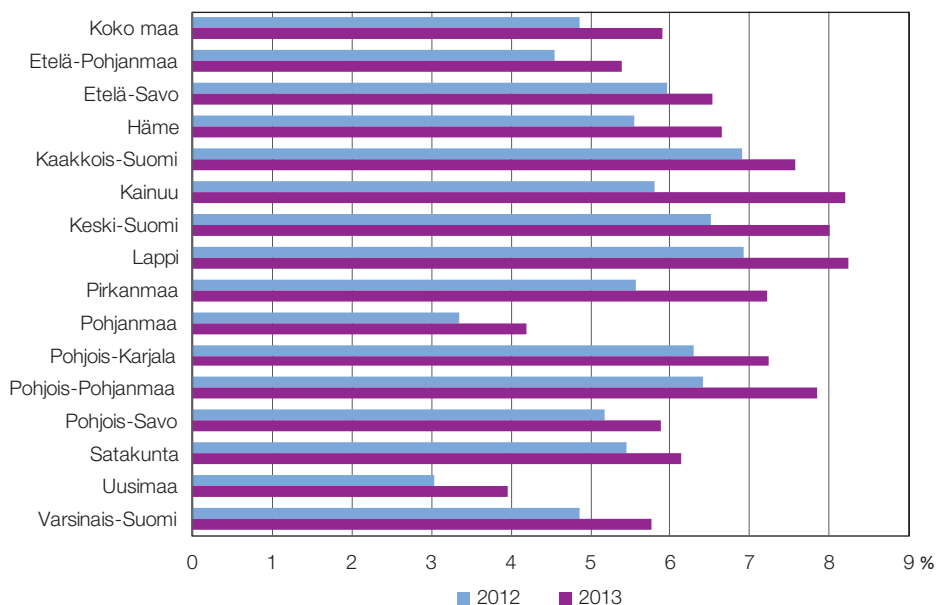
Työnvälitystilaston mukaan alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus 15–24-vuotiaasta väestöstä oli vuonna 2013 5,9 prosenttia (kuvio 48). Tässä oli noin yhden prosenttiyksikön kasvu edelliseen vuoteen verrattuna. Työttömien alle 25-vuotiaiden osuus väestöstä oli suurin Lapissa, Kainuussa ja Keski-Suomessa. Pienin se oli Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Työttömien osuus ikäryhmästä oli kasvanut vuodesta 2012 vuoteen 2013 kaikilla ELY-alueilla.¹⁰⁸

¹⁰⁶ TEM, työnvälitystilasto

¹⁰⁷ TEM, työnvälitystilasto

¹⁰⁸ TEM, työnvälitystilasto ja Tilastokeskus, väestötilasto

Kuvio 48. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (%), ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

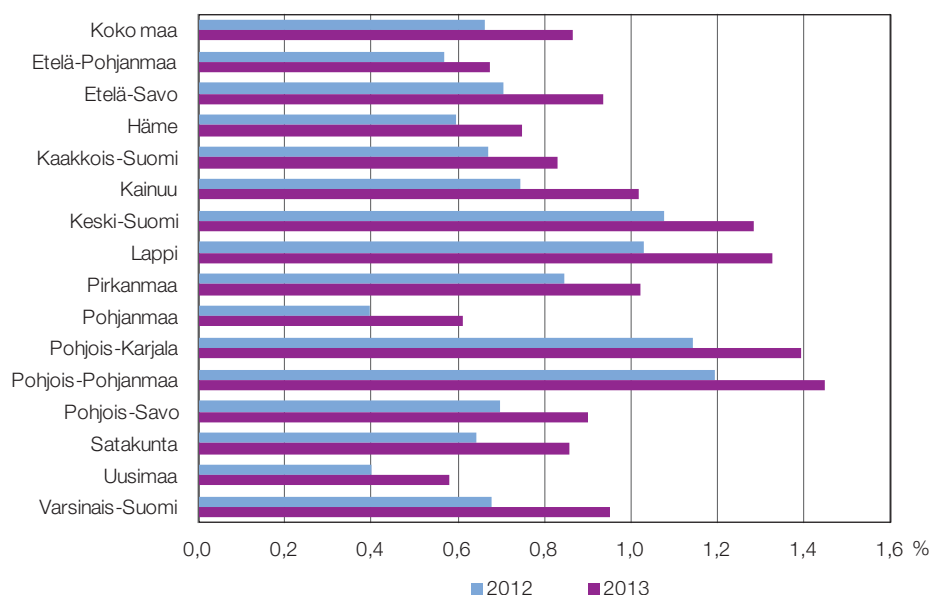

Lähde: TEM, työnvälitystilasto; Tilastokeskus, väestötilasto

25-29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien osuudet suhteessa koko vastaavaan ikäryhmään olivat suurimmat Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Lapissa ja Keski-Suomessa (kuvio 49). 25-29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien, samoin kuin kaikkien 25-29-vuotiaiden työttömien, osuudet ikäryhmästä olivat kasvaneet kaikilla ELY-alueilla vuosien 2012 ja 2013 välillä.¹⁰⁹

109 TEM, työnvälitystilasto ja Tilastokeskus, väestötilasto

Kuvio 49. 25–29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien työnhakijoiden määrä suhteessa koko ikäryhmään (%), ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

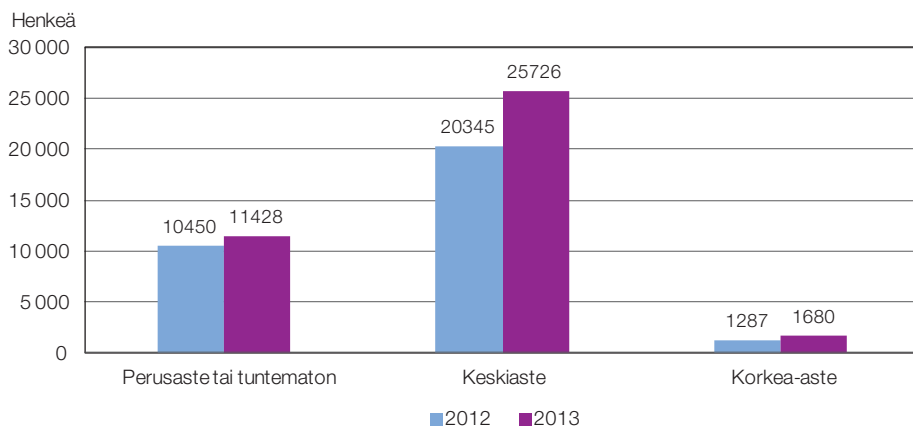

Lähde: TEM, työnvälitystilasto; Tilastokeskus, väestötilasto

Tarkasteltaessa työttömiä näiden koulutustaustan mukaan alle 25-vuotiailla työttömillä oli yleisimmin keskiasteen koulutus (kuvio 50). Kaikissa koulutusasteissa (perusaste, keskiaste ja korkea-aste) oli työttömyys kasvanut vuosien 2012 ja 2013 välillä. 25–29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien yleisin koulutusaste oli alin tai alempi korkea-aste, mutta keskiasteen tai ylemmän korkea-asteen koulutuksen saaneiden määrä oli lähes yhtä suuri (kuvio 51). Myös vastavalmistuneiden työttömyys oli kasvanut kaikissa koulutusryhmissä vuosien 2012 ja 2013 välillä.¹¹⁰

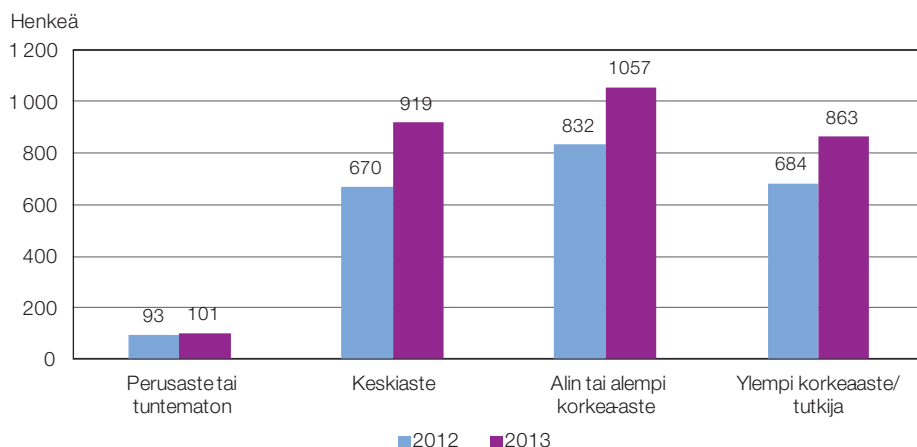
110 TEM, työnvälitystilasto ja Tilastokeskus, väestötilasto

Kuvio 50. Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat koulutuksen mukaan, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 51. 25-29-vuotiaat vastavalmistuneet työttömät työnhakijat koulutuksen mukaan, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

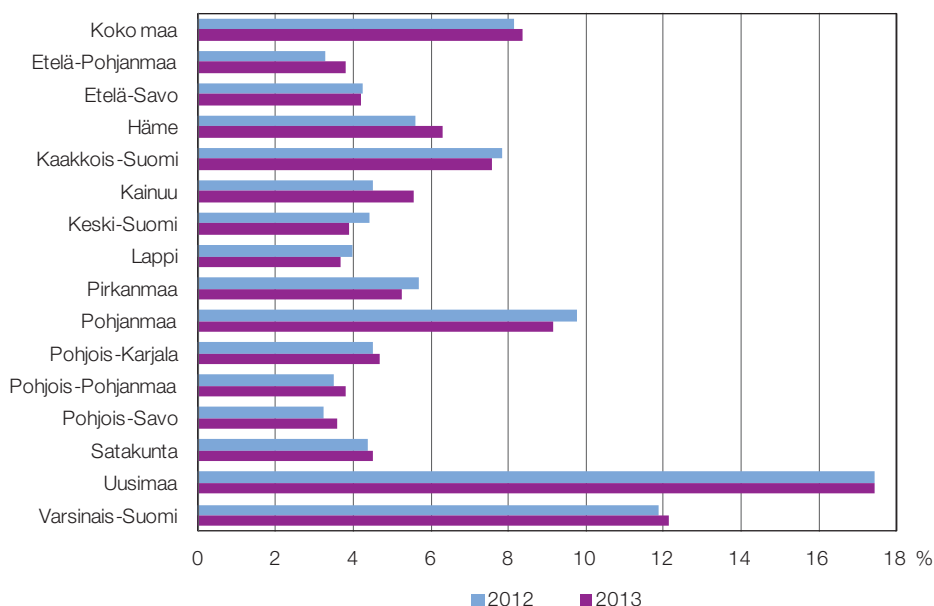

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Ulkomaalaisten (ulkomaiden kansalaisten) osuus alle 30-vuotiaista työttömistä työnhakijoista oli 8,4 prosenttia vuonna 2013 (kuvio 52). Edellisenä vuonna se oli ollut 8,2 prosenttia. Ulkomaisten työttömien työnhakijoiden osuudet olivat ELY-alueista suurimpia Uudellamaalla (17,5 %), Varsinais-Suomessa (12,1 %) ja Pohjanmaalla (9,1 %). Pienimmät osuudet olivat Pohjois-Savossa (3,6 %), Lapissa (3,7 %), Pohjois-Pohjanmaalla (3,8 %) ja Etelä-Pohjanmaalla (3,8 %).¹¹¹

111 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 52. Alle 30-vuotiaiden ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus (%) haihista ikäryhmän työttömistä työnhakijoista, ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvot 2012 & 2013

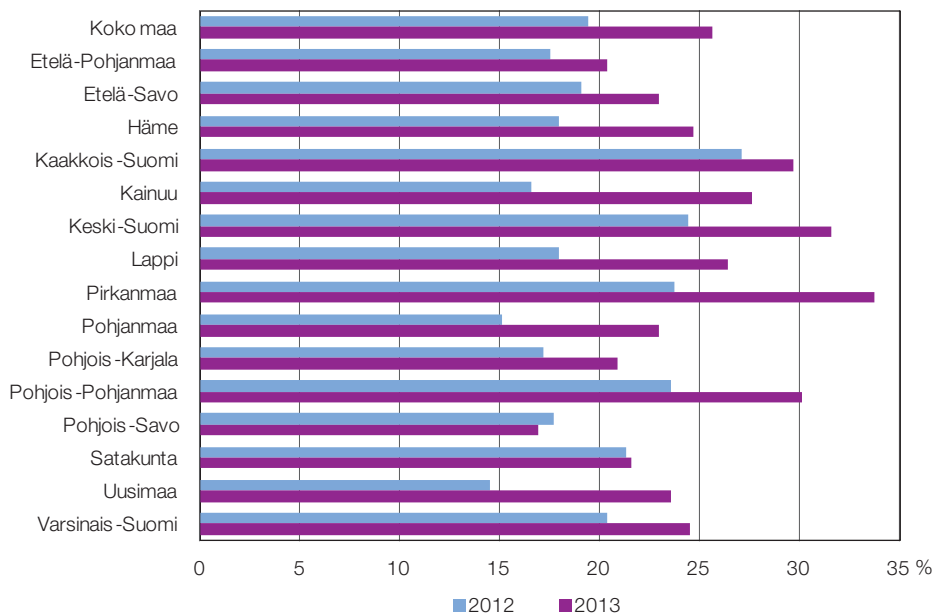
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Työttömien virta yli 3 kk työttömyyteen

Alle 25-vuotiaista työttömistä työnhakijoista noin 30 prosentilla työttömyys ylitti kolmen kuukauden rajan joulukuussa 2013. Edellisen vuoden joulukuussa heidän osuutensa oli ollut 23 prosenttia. Koko vuonna 2013 keskimäärin 25,6 prosentilla alle 25-vuotiaista työttömistä työnhakijoista ylittyi kolmen kuukauden työttömyys, edellisenä vuonna näin tapahtui keskimäärin 19,4 prosentilla työttömistä (kuvio 53). Niiden alle 25-vuotiaisen työttömien osuus, joilla työttömyysjakso ylitti kolme kuukautta, kasvoi kaikilla ELY-alueilla Pohjois-Savoa lukuun ottamatta.¹¹²

112 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 53. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden virta yli 3kk työttömyyteen (%), ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

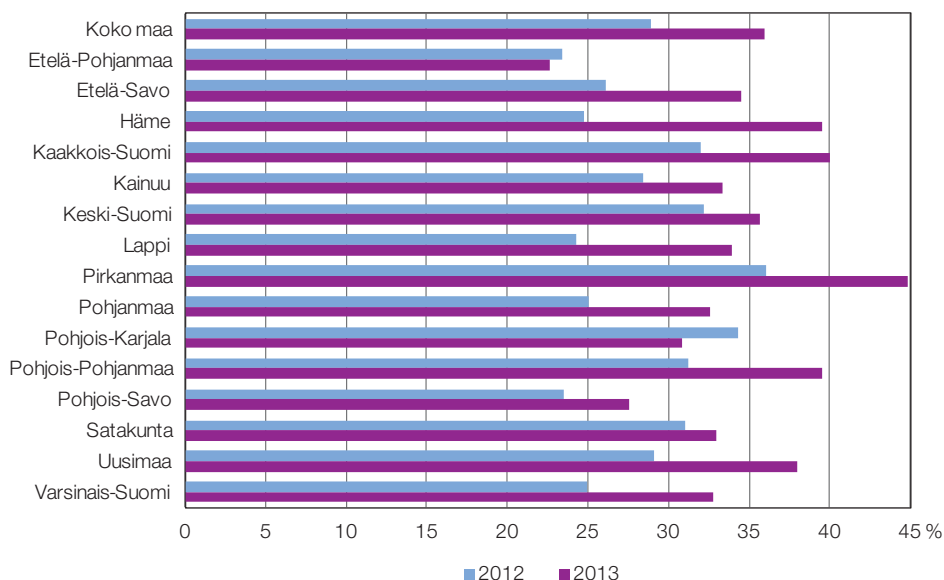

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

25-29-vuotiaista vastavalmistuneista työttömistä 36 prosentilla ylittyi kolmen kuukauden työttömyys joulukuussa 2013. Tämä oli enemmän kuin edellisen vuoden joulukuussa, jolloin vastaava osuus oli 33 prosenttia. Keskimäärin 36 prosentilla vastavalmistuneista 25-29-vuotiaista työttömistä työnhakijoista ylittyi kolmen kuukauden työttömyys vuonna 2013, kun vuonna 2012 kolmen kuukauden työttömyys ylittyi keskimäärin 29 prosentilla (kuvio 54). Kolmen kuukauden työttömyyden ylittäneiden osuus 25-29-vuotiaista vastavalmistuneista oli vuonna 2013 suurempi kuin vuonna 2012 lähes kaikilla ELY-alueilla, poikkeuksena Pohjois-Karjala ja Etelä-Pohjanmaa, jossa heidän osuutensa väheni.¹¹³

113 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 54. 25-29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien työnhakijoiden virta yli 3kk työttömyyteen (%), ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Työttömyyden jatkuminen yli 6 kk tai yli 12 kk oli alle 25-vuotiailla työttömillä työnhakijoilla yleisempää vuonna 2013 kuin vuonna 2012. Samoin 25-29-vuotiaista vastavalmistuneista työttömistä suuremmalla osalla työttömyys jatkui yli kuusi kuukautta vuonna 2013 kuin vuonna 2012.¹¹⁴

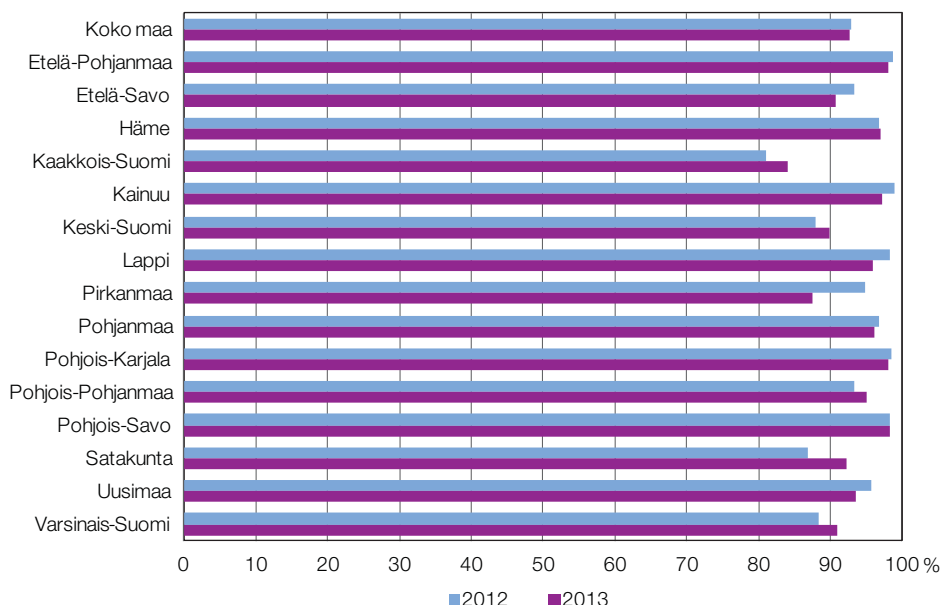
Suunnitelma tehty ennen kolmen kuukauden työttömyyden ylittymistä

Alle 25-vuotiaista työttömistä työnhakijoista lähes kaikille, eli 93 prosentille, oli vuonna 2013 tehty suunnitelma ennen kuin he olivat olleet työttömänä kolmea kuukautta (kuvio 55). Osuus on suunnilleen sama kuin vuonna 2012. Niiden osuus, joille suunnitelma oli tehty ennen kolmen kuukauden työttömyyden täyttymistä, oli pienin Kaakkois-Suomen ELY-alueella, 84,1 prosenttia.¹¹⁵

114 TEM, työnvälitystilasto

115 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 55. Alle 25-vuotiaille työttömille nuorille tehty suunnitelma ennen 3 kk työttömyyden ylittymistä, ELY-keskuksittain, 2012 & 2013

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

25-29-vuotiaista työttömistä työnhakijoista 94,3 prosentille oli tehty suunnitelma ennen kolmen kuukauden työttömyyden ylittymistä vuonna 2013, osuus oli suunnilleen sama kuin edellisenä vuonna. Osuus oli pienin, noin 90 prosenttia, Varsinais-Suomessa ja Kaakkois-Suomessa.¹¹⁶

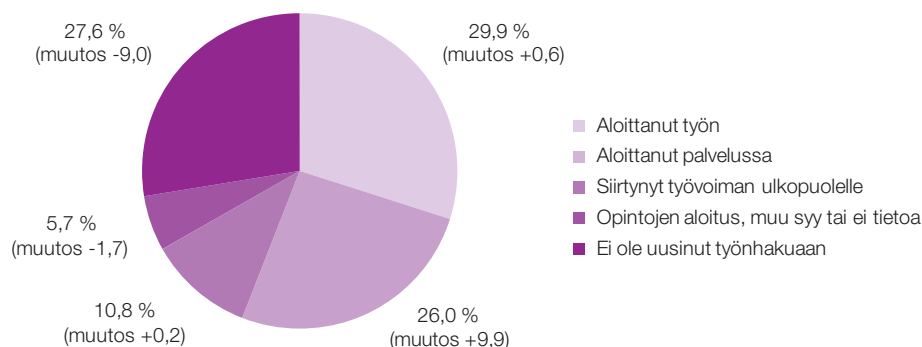
Työttömät, joilla 3 kk työttömyysjakso ei ylity päättymissyyn mukaan

Tammikuussa 2014 alle 25-vuotiaille työttömillä, joiden kolmen kuukauden työttömyysjakso ei ylittynyt, oli yleisin (30 %) työttömyyden päättymissyyn se, että he aloittivat työn (kuvio 56). Edellisen vuoden tilanteeseen verrattuna työssä aloittaneiden osuus oli hieman kasvanut. Noin viidesosa oli siirtynyt palveluihin, tämän ryhmän osuus oli kasvanut huomattavasti (kymmenen prosenttiyksikköä). Useampi kuin joka kymmenes oli siirtynyt työvoiman ulkopuolelle ja alle kuusi prosenttia oli lopettanut työnhaun jostain muusta syystä. Toiseksi yleisin syy työttömyysjakson loppumiselle (28 %) oli se, ettei työnhakija ollut uusinnut työnhakuaan. Tästä ryhmästä osa on luultavasti työllistynyt, mutta osa voi olla lopettanut työnhaun muista syistä, eikä tarkempaa tietoa ole TE-toimistossa. Tämän tuntemattomasta syystä työnhaun lopettaneen ryhmän osuus on pienentynyt edellisen vuoden tammikuuhun verrattuna, mikä osoittaa tilastoinnin paranemista työ- ja elinkeinohallinnossa.¹¹⁷

116 TEM, työnvälitystilasto

117 TEM, työnvälitystilasto

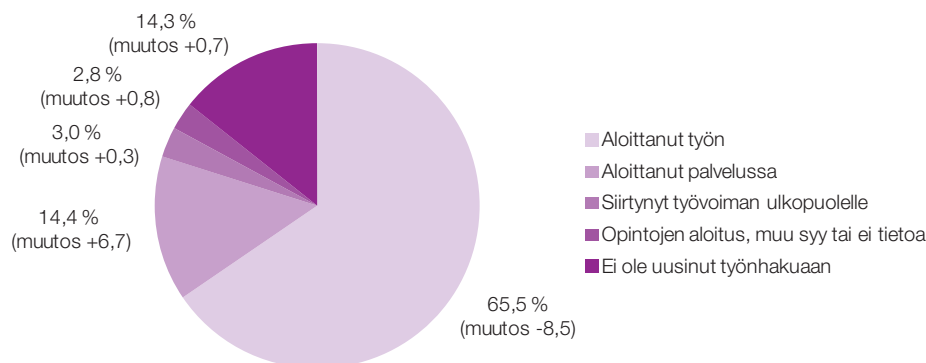
Kuvio 56. Työttömät alle 25-vuotiaat työnhakijat, joilla 3kk työttömyysjakso ei ylity päättymissyyn mukaan (%), 1/2014 (N=14 378) sekä muutos %-yks. 1/2013 (N=13 821)

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

25-29-vuotiaista vastavalmistuneista työttömistä työnhakijoista, joilla kolmen kuukauden työttömyysjakso ei ylittynyt, 65,5 prosenttia oli aloittanut työt ja 14,4 prosenttia oli aloittanut palveluissa (kuvio 57). Niiden työnhakijoiden osuus, jotka eivät olleet uusiutuneet työnhakuaan, oli 14,3 prosenttia, eli pienempi kuin alle 25-vuotiailla työttömillä.¹¹⁸

Kuvio 57. Työttömät 25-29-vuotiaat vastavalmistuneet työnhakijat, joilla 3kk työttömyysjakso ei ylity päättymissyyn mukaan (%), 1/2014 (N= 796) sekä muutos %-yks. 1/2013 (N=669)

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

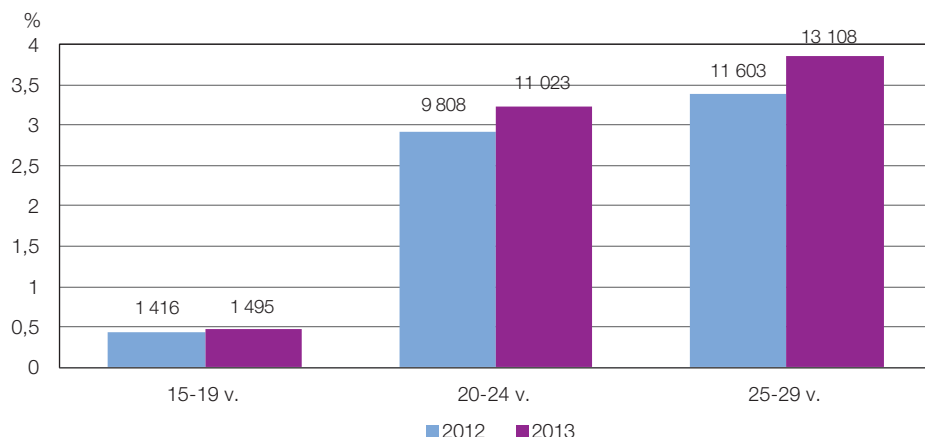
Rakennetyöttömyys

Rakennetyöttömien, eli pitkäaikaistyöttömien, palveluilta työttömäksi jääneiden ja palveluilta palveluille siirtyneiden, lukumäärä ja osuus 15-29-vuotiaasta väestöstä kasvoi vuoden 2013 aikana. Kasvua tapahtui kaikissa 5-vuotiskäryhmissä (15-19-vuotiaat, 20-24-vuotiaat ja 25-29-vuotiaat) (kuvio 58). Rakennetyöttömien osuus 15-29-vuotiaista nuorista oli 2,6 prosenttia, alle 25-vuotiaista rakennetyöttömien osuus oli 1,9 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien, eli yhtäjaksoisesti yli 12 kuukautta työttöminä olleiden osuus 15-29-vuotiaasta väestöstä on pieni: vain alle neljä promillea 15-29-vuotiaista ja

118 TEM, työnvälitystilasto

1,4 promillea alle 25-vuotiaista. Nuorten rakennetyöttömien osuus kaiken ikäisistä rakennetyöttömistä on 16 prosenttia. Nuorten osuus kaikista rakennetyöttömistä pysyi suunnilleen samana (tai kasvoi aavistuksen) nuorisotakuun ensimmäisen vuoden aikana.¹¹⁹

Kuvio 58. Rakennetyöttömät (pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet) 15-29-vuotiaat nuoret, määrä ja osuus (%) ikäryhmästä, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

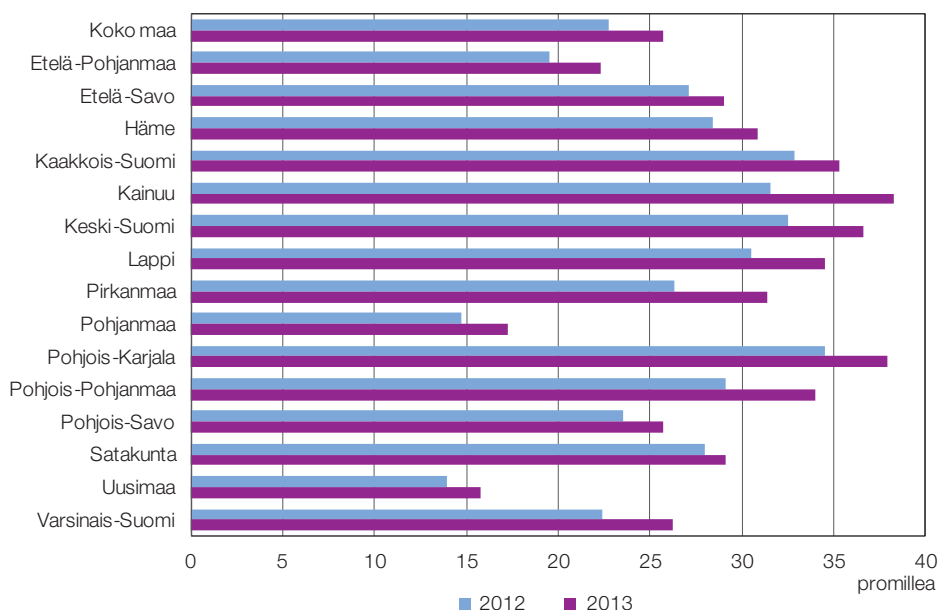
Lähde: TEM, työnvälitystilasto; Tilastokeskus, väestötilasto

Rakennetyöttömien osuus 15-29-vuotiaiden ikäryhmästä oli kaikilla ELY-alueilla suurempi vuonna 2013 kuin vuonna 2012 (kuvio 59). Rakennetyöttömien osuus ikäryhmästä oli suurin Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa sekä pienin Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Pitkäaikaistyöttömien osuus 15-29-vuotiaista kasvoi vuonna 2013 koko maassa ja osassa ELY-alueita.¹²⁰

119 TEM, työnvälitystilasto ja Tilastokeskus, väestötilasto

120 TEM, työnvälitystilasto ja Tilastokeskus, väestötilasto

Kuvio 59. Rakennetyöttömien (pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet) 15-29-vuotiaiden nuorten osuus ikäryhmästä / 1000 henkeä, ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

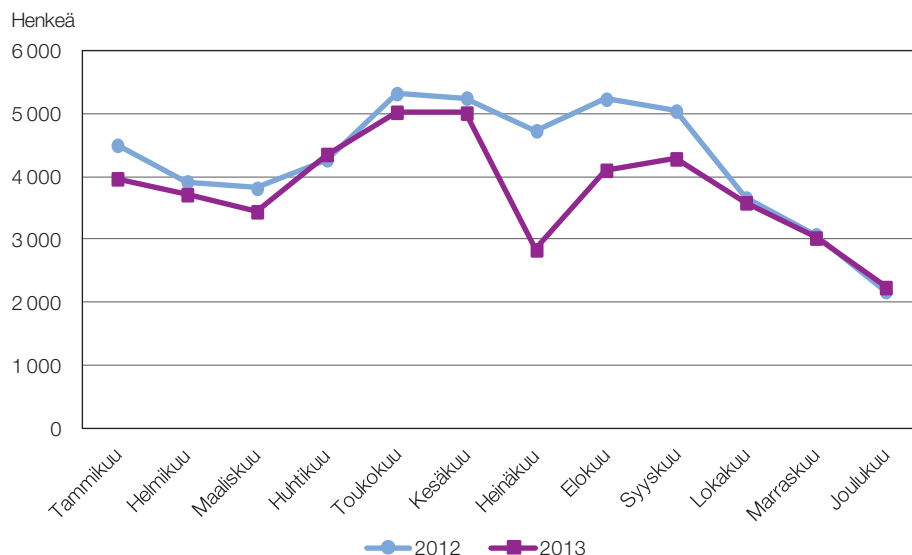
Lähde: TEM, työnvälitystilasto; Tilastokeskus, väestötilasto

Avoimille työmarkkinoille työllistyminen

TEM:n työnvälitystilaston mukaan avoimille työmarkkinoille työllistyi vähemmän alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita vuonna 2013 (työllistyneitä 47 600) kuin vuonna 2012 (työllistyneitä 53 000) (kuvio 60). 25-29-vuotiaita vastavalmistuneita työttömiä työnhakijoita työllistyi avoimille työmarkkinoille vuonna 2013 noin 7300 ja vuonna 2012 noin 7400 (kuvio 61). Näissä luvuissa, eli TEM:n työnvälitystilastossa, ei kuitenkaan ole tietoa kaikista avoimille työmarkkinoille työllistyneistä työttömistä.¹²¹

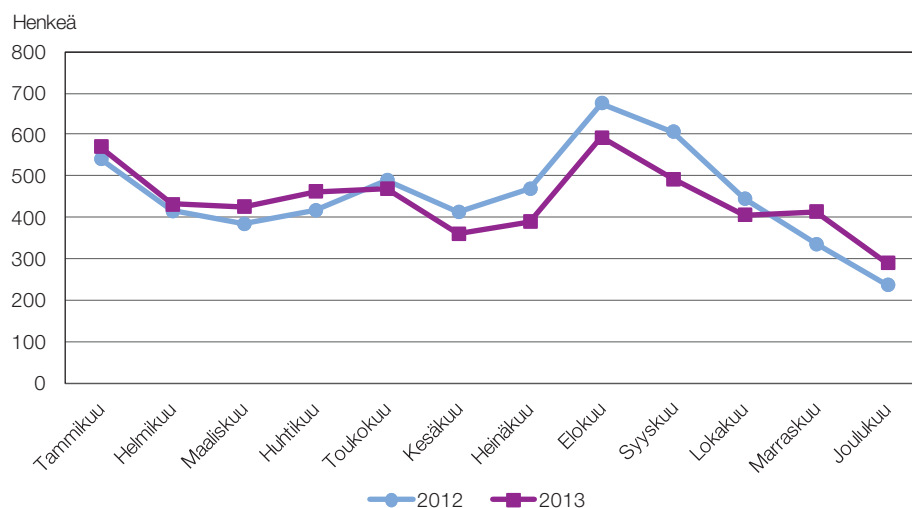
121 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 60. Avoimille työmarkkinoille työllistyneet alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat, 2012 & 2013

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 61. Avoimille työmarkkinoille työllistyneet 25-29-vuotiaat vastavalmistuneet työttömät työnhakijat, 2012 & 2013

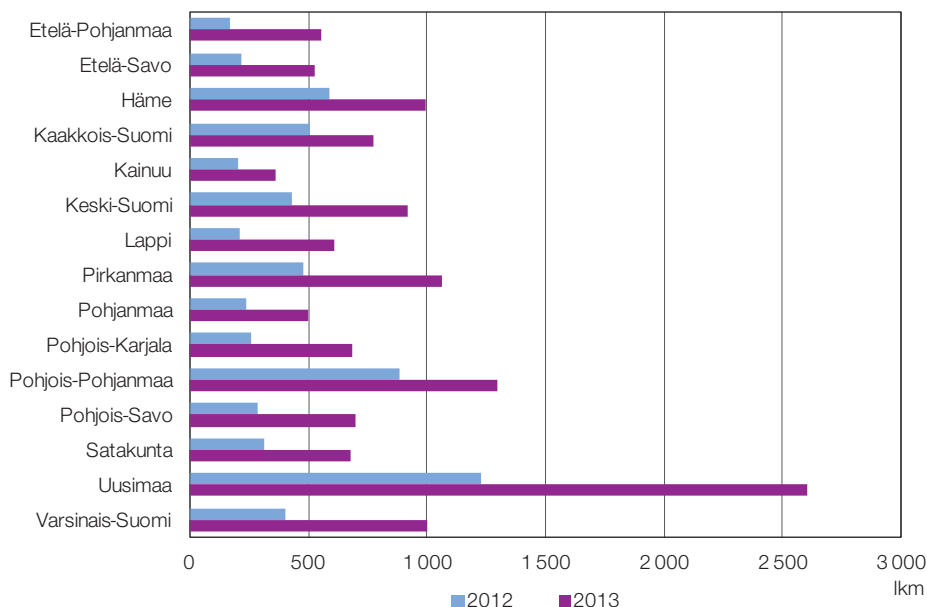
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Palkkatuettu työllistyminen

Palkkatuettu työllistäminen sisältää useita eri tukimuotoja, muun muassa palkkatuetun oppisopimuskoulutuksen ja palkkatuetun työllistämisen työllistämismäärärahalla tai työmarkkinatuella kunnalle, yksityiselle työnantajalle ja valtiolle sekä työllistämisen ELY-virastoon. Palkkatuettu työllistäminen oli vuonna 2013 joka kuukausi edellistä vuotta

suurempaa sekä alle 25-vuotiaiden että 25-29-vuotiaiden osalta. Molempien ikäryhmien osalta palkkatuettua työllistämistä tapahtui koko vuoden 2013 aikana eniten Uudellamaalla. Alle 25-vuotiailla seuraavaksi eniten palkkatuettua työllistämistä tapahtui Pohjois-Pohjanmaalla ja Pirkanmaalla (kuvio 62). Samat ELY-alueet olivat seuraavina myös 25-29-vuotiailla, mutta palkkatuettua työllistämistä tapahtui hieman enemmän Pirkanmaalla kuin Pohjois-Pohjanmaalla.¹²²

Kuvio 62. Palkkatuettu työ, alle 25-vuotiaat nuoret, alkaneet työllistämiset yhteensä ELY-keskuksittain, 2012 & 2013

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

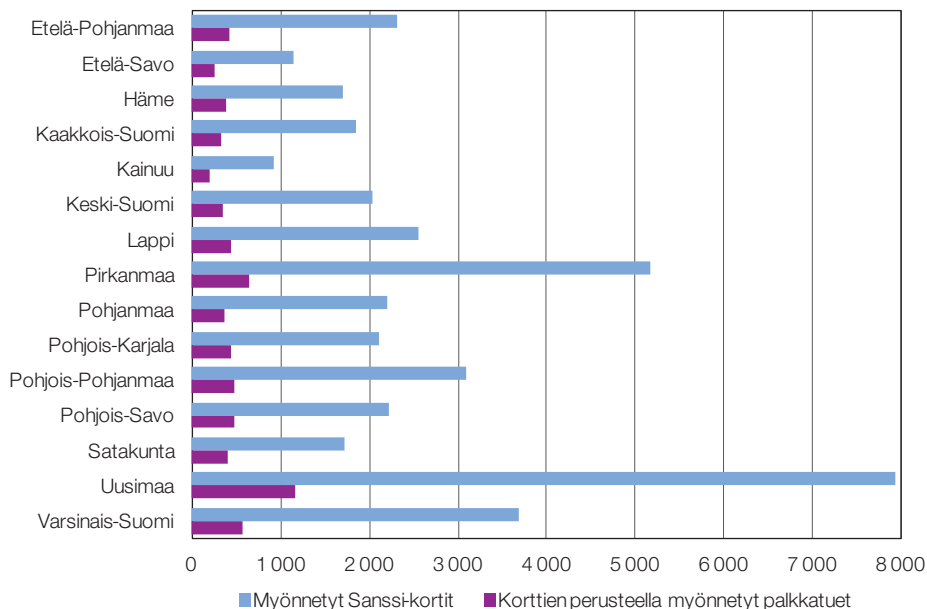
Sanssi-kortit

Sanssi-kortteja myönnettiin alle 30-vuotiaille 40 554 kappaletta vuonna 2013 ja Sanssi-kortteihin perustuneita palkkatukipäätöksiä tehtiin 6 834 (kuvio 63). Uudellamaalla myönnettiin kortteista 20 prosenttia ja tehtiin 17 prosenttia niihin perustuneista palkkatukipäätöksistä. Toiseksi eniten kortteja myönnettiin Pirkanmaalla ja seuraavaksi eniten Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla.¹²³

122 TEM, työnvälitystilasto

123 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 63. Alle 30-vuotiaille annetut Sanssi-kortit sekä niiden perusteella myönnettyt palkkatukipäättökset (Ihm), ELY-keskuksittain, 2013

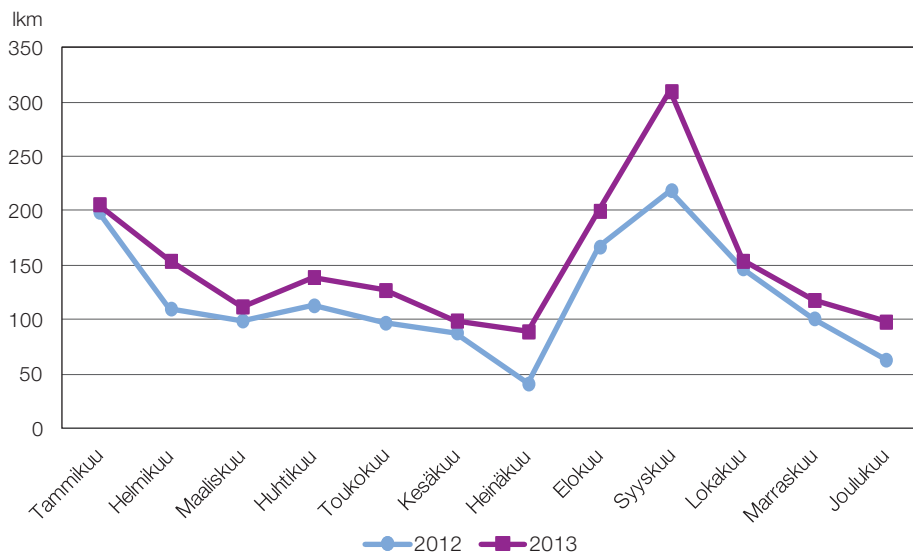
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Palkkatuetut oppisopimukset

Alle 25-vuotiaiden alkaneita palkkatuettuja oppisopimuksia oli vuonna 2013 joka kuukausi enemmän kuin edellisellä vuonna (kuvio 64). Myös 25–29-vuotiaiden palkkatuettuja oppisopimuksia alkoi enemmän vuonna 2013 kuin vuonna 2012 (kuvio 65). ELY-alueittain tarkasteltuna alle 30-vuotiaiden nuorten palkkatuettuja oppisopimuksia alkoi eniten Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa vuonna 2013. Vähiten niitä alkoi Kainuussa, Lapissa ja Pohjanmaalla.¹²⁴

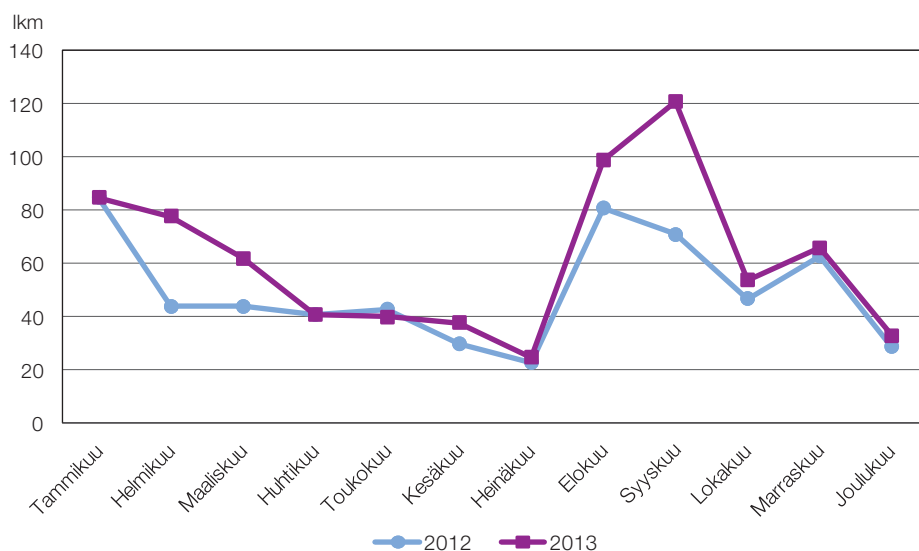
124 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 64. Alkaneet palkkatuetut oppisopimukset, alle 25-vuotiaat nuoret, 2012 & 2013

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 65. Alkaneet palkkatuetut oppisopimukset, 25-29-vuotiaat nuoret, 2012 & 2013

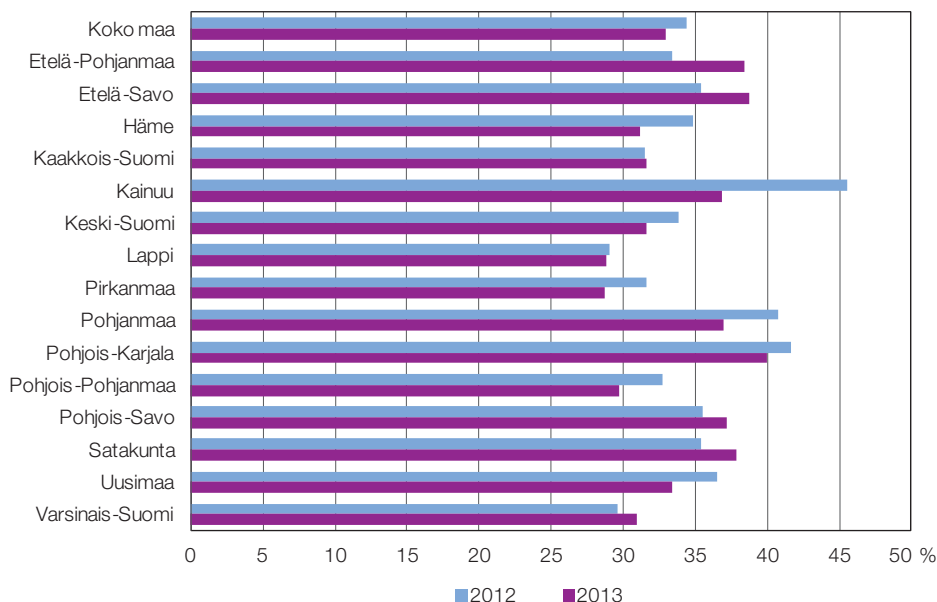
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Aktivointiaste

Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiasteen vuosikeskiarvo oli hie-
man pienempi vuonna 2013 (33 %) kuin 2012 (34 %) (kuvio 66). Aktivointiasteen kehitys-
suunta vaihteli ELY-alueittain, osassa ELY-alueita aktivointiaste oli suurempi 2013 kuin

2012. Tällaisia ELY-alueita olivat Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Satakunta ja Varsinais-Suomi.¹²⁵

Kuvio 66. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiaste (%) ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

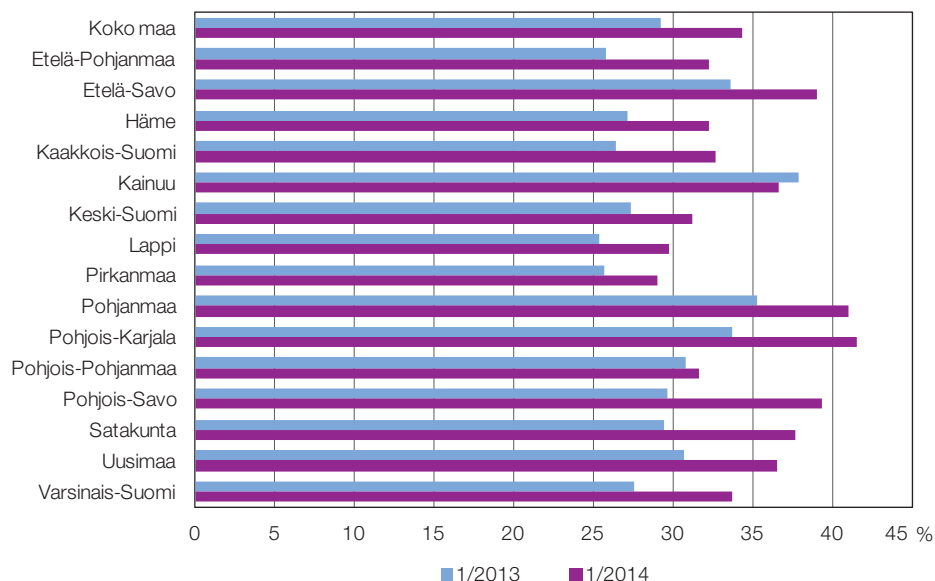
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Aktivointiaste on parantunut loppuvuodesta 2013 alkaen (ks. myös luku 8). Viimeisimpien tietojen mukaan tammikuussa 2014 alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiaste oli 34 prosenttia eli korkeampi kuin vuoden 2013 tammikuussa, jolloin se oli 29 prosenttia (kuvio 67). Aktivointiaste oli Kainuun ELY-keskusta lukuun ottamatta kaikissa ELY-keskuksissa suurempi kuin edellisen vuoden tammikuussa eli nuorisotakuun alkaessa.¹²⁶

¹²⁵ TEM, työnvälitystilasto

¹²⁶ TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 67. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiaste, ELY-heskuksittain, 1/2013 & 1/2014

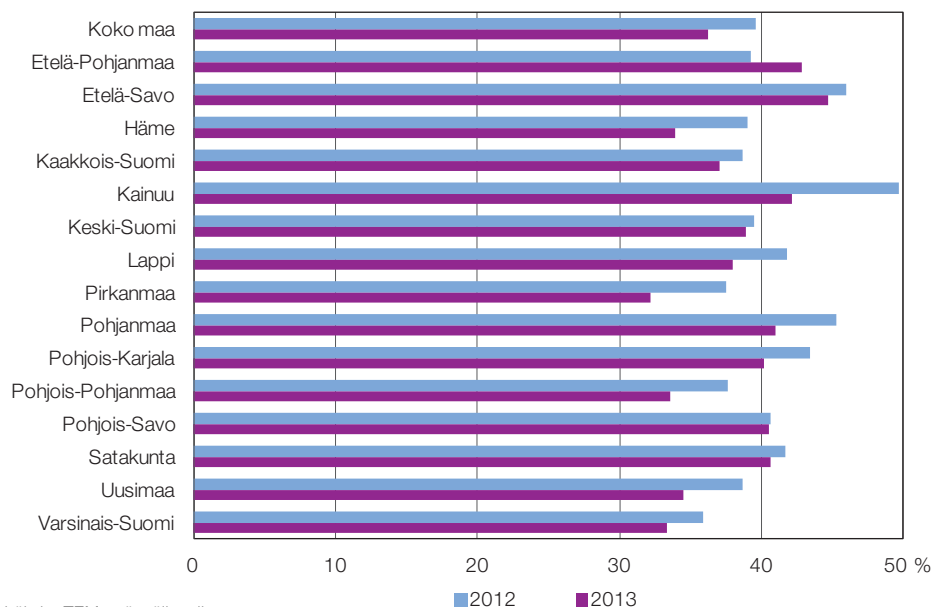

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

25-29-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiaste oli keskimäärin pienempi vuonna 2013 (36 %) kuin vuonna 2012 (40 %) (kuvio 68). 25-29-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden keskuudessa Etelä-Pohjanmaa oli ainoa ELY-alue, jolla aktivointiaste oli suurempi vuonna 2013 kuin 2012. Tammikuussa 2014 aktivointiaste oli hieman korkeampi (36,6 %) kuin edeltävän vuoden tammikuussa (34,7 %).¹²⁷

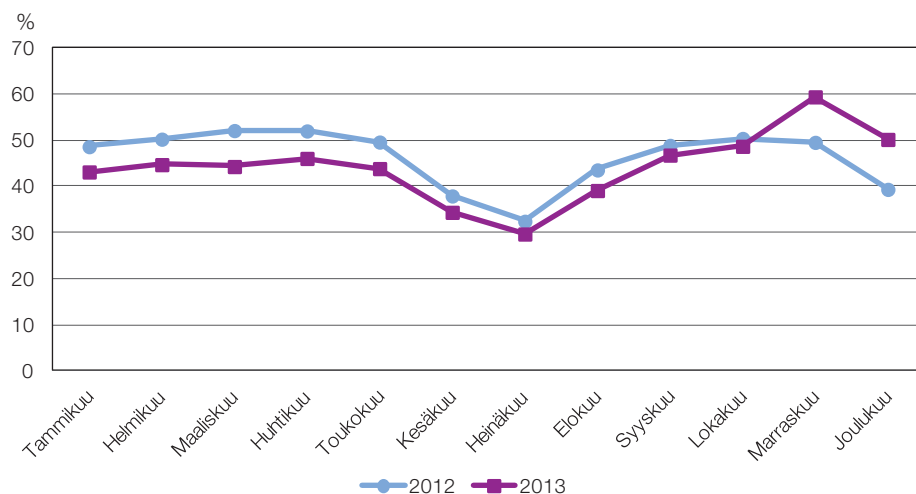
127 TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 68. 25-29-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiaste (%) ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

Alle 30-vuotiaiden ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden aktivointiaste oli 50,2 prosenttia joulukuussa 2013. Tämä oli enemmän kuin edellisen vuoden joulukuussa (39,4 %) (kuvio 69). Alkuvuonna 2013 aktivointiaste oli pienempi kuin vastaavina kuukausina 2012, mutta tilanne parani vuoden loppua kohden.¹²⁸

Kuvio 69. Alle 30-vuotiaiden ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden aktivointiaste (%), 2012 & 2013

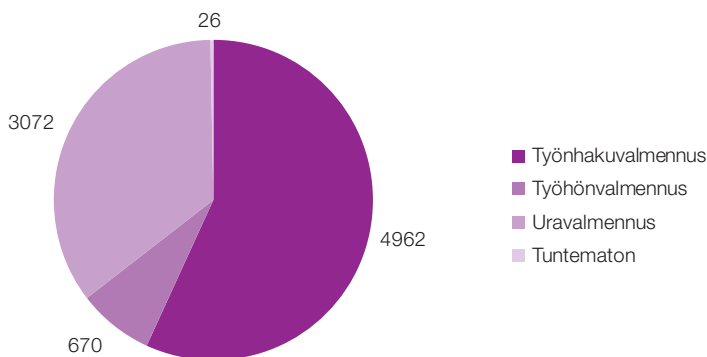

¹²⁸ TEM, työnvälitystilasto

Valmennuksiin ja työvoimakoulutukseen osallistuminen

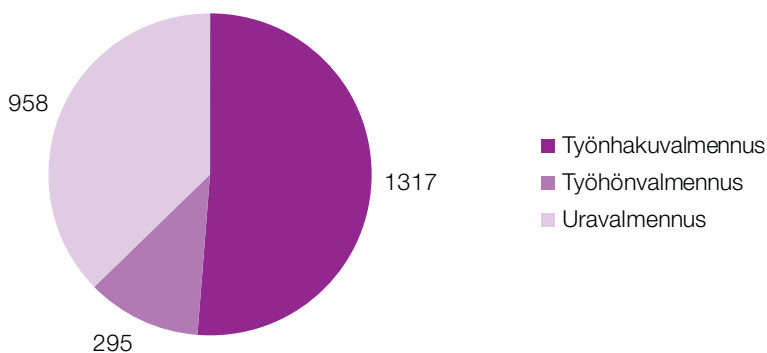
Alle 25-vuotiaista työttömistä työnhakijoista lähes 5 000 osallistui työnhakuvalmennukseen ja yli 3 000 uravalmennukseen vuonna 2013. Työhönvalmennukseen osallistui lähes 700 alle 25-vuotiaasta työttöntä työnhakijaa. 25-29-vuotiaista työttömistä työnhakijoista lähes 2 600 osallistui valmennuksiin, heistä hieman yli puolet työnhakuvalmennukseen. Uravalmennuksen osuus valmennuksista oli heillä suurempi kuin alle 25-vuotiailla työttömillä työnhakijoilla (kuviot 70 ja 71). Työvoimakoulutukseen osallistuneiden trendi oli laskeva vuoden 2011 alusta tarkasteltuna, kuukausittaista vaihtelua oli huomattavasti tässä, kuten muissakin palveluissa (ks. myös luku 8, kuvio 4).¹²⁹

Kuvio 70. Vuoden 2013 aikana alkaneet valmennukset alle 25-vuotiaille työttömillä työnhakijoille palvelun mukaan, osuus ja lukumäärä (N=8730)

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 71. Vuoden 2013 aikana alkaneet valmennukset 25-29-vuotiaille työttömillä työnhakijoille palvelun mukaan, osuus (%) ja lukumäärä (N=2570)

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

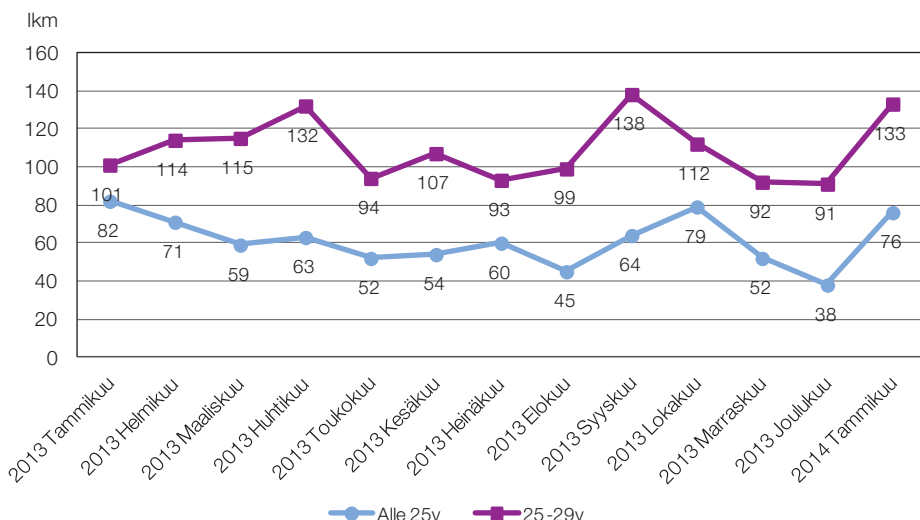
Starttirahat

Vuonna 2013 25-29-vuotiaille myönnettiin 1 288 starttirahaa. Tämä oli enemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin vastaavan ikäisille myönnettiin 1 177 starttirahaa (kuvio 72). Alle 25-vuotiaille myönnettiin 719 starttirahaa vuonna 2013 ja 663 starttirahaa vuonna 2012. Sekä alle 25-vuotiaille että 25-29-vuotiaille myönnettiin vuonna 2013 starttirahoja

¹²⁹ TEM, työnvälitystilasto

eniten Uudellamaalla, missä myönnettyjen starttirahojen lukumäärä myös kasvoi ELY-keskuksista eniten vuosien 2012 ja 2013 välillä. Toiseksi eniten starttirahoja myönnettiin molemmille ikäryhmille Pirkanmaalla, vähiten starttirahoja myönnettiin molemmille ikäryhmille Kainuussa. Starttirahaluvuissa ovat mukana sekä ei-työttömille myönnetyt starttirahat että starttirahat, jotka on myönnetty työllistämismäärärahalla tai työmarkkinatuella.¹³⁰

Kuvio 72. Alle 25-vuotiaille sekä 25-29-vuotiaille myönnetyt starttirahat 1/2013-1/2014

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

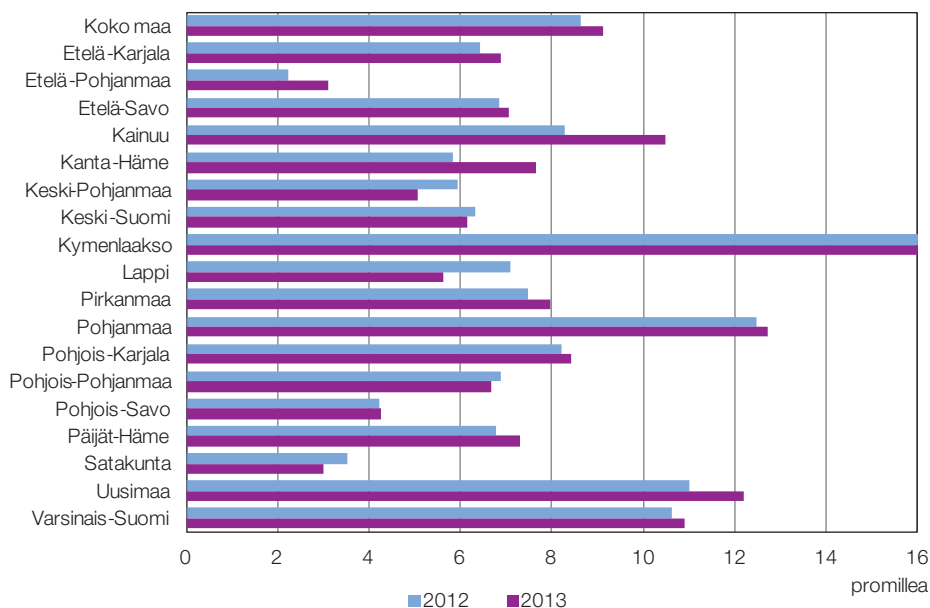
Kotoutumistukea

Kotoutumistukea työttömyysturvaetuutena saavien 17-29-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli hieman suurempi vuonna 2013 (9,1 promillea) kuin vuonna 2012 (8,6 promillea). Suurin osuus oli Kymenlaaksossa ja Pohjanmaalla, pienin Etelä-Pohjanmaalla ja Satakunnassa (kuvio 73).¹³¹

130 TEM, työnvälitystilasto

131 Kelasto ja Tilastokeskus, väestötilasto

Kuvio 73. Kotoutumistukea Kelan työttömyysturvaetuutena saavien 17-29-vuotiaiden nuorten osuus per 1000 vastaavanikäistä, maakunnittain, 2012 & 2013

Lähde: Kelasto; Tilastokeskus, väestötilasto

Koulutustakuun toteutuminen ja nuorten kouluttautumisen tukeminen

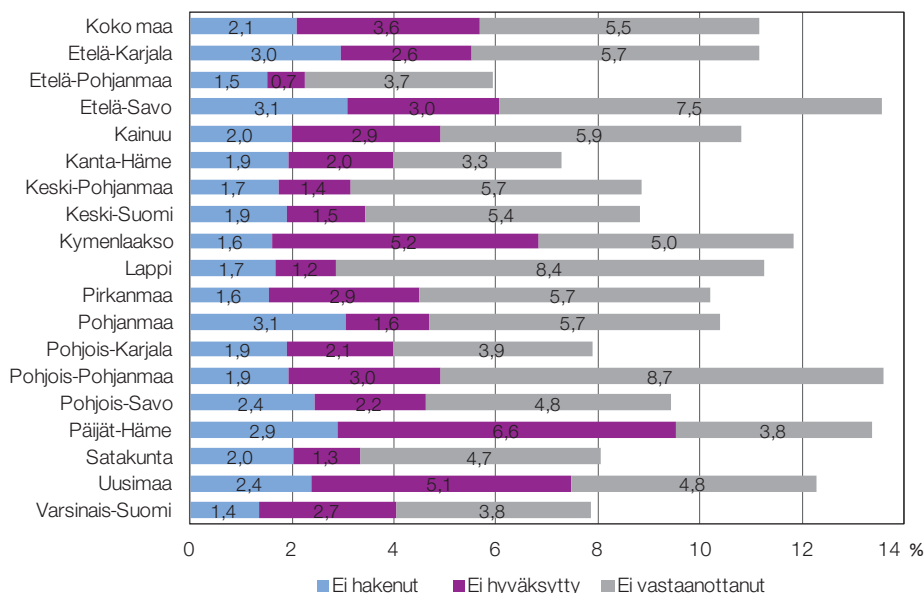
Koulutukseen liittyvistä indikaattoreista suuri osa antaa tällä hetkellä tietoa vain nuorisotakuun alkutilanteesta eli vuodesta 2012. Tämä johtuu tilastoinnin viiveestä. Uudempiä tietoja on saatavilla lähinnä yhteishakuun perustuen.

Opintojen jatkaminen perusopetuksen jälkeen

Yhteishakuun perustuvien tietojen mukaan keväällä 2013 perusopetuksen ja sen lisäopetuksen päättäneistä kaksi prosenttia jätti hakematta syksyllä alkavaan toisen asteen koulutukseen (mukana ovat varsinaisen haun, lisähaun ja täydennyshaun tiedot). Vajaa neljä prosenttia peruskoulun päättäneistä ei hakemisesta huolimatta saanut paikkaa toisen asteen koulutuksessa ja 5,5 prosenttia sai opiskelupaikan, muttei ottanut sitä vastaan. Yhteensä nämä ryhmät muodostavat noin 11 prosenttia perusopetuksen päättäneistä (kuvio 74). Tiedoissa ovat mukana vain tutkintoon johtavaan koulutukseen jatkaneet. Esimerkiksi perusopetuksen lisäopetukseen tai ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen (ammattistartti) siirtyneet eivät näy tiedoissa. Lisäksi osa tässä haussa ilman jatkopaikkaa jääneistä voi saada koulutuspaikan myöhemmin.¹³² Opintojen aloittamissyksynä osa uusista opiskelijoista myös vaihtaa koulutuspaikkaansa, jolloin varasijoilla olleet opiskelijat saattavat saada toivomansa opiskelupaikan. Näin ollen sijoittumistilanne ”elää” vielä syksyllä ja varsinainen peruskoulun jälkeisen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä saattaa olla pienempi kuin mitä yhteishaun tilastot antavat ymmärtää.

132 Kouluta-tietokanta

Kuvio 74. Suoraan perusopetuksesta ja sen lisäopetuksesta hakematta jättäneet ja ne jotka eivät saaneet tai ottaneet paikkaa vastaan, osuus koulutuksesta keuhväällä 2013 päättäneistä (%) maakunnittain: varsinainen haku, täydennysbaku & lisähaku, syksyllä 2013 alkava koulutus

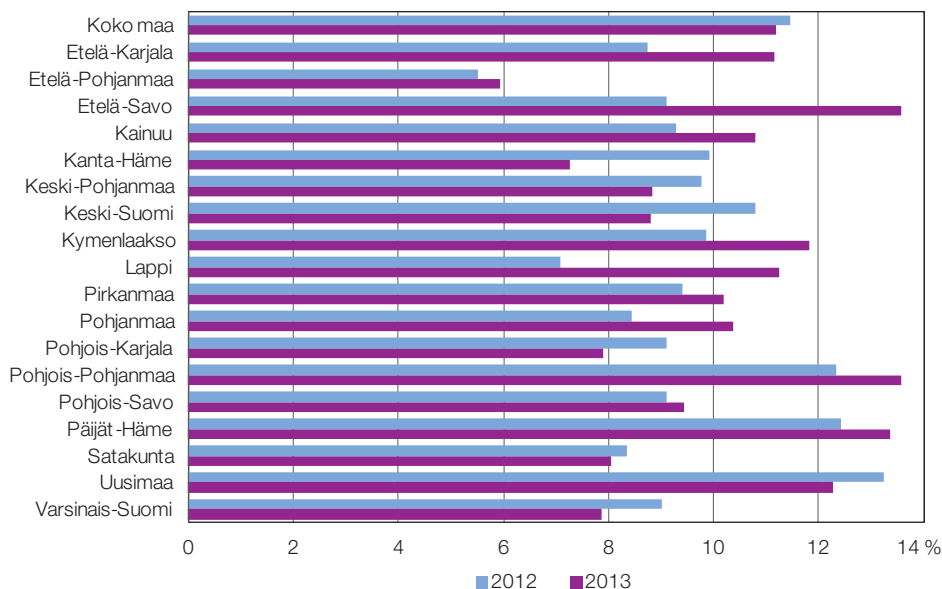

Lähde: Kouluta-tietokanta

Niiden perusopetuksen päättäneiden osuus, jotka eivät välittömästi jatkaneet tutkintoon johtavaan koulutukseen, vaihtelee maakuntien välillä (kuvio 74). Suurin yhteishaussa koulutukseen hakematta jättäneiden osuus, noin kolme prosenttia, oli Etelä-Savossa, Pohjanmaalla ja Etelä-Karjalassa. Hyväksymättä jääneiden osuus oli erityisen suuri Päijät-Hämeessä (6,6 % perusopetuksen ja sen lisäopetuksen päättäneistä) ja yli viisi prosenttia myös Kymenlaaksossa ja Uudellamaalla. Opiskelupaikan vastaanottamatta jättäneiden osuudet puolestaan olivat suurimpia Pohjois-Pohjanmaalla, Lapissa ja Etelä-Savossa. Yli 12 prosenttia perusopetuksen ja sen lisäopetuksen päättäneistä ei siirtynyt toisen asteen koulutukseen neljässä maakunnassa: Pohjois-Pohjanmaalla, Etelä-Savossa, Päijät-Hämeessä ja Uudellamaalla. Koko maassa keskimäärin hieman suurempi osuus perusopetuksen päättäneistä jatkoi yhteishaussa tutkintoon johtavassa koulutuksessa vuonna 2013 kuin vuonna 2012 (kuvio 75). Tilanne vaihteli eri maakuntien välillä.¹³³

133 Kouluta-tietokanta

Kuvio 75. Suoraan perusopetuksesta ja sen lisäopetuksesta hakematta jättäneet ja ne jotka eivät saaneet tai ottaneet paikkaa vastaan, osuus kaihista perusasteen keväällä päättäneistä (%) maakunnittain: varsinainen haku, täydennyshaku & lisähaku, syksyllä 2012 & 2013 alkava koulutus

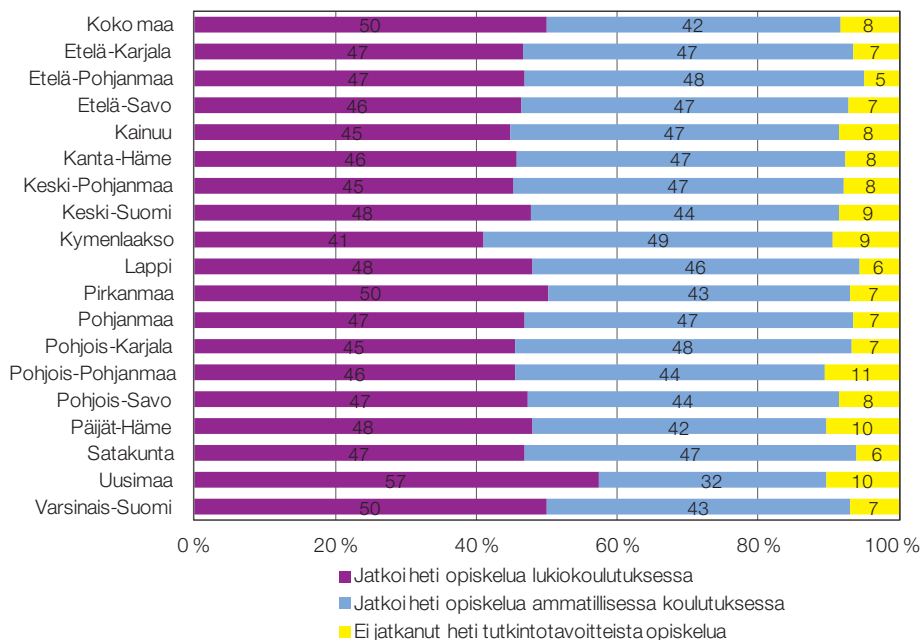

Lähde: Kouluta-tietokanta

Vuonna 2012 peruskoulun päättäneistä puolet jatkoi heti lukiokoulutuksessa ja 42 prosenttia ammatillisessa koulutuksessa (kuvio 76). Maakunnista lukioon siirtyneiden osuus oli suurin Uudellamaalla, 57 prosenttia. Pienin lukiossa välittömästi jatkaneiden osuus, 41 prosenttia, oli Kymenlaaksossa. Kymenlaaksossa peruskoulun päättäneistä siirtyi 49 prosenttia heti ammatilliseen koulutukseen, kun Uudellamaalla tämän ryhmän osuus oli vain 32 prosenttia. Ilman koulutuspaikkaa jääneiden osuus on pienempi kuin tilannetta välittömämmin perusopetuksen päättymisen jälkeen kuvaavassa edellisessä kuviossa, koska osa ensin ilman koulutuspaikkaa jääneistä on kuitenkin saanut koulutuspaikan.¹³⁴

134 Tilastokeskus, koulutustilastot

Kuvio 76. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin peruskoulun sijaintialueen mukaan (%), 2012

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

2000-luvun aikana ammatillisessa koulutuksessa heti jatkaneiden osuus on kasvanut ja lukioon heti siirtyneiden osuus pienentynyt. Niiden osuus, jotka eivät jatkaneet heti tutkintotavoitteista opiskelua vaihteli 2000-luvun aikana seitsemän ja kymmenen prosentin välillä.¹³⁵

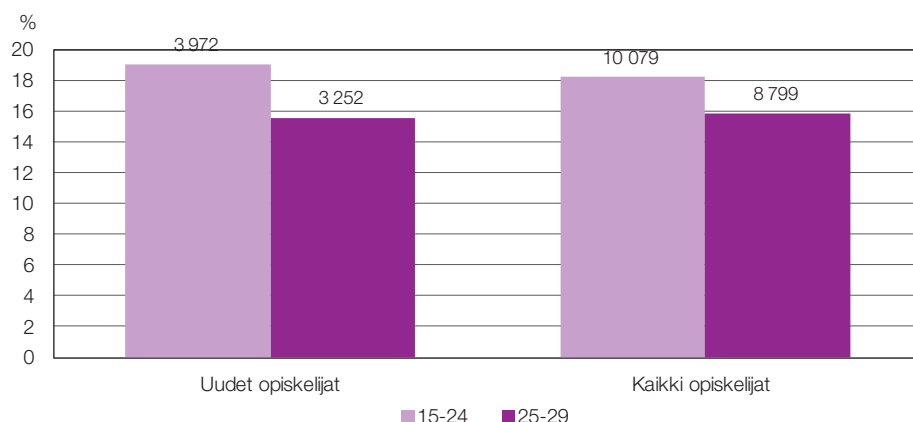
Oppisopimuskoulutus

Tutkintoon johtavaan ammatilliseen oppisopimuskoulutukseen tuli uusia 15-24-vuotiaita opiskelijoita vuonna 2012 lähes 4 000 (kuvio 77). Yhteensä tämän ikäisiä oli oppisopimuskoulutuksessa yli 10 000 vuonna 2012. 25-29-vuotiaita oli oppisopimuskoulutuksessa vuonna 2012 noin 8 800 ja uusia tämän ikäisiä aloitti lähes 3 300. 15-24-vuotiaiden oppisopimuskoulutuksessa olevien nuorten osuus kaikista koulutuksen opiskelijoista oli noin 18 prosenttia ja 25-29-vuotiaiden noin 16 prosenttia.¹³⁶

135 Tilastokeskus, koulutustilastot

136 Opetushallituksen Vipunen-tietokanta, ammatillinen koulutus

Kuvio 77. Tutkintoon johtavan ammatillisen oppisopimuskoulutuksen uudet ja vanhat opiskelijat ikäryhmittäin (Ikä) sekä osuus kaikista koulutuksen opiskelijoista (%), 2012

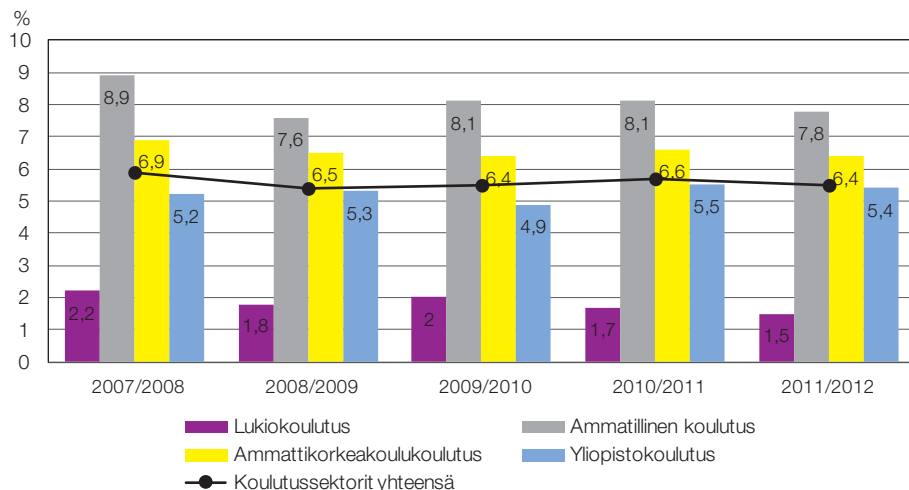
Lähde: OPH:n tilastopalvelu Vipunen, ammatillinen koulutus

Opintojen keskeyttäminen

Opintojen keskeyttäminen saattaa johtua monesta syystä. Etenkin ammatillisessa koulutuksessa opintojen keskeyttämistä tapahtuu melko paljon (n. 25 %). Usein opintojen keskeyttämisen taustalla on kuitenkin vaihtaminen toiseen opiskelualaan tai kokonaan toiselle koulusektorille. Nuorisotakuun kannalta katsottuna huomio kiinnittyykin niihin keskeyttäjiin, jotka eivät vaihda toiseen koulutukseen vaan keskeyttävät opiskelun kokonaan. Nämä opiskelijat ovat vaarassa jäädä pelkän perusasteen koulutuksen varaan. Lukuvuosittain tarkasteltuna noin kahdeksan prosenttia ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on lopettanut tutkintotavoitteisen opiskelun kokonaan vuoden kuluttua seuranta-ajankohdasta (kuvio 78). Osuus on pysynyt suunnilleen samana viime vuosina, mutta maakuntien välillä on suuriakin eroja. Lukuvuonna 2011/2012 keskeyttäminen oli yleisintä Kymenlaaksossa ja Uudellamaalla (kuvio 79). Vähiten keskeytyksiä tapahtui Keski-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa. Lukiokoulutuksen kokonaan keskeyttäneiden osuus on vaihdellut viimeisen viiden vuoden aikana 2,2 ja 1,5 prosentin välillä.¹³⁷

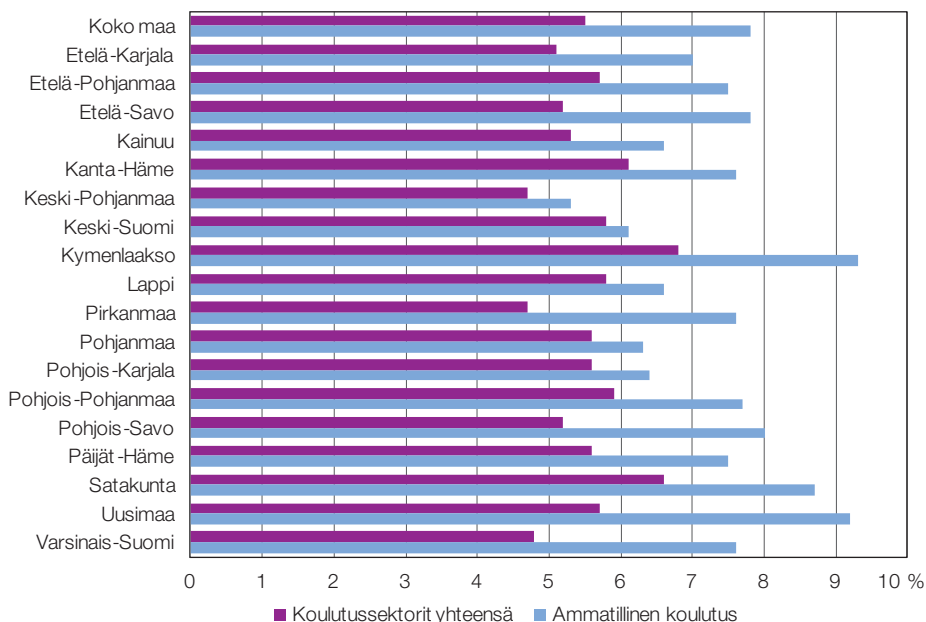
137 Tilastokeskus, koulutustilastot

Kuvio 78. Tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan keskeyttäneet (%), koulutussektoreittain, lukuvuodet 2007/2008-2011/2012

Lähde: Tilastokeskus, koulustilastot

Kuvio 79. Tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan keskeyttäneet (%) maakunnittain, koulutussektorit yhteensä sekä vain ammatillinen koulutus, lukuvuosi 2011/2012

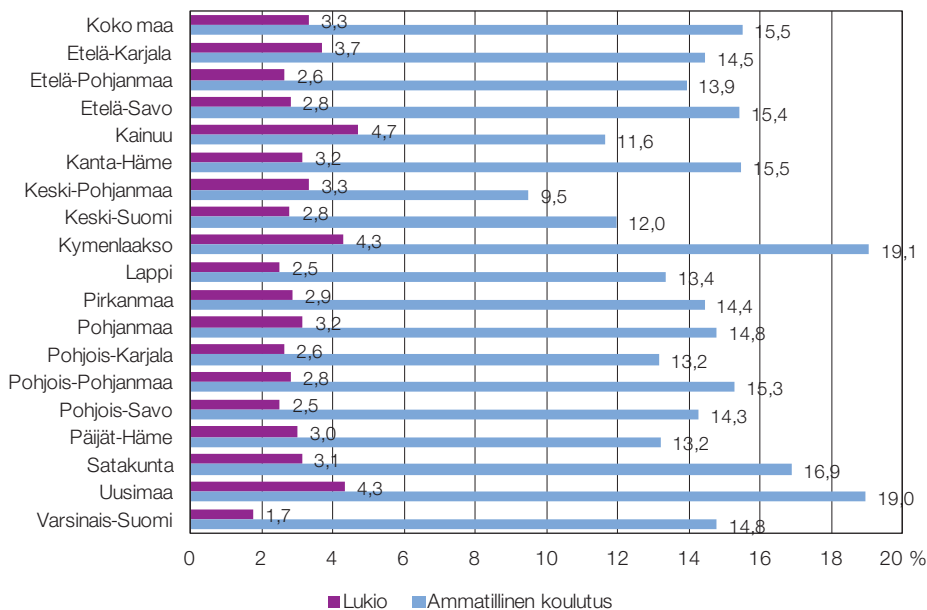

Lähde: Tilastokeskus, koulustilastot

Toinen tapa tarkastella opintojen keskeyttämistä on seurata tiettyinä vuonna koulutuksessa aloittaneiden opintojen kulkua valitun seuranta-ajan. Vuonna 2009 aloittaneista

ammattillisen peruskoulutuksen opiskelijoista 15,5 prosenttia ei ollut suorittanut tutkintoa eikä opiskellut missään vuoden 2012 loppuun mennessä (kuvio 80). Näiden opinnoista "pudonneiden" osuus oli korkein Kymenlaaksossa ja Uudellamaalla (n. 19 %), matalin se oli Keski-Pohjanmaalla (9,5 %) ja Kainuussa (11,6 %). Koko maan tasolla vuonna 2009 lukio-opinnot aloittaneista 3,3 prosenttia ei ollut suorittanut tutkintoa tai opiskellut missään vuoden 2012 lopussa. Lukio-opinnoista putoaminen oli yleisintä Kainuussa (4,7 %) sekä Kymenlaaksossa ja Uudellamaalla (molemmat 4,3 %).¹³⁸ Koulutuksen keskeyttäminen voi johtaa useat syyt, esimerkiksi Uudellamaalla korkea keskeyttäneiden osuus saat-
taa liittyä työpaikkojen parempaan tarjontaan.¹³⁹

Kuvio 80. Vuonna 2009 toisen asteen opinnot aloittaneista niiden osuus (%), jotka vuonna 2012 eivät olleet suorittaneet mitään tutkintoa eivätkä opiskelleet missään oppilaitoksessa, koulutussektorin mukaan

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

Peruskoulun jätti lukuvuonna 2012/2013 kesken 287 oppilasta, joista 202 oli oppivelvollisuusiän ohittaneita, ilman peruskoulun päättötodistusta eronneita. Vuonna 2012 oppisopimuskoulutuksessa opiskelevista kaiken ikäisistä opiskelijoista 1,6 prosenttia keskeytti opintonsa neljän kuukauden koeajan aikana, lisäksi 7,3 prosenttia jätti koulutuksen kesken koeajan jälkeen.¹⁴⁰

Pelkän perusasteen suorittaneet 20–29-vuotiaat eli NAO-kohderyhmä

Vain perusasteen suorittaneita 20–29-vuotiaita, jotka eivät ole opiskelijoita, oli vuonna 2012 noin 99 300 eli 14,6 prosenttia ikäryhmästä (kuvio 81). Nämä koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret muodostavat nuorten aikuisten osaamisohjelman kohderyhmän.

¹³⁸ Tilastokeskus, koulutustilastot

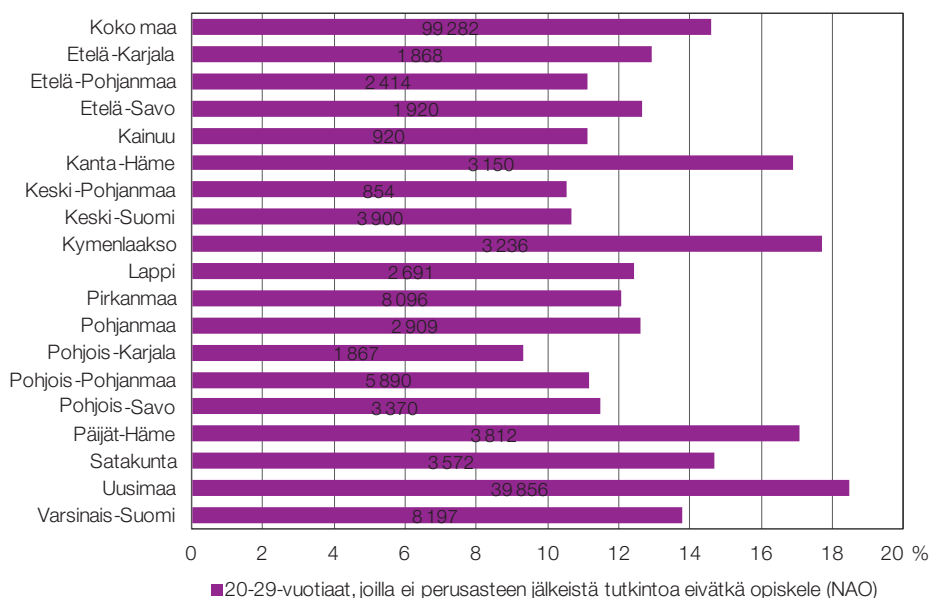
¹³⁹ Aho & Mäkiäho 2014

¹⁴⁰ Tilastokeskus, koulutustilastot

Jos opiskelijat otetaan mukaan, on vain perusasteen suorittaneita 20–29-vuotiaita noin 121 200 eli 17,8 prosenttia ikäryhmästä.¹⁴¹

Nuorten aikuisten osaamisohjelman tavoitteena on kohottaa vain perusasteen suorittaneiden 20–29-vuotiaiden koulutustasoa kohdentamalla heille oppilaitosmuotoisia ja oppisopimuksena toteutettavia ammatti- ja erikoisammattitutkinnon paikkoja. Ohjelma toteutetaan vuosina 2013–2016 ja tavoitteena on, että se tavoittaa ohjelmakauden aikana 36 000 nuorta. Ammatilliseen lisäkoulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen kohdennettujen aloituspaikkojen määrä ohjelman toimikautena on 16 000, joista noin kolmannes toteutetaan oppisopimuskoulutuksena.¹⁴² Syyskuussa 2013 oppilaitosmuotoiseen ammatilliseen lisäkoulutukseen vuodelle 2013 resursoiduista paikoista reilu puolet (54 %) oli käytetty, oppisopimuskoulutuksen osalta vastaava osuus jäi alle viidennekseen (17,4 %).¹⁴³ Tammikuussa 2014 jo 32 prosenttia koko kevätlukukaudelle kiintiöidyistä oppisopimuspajoista oli täytetty.¹⁴⁴

Kuvio 81. Koulutuksen ulkopuolella olevien 20–29-vuotiaiden nuorten määrä ja osuus (%) vastaavan ikäisestä väestöstä, maakunnittain, 2012

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Koulutuksen ulkopuolella oli suurempi osuus 20–29-vuotiaista miehistä kuin naisista vuonna 2012 (kuvio 82). 20–29-vuotiaista miehistä 17 prosenttia ja naisista 12 prosenttia oli koulutuksen ulkopuolella, eli heillä oli vain perusasteen koulutus, eivätkä he olleet opiskelijoita. Erityisen suuri osuus miehistä kuuluu tähän ryhmään Uudellamaalla, Kymenlaaksossa, Päijät-Hämeessä ja Kanta-Hämeessä.¹⁴⁵

¹⁴¹ Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

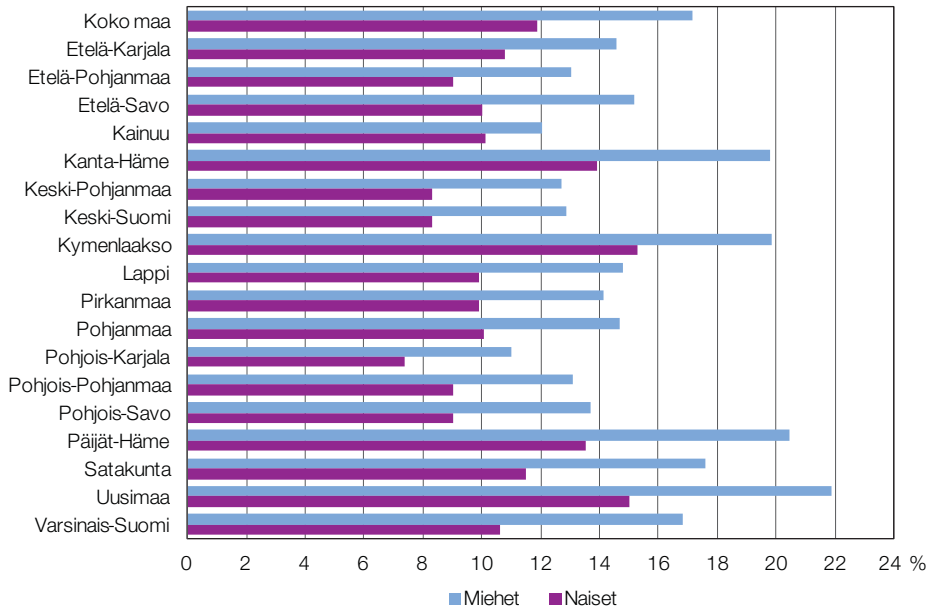
¹⁴² OKM 2013

¹⁴³ Hyvönen 2014

¹⁴⁴ Opetushallitus 2014

¹⁴⁵ Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 82. Koulutuksen ulkopuolella olevien 20-29-vuotiaiden nuorten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä sukupuolen mukaan, maakunnittain, 2012

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

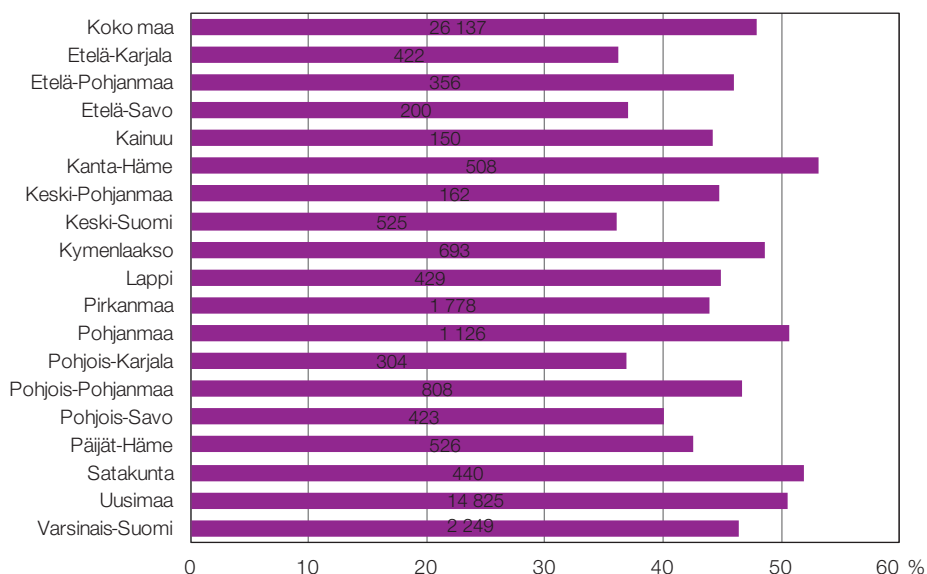
20-29-vuotiaista koulutuksen ulkopuolisista, eli vain perusasteen suorittaneista ei-opiskelijoista, 74 prosenttia puhui äidinkielenään suomea, ruotsia tai saamea ja 26 prosenttia muita kieliä. Äidinkielenään muita kuin kotimaisia kieliä puhuvien osuudet koulutuksen ulkopuolisista olivat suurimpia Pohjanmaan (39 %) ja Uudenmaan (37 %) maakunnissa. Lukumäärältään eniten muita kuin kotimaisia kieliä puhuvia koulutuksen ulkopuolisista oli Uudellamaalla, noin 14 800. Pienin muita kuin kotimaisia kieliä puhuvien osuus koulutuksen ulkopuolisista oli Etelä-Savossa, 10 prosenttia.¹⁴⁶

Muista kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvista 20-29-vuotiaista 48 prosenttia kuului NAO-kohderyhmään, eli heillä ei ollut peruskoulun jälkeistä tutkintoa, eivätkä he olleet opiskelijoita (kuvio 83). Osalla maahanmuuttajista voi kuitenkin olla Suomessa vahvistamaton tutkinto. Opiskelun ulkopuolella olevien osuus vieraskielisistä oli suurin Kanta-Hämeen maakunnassa.¹⁴⁷

146 Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

147 Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 83. Muuta kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 20-29-vuotiaiden nuorten määrä ja osuus (%) vastaa-
van ikäisestä vieraskielisestä väestöstä, maakunnittain, 2012

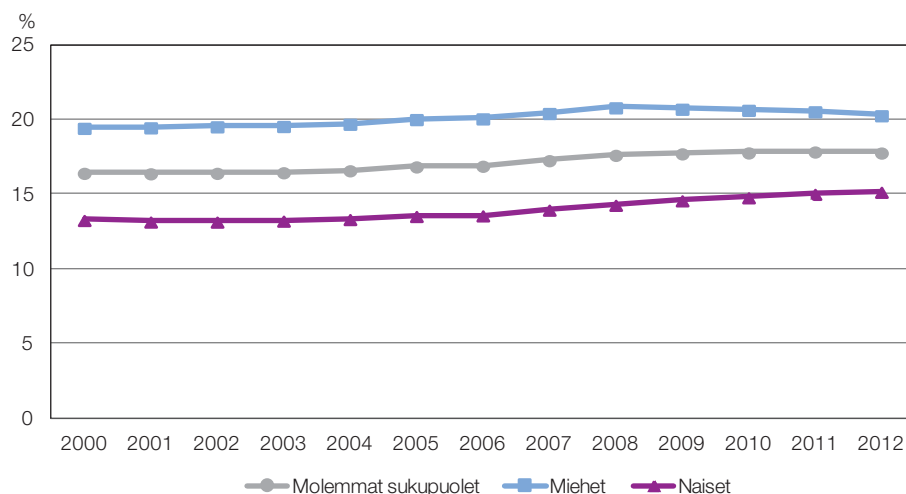

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Seuraavassa vain perusasteen suorittaneiden ajallisessa tarkastelussa ovat mukana myös opiskelijat, joita vuonna 2012 oli 18 prosenttia kaikista vain perusasteen suorittaneista 20-29-vuotiaista. Vain perusasteen suorittaneiden 20-29-vuotiaiden osuus ikäryhmästä kasvoi 2000-luvun aikana noin yhdellä prosenttiyksiköllä, kasvu heijastelee etenkin naisten osuuden kasvua (kuvio 84). Vuonna 2012 vain perusasteen suorittaneita 20-29-vuotiaita oli 17,8 prosenttia ikäryhmästä. 20-29-vuotiaista miehistä noin 20 prosentilla ja naisista noin 15 prosentilla ei ollut muuta kuin perusasteen koulutus vuonna 2012, kun mukaan lasketaan opiskelijat.¹⁴⁸

148 Tilastokeskus, koulutustilastot

Kuvio 84. Vain perusasteen suorittaneiden 20-29-vuotiaiden osuus ikäluokasta (%) sukupuolen mukaan, 2000-2012

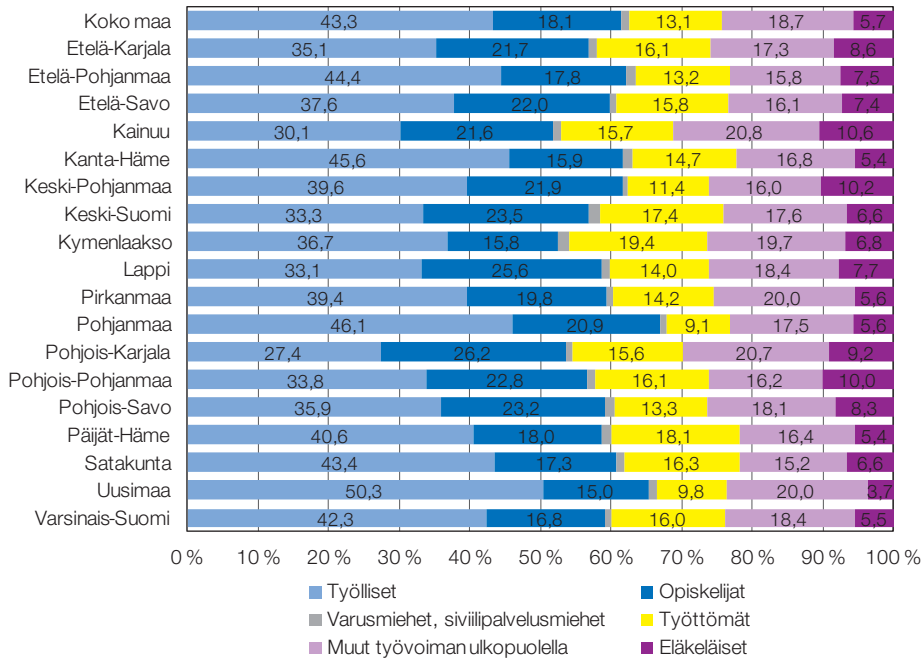

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

Tarkasteltaessa vain perusasteen suorittaneita 20-29-vuotiaita pääasiallisen toiminnan mukaan, oli heistä 43 prosenttia töissä (kuvio 85). Vain perusasteen suorittaneista 19 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella, 18 prosenttia opiskeli ja 13 prosenttia oli työttömänä. Eläkeläisiä oli kuusi prosenttia ja yksi prosentti suoritti ase- tai siviilipalvelusta. Vain perusasteen suorittaneiden 20-29-vuotiaiden pääasiallisessa toiminnassa oli suuria eroja maakuntien välillä. Uudellamaalla puolet heistä oli töissä, Pohjois-Karjalassa vain 27 prosenttia.¹⁴⁹

149 Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 85. Vain perusasteen suorittaneet 20-29-vuotiaat nuoret pääasiallisen toiminnan mukaan (%), maakunnittain 2012

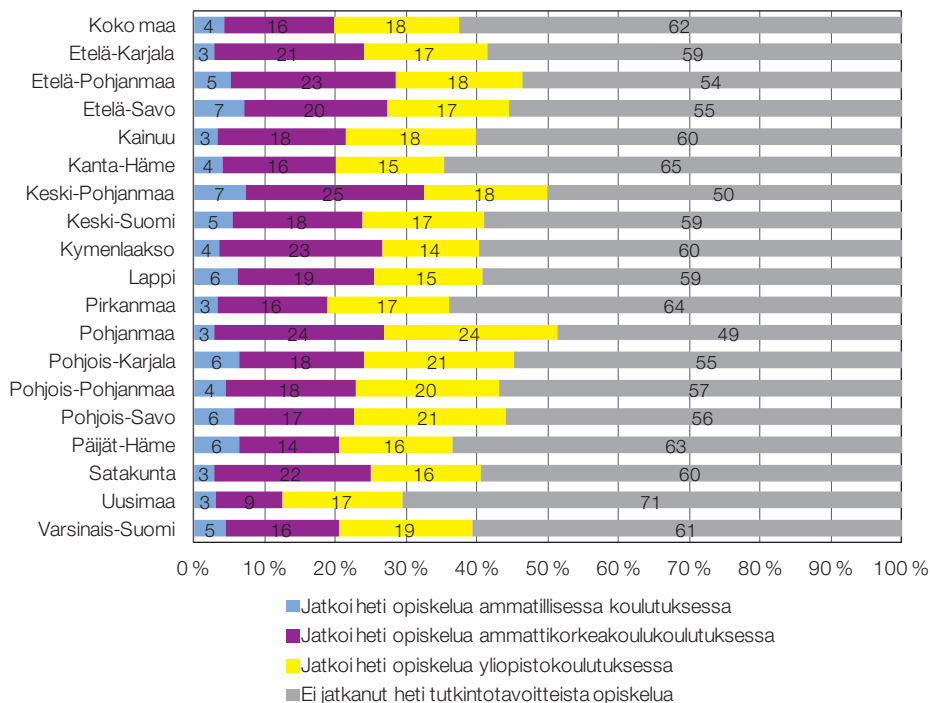
Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Ylioppilastutkinnon suorittaneiden opiskelun jatkaminen

Ylioppilastutkinnon vuonna 2012 suorittaneista 38 prosenttia jatkoi opintoja välittömästi lukion jälkeen (kuvio 86). Niiden osuus, jotka eivät jatkaneet heti opintoja ylioppilastutkinnon jälkeen on kasvanut hieman viime vuosina, se oli 58,2 prosenttia vuonna 2008 ja 62,5 prosenttia vuonna 2012. Suurin välittömästi opintoja jatkavien osuus vastavalmistuneista ylioppilaista oli Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla, joissa noin puolet jatkoi heti opiskelua. Pienin välittömästi opintoja jatkaneiden osuus oli Uudellamaalla, 29 prosenttia. Vuoden päästä ylioppilastutkinnon suorittamisen jälkeen 46 prosenttia oli töissä, 37 prosenttia opiskeli, alle 4 prosenttia oli työttömänä ja 14 prosenttia kuului ryhmään muut, johon kuuluvat mm. varusmies- ja siviilipalveluksessa olevat, eläkeläiset ja kotitaloustyötä tekevät.¹⁵⁰

150 Tilastokeskus, koulutustilastot

Kuvio 86. Ylioppilaiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin, maakunnittain, 2012

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

Tuki- ja lisäopetus ja oppilaiden huulluksi tuleminen

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada tarvittaessa ohjausta ja tukea oppimiseen. Jos tällainen yleinen tuki ei ole enää riittävää opiskelijan tuen tarpeisiin nähden, voidaan hänelle antaa yksilöllisten tarpeiden mukaista tehostettua tukea, jonka tarkoituksena on koulunkäynnin tuen lisäksi ehkäistä ongelmien kasvua ja kasautumista.

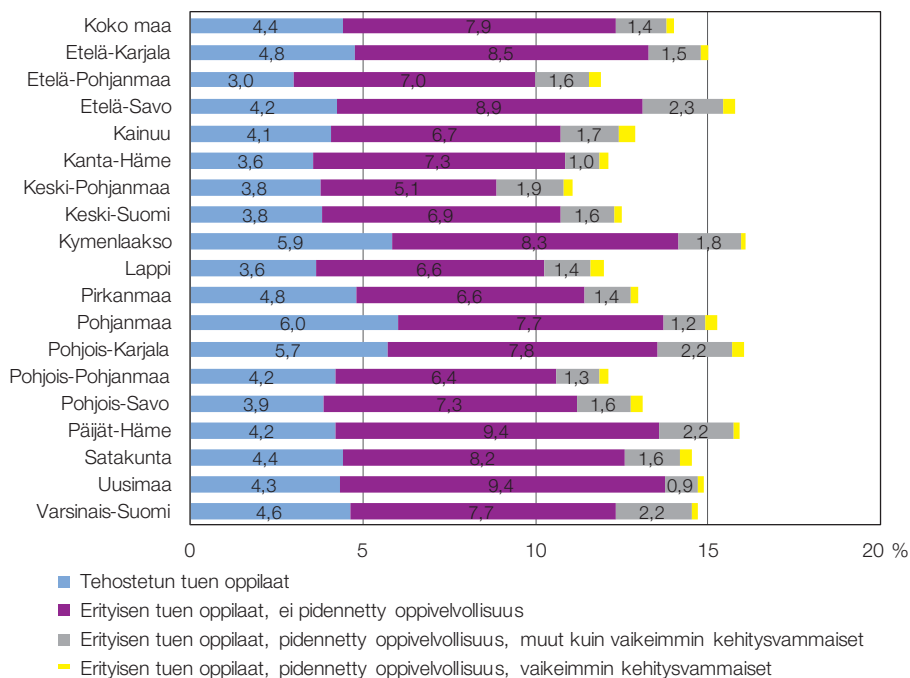
Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi laaditaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja tämän huoltajan kanssa henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti ja tarvittaessa monialaisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia. Erityistä tukea saavalle oppilaalle annettavaa muuta laissa tarkoitettua tukea on esimerkiksi oppilas-huollon palvelut sekä tulkitsemis- tai avustajapalvelut. Myös oppilaan saama muu tuki määritellään HOJKSsa. Erityisen tuen piiriin kuuluville lapsille voidaan myös tehdä päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta, joka kestää 11 vuotta.¹⁵¹

Peruskoulun tehostettua tukea sai koko maassa 4,4 prosenttia ja erityistä tukea 9,6 prosenttia 7-9. luokan oppilaista (kuvio 87). Maakunnittain tarkasteltuna tehostettua tukea saaneiden osuus oli suurin Pohjanmaalla (6 %) ja Kymenlaaksossa (5,9 %). Pienin tehostettua tukea saaneiden osuus oli Etelä-Pohjanmaalla (3 %). Maakunnittain tarkasteltuna tukea kaiken kaikkiaan saaneiden osuus oli suurin Kymenlaaksossa ja seuraavaksi suurin Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Karjalassa. Pienin tukea saaneiden osuus oli Keski-Pohjanmaalla.

151 Opetushallitus 2012

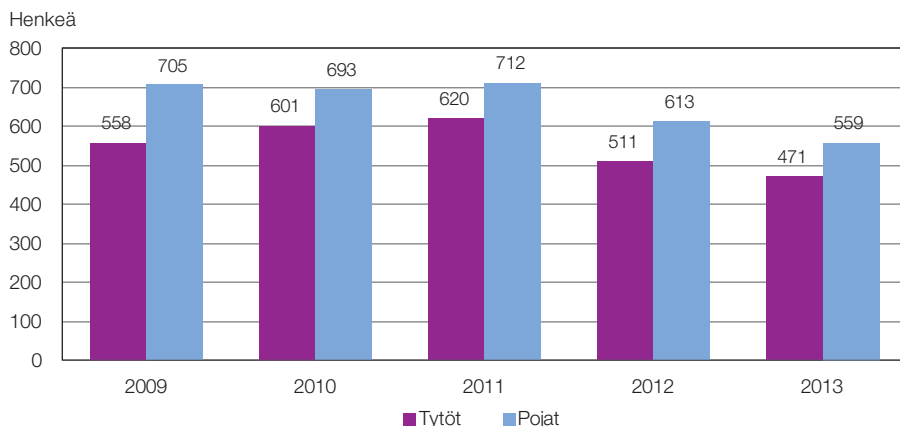
Perusasteen lisäopetuksen oppilasmäärät ovat pienentyneet vuodesta 2009 molempien sukupuolien osalta. Vuonna 2013 perusasteen lisäopetukseen osallistui vähän yli tuhat oppilasta, joista oli yli puolet poikia (kuvio 88).¹⁵²

Kuvio 87. 7.-9. luokan oppilaista niiden osuus (%), jotka kuuluvat tehostetun tai erityisen tuen piiriin, tuen muodon mukaan, maakunnittain, 2012

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

Kuvio 88. Perusasteen lisäopetuksen opiskelijamäärät sukupuolen mukaan, 2009-2013

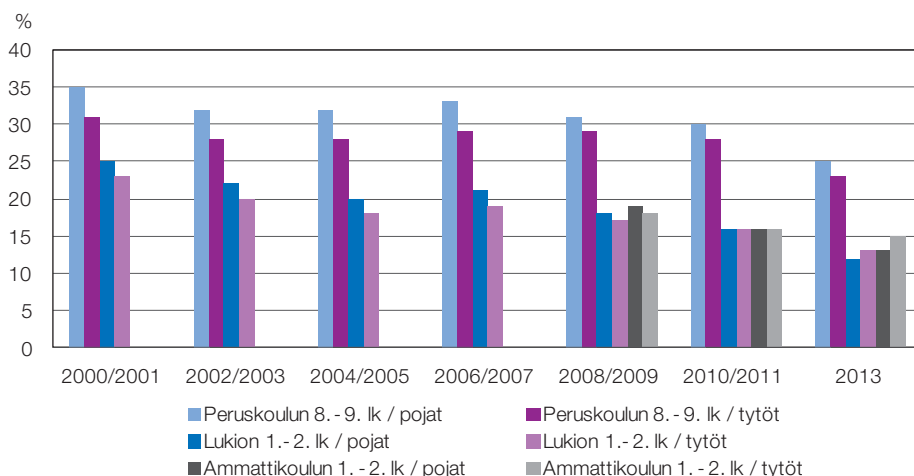

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

152 Tilastokeskus, koulutustilastot

THL:n kouluterveyskyselyssä kysyttiin oppilaiden omaa käsitystä siitä, tulevatko he kuul-
luksi koulussa. Tulosten mukaan huonoimmin kuulluksi tulevat peruskoululaiset, seu-
raavaksi huonoiten ammattioppilaitoksissa opiskelevat ja parhaiten omasta mielestään
kuulluksi tulevat lukiolaiset (kuvio 89). Tilanne on parantunut kaikissa ryhmissä viime
vuosina.¹⁵³

Kuvio 89. Niiden opiskelijoiden osuudet (%) kaikista vastaajista, jotka koki-
vat etteivät tule kuulluksi koulussa, koulutusasteittain 2000-2013

Lähde: THL, kouluterveyskysely

Ammattistartti

Tutkintoon johtavan toisen asteen koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista osa hakeutuu ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen eli ammattistarttiin. Kyselytutkimuksen perusteella syksyllä 2012 ammattistartin aloitaneista nuorista 67 prosenttia tuli koulutukseen suoraan peruskoulusta, kun taas 21 prosenttia koulutuksen aloittaneista oli keskeyttänyt ammatillisen koulutuksen. Lähes kaikki koulutukseen hakeutuneet olivat alle 18-vuotiaita. Erityisopiskelijoiksi luettavia HOJKS:n laatineita nuoria (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) oli noin 29 prosenttia syksyllä 2012 ammattistartin aloittaneista. Yleisempiä syitä ammattistarttiin hakeutumiseen oli ammatinvalinnan selvittäminen ja perusopetuksen arvosanojen korottaminen, vajaalla puolella vastaajista syynä oli jääminen toivotun opiskelupaikan ulkopuolelle. Lukuvuoden 2011/2012 jälkeen 87 prosenttia opiskelijoista suunnitteli jatkavansa opintoja ammatillisessa peruskoulutuksessa, mikä oli seitsemän prosenttiyksikköä enemmän kuin koulutuksen alkaessa.¹⁵⁴

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus

Maahanmuuttajille järjestetään ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa 24-40 opintoviikon laajuista koulutusta, jonka tavoitteena on tarjota opiskelijalle riittävät kielelliset, kulttuuriset ja muut tarvittavat valmiudet opiskella ammatillisessa peruskoulutuksessa Suomessa. Koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselytutkimuksen perusteella

153 THL, kouluterveyskysely
154 Vehviläinen 2013

lukuvuonna 2011/2012 hakijoita koulutukseen oli 3 121, joista noin 40 prosenttia valittiin opiskelijaksi (kuvio 90). 24 prosenttia koulutukseen valituista oli 16–20-vuotiaita ja 34,5 prosenttia oli 21–30-vuotiaita, lukuvuonna 2008/2009 vastaavat osuudet olivat 17 ja 38 prosenttia. Naisia oli valituista hieman yli puolet ja suurimpia kansallisuusryhmiä olivat venäläiset, somalit ja virolaiset. Edellytyksinä koulutukseen pääsyyllä on riittävä kielitaito ja yleiset opiskeluvalmiudet, näistä etenkin kielitaito oli merkitsevä tekijä opiskelijavalinnoissa lukuvuodelle 2011/2012. Kyseisenä lukuvuonna koulutuksen keskeyttämisprosentti oli 21 prosenttia, osuus oli noussut yhden prosenttiyksikön verran edellisvuodesta. Koulutuksen suorittaneista noin puolet haki ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen päätyttyä ja 34 prosenttia sijoittui koulutukseen. Myös muille koulutusasteille haettiin ja sijoituttiin, mutta huomattavasti vähemmän.¹⁵⁵

Kuvio 90. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen valittujen lukumäärät, erikseen nuoret, lukuvuodet 1999/2000–2011/2012

Lähde: Kuvion arvot Korpela ym. 2013

Oppilas- ja opiskelijahuolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltotyö on moniammatillista yhteistyötä, jota kouluissa useimmin toteuttavat opettajien ja erityisopettajien lisäksi opinto-ohjaajat, koulunkäyntiavustajat, koulupsykologit ja koulukuraattorit sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajat ja lääkärit. Nuorisotakuun muiden osa-alueiden ohella myös huoli riittävästä ja oikea-aikaisesta oppilas- ja opiskelijahuollosta on noussut esiin pohdittaessa eri toimia nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuollon lakimuutoksen onkin tarkoitus astua voimaan syksyllä 2014. Uudistuksen myötä oppilas- ja opiskelijahuollon toiminnan painopiste halutaan siirtää ennaltaehkäisevään toimintaan ja sillä pyritään kaventamaan eri koulujen ja koulutusasteiden välisiä eroja. Uudistuksen myötä on tarkoitus laajentaa psykologi- ja kuraattoripalveluita myös lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin sekä selkeyttää toisen asteen opiskelijoiden oikeuksia opiskelijahuollon palveluihin.¹⁵⁶ Tavoitteena on avun ja tuen tarpeen nopeampi havaitseminen sekä siihen puuttuminen etenkin toisen asteen opintojen alussa ja lopussa, eli ns. nivelvaiheen yhtey-

¹⁵⁵ Korpela ym. 2013

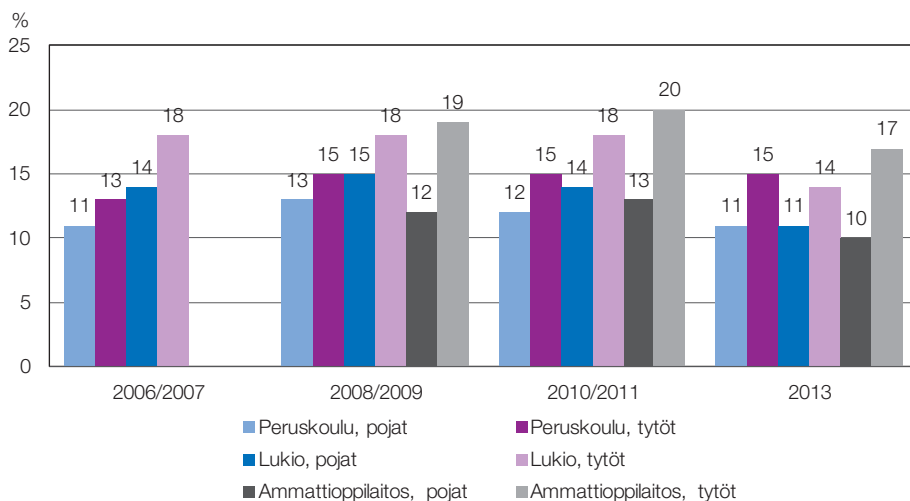
¹⁵⁶ HE luonnos 30.11.2012

dessä.¹⁵⁷ Vaikka oppilas- ja opiskelijahuollon uudistus ei ole vielä astunut voimaan tämän raportin valmistuessa, on lähtötilanteen tarkastelu oppilashuollon toteutumisen osalta olennaista, jotta sen kehitystä voidaan tarkastella myöhemmissä seurannoissa.

Oppilas- ja opiskelijahuollon tiedonkeruun mukaan lukuvuonna 2011/2012 lukioista 99 prosentissa ja ammatillisista oppilaitoksista 96 prosentissa oli käytettävissä terveydenhoitajapalvelut, peruskouluista kaikki raportoivat käytössä olevan terveydenhoitajapalvelut. Peruskouluista keskimäärin 80 prosenttia raportoi niiden käytössä olevan koululääkärin palveluja lukuvuonna 2010/2011. Vastaavat osuudet olivat lukioissa 86 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa 70 prosenttia. Koulupsykologin palveluita oli käytettävissä 81 prosentissa peruskouluista, 69 prosentissa lukioista ja 41 prosentissa ammatillisista oppilaitoksista. Koulukuraattorin palveluita oli käytössä 87 prosentissa peruskouluista, 74 prosentissa lukioista ja 71 prosentissa ammatillisissa oppilaitoksissa.¹⁵⁸

THL:n kouluterveyskyselyssä kartoitetaan koululaisten omia kokemuksia. Koulutusasteesta riippumatta tytöt kokevat poikia vaikeammaksi pääsyn kouluterveydenhoitajalle, koululääkärille, koulupsykologille ja koulukuraattorille. Ammattioppilaitoksen tytöt kokivat pääsyn terveydenhoitajan vastaanotolle muiden koulutusasteen tyttöjä vaikeammaksi (kuvio 91). Heistä 17 prosenttia ilmoitti terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn olevan vaikeaa, kun taas peruskoulun 8.-9.-luokkalaisista työtoista vastaava osuus oli 15 prosenttia ja lukion tytöistä 14 prosenttia. Toisen asteen opiskelijoilla oli kuitenkin kaikilla vähentynyt terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn vaikeaksi kokevien osuus vuonna 2013 verrattuna edelliseen kyselykierrokseen. Pojista noin kymmenen prosenttia koki terveydenhoitajan luo pääsyn vaikeaksi koulutusasteesta riippumatta.¹⁵⁹

Kuvio 91. Niiden opiskelijoiden osuudet (%) haihista vastaajista, jotka kokivat että kouluterveydenhoitajan vastaanotolle on vaikea päästä, koulutusasteittain sukupuolen mukaan, 2006-2013

Lähde: THL, kouluterveyskysely

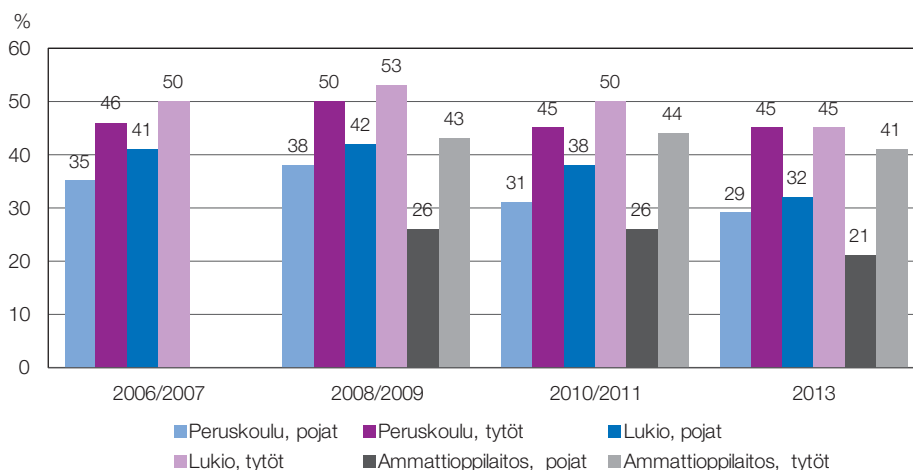
157 TEM 2012

158 Pelttonen & Honkasalo 2013

159 THL, kouluterveyskysely

Koululääkärille pääsy koettiin yleisesti vaikeammaksi kuin terveydenhoitajan luo pääseminen. Lääkärin vastaanotolle pääseminen koettiin vähemmän vaikeaksi ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden keskuudessa kuin muilla koulutusasteilla, vaikka oppilas-huollon tilannekatsauksen mukaan siellä oli muihin koulutusasteisiin verrattuna vähiten tarjolla koululääkärin palveluita (kuvio 92). Tytöt kokivat lääkäriin pääsyn vaikeamaksi kuin pojat, heistä 41–45 prosenttia koki koululääkärin vastaanotolle pääsyn vaikeaksi riippuen koulutusasteesta. Poikien keskuudessa vastaavat osuudet olivat 21–32 prosenttia, vaikeimmaksi tilanteen kokivat lukion pojat. Kaikilla koulutusasteilla vaikeaksi koululääkärin luo pääsemisen kokeneiden osuus oli kuitenkin vähentynyt vuonna 2013 verrattuna edelliseen kyselykierrokseen.¹⁶⁰

Kuvio 92. Niiden opiskelijoiden osuudet (%) kaikista vastaajista, jotka kokivat että koululääkärin vastaanotolle on vaikea päästä, koulutusasteittain sukupuolen mukaan, 2006–2013

Lähde: THL, kouluterveyskysely

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja kuntoutus

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret

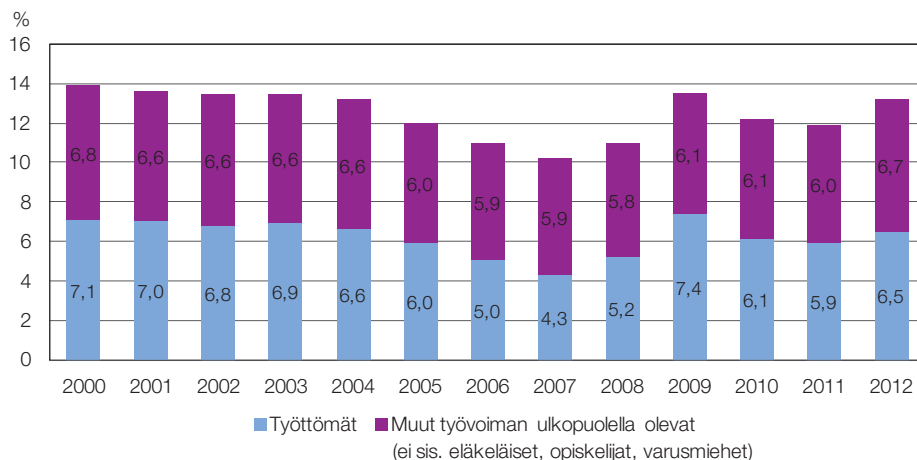
Vuonna 2012 työttömiä ja ns. ulkopuolisia nuoria (NEET: Not in Education, Employment, or Training) oli noin 132 600 eli 13,2 prosenttia 15–29-vuotiaista. Työvoiman ulkopuolella olevat ulkopuoliset nuoret -ryhmä ei sisällä varusmiehiä, siviilipalvelumiehiä, eläkeläisiä eikä opiskelijoita¹⁶¹. Ulkopuolisten nuorten osuus 15–29-vuotiaiden ikäryhmästä on ollut suhteellinen tasainen 2000-luvulla, se on vaihdellut 5,8 ja 6,8 prosentin välillä (kuvio 93). Työttömien osuus tästä ikäryhmästä on vaihdellut 2000-luvulla enemmän, 4,3 ja 7,4 prosentin välillä. Työssäkäyvien osuus on ollut tässä ikäryhmässä 2000-luvun aikana 46–50 prosenttia ja opiskelijoiden 36–39 prosenttia. Varusmiehiä ja siviilipalvelusmiehiä on noin kaksi prosenttia ja eläkeläisiä noin prosentti ikäryhmästä.¹⁶²

¹⁶⁰ THL, kouluterveyskysely

¹⁶¹ Vrt. Myrskylä 2011

¹⁶² Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 93. Työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien (NEET) 15-29-vuotiaiden osuus (%) ikäluokasta, 2000-2012

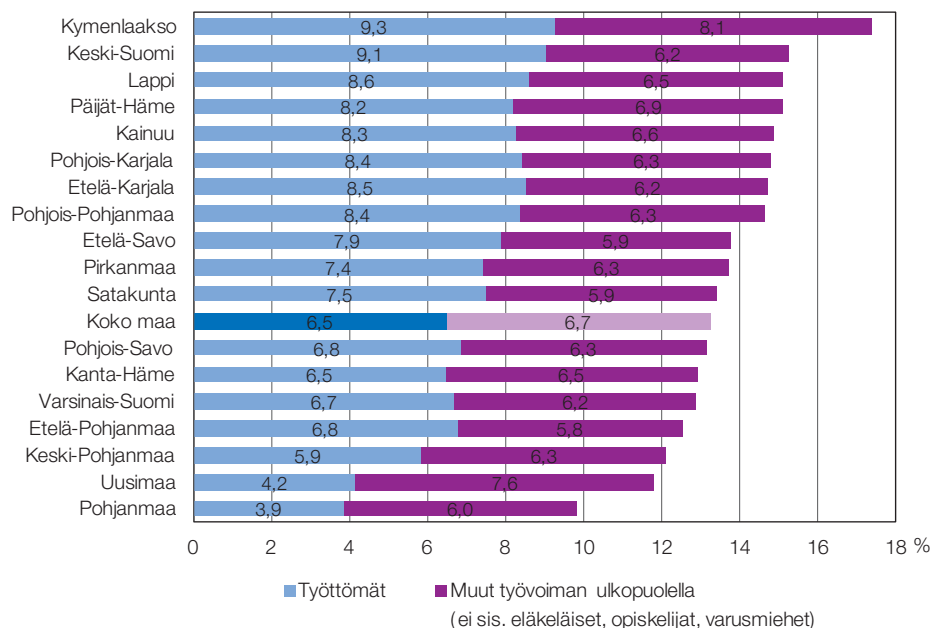

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Maakuntien välillä on suuria eroja työttömien ja ulkopuolisten nuorten osuudessa ikäryhmästä (kuvio 94). Sekä työttömien että ulkopuolisten nuorten osuus oli suurin Kymenlaaksossa. Seuraavaksi suurin näiden ryhmien yhteenlaskettu osuus oli Keski-Suomessa, Lapissa ja Päijät-Hämeessä. Pienin yhteenlaskettu osuus työttömillä ja ulkopuolisilla nuorilla oli Pohjanmaan, Uudenmaan, Keski-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnissa.¹⁶³

¹⁶³ Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 94. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat (NEET) 15-29-vuotiaat, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä, maakunnittain, 2012

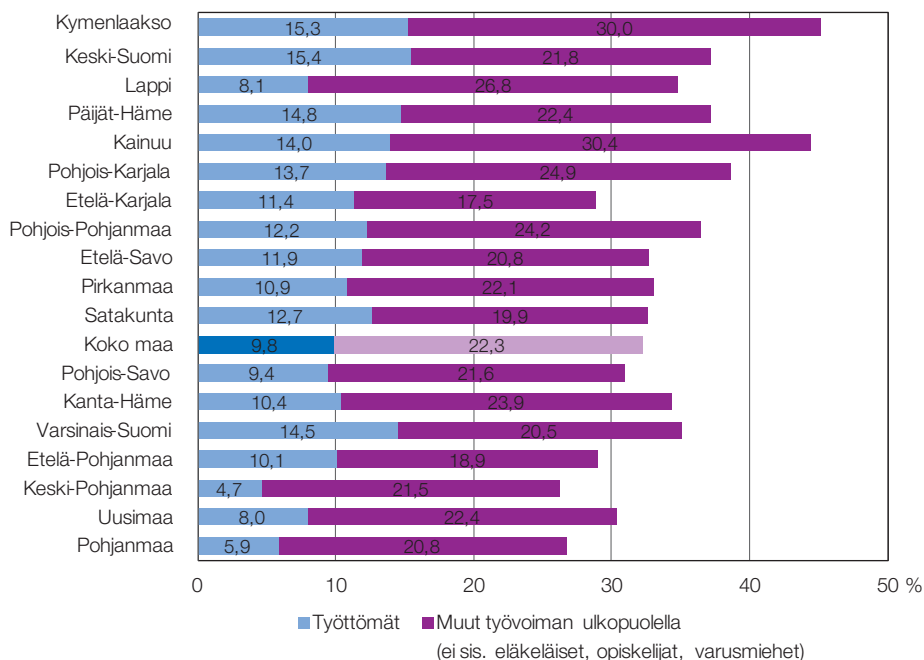

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Riski kuulua ulkopuolisten nuorten ryhmään on moninkertainen vieraskielisillä verrattuna suomen, ruotsin ja saamenkielisiin. Kotimaisia kieliä puhuvista ulkopuolisten ryhmään kuului 5,5 prosenttia ja vieraita kieliä puhuvista 22,3 prosenttia (kuvio 95). Kainuussa ja Kymenlaaksossa vieraskielistä nuorista yli 30 prosenttia kuului ryhmään muut työvoiman ulkopuoliset, kun kotimaisia kieliä puhuvilla nämä osuudet olivat Keski-Suomessa 5,7 ja Kymenlaaksossa 6,6 prosenttia. Pienin vieraskielisten ulkopuolisten nuorten osuus oli Etelä-Karjalassa, jossa heidän osuutensa oli 17,5 prosenttia ja Etelä-Pohjanmaalla, jossa heidän osuutensa oli 18,9 prosenttia. Kotimaisia kieliä puhuvilla osuus oli pienin pohjanmaalla, 4,6 prosenttia ikäryhmästä.¹⁶⁴

164 Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 95. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat (NEET) vieraskieliset 15-29-vuotiaat, prosenttia vastaavan ikäisestä vieraskielisestä väestöstä, maakunnittain, 2012

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Vain perusasteen suorittaneilla on keskimääräistä suurempi riski kuulua NEET-ryhmään. Pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneista 20-29-vuotiaista työttömiä tai muita työvoiman ulkopuolisia oli noin 38 500 eli 32 prosenttia. Pienimmät heidän osuutensa olivat Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Uudellamaalla. Suurimmat näiden ryhmien yhteenlasketut osuudet ikäryhmästä olivat Kymenlaaksossa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. Pelkän perusasteen koulutuksen saaneita ulkopuolisia 20-29-vuotiaita nuoria oli vuonna 2012 koko maassa noin 22 600.¹⁶⁵

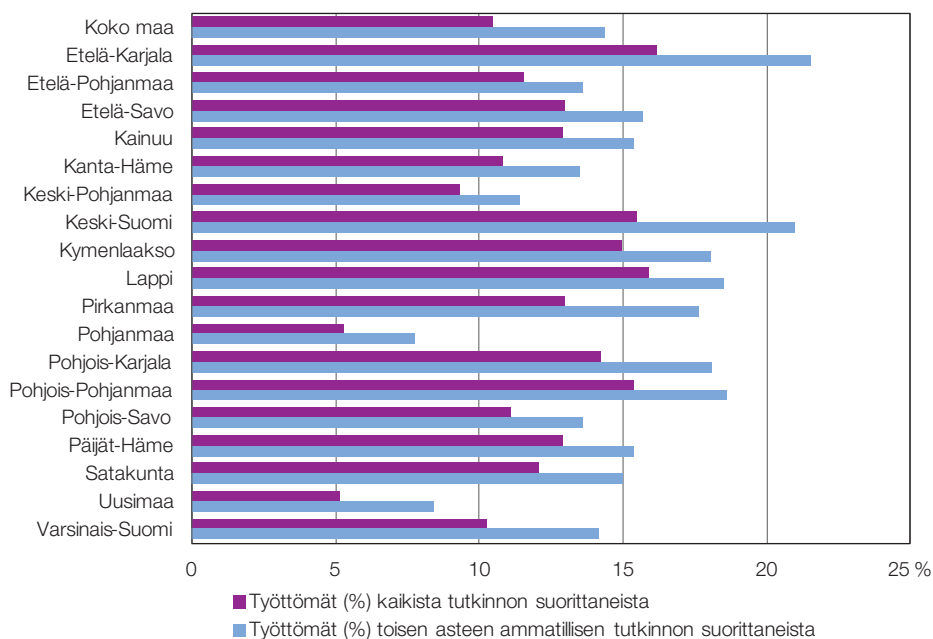
Valmistuneiden työllistyminen

Alle 30-vuotiaista tutkinnon suorittaneista on työttömänä vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisen jälkeen noin 10 prosenttia, kun tarkastellaan kaikkia tutkintoja yhteensä, ja 14 prosenttia, jos tarkastellaan vain toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita (kuvio 96). Miehillä työttöminä olevien osuudet ovat suurempia kuin naisilla. Maakunnista tilanne on huonoin Etelä-Karjalassa ja Keski-Suomessa. Näissä maakunnissa yli 20 prosenttia toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista oli työttömänä vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen vuonna 2012.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

¹⁶⁶ Tilastokeskus, koulutustilastot

Kuvio 96. Työttömien osuus (%) kaikista alle 30-vuotiaista tutkinnon suorittaneista vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen (erikseen ammatillinen koulutus), maakunnittain, 2012

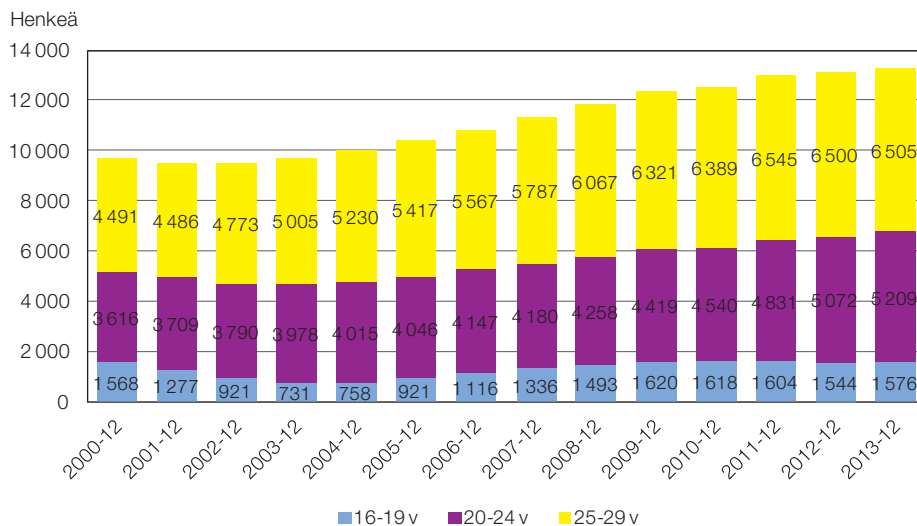

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevat nuoret

Kelan työkyvyttömyyseläkettä saavien 16–29-vuotiaiden lukumäärä ja osuus vastaavan ikäisistä kasvoivat hieman vuonna 2013 edelliseen vuoteen verrattuna. 15–19-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkeläisten lukumäärä, samoin kuin 25–29-vuotiaiden lukumäärä, pysyi suunnilleen ennallaan vuosien 2012 ja 2013 välillä, mutta 20–24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkeläisten lukumäärä kasvoi (kuvio 97). Joulukuussa 2013 työkyvyttömyyseläkettä sai 14,3 promillea eli alle 1,5 prosenttia 16–29-vuotiaista.

Kuvio 97. Kelan työkyvyttömyyseläkettä saavien 16-29-vuotiaiden määrä ikäryhmittäin, 12/2003-12/2013

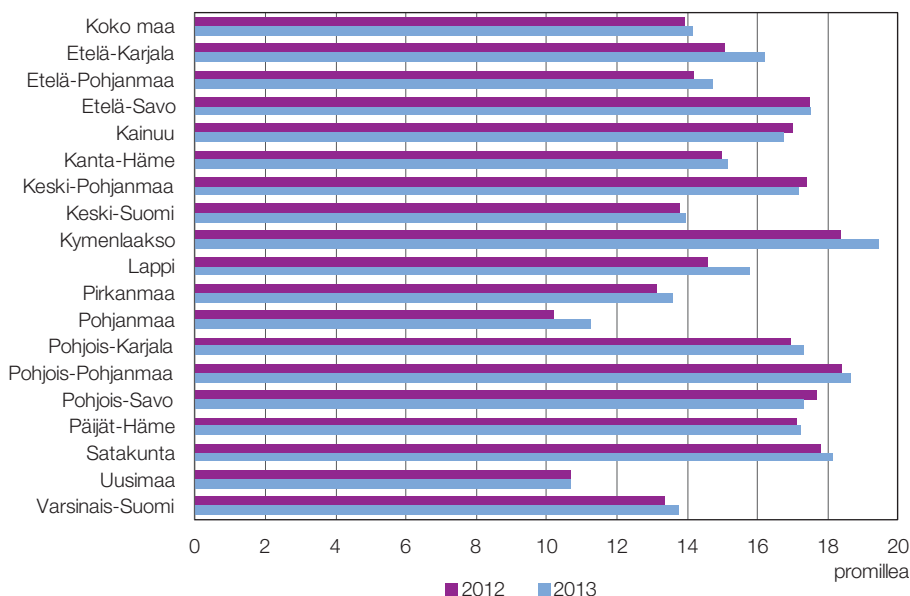

Lähde: Kelasto

Työkyvyttömyyseläkeläisten osuus ikäryhmästä vaihteli maakunnittain (kuvio 98). Osuus oli suurin Kymenlaaksossa (19,5 promillea), Pohjois-Pohjanmaalla (18,7 promillea) ja Satakunnassa (18,1 promillea) sekä pienin Uudellamaalla (10,7 promillea) ja Pohjanmaalla (11,3 promillea). Työkyvyttömyyseläkkeistä 79 prosenttia perustui mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin. Suurin osuus tällä perusteella myönnettyistä työkyvyttömyyseläkkeistä oli Kainuussa, 85 prosenttia eläkkeistä. Pohjanmaalla 69 prosenttia nuorten työkyvyttömyyseläkkeistä perustui mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin, mikä oli maakuntien pienin osuus.¹⁶⁷

167 Kelasto-tietokanta.

Kuvio 98. Kelan työkyvyttömyyseläkkeen 16-29-vuotiaat saajat maakunnittain per 1000 henkeä, 12/2012 & 12/2013

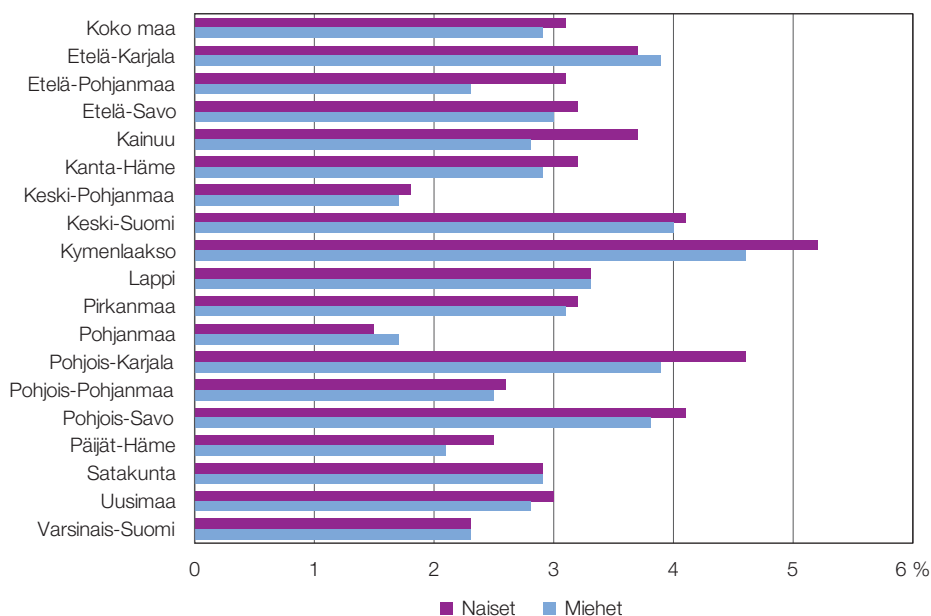
Lähde: Kelasto

Pitkäaikaista toimeentulotukea saavat

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea (yli 10 kuukautta vuoden sisällä) saaneiden osuus 18-24-vuotiaista nuorista oli vuonna 2012 noin kolme prosenttia, naisista hieman suurempi osuus kuin miehistä oli saanut pitkäaikaisesti toimeentulotukea. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien osuuden kehitys on ollut melko tasainen, se on vaihdellut 2000-luvulla runsaan kahden ja kolmen prosentin välillä. Toimeentulotukea saavien osuus oli vuonna 2012 suurin Kymenlaaksossa ja pienin Pohjanmaalla (kuvio 99).¹⁶⁸

168 THL, SOTKANet-tietokanta

Kuvio 99. Toimeentulotukea pithäähäisesti (vähintään 10 HK vuoden sisällä) saaneet 18–24-vuotiaat, % vastaavanhäisestä väestöstä, sukupuolen mukaan maakunnittain 2012

Lähde: SOTKANet

Kuntoutus

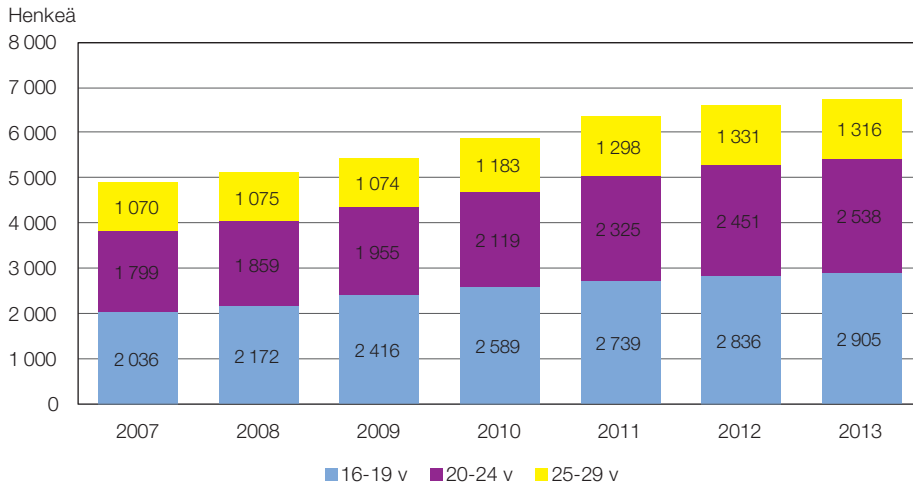
Kelan vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta sai vuonna 2013 yhteensä 6 759 16–29-vuotiaasta. Nuorisotakuun ensimmäisen vuoden aikana ammatillista kuntoutusta saaneiden lukumäärä kasvoi hieman, mutta vähemmän kuin edellisinä vuosina (kuvio 100). Vuonna 2013 ammatilliseen kuntoutukseen osallistua 7,2 promillea 16–29-vuotiaista, edellisenä vuonna heidän osuutensa oli ollut 7,0 promillea. Nuorten ammatillisesta kuntoutuksesta 72 prosenttia myönnettiin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella vuonna 2013. Tämä osuus oli suurempi kuin edellisenä vuonna. Kelan ammatilliseen kuntoutukseen osallistuvista nuorista vähän alle puolet on naisia.¹⁶⁹ Nuorten kuntoutushakemusten hylkäysten osuus (Kelan kaikki lakiperusteet yhteenlaskettuna) väheni vuosien 2012 ja 2013 välillä. Kelan kuntoutushakemusten hylkäysprosentti oli 16–29-vuotiaiden ammatillisen kuntoutuksen osalta noin 23 prosenttia vuonna 2013, kun vuonna 2012 se oli ollut 25 prosenttia. Kuntoutuspsykoterapiassa hylkäysprosentti väheni yhdeksästä 7,4:ään.¹⁷⁰ Osana nuorisotakuuta ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn kriteerejä uudistetaan ja nuorten kuntoutukseen pääsyä helpotetaan vuoden 2014 alusta.¹⁷¹

169 Kelasto-tietokanta

170 Kelan kuntoutustilasto

171 STM 2013

Kuvio 100. Kelan vajaakuntoisten ammatilliseen kuntoutukseen osallistuneiden 16-29-vuotiaiden määrä ikäryhmittäin, 2007-2013

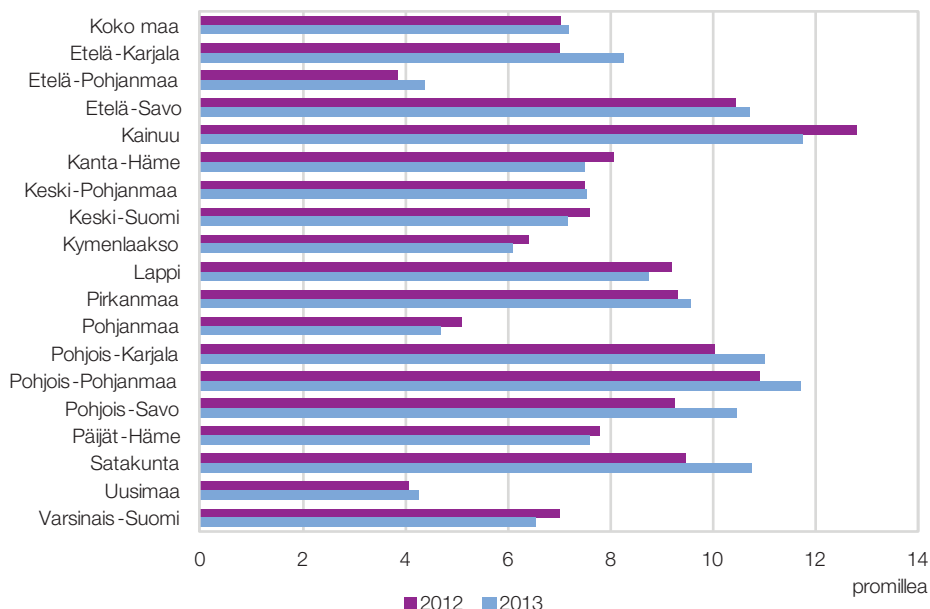

Lähde: Kelasto

Yleisintä ammatilliseen kuntoutukseen osallistuminen oli vuonna 2013 Kainuussa (11,8 promillea) ja Pohjois-Pohjanmaalla (11,7 promillea) (kuvio 101). Ammatilliseen kuntoutukseen osallistuneiden osuudet 16-29-vuotiaista olivat pienimpiä Uudenmaan (4,3 promillea), Etelä-Pohjanmaan (4,4 promillea) ja Pohjanmaan (4,7 promillea) maakunnissa. Maakuntien kehityssuunnat vaihtelivat, esimerkiksi Kainuussa ammatilliseen kuntoutukseen osallistuneiden nuorten osuus väheni, kun taas esimerkiksi Etelä-Savossa, Satakunnassa ja Pohjois-Karjalassa se kasvoi nuorisotakuun ensimmäisen vuoden aikana.¹⁷²

¹⁷² Kelasto-tietokanta

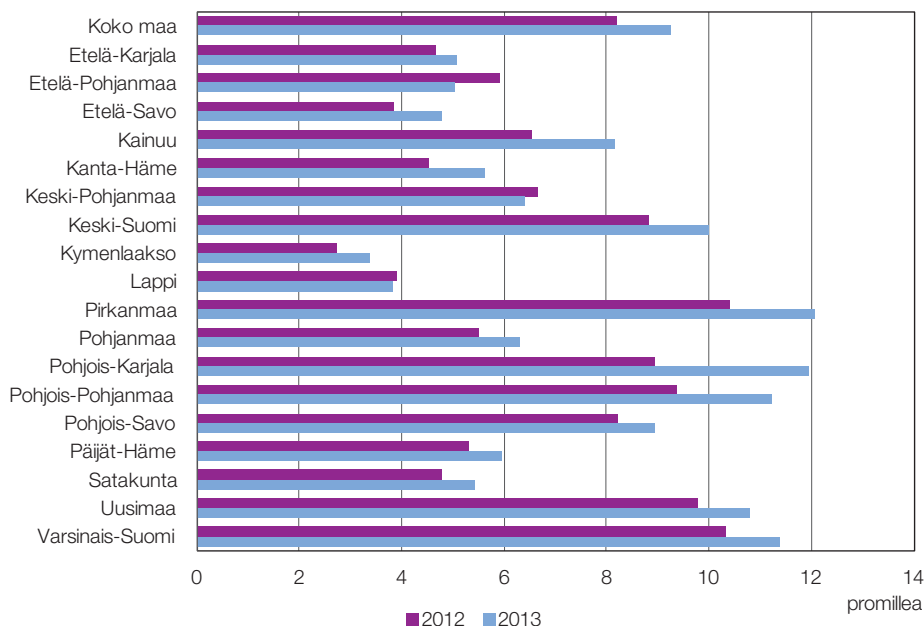
Kuvio 101. Kelan vajaakuntoisten ammatilliseen kuntoutukseen osallistuneet 16-29-vuotiaat per 1 000 vastaavan ikäistä, maakunnittain, 2012 & 2013

Lähde: Kelasto; Tilastokeskus, väestötilasto

Kelan kuntoutuspsykoterapian palvelujen saajamäärät ovat kasvaneet vuoden 2013 aikana. Suurin osa, lähes 80 prosenttia, kuntoutuspsykoterapian saajista on naisia. Kelan kuntoutuspsykoterapiaa sai 9,3 promillea 16-29-vuotiaista vuonna 2013 ja 8,2 promillea vuonna 2012 (kuvio 102). Suurimmat Kelan kuntoutuspsykoterapiaa saavien osuudet olivat vuonna 2013 Pirkanmaalla (12,1 promillea), Pohjois-Karjalassa (11,9) ja Pohjois-Pohjanmaalla (11,2 promillea). Pienin osuus oli Kymenlaaksossa, 3,4 promillea. Nuorisotakuun ensimmäisen vuoden aikana Kelan kuntoutuspsykoterapiaa saavien nuorten väestöosuus väheni kolmessa ja kasvoi kuudessatoista maakunnassa. Kasvu oli erityisen suurta Pirkanmaalla.¹⁷³

Kuvio 102. 16-29-vuotiaat Kelan kuntoutuspsykoterapian palvelujen saajat per 1000 vastaavan ikäistä, maakunnittain, 2012 & 2013

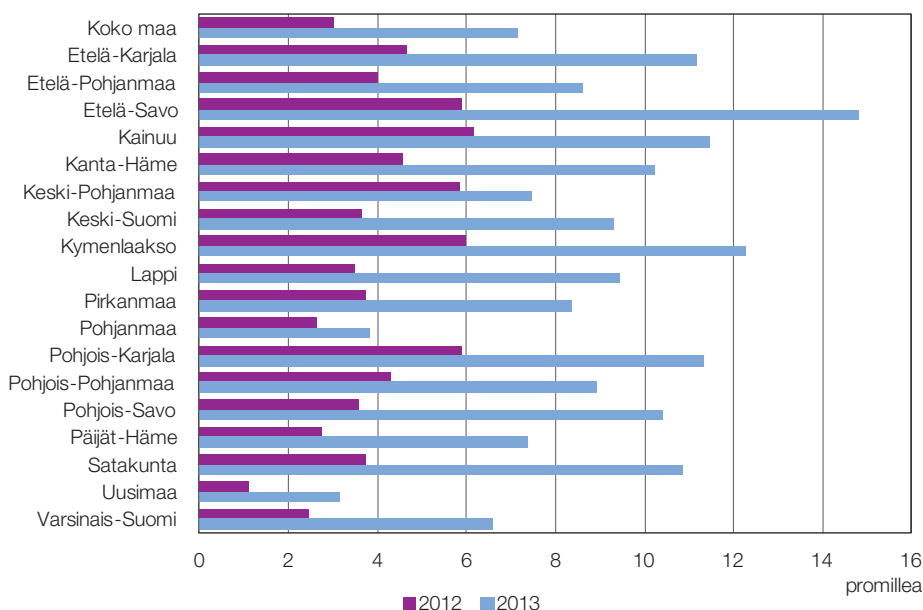
Lähde: Kelasto; Tilastokeskus, väestötilasto

Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvanut vuosien 2013 ja 2012 välillä, kun tarkastellaan kuntouttavaa työtoimintaa Kelan työttömyysturvaetuutena saavien 17-29-vuotiaiden nuorten osuutta (kuvio 103). Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuminen oli yleisintä Etelä-Savossa, jossa noin 15 promillea 17-29-vuotiaista nuorista sai Kelan työttömyysturvaetuutena kuntouttavaa työtoimintaa. Seuraavaksi yleisintä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuminen oli Kymenlaaksossa, Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Karjalassa. Kuntouttava työtoiminta oli lisääntynyt kaikissa maakunnissa vuosien 2012 ja 2013 välillä.¹⁷⁴

174 Kelasto ja Tilastokeskus, väestötilasto

Kuvio 103. Kuntouttavaa työtoimintaa Kelan työttömyysturvaetuutena saavien 17-29-vuotiaiden nuorten osuus per 1000 vastaavan ikäistä, maakunnittain, 2012 & 2013

Lähde: Kelasto; Tilastokeskus, väestötilasto

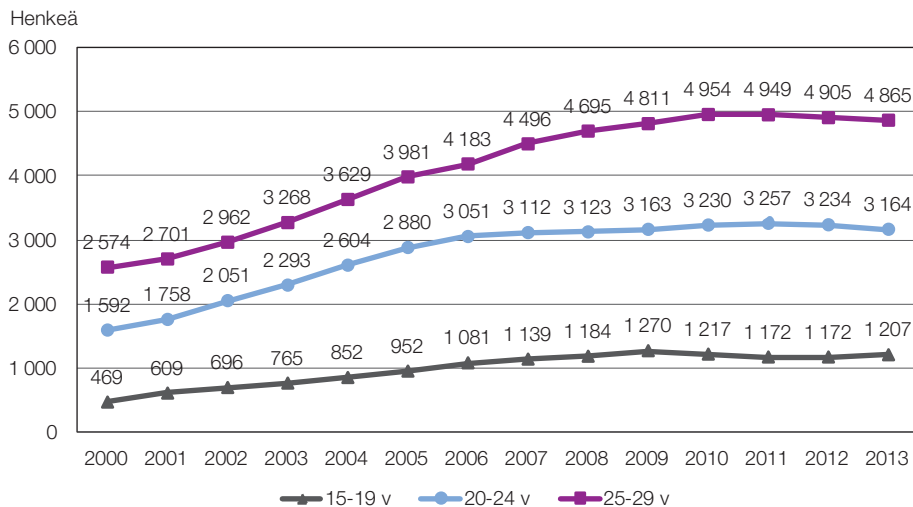
Vaikeiden mielenterveyden häiriöiden lääkekorvaukset

Kelan lääkekorvauksia vaikeaan psykoosiin tai muuhun vaikeaan mielenterveyden häiriöön saavien 15-29-vuotiaiden määrä on kasvanut 2000-luvun alkuun verrattuna (kuvio 104). Lähivuosien aikana 20-24-vuotiaiden ja 25-29-vuotiaiden keskuudessa lääkekorvauksia vaikeisiin mielenterveyden häiriöihin saavien määrät ovat hieman vähentyneet ja 15-19-vuotiaiden määrä hieman kasvanut. Psykoosin ja muiden vaikeiden mielenterveyden häiriöiden takia lääkekorvauksia saavien määrä on kuitenkin suurin 25-29-vuotiailla, joiden keskuudessa lääkekorvauksia sai lähes 4 900 nuorta. Seuraavaksi suurin lääkekorvauksia vaikeiden mielenterveyden häiriöiden vuoksi saavien määrä oli 20-24-vuotiailla ja pienin se oli 15-19-vuotiailla.¹⁷⁵

Psykoosin ja muiden vaikeiden mielenterveyden häiriöiden takia lääkekorvauksia saavien osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pysynyt samana vuosien 2012 ja 2013 välillä. Koko maassa lääkekorvauksia näistä syistä sai 9 promillea 15-29-vuotiaista (kuvio 105). Maakunnista suurimmat lääkekorvauksia saavien osuudet olivat Pohjois-Karjalassa (12,8 promillea vuonna 2013), Pohjois-Savossa (12,7 promillea) ja Kainuussa (12,5 promillea). Pienin vaikeiden mielenterveyden häiriöiden takia Kelan lääkekorvauksia saavien osuus oli Pohjanmaan maakunnassa, jossa 4,9 promillea 17-29-vuotiaista sai lääkekorvauksia näistä syistä.¹⁷⁶

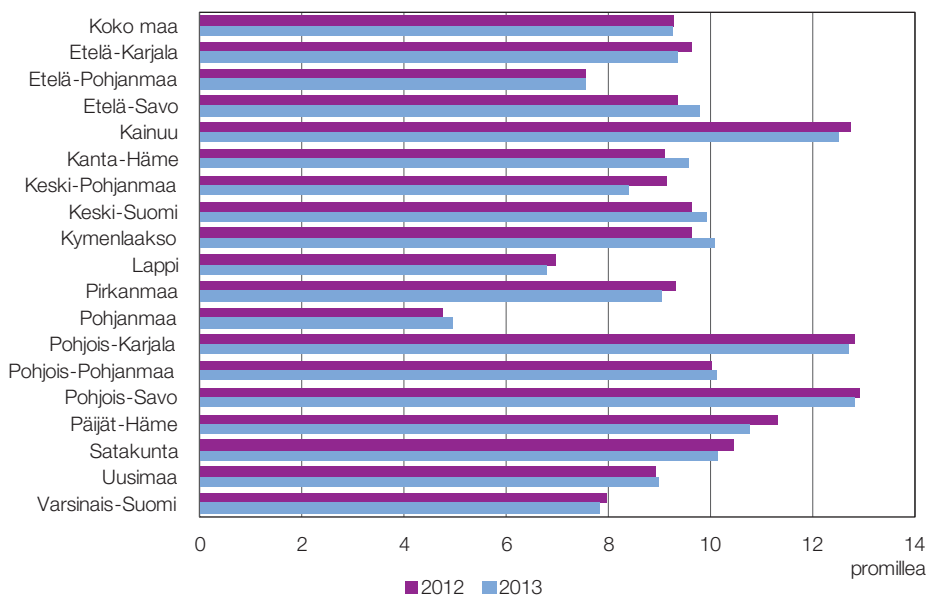
175 Kelasto
176 Kelasto

Kuvio 104. Kelan lääkekorvauksia vaikeaan psykoosiin tai muuhun vaikeaan mielenterveyden häiriöön saavat 15-29-vuotiaat ikäryhmittäin, 2000- 2013

Lähde: Kelasto

Kuvio 105. Kelan lääkekorvauksia vaikeaan psykoosiin tai muuhun vaikeaan mielenterveyden häiriöön saavat 15-29-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä per 1000 henkeä, maakunnittain, 2012 & 2013

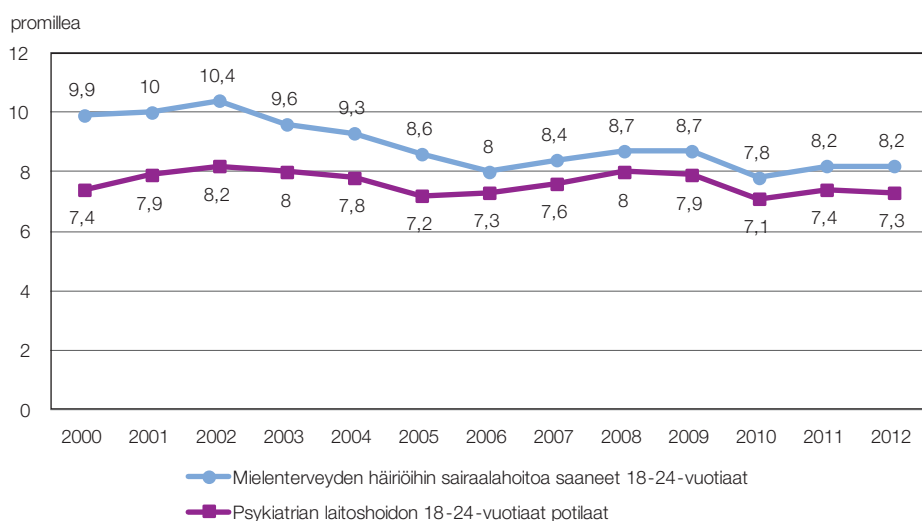

Lähde: Kelasto; Tilastokeskus, väestötilasto

Nuorten mielenterveyspalvelut

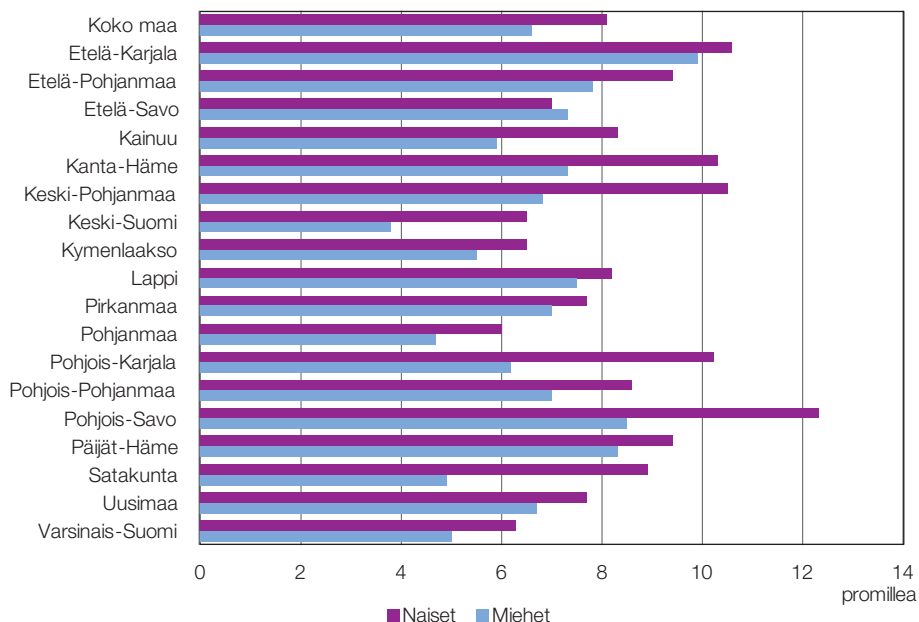
Sairaalahoittoa mielenterveyden häiriöihin saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus on pienentynyt 2000-luvun aikana (kuvio 106). 2000-luvun alussa sairaalahoittoa mielenterveyden häiriöihin sai vuosittain noin 10 promillea 18–24-vuotiaista, vuonna 2012 noin 8 promillea. Psykiatrian laitoshoittoa on vuosittain saanut 2000-luvulla 7–8 promillea 18–24-vuotiaista. Nuoret naiset saivat yleisemmin psykiatrian laitoshoittoa kuin nuoret miehet lähes kaikissa maakunnissa (kuvio 107). Psykiatrian laitoshoittoa saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli suurin Pohjois-Savon naisten keskuudessa, 12,3 promillea. Pienin psykiatrian laitoshoittoa saaneiden osuus oli Keski-Suomessa asuvien nuorten miesten keskuudessa, 3,8 promillea.¹⁷⁷

Kuvio 106. 18–24-vuotiaiden nuorten mielenterveyspalveluiden käyttö per 1000 vastaavan ikäistä, 2000–2012

Lähde: SOTKANet

Kuvio 107. Psykiatrisen laitoshoidon 18-24-vuotiaat potilaat per 1000 vastaavan ikäistä, maakunnittain sukupuolen mukaan, 2012

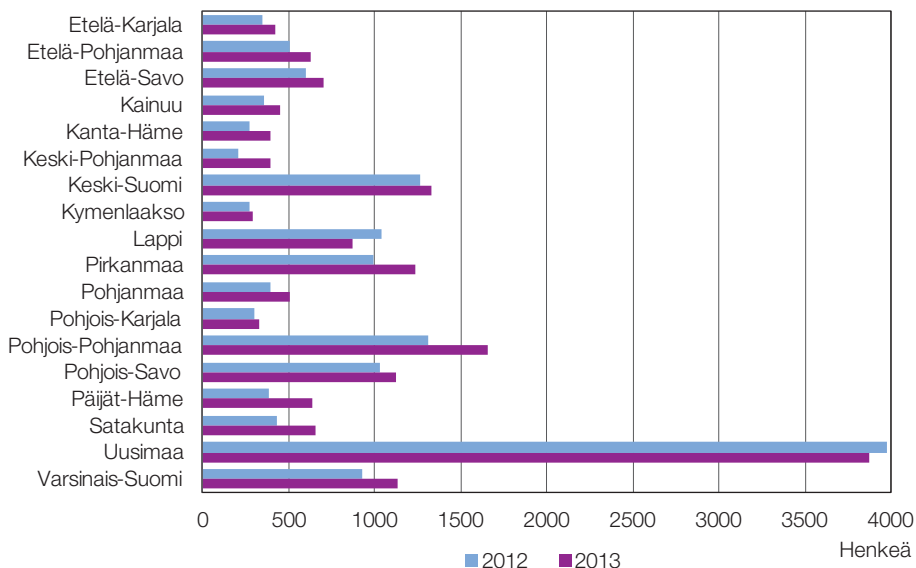

Lähde: SOTKANet

Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta

Etsivän nuorisotyön palveluja oli vuonna 2013 noin 94 prosentissa kunnista. Osuus oli suurempi kuin vuonna 2012. Maakunnista Etelä-Karjalassa, Etelä-Pohjanmaalla, Kainuussa, Kanta-Hämeessä, Keski-Pohjanmaalla, Kymenlaaksossa ja Uudellamaalla oli etsivän nuorisotyön palveluja sadassa prosentissa kuntia. Etsivä nuorisotyö tavoitti vuonna 2013 lukumäärällisesti eniten nuoria Uudellamaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa (kuviot 108). Suurin osa tavoitetuista nuorista oli 16-20-vuotiaita.¹⁷⁸

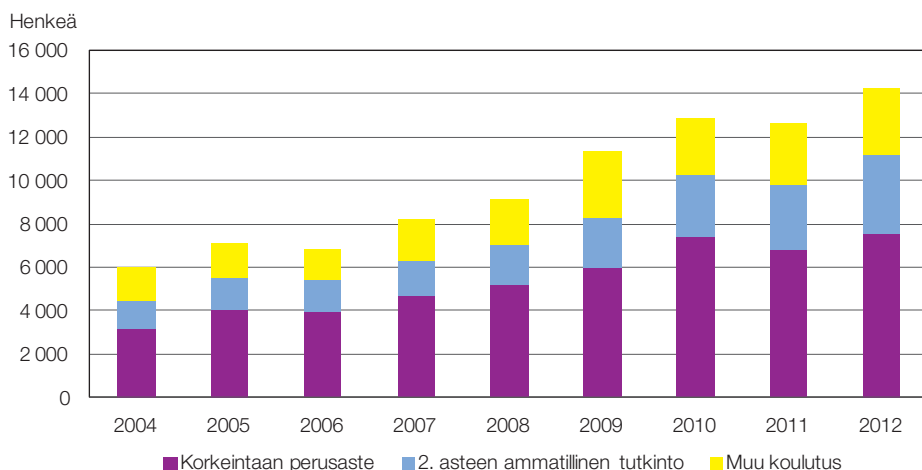
Kuvio 108. Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret maakunnittain, 2012 & 2013

Lähde: OKM / Häggman 2014

Alle 29-vuotiaiden työpajavalmennettavien lukumäärä on kasvanut 2000-luvulla ja oli yli 14 000 vuonna 2013. Nuorista työpajavalmennettavista enemmistö oli alle 25-vuotiaita. Suurimmalla osalla nuorista työpajavalmennettavista oli vain perusasteen koulutus (kuvio 109).¹⁷⁹ (Vastaavia tietoja ei ole vielä käytettävissä vuodelta 2013.)

Kuvio 109. Alle 29-vuotiaat nuoret valmentautuvat työpajalla koulutuksen mukaan, 2004-2012

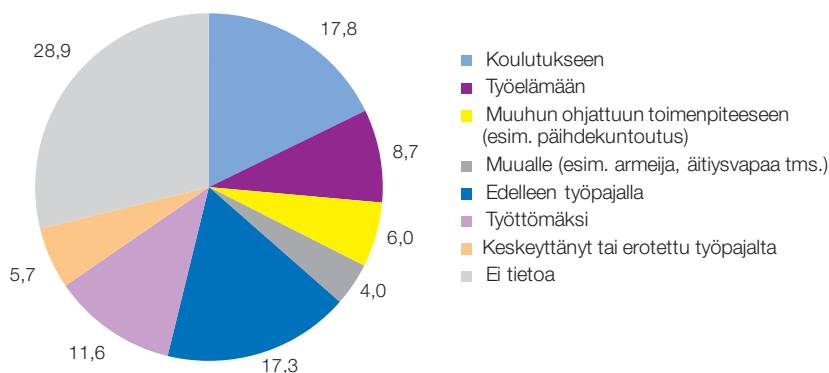

Lähde: OKM 2014

179 OKM 2014; Valtioneuvosto 2014

Nuorten osuus kaikista työpajavalmennettavista oli suurin Pohjois-Pohjanmaalla, lähes 80 prosenttia. Nuorten osuus oli suuri muillakin alueilla, mutta Lapissa alle puolet työpajavalmennettavista oli alle 29-vuotiaita. Alle 29-vuotiaiden pajajakson jälkeisestä sijoittumisesta vuonna 2012 noin 30 prosentilla ei ole tietoa, noin 18 prosenttia siirtyi koulutukseen, noin 9 prosenttia siirtyi työelämään, 17 prosenttia jatkoi työpajalla ja 12 prosenttia oli työttömänä. Kuusi prosenttia keskeytti tai erotettiin työpajalta (kuvio 110).¹⁸⁰

Kuvio 110. Alle 29-vuotiaiden nuorten sijoittuminen pajajakson jälkeen 2012

Lähde: OKM 2014

TNO-palvelut

Nuorten tieto- ja neuvontatyö on ennalta ehkäisevää nuorisotyötä, jonka palveluita tuottavat kunnat ja järjestöt ja se katsotaan osaksi kunnan nuorisotyötä. Palveluilla pyritään vastaamaan nuorten tiedon ja tuen tarpeisiin liittyen nuorten erilaisiin elämäntilanteisiin. Palveluita tarjotaan paikallisesti tai alueellisesti toimivissa fyysisissä palvelupisteissä ja -keskuksissa sekä verkkopalveluna. Monialainen viranomaisverkosto eli nuorten ohjaus- ja palveluverkosto oli vuonna 2013 perustettu 282 kunnassa ja valmisteilla 11 kunnassa.¹⁸¹

Nuorten syrjäytymisen riskitekijät

Koettu terveys

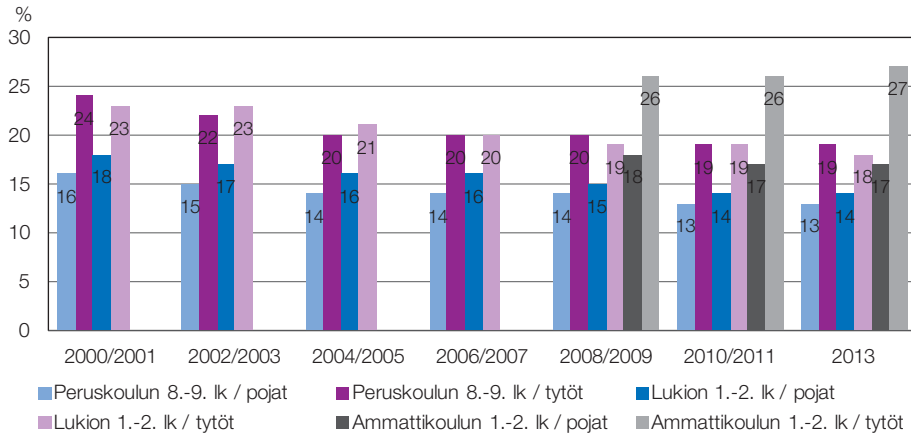
Nuorten käsityksiä omasta terveydentilastaan on tiedusteltu mm. THL:n toteuttamissa kouluterveyskyselyissä. Niiden nuorten osuus, jotka kokivat terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi, on vähentynyt peruskoululaisten (luokat 8-9) ja lukiolaisten (luokat 1-2) keskuudessa 2000-luvun aikana (kuvio 111). Kyselyssä, joka toteutettiin 2000-2001, oli terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus 20 prosenttia sekä peruskoululaisten että lukiolaisten keskuudessa. Vuonna 2013 toteutetussa kyselyssä osuus oli molemmissa ryhmissä 16 prosenttia. Ammattikoululaiset (luokat 1-2) ovat olleet kyselyssä mukana ensimmäistä kertaa 2008-2009. Ammattikoululaiset kokevat terveytensä muita ryhmiä huonommaksi, vuonna 2013 heistä 22 prosenttia koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Koettu terveys vaihtelee huomattavasti myös sukupuolen mukaan. Huonoimmaksi terveytensä kokivat ammattikoulua käyvät tytöt, joista 27 prosenttia koki

¹⁸⁰ OKM 2014

¹⁸¹ Koordinaatti 2014; Valtioneuvosto 2014

terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi. Pienin osuus terveytensä keskinäiseksi tai huonoksi kokevia oli peruskoulun (13 %) ja lukion (14 %) poikien keskuudessa.¹⁸²

Kuvio 111. Niiden opiskelijoiden osuudet (%) kaikista vastaajista, jotka kokivat terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, koulutusasteittain sukupuolen mukaan, 2000–2013

Lähde: THL, Kouluterveyskysely

Maakunnittain tarkasteltuna vuonna 2013 huonoimmaksi (koettu terveys keskinäisen tai heikko) kokivat ammattikoululaisista ja lukiolaisista Pohjanmaalla asuvat. Peruskoululaisilla koettu terveys oli huonoin Kainuussa. Pienin osuus terveytensä keskinäiseksi tai heikoksi kokevia oli lukiolaisilla ja ammattikoululaisilla Etelä-Karjalassa ja peruskoululaisilla pääkaupunkiseudulla.¹⁸³

Päihdehuollon laitoksissa ja päihteiden vuoksi vuodeosastoilla hoidossa olleet

Päihteiden osalta tarkastellaan päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleiden sekä päihteiden vuoksi sairaaloiden tai terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleiden nuorten osuuksia. 15–24-vuotiaista 1,3 promillea oli ollut hoidossa päihdehuollon laitoksissa vuonna 2012. Miehillä osuus on hieman suurempi kuin naisilla. 2000-luvun aikana hoidossa olleiden miesten osuus on pienentynyt ja ero naisiin on kaventunut.¹⁸⁴

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla on ollut vuonna 2012 hoidossa 2,6 promillea 15–24-vuotiaista nuorista (kuvio 112). Miehillä hoidossa olleiden osuus on vähentynyt 2000-luvun alkuun verrattuna, kun taas naisilla hoidossa olleiden osuus on hieman kasvanut. Vuonna 2012 hieman pienempi osuus miehistä kuin naisista oli ollut hoidossa sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla päihteiden vuoksi.¹⁸⁵

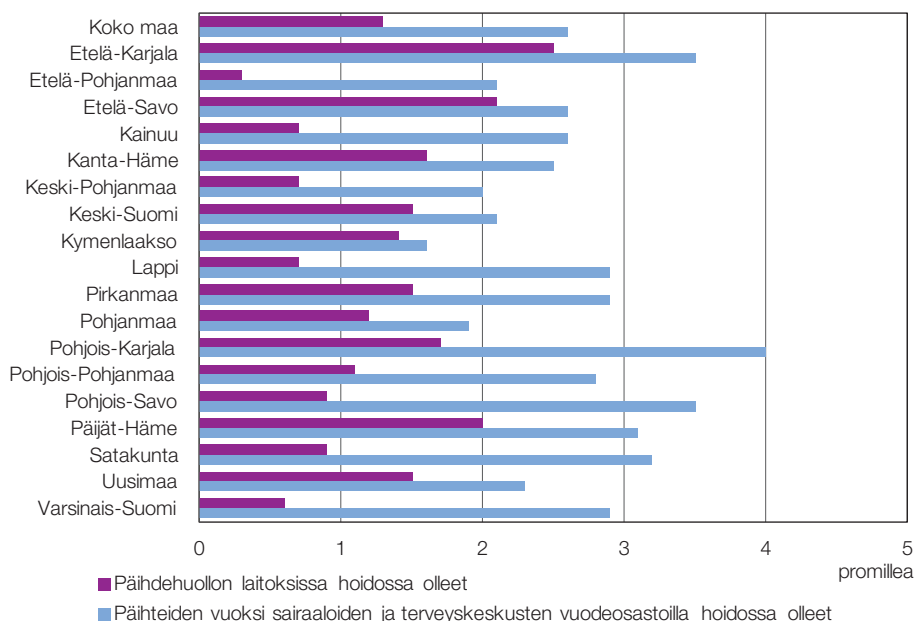
182 THL, kouluterveyskyselyt 2000/2001 – 2013

183 THL, kouluterveyskysely 2013

184 THL, SOTKANet-tietokanta

185 THL, SOTKANet-tietokanta

Kuvio 112. Päihteiden vuoksi sairaaloiden tai terveyskeskusten vuodeosastoilla tai päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet 15-24-vuotiaat maakunnittain vuonna 2012 per 1000 vastaavan ikäistä

Lähde: SOTKAnet

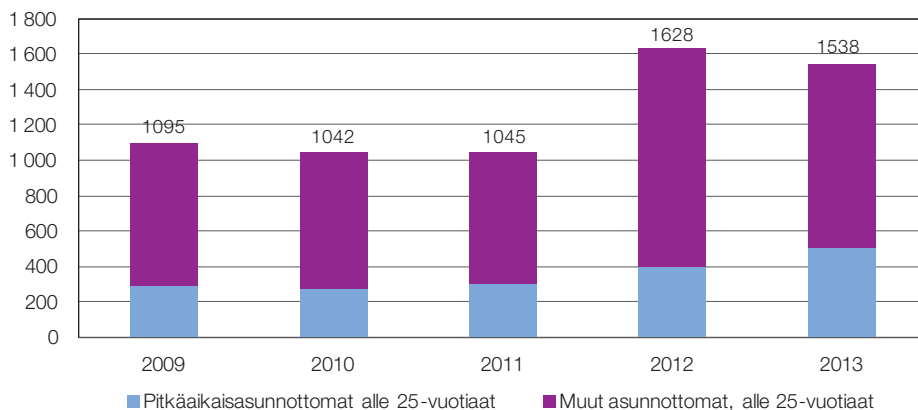
Maakuntien välillä on suuria eroja päihdehoidossa olleiden nuorten osuuksissa. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleiden nuorten osuus on suurin Pohjois-Karjalassa (4 promillea) ja seuraavaksi suurimmat Etelä-Karjalassa ja Pohjois-Savossa. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleiden osuus on myös suurin Etelä-Karjalassa (2,5 promillea) ja seuraavaksi suurimmat Etelä-Savossa ja Päijät-Hämeessä.¹⁸⁶

Asunnottomuus

Suurin osa asunnottomista alle 25-vuotiaista asuu Helsingissä (72 % vuonna 2013). Yhteensä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla asuu noin 90 % sekä asunnottomista että pitkäaikaisasunnottomista nuorista. Nuorten osuus oli kaikista asunnottomista alle viidennes vuosina 2008–2011. Nuorten asunnottomuus kasvoi voimakkaasti vuosien 2011 ja 2012 välillä (45 %), kasvu oli erityisen suurta Helsingissä, jossa nuorten asunnottomien määrä lähes kaksinkertaistui (kuvio 113, ks. myös liitekuviot). Nuorten asunnottomien osuus kaikista asunnottomista kasvoi vuosina 2012 ja 2013. Kahtena viime vuonna neljäsosa asunnottomista on ollut alle 25-vuotiaita. Vuosien 2012 ja 2013 välillä nuorten asunnottomuus väheni, mutta samaan aikaan pitkäaikaisasunnottomien määrä ja osuus asunnottomista nuorista kasvoi. Helsingissä useampi kuin joka kolmas asunnoton nuori oli pitkäaikaisasunnoton vuonna 2013, kun vuonna 2012 pitkäaikaisasunnottomia oli ollut joka neljäs Helsingin nuorista asunnottomista.¹⁸⁷

186 THL, SOTKAnet-tietokanta
187 ARA 2013, 2014

Kuvio 113. Alle 25-vuotiaat asunnottomat ja pitkäaikaisasunnottomat Paavo I ja Paavo II -ohjelmien alueella 2009-2013

Huom. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishelmiin (Paavo I 2008-2011 ja Paavo II 2012-2015) osallistuvat alueet ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Lahti, Jyväskylä, Kuopio, Joensuu, Oulu sekä vuodesta 2013 alkaen Pori.

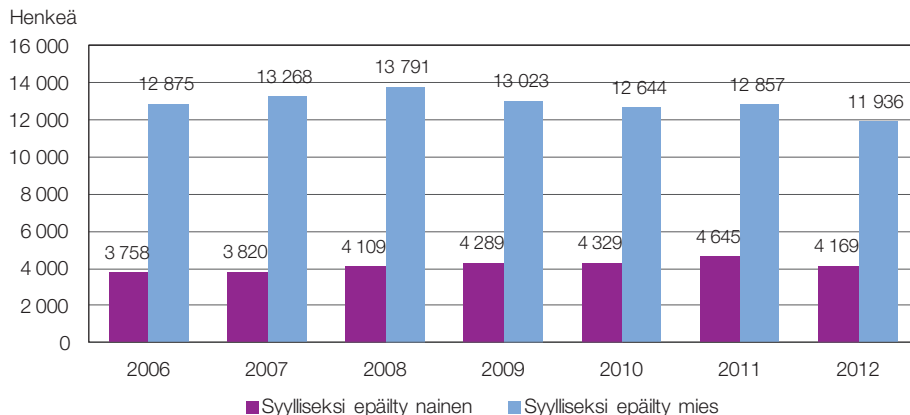
Lähde: ARA 2013, 2014

Rikollisuus

Nuorten rikollista toimintaa kuvaavaksi indikaattoriksi valittiin alle 30-vuotiaiden poliisin tietoon tullut rikollisuus varkauksien, vahingonteko- ja väkivaltarikosten osalta. Rikoksista mukana ovat varkaudet, törkeät varkaudet, näpistykset, vahingonteot, lievät ja törkeät vahingonteot sekä pahoinpitelyt, lievät ja törkeät pahoinpitelyt. Seuraavissa kuvioidissa (kuviot 114 ja 115) on esitetty selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt alle 30-vuotiaat henkilöt vuoden törkeimmän rikoksen mukaan. Mukana ovat siis kaikki alle 30-vuotiaat henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana kerran tai useammin rikoksesta epäiltyjä. Nuorten miesten rikollisuus on moninkertaista naisiin verrattuna. Rikosten määrät ovat molemmilla sukupuolilla hieman pienentyneet vuosien 2011 ja 2012 välillä. Maakunnittain tarkasteltuna rikoksista epäiltyjen alle 30-vuotiaiden osuudet olivat suurimmat Kainuussa ja Etelä-Savossa ja pienimmät Kanta-Hämeessä, Pohjanmaalla ja Lapissa.¹⁸⁸

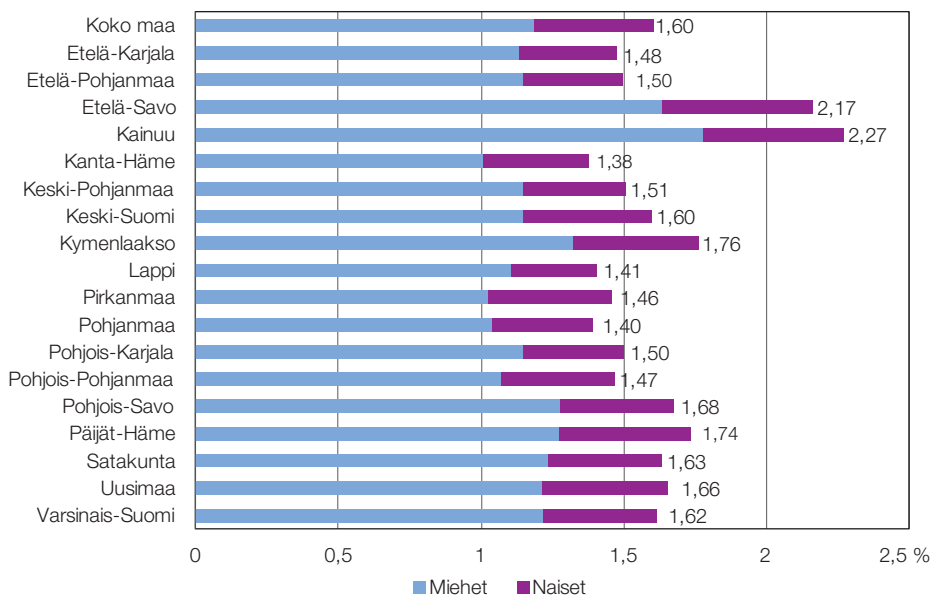
188 Tilastokeskus, oikeustilasto

Kuvio 114. Alle 30-vuotiaat rikoksesta epäillyt sukupuolen mukaan (Ihm), 2006-2012 (mukana: varkaudet ja näpistyksiset, vahingonteot, pahoinpitelyt)

Lähde: Tilastokeskus, oikeustilasto

Kuvio 115. Alle 30-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen osuus (%) vastaavan ikäisestä väestöstä maakunnittain, 2012 (mukana: varkaudet ja näpistyksiset, vahingonteot, pahoinpitelyt)

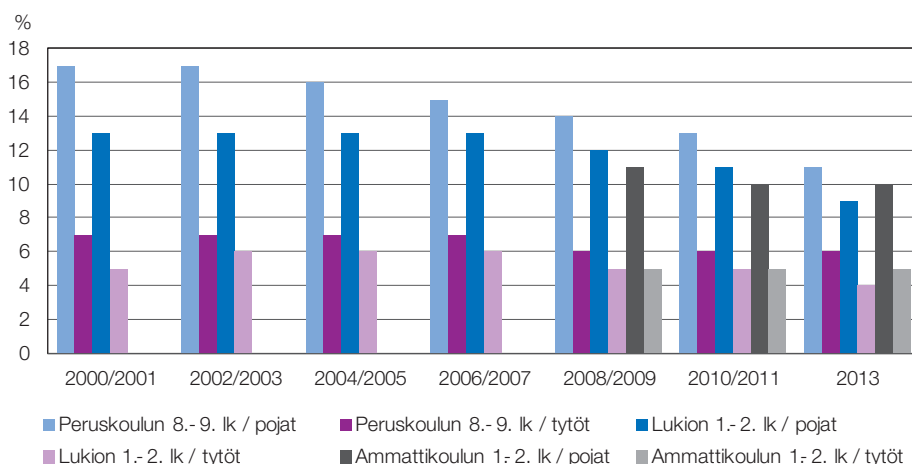
Lähde: Tilastokeskus, oikeustilasto

Ilman läheistä ystävää olevat nuoret

THL:n kouluterveyskyselyssä on kysytty koululaisilta heidän ystävyys-suhteistaan. Niiden koululaisten osuus, jotka vastasivat, ettei heillä ollut yhtään läheistä ystävää oli suurin peruskoulua käyvien poikien (8.-9. luokka) keskuudessa (11 %) ja pienin lukiota käyvien tyttöjen (1.-2. luokka) keskuudessa (4 %) (kuvio 116). Läheistä ystävää vailla olevien

osuus on suurin peruskoulussa, pienempi ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla ja pienin lukiossa opiskelevilla. Pojilla läheistä ystävää vailla olevien osuudet ovat kaikissa oppilaitosmuodoissa suurempia kuin tyttöillä. 2000-luvulla läheistä ystävää vailla olevien osuudet ovat pienentyneet peruskoulussa ja lukiossa, ammatillista oppilaitoksista käytössä on lyhempi aikasarja. Maakuntien välillä tilanne vaihtelee jonkin verran. Suurin läheistä ystävää vailla olevien osuus oli peruskoululaisilla Kainuussa, pienin lukiolaisilla, myöskin Kainuussa. Nämä luvut ovat tyttöjen ja poikien keskiarvoja, joten niihin vaikuttaa mm. sukupuolijakauma kunkin maakunnan eri oppilaitosmuodoissa.¹⁸⁹

Kuvio 116. Niiden opiskelijoiden osuus (%) hakiista vastaajista, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, koulutusasteittain sukupuolen mukaan, 2000-2013

Lähde: THL, kouluterveyskysely

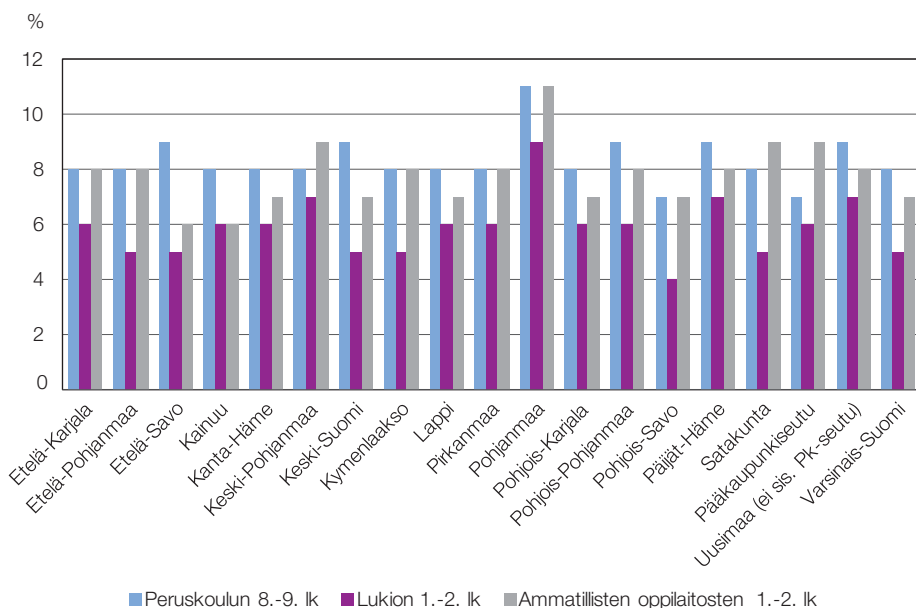
Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa

Kouluterveyskyselyssä tiedusteltiin koululaisilta heidän keskusteluyhteyksistään vanhempiensa kanssa. Eniten vaikeuksia kokivat peruskoululaiset tytöt, joista 10 prosenttia kertoi, etteivät he pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan. Vähiten keskusteluvaikeuksia kokivat lukiolaiset pojat, joista vain viisi prosenttia koki, ettei pystynyt juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa asioistaan. Keskusteluyhteydet vanhempien kanssa ovat kouluterveyskyselyjen perusteella parantuneet 2000-luvun aikana. Eniten keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa kokivat Pohjanmaalla asuvat nuoret (kuvio 117).¹⁹⁰

189 THL, kouluterveyskysely

190 THL, kouluterveyskysely

Kuvio 117. Niiden vastaajien osuus (%) kaikista, jotka eivät pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan, koulutusasteittain ja maakunnittain, kyselykierros 2013

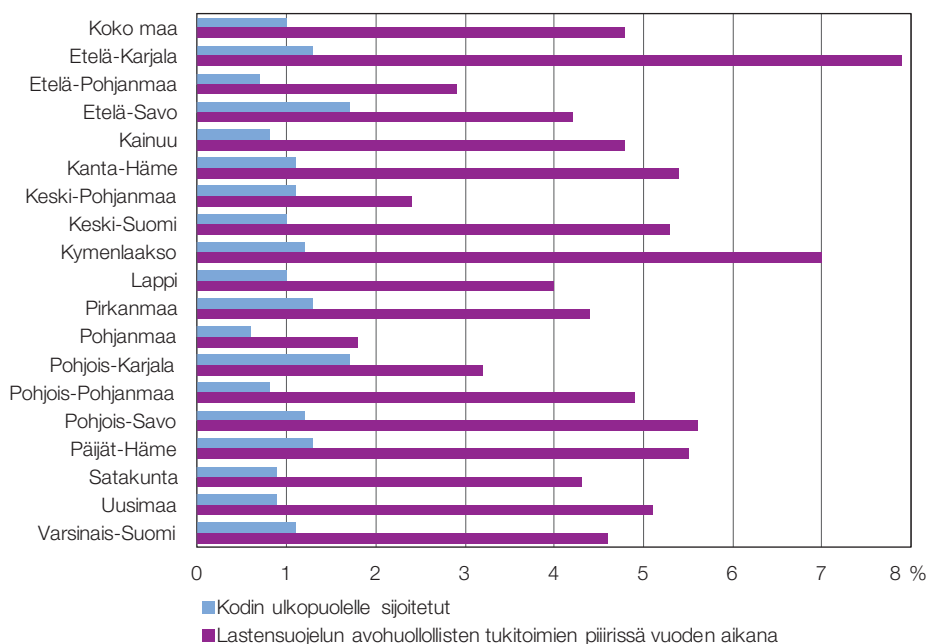
Lähde: THL, kouluterveyskysely

Kodin ulkopuolelle sijoitetut ja lastensuojelun avohoidon piirissä olevat

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 18-20-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli yksi prosentti koko maassa vuonna 2012 (kuvio 118). Maakunnista suurimmat osuudet olivat Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa, 1,7 prosenttia molemmissa. Pienimmät osuudet olivat Pohjanmaalla (0,6 %) ja Etelä-Pohjanmaalla (0,7 %). Lastensuojelun avohuollolisten tukitoimien piirissä oli vuonna 2012 koko maassa 4,8 prosenttia 18-20-vuotiaista. Suurimmat osuudet olivat Etelä-Karjalassa (7,9 %) ja Kymenlaaksossa (7 %), pienimmät Pohjanmaalla (1,8 %) ja Keski-Pohjanmaalla (2,4 %).¹⁹¹

191 THL, SOTKANet-tietokanta

Kuvio 118. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja lastensuojelun avohuollolisten tukitoimien piirissä vuoden aikana olleiden 18–20-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (%), maakunnittain, 2012

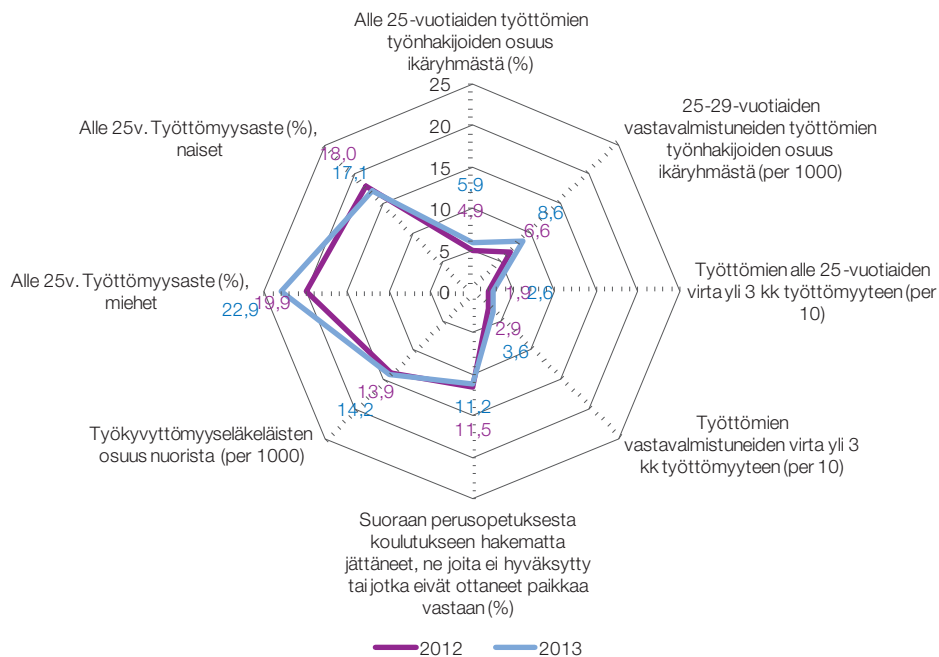
Lähde: SOTKANet

Avainindikaattorien tarkastelu

Alueittaisen ja ajallisen vertailun helpottamiseksi valittiin indikaattorikonaisuudesta 11 avainindikaattoria. Näitä keskeisiä indikaattoreita vertailemalla saadaan yleiskuva tilanteen kehittymisestä tai alueiden välisistä eroista. Kaikista avainindikaattoreista ei vielä ole saatavilla tietoa vuoden 2013 tilanteesta. Jotta indikaattorit pystyttäisiin esittämään yhdessä kuviossa, on indikaattoreissa käytetty erilaisia skaaloja, osassa indikaattoreista tiedot esitetään promilleina, osassa prosentteina ja osassa kymmentä henkeä kohti.

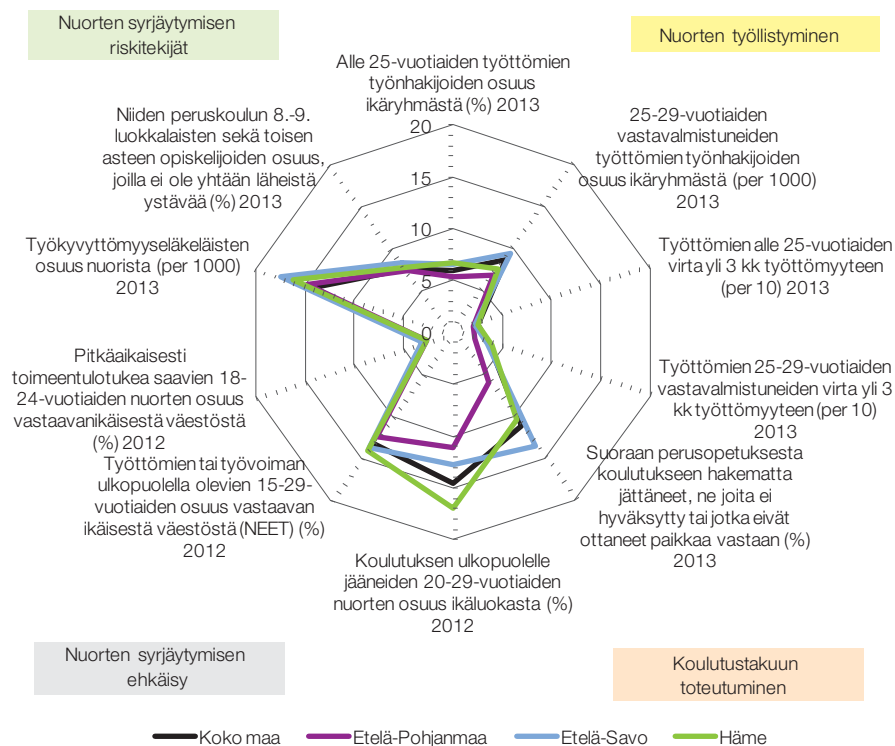
Alla on esitetty tilanne vuosina 2012 sekä 2013 niiden avainindikaattoreiden osalta, joista oli tieto saatavilla molemmilta vuosilta (kuvio 119).

Kuvio 119. Avainindikaattorit vuonna 2012 ja 2013, koko maa, mukana indikaattorit, joista tieto on saatavilla sekä vuodelta 2012 että 2013

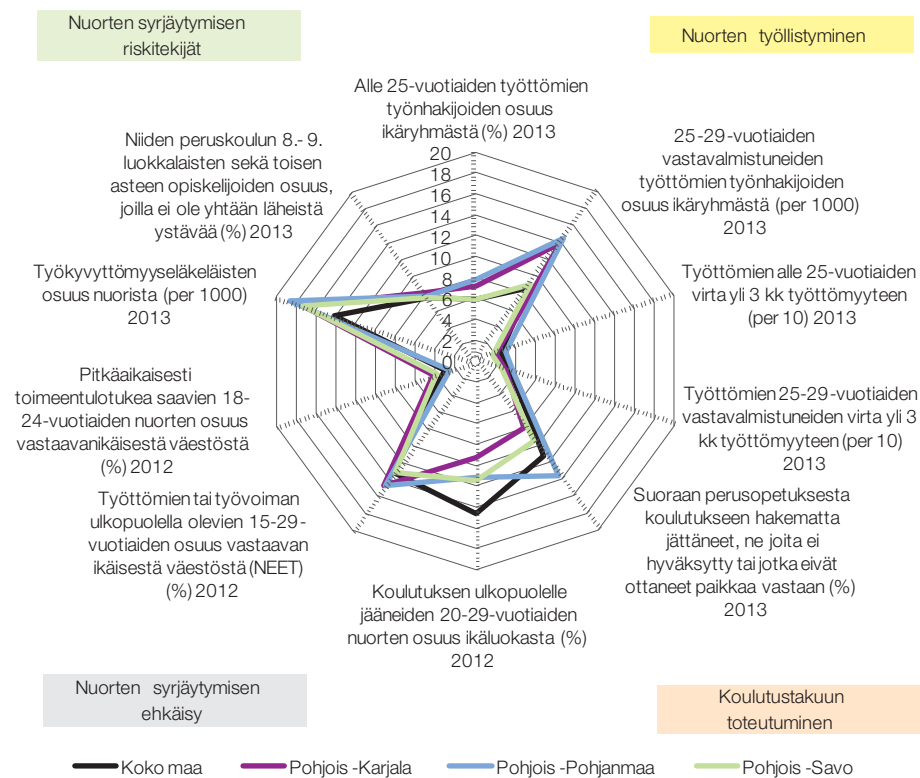

Seuraavissa kuvioissa (kuviot 120–124) esitetään vertailu avainindikaattoreiden tilanteesta ELY-alueittain. Kussakin kuviossa on mukana koko maa (musta viiva) sekä kolme ELY-aluetta. Alueet ovat tässä valikoituneet ryhmiin aakkosjärjestyksessä.

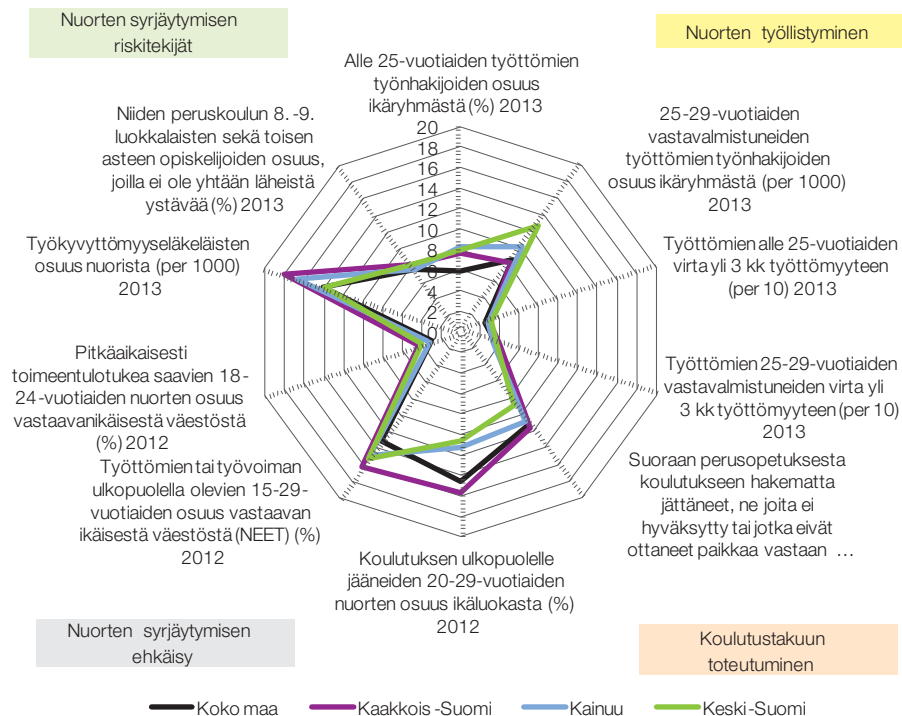
Kuvio 120. Avainindikaattorit ELY-alueittain, viimeisin käytettävissä oleva tieto. Ryhmä 1

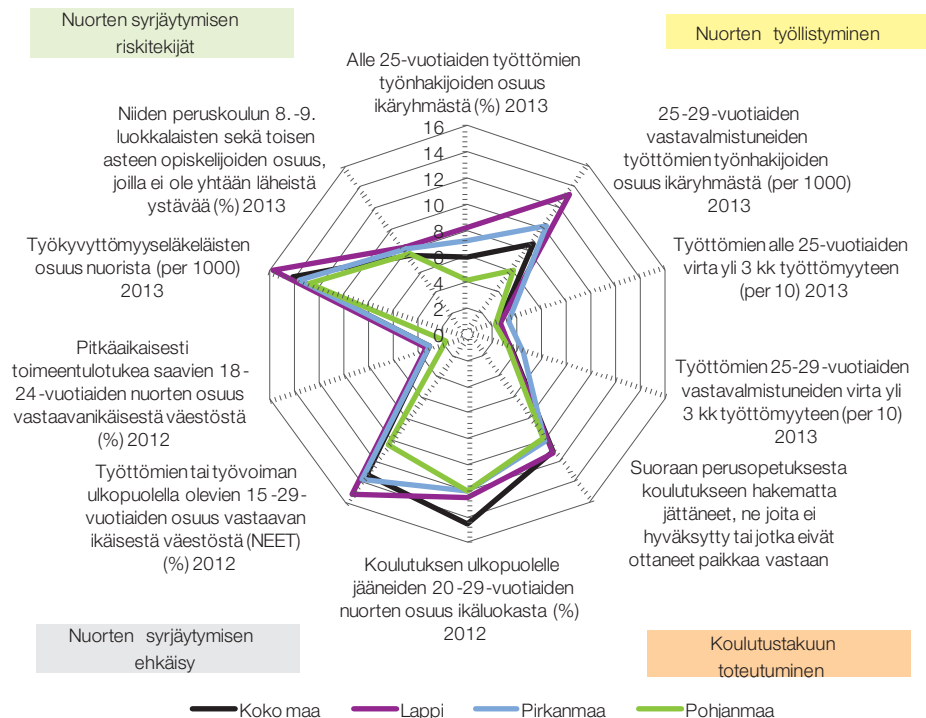
Kuvio 121. Avainindikaattorit ELY-alueittain, viimeisin käytettävissä oleva tieto. Ryhmä 2

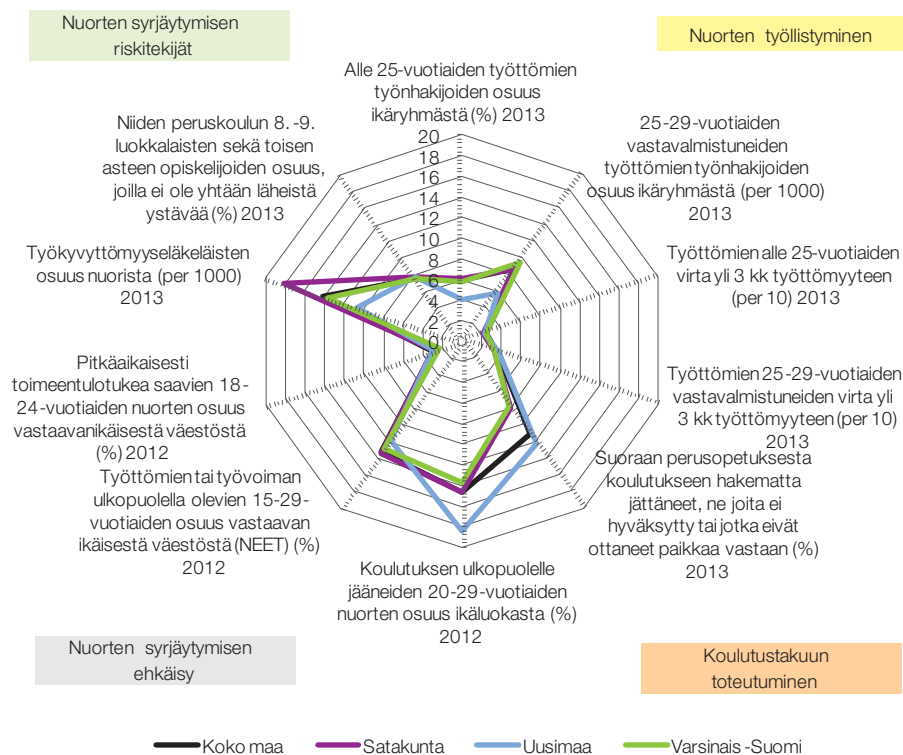
Kuvio 122. Avainindikaattorit ELY-alueittain, viimeisin käytettävissä oleva tieto. Ryhmä 3

Kuvio 123. Avainindikaattorit ELY-alueittain, viimeisin käytettävissä oleva tieto. Ryhmä 4

Kuvio 124. Avainindikaattorit ELY-alueittain, viimeisin käytettävissä oleva tieto. Ryhmä 5

9.3 Johtopäätökset ja suositukset

Nuorisotakuun ensimmäinen vuosi indikaattoreiden valossa

Tilastoihin perustuvaa tilannekatsausta nuorisotakuun ensimmäisen vuoden jälkeen hankaloittaa useiden tietojen kohdalla tilastoinnin viiveet. Ajantasaista tietoa on kuitenkin hyvin saatavilla esimerkiksi TEM:n tilastoista, yhteishausta ja useista Kelan tilastoista. Niiden aiheiden osalta, joista ei vielä ole tietoa vuoden 2013 tilanteesta, voidaan tarkastella nuorisotakuun alun lähtötilannetta.

Nuorten tilanteeseen Suomessa nuorisotakuun ensimmäisen vuoden jälkeen vaikuttavat nuorisotakuun toimenpiteiden lisäksi muut asiat. Nuorten työttömyys vaihtelee herkästi esimerkiksi taloudellisten suhdanteiden mukaan, kuten aikasarjat osoittavat. Tämä tulee ottaa huomioon nuorisotakuun ensimmäisen vuoden jälkeistä tilannetta tarkasteltaessa. Lisäksi nuorisotakuu on vasta käynnistynyt ja pääsemässä vauhtiin ja esimerkiksi nuorten ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn kriteerit muuttuvat vasta vuonna 2014. Tulisi myös muistaa, että muutokset esimerkiksi monissa hyvinvointiin liittyvissä indikaattoreissa tapahtuvat hitaasti.

Työllisyyden tukeminen

Nuorisotakuun avulla muun muassa tuetaan nuorten työllisyyttä. Nuorten työllisyyslanteeseen vaikuttavat monet tekijät. Työvoimatutkimuksen tietojen perusteella näyttää siltä, että nuorten, eli alle 25-vuotiaiden, työttömyysaste oli vuonna 2013 korkeampi kuin edellisenä vuonna, mutta alhaisempi kuin vuosina 2009–2011. Nuorten työttömyysasteen kasvu heijastelee nuorten miesten työttömyyden kasvua; nuorten naisten työttömyysaste on laskenut vuodesta 2009 alkaen. Miesten työttömyys on naisten työttömyyttä korkeampi ja vaihtelee enemmän.

TEMin työnvälitystilastot osoittavat, että nuorisotakuun kannalta keskeisten ryhmien, alle 25-vuotiaiden työttömien ja 25–29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien, lukumäärä oli nuorisotakuun ensimmäisen vuoden lopussa (joulukuussa 2013) suurempi kuin ennen nuorisotakuun alkua (joulukuussa 2012). Työttömien työnhakijoiden lukumäärään vaikuttaa muun muassa se, kuinka aktiivisesti nuoret ilmoittautuvat TE-toimistoihin työnhakijoiksi. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus tämän ikäisestä väestöstä kasvoi 4,9 prosentista vuonna 2012 5,9 prosenttiin vuonna 2013. Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus alle 25-vuotiaista oli suurin Lapin, Kainuun ja Keski-Suomen ELY-alueilla. Myös nuorten rakennetyöttömien osuus ikäryhmästä on kasvanut vuoden 2013 aikana.

Työttömyyslukuihin vaikuttavat toimenpiteiden lisäksi monet muut asiat. Tässä ei ole myöskään mahdollista esittää arvioita siitä, millaisia työttömyysluvut olisivat ilman nuorisotakuun toimenpiteitä. Tämän vuoksi on tärkeää myös tarkastella nuorille työttömille tarjottuja toimenpiteitä sekä sitä, miten nuorisotakuun keskeinen tavoite, eli se, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu-, opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Vuonna 2013 alle 25-vuotiaiden työnhakijoiden työttömyyksistä keskimäärin 26 prosenttia ylitti kolmen kuukauden rajan. Tämä osuus oli suurempi kuin edellisenä vuonna. Suunnitelma oli tehty lähes kaikille nuorille työttömille ennen kolmen kuukauden työttömyyden ylittymistä. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiasteen vuosikeskiarvo oli hieman pienempi vuonna 2013 kuin 2012, mutta loppuvuodesta 2013 alkaen tilanne on parantunut. Tammikuussa 2014 aktivointiaste oli korkeampi (34 %) kuin vuoden 2013 tammikuussa (29 %). Aktivointiaste oli kaikissa paitsi Kainuun ELY-keskuksessa suurempi kuin edellisen vuoden tammikuussa.

Koulutustakuu ja koulutukseen pääsy

Yhteishaun tiedot osoittavat, että vuonna 2013 hieman edellistä vuotta suurempi osuus peruskoulun päättäneistä jatkoi opintojaan toisella asteella koko maassa keskimäärin. Tutkintoon johtaviin jatko-opintoihin hakematta jättäneiden, opiskelupaikkaa ilman jääneiden ja opiskelupaikan vastaanottamatta jättäneiden osuus siis pieneni vuoteen 2012 verrattuna. Tilanne kuitenkin vaihtelee paljon eri maakuntien välillä. Peruskoulun yhdeksännen luokan päättäneistä noin puolet jatkoi opintojaan lukiossa ja 42 prosenttia ammatillisessa koulutuksessa vuonna 2012.

Vain perusasteen suorittaneita 20–29-vuotiaita ei-opiskelijoita, eli nuorten aikuisten osaamisohjelman kohderyhmään kuuluvia, oli noin 99 300 vuonna 2012. Heidän osuutensa oli 14,6 prosenttia koko ikäluokasta. Jos opiskelijat otetaan mukaan, on vain perusasteen suorittaneita 20–29-vuotiaita noin 121 200 eli 17,8 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä. Koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten, eli vain perusasteen suorittaneiden ei-opiskelijoiden, osuus vaihteli maakunnittain. Osuus oli suurin Uudellamaalla. Muita kuin kotimaisia kieliä (suomi, ruotsi, saame) äidinkielenään puhuvien

osuus koulutuksen ulkopuolisista nuorista oli 26 prosenttia. Kaikista vain perusasteen suorittaneista 20–29-vuotiaista 43 prosenttia oli töissä, 19 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella, 18 prosenttia opiskeli, 13 prosenttia oli työttömänä, 6 prosenttia eläkkeellä ja prosentti varusmies- tai siviilipalveluksessa.

Muut osa-alueet

Työttömien ja ns. ulkopuolisten nuorten osuus 15–29-vuotiaista nuorista oli 13,2 prosenttia vuonna 2012. Ulkopuolisilla nuorilla tarkoitetaan tässä työvoiman ulkopuolisia nuoria, jotka eivät ole varusmiehiä, siviilipalvelusmiehiä, eläkeläisiä eivätkä opiskelijoita. Ulkopuolisten nuorten osuus on ollut 2000-luvulla suhteellisen tasainen, työttömien nuorten osuus on vaihdellut enemmän. Maakuntien välillä on suuria eroja työttömien ja ulkopuolisten nuorten osuudessa. Sekä työttömien että ulkopuolisten osuudet ikäluokasta ovat suurimmat Kymenlaaksossa.

Kelan ammatilliseen kuntoutukseen osallistui 16–29-vuotiaista 7,2 promillea ikäluokasta. Kuntoutuksesta 72 prosenttia myönnettiin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella. Nuorten ammatilliseen kuntoutukseen pääsy ei parantunut kuin hiukan nuorisotakuun ensimmäisen vuoden aikana, tämän vuoksi STM:n uudet linjaukset ammatillisen kuntoutuksen kriteerien suhteen ovat erittäin tärkeä tuki nuorisotakuun toteutumiselle. Kelan kuntoutuspsykoterapian palvelujen saajamäärät kasvoivat vuoden 2013 aikana, kuntoutuspsykoterapiaa sai 9,3 promillea 16–29-vuotiaista.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien nuorten lukumäärä ja osuus 16–29-vuotiaista kasvoi vuoden 2013 aikana. Valtaosa nuorista oli työkyvyttömyyseläkkeellä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi.

Nuorten oma arvio terveydestään on parantunut 2000-luvulla lukiolaisten ja peruskoululaisten keskuudessa. Ammattikoululaiset kokevat terveytensä huonommaksi kuin lukiolaiset tai peruskoululaiset. Ilman läheistä ystävää olevien osuus nuorista on vähentynyt 2000-luvulla peruskoululaisten ja lukiolaisten keskuudessa.

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien osuus oli noin kolme prosenttia 18–24-vuotiaista nuorista vuonna 2012. Toimeentulotukea saavien osuus oli suurin Kymenlaaksossa ja pienin Pohjanmaalla.

Alle 25-vuotiaiden nuorten asunnottomuus on kasvanut voimakkaasti vuosien 2011 ja 2012 välillä ja nuorten pitkäaikaisasunnottomuus kasvoi vuosien 2012 ja 2013 välillä. Asunnottomuus on keskittynyt suuriin kaupunkeihin. Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla asuu noin 90 prosenttia asunnottomista nuorista. Joka neljäs Helsingin asunnottomista nuorista on pitkäaikaisasunnoton.

Kehittämissuhteet

Joitain tiedon saannin puutteita ilmeni indikaattorityön aikana. Seurannassa tarvittaisiin lisää tietoa esimerkiksi siitä, mitä tekevät nuoret, jotka eivät ole ilmoittaneet syytä työnhaun lopettamiseen. Nyt ei tiedetä, kuinka suuri osa heistä on työllistynyt ja kuinka suuri osa lopettanut työnhaun muista syistä. Peruskoulun päättäneistä olisi hyödyllistä tietää, kuinka suuri osuus jatkoi jossain muussa kuin tutkintoon johtavassa koulutuksessa (esimerkiksi peruskoulun lisäopetus tai ammattistartti). Avoimille työmarkkinoille työllistyvistä nuorista olisi hyvä saada kattavaa ajantasaista tietoa. Nuorten näkemyksiä TE-toimiston työllistymistä tukevista palveluista voisi selvittää esimerkiksi osana Tutka-todeksi hanketta. Jatkossa voisi harkita erillisselvityksen tekemistä nuorten palvelujen saatavuuden muutoksesta nuorisotakuun aikana esimerkiksi THL:n ATH-aineiston avulla.

Indikaattorityön jatkon ja indikaattoreiden hyödynnettävyyden kannalta olisi tärkeää, että tiedon keruuta jatkettaisiin ja että indikaattoreista julkaistaisiin säännöllisesti ajantasaiset tiedot. Avainindikaattoreista voisi tietoa kerätä useammin ja muista indikaattoreista hieman harvemmin. Indikaattoreiden tarpeellisuutta ja käytettävyyttä kannattaisi arvioida seuraavan tiedonkeruun yhteydessä, indikaattoreiden runsas lukumäärä voi tehdä tietojen säännöllisestä keräämisestä ja julkaisemisesta liian raskaan prosessin.

Indikaattoreista olisi hyvä julkaista tiedot säännöllisin väliajoin internetissä esimerkiksi Nuoran nuorten hyvinvointi-indikaattoreiden tietokannan yhteydessä. Julkaistaessa olisi kiinnitettävä huomiota tiedon jatkokäyttöön, kuvioden lisäksi tulisi julkaista numerotiedot helposti ladattavassa muodossa.

Jatkossa voisi indikaattoritietojen päivittämisessä kehittää yhteistyötä muiden vastaavia indikaattoreita keräävien tahojen kanssa. Yhteneväisyyksiä on etenkin Nuoran nuorten hyvinvointi-indikaattoreiden kanssa¹⁹², mutta yhteistyötä kannattaisi kehittää myös maahanmuuttajien kotouttamisen ja etnisten suhteiden seuraintindikaattoreiden kanssa etenkin työmarkkinoille osallistumista ja osin myös julkista palvelujärjestelmää koskevien indikaattorien osalta¹⁹³.

192 Nuorisoasian neuvottelukunta 2012

193 Sisäasiainministeriö 2010; TEM 2013

OSA III Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

10 Aineistosta nousevat kehittämiskohteet ja ratkaisukeinot

Nuorten parissa toimivien viranomaisten näkemykset

Nuorisotakuun alkuvaiheessa vuosina 2013 ja sen ensimmäisen toteutusvuoden jälkeen vuonna 2013 TE-toimistoille ja oppilaitoksille suunnatussa kyselyssä organisaatioiden johtajia pyydettiin kertomaan keinoista, joilla voitaisiin edistää nuorisotakuun toteuttamista. Sekä oppilaitoksissa että TE-toimistoissa nuorisotakuun toteuttaminen edellyttää resursseja.

Johtajille suunnatun kyselyn perusteella omassa organisaatiossa voidaan kehittää käytäntöjä sekä panostaa poissaolojen vähentämiseen ja henkilökohtaiseen tukeen. Nuorisotakuun toteuttamiseksi ammatillisessa koulutuksessa voidaan toimia, jos opiskelijapaikkoja saadaan riittävästi ja niitä kohdennetaan nuorille. Nuorisotakuun toteuttaminen voidaan ottaa osaksi kuntakohtaista koulutuksen kehittämissuunnitelmaa ja kehittää koulutustuotteita, kuten laajennettua työssäoppimista. Myös muiden koulutusten, kuten ammattistartin ja Valma-koulutusten kautta voidaan edistää nuorisotakuun toteuttamista. Joustavien opintopolkujen luomiseksi ammattiopisto ja aikuisopisto voivat tehdä tiiviimpää yhteistyötä. Oppilaitoksissa voidaan laatia opiskelijoille henkilökohtaisia opinto-ohjelmia ja aikatauluja sekä lisätä tukitoimia ja työssä oppimista. Nuorisotakuun toteuttamiseksi tarvitaan myös kotien tukemista ennalta ehkäisevästi ja tukea esimerkiksi yksinhuoltajaperheiden jaksamista kunnissa kotiavulla. Etenkin lukion loppupuolella tarvitaan panostusta nuoren oman selviytymiskyvyn ja motivoitumisen tukemiseen. Ammatillisen koulutuksen monialaisuutta, kuten työssä oppimisverkostoa ja ammatillista osaamista muun muassa erityisohjauksen ja ohjauksen saralta pidetään hyvänä pohjana nuorisotakuun toteuttamisessa opiskelija- ja työelämälähtöisesti. Oppilaitoksissa voidaan toteuttaa nuorten aikuisten osaamisohjelmaa entistä paremmin, sillä sen kautta on voitu vahvistaa koulutustarjontaa. Oppilaitoksissa voidaan parantaa opettajien pedagogisia tietoja ja taitoja. Nuorisotakuun tueksi tarvitaan myös kuraattoripalveluita. Opintojen ulkopuolelle jäävien palveluihin voidaan kohdistaa entistä enemmän resursseja ja tiivistää yhteistyötä oppilaitosten kesken.

Johtajakyselyn perusteella TE-toimistoissa tarvitaan nuorisotakuun toteuttamiseksi henkilöstöresurssien lisäämistä, osaamisen parantamista sekä yhteistyön vahvistamista oman organisaation sisällä ja muiden tahojen kanssa. TE-toimistoissa voidaan kehittää prosesseja, perehdyttää uutta henkilöstä ja lisätä nykyistä osaamista, tiedottaa sekä kehittää yhteistyötä. TE-toimistoilla on mahdollisuus hoitaa asioita yhdistämällä henkilöiden asiantuntijapalveluiden ja työnantajapalveluiden osaamista. Nuorisotakuun toteuttamiseksi jokaisen nuorten parissa toimivan tulisi sitoutua ohjaukseen myös TE-toimistoissa, joiden työ on muuttunut ohjauksellisemmaksi. Nuorille tulee tiedottaa erilaisista

mahdollisuuksista ja niiden hyödyllisyydestä. Tarvitaan muun muassa ennakkoluulottomia koulutus- ja palkkatukikokeiluja kuten joustavasti käytettävissä olevaa Toppis-koulutusta. Hyvänä nuorisotakuun edistämiseksi pidetään valtakunnallisia kampanjoita nuorisotakuun toteuttamiseksi ja TEMin roolia nuorisotakuun markkinoinnissa.

Nuorten parissa toimiville ammattilaisille suunnatun kyselyn mukaan nuorisotakuun toteuttamiseksi palveluissa tulisi huomioida nuoria paremmin sekä kehittää enemmän jalkautuvia ja nuoren rinnalla kulkevia ohjaavia palveluita. Henkilöstökyselyssä todetaan, kuinka nuoret on huomioitu paremmin tulevana työvoimana, mutta ei ole kiinnostuttu heistä subjekteina. Nuorten maailman muuttumista tulee seurata ja muistuttaa myös nuoria siitä, että nuorisotakuu on kaikkien vastuulla olevaa toimintaa. Jalkautuvaa työtä voitaisiin tehdä oppilaitoksissa siten, että erityistä tukea tarvitsevia nuoria voitaisiin auttaa paremmin jatkuvan ryhmäytämisen ja kiusaamisen ennaltaehkäisytoimin.

Oppilaitoksissa jalkautuva tukea nuorille voisivat tarjota myös koulun psykologi, kuraattori ja terveydenhoitaja, jotka voisivat jalkautua luokkiin edes joskus. Nuorisotakuun toteuttamiseksi oppilaitoksiin tarvitaan myös uusia koulutusmuotoja ja nykyistä enemmän aikuiskoulutusta, jota tulee saada myös maahanmuuttajille. Näiden kaikkien palveluiden järjestäminen edellyttää resursseja ja henkilöstöä, jota tulisi olla enemmän. Koulutukseen tulisi saada joustavampia sisäänottoja tyhjiille aloituspaikoille hakuaikojen ulkopuolella ja sen myötä opintojen henkilökohtaistamisella. Koulussa on tarve kouluohjaajille jakamaan opettajien työtaakkaa sekä kuraattoreille ja opinto-ohjaajille, joilla tulisi olla enintään 300–350 opiskelijaa ammattilaista kohti.

TE-toimiston nuorten parissa toimivien ammattilaisten mukaan TE-toimistoissa tulisi olla henkilökohtaista palvelua ja enemmän mahdollisuuksia nuoriin panostamiseen. TE-toimistoissa tulisi olla jokaisella toimintalinjalla, myös 1. toimintalinjalla nuorten neuvoja. TE-toimistoihin tarvittaisiin kiertävä nuorten asiantuntija, joka tuntee alueen mahdollisuudet ja keskittyy nuoriin. Tämä edistäisi terveydentilan selvittelyä sekä varmistaisi yhteistyön sujuvuuden asiantuntijan ja ammatinvalinnanohjauksen palveluiden välillä. Nuorten palveluihin tulisi saada oma palvelupuhelin tai Facebook-sivu verkkopalveluissa työnhakuun liittyvissä kysymyksissä vastaamiseksi sekä mahdollistaa se, että vastavalmistunut nuori voisi päästä jo vuoden kuluttua työkokeiluun omalle alalle. TE-toimistoissa tarvitaan työntekijää ja työhön saattajaa eli työhönvalmentajia, jotka auttavat nuoria etsimään työpaikkaa ja avustavat työn aloitusvaiheessa. Lisäksi nuorisotakuun toteuttamiseksi tarvitaan enemmän panostusta yritys yhteistyöhön. Työnantajat tulee saada tiiviimmin osaksi nuorisotakuuta ja tiedottaa heille työllistämisen tukimahdollisuuksista.

Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa kerrotaan, kuinka nuorten parissa toimivalla sosiaalityöntekijällä voi olla 400 asiakasta, kun prosessinomaisessa työskentelyssä 100 voisi olla enimmäismäärä. Sosiaalitoimistossa tulisi nimetä nuorten vastuuhenkilöitä omaksi toimipisteeksi, joka tiivistäisi yhteistyötä TE-toimiston, terveydenhuollon, etsivän nuorisotyön ja oppilaitosten kanssa. Nuorisotakuun toteuttamiseksi tarvitaan myös panostusta sosiaaliseen kuntoutukseen, sillä nuorisotakuun todetaan olevan liian koulutus- ja työpainotteinen. Nuorisotakuussa koetaan jääneen huomioimatta asiakastyön tasolla nuorten mielenterveys-, päihde- ja asumisasiat. Nuorisotakuuta varten tarvitaan nykyistä enemmän matalan kynnyksen palveluita kuten helpompaa pääsyä sosiaaliseen kuntoutukseen. Nuorisotakuun toteuttamiseksi kunnissa tulee säilyttää työpajojen resurssit ja varmistaa työpajojen ohjausresurssit. Etsivä nuorisotyöntekijä tulisi myös saada edellytykset tehdä työtään paremmin. Etsiviin nuorisotyöntekijöihin ei oteta riittävästi yhteyttä, sillä esimerkiksi osa toisen asteen oppilaitoksista ei ilmoita niille asetetusta velvollisuudesta huolimatta etsivälle nuorisotyöntekijälle koulupudokkaista. Nuorisotakuun

toteuttamiseksi opinto-ohjaajat voisivat myös käyttää enemmän aikaa seurantaan ja tarkastaa järjestelmästä, onko nuori aloittanut uudessa koulussa. TE-toimistojen toivotaan tekevän nuorisotakuun kehittämiseksi enemmän nuorten ohjausta toimintakyvyn kartoituksiin. TYPin edustajat kertovat kokevansa, kuinka TE-toimistoissa nuoria ei ohjata riittävästi toimintakyvyn kartoituksiin, vaan odotetaan nuoren pääsyä ”kaikkivoipaisiin TYPin palveluihin”. TE-toimistoissa toivotaan muutosta nuorten TE-palveluiden saatavuuteen ja ikärajan alentamiseen siten, että myös alle 17-vuotiailla olisi mahdollista saada tarvittaessa palveluita.

Nuorten parissa toimivien ammattilaisten mukaan nuorisotakuun toteuttamiseksi tulisi tiivistää eri tahojen välistä yhteistyötä ja tiedottamista. Tiedottamista tulisi tehdä nuorisotyöstä vapaa-aikatoimelle, joka hoitaa nuorten palveluita osana muuta työtä. Nuorisotakuun kehittämiseksi toivotaan koordinoitumpaa tiedottamista ja byrokratian vähentämistä moniammatilliselta yhteistyöltä. Yhteisasiakkaiden hoitoa vaikeuttaa muun muassa se, ettei nykyisin ole mahdollista, että työnhakijana oleva on sosiaaliviraston tai aikuislukion asiakas. Yhteistyötä toivotaan tiivistettävän etenkin TE-toimiston ja terveydenhuollon välillä. Lisäksi yhteisten poikkihallinnollisten toimintamallien keventämistä edistäisi se, että sosiaalityössä olisi mahdollisuus saada listat alle 29-vuotiaista työnhakijoista kolmen kuukauden välein. Nykyinen toimintatapa, jossa sosiaalityöntekijä soittaa Työlinjalle nuorten asioiden selvittämiseksi, ei ole henkilöstön edustajien mukaan aina mahdollista työn kiireisyyden vuoksi. Toiveena onkin saada jonkinlainen yhteisen tietojärjestelmä TE-toimiston kanssa, jotta sosiaalityöntekijä voisi saada heti tietoa asiakkaan työhaun voimassaolosta ja työvoimapolitiisesta lausunnosta.

Työnantajien näkemykset

Kyselyyn vastanneita työnantajia pyydettiin kertomaan nuorisotakuuseen liittyvistä kehittämis ehdotuksista.

Nuorisotakuun toteuttamiseksi nuorten tulisi osata kertoa enemmän työnantajille erilaisista mahdollisuuksista, kun he hakevat työtä. Nuorille pitäisi tarjota koulutusmahdollisuuksia työvoimaa vetävillä aloilla. Nuorisotakuun toteuttamisessa pitäisi ottaa enemmän huomioon nuorten mielipiteitä, sillä kaikki nuoret eivät ole ns. luusereita vaan aktiivisia toimijoita. Nuorisotakuun toteuttamiseksi tarvitaan oppisopimuskoulutuksen muutosta paremmin nuorten ja työnantajien tarpeita palvelevaksi. Nuorille toivotaan motivaatiotestää ennen työelämään astumista, jotta työnantajien aikaa ei kuluisi turhaan opastamiseen.

Tärkeää on saada TE-toimistot ja yritykset aktiivisemmin yhteistyöhön nuorisotakuun toteuttamiseksi. Etenkin pienyritykset korostavat, että niihin tulisi olla yhteydessä asioiden välittämiseksi nuorisotakuusta. TE-toimistojen halutaan jalkautuvan enemmän työpaikoille ja kohtaavan työnantajia oikeissa olosuhteissa. Nuorisotakuun toteuttamiseksi toivotaan yhden luokun -periaatetta työnantajille siten, että virkailijalta toiselle siirtäminen vähenisi. Toiveita on myös hakemuskavakkeiden yhdistämisestä toisiinsa niiden vähentämiseksi sekä muuttamiseksi arkikieliseksi, jotta niitä voisi täyttää ilman lisäkysymysten esittämistä. Nuorisotakuun toteuttaminen edellyttää työpaikoilta saatavaa tukea ja ohjausta. Tästä syystä olisi tarpeen tukea yritysten työpaikkaohjaajakoulutuksia.

”Nuorisotakuun muuttaminen siten, että nuorille varmistetaan toisen asteen koulutuspaikka peruskoulun jälkeen. Muutetaan työläinsäädäntöä joustavammaksi niin, että voitaisiin luoda mestari/kisälli tyyppinen koulutusmalli, johon nykyinen nuorisotuki ohjataan. Mestari/kisälli mallissa yritykset voisivat palkata halukkaita työnhakijoita

6 - 12 kk:n ajaksi ja jonka jälkeen yritys voisi arvioida henkilön sopivuuden kyseiseen tehtävään. Koulutusjakson aikana koulutettavan henkilön ansio olisi alempi kuin alalla voimassa olevat nykyiset sopimukset ja voisi tulla TE-keskuksien kautta joko kokonaan tai merkittävässä määrin työllistymisen tukemiseksi. Itse koulutus tapahtuu kohdeyrityksessä vanhan ja osaavan työntekijän opastuksessa ja valvonnassa itse työtä teke-mällä. Koulutukseen ei edellytetä teoriaopetusta tai vaadita ulkopuolisen esim. oppi-laitoksen liittymistä, mutta se voisi sallia kolmannen osapuolen kouluttajan käyttämi-sen tarvittaessa."

"Toivon että nuoret työllistyisivät nopeammin valmistumisen jälkeen, ei ole hyväksi nuorelle jos hän jää Kelan päivärahalle kun ei ole työtä, mutta koulutus on takana. Tai vaikka ei olisi sitä koulutustakaan, tekemisen halu on se tärkein asia ja yhteiskunnan rahallinen tuki asiaan. Asia on tärkeä."

Työnantajilta tiedusteltiin keinoja, millä nuorten työllistymistä voitaisiin edistää tehok-kaammin. Yleisimmin työnantajien vastaukset liittyivät oppilaitosten ja yritysten välisen yhteistyön lisäämiseen. Työnantajat halusivat tarpeeksi koulutusta niille aloille, joilla on pulaa osaajista kuten sähköasentajista. Koulutuksen paremman kohdentumisen lisäksi sen tulisi olla myös aidosti työelämän tarpeista lähtevää ja työelämävalmiuksia nuorille antavaa. Työnantajat toivovat opetushenkilöstölle lisää tietoa ja osaamista nykyisestä yritysmaailmasta opettajille tarkoitettujen TETien, työpaikkatutustumisten ja työnan-tajaesittelyiden avulla. Nuorille tulisi saada tietyillä aloilla tarvittavat korttikoulutuk-set suoritetuksi ennen töihin tuloa. Nuorten ja työelämän yhteistyötä halutaan tehostaa jo ammattiopintojen aikana. Nuorille toivotaan opetettavan asennekasvatusta ja työelä-mävalmiuksien antamista eri koulutustasoilla. Peruskouluissa ja lukiossa tulisi valmen-taa nuoria koulun jälkeiseen elämään. Koulutukseen haluttaisiin "yrittäjyyskasvatusta", jossa yrittäjät kävisi puhumassa yrittäjyydestä sekä työntekijöiden vaatimuksista ja anta-massa opastusta työelämässä pärjäämisestä. Nuorten koulutuksessa ja työelämään val-mentamisessa tulisi korostaa myös enemmän vanhempien vastuuta siitä, että he antaisi-vat nuorille ns. potkua työelämään.

Työnantajat kertovat myös työllistämisen helpottamiseen ja tukemiseen liittyviä ehdo-tuksia. Yrityksiä voisi velvoittaa palkkaamaan erilaisin kannustimin tietty määrä tietyn ikäisiä henkilöitä. Huomiota tulisi kiinnittää työllisyyden kannustavuuteen siten, että työssä oleminen olisi aina kotona olemista kannattavampaa: työ tulisi saada houkutte-levammaksi sosiaaliturvan verrattuna. Nuoren palkkaukseen halutaan enemmän osaa-misen mukaista joustoa. Työnantajat toivovat harjoittelupaikan käyttöönottoa, jossa tau-lukkopalkan sijasta palkkaa voitaisiin maksaa osaamisen mukaan. Nuorten työllistymistä edistäisi työnantajakulujen pysyvä laskeminen ja verohelpotukset. Työkokeiluun halutaan enemmän joustavuutta ja rahoitusta. Monissa vastauksissa kerrotaan juuri joustamisen tärkeydestä ja yksinkertaisista ohjeista, jotka madaltavat työnantajilla nuorten työllistä-misen kynnystä. Merkitystä nuorten työllistymiseen on myös palkkatuella ja palkkatuen saamiseen liittyvän prosessin kehittämisellä. Oppisopimukseen toivotaan suuria muutok-sia kuten palkan joustamista osaamisen mukaan, mestari-kisälli -tyyppisen toiminnan huo-mioimista sekä vakituisen työpaikan tarjoamisen veloitteen poistamisella. Osassa vasta-uksissa korostetaan sitä, ettei pelkällä rahallisella tuella saada lisättyä pysyviä työpaikkoja. TE-toimiston henkilöstön jalkautuminen työnantajien pariin ja toimialakohtainen yhteis-työ voisi tuoda piilotyöpaikkoja esiin. Työnantajat toivovat enemmän yhteistyötä ja tiedot-tamista kaikkien nuorten työllistämisen eteen työtä tekevien toimijoiden kesken.

"Työllistymisen ja nuorten lähentyminen on aloitettava jo ammattiopintojen aikana. Yrittäjät pitäisi saada entistä paremmin sitoutettua opiskelijoihin ja sitä kautta ymmärtämään, että he ovat tulevaisuudessa sitä ammattiväkeä, jota yrityksessä tarvitaan. Oppilaitokset voisivat tarjota enemmän ammatillista lisäkoulutusta yrittäjille ja yritysten henkilökunnille. Lyhyet kurssijaksot voitaisiin toteuttaa yhdessä nuorisosteen koulutuksen kanssa niin, että koulutukseen osallistuu samanaikaisesti yrityksiä ja nuoria ammattiopiskelijoita. Kummallakin joukolla on opittavaa toinen toisiltaan. Tästä on saatu erinomaisia kokemuksia ainakin Lappeenrannan Sampo-opistolla. Nuorille tietopuolisen koulutuksen lisäksi tulisi olla enemmän työssäoppimista, koska varsinainen ammattitaito hankitaan vasta työn kautta."

"Pitäisi olla joku tahon, joka koordinoisi toimintaa niin, että nuorisotakuun piirissä olevat ottaisivat oikea-aikaisesti työpaikkaan yhteyttä. Kun meillä aukeaa työtehtävä tai mahdollisuus harjoitteluun, voisimme ilmoittaa sen jonnekin. Nyt yhteydenotot voivat tulla niin, että ne koskevat työtehtäviä, joihin meillä ei juuri silloin ole tarvetta lisähenkilöihin tai meillä ei ole mahdollisuutta ottaa harjoittelijaa."

Nuorisotakuussa on pyritty lisäämään oppisopimuksen käyttöä. Oppisopimuskoulutusta on pyritty lisäämään lisärahoituksen avulla sekä tukemalla oppisopimuskoulutuksen käyttöä nuorten aikuisten osaamisohjelmassa. Oppisopimuskoulutusta ei ole rajattu tiettyille koulutusaloille, vaan oppisopimuskoulutuksena on mahdollista suorittaa kaikkia ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen kuuluvia koulutusaloja ja tutkintoja. Työnantajilta tiedusteltiin, mitä hyvää ja mitä kehitettävää he näkevät oppisopimuskoulutuksessa. Työnantajien mukaan oppisopimuskoulutuksessa on hyvää käytännönläheinen ja joustava koulutusmuoto sinänsä, sillä sitä pidetään hyvänä tapana kouluttautua peruskoulun jälkeen ammattiin. Työnantajat kertovat nähneensä useita esimerkkejä siitä, että oppisopimuksen kautta hankittu tutkinto on herättänyt kiinnostusta jatkaa opiskelua. Työnantajilla on myönteisiä kokemuksia oppisopimuskoulutuksen käytöstä. Myönteistä on ollut opettajien osallistuminen toimintaan.

Työnantajien avovastauksen mukaan työnantajilla ei ole tarkkaa tietoa oppisopimuksesta. Tämä näkyy muun muassa siinä, kuinka he arvioivat oppisopimuksen edellyttävän osatukintojen sijasta oppisopimuksen tekemistä koko tutkinnon suorittamisajalle. Oppisopimuskoulutuksessa on kehittämiskohteena työnantajien tarpeiden parempi huomioiminen. Mitä joustavammaksi ja suoraviivaisemmaksi oppisopimuskoulutuksen hallinnollinen käsittely tehdään, sitä enemmän työnantajat voivat käyttää sitä. Työnantajat eivät ole saaneet tarpeeksi tietoa koulupäivistä. Työnajat toivovat, että oppisopimuskoulutus muutettaisiin lainsäädännöllisesti koulutussopimukseksi nykyisen työsuhtesopimuksen sijasta. Rahallinen tuki ei vastausten mukaan ratkaise oppisopimuskoulutuksen käynnistämistä, vaikka sillä on merkitystä päätöksessä. Koulutuskorvausta pidetään pienenä ja liian paljon koulutukseen painottavana, eikä se kompensoi riittävästi työnantajan antamaa ohjausta. Ongelmana pidetään sitä, ettei oppisopimustoimistoja kiinnosta opiskelijoiden oppiminen, vaan tutkinnon valmistuminen nopeasti ja edullisesti. Oppisopimuskoulutuksen rahoituksen ja ammattitutkintojen kiintiöimisen todetaan ohjaavan perustutkintopohjaiseen koulutukseen, vaikka työnantajien kannalta ammattitutkinto olisi paremmin kohdentuvana ja yrityksen tarpeisiin mukautuvana järkevämpi vaihtoehto.

Panostusta tarvitaan työnantajan lisäksi myös muilta toimijoilta nuorten asennevaikuttamiseen, sillä se on osoittautunut kompastuskiveksi oppisopimuksen aikana. Työnantajat kokevat, että he joutuvat *"valvomaan liikaa nuoren menemisiä ja tulemisia siten, että*

nuorille piti olla työpaikalla ns. äiti” Opiskelijat ovat unohtaneet täyttää tarvittavia pape-reita ja siihen tarvittaisiin nykyistä enemmän ohjausta. Työnantajat toivovat entistä tii-viimpää yhteistyötä oppilaitosten ja yritysten välillä. Oppilaitosten halutaan tekevän enemmän työpaikkaseurantaa siitä, miten opiskelu tapahtuu käytännössä työpaikalla ohjaajan johdolla.

Työnantajat toivovat muutoksia opintojen sisältöihin. Työnantajat kertovat, kuinka olisivat voineet ottaa enemmän oppisopimusopiskelijoita, jos tarjolla olisi ollut heidän tarpeisiinsa vastaavaa koulutusta. Tarjolla on ollut liiallisesti koulutusta, jolle yrityk-sessä ei ole käyttöä. Oppilaitosten tulisi olla entistä aktiivisempia muun muassa energia-alalla ja opettaa alan erityisvaatimukset jo oppilaitoksessa, jotta niihin perehdyttäminen ei jäisi työnantajan vastuulle. Sosiaali- ja lastensuojelualalla oppisopimuksen käyttöä vai-keuttaa se, että koulutusvaatimus on entisen kouluasteen sijasta ammattikorkeakouluta-soinen. Työnantajat toivovat ammattikorkeakoulututkinnon suorittamismahdollisuutta oppisopimuksena, sillä kouluasteen oppilaille ei ole tarjolla töitä kuntien vaatimuksista johtuen. Työnantajien vastauksissa kerrotaan tarpeesta lisätä teoriatunteja opiskelijoille.

”Oppisopimuskoulutus on erittäin hyvä tapa henkilölle kouluttautua peruskoulutuk-sen jälkeen ammattiin. Merkittävä paino on työssäoppimisella, ja tätä työssäoppimista tukemalla saadaan paras tulos. Tällä hetkellä rahoitus menee siten, että nimen-omaan teoreettista koulutusta tuetaan, ja työssäoppimisen tukeminen on käytettyyn aikaan verrattuna vähäistä. Vrt. esim. kahden vuoden oppisopimus, jonka aikana on maksimissaan yleensä 20 teoriapäivää sekä työpaikkakäyntejä + tutkinnon ohjausta/ arviointikeskusteluja - samaan aikaan työnantaja maksaa opiskelijalle normaalia palk-kaa sekä hänen työpaikkakouluttajalleen normaalia palkkaa - ohjausta ei tehdä koko ajan, mutta aina kun ohjataan on paikalla vähintään kaksi henkilöä. Tästä ohjaami-sesta saatava korvaus on hyvin minimaalinen - ei ainakaan vaikuta siihen, otetaanko oppisopimusopiskelijoita. Eli: palkkatuen merkitys meille (yli 40 oppisopimusta tällä hetkellä) ei ole merkittävä - suora/sama tuki työssäoppimisen ohjaajalle: voisi olla mer-kitystä. Lomakkeistot standardoivat tutkinnon - suuri merkitys on ammattitaitoisella oppilaitoksen edustajalla, joka osaa perustella, miksi mikäkin lomake täytetään. Tätä sisäistä myyntityötä on täytynyt minunkin omassa roolissani.”

”Mielestäni oppisopimuskoulutus on kankea ja hankala rekrytointi/koulutusjärjes-telmä, joka ei toimi aloilla, jossa tarvitaan suorittavaa sarjatyövaiheisiin sopivia hen-kilöitä. Paljon parempi ja toimivampi koulutusjärjestelmä rekrytointinäkökulmasta olisi ”kisälli - mestari” -tyyppinen järjestelmä, jossa voitaisiin ottaa työnhakija tai useam-pia hakijoita suoraan tekemään sitä työtä, johon on rekrytointitarpeita, vahan jo työ-vaiheen osaavan henkilön koulutettavaksi. Kisälli / mestari” -järjestelmässä voitaisiin työläinsäädännön ja TES-sopimusten keinoin palkata hakijoita suoraan työtehtävään harjoittelemaan ja koulutettavaksi osaavan henkilön rinnalle. Tietyn koulutusjakson jälkeen yritys voisi tehdä ratkaisun hakijan pätevyydestä kyseiseen työtehtävään. Kou-lutusjakso voisi olla esimerkiksi 6 - 12 kk, jonka jälkeen voitaisiin arvioida hakijan sovel-tuvuus ja motivaatio kyseiseen työvaiheeseen. Suorittavaan sarjatyötyyppiseen työvai-heeseen ei ole syytä liittää teoria pohjaista koulutusta eikä yrityksistä löydy resurs-seja tämän suorittamiseen.”

Oppisopimuskoulutus on tärkeä työtehtävissä, joissa toimimiseen ei ole suoraan työ-hön valmistavaa ammatillista koulutusta. Oppisopimuskoulutuksen aikana työnantaja

pystyy tutustumaan opiskelijaan paremmin. Työnantajat ovat ottaneet oppisopimuskoulutukseen nuoria, joilla on ollut aiemmin lyhyitä työjaksoja tai muutoin aiemmin kykynsä näyttäneiden ja motivoituneiden nuorten kanssa. Työnantajat ovat käyttäneet oppisopimusta myös työntekijöiden jatkokoulutuksena. Yksi työnantaja korosti, kuinka yrityksessä on järjestetty yli 10 vuoden ajan suunnitelmallisesti oppisopimuskoulutusta joka toinen vuosi. Noin 80 oppisopimuskoulutettavaa ottanut yritys kertoi, kuinka ”koulutuksen onnistumiseksi on tärkeää suunnitelmallisuus ja saumaton yhteistyö oppilaitoksen, oppisopimuskeskuksen ja yritysten kesken sekä säännölliset ohjausryhmän kokoukset.”

Oppisopimuksen todetaan olevan hyvä kouluttautumisväylä muun muassa ympäristönhuoltoon, kaupalliselle alalle, logistiikkaan ja kiinteistöpalvelualalle. Oppisopimusta pidetään hyvänä keinoja valmistaa teknisiä työntekijöitä eli lääketeknikkoja koulutukseen. Haasteena on se, että alalla on pulaa farmaseuttisesta henkilöstöstä. Tämä rajoittaa koulutusmahdollisuuksia työpaikalla, kun niillä ei ole resursseja nuorten ohjaamiseen. Sähköalalle sähköverkostotyöhön oppisopimukseen tulijoilta vaaditaan sähköalan koulutus, sillä ilman sitä nuori ei voisi tehdä töitä. Autoalalla on toiveita saada enemmän autonvalmistajien omia kursseja oppisopimuskoulutukseen. Tällöin opiskelijat pystyisivät siirtymään suoraan koulusta todelliseen työelämään.

Esimerkkinä nuorisotakuun vaikutuksesta oppisopimukseen kertoo K-kaupparyhmän hyvä muutos: *”Nuorisotakuu K-ryhmässä -hankkeen myötä oppisopimuskoulutus on vilkastunut kiitettävästi alle 30-vuotiaiden nuorten kohdalla, joilla on puuttunut ammatillinen tutkinto. Elo-joulukuun 2013 välisenä aikana K-ryhmässä aloitti 52 uutta oppisopimuskoulutusta nuorisotakuun myötä. Nämä nuoret ovat olleet työttömiä työnhakijoita. Oppisopimuskoulutuksen lisääntymisen syynä on ollut projektikoordinaattorin tiedon jakaminen aiheesta ja eri osapuolten (oppisopimustoimisto, koulutuksenjärjestäjä, TE-toimisto, työnantaja, nuori) yhdistäminen nopealla aikavälillä. Työnantajat eivät ole kokeneet byrokratiaa hankalaksi, koska heitä on opastettu asiassa. Korotettu koulutuskorvaus ja palkkatuki on ollut kannustava porkkana työnantajalle. Opiskelija on päässyt innostavaan työympäristöön, jossa hänet on lämpimästi toivotettu tervetulleeksi. Molemmat osapuolet ovat sitoutuneet jatkuvuuteen myös koulutuksen päätyttyä. Kaupan alalla n. 80 % on osa-aikatyötä. Lisätyön tarjoaminen muulle henkilöstölle on ollut esteenä oppisopimuskoulutuksen toteutumiselle joissakin tapauksissa. K-ryhmän oma K-instituutti kouluttaa oppisopimuksen avulla jo työsuhteessa olevia K-ryhmäläisiä, mutta heitä ei ole tässä lukumäärässä. Nuorisotakuu K-ryhmässä on oma hanke.”*

Työnantajien mukaan oppisopimuskoulutuksen rahoitus vaihtelee siten, ettei esimerkiksi loppuvuodesta voida tehdä sopimuksia rahoituksen puutteen vuoksi. Rahoitusta tarvitaan sen vuoksi, että oppisopimuskoulutus sitoo työntekijän opettamiseen ja samalla tuottavuus heikkenee.

Oppisopimuskoulutuksessa on kehitettävää byrokratian määrässä, sillä oppisopimus teettää työnantajalle paljon hallinnollista työtä. Hallinnollisiin lomakkeisiin toivotaan selkokieliisyyttä. Byrokratiassa nostetaan esille esimerkkinä oppisopimuskoulutuksessa olevien asettaminen parempaan asemaan kuin jo työsuhteessa olevat työntekijät. Oppisopimuskoulutus on lomautuskiellon vuoksi haasteellista aloilla, joilla on kausityöttömyyttä. Työnantajat kertovat, kuinka työssä oppimista ei voida tehdä suhdanneherkällä kausialalla oppisopimusten avulla, sillä lomautukset estävät niiden käytön. Työnantajat kokevat tukien myöntämisen suuntautuvan liiallisesti ns. perusaloille, vaikka oppisopimuksella voitaisiin kouluttaa myös suhdanneherkkien ja käytännön tekemisen kautta oppimista vaativien alojen työntekijöitä. Työnantajat toivovat oppisopimuskoulutuksen räätälöimistä: *”Yrityksen näkökulmasta oppisopimuskoulutus on välillä liian kankeaa ja*

raskassoutuista. Tarvetta olisi ketterämmälle koulutukselle tai oppisopimuskoulutuksen räätälöintimahdollisuuksiin joiltakin osin”.

Työnantajien mukaan oppisopimuskoulutuksessa tulee kehittää teoriaopintoja. Osa työnantajista kertoo itsensä ja nuorten toivovan vähemmän teoriaopintoja, kun osa työnantajista haluaisi lisätä teoriaosuuksia. Teoriaopintoja kuvataan ennakoimattomiksi sekä arjen ja teorian eriaikaisuudeksi. Arki ja teoria eivät kohtaa yhtäaikaisesti, sillä koulutuksen järjestäjät eivät pysty suunnittelemaan teoriaopintojen ajankohtaa riittävän pitkälle aikavälille etukäteen. Eräs työnantaja kiteytti työpaikan ja koulutuksen teorian suhteen seuraavasti: *”Jos teoriakoulutus on pystytty järjestämään omaa alaa hyödyntävästi (ns. täsmäkoulutuksena), niin järjestelmä on oikein hyvä ja toimiva”*. Oppisopimuksessa olevat nuoret eivät ole olleet tyytyväisiä teoriaopiskeluun suurten tasoerojen ja osin kieliongelmienvuoksi, sillä joillakin kursseilla on ollut maahanmuuttajia.

Yksi oppisopimuskoulutuksen kehittämisen kohde on siinä tarjottava ohjaus ja nuoren motivoituminen koulutukseen. Työnantajat haluavat toisten oppisopimuskoulutusta harkitsevien työnantajien kiinnittävän huomiota ohjaukseen ja opastukseen kuluvaan aikaan. Työnantaja kertoi tapauksesta, jossa nuoren oppisopimus oli purettu koeajalla tilanteessa, jossa nuorella olisi ollut mahdollisuus saada vakituinen työpaikka edeltäjän jäädessä eläkkeelle. Nuori oli ollut vain alle viikon työssä, jonka jälkeen hän oli ollut runsaasti poissa eri sairauksien takia. Nuorella ei ollut suoritettuna mitään opintoja. Työnantaja totesi, kuinka nuorille pitäisi opettaa jo ennen työhön tulemistä ahkeruutta ja sitä, mitä työssä oleminen tarkoittaa heidän tullessa oppisopimuskoulutukseen. Vastauksissa kerrottiin, kuinka työnantajan on vaikeaa luottaa oppimiseen sitoutumattomaan oppisopimusopiskelijaan. Tärkeänä pidetään sitä, että oppilas on aktiivinen oppimaan uutta ja innostunut. Tällöin hän voi tuoda uutta näkökulmaa työskentelyyn ja työssä voidaan oppia yhdessä.

”Tekemällä oppiminen mahdollistaa luokkakammoisille yhden väylän ammattiin. Teoriaopinnot voisi rajata tarkemmin ja joustavammin ko. käytännön työssä tarvittaviin taitoihin (näin saataisiin myös opiskeluaikaa lyhennettyä). Oppisopimuskoulutuksen pitäisi olla selkeämpi yksi opiskeluväylä, jonka aikana oppilaan toimeentulo turvataisiin normaalein opintososiaalisin eduin (ei työsuhde). Opettajat tiiviimmin mukaan tekemällä oppimiseen ja sen opinnollistamiseen.”

Nuorten näkemykset

Nuorten osallisuutta voidaan tarkastella neljän tason välityksellä. Näistä ensimmäinen edellytys on tieto palvelun olemassaolosta, luonteesta ja laadusta osallisuuden lähtökohdana. Tämä tarkoittaa nuorten tietämystä palveluista, niiden saatavuutta ja riittävyttä. Tämän ohella on huomioitava nuorten osallisuus palvelujen käyttäjänä ja kehittäjänä. Näiden lisäksi on vielä tärkeää huomioida nuoret osana palvelujen suunnittelua ja heidän oma toimintansa hyvinvoinnin tueksi.¹⁹⁴ Nuorisotakuun toteutuksessa olisikin tärkeää huomioida kaikki nämä tasot – palveluiden tuntemus ja saatavuus, käyttäjäkokemukset, nuorten kuuleminen palveluiden kehittämisessä sekä nuorten omaehtoinen toiminta nuorisotakuun tavoitteiden edistämiseksi.

Nuoret tarvitsevat samaansa enemmän apua tavoitteiden ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymiseen sekä koulutusta ja työelämää koskevaa tietoa. Avun saaminen nuoren tarvitsemiin asioihin koetaan lisäksi vaivalloiseksi. Nuoret käyttävätkin etenkin lähipiiriä kuten kavereita ja sukulaisia tulevaisuudensuunnitelmiaan koskevan tiedon

194 Gellin ym. 2010.

hankinnassa. Myös oppilaitokset koetaan tärkeiksi tiedonlähteisiksi, jotka voivat tarjota nuorille tulevaisuudensuunnittelua koskevaa tietoa. Nuoret kertovat tarvitsevänsä nykyistä enemmän tietoa niin nuorisotakuusta kuin sen tueksi käytettävistä palveluista.

Nuorisotakuun tuntemus oli vähäisintä pelkän perusasteen suorittaneiden nuorten keskuudessa. Erityisesti kuntoutusmahdollisuudet tunnettiin huonosti. Nuoret toivoivat eri vaihtoehdoille parempaa näkyvyyttä. Nuoria ohjaavat ammattilaiset ovat avainasemassa eri palvelumahdollisuuksista kerrottaessa ja niihin ohjaamisessa. Palveluiden kehittämisessä olisi tarvetta kiinnittää huomiota palveluiden saatavuuteen, saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Moni nuori koki erilaisten etuuksien hakemisen vaikeana. Nuoret toivoivat mahdollisuutta asioida henkilökohtaisesti ilman ajanvarausta. Nuorten palveluihin toivottiin enemmän yksilöllistä ohjausta, pidempikestoista tukea, asioihin puuttumista ja kiinnostusta nuoria kohtaan.

Työttömille nuorille olisi tärkeää järjestää ennaltaehkäiseviä palveluja hyvinvoinnin, sosiaalisten verkostojen ja työkyvyn tukemiseksi. Koska työttömyyden kokeminen vaihtelee nuorten keskuudessa, olisi tärkeää kysyä nuorten arkirytmistä, sosiaalisista verkostoista ja jaksamisesta. Ryhmämuotoisen toiminnan etuja on vertaistuki muilta nuorilta, päivärytmin ylläpitäminen ja tiedon saaminen eri mahdollisuuksista.

Haastattelut nuoret kertoivat koulutukseen liittyvistä ongelmista, jotka voivat vaikeuttaa koulutukseen hakeutumista. Erityisesti yläkoulun erityisopetusta ja oppilaaohjausta tulisi kehittää opiskeluvaihtoehtojen onnistumiseksi. Nuorten mukaan opinto-ohjaus tulisi aloittaa peruskoulussa nykyistä aiemmin ja keskittyä enemmän nuoren persoonaan. Tämän ohella on tärkeää tukea oman alan löytämistä nuorilla aikuisilla, joilla ammatinvalinta ei ole onnistunut. Haastatteluaineiston valossa nuorten tietämystä erilaisista opiskelumahdollisuuksista tulisi lisätä. Tarvetta olisi myös lisätä koulutuksen joustavuutta nuoren elämäntilanteen mukaan. Esimerkiksi avoimet ammattiopinnot vaikuttavat hyvältä käytännöltä.¹⁹⁵ Koulutusratkaisuja mietittäessä tulisi myös huomioida nuoren toimeentulo. Opintonsa aiemmin keskeyttäneet ja mielenterveysongelmia kokevat nuoret voisivat myös hyötyä tuetusta opiskelusta.¹⁹⁶ Tarvetta olisi myös kiinnittää huomiota niihin maahanmuuttajanuoriin, jotka eivät pääse koulutukseen.

Nuoret kokivat, että heitä kuullaan palveluissa, mutta asioihin ei silti välttämättä tartuta. Osa nuorista koki, että he saavat ammattilaiset kuulemaan heitä ja ymmärtämään ne syyt, miksi nuori ei halua hakeutua työhön tai koulutukseen. Oli myös tilanteita, joissa nuoret kokivat vaikutusmahdollisuutensa vähäisiksi. Vaikka viranomaisten väliseen yhteistyöhön suhtauduttiin enimmäkseen myönteisesti ja sitä myös toivottiin, eivät kaikki nuorten kokemukset olleet ongelmattomia. Jäykkä byrokratia, kiinnostumattomuus nuoria kohtaan ja ajan puute nähtiin keskeisinä syrjäyttävinä tekijöinä. Myös toimeentulo-ongelmat koettiin raskaina.

Johtopäätökset

Seuranta-indikaattoreiden kehittäminen

Tilastoihin perustuvaa tilannekatsausta nuorisotakuun ensimmäisen vuoden toimeenpanosta hankaloittavat useiden tietojen kohdalla tilastoinnin viiveet. Ajantasaista tietoa on kuitenkin hyvin saatavilla esimerkiksi TEM:n tilastoista, yhteishausta ja useista Kelan tilastoista. Niiden aiheiden osalta, joista ei vielä ole tietoa vuoden 2013 tilanteesta, voidaan tarkastella nuorisotakuun alun lähtötilannetta. Nuorten tilanteeseen Suomessa

195 Souto 2013.

196 Härkäpää ym. 2013.

nuorisotakuun ensimmäisen vuoden jälkeen vaikuttavat nuorisotakuun toimenpiteiden lisäksi monet muut asiat. Nuorten työttömyys vaihtelee herkästi esimerkiksi taloudellisten suhdanteiden mukaan, kuten aikasarjat osoittavat. Tämä tulee ottaa huomioon nuorisotakuun ensimmäisen vuoden jälkeistä tilannetta tarkasteltaessa. Lisäksi nuorisotakuu on vasta käynnistynyt ja pääsemässä vauhtiin ja esimerkiksi nuorten ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn kriteerit muuttuvat vasta vuonna 2014. Tulisi myös muistaa, että muutokset esimerkiksi monissa hyvinvointiin liittyvissä indikaattoreissa tapahtuvat hitaasti.

Nuorisotakuun tunnettuus ja palvelujen saatavuus

Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hankkeessa koottiin kysely- ja haastatteluaineistoa TE-toimistojen ja oppilaitosten johdolta ja henkilöstöltä, sosiaalityöntekijöiltä ja etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä. Näkemyksiä nuorisotakuusta, sen toteuttamiseen käytettävistä palveluista ja nuorisotakuun vaikutuksista koottiin myös nuorilta ja työnantajilta, joiden näkemykset edustavat yksityisten yritysten mielipiteitä. Nuorisotakuun tutkimuksellista tukea varten hankitun aineiston perusteella nuoret tietävät yleensä nuorisotakuun olemassa olostsa, mutta tuntevat harvemmin sen sisältöä. Nuorisotakuun tuntevat keskimääräistä harvemmin pelkän peruskoulun varassa olevat nuoret. Työnantajat tuntevat nuorten tavoin nuorisotakuun nimeä, mutta harvemmin tuntevat tarkkaan sen sisältöä. Työnantajat toivoisivat saavansa enemmän tietoa nuorisotakuusta etenkin TE-toimistoilta.

Enemmistö nuorten parissa toimivien organisaatioiden johtajista ja henkilöstöstä kokee nuorisotakuun nykyiset toteuttamismahdollisuudet vähintään kohtalaisiksi. Toimijat uskovat tätäkin paremmin nuorisotakuun tuleviin toteuttamisen edellytyksiin. Koulutustakuun toteuttamista pidetään tavoitteiltaan helpommin toteutettavana sekä nykyisin että tulevaisuudessa kuin muita nuorisotakuun osioita. Nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttavat sekä nuorten palveluissa toimivien viranomaisten että nuorten näkökulmasta yleinen työmarkkinatilanne ja nuorten toiveiden mukaisten koulutuspaikkojen puuttuminen. Tämän lisäksi nuoret kokevat, että tietoa palveluista ja erilaisista tukimuodoista on vaikea löytää. Aineiston perusteella noin viidesosa nuorista koki haluavansa kuntoutusta. Tätä yleisemmin nuoret ilmaisivat tarvitsevänsä enemmän apua etenkin tavoitteiden ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymiseen liittyen sekä tietoa koulutuksesta ja työelämästä. Avun ja tuen saaminen koetaan vaivalloiseksi. Nuoret käyttävätkin etenkin lähipiiriä, kuten kavereita ja sukulaisia tulevaisuudensuunnitelmiaan koskevan tiedon hankinnassa. Myös oppilaitokset koetaan tärkeiksi tiedonlähteiksi.

Nuorisotakuun toteuttamisen edellytyksenä on koulutuksen eri muotojen sekä nuorisopalvelujen, kuten nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön riittävä saatavuus. Nämä ovat tutkimuksellisen tuen havaintojen perusteella eniten lisäresursseja saaneita ja nuorisotakuun toteuttamisen kannalta toimivaksi koettuja palveluita. Nuorten palveluissa toimivat viranomaiset nostavat puolestaan esille nuorisotakuun toteuttamista vaikeuttavana tekijänä kuntoutuspalveluiden heikon saatavuuden. Nuorten päihde- ja mielenterveyspalveluiden, Kelan ammatillisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan saatavuus koetaan myös heikoksi, eivätkä nämä kuntouttavat palvelut toimi nuorisotakuuta edistävästi.

Nuorisotakuun myötä organisaatioissa on panostettu ja resursoitu nuorten palveluihin. Resurssit ovat lisääntyneet etenkin työpajatoiminnassa ja etsivässä nuorisotyössä, lukiokoulutuksessa resurssit ovat puolestaan pysyneet ennallaan. Nuorisotakuu on vaikuttanut myönteisesti nuorten palveluja tuottavien organisaatioiden omaan toimintaan.

Keskimäärin yli puolessa organisaatioista toimintamallit ovat muuttuneet nuorisotakuun myötä, sen sijaan oppilaitoksissa muutosta on tapahtunut keskimääräistä vähemmän. Nuorisotakuu on vaikuttanut organisaatioiden resurssien lisääntymiseen, yhteistyön kehittämiseen nuorten palveluita tuottavien tahojen kanssa ja työnantajien kanssa, nuorten palvelutarjonnan kehittämiseen sekä nuorten palveluohjauksen paranemiseen. Resurssien ja palveluiden kehittämisen lisäksi nuorisotakuun arvioidaan vaikuttaneen myös yhteistyömallien ja verkostotyön kehittämiseen. Nuorisotakuulla koetaan olleen vaikutusta nuorten ammatillisen koulutukseen pääsyn paranemiseen, nuorten ohjautumiseen erilaisiin palveluihin ja työnantajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tähän mennessä tapahtunut muutos ei ole ollut vielä kovin merkittävää, mutta sen arvioidaan lisääntyvän tulevana vuonna.

Tutkimuksellisen tuen hanketta varten tavoitetut nuoret kokivat yleisemmin, ettei nuorisotakuu ole vaikuttanut heidän omaan elämäänsä. Nuorisotakuulla uskotaan olevan kuitenkin vaikutuksia yleisesti nuorten tulevaisuudensuunnitelmien selkiytymiseen ja motivoitumiseen suunnitelmien toteuttamiseksi sekä nuorten koulutukseen ja työhön hakeutumiseen. Nuorisotakuun myötä on saatu hieman useammin tukea koulutukseen ja työhön hakeutumiseen, ja tästä muutoksesta viestivät yleisimmin työttömänä olevat nuoret. Ilman koulutusta ja työtä olevat alle 25-vuotiaat nuoret arvioivat nuorisotakuun vaikutuksia myönteisimmin. Näin ollen nuorisotakuun vaikutukset välittyvät parhaiten siltä kohderyhmältä, johon sen on haluttukin vaikuttaa.

Nuorille vuonna 2011 toteutetun Nuorten ääni -kyselyn perusteella kavereiden ja perheen ohella oppilaanohjauksella on ollut ja on edelleen tärkeä merkitys nuorten avun saamiseen tulevaisuuden suunnitelmien selvittämiseksi. Nuorisotakuun tutkimuksellista tukea varten tehdyn kyselyn perusteella internet toimii parhaiten lukion suorittaneiden ja korkeakoulutettujen nuorten tiedon ja tuen välittämisen kanavana, kun vähemmän koulutetut nuoret tarvitsevat heidän elinpiiriinsä lähelle tulevaa viestintää nuorisotakuusta ja siihen liittyvistä palveluista. Työnantajille vuonna 2012 toteutetussa valtakunnallisessa Kotti-hankkeessa tehdyn nuorisoharavan mukaan työnantajilla on kiinnostusta tehdä yhteistyötä julkisen sektorin kanssa nuorten työllistämiseen liittyvissä asioissa. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hankkeen havainnot vahvistavat tätä nuorisoharavassa syntynyttä kuvaa lisätä yhteistyötä julkisen sektorin ja yksityisen yritysten välillä nuorisotakuun toteuttamiseksi.

Kiteytetysti arvioiden nuorisotakuun alkuvaiheessa on tapahtunut selvää muutosta siinä, että nuoriin, heidän palvelutarpeisiinsa ja palvelujen kehittämiseen kiinnitetään aiempaa enemmän huomioita. Tietoisuuden lisääntymisen ohella myös nuorten palveluissa toimivien tahojen välisen yhteistyön lisääntyminen on ollut merkittävä muutos. Yhteistyön tiivistäminen ja palveluintegraatio edellyttää kuitenkin jatkossa muutoksia myös organisaatioiden omissa toimintamalleissa.

Monialainen yhteistyö

Tutkimuksellisen tuen aineiston perusteella eri toimijoiden välinen hyvä yhteistyö on keskeisin edellytys nuorisotakuun toteuttamiselle. Eräs kyselyyn vastannut ammattilainen totesi, että **"tehdään yhdessä nuorisotakuuta"**. Nuorisotakuun käynnistyttyä organisaatioihin ja niiden toiminta-alueille on nimetty nuorisotakuun vastuuhenkilöitä, perustettu nuorisotakuutyöryhmiä sekä määritelty nuorisotakuun toteuttaminen paikallisen lakisäätöisen ohjaus- ja palveluverkoston tehtäväksi. Nuorisotakuun myötä yhteistyö on tiivistynyt takuun toteuttamisen ensimmäisen vuoden aikana nuorten parissa toimivien organisaatioiden sisällä ja oppilaitosten sekä työnantajien kanssa.

Yhteistyön tiivistyminen nuorten parissa toimivien tahojen ja elinkeinoelämän kanssa antaa hyvät puitteet nuorisotakuun mukaisen kumppanuusmallin kehittämiseen. Panostusta tarvitaan edelleen etenkin moniammatillisten yhteistyökäytäntöjen kehittämiseen. Työnantajien yhteistyö TE-toimistojen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa nuorten rekrytointeihin liittyen on lisääntynyt. Työnantajilla on kuitenkin tarvetta yhteistyön tiivistämiselle nuorten työllistämiseksi etenkin oppilaitosten, mutta myös TE-toimistojen kanssa. TE-toimistojen tulisi puolestaan tiivistää yhteistyötä erityisesti moniammatillisten viranomaisverkostojen kanssa nyt kun TE-palveluiden uudistuksen alkuvaiheen vaikeudet ovat väistymässä. Vaikka nuorten osallistamiseen käytetään erilaisia keinoja, ei nuorten osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen ole toistaiseksi juurikaan kehittynyt.

Vaikka nuorisotakuun toteutus on käynnistynyt varsin epätasaisesti eri paikkakunnilla, on nuorisotakuu nostettu useilla paikkakunnilla ja seuduilla poliittisella tasolla keskeiseksi painopisteeksi. Monet kunnat ovat ottaneet kokonaisvastuun ja koordinaattorin roolin nuorten palveluissa, ja panostaneet paljon nuorisotakuun toimeenpanoon ja siihen liittyvään eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Monissa kunnissa on tehty selvityksiä nuorten tarpeista ja palvelujen toimivuudesta ja niiden kehittämisestä, laadittu tältä pohjalta konkreettinen toimenpideohjelma ja lisätty asian tunnettuutta erilaisten viestintäkampanjoiden, tilaisuuksien ja medianäkyvyyden avulla. Useimmiten nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on ollut tässä avaintoimijana. Hyviä esimerkkejä nuorisotakuun monialaisen yhteistyön kehittämisestä löytyy esimerkiksi Keski-Suomesta, Oulusta, Mikkelistä, Porvoosta, Järvenpäästä ja Hämeenlinnasta. Toimenpideohjelmien tavoitteet vaihtelevat riippuen paikallisista kehittämistarpeista ja yhteistyöverkoston toimivuudesta. Työn painopisteen muuttaminen korjaavasta toiminnasta ennaltaehkäisyyn, saumattomien palveluketjujen rakentaminen, nuorten osallisuuden lisääminen sekä yritysyhteistyön kehittäminen ovat keskeisimpiä tavoitteita.

Yhden luukun -periaatteella toimivat matalan kynnyksen palvelupisteet tekevät tehokasta nuorten syrjäytymisen ehkäisytyötä. Olennaista niiden toiminnassa on kopin ottaminen nuoresta ja nuorten pallottelua palvelupisteestä toiseen estävä palveluohjaus ja prosessin seuranta. Tällaisia monialaisia yhden luukun -periaatteella toimivia palvelupisteitä on käynnistetty viime vuosina useille paikkakunnille, muun muassa Ouluun, Mikkeliin, Tampereelle ja Järvenpäähän, myös Joensuun seudun ammatillisen koulutuksen ja oppilaan- ja opiskelijaohjauksen kautta rakentunut Ohjaamo-malli kuuluu tähän palvelukonseptiin. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen toimivuutta ja vaikuttavuutta koskevassa tutkimuksessa todettiin, että keskeisintä on panostaa nuoria ja heidän perheitään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tukeviin peruspalveluihin. Tukea ja ohjausta pystytään tarjoamaan oikea-aikaisesti, nuoren ongelmat eivät pääse mutkistumaan, ja näin vähennetään tarvetta turvautua kalliisiin erityispalveluihin.¹⁹⁷ Nuorten matalan kynnyksen palvelupisteissä kuntien ja muiden viranomaisten peruspalvelut on onnistuttu tuomaan helposti lähestyttäväksi ja lähelle palvelujen käyttäjiä. Näiden palvelupisteiden toimintamalleissa on paljon yhteisiä piirteitä ja periaatteita, mutta myös paikallisista palvelutarpeista juontuvia erilaisia painotuksia. Joissakin on vahva kytkentä sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja psykososiaaliseen tukeen, joissakin korostuu nuorisotoimen ja nuorten tieto- neuvonta- ja ohjauspalvelujen viitekehys ja joissakin puolestaan koulutuksen ja oppilaan- ja opiskelijaohjauksen viitekehys.

197 Notkola ym. 2013

Monialaiseen yhteistyöhön liittyvinä hyvinä käytäntöinä voidaan myös nostaa erilaiset nivelvaiheiden saattaen vaihtamisen –periaatteella toteutetut yhteistyömallit, joiden avulla varmistetaan systemaattisesti nuorten pääsy palvelu-, työ- tai koulutuspolullaan eteenpäin. Useimmiten näissä palvelumalleissa on avaintoimijana etsivä nuorisotyö, jonka yhteyksillä opinto-ohjaukseen, TE-toimistoon ja muihin paikallisiin palveluihin on merkittävä vaikutus väliinpuotoamisen ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

Eri toimijoiden välisessä tietojen vaihdossa on suuria haasteita erityisesti silloin, kun pyritään rakentamaan tavoitteellisia sektorirajat ylittäviä palvelukokonaisuuksia. Tietojen siirron ja vaihdon ongelmat hankaloittavat eri toimijoiden välistä yhteistyötä, nuoria ei tavoiteta, tehdään turhaa päällekkäistä työtä, palvelujen sujuvuus kärsii tai palveluprosessit katkeavat. Yksittäistä nuorta koskevia tietoja on hajallaan lukuisissa asiakastietojärjestelmissä, jotka vaihtelevat ajantasaisista sähköisistä rekistereistä yksittäisten työntekijöiden ylläpitämiin muistiinpanoihin. Valtakunnallista ohjeistusta asiakasrekistereistä on kehitetty terveydenhuollossa, mutta se puuttuu lähes kokonaan esimerkiksi koulutuksesta. Nykyiset tietojärjestelmät eivät myöskään mahdollista eri toimijoiden välistä tietojen sähköistä yhteiskäyttöä. Organisaatio- ja rekisterikeskeinen tietosuojasäännöstö aiheuttaa vaikeuksia, kun pyritään yhteistyön avulla vastaamaan nuoren tuen ja palvelujen tarpeisiin. Yksittäiset eri tahoilla kertyvät havainnot huolista nuoren kehityksessä jäävät usein huomaamatta, koska tietosuojasäännökset estävät niiden tarkastelun yksilökohtaisena kokonaisuutena. Kun nuoren elämänkulusta ja palveluhistoriasta pyritään jälkikäteen saamaan tietoja, on eri toimijoiden tietojen yhdistäminen mahdotonta.

Jotta nuorten palveluissa pystytään aidosti rakentamaan pitkäkestoisia, yksilöllisiä ja paremmin toisiinsa yhteydessä olevia palvelukokonaisuuksia, tulee sähköisiä tietojärjestelmiä kehittää sellaisiksi, että ne mahdollistavat eri toimijoiden välisen tietojen yhteiskäytön. Sähköistä tietojen yhteiskäyttöä voidaan hyödyntää nuorten asiakasprosessin hallinnassa, eri toimijoiden välisessä yhteistyössä ja tietojen vaihdossa sekä palvelua koskevassa vaikuttavuusarvioinnissa. Sen avulla voitaisiin seurata palveluprosessin käynnistymistä, ratkaisujen toteutumista ja työnjakoa.

Koulutustakuun toteutuminen

Koulutustakuun toteutumisen ja koulutukseen pääsyn osalta yhteishaun tiedot osoittavat, että vuonna 2013 koko maassa keskimäärin hieman edellistä vuotta suurempi osuus peruskoulun päättäneistä jatkoi opintojaan toisella asteella. Tutkintoon johtaviin jatko-opintoihin hakematta jättäneiden, opiskelupaikkaa ilman jääneiden ja opiskelupaikan vastaanottamatta jättäneiden osuus siis pieneni vuoteen 2012 verrattuna. Tilanne kuitenkin vaihtelee paljon eri maakuntien välillä. Tutkintoon johtavissa opinnoissa jatkaneista noin puolet jatkoi opintojaan lukiossa ja 42 prosenttia ammatillisessa koulutuksessa vuonna 2012.

Vain perusasteen suorittaneita 20–29-vuotiaita ei-opiskelijoita, eli nuorten aikuisten osaamisohjelman kohderyhmään kuuluvia, oli noin 99 300 nuorta vuonna 2012. Heidän osuutensa oli 14,6 prosenttia koko ikäluokasta. Näiden koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuus vaihteli maakunnittain, suurin se oli Uudellamaalla. Muita kuin kotimaisia kieliä (suomi, ruotsi, saame) äidinkielenään puhuvien osuus koulutuksen ulkopuolisista nuorista oli 26 prosenttia. Kaikista vain perusasteen suorittaneista 20–29-vuotiaita 43 prosenttia oli töissä, 19 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella, 18 prosenttia opiskeli, 13 prosenttia oli työttömänä, 6 prosenttia eläkkeellä ja prosentti varusmies- tai siviilipalveluksessa.

Kyselyaineiston perusteella nuorten palveluissa toimivat ammattilaiset ovat tyytyväisiä ammatillisen koulutuksen saatavuuteen sekä oppilaan- ja opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon palveluihin. Nuorisotakuun toteuttamisessa pidetään haasteena sitä, että ammatillisen koulutuksen paikat ovat jakautuneet alueellisesti hyvin epätasaisesti. Koulutustakuun toteuttamiseksi tarvitaan kuitenkin sekä nuorten että viranomaisten mukaan nykyistä enemmän resursseja kouluttautumista tukeviin palveluihin, kuten oppilaan- ja opiskelijaohjaukseen ja kouluterveydenhoitoon. Lisäksi nuorten työllistymistä ja koulutusta tukevien palveluiden käyttöä on vaikeuttanut enenevästi palveluiden keskittyminen, jolloin pidentyneet etäisyydet hankaloittavat nuorten pääsyä tarvittaviin palveluihin.

Nuorten koulutukseen pääsyn ja kouluttautumisen tukemisessa ovat oppilaitosten, etsivän nuorisotyön, nivelvaiheen koulutuspalveluiden ja työpajojen väliset yhteistyömallit osoittautuneet tuloksellisiksi. Joillakin seuduilla varmistetaan yhteistyöverkoston avulla systemaattisesti koko ikäluokan opiskeluun tai muihin palveluihin siirtymiä. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisessa ovat osoittautuneet tuloksellisiksi oppilashuollon tehostettu toiminta, työssäoppimisen laajentaminen ja työpajojen kanssa tehtävä yhteistyö. Erilaisissa kehittämiss Hankkeissa on laajennettu nuorten ammatillisen oppimisen väyliä esimerkiksi tuotantokoulun, avoimen ammattiopiston, työpajojen opinnollistamisen ja tuetun oppisopimuskoulutuksen avulla.

Nuorten aikuisten osaamisohjelman toteutuksessa on monilla seuduilla ollut haasteena kohderyhmän tavoittaminen. Onnistumisen avaimena tässä työssä on oppilaitosten yhteistyöverkostojen toimivuus. Joissakin oppilaitoksissa ollut esimerkiksi valmiina Noste-ohjelmassa luotu toimintatapa, joka on nyt valjastettu nuorten aikuisten osaamisohjelman opiskelijahankintaan.

Nuorten kouluttautumista tai työllistymistä tukevaan ohjaustyöhön saadaan uudenlaista systematiikkaa ja tavoitteellisuutta sekä TE-toimistoissa, työvoiman palvelukeskuksissa että monissa muissa työllistymistä tukevissa palveluissa käyttöön otettavan tutka-menetelmän avulla. Suosittelemme menetelmän mahdollisimman laajaa käyttöönottoa nuorisotakuun toimeenpanoa edistävissä nuorten palveluissa.

Työllistymisen tukeminen

Työvoimatutkimuksen tietojen perusteella näyttää siltä, että nuorten, eli alle 25-vuotiaiden, työttömyysaste oli vuonna 2013 korkeampi kuin edellisenä vuonna mutta alhaisempi kuin vuosina 2009–2011. Nuorten työllisyystilanteeseen vaikuttavat monet tekijät. Nuorten työttömyysasteen kasvu heijastelee nuorten miesten työttömyyden kasvua; nuorten naisten työttömyysaste on laskenut vuodesta 2009 alkaen. Miesten työttömyys on naisten työttömyyttä korkeampi ja vaihtelee enemmän.

TEM:n työnvälitystilastot osoittavat, että nuorisotakuun kannalta keskeisten ryhmien, alle 25-vuotiaiden työttömien ja 25–29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien, lukumäärä oli nuorisotakuun ensimmäisen vuoden lopussa (joulukuussa 2013) suurempi kuin ennen nuorisotakuun alkua (joulukuussa 2012). Työttömien työnhakijoiden lukumäärään vaikuttaa muun muassa se, kuinka aktiivisesti nuoret ilmoittautuvat TE-toimistoihin työnhakijoiksi. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus tämän ikäisestä väestöstä kasvoi 4,9 prosentista vuonna 2012 5,9 prosenttiin vuonna 2013. Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus alle 25-vuotiaista oli suurin Lapin, Kainuun ja Keski-Suomen ELY-keskusten alueilla. Myös nuorten rakennetyöttömien osuus ikäryhmästä on kasvanut vuoden 2013 aikana.

Työttömyyslukuihin vaikuttavat toimenpiteiden lisäksi monet muut asiat. Tässä yhteydessä ei ole myöskään mahdollista esittää arvioita siitä, millaisia työttömyysluvat olisivat ilman nuorisotakuun toimenpiteitä. **Tämän vuoksi on tärkeää myös tarkastella nuorille työttömille tarjottuja toimenpiteitä sekä sitä, miten nuorisotakuun keskeinen tavoite, eli se, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Vuonna 2013 alle 25-vuotiaiden työnhakijoiden työttömyyksistä keskimäärin 26 prosenttia ylitti kolmen kuukauden rajan. Tämä osuus oli suurempi kuin edellisenä vuonna. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden aktivointiasteen vuosikeskiarvo oli hie- man pienempi vuonna 2013 kuin 2012, mutta loppuvuodesta 2013 alkaen tilanne on parantunut. Tammikuussa 2014 aktivointiaste oli korkeampi (34 %) kuin vuo- den 2013 tammikuussa (29 %).**

Nuorten työllistymisen tukemisessa käytettävien palveluiden saatavuus ja sen myötä toimivuus on parantunut nuorisotakuun ensimmäisen vuoden 2013 alusta kevääseen 2014 mennessä. TE-palvelujen, TE-toimistojen asiakaspalvelun organisoinnin ja toimis- toverkon muutokset, valtionhallinnon tuottavuusohjelman vaikutukset resursseihin sekä samanaikaisesti kasvanut nuorten työttömyys ovat olleet isoja haasteita nuorten työllis- tymisen tukemisessa. Myös taloudelliset tuet vaikuttavat työnantajien kiinnostukseen työllistää nuoria. Nuorten työelämävalmiudet ja osaaminen suhteessa työn vaatimuksiin nousevat myös usein kynnyskysymyksiksi nuorten rekrytoinnissa. Kyselyjen perusteella nuorten palkkatuen Sanssi-kortin ja muiden TE-toimistojen palvelumuotojen tunnettuus ei ole nuorten eikä työnantajien puolella riittävää. TE-toimistojen toivottaisiin tehostavan markkinointia Sanssi-kortista sekä työkokeilusta työnantajien suuntaan.

Nuorten työllistymistä tukevissa hyvissä käytännöissä korostuu työpajatoiminta ja sen palveluverkostossa tehtävä monialainen yhteistyö. Työpajoilla tehdään innovatiivista kehittämistyötä monipuolistamalla niiden työaloja ja muuta palvelutoimintaa, kehittä- mällä seinätöntä pajatoimintaa, lähentämällä pajoja yritysmaailmaan ja kehittämällä yri- tisyhteistyötä. Joillakin paikkakunnilla on panostettu hyvin tuloksin nuorten työnhaun alkuvaiheeseen tehostamalla palvelutarvearviointia, työllistymis- tai muun palvelusuun- nitelman laatimista, yksilöllistä ohjausta ja valmennusta sekä yritysyhteistyötä. Nuori- sotakuun ensimmäinen toimintavuosi on ollut kuitenkin työpajojen toimintaedellytys- ten kannalta monin tavoin huolestuttava, koska TE-toimistojen palveluvalikoiman ja toi- mistoverkon muutosten vuoksi nuorten ohjautuminen pajoille on vaikeutunut. Nuoriso- takuun toteutuksen kannalta työpajojen toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää. Haasteita on ollut etenkin työkokeilussa, joka ei vastaa ammattikoulutettujen eikä hei- kommassa työmarkkina-asemassa olevien kouluttamattomien nuorten tarpeisiin. Työko- keilun linjauksia ja ohjeita tulisi muokata edelleen nykyistä joustavammaksi sekä palve- lun kohderyhmien, tavoitteiden että toteutuksen osalta. Jatkossa tarvitaan nuorten työ- elämään ja koulutukseen valmentaville palveluille, elämänhallintaa tukeville sosiaalisen kuntoutuksen sekä ammatillisen kuntoutuksen palveluille nykyistä selkeämmät määrit- telyt ja profiilit. Tämä edellyttää keskeisten palvelujen järjestäjien, TE-hallinnon, kun- tien ja Kelan välisen tehtävänjaon ja yhteistyön selkiyttämistä. Nuorten palveluihin pää- syn turvaaminen tulee ottaa kärkitavoitteeksi työelämäosallisuutta edistävää toimintaa kehittävän työryhmän (TEOS) työskentelyssä.

TE-hallinnossa on tehty vuonna 2011 TE-toimistoille ja työvoiman palvelukeskuk- sille kysely nuorten palveluista. Kyselyitä on tehty myös nuorille ja työnantajille nuor- ten palveluista ja nuorten työllistämisen edellytyksistä. TYP-kyselyn perusteella nuoria

ohjataan palveluihin liian myöhään. Kyselyn pohjalta ehdotetaan ennalta ehkäisevää ja nopeampaa ohjausta TYPiin. Tätä voi suositella myös nuorisotakuun arvioinnin havaintojen perusteella, sillä keskeiseksi kehittämiskohteeksi nousevat juuri nuorten tarvitsema henkilökohtainen palvelu. TE-toimistoille suunnatun kyselyn perusteella enemmistöä TE-toimistossa ei ole yhtään päätoimista nuorten neuvojaa. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hankkeessa on noussut esille nuorten neuvojien tarve ja nuorten mahdollisuus saada henkilökohtaista tukea myös palvelulinjalla 1 asioidessaan. Tällaista vastuuneuvojamallia, jota pyrittiin edistämään aiemmassa yhteiskuntatakuussa, on tarpeen käyttää myös nykyisissä TE-palveluissa. TE-palveluissa on edelleen haasteena yhteistyö sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä kuntoutuspalveluiden kanssa kuten vuonna 2011 toteutetussa kyselyssä havaittiin. TE-toimistojen palvelulinja 2:n kehittämistyössä ja TYP-toiminnan valtakunnallistamisessa on tarpeen huomioida nuorisotakuun toteuttaminen entistä paremmin. TE-toimistoille vuonna 2011 suunnatussa kyselyssä havaittiin myös puutteita työnantajayhteistyön riittävydessä. Tässä suhteessa nuorisotakuu on vaikuttanut tilanteeseen myönteisesti, vaikkakin edelleen on tarvetta työnantajien paremmalle sitoutumiselle nuorisotakuun toteuttamiseen.

Nuorten sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelut

Nuorisotakuun ensimmäisen toimeenpanovuoden aikana sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen painoarvo on jäänyt vähäiseksi. Tältäkin osin tutkimuksellisen tuen aineiston perusteella saa varsin epätasaisen kuvan palvelujen toimivuudesta ja saatavuudesta eri puolella maata. Kyselyaineiston ja käytännön esimerkkien kautta löytyy monia kunnissa ja järjestöissä kehitettyjä nuorten sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen hyviä käytäntöjä. Kuntien ja eri toimijoiden edellytykset palvelujen ja yhteistyön kehittämiseen ovat paranemassa koko maassa lakimuutosten myötä. Sosiaalihuoltolain uudistus on vireillä, ja yhtenä sen uutena palvelusisältönä on sosiaalinen kuntoutus. Tämä tarjoaa tulevaisuudessa kunnille uudenlaisia mahdollisuuksia tukea nuorten elämänhallintaa ja edistää heidän työmarkkinavalmiuksiaan. Kelan ammatillisen kuntoutukseen pääsyn kriteerit muuttuivat vuoden 2014 alusta siten, että työ- ja opiskelukyvyn alenemisen ohella palveluihin pääsyn perusteina otetaan aiempaa enemmän huomioon sosiaalinen elämäntilanne. Uudistusten vienti käytäntöön vaatii kuitenkin yhteistä suunnittelua, ja tiivistä yhteistyötä palveluihin ohjaavien tahojen kanssa.

Työttömien ja ns. ulkopuolisten nuorten osuus 15–29-vuotiaista nuorista oli 13,2 prosenttia vuonna 2012. Ulkopuolisilla nuorilla tarkoitetaan tässä työvoiman ulkopuolisia nuoria, jotka eivät ole varusmiehiä, siviilipalvelusmiehiä, eläkeläisiä eivätkä opiskelijoita. Ulkopuolisten nuorten osuus on ollut 2000-luvulla suhteellisen tasainen, työttömien nuorten osuus on vaihdellut enemmän. Maakuntien välillä on suuria eroja työttömien ja ulkopuolisten nuorten osuudessa. Sekä työttömien että ulkopuolisten osuudet ikäluokasta ovat suurimmat Kymenlaaksossa. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea sai noin kolme prosenttia 18–24-vuotiaista nuorista vuonna 2012. Toimeentulotukea saavien osuus oli suurin Kymenlaaksossa ja pienin Pohjanmaalla.

Nuorten oma arvio terveydestään on parantunut 2000-luvulla lukiolaisten ja peruskoululaisten keskuudessa. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret kokevat terveytensä huonommaksi kuin lukiolaiset tai peruskoululaiset. Alle 25-vuotiaiden nuorten asunnottomuus on kasvanut voimakkaasti vuosien 2011 ja 2012 välillä ja nuorten pitkäaikaisasunnottomuus kasvoi vuosien 2012 ja 2013 välillä. Asunnottomuus on keskittynyt suuriin kaupunkeihin. Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla asuu noin 90 prosenttia asunnottomista nuorista. Joka neljäs Helsingin asunnottomista nuorista on pitkäaikaisasunnoton.

Kelan ammatilliseen kuntoutukseen osallistui 16–29-vuotiaista 7,2 promillea ikäluokasta. Kuntoutuksesta 72 prosenttia myönnettiin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella. Nuorten ammatilliseen kuntoutukseen pääsy lisääntyi hieman vuosina 2012–2013. Koska nuorten ammatilliseen kuntoutukseen ohjautuminen ei ole parantunut nuorisotakuun ensimmäisen vuoden aikana, ovat STM:n uudet linjaukset ammatillisen kuntoutuksen kriteerien suhteen erittäin tärkeä tuki nuorisotakuun toteutumiselle. Kelan kuntoutuspsykoterapian palvelujen saajamäärät kasvoivat vuoden 2013 aikana, kuntoutuspsykoterapiaa sai 9,3 promillea 16–29-vuotiaista. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien nuorten lukumäärä ja osuus 16–29-vuotiaista kasvoi vuoden 2013 aikana.

Nuorisotakuun taloudellinen tarkastelu

Taloudellisessa tarkastelussa selvitettiin, miten nuorisotakuun käytössä olevat resurssit liittyvät palvelujen vaikuttavuuteen, ja miten käytössä olevien resurssien määrää tulisi mitata ja vertailla suhteessa saavutettaviin tuloksiin. Tiedon kokoaminen oli kuitenkin haasteellista erityisesti määrärahojen kohdentamisen osalta. Palvelujen osalta päädyttiin laskennalliseen määrittelyyn, koska tarkkaa tietoa käyttäjämääristä ei ole saatavilla. **Jatkossa pitäisi tuottaa nykyistä selkeämpää tietoa määrärahoista, ja niiden kohdentumisesta, jotta ne voidaan yhdistää palveluihin ja toimintaan ja tätä kautta aikaansaatuihin vaikutuksiin.**

Vaikuttavuuden osalta eri tilastomenetelmät ja eri tiedon tuottajien moninaisuus tuovat omat haasteensa. Eri tietolähteissä esimerkiksi nuorten työttömyyttä kuvaavat luvut poikkeavat toisistaan. Viive tiedon tuottamisessa hankaloittaa nuorisotakuun vaikuttavuuden arviointia, koska osa tiedoista saadaan vasta vuoden, jopa kahden kuluttua. Päätöksentekoa varten tämä aikaviive on liian suuri. **Lisäksi olisi kehitettävä tilastointia siten, että se mahdollistaa eri ryhmien välisen vertailun. Tämä helpottaisi eri ryhmiin kohdistuneiden toimenpiteiden vaikutusten arviointia.**

Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei nuorisotakuun 55,5 miljoonan euron lisäpanostuksen vaikuttavuudesta voida vielä tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Varovaisesti arvioiden joitain merkkejä nuorisotakuun vaikuttavuudesta voidaan havaita ja toiminnassa voidaan olettaa tapahtuneen muutosta, mikä myös oli yksi nuorisotakuun tavoite. Toimintatapojen ja menetelmien muutosta tarvitaan joka tapauksessa, sillä pelkästään lisäpanostus ei takaa vaikuttavuuden lisäystä. Voidaan kuitenkin arvioida, että määrärahojen ansiosta on välttytty leikkauksilta nuorten palveluissa tai pystytty kompensoimaan niitä. Vuosille 2014 ja 2015 on jo tehty suunnitelmat nuorisotakuun määrärahoista. On tärkeää huomioida, että nuorisotakuun tavoitteiden toteutumiseen vaikuttaa ensisijaisesti yleinen talouden tilanne ja muuttuva nuorten maailma. Talouden taantuma vaikuttaa uusien työpaikkojen syntyyn. **Jatkossa myös toimintatapojen kehittämiseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, ja jos vaikuttavuus ei lisäännä jatkossakaan, myös lisäpanostusta voidaan pitää perusteltuna.**

Tehdyt kyselyt osoittivat määrärahojen ja resurssien tarkastelun olevan haastavaa organisaatioiden johtohenkilöille. Jatkossa tietoisuutta määrärahoista on syytä lisätä. Oppilaitoksissa ja TE-toimistoissa tulisi taloudellisen arvioinnin perusteiden mukaisesti olla tietoa siitä, paljonko on panostettu erilaisiin palveluihin ja toimintaan, jotta on järkevää arvioida, mitä juuri näillä resursseilla ja toimilla on aikaansaatava. Tämä edellyttää tietoa henkilöstöresurssien kohdentumisesta kullekin asiakasryhmälle. Tällä hetkellä tiedon saanti on haastavaa, koska nykyiset työaikajärjestelmät eivät tue tällaista tarkastelua.

Talousnäkökulma osana nuorisotakuun tutkimuksellista tukea ja vaikuttavuuden arviointiin käytettävien indikaattoreiden kehittämistä osoitti tarpeellisuutensa. Valittu taloudellisen arvioinnin kustannus-vaikuttavuus-lähestymistapa edellyttää tarpeen, tavoitteiden, panosten, resurssien, toiminnan sekä vaikutusten ja vaikuttavuuden määrittelyä. Se osoittautui osin yllättävänkin haasteelliseksi. Varsinainen kustannus-vaikuttavuus-analyysi ei tällaisessa arviointitilanteessa tule kysymykseen. Kustannus-vaikuttavuus-analyysia on sovellettu selkeästi rajattavien interventtioiden arviointitutkimuksissa käyttäen kokeellisia tai kvasikokeellisia asetelmia, ja sitä on sovellettu harvoin politiikkaohjelmien arviointiin.

Tarkastelun pohjana olleiden talousarvotietojen käyttämisessä oli omat haasteensa, koska tietoa panosten kohdentumisesta ei ollut aina saatavana. Siksi nuorisotakuun panosten määrittelyssä jouduttiin osittain käyttämään ikäryhmäosuuksiin perustuvia arvioita. Laskelmat on kuitenkin tehty läpinäkyvästi, mikä tukee lähestymistavan hyödyntämistä jatkossa, kun käytettävissä on tietoja nuorisotakuun toteutuneista kustannuksista. Tarkastelua kaiken kaikkiaan vaikeutti se, että nuorisotakuun voimaantulosta oli kulunut vain vähän aikaa. Monia tarvittavia tietoja ei ollut saatavana, mikä hankaloitti erityisesti vaikuttavuuden arviointia. Vaikuttavuus määriteltiin nuorisotakuun tavoitteiden toteutumisena eli nuorten työllistymisenä ja opiskelun aloittamisena. Näin määritellyn vaikuttavuuden arviointia vaikeutti lisäksi se, että työllistymiseen ja koulutuksen aloittamiseen vaikuttavat myös monet muut seikat kuin nuorisotakuun toimet. Tällaisia ovat esimerkiksi yleinen taloudellinen tilanne ja muiden työnhakijoiden määrä. Vertailtaessa esimerkiksi pelkästään nuorten työttömien määriä vuosina 2012 ja 2013, voidaan havaita nuorten työttömyyden vain lisääntyneen nuorisotakuusta huolimatta. Toisaalta tiedetään, että myös taloudellinen ja työttömyystilanne ovat heikentyneet. **Vaikuttavuuden arviointiin pitää kehittää sellaisia indikaattoriyhdistelmiä, joiden avulla tärkeimpien muiden tekijöiden vaikutusta voidaan vähentää. Esimerkiksi tarkastelemalla muutosta nuorten ja vanhempien ikäryhmien työttömyydessä samanaikaisesti voidaan havaita nuorten työttömyyden heikkenen hieman vähemmän kuin vanhempien ikäryhmien työttömyyden.**

Työttömyyden kustannuksia tarkastellaan tavallisimmin työttömyysturva- ja toimeentulotukimenojen näkökulmista. Työttömyyden ja mahdollisen syrjäytymisen kustannukset ovat todellisuudessa näitä suuremmat. Työttömyydestä aiheutuu myös tuotannonmenetystä ja syrjäytymisestä myös kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollolle, ja näitä on haasteellista arvioida. TEM:in nuorten yhteiskuntatukuuta koskeneessa julkaisussa oli vuonna 2012 arvioitu, että työttömän nuoren kustannukset julkiselle sektorille, kun otetaan huomioon työmarkkinatuki, asumistuki ja toimeentulotuki ovat vuositasolla, vuoden 2010 tiedoilla laskettuna noin 10 000 euroa vuodessa (bruttokustannus 10730 €, ja veropalautuma huomioon ottaen 9407€). Tällöin, jos nuorisotakuun lisäpanostuksella 55 miljoonalla onnistuttaisiin ehkäisemään 5 500 nuoren vuoden mittainen tukien varassa eläminen, siten että nuoret työllistyisivät avoimille työmarkkinoille kohtuullisella palkalla, nuorisotakuu maksaisi itsensä säästyneinä työttömyys- ja toimeentuloturvamenoina. On myös syytä muistaa, että säästön lisäksi nuoret olisivat aktiivisempia ja hyvinvoivempia suomalaisia, tarvitsisivat vähemmän sosiaali- ja terveyspalveluja, jolloin tuottoja ja säästöjä tulisi myös tulevina vuosina.

Kehittämisehdotukset

Vaikka nuorisotakuun toteutus on käynnistynyt varsin epätasaisesti eri paikkakunnilla, on sen toteutuksessa onnistuttu useilla paikkakunnilla. Tämä kehitys pitäisi ulottaa jokaiseen kuntaan. **Oleennaista tässä kehittämistyössä on, että paikkakuntakohdaiset yhteistyömallit ja palveluprosessit ovat koordinoituja, yhdessä sovittuja ja sujuvasti toimivia.** Nuorten palvelut integroivan palvelumallin kehittämisen lähtökohtana voi toimia paikallinen tai seudullinen palvelutarjotin ja toimijakartta. **Onnistumisen avaimena tässä kehittämistyössä on, että kunnissa lähdetään liikkeelle yhteisen strategian ja tahtotilan luomisesta.** Kaikki nuorten palveluihin osallistuvat toimijat, sekä julkisen sektorin toimijat että järjestöt tarvitaan mukaan kehitystyöhön. Lähtökohtana on se, että nuorten osallisuuden tukeminen on kaikkien toimijoiden yhteinen asia, nuorten kanssa tehtävää yhteistä työtä. Jotta työ on sujuvaa ja tuloksellista, tarvitaan yhteisiä pelisääntöjä, vastuunjakoja, kumppanuutta ja sitoutumista. Tämän pohjalta voidaan lähteä rakentamaan eri toimijoiden kesken yhteinen integroitu palvelumalli, joka mahdollistaa nuorten tarpeista käsin rakentuvat palveluprosessit. Yhteisen mallin rakentaminen edellyttää myös sitoutumista yhteiseen työotteeseen, jonka avulla voidaan murtaa totuttuja asiakastyön kaavoja, madaltaa ja purkaa eri sektoreiden raja-aitoja ja keinotekoisia rajoituksia sekä sujuvoittaa tiedonkulkua. Myös kuntien sisäisiä eri hallinnonalojen välisiä raja-aitoja pitää madaltaa, samoin kuin kuntien ja muiden eri toimijoiden välisiä, mikä mahdollistaa tavoitteellisten palvelukokonaisuuksien rakentamisen.

Jatkossa tarvitaan yhteisen näkemyksen ja konkreettisten toimien kirkastamista sekä toimintamallien muutosten seuranta myös valtakunnan tasolla. Nuorisotakuun toteuttamista ja seuranta varten tarvitaan tulosten seurannan ohella myös eri toimijoiden roolien, prosessien ja yhteistyön määrittämistä ja selkiyttämistä. Tämä edellyttää myös jatkossa eri ministeriöiden, Kuntaliiton, Kelan ja muiden nuorisotakuun sidosryhmien tiivistä yhteistyötä, mikä on käynnistynyt lupaavasti Nuorisotakuu-ryhmässä. Nuorisotakuun toimeenpanon toteutumisessa tulisi seurata jatkossa myös organisaatioissa tapahtuvia muutoksia. Näiden mittarina voidaan käyttää a) arvioita omassa organisaatiossa, työssä sekä palveluissa tapahtuvasta muutoksesta, b) yhteistyössä tapahtuvaa muutosta sekä c) arvioita nuorten tilanteesta tapahtuvasta muutoksesta.

Jatkossa tarvitaan nuorisotakuuta tukevien palveluiden tehokkaampaa hyödyntämistä ja uusien nuorten tarpeisiin paremmin vastaavien palveluiden kehittämistä. Nuorisotakuun tuntemusta ja nuorisotakuun teemoja voisi tarkastella osana nuorisobarometria. Keskeistä olisi saada erilaisissa elämäntilanteissa olevat nuoret mukaan kehittämistyöhön ja selvittää tarkemmin työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten palvelutarpeita ja -kokemuksia esimerkiksi haastattelututkimuksen avulla. Nuorten näkökulmaa on tärkeää painottaa myös hyvien käytäntöjen tunnistamisessa.

Nuorisotakuun toimeenpanon tehostamiseksi tarvitaan **jokaiselle paikkakunnalle tai seudulle ennalta ehkäisevällä otteella toimiva monialainen matalan kynnyksen palvelupiste, jonka avulla voidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tarjota nuorelle tukea ja ohjausta ja estää hänen ongelmiansa pitkittyminen ja mutkistuminen.** Toimintamallin avulla nuorten palveluissa pystytään nykyistä paremmin panostamaan yksittäisten irrallisten palvelujen sijaan tavoitteellisiin palvelukokonaisuuksiin ja palveluohjaukseen. Eri ministeriöiden yhteisesti suunnittelema Ohjaamomalli vastaa pitkälle näihin palvelutarpeisiin. Tämän ohella myös suunnitteilla työvoiman

palvelukeskusten lakisääteistäminen ja ulottaminen kaikkiin kuntiin vuoden 2015 alusta. Hyvin toimiessaan tämä palvelumalli vastaisi sellaisten nuorten moniammatillisen tuen tarpeisiin, jotka ovat olleet työttömänä yli 6 kuukautta.

TE-hallinnon työkokeilun linjauksia ja ohjeita tulisi muokata edelleen nykyistä joustavammaksi sekä palvelun kohderyhmien, tavoitteiden että toteutuksen osalta. Jatkossa tarvitaan nuorten työelämään ja koulutukseen valmentaville palveluille, elämänhallintaa tukeville sosiaalisen kuntoutuksen sekä ammatillisen kuntoutuksen palveluille nykyistä selkeämmät määrittelyt ja profiilit. Tämä edellyttää kaikkien näiden palvelujen kokonaistarkastelua ja keskeisten palvelujen järjestäjien, TE-hallinnon, kuntien ja Kelan välisen tehtävänjaon ja yhteistyön selkiyttämistä. Nuorten palveluihin pääsyn turvaaminen tulee ottaa kärkitavoitteeksi ja työelämäosallisuutta edistää toimintaa kehittävän työryhmän (TEOS) työskentelyssä.

Ammatilliseen koulutukseen tarvitaan nykyistä joustavampaa ja nopeasti koulutustarpeisiin reagoivaa koulutustarjontaa. Tutkimuksellisen tuen aikana on nousut esiin monia kohderyhmiä, joiden koulutukseen pääsy on nykyisin vaikeaa, esimerkiksi väärälle alalle kouluttautuneiden nuorten täydennys- ja uudelleen koulutus, koulutuksen toistuvasti keskeyttäneet nuoret ja huonoin arvosanoin valmistuneet ylioppilaat, maahanmuuttajataustaiset nuoret sekä nuoret, joilla on mielenterveysongelmia. Osatyökykyisten nuorten koulutusta tulisi tukea kuntoutuksen ja koulutuksen yhdistämisellä. Nuoret tarvitsevat koulutuksessa joustavuutta sisältöihin ja siirtymiin.

Hankemuotoisesti kehitettyjen uudenlaisten räätälöityjen ja työelämälähtöisten koulutusmallien käyttö ja saatavuus pitää levittää koko maahan. Tämän avulla voidaan kiinnittää ammatilliseen koulutukseen erityistä tukea tarvitsevia nuoria ja sellaisia nuoria, jotka syystä tai toisesta eivät selviydy normaalissa koulumaisessa opetuksessa. Tällaisia hyviksi osoittautuneita koulutusmalleja ovat esimerkiksi tuotantokoulun ja avoimen ammattiopiston toimintamallit, työpajojen opinnollistaminen sekä tuettu oppisopimuskoulutus.

Jatkossa nuorisotakuun toimeenpanossa on panostettava nuorille kohdennettujen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuksen palvelujen kehittämiseen. Kuntien ja Kelan edellytykset tähän ovat paranemassa lakimuutosten myötä, mikä tarjoaa tulevaisuudessa nykyistä paremmat mahdollisuudet tukea nuorten elämänhallintaa ja edistää heidän työmarkkinavalmiuksiaan. Tässä kehittämistyössä on olennaista hyödyntää eri puolilla maata kunnissa ja järjestöissä kehitettyjä hyviä käytäntöjä ja vakiinnuttaa hyviksi osoittautuneiden palvelumallien saatavuus koko maassa. Palvelujen kehittämistyössä tulee myös aktiivisesti hyödyntää käynnistyvän ESR-ohjelmakauden tarjoamia mahdollisuuksia.

Jotta nuorten palveluissa pystytään aidosti rakentamaan pitkäkestoisia, yksilöllisiä ja paremmin toisiinsa yhteydessä olevia palvelukokonaisuuksia, tulee sähköisiä tietojärjestelmiä kehittää sellaisiksi, että ne mahdollistavat eri toimijoiden välisen tietojen yhteiskäytön. Sähköistä tietojen yhteiskäyttöä voidaan hyödyntää nuoren asiakasprosessin hallinnassa, eri toimijoiden välisessä yhteistyössä ja tietojen vaihdossa sekä palvelua koskevassa vaikuttavuusarvioinnissa. Sen avulla voitaisiin seurata palveluprosessin käynnistymistä, ratkaisujen toteutumista ja työnjakoa. Nykyisellään eri toimijoiden välinen tietojen siirto ja vaihto on saatava vähintään niin tiiviiksi kuin nykyinen tietosuojalla sallii. Tämä tulee nostaa yhdeksi kehittämiskohteeksi vuonna 2015 käynnistyvissä valtionvarainministeriön rahoittamissa kuntakokeilun nuorisotakuu-hankkeissa.

Nuorisotakuun toimeenpanossa pitäisi tehostaa hyvien käytäntöjen levittämistä ja hyödyntämistä. Nuorten palveluja koskevia hyviä käytäntöjä koskevaa tietoa löytyy

nykyisin eri lähteistä. Hyvistä käytännöistä on olemassa tietoa a) sähköisissä portaalissa, b) kirjallisissa raporteissa sekä c) foorumeilla, joilla esitellään hyviä käytäntöjä ja pyritään tukemaan niiden levittämistä. Nuorisotakuun tutkimukselliseen tukeen liittyen on tullut eri suunnilta kommentteja siitä, että tietoa nuorten palvelujen hyvistä käytännöistä on vaikea löytää, se leviää hyvin satunnaisesti ja että tarvittaisiin nykyistä toimivampia kanavia tiedon levittämiseen ja kokemusten vaihtamiseen. Hyvien käytäntöjen hyödyntämiseksi pitää kehittää nykyistä toimivampia kanavia, jotka mahdollistavat tiedonhaun ja vertaisoppimisen, joiden avulla tavoitetaan myös muita kuin hankkeissa toimivia. Hyviä käytäntöjä koskevaan seurantaan, julkaisemiseen ja levittämiseen tarvitaan vastuutahoja, jotka koostavat toiminnan kannalta keskeistä linkkilistauksia, analysoivat aineistoa ja tuottavat siitä koosteita viranomaisia ja päätöksentekijöitä varten. Alueella tätä toimintaa voisivat koordinoita aluehallintovirastot ja valtakunnan tasolla tästä pitää sopia nuorisotakuun toimeenpanosta vastaavien ministeriöiden kesken hyödyntäen olemassa olevia sähköisiä portaatteja, esimerkiksi Nuorisotakuu.fi-sivustoa ja Opetushallituksen hankerekisteriä. Hyvien käytäntöjen juurruttamis- ja levittämistyössä tulee myös hyödyntää aktiivisesti käynnistyvän ESR-ohjelmakauden tarjoamia mahdollisuuksia.

Nuorisotakuun seurantaindikaattoreiden kehittämistyössä ilmeni joitakin tiedon saannin puutteita. Seurannassa tarvittaisiin lisää tietoa esimerkiksi siitä, mitä tekevät ne nuoret, jotka eivät ole ilmoittaneet syytä työnhaun lopettamiseen. Nyt ei tiedetä, kuinka suuri osa heistä on työllistynyt ja kuinka suuri osa lopettanut työnhaun muista syistä. Peruskoulun päättäneistä olisi hyödyllistä tietää, kuinka suuri osuus jatkoi jossain muussa kuin tutkintoon johtavassa koulutuksessa (esimerkiksi peruskoulun lisäopetus tai ammattistartti). Avoimille työmarkkinoille työllistyvistä nuorista olisi hyvä saada kattavaa ajantasaista tietoa. Nuorten näkemyksiä TE-toimiston työllistymistä tukevista palveluista voisi selvittää esimerkiksi osana Tutka-todeksi hanketta. Jatkossa voisi harkita erillisselvityksen tekemistä nuorten palvelujen saatavuuden muutoksesta nuorisotakuun aikana esimerkiksi THL:n ATH-aineiston avulla.

Indikaattorityön jatkon ja indikaattoreiden hyödynnettävyyden kannalta olisi tärkeää, että tiedon keruuta jatketaan ja että indikaattoreista julkaistaan säännöllisesti ajantasaiset tiedot. Tiedot voitaisiin julkaista internetissä esimerkiksi Nuoran nuorten hyvinvointi-indikaattoreiden tietokannan yhteydessä. Julkaistaessa olisi kiinnitettävä huomiota tiedon jatkokäyttöön, kuvioiden lisäksi tulisi julkaista numerotiedot helposti ladattavassa muodossa.

Nuorisotakuun taloudellisessa selvityksessä käytetty taloudellisen arvioinnin kustannus-vaikuttavuus-lähestymistapa edellyttää nuorisotakuun kohdejoukkoon ja toimintaan kohdistuvien panosten ja resurssien määrittelyä. **Jotta vaikuttavuuden arviointia voidaan tehdä, tarvitaan muutoksia tilastoinnissa ja tietojen saatavuudessa.** Vaikuttavuuden arviointia varten tarvitaan aikasarjat riittävän pitkältä ajalta ennen ja jälkeen nuorisotakuun, sellaisista indikaattoreista, jotka sisältävät vakioivan elementin (esimerkiksi nuorisotyöttömyyteen liittyvä indikaattori vrt. vanhempien ikäryhmien työttömyyteen, koulutukseen hyväksytyt vrt. aloituspaikat). **Tilastointia ja seurantajärjestelmiä pitää kehittää siten, että se mahdollistaa tietojen saannin palveluiden tuottamiskustannuksista ja käyttömääristä sekä eri ryhmien välisen vertailun.** Tämä helpottaisi eri ryhmiin kohdistuneiden toimenpiteiden vaikutusten arviointia. Työ- ja elinkeinoministeriössä tämä kehittämistyö on aloitettu keväällä 2014.

Oppilaitoksissa ja TE-toimistoissa tulisi taloudellisen arvioinnin perusteiden mukaisesti olla tietoa siitä, paljonko on panostettu erilaisiin palveluihin ja toimintaan, jotta on järkevää arvioida, mitä juuri näillä resursseilla ja toimilla on

aikaansaatu. Tämä edellyttää tietoa henkilöstöresurssien kohdentumisesta kullekin asiakasryhmälle. Tällä hetkellä tiedon saanti on haastavaa, koska nykyiset työaikajärjestelmät eivät tue tällaista tarkastelua.

Mittareiden kehittämistä työllisyystoimien vaikuttavuuden arvioimiseksi tulee jatkaa. Taloudellisen vaikuttavuuden ohella pitäisi myös kehittää mittareita, joiden avulla arvioidaan nuorten elämänlaadun ja elämän hallinnan paranemista, mitkä ovat edellytyksiä kouluttautumiselle ja työllistymiselle. Näiden avulla voitaisiin arvioida syrjäytymistä ehkäisevien toimien vaikuttavuutta yleisemminkin.

Lähteet

Aho S. 2008. Miksi työvoimapolitiittisten toimenpiteiden mitattu vaikuttavuus on keskimäärin alhainen? Työllistävyyden parantamisyhtymien arvioinnin keskeisten ongelmien tarkastelua. Hallinnon tutkimus 4/2008. Helsinki: Hallinnon tutkimuksen seura.

Aho S., Mäkiäho A. 2014. Toiseen asteen koulutuksen läpäisy ja keskeyttäminen. Vuosina 2001 ja 2006 toisen asteen opinnot aloittaneiden seuranta tutkimus. Opetushallitus raportit ja selvitykset 2014: 8. Opetushallitus, Helsinki.

Aira, T., Hämylä R. & Kannas L. 2013. Lasten hyvinvoinnin tila kansallisten indikaattoreiden kuvaamana. Alustava käsikirjoitus 16.8.2013. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto.

Asunnottomat 2013. ARA (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus) 2014. Selvitys 2/2014. ARA, Helsinki

Asunnottomat 2012. ARA 2013. Selvitys 1/2013. ARA, Helsinki.

Avoin ammattiopisto, <http://avoinammattiopisto.ning.com>

Drummond M.F., Sculpher M. J., Torrance G.W., O'Brien B.J., Stoddart G.L. 2005. Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes. Oxford University press.

European Commission 2011. Commission staff working document on EU indicators in the field of youth. SEC (2011) 401 final. Brussels, 25.03.2011.

Gellin M., Gretschel A., Matthies A-L., Nivala E., Oranen M., Sutinen R. & Tasanko P. (2012): Lasten ja nuorten asema hyvinvointipalveluissa. Teoksessa Gretschel Anu & Kiilakoski Tomi (toim.): Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Haahkola K./SITRA Nuoren tilannekuva Tiedolla ja yhteistyöllä jarrua nuorten syrjäytymiselle, Kuntamarkkinat 11.9.2013.

Helsingin Sanomat 3.3.2014, Vantaa jarruttaa kurjaa työttömyyskehitystä

HE luonnos 30.11.2012. Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Luonnos 30.11.2012 .

Hyvönen E. 2014. Nuorten aikuisten osaamisohjelma - tuloksia ja tulevia suuntaviivoja. Powerpoint esitys. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.

Häggman, E. 2014. Etsivä nuorisotyö 2013 tilastoraportti. Trenditietoja 2008-2013. Opetus ja kulttuuriministeriö, Helsinki.

Hämäläinen U., Tuomala J. 2013. faktaa nuorisotyöttömyydestä VATT POLICY BRIEF 2-2013 Taloustieteellisiä näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja talouspolitiikan päätöksiin. http://www.vatt.fi/file/policybrief/vatt_policybrief_22013.pdf

Härkäpää K., Harkko J., Lehtikainen T. 332013. Työhönvalmennus ja sen kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuksia 128. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Ilmakunnas S., Romppanen A., Tuomala J. 2001. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja ennakoinnista. VATT-tutkimuksia 77. Valtion taloudellinen tutkimuslaitos, Helsinki, s. 3-5 Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä? Poliittikkatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus 2/2013. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja.

Kaltiala-Heino, R., Ranta K. & Fröjd S. 2010. Nuorten mielenterveys koulumaailmassa. Duodecim 126, 2033-9.

Kojo, M. 2012. Pause päällä. Työn ja koulutuksen ulkopuoliset jaksot nuorten elämänsäkulussa. *Janus* 20 (2), 94-110.

Kojo, M. & Lähteenmaa, J. 2011. Nuorten toimeentulotuen leikkaukset - vaarallinen tie. Kommentti, nuorisotutkimuksen verkkokanava <http://www.kommentti.fi/kolumnit/nuorten-toimeentulotuen-leikkaukset-%E2%80%93-vaarallinen-tie>

Koordinaatti 2014. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut Suomessa [internet-sivut]. Nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallinen kehittämiskeskus Koordinaatti <http://www.koordinaatti.fi/fi>. Luettu 31.3.2014.

Korkeamäki, J. 2010. Aikuisten oppimisvaikeudet. Näkökulmia selviytymiseen. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Korpela J., Kantosalo M., Koskimäki T., Kärki SL. 2013. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus. Tilannekatsaus lukuvuodesta 2011-2012. Koulutuksen seurantaraportit 2013:2. Opetushallitus, Helsinki.

Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013. TEM Työllisyys- ja yrittäjyysosasto 23.10.2013. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

Kotouttamisen ja etnisten suhteiden seuranta ja indikaattorit -raportti. Sisäasiainministeriö 2010.

Kuitunen, S. 8.10.2012, Nuorten työ nuorentaa Mikkelin Työllisyyspalvelut-seminaari

Laajasalo T. & Pirkola S. 2012. Ennen kuin on liian myöhäistä. Ehkäisevän mielenterveystyön toimivia käytäntöjä palvelujärjestelmän kehittäjille. Tampere: THL.

Laasanen, Y.; Willman, E.; Kaitanen, M. 2011. Vantaan nuorten tuettu oppisopimus-koosteraportti toimintamallin arviointi- ja kehitystyöstä v. 2008-2011.

Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit: Tavoitteena tietoon perustuva lapsipolitiikan johtaminen. OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2011. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:3.

Lausvaara, J. 2014. Koko kaupunki tukemaan nuorten osallisuutta. Esitys Valtakunnallisilla kuntoutuspäivillä 11.3.2014

Lähteenmaa J. 2010. Nuoret työttömät ja taistelu toimijuudesta. Työpoliittinen Aikakauskirja 4/2010.

Malin, M. 2013. Nuorisotakuu Porvoossa. Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä Hyviksen tekemä selvitys 9.8.2013

Myrskylä P. 2012. Hukassa- Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA analyysi 19/2012, Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA, Helsinki.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa Pietiläinen, Marjut (toim.) Nuori Tasa-arvo. Tilastokeskus, Helsinki, 67-80.

Niemi A-M., Mietola R. & Helakorpi J. (2010): Eriyisluokka elämänsäkulussa. Selvitys peruskoulussa erityisluokalla opiskeleiden vammaisten, romaniväestöön kuuluvien ja maahanmuuttajataustaisten nuorten aikuisten koulutus- ja työelämäkokemuksista. Helsinki: Sisäministeriön julkaisu 1/2010.

Notkola V., Pitkänen S., Tuusa M., Ala-Kauhaluoma M., Harkko J., Korkeamäki J., Lehikoinen T., Lehtoranta P., Puumalainen J. (Kuntoutussäätiö) Ehrling L., Hämäläinen J., Kankaanpää E., Rimpelä M., Vornanen R. (konsortio-kumppanit) 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013 marraskuu 2013.

Nuoret työmarkkinoilla. Miten nuorten työllistymistä tulisi edistää? Valtiovarainministeriön julkaisu 14/2010. Valtiovarainministeriö, Helsinki, s.13

Nuorisotakuun toteutus. Kirje nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille. Työ- ja elinkeinoministeriö 12.3.2013

Nuorten hyvinvointi-indikaattorit. Nuorisoasian neuvottelukunta 2012. Hyväksytty Nuoran kokouksessa 3.9.2012.

Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Notkola V., Pitkänen S., Tuusa M., et al. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013 <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=jz32213140909180&cmd=download>

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. 2007. Valtiontalouden tarkastusvirasto. Toiminnantarkastuskertomus 146/2007, Helsinki. http://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf

Nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmä 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. TEM raportteja 8/2012, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. http://www.nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_raportti.pdf.

OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2013. Nuorten aikuisten osaamisohjelma [internet-sivu]. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/osaamisohjelma/index.html>
Luettu 28.3.2014

OKM 2014. Erillistietoja nuorten työpajatoiminnasta. Saatu 13.3.2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisoyksikkö.

Opetushallitus 2012. Oppilas- ja opiskelijahuollon opas [internet-sivu]. http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas/yksilollinen_oppilashuolto/oppilashuolto_osana_opetuksen_tukea/yhteisty_esitysessa_tuessa
Luettu 28.3.2014.

Opetushallitus 2014. Erillistietoja oppisopimuskoulutuksesta Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa. Perustietosovellus kevät 2014, raportti P23VO6MS 11.3.2014. Saatu 17.3.2014. Opetushallitus, rahoitusyksikkö.

Oppituki-hankkeen mallinnustyöpaja, Seinäjoki, 12.3.2014

Oulun kaupungin työllisyysohjelma 2013 -2016 –työllä hyvinvointia ja elinvoimaa

Parsons S., Bynner J. (2005). Does numeracy matter more? National Research and Development Centre for adult literacy and numeracy. London: Institute of Education, University of London.

Peltonen H., Honkasalo R. 2013. Keskeisten oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluiden saavutettavuus ja moniammatillinen yhteistyö. Tilannekatsaus - Toukokuu 2013. Opetushallitus, julkaisut 2013:3. Opetushallitus, Helsinki.

Pieksämäen kaupungin talousarvio vuodeksi 2012 ja taloussuunnitelma vuosiksi 2013-2014 <http://www.pieksamaki.fi/files/ta2012.PDF>

Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Tuloksellisuustarkastuskertomus 229/2011. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset https://www.vtv.fi/files/2650/2292011_Pitkaaikaistyottomien_tyollistyminen_netti.PDF

Pitkänen, S., Aho, S. & Syrjä, H. 2012. Markkinointia ja uusia mahdollisuuksia - Tutkimus Sanssi-kortin käytöstä, käyttöön liittyvistä kokemuksista ja vaikutuksista nuorten työllistymiseen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 25/2012.

Pitkänen, S., Aho, S., Koponen, H., Kylmäkoski, M., Nieminen, J. & Virjo, I. 2007. Ryhtiä ja ruutia nuorten työvoimapalveluihin. Nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamista ja tuloksia selvittävä tutkimus. Työministeriö, Helsinki.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, työllisyyskatsaus, joulukuu 2013

Ristolainen H., Varjonen S. & Vuori J. 2013. Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä? Poliittikkatoimien vaikuttavuudesta tieto- ja arviointikatsaus. Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymä SOTERKO. valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2013, Helsinki

Sefton T., Byford S., McDaid D., Hills J. & Knapp M. 2002. Making the most of it. Economic evaluation in the social welfare field. Joseph Rowntree Foundation, s. 21-26

Seitsamo J., Tuomi K. & Ilmarinen J. 2006. Nuorten työkyky. Julkaisussa Gould R, Ilmarinen J, Järvisalo J, Koskinen S, toim. Työkyvyn ulottuvuudet. Terveys 2000-tutkimuksen tuloksia. Helsinki: ETK, Kela, KTL, TTL.

Sintonen H., Pekurinen M. 2006. Terveystaloustiede. WSOY oppimateriaalit Oy, s.251-257

Sipilä, J. & Österbacka, E. 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannus-vaikuttavuus. Valtionvarainministeriön julkaisuja 11/2013, Helsinki.

Sipilä, J. & Österbacka, E. 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannus-vaikuttavuus. Valtionvarainministeriön julkaisuja 11/2013, Helsinki, s.50-51

Souto, A-M. 2013. Toiselta asteelta pudonneet vai pudotetut? Näkökulmia ammatillisen koulutuksen keskeyttämiseen. Teoksessa Marina Punamäki & Jussi Ronkainen (toim.) Nuoret ja syrjäytymien Itä-Suomessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu, 107-129.

Spangar T., Arnkil, R., Keskinen A., Vanhalakka-Ruoho M., Heikkilä H. & Pitkänen S. Ohjauksen liike näkyviin – Tutka ja TE-toimistojen ohjauspalvelut. Seurannan ja arvioinnin prototyyppi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 32/2013, http://www.tem.fi/files/38086/TEMjul_32_2013_web_21112013.pdf

Suomalainen, H. 2009. Oppisopimuskoulutuksen yleinen tila sekä sen laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen. Opetusministeriö, Työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:1.

Syynimaa, K. & Saukkonen S. 2012. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja vähentämiseen tarkoitettujen palvelut Keski-Suomessa. Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus, Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos. Keski-Suomen liitto, julkaisu C137

Säkäjärvä, M. & Kinnunen, R. 2013. Tää kuuluu myös sulle! Nuorisotakuu Hämeenlinnan seudulla. Sosiaalikehitys Oy.

Tiainen P. 2000. Työttömyyden kustannukset 1990-luvun Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 65 (2000):3, s. 208-224.

Tilastokeskus. Työvoimatutkimus. Tammikuu 2014. http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2014/01/tyti_2014_01_2014-02-25_tie_001_fi.html Viitattu 7.3.2014.

Tuloksellisuustarkastuskertomus 2011. Tuloksellisuustarkastuskertomus 229/2011. Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 7/2011. Helsinki: Valtion talouden tarkastusvirasto

Työllisyyskatsaus. Tammikuu 2014. <http://www.tem.fi/files/38884/TAMM14.pdf> Viitattu 7.3.2014

Työmarkkinoiden toiminnan ja toimivuuden vaikutus työllisyyteen ja työttömyyteen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 40/2009, s.90-96

Työpoliittinen Aikakauskirja 4/2013. <http://www.tem.fi/files/38216/taulukot.pdf>

Työvalmennuksen laatukäsikirja. Tuotantolähtöisyydestä palvelukeskeisyyteen. Laatukäsikirja 2012. Punainen talo. http://www.sovatek.fi/liitteet/punainen_talo_laatukasikirja.pdf

Valtion talousarvio vuodelle 2012. Suomen säädöskokoelma. Julkaistu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2011. 1488/2011.

Valtion talousarvio vuodelle 2013. Suomen säädöskokoelma. Julkaistu Helsingissä 31 päivänä joulukuuta 2012. 959/2012.

Valtioneuvosto 2014. Nuorisotakuun ensimmäinen vuosi ja jatkokehittäminen. Esittelydiat. Kuuden ministerin tiedotustilaisuus nuorisotakuun ensimmäisestä vuodesta 9.4.2014. http://www.nuorisotakuu.fi/files/39431/Nuorisotakuun_ensimmainen_vuosi_ja_jatkokehittaminen_09042014.pdf (Viitattu 10.4.2014)

Valtionalouden tarkastusvirasto 2013. Erityisopetus perusopetuksessa. Helsinki: Valtionalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 8/2013

Vantaan kaupungin nuorisopalvelut: 10.8.2011

Vehviläinen J. & Koramo M. 2013. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma vuosina 2011–2012. Seurantatutkimuksen raportti. Helsinki: Opetushallitus.

Vehviläinen J. 2013. Vakinaisen ammattistartin alkuvaihe - Koosteselvitys ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen vuosien 2010–212 opiskelijakyselyistä. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2013:7. Opetushallitus, Helsinki.

Wikström, K. 2013. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten terveyden, hyvinvoinnin ja kotoutumisen seurainta-dikaattorit. Esitys Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys- ja hyvinvointiseminaarissa 26.11.2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Äärelä T. (2012): "Aika paljon vaikuttaa minkälainen ilime opettajalla on naamalla." Nuoret vangit kertovat peruskouluajoistaan. Acta Universitatis Lapponiensis 242. Lapin yliopistokustannus: Rovaniemi.

Tilastolähteitä, mm.

TEM: työnvälitystilasto

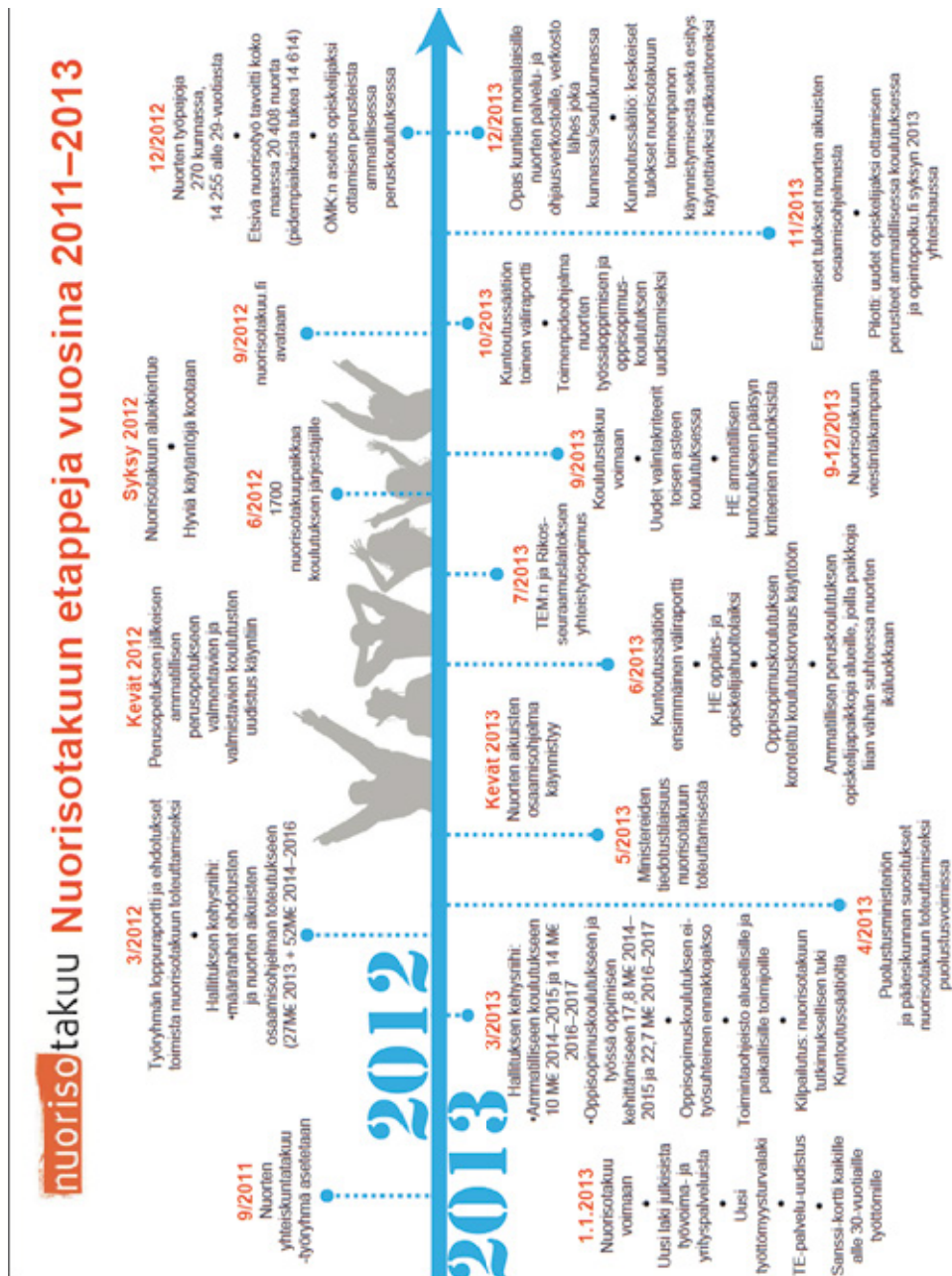
Tilastokeskus: työvoimatutkimus, työssäkäyntitilasto, väestötilasto, koulutustilasto, rikostilasto

Kela: Kelasto-tietokanta, Kelan kuntoutuksen vuositilastot (erillistiedot)

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus: KOULUTA-tietokanta, Vipunen-tietokanta, saadut erillistiedot

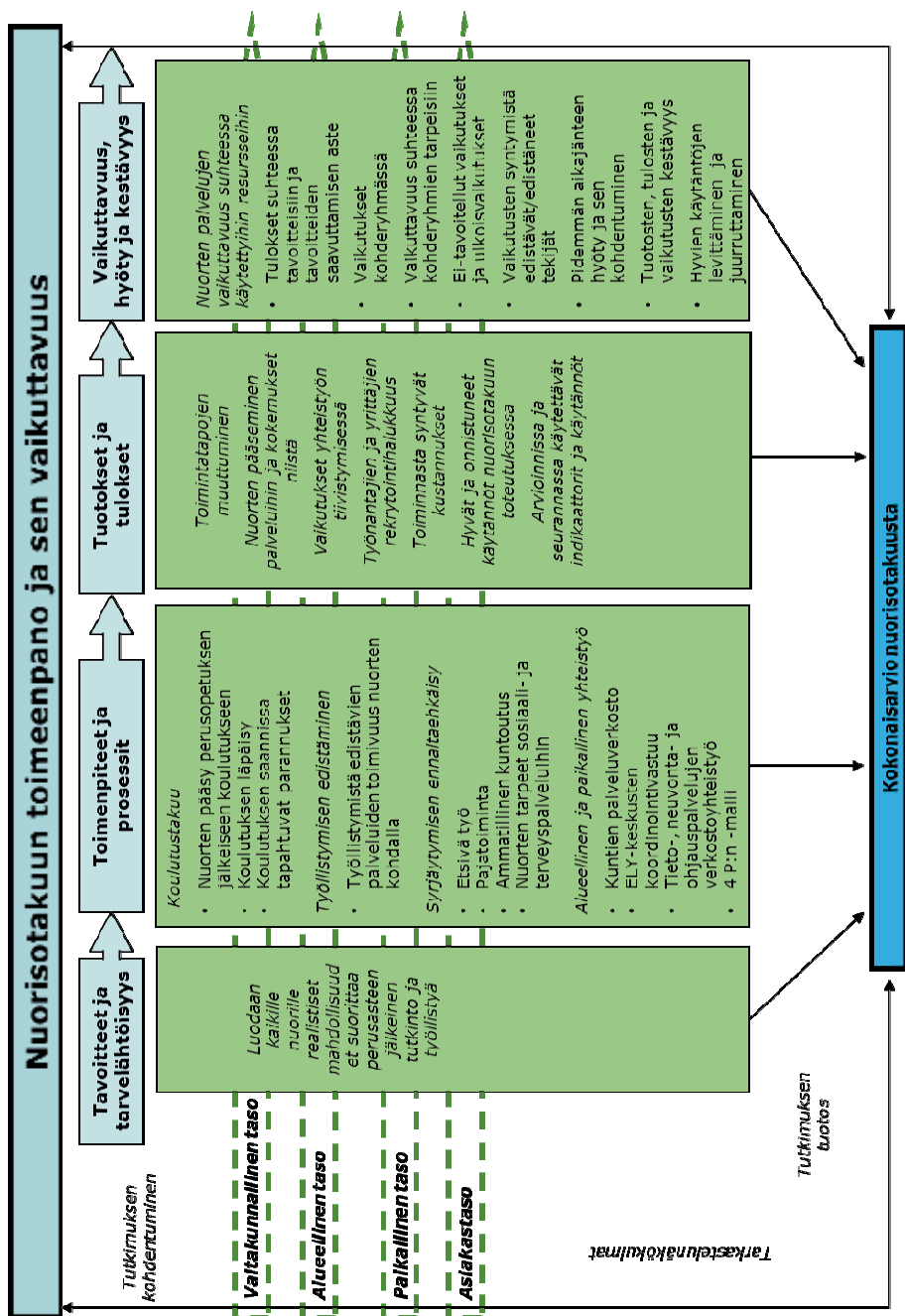
THL: SOTKANet, kouluterveyskysely

Nuorisotakuun viitekehys

Tutkimuksellisen tuen aineistoista

Kuvio. Tutkimuksellisen tuen viitekehys ja kohdentuminen

Nuorten aineisto

Syksyllä 2013 toteutettiin nuorille kysely nuorisotakuusta. Kyselyä välitettiin www.nuorisotakuu.fi - sivuston kautta, mainostamalla kyselyä muun muassa Allianssin, Työpajayhdistyksen ja Puolustusvoimien kautta sekä OKM:n välittämänä etsiville nuorisotyöntekijöille. Kyselyyn saatiin 380 vastausta, joista 220 oli kokonaan vastattua).

Kyselyyn vastaajista noin 70 % on alle 25-vuotiaita ilman ammatillista koulutusta ja työtä olevia nuoria, noin viidesosa on Nuorten aikuisten osaamisohjelman kohderyhmään kuuluvia ammattikouluttamattomia 20-29-vuotiaita nuoria ja noin kymmenesosa alle 30-vuotiaita vastavalmistuneita nuoria.

Nuorisotakuun kohderyhmä	%	lkm
Alle 25-vuotias, jolla ei ole työtä tai ammatillista koulutusta	69	263
20-29-vuotias, jolla ei ole ammatillista koulutusta	21	79
25-29-vuotias vastavalmistunut, joilla valmistumisesta on alle 12 kuukautta	10	38
Yhteensä	100 %	380

Vastaajat ovat yleisimmin 18-22-vuotiaita, ja keskimäärin 22 vuotiaita. Kyselyyn vastanneista on naisia 68 % ja 32 miehiä. Vastaajista 95 % on suomenkielisiä, 2 % ruotsinkielisiä ja 2 % muuta äidinkieltä puhuvia. Muita äidinkieliä ovat karjala, viro, venäjä, thai, persia ja ranska. Vastauksia on saatu koko maasta eri alueilta.

	Nuorten asuinmaakunta	
	%	lkm
Etelä-Karjala (Lappeenranta)	0	1
Etelä-Pohjanmaa (Seinäjoki)	1	3
Etelä-Savo (Mikkeli)	1	3
Kainuu (Kajaani)	1	2
Kanta-Häme (Hämeenlinna)	1	2
Keski-Pohjanmaa (Kokkola)	1	3
Keski-Suomi (Jyväskylä)	13	49
Kymenlaakso (Kouvola)	2	8
Lappi (Rovaniemi)	2	8
Pirkanmaa (Tampere)	6	23
Pohjanmaa (Vaasa)	1	3
Pohjois-Karjala (Joensuu)	5	20
Pohjois-Pohjanmaa (Oulu)	5	21
Pohjois-Savo (Kuopio)	9	36
Päijät-Häme (Lahti)	3	12
Satakunta (Pori)	2	8
Uusimaa (Helsinki)	44	171
Varsinais-Suomi (Turku)	5	18
Yhteensä	100 %	391

Nuorten haastattelut

	Nuorten ikä	
	%	lkm
15	4	14
16	7	26
17	10	40
18	11	43
19	9	37
20	12	46
21	11	41
22	12	47
23	4	16
24	4	16
25	5	18
26	5	18
27	4	15
28	2	8
29	2	7
Yhteensä	100 %	392

Kyselyyn vastanneista nuorista on yleisimmin suoritettuna peruskoulu (33 %), ylioppilastutkinto (24 %) ja ammatillinen koulutus (25 %). Vastaajat ovat tavallisimmin opiskele-
massa, sillä noin 60 % nuorista opiskelee lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai kor-
kea-asteen koulutuksessa. Kyselyyn vastanneiden nuorten muita tilanteita ovat muun
muassa varusmiespalveluksessa oleminen, eläkkeellä oleminen sekä työllistymistä tuke-
vassa palvelussa kuten starttipajalla, nuorten työpajalla, työkokeilussa ja kuntouttavassa
työtoiminnassa oleminen. Kyselyyn on saatu vastauksia myös työttömänä olevilta nuo-
rilta, joista osa on yli kuusi kuukautta työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä.

	Nuorten tilanne vastaushetkellä (voitu valita useita vaihtoehtoja)	
	%	lkm
opiskelemassa peruskoulussa	3	11
opiskelemassa lukiossa	18	71
opiskelemassa nuorten valmistavassa koulutuksessa (esim. ammattistartti)	1	4
opiskelemassa ammatillisessa koulutuksessa/ oppisopimuskoulutuksessa/työvoimakoulutuksessa	21	83
opiskelemassa korkea-asteen koulutuksessa (amk, yliopisto)	24	94
opiskelemassa kansanopistossa	1	4
opiskelemassa muualla	0	1
opintojen ohella työssä	13	50
työssä	10	38
työtön, olen ollut työttömänä 0-3 kk	5	20
työtön, olen ollut työttömänä 3 kk-6kk	7	29
työtön, olen ollut työttömänä yli 6 kk	7	26
jokin muu	10	41

Nuorille toteutettiin kymmenen ryhmähaastattelua erilaisissa kuntouttavan työtoiminnan, starttivalmennuksen ja valmentavan koulutuksen ryhmissä. Puhelinhaastatteluina tehtyjä yksilöhaastatteluja tehtiin neljä. Nämä nuoret tavoitettiin nuorten kyselyn kautta, jossa nuorilla oli mahdollisuus ilmoittautua haastateltavaksi. Yhteensä haastateltavia nuoria on ollut 47. Suurin osa heistä on 20-25-vuotiaita nuoria. Naisia haastateltavista oli 27. Maahanmuuttajataustaisia haastateltavia on heistä 18. Haastateltavien nuorien yleisin koulutustausta on pelkkä perusaste. Suurimmalla osalla näistä opinnot ovat keskeytyneet. Haastateltavat ovat pääkaupunkiseudulta Helsingistä, Espoosta ja Vantaalta. Osa nuorista on muuttanut muualta. Haastatteluissa kysyttiin nuorisotakuun tuntemusta, kokemusta palveluista sekä työelämä- ja koulutuskokemuksia. Ryhmähaastattelut nauhoitettiin ja niistä kirjoitettiin tiivistelmät.

Nuorten parissa toimivien aineisto

Vuosien 2013 ja 2014 keväällä toteutettiin TE-toimistojen johtajille sekä oppilaitosten rehtoreille kysely. Kysely toimi seurantakysely, jossa kartoitettiin tilannetta heti nuorisotakuun voimaan tuleamisen jälkeen ja noin vuosi sen käynnistymisestä. Kysely lähetettiin TE-toimiston johtajien henkilökohtaisiin sähköpostiosoitteisiin ja oppilaitoksissa niiden yleisosoitteisiin välitettäväksi eteenpäin rehtoreille. Ensimmäiseen kyselyyn saatiin 105 vastausta ja seurantakyselyyn 92.

Syksyllä 2014 toteutettiin kysely nuorten parissa toimiville ammatillisille. Kysely osoitettiin TE-toimiston nuorten parissa toimiville henkilöille, oppilaitosten henkilöstölle, sosiaalityöntekijöille ja etsiville nuorisotyöntekijöille. Kyselyn välitettiin vastaanottajille TE-toimiston palvelulinjajohtajien kautta, oppilaitosten ja Sopo ry:n kautta oppilaan- ja opiskelijaohjaajille, kuntien yleisosoitteiden kautta sosiaalityöntekijöille sekä lähettämällä suoraan etsiville nuorisotyöntekijöille heidän sähköpostiosoitteisiinsa. Nuorten parissa toimivien kyselyyn saatiin 875 vastausta, joista 580 oli kokonaan täytettyä lomaketta. Vastauksia saatiin jokaisesta maakunnasta lukuun ottamatta kevään

johtajakyselyä, johon ei tullut vastauksia Kymenlaaksosta. Oppilaitoksista saatiin vastauksia lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista sekä yksittäisesti myös peruskouluista. Kyselyihin saatiin vastauksia kattavasti myös TE-toimistoista, joita on ollut vuodesta 2013 lähtien 15 kappaletta. Nuorten parissa toimivien ammattilaisten kyselyyn vastasi TE-toimiston, peruskoulun, ammatillisen oppilaitoksen, lukion, kunnan sosiaalityön ja nuorisotyön sekä kolmannen edustajia.

	TE-toimiston ja oppilaitosten johtajat					Nuorten parissa toimivat ammattilaiset
	Kevät 2013 %	lkm	Kevät 2014 %	lkm	Kevät 2014 %	lkm
Etelä-Karjala	1	1	2	2	2	15
Etelä-Pohjanmaa	7	7	9	8	5	41
Etelä-Savo	5	5	1	1	8	67
Kainuu	2	2	1	1	2	16
Kanta-Häme	1	1	2	2	4	33
Keski-Pohjanmaa	4	4	3	3	3	22
Keski-Suomi	3	3	1	1	5	39
Kymenlaakso	2	2	0	0	3	26
Lappi	7	7	8	7	5	45
Pirkanmaa	12	12	13	12	6	55
Pohjanmaa	3	3	2	2	2	20
Pohjois-Karjala	4	4	5	5	7	63
Pohjois-Pohjanmaa	12	12	8	7	6	55
Pohjois-Savo	7	7	4	4	9	82
Päijät-Häme	2	2	3	3	2	16
Satakunta	9	9	8	7	7	61
Uusimaa	16	17	23	21	18	159
Varsinais-Suomi	6	6	7	6	7	58
Yhteensä	100 %	104	100 %	92	100 %	873

	Johtajien taustaorganisaatio			
	Kevät 2013 %	lkm	Kevät 2014 %	lkm
TE-toimisto	10	10	15	14
Ammatillinen oppilaitos	39	41	31	28
Lukio	48	50	40	36
Jokin muu*	4	4	14	13
Yhteensä	100 %	105	100 %	91

* Muita tahoja ovat peruskoulun ja lukion, yhteiskoulun ja aikuiskoulutuskeskuksen edustajat.

	Johtajien ammatti			
	Kevät 2013 %	lkm	Kevät 2014 %	lkm
TE-toimiston johtaja	7	7	12	11
Koulutuksen järjestäjän edustaja (rehtori/ muu johtavassa asemassa työskentelevä henkilö)	93	91	88	80
Yhteensä	100 %	98	100 %	91

	Henkilöstön taustaorganisaatio kevät 2014	
	%	lkm
TE-toimisto	22	189
Peruskoulu	8	68
Ammatillinen oppilaitos	18	158
Lukio	9	80
Kunnan sosiaalitoimisto	18	156
Kunnan nuorisotyö	13	112
Säätiö tai järjestö	5	44
Jokin muu*	8	68
Yhteensä	100 %	875

* Muita tahoja ovat muun muassa aikuiskoulutuskeskus, yliopisto, työvoiman palvelukeskus, nuorten työpaja, kaupungin työllisyyspalveluyksikkö, osakeyhtiö, ELY-keskus, kaupungin sivistystoimi ja kaupungin hallinto sekä perheneuvola.

	Ammatti	
	%	lkm
TE-toimiston asiantuntija	19	162
Oppilaan- tai opinto-ohjaaja	30	255
Sosiaalityöntekijä	12	100
Etsivä nuorisotyöntekijä	15	128
Jokin muu*	24	200
Yhteensä	100 %	845

*Muita ammatteja ovat opettaja, rehtori, psykologi, sosiaaliohjaaja, sosiaalijohtaja, koulukuraattori, nuoriso-ohjaaja, nuoriso- ja kulttuuritoimen johtaja, uraohjaaja, yksilöohjaaja, työhönvalmentaja, starttipajaohjaaja. Henkilöstön kyselyyn on siten yksittäisesti vastannut myös johtajatasen edustajia, jotka työskentelevät nuorten parissa.

Työnantaja-aineisto

Työntantajille toteutettiin nuorisotakuuta koskeva kysely keväällä 2014. Kyselyä levitettiin Kuntaliiton Uutiskirjeen tiedotteen ja Helsingin seudun kauppakamarin sähköisen jäsen-tiedotteen kautta sekä välittämällä linkkiä Suomen yrittäjille, EK:lle ja Kuntatyönantajille. Lisäksi kysely osoitettiin noin 150 yritysedustajalle suoralähetystenä. Kyselyn levittämi-seksi tiedusteltiin mahdollisuutta välittää linkki työ- ja elinkeinohallinnon URA-järjestel-män työnantajien nuorisoharavan kohdejoukolle, mutta se ei onnistunut sähköpostitek-nisistä syistä johtuen. Työnantajille suunnattuun kyselyyn saatiin 186 vastausta, joista 165 oli kokonaan täytettyjä lomakkeita. Kyselyyn saatiin vastauksista työnantajilta kai-kista Suomen maakunnista.

Kyselyyn vastaajat ovat pääosin (96 %) yksityisiä yrityksiä. Kyselyyn vastanneet työpai-
kat ovat tyypillisimmin kaupallisen alan, perusteollisuuden ja muun teollisuus- ja varas-
toalan sekä rakennus- ja kaivosalan toimialoilta. Kyselyyn vastanneista noin puolet on
alle 50 henkilön pk-yrityksiä. Kyselyyn vastanneista noin neljäsosa on suuria yli 250 työn-
tekijän työpaikkoja.

Työnantajan sektori	%	lkm
Yksityinen sektori (yritys)	96	179
Julkinen sektori (kunta tai valtio)	1	2
Kolmas sektori (yhdistys, säätiö, seurakunta)	3	5
Yhteensä	100 %	186

Työpaikan toimiala *	%	lkm
Tieteellinen, tekninen ja taiteellinen työ	1	2
Terveydenhuolto- ja sosiaaliala	4	7
Opetus- ja kasvatusala	1	1
Kulttuuri- liikunta- ja nuorisotyö	1	1
Hallinto- ja toimistotyö	3	5
It-ala	1	1
Kaupallinen ala	15	26
Maa- ja metsätaloustyö, kalastusala	1	1
Kuljetus ja liikenne	6	11
Rakennus- ja kaivosala	18	31
Teollisuus (vaatetus, kone, puu, sähkö)	17	30
Muu teollisuus ja varastoala	24	42
Palveluala (mm. majoitus- ja ravitsemistoiminta)	10	17
Yhteensä	100 %	175

* TE-hallinnossa käytettävä luokitus

Työpaikan henkilöstömäärä	%	lkm
0–9	19	34
10–49	35	64
50–249	23	42
250–499	11	20
500 tai enemmän	13	23
Yhteensä	100 %	183

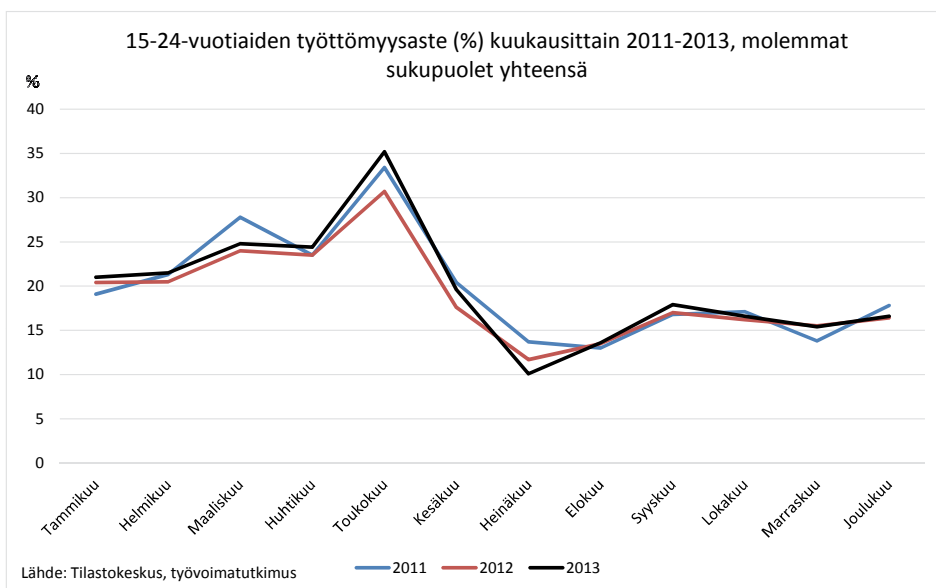
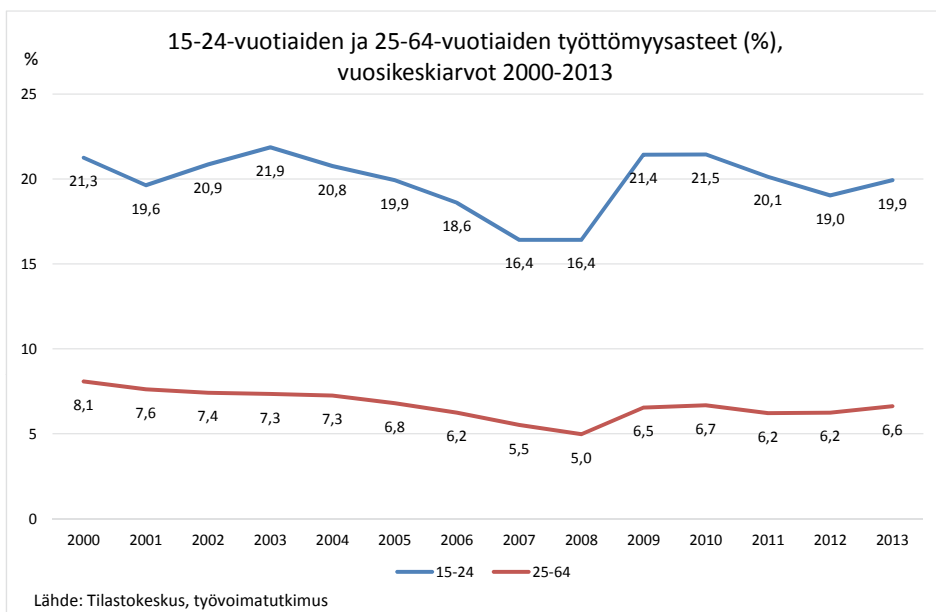
Työpaikan sijaintimaakunta	%	lkm
Etelä-Karjala (Lappeenranta)	4	8
Etelä-Pohjanmaa (Seinäjoki)	3	5
Etelä-Savo (Mikkeli)	5	9
Kainuu (Kajaani)	3	6
Kanta-Häme (Hämeenlinna)	1	2
Keski-Pohjanmaa (Kokkola)	2	3
Keski-Suomi (Jyväskylä)	4	8
Kymenlaakso (Kouvola)	3	5
Lappi (Rovaniemi)	2	4
Pirkanmaa (Tampere)	11	20
Pohjanmaa (Vaasa)	3	6
Pohjois-Karjala (Joensuu)	4	7
Pohjois-Pohjanmaa (Oulu)	4	8
Pohjois-Savo (Kuopio)	4	8
Päijät-Häme (Lahti)	2	3
Satakunta (Pori)	2	3
Uusimaa (Helsinki)	36	64
Varsinais-Suomi (Turku)	6	11
Yhteensä	100 %	180

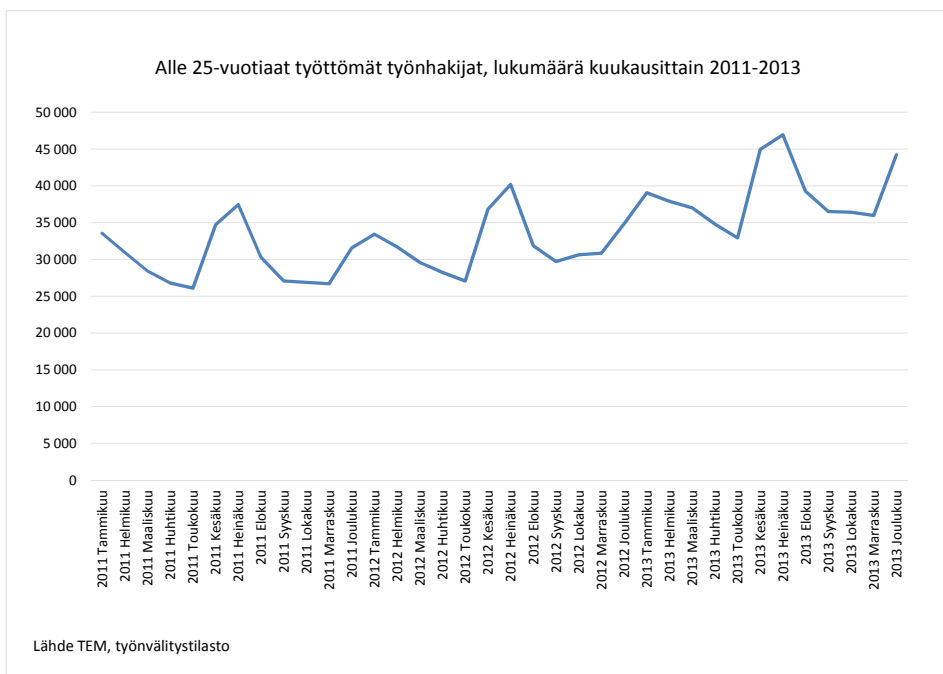
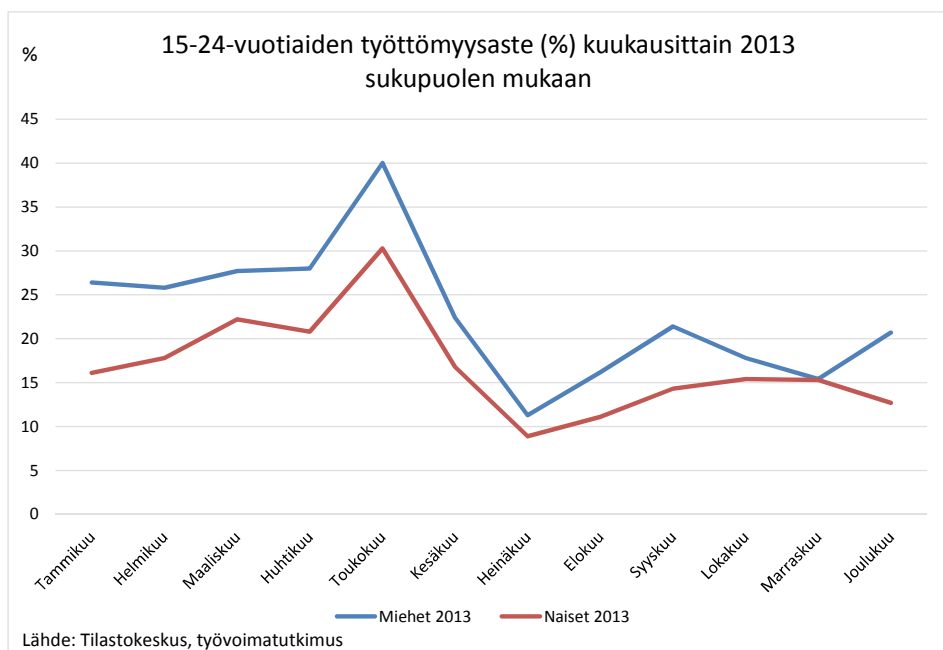
Liite 3

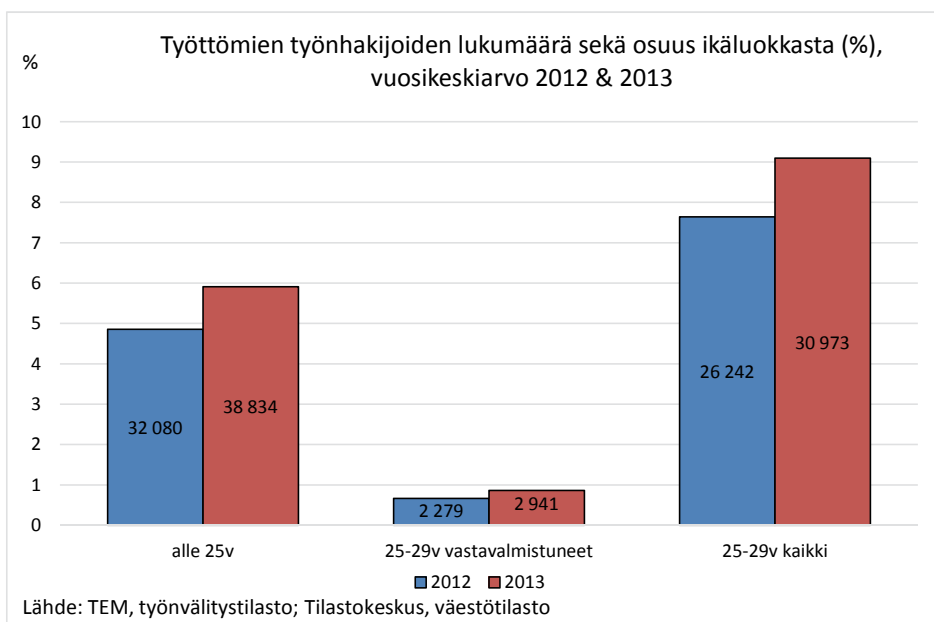
Lisätietoa indikaattoreista

Vaikutusindikaattorit

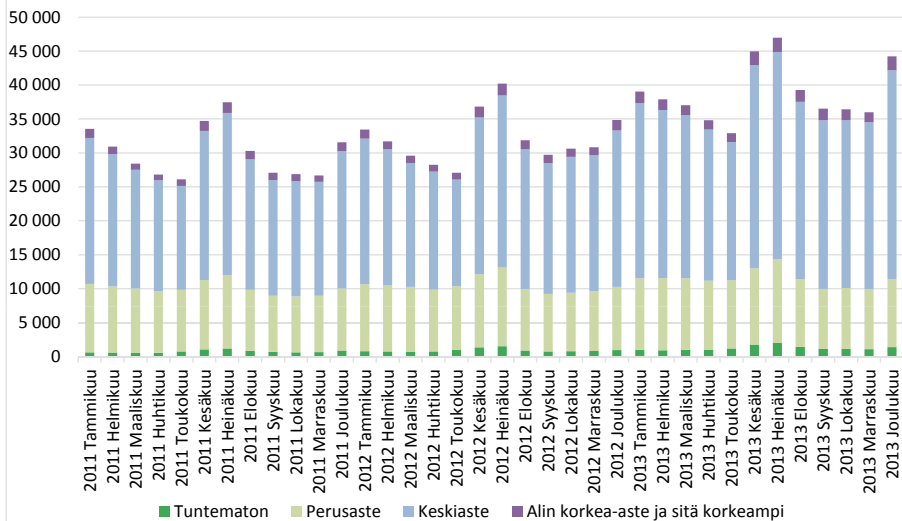
1 Nuorten työllistymisen edistäminen

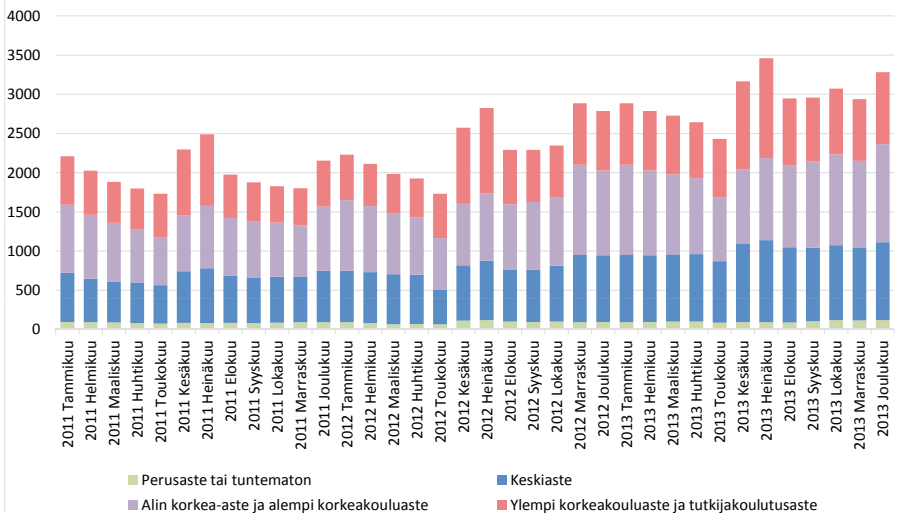

Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat koulutuksen mukaan kuukausittain 2011-2013

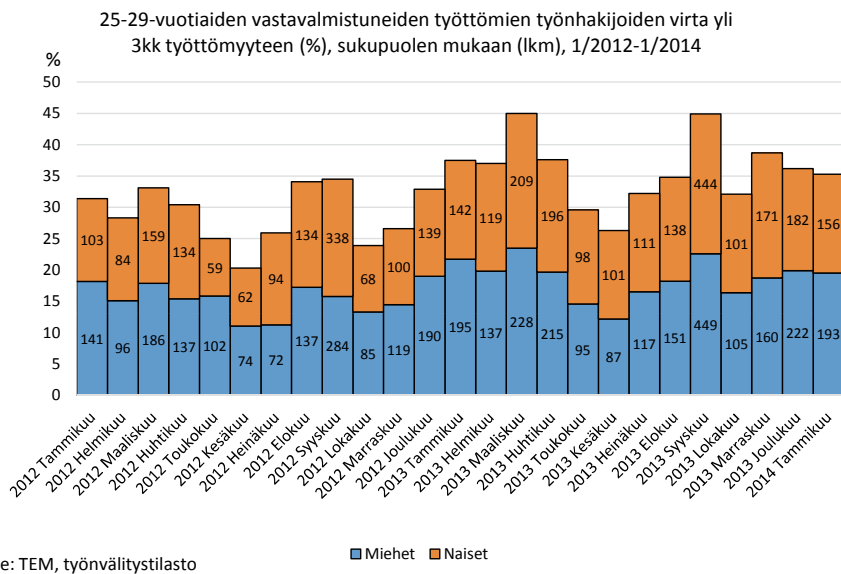
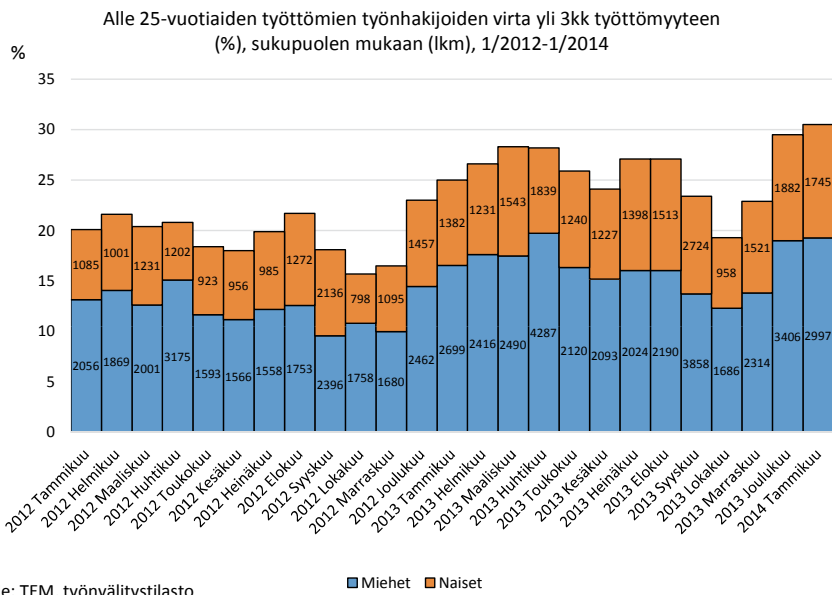

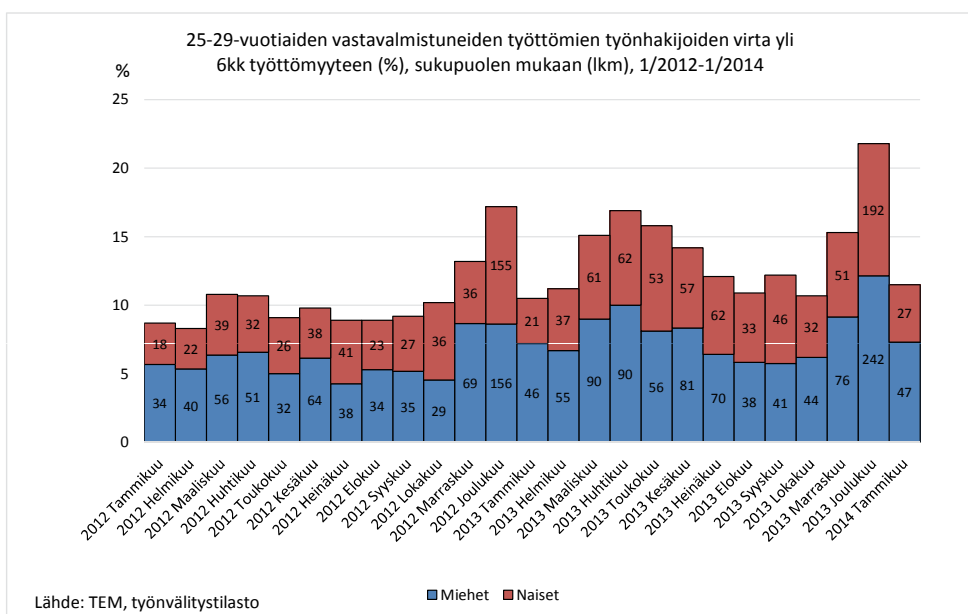
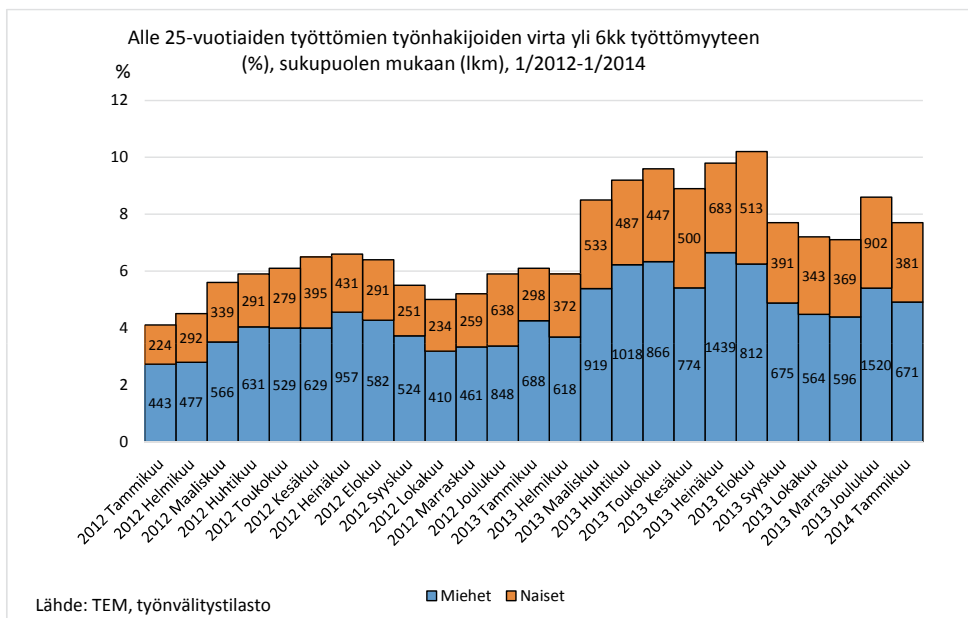
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

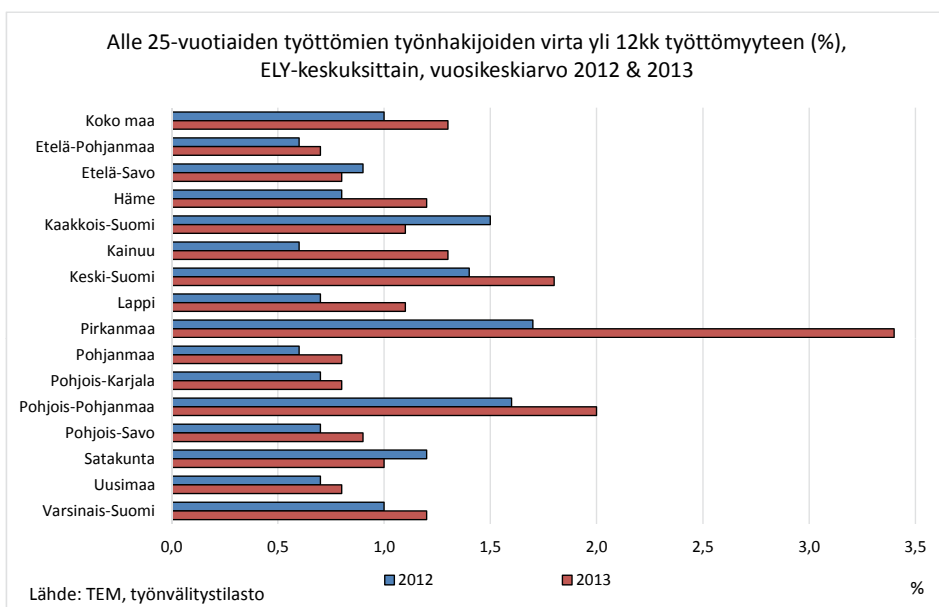
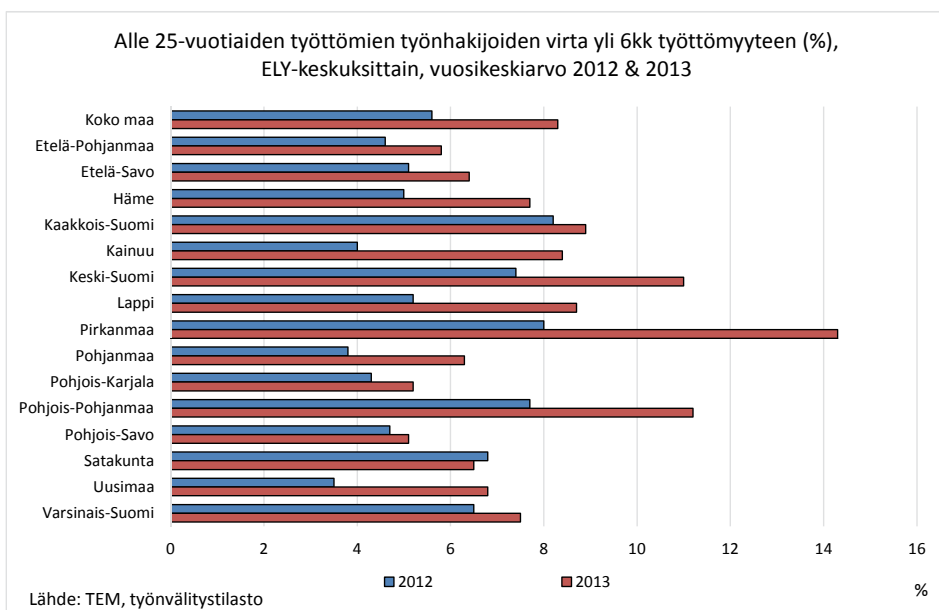
25-29-vuotiaat vastavalmistuneet työttömät työnhakijat koulutuksen mukaan kuukausittain 2011-2013

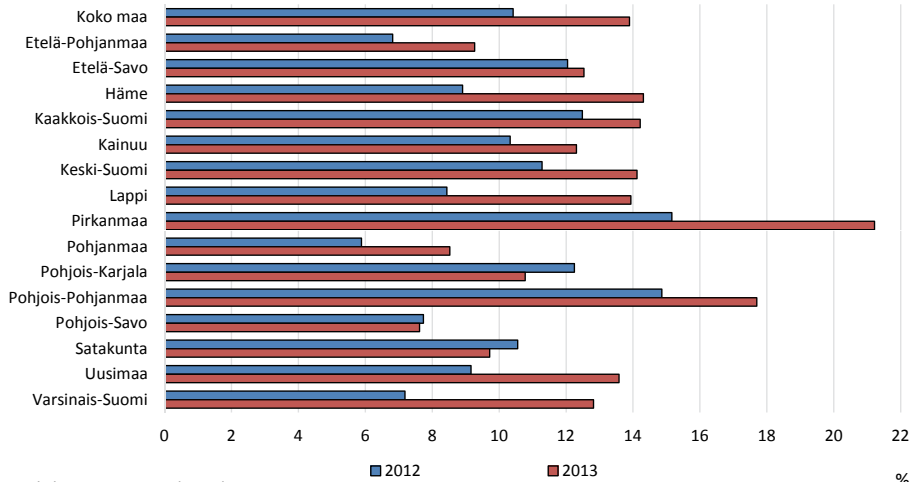
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

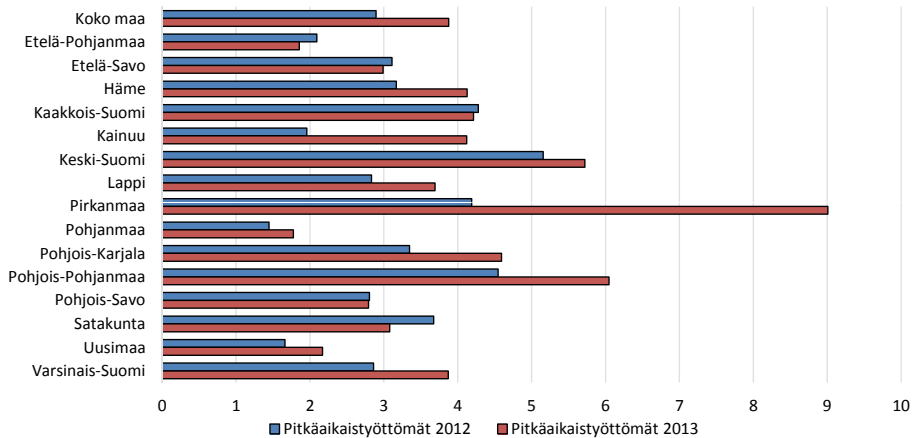

25-29-vuotiaiden vastavalmistuneiden työttömien työnhakijoiden virta yli
6kk työttömyyteen (%), ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

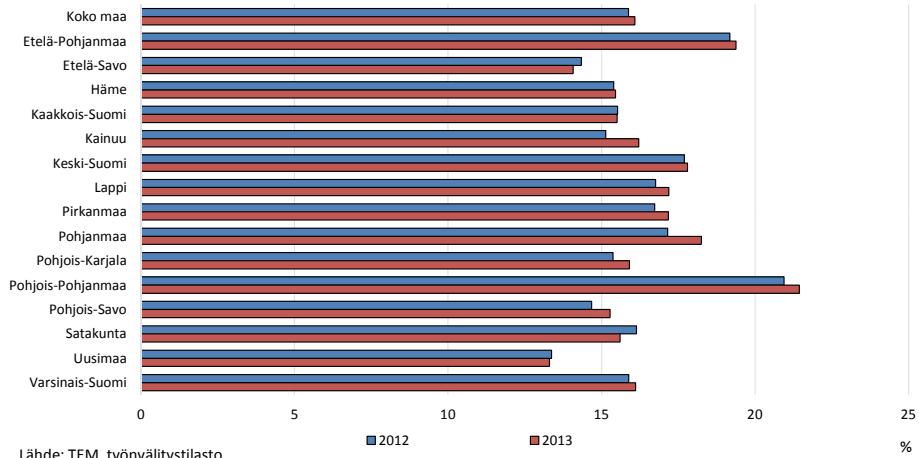
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Pitkäaikaistyöttömien (vähintään 12kk työttömänä työnhakijana
yhtäjaksoisesti olleet) 15-29-vuotiaiden nuorten osuus ikäryhmästä / 1000
henkeä, ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

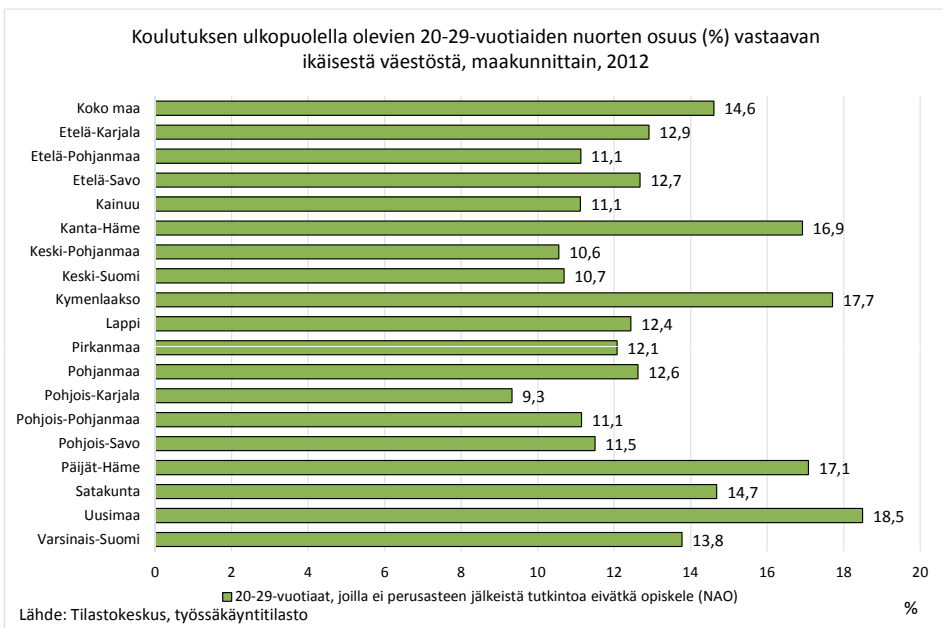
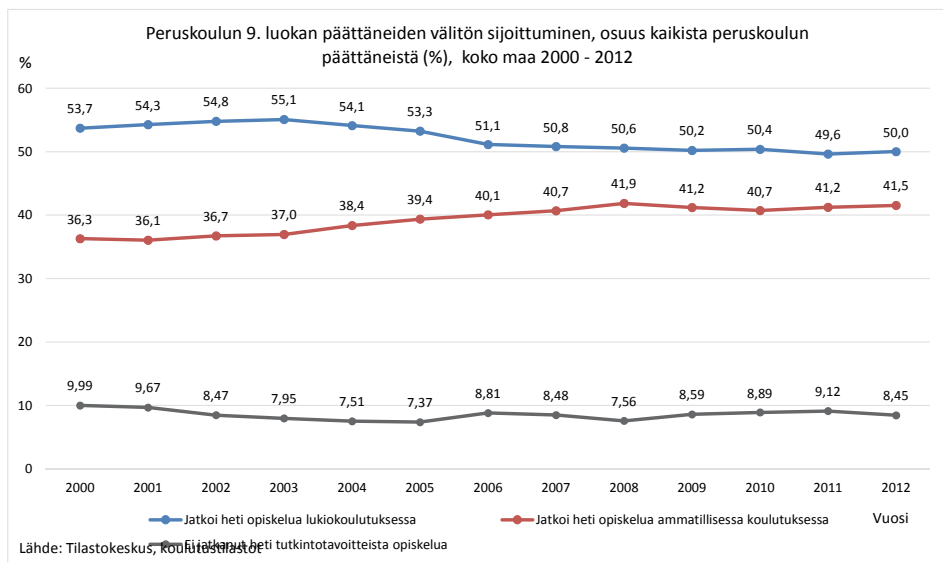

Lähde: TEM, työnvälitystilasto; Tilastokeskus, väestötilasto

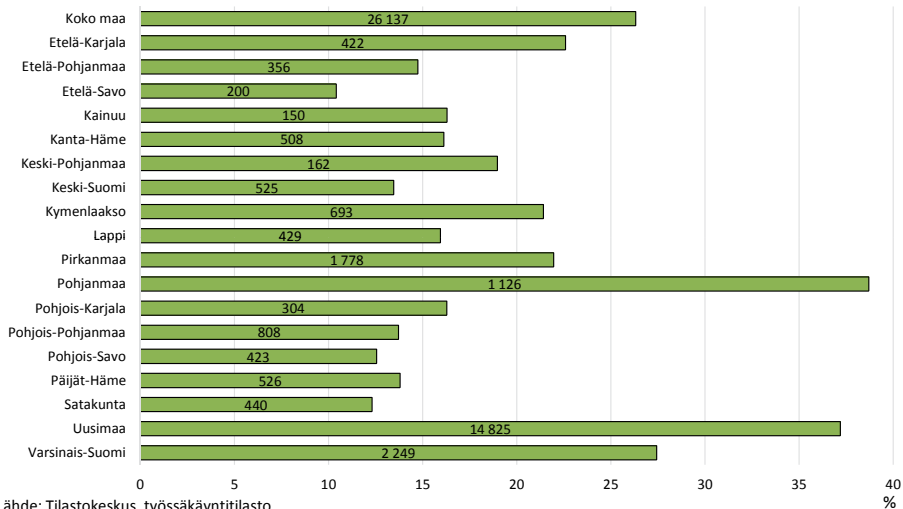
15-29 vuotiaiden nuorten osuus (%) kaiken ikäisistä rakennetyöttömistä
(pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet),
ELY-keskuksittain, vuosikeskiarvo 2012 & 2013

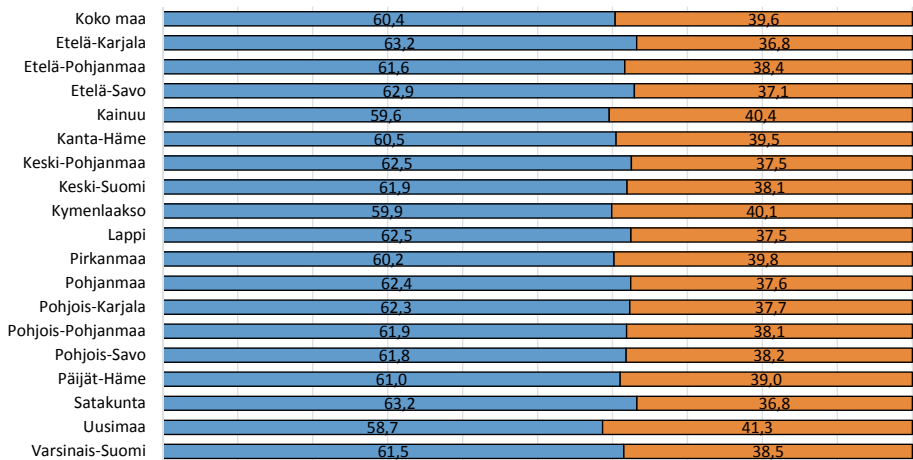
2 Koulutustakuun toteutuminen

Muuta kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien koulutuksen ulkopuolelle jääneiden
20-29-vuotiaiden nuorten määrä ja osuus (%) kaikista vastaavan ikäisistä koulutuksen
ulkopuolisista nuorista, maakunnittain, 2012

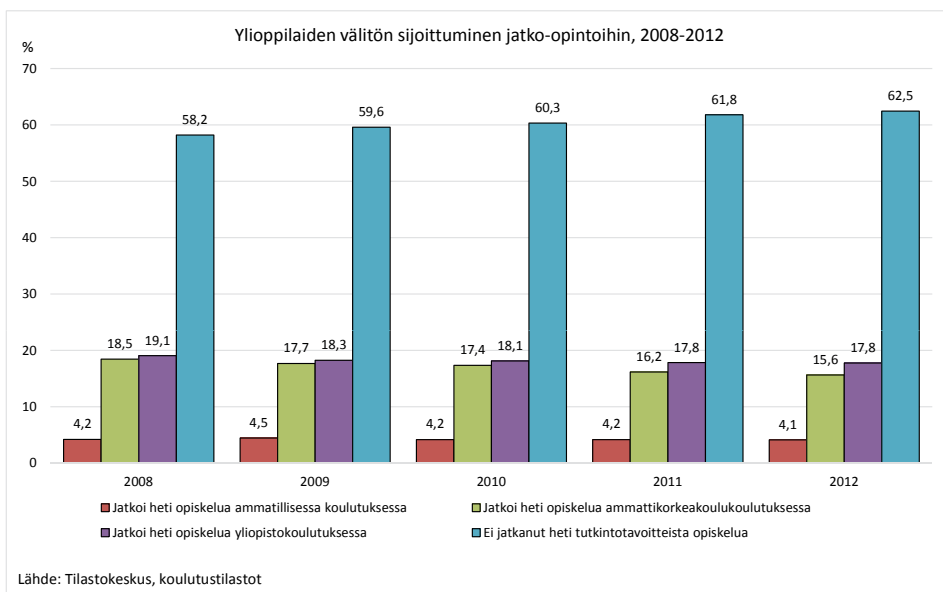
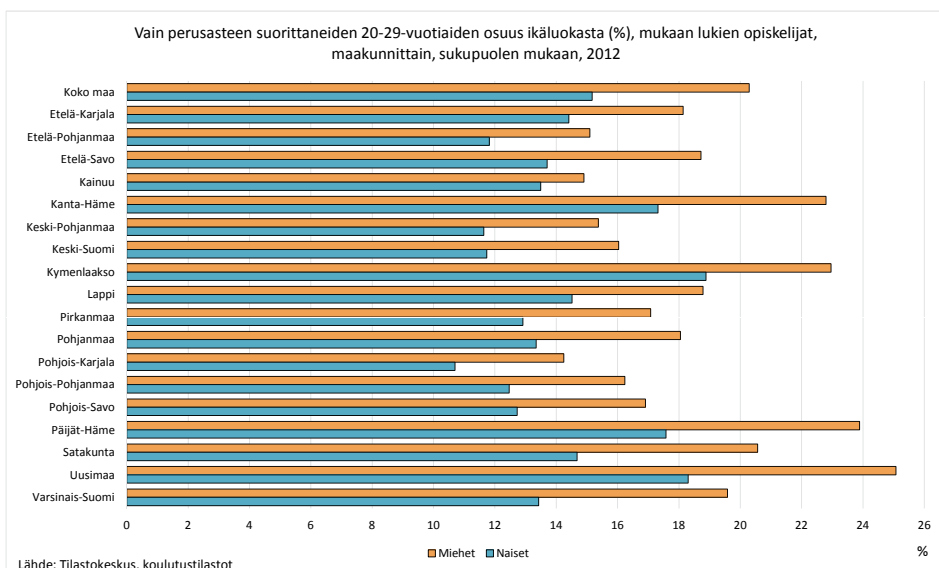

Koulutuksen ulkopuolella olevien 20-29-vuotiaiden nuorten sukupuolittaiset
osuudet, maakunnittain, 2012

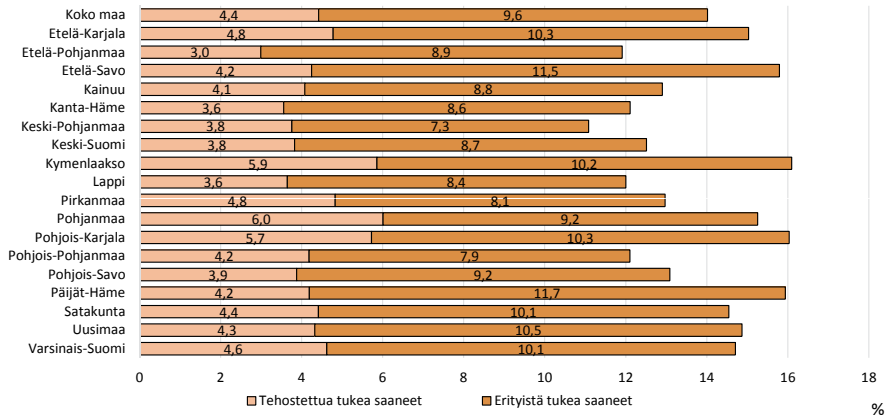

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

■ Miehet ■ Naiset

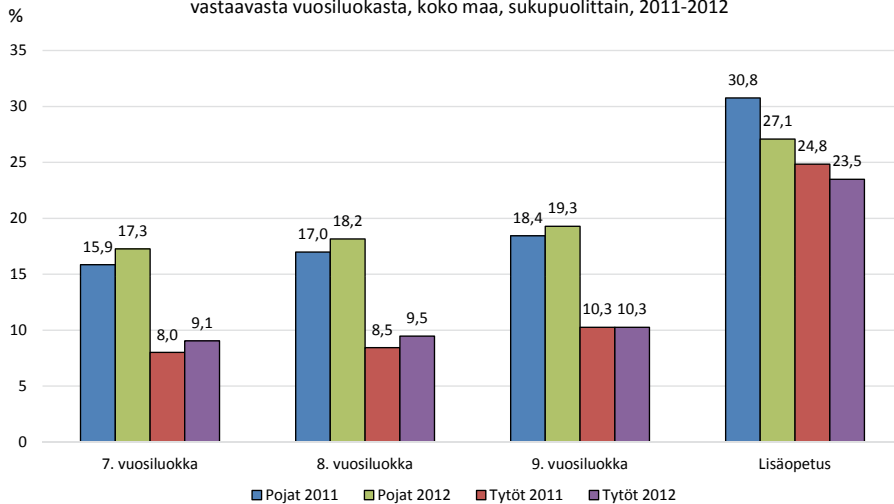

Peruskoulun tehostettua tai erityistä tukea saaneiden 7.-9. luokan oppilaiden osuus (%) kaikista vastaavan asteen opiskelijoista, maakunnittain, tukimuodon mukaan, 2012

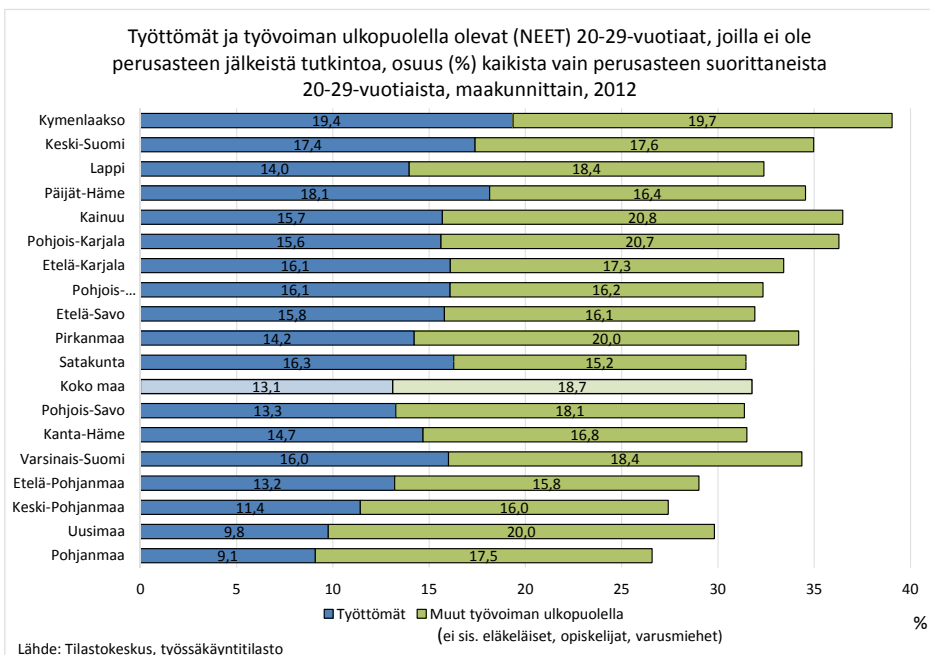
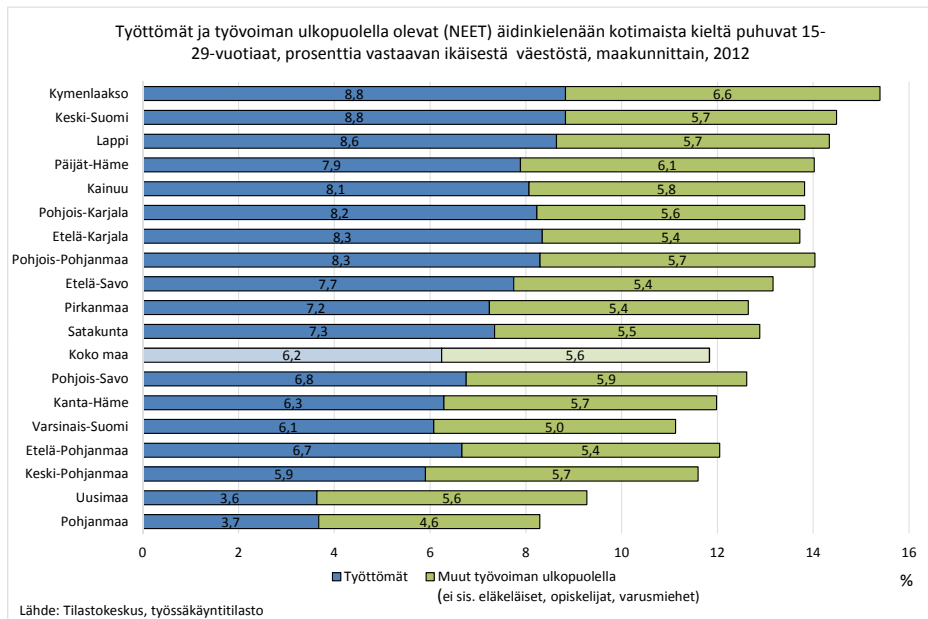
Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

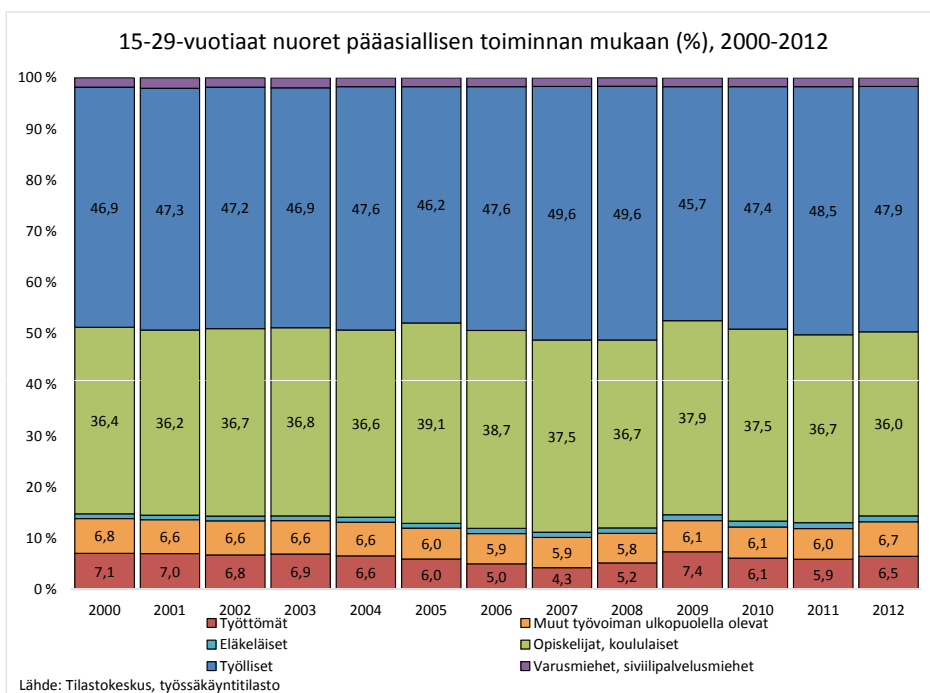
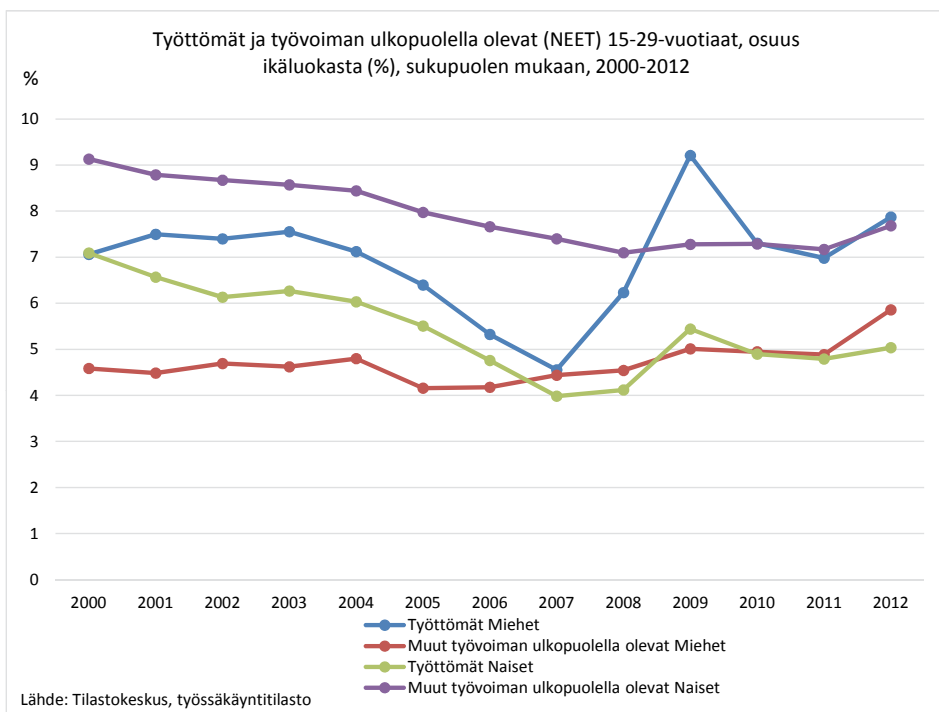
Tehostettua tai erityistä tukea saaneiden ylemmän perusasteen oppilaiden osuus (%) vastaavasta vuosiluokasta, koko maa, sukupuolittain, 2011-2012

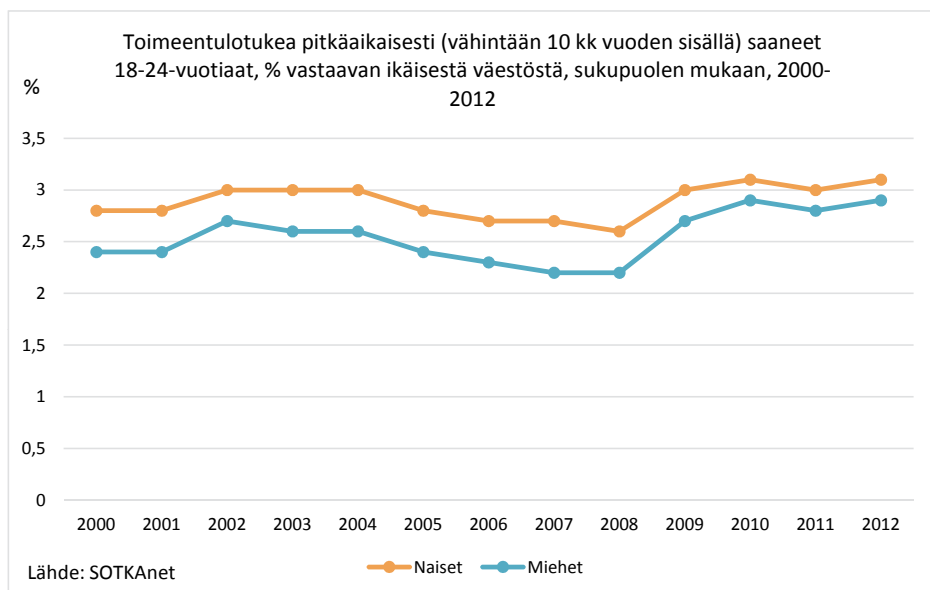
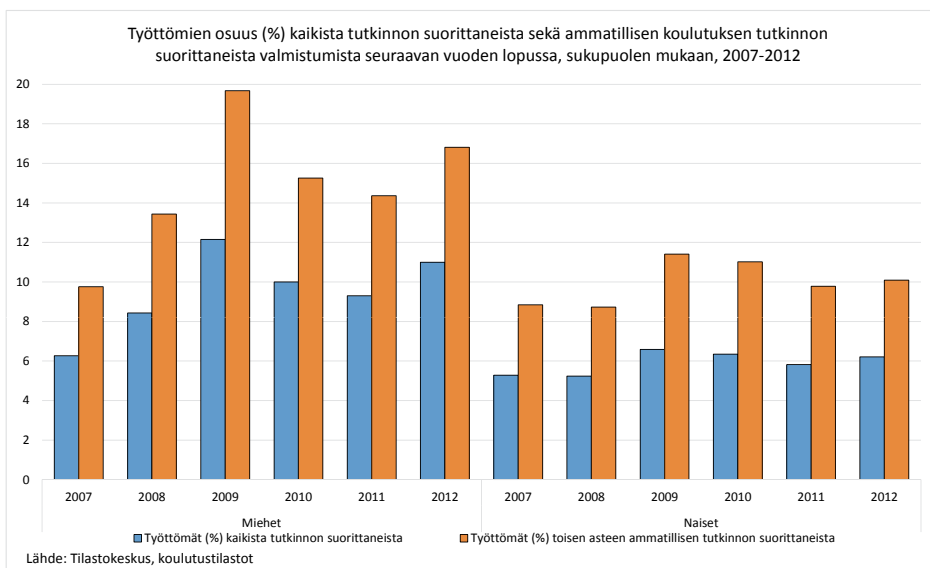

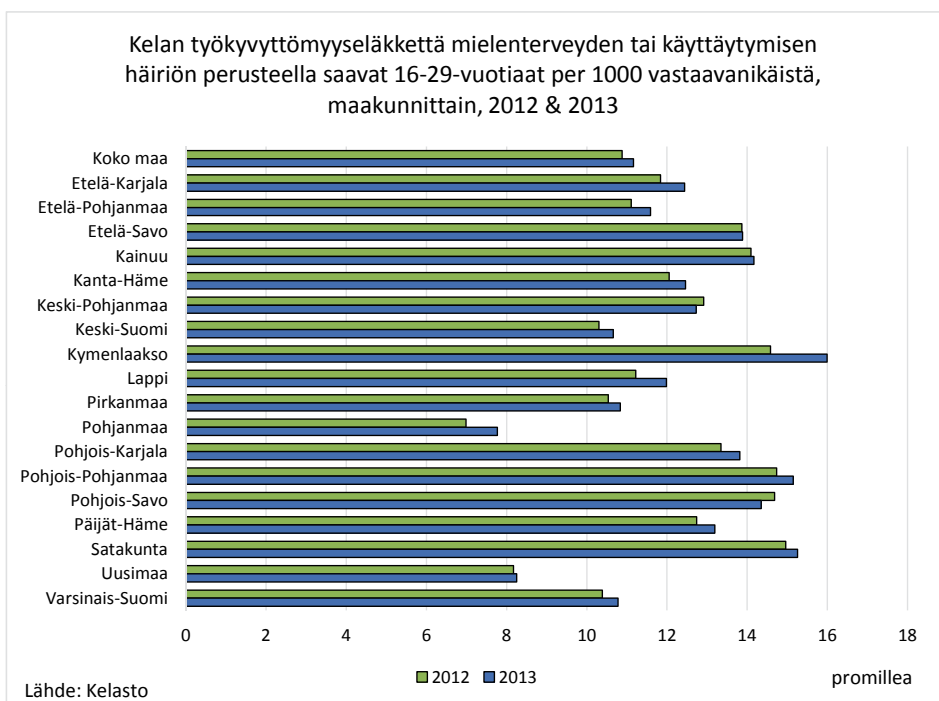
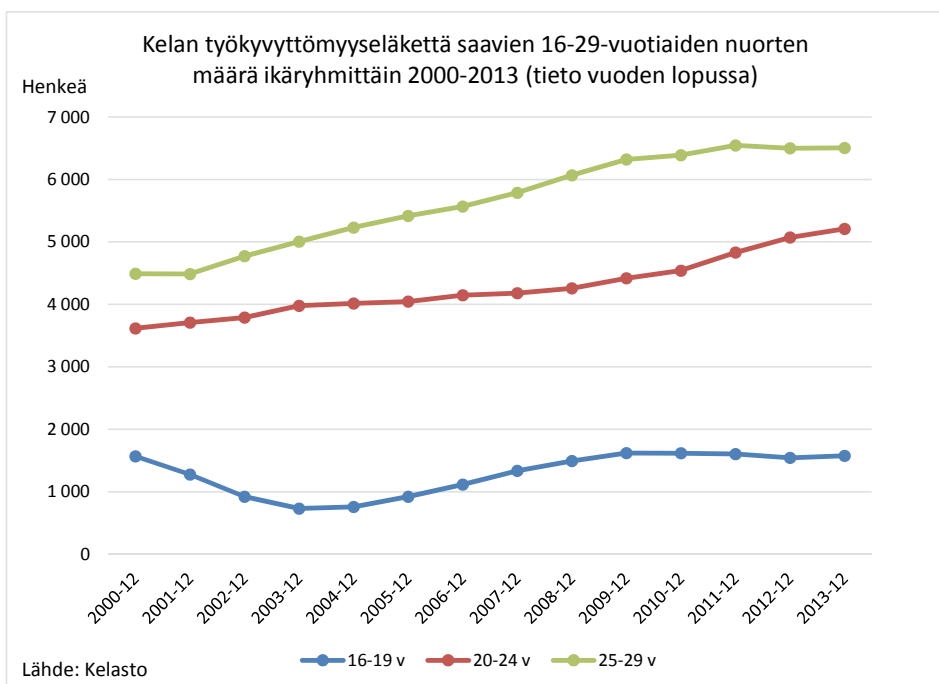
Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot

3 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy, kuntoutus ym.

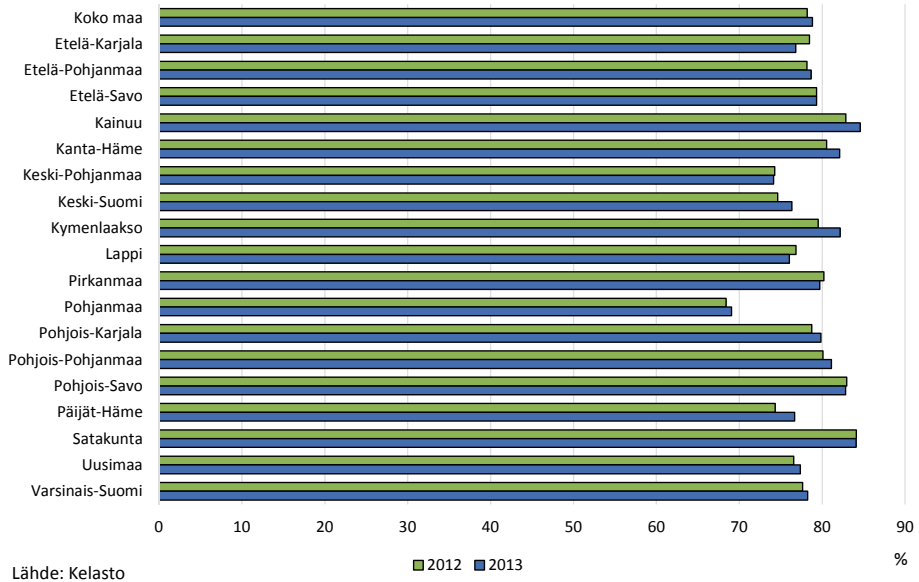

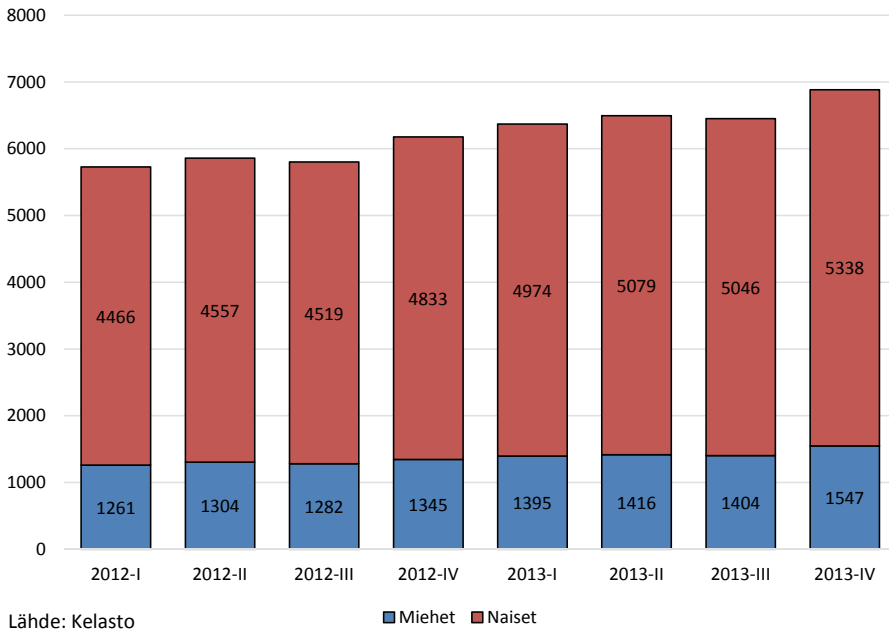

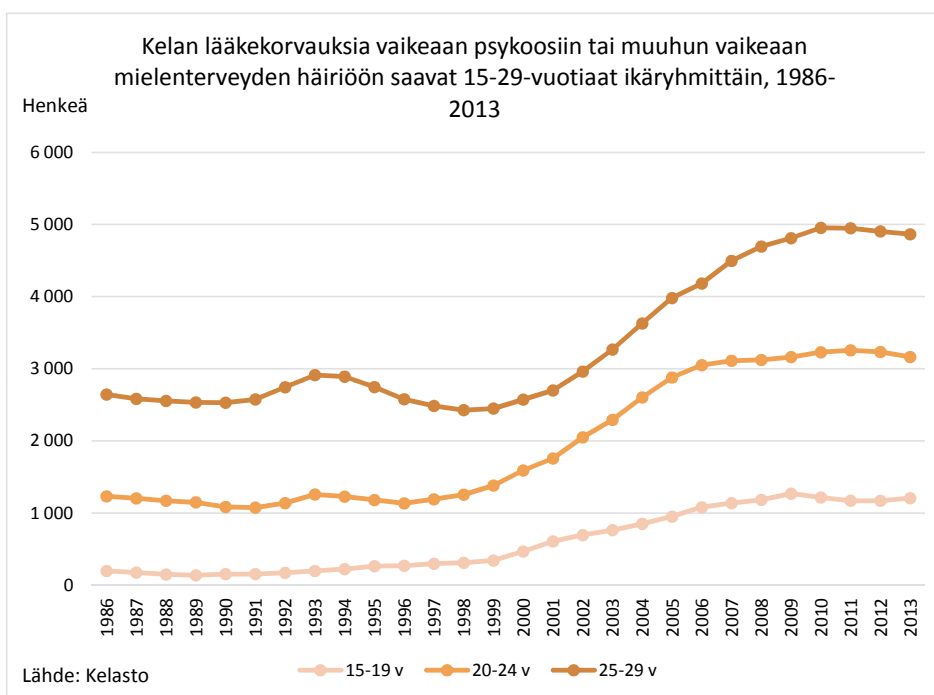
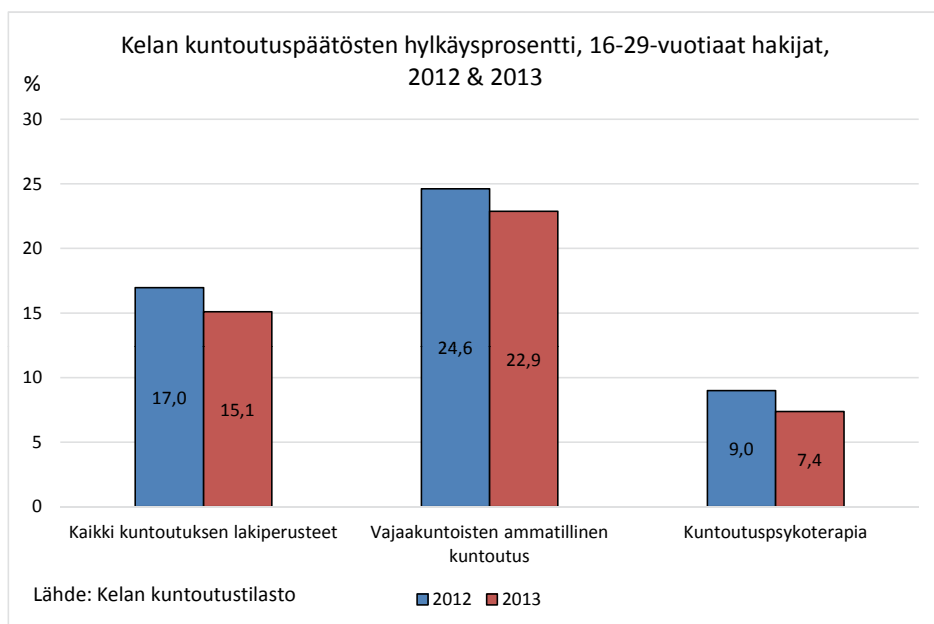

Kelan työkyvyttömyyseläkettä saavista 16-29-vuotiaista niiden osuus (%),
joiden maksuperustana on mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt,
maakunnittain, 2012 & 2013

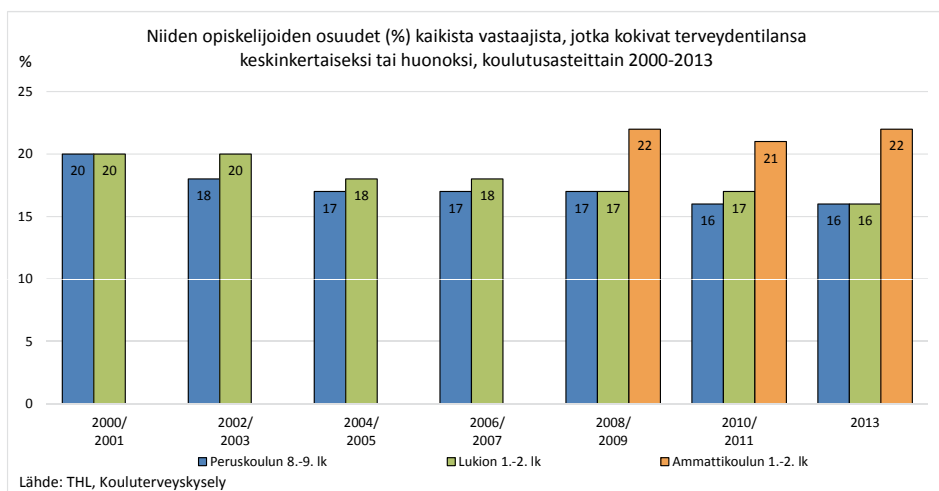
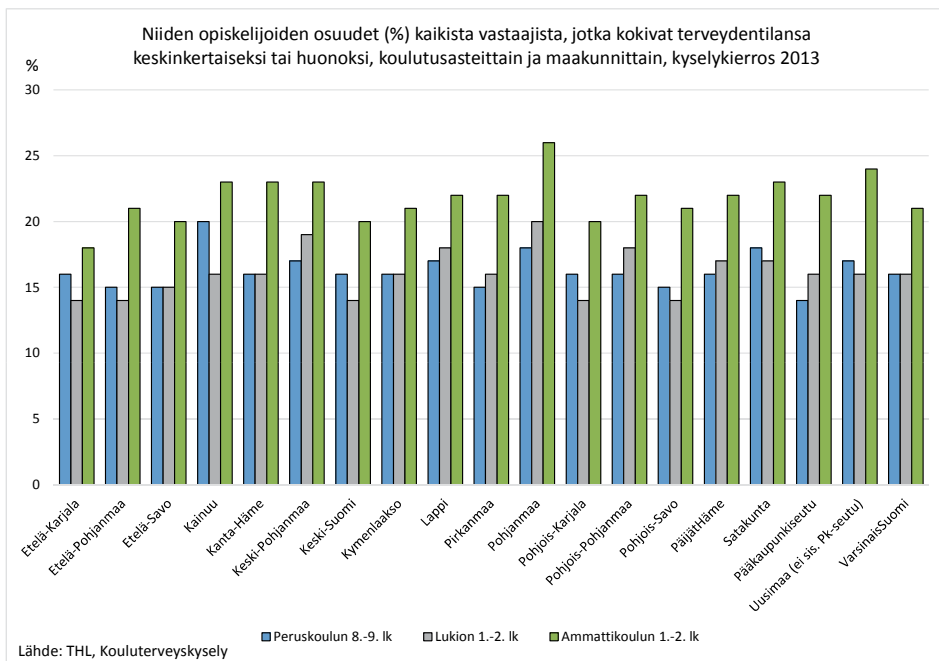

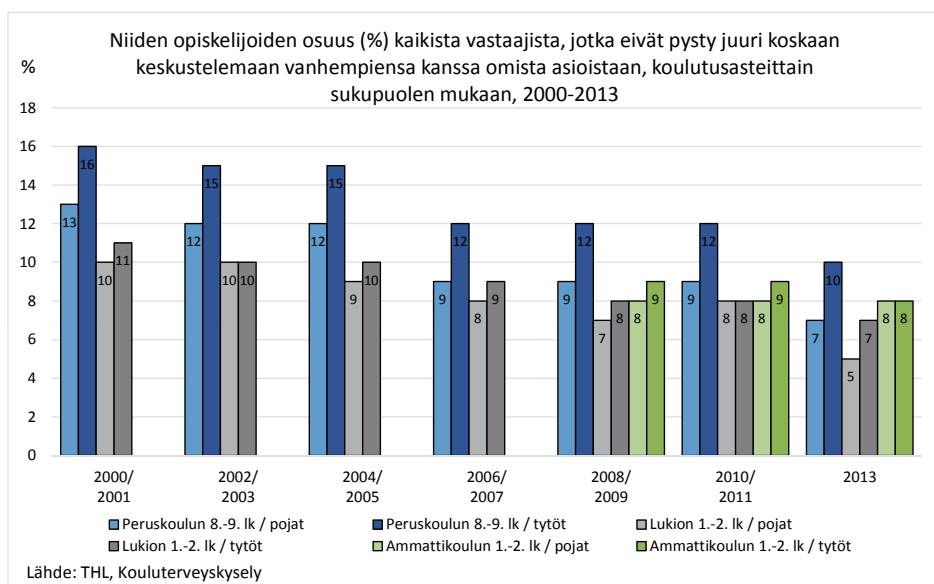
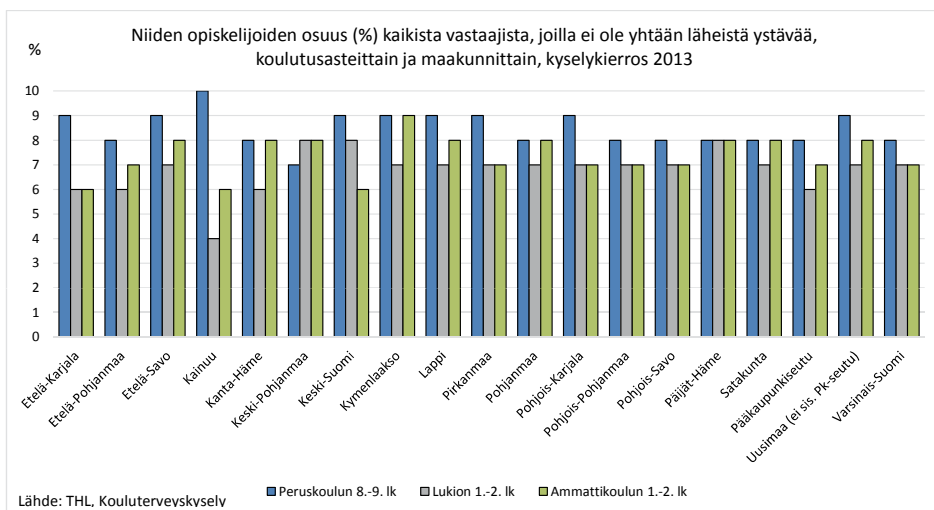
Henkeä 16-29-vuotiaat Kelan kuntoutuspsykoterapian palvelujen saajat,
sukupuolen mukaan, neljännesvuositilastot 2012 & 2013

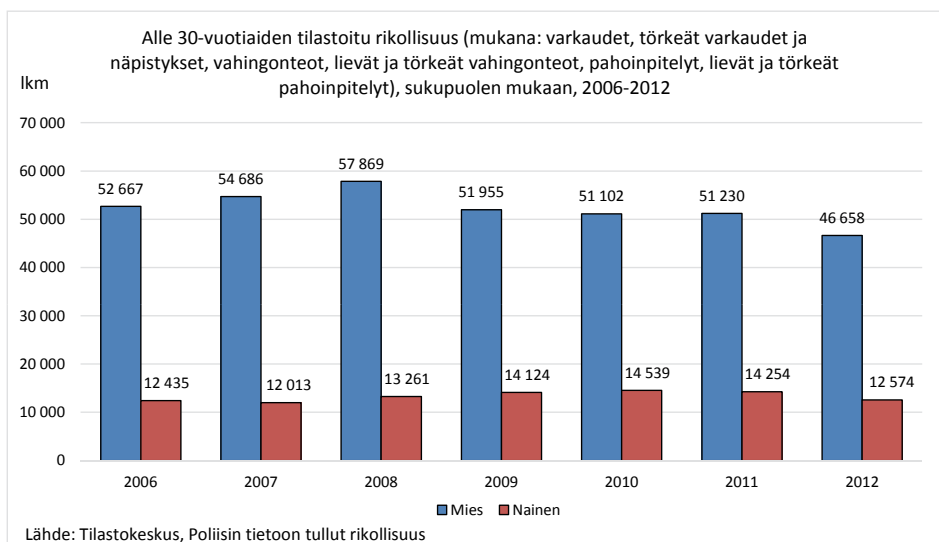
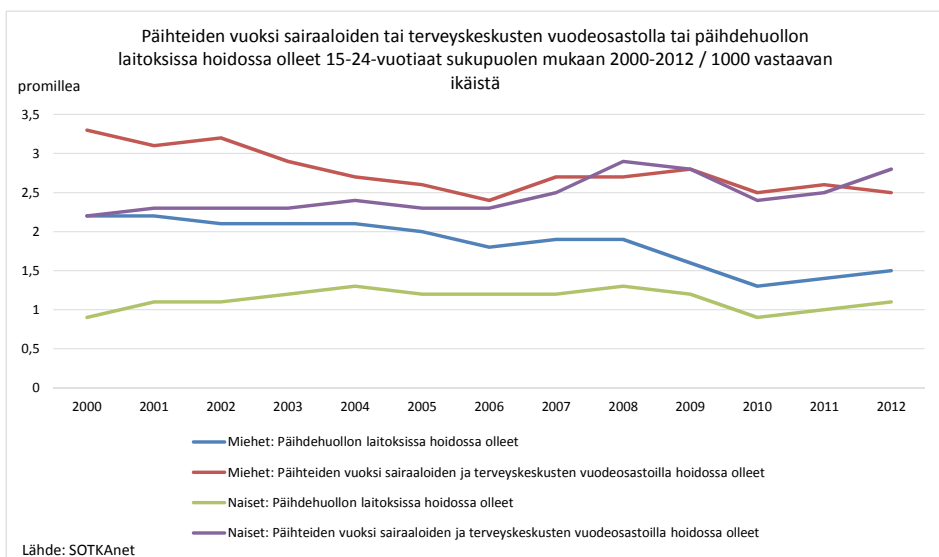

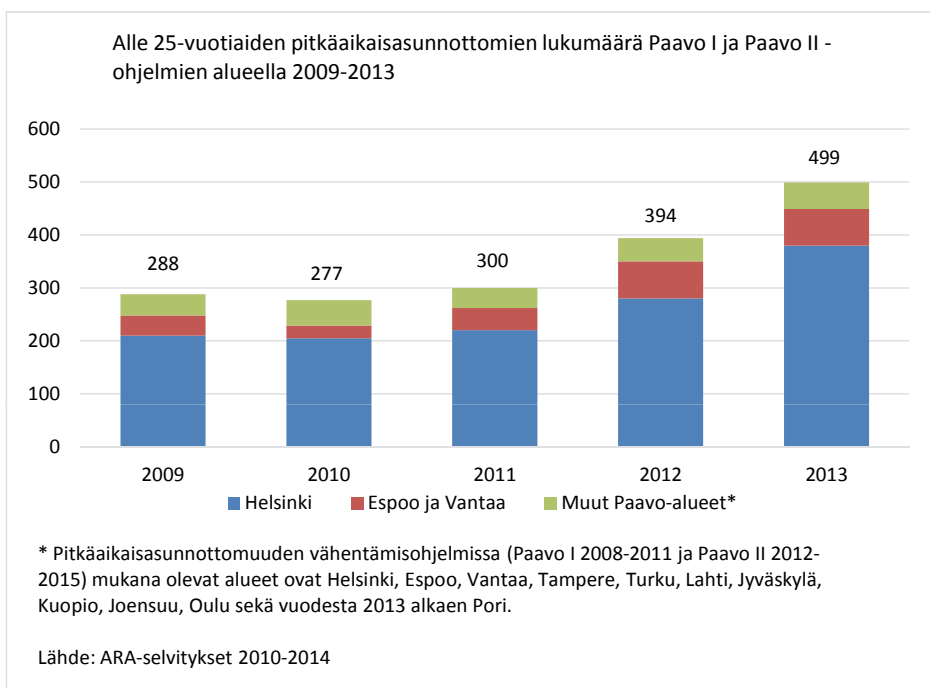
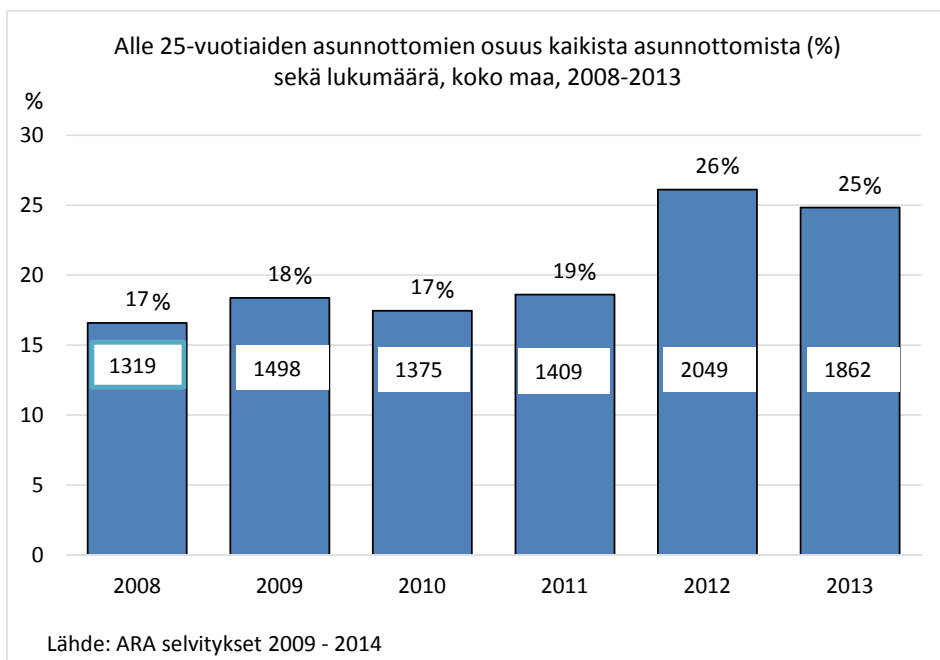

4 Nuorten syrjäytymisen riskitekijät

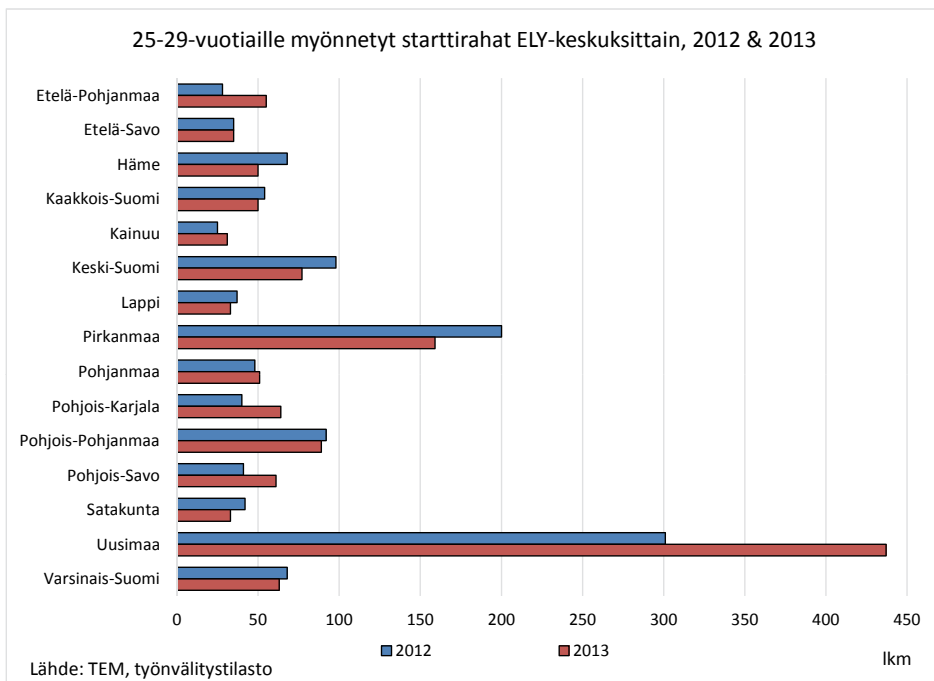
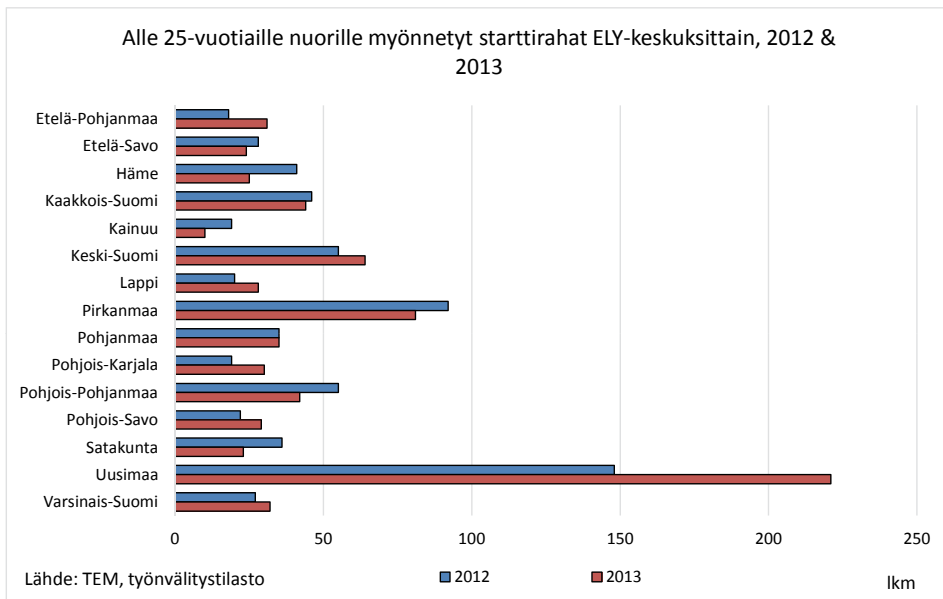

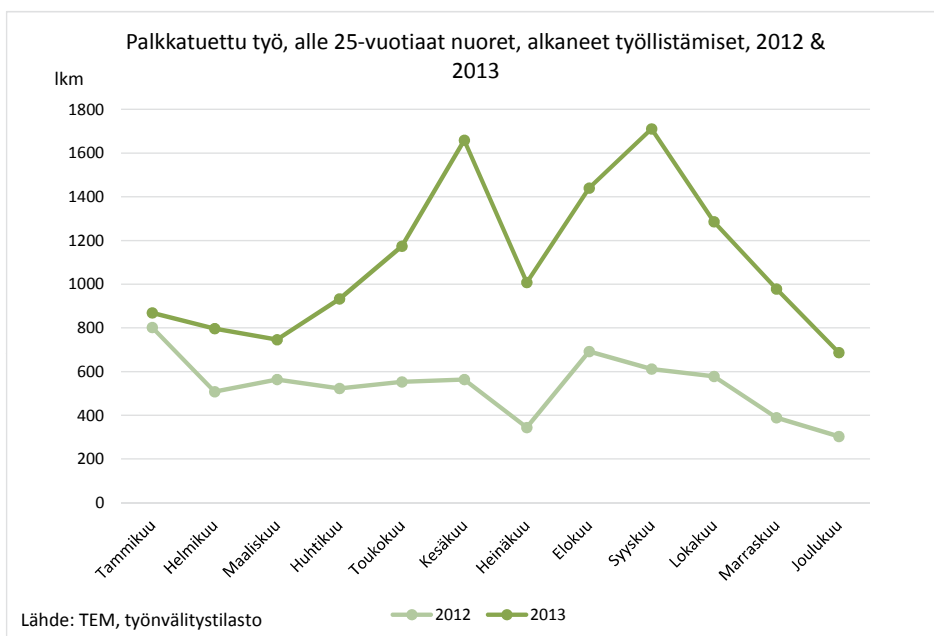
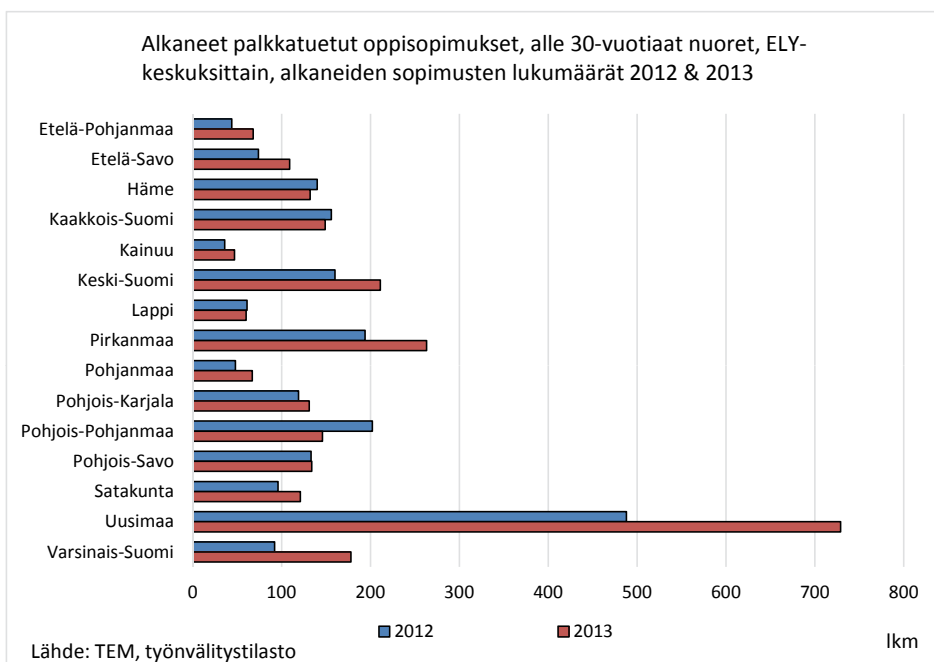

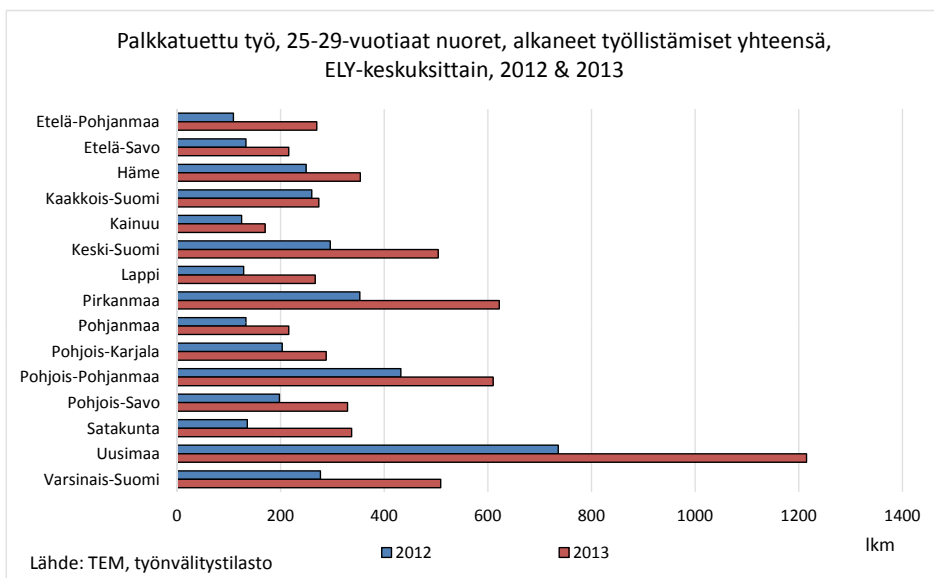
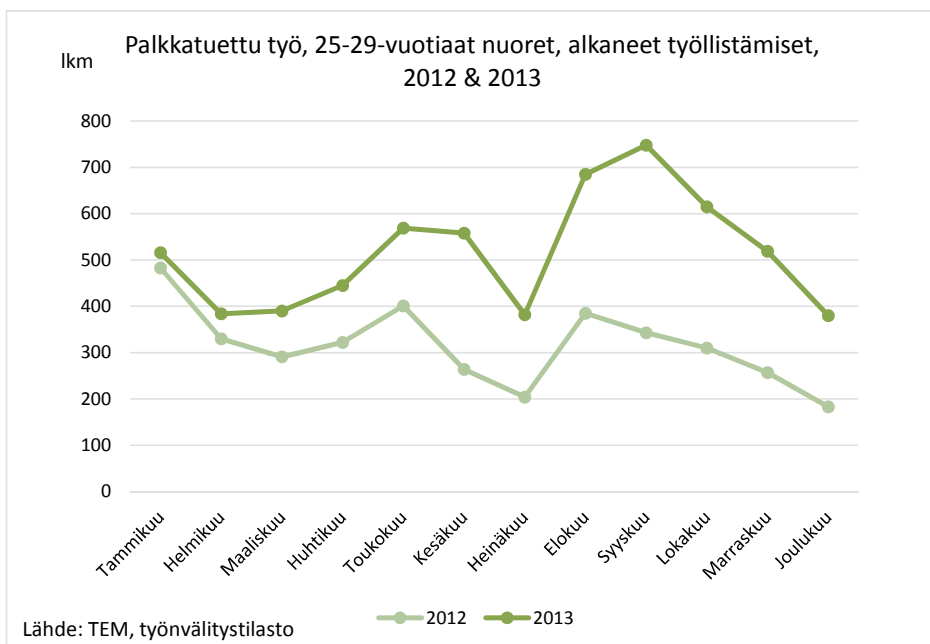

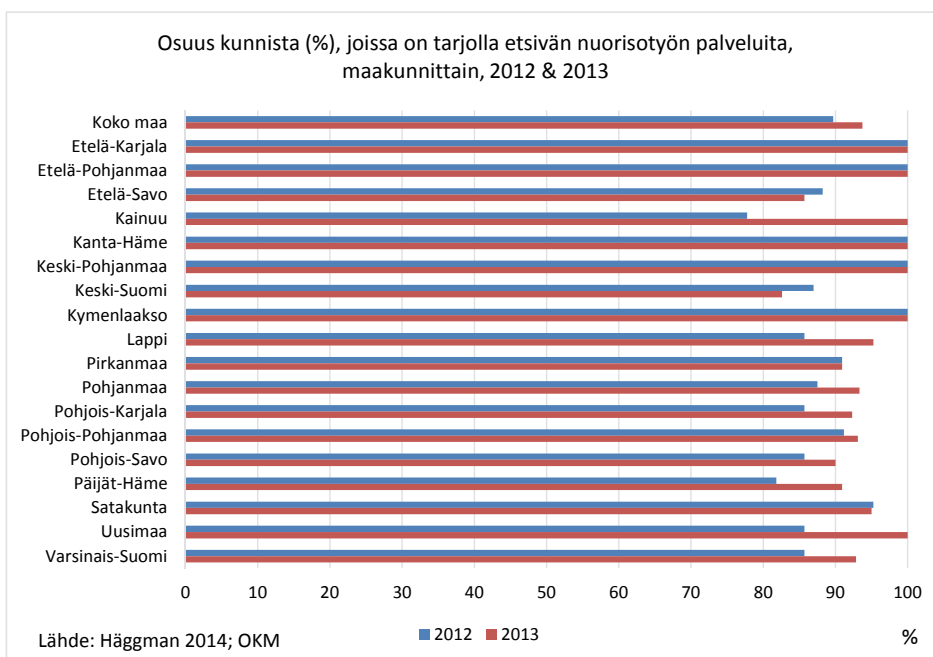
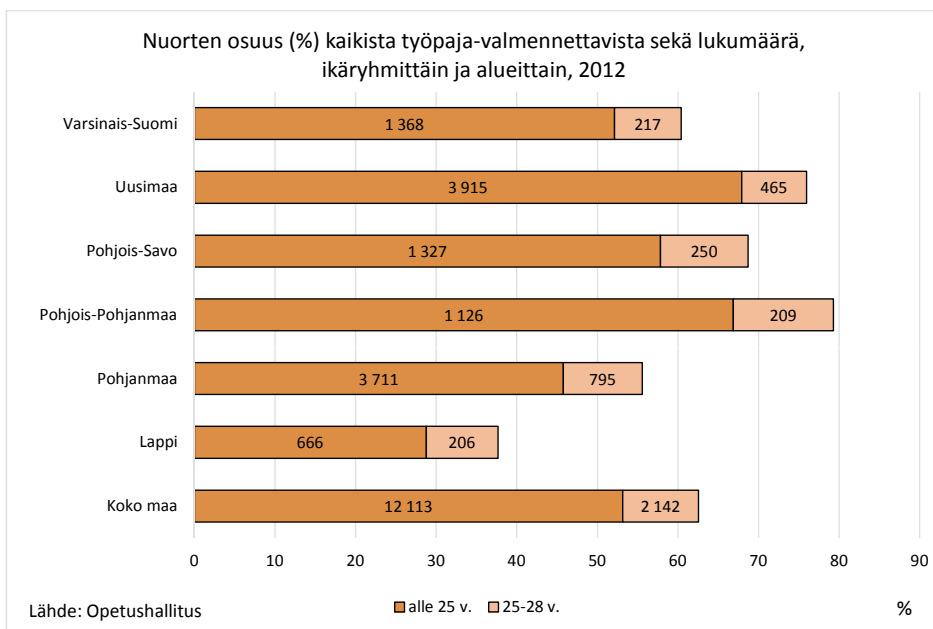

Keinoindikaattorit

Tekijät Författare Authors Matti Tuusa, Sari Pitkänen, Riikka Shemeikka, Johanna Korkeamäki, Henna Harju, Aurora Saares, Marjo Pulliainen, Aija Kettunen, Keijo Piirainen	Julkaisu aika Publiceringstid Date Maj 2014 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Samarbete ger resultat. Slutrapport om det forskningsmässiga stödet för ungdomsgarantin. Utvärdering av det första verkställighetsåret och utveckling av indikatorer för uppföljningen	
Tiivistelmä Referat Abstract Stiftelsen för Rehabilitering har tillsammans med Forskningscentralen för social- och hälsoekonomi vid yrkeshögskolan Diakonia genomfört ett projekt i form av forskningsmässigt stöd för ungdomsgarantin. Med hjälp av det forskningsmässiga stödet har verkställandet av ungdomsgarantin under det första året följts upp och utvärderats och de indikatorer som används i effektbedömningen utvecklats. Inom projektet användes analys av skriftligt material, registerundersökning, enkäter och intervjuer samt utvecklingsverkstäder. Resultaten visar att många känner till ungdomsgarantin men både ungdomar och arbetsgivare behöver mer konkret information om dess innehåll. Man anser vanligen att möjligheterna att genomföra ungdomsgarantin är tämligen goda och att de kommer att förbättras inom en nära framtid. Förutsättningarna att genomföra utbildningsgarantin ses som bättre jämfört med andra tjänster och åtgärder som ingår i ungdomsgarantin. De tjänster som fungerar bäst när det gäller att genomföra ungdomsgarantin är tjänsterna vid kommunernas ungdomsbyråer, såsom verkstäder och uppsökande ungdomsarbete, medan det finns flest brister i social- och hälsovårdstjänsterna och inom rehabiliteringen. Tack vare ungdomsgarantin har samarbetet inom de organisationer som producerar tjänster för ungdomar stärkts. Också samarbetet med läroanstalter och arbetsgivare har ökat. Utvecklingen av mångprofessionella tillvägagångssätt för samarbete och arbetsgivarsamarbetet borde öka ytterligare. Trots att många av de ungdomar och arbetstagare som deltog i undersökningen inte har påverkats av ungdomsgarantin i sin egen verksamhet upplever de ändå ungdomsgarantin som något som är till nytta för de unga på ett allmänt plan. Tack vare ungdomsgarantin blir de unga nu bättre beaktade i utbudet av tjänster. Ungdomsgarantin har förbättrat resurseringen av tjänster för ungdomar, tjänsteutbudet riktat till unga samt möjligheterna att hänvisa unga till tjänsterna. Ungdomarnas delaktighet i planeringen av tjänsterna har inte ökat nämnvärt. Ungdomsgarantin har också påverkat verksamheten i organisationer som arbetar med ungdomar, men ytterligare förändring av verksamhetsmodellerna är nödvändig. Man tror att effekterna av ungdomsgarantin kommer att öka i framtiden. När ungdomsgarantin förverkligas bör man satsa på att de ortsspecifika samarbetsmodellerna och tjänsteprocesserna är koordinerade, samspelade och smidiga. För att de indikatorer som används för uppföljningen av ungdomsgarantin ska vara användbara är det viktigt att fortsätta att samla in information kring dem och regelbundet publicera uppdaterad information om dem. Den ekonomiska granskningen av ungdomsgarantin gav ingen heltäckande bild av de ekonomiska effekterna, eftersom den nuvarande statistikföringen och uppföljningen av anslag, resurser och tjänster inte ger tillräckligt med information. För att de ekonomiska effekterna ska kunna utvärderas krävs förändringar i statistikföringen och tillgången till information. Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Avdelningen för sysselsättning och företagande/ Liisa Winqvist, tfn 029 504 9043	
Asiasanat Nyckelord Key words Ungdomsgaranti, utbildningsgaranti, ungdom, samarbete, effekter, uppföljningsindikatorer, forskningsmässigt stöd	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554 ISBN 978-952-227-851-7	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562 ISBN 978-952-227-852-4
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 299	Kieli Språk Language Hinta Pris Price Suomi, Finska, Finnish 38 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Tekijät Författare Authors Matti Tuusa, Sari Pitkänen, Riikka Shemeikka, Johanna Korkeamäki, Henna Harju, Aurora Saares, Marjo Pulliainen, Aija Kettunen, Keijo Piirainen	Julkaisu aika Publiceringstid Date May 2014 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Co-operation for results. Final report on the research support for the youth guarantee programme. Evaluation of the first implementation year 2013 and development of the monitoring and evaluation indicators	
Tiivistelmä Referat Abstract The Rehabilitation Foundation Kuntoutussäätiö and the Research Centre for Social and Health Economy at the Diaconia University of Applied Sciences have completed a research support project for the youth guarantee programme. Research support provides monitoring and evaluation of the implementation of the youth guarantee during its first year, as well as development of the indicators used in evaluating the effectiveness of the programme. The results are based on analysis of written material, register research, questionnaires and interviews, as well as youth workshops. The results show that most respondents were familiar with the concept of the youth guarantee, but both youth and employers need more substantial information about its contents. The general opinion is that implementation of the youth guarantee is achievable to a fairly high degree, and even more so in the near future. Implementation of the educational guarantee policy is considered more plausible than implementing other services and measures proposed in the programme. The programme has been most successfully implemented in the municipal youth services, including workshops and outreach youth work, whereas the social, health and rehabilitation services fall shortest of the required implementation level. The programme has improved the internal co-operation within organizations providing youth services. Co-operation with educational institutions and employers has also increased. There is, however, still a need for developing multi-occupational practices for co-operation and co-operation with employers. Even though most of the young people and employers participating in the study were not directly affected by the youth guarantee programme, they still considered the youth guarantee generally beneficial for young people. As a result of the programme, young people are better catered for in terms of services offered to them. The youth guarantee programme has resulted in improved resources for youth services, improved selection of services for young people and better referral practices. Youth participation in planning the services has not increased to any notable degree. The youth guarantee programme has also had an effect on the operations of organizations providing youth services, but further adjustments of the operating models are still required. The effects of the programme are expected to become stronger in the future. In implementing the programme, focus should be placed on co-ordinated, mutually agreed and adaptable region-specific models for co-operation. In order for the indicators used in monitoring the effects of the youth guarantee programme to be applicable it is vital that indicator data collection continues and is regularly updated. The financial evaluation of the programme did not provide a comprehensive view of the economic effects, since the existing statistics and monitoring of grants, resources and services did not provide sufficient information. In order to evaluate the economics effects, a revised method of statistical analysis and access to information is required. Contact person within the Ministry of Employment and the Economy: Employment and entrepreneurship department/ Liisa Winqvist, tel. +358 29 504 9043	
Asiasanat Nyckelord Key words Youth guarantee, educational guarantee, young people, co-operation, effects, monitoring indicators, research support	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554 ISBN 978-952-227-851-7	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562 ISBN 978-952-227-852-4
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 299	Kieli Språk Language Hinta Pris Price Suomi, Finska, Finnish 38 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia

Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti

Tutkimuksellinen tuki nuorisotakuun toimeenpanon seurannassa ja vaikuttavuuden arviointiin käytettävien indikaattorien kehittämisessä nuorisotakuun I toimeenpanovuonna 2013.

Vuoden 2013 alusta käynnistyneen nuorisotakuun avulla pyritään varmistamaan, että nuoret löytävät polun koulutukseen ja työhön ja pääsevät siten osalliseksi yhteiskuntaan. Tavoitteena on, että kaikille nuorille luodaan realistiset mahdollisuudet suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto ja työllistyä. Nuorisotakuun avulla tarjotaan työ-, koulutus-, harjoittelu-, työpaja- tai kuntoutuspaiikka alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta.

Kuntoutussäätö toteutti yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystalouden tutkimuskeskuksen kanssa nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen hankkeen. Tutkimuksellisen tuen avulla seurattiin ja arvioitiin nuorisotakuun ensimmäisen vuoden toimeenpanoa sekä kehitettiin sen seurantaan soveltuvat indikaattorit. Hankkeessa hyödynnettiin kirjallisen aineiston analyysiä, rekisteritutkimusta, kyselyjä ja haastatteluja sekä kehittämistyöpajoja. Nuorisotakuun toimeenpanoa tarkasteltiin laajana kokonaisuutena, jonka toteutukseen osallistuu erillismäärärahan turvin saatujen resurssien ohella koko nuorten osallisuutta tukeva palvelujärjestelmä.

Tätä julkaisua myy:
Netmarket
Edita Publishing Oy
www.edita.fi/netmarket
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
Puhelin 020 450 05
Faksi 020 450 2380

Painettu
ISSN 1797-3554
ISBN 978-952-227-851-7

Verkkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-852-4

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY